

خطب الرسول
صلی اللہ علیہ وسلم

Resûlullah'ın
(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)
HUTBELERİ

1

 SIYER
YAYINLARI

Siyer Yayınları: 62

Hadis: 2

Eser Adı

Resûlullah'ın (sas) Hutbeleri -I-

Derleme ve Tahric

Ahmed Badla

Tercüme

Şule Küçük

Editör

Muhammed Ali Alioğlu

Tercüme Kontrol

Abdulehad Hafız

Arapça Tashih

Dr. İslâm Yousry, Mehmet Celali

Son Okuma

Hüseyin Yıldırım, Ömer Kaymaz

Kürşat Aslan, Sercan Geyik

İç Tasarım

Mevlüt Sami Ertem

Kapak

Muhammed Onur Özçelikçi

Baskı

Gül Mat. Matbaacılık Yayıncılık San. Tic. A.Ş.
Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8/4 Zeytinburnu/İstanbul
Tel.: 0212 577 79 77 Sertifika No: 34712

Cilt

Sağlam Mücellit

1. Baskı: Mayıs 2016

2. Baskı: Eylül 2019

ISBN: 978-605-7689-14-6 (Termo Deri)

978-605-7689-13-9 (Kuşe Sıvama)

Bağlar Mh. 24. Sk. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul

Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 • **Gsm:** (0554) 930 07 04

Sertifika No: 22574 www.siyerkitap.com | satis@siyeryayinlari.com

﴿ صَلَّيْ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴾

Takdim

“Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de arkasından yedi deniz katılarak (mürekkep olsa) yine Allah’ın sözleri (yazmakla) tükenmez. Şüphe yok ki Allah mutlak galip ve hikmet sahibidir.” [Lokman Sûresi, 31/27]

“Sözlerin en güzeli Allah’ın kitabıdır. Yolların en doğrusu Muhammed’in yoludur.” [Buhârî, Edeb, 70]

Yaklaşık 15 yıl önce Mısır Kahire kitap fuarında, ismi dikkatimi çeken bir kitap gözüme ilişmişti. Bu kitap, Muhammed Halil el-Hatib’in *Hutab er-Resûl* ismini verdiği, Resûlullah’a (sas) ait hutbelerin toparlandığı bir çalışmaydı. Bu kitabın hemen ilgimizi çekmesi ise şundan kaynaklanmıştı: O günlerde Hadis ve Siyer kaynaklarını okurken Efendimiz’in (sas) hutbelerine rast geldikçe onları toplamaya başlamıştım. Çünkü o hutbelerin mesaj ve vurguları bazı meselelerin anlaşılması için bizlere çok önemli katkılar sağlıyordu. Aslında böyle bir müstakil çalışmanın yapılması fikri zihnimizde oluşmuştu ama elimizdeki başka çalışmaların yoğunluğundan bir türlü ona sıra gelmemişti.

En son bir buçuk sene önce ismi bende mahfuz ehli himmet bir kardeşimle başka meseleleri konuşurken bir anda söz Hz. Peygamber’in (sas) hutbeleri üzerine gelmişti. Benden daha fazla heyecanlanan bu kardeşim: “Hocam ne olur bu kitabı insanımıza kazandırtalım!” dedi. Bu çok içten ve samimi teklifi bizi daha şevklendirdi, böylece çalışmayı başlatmaya karar vermiş olduk.

Önce biz sadece *Hutab er-Resûl* kitabını tercüme edelim diye işe koyulduk. Kitabı bir daha dikkatlice inceleyince, kitapta birçok eksik, hatalı, zayıf ve mevzu rivayetlerin olduğunu gördük. Böyle bir kitabın aynı şekilde tercüme edilmesinin bizim elde etmek istediğimiz asıl neticelere ulaştıramayacağına kanaat getirdik. Bunun üzerine Suriyeli Ahmed Badla hocamızdan, yeniden bütün hadis külliyyatını elden geçirerek Resûlullah'ın (sas) hutbelerini tespit etmesini istedik. Benim okumalarım sırasında görüp dosyaladıklarımızı da ona vererek, başta *Kütüb-i Sitte* olmak üzere, Taberânî'nin *Mu'cemlerini*, Süyûtî'nin *Camî'lerini*, el-Heysemî'nin *Mecmâu'z-Zevâid*'ini ve daha birçok hadis kitabını bu gözle elden geçirmesini talep ettik. Ayrıca yine hutbelerin tespitini yapabilmek için siyer ve tarih kaynaklarını da taramasını istedik. Böylece elinizdeki bu eserin, Arapça metinleri oluşmuş oldu. Üstad Ahmed Badla daha sonra bu rivayetlerin metinlerini derlerken gerekli yerlerine ekler ve tahrir niteliğinde dipnotlar düştü. Bu eklerle birlikte oldukça zengin içeriğe sahip bir çalışma ortaya çıkmış oldu. Eseri incelediğiniz zaman göreceğiniz üzere, sadece Resûlullah'ın (sas) hutbeleriyle de sınırlı kalmadı, yer yer başta Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Ebû Zer gibi bazı sahâbîlerin hutbelerine de yer verildi.

Metinlerin tespiti bittikten sonra sıra bunların Türkçeye tercümesine geldi. Bu zorlu görevi hanım talebelerimizden biri olan Şule Çakmak kardeşimize tevdi ettik. İtiraz etmeden hemen işe koyuldu ve aylar süren yoğun çalışmaların ardından tercümeleri bitirmiş oldu.

Bundan sonraki süreci ise çıkan her kitapta ciddi emeği olan Siyer Yayınları Editörü Muhammed Ali Alioğlu

kardeşimiz yürüttü. Bu metinlerin hem redaksiyon, hem okunması, hem de bölümlerin tasnifatı ile alakalı epey çalıştı. En son istişarelerimizle kitabımızın hacminin büyümesinden dolayı 2 cilt olarak ve 7 ana bölümde tasnif ederek hazırlanmasına karar verildi.

Böylece, 1. cilt şu bölümlerden oluştu:

- a. Kur'ân, İlim ve Zikir:
- b. Ubudiyet (ibadetler)
- c. Muamelat (İnsani ilişkiler)

2. ciltte ise geriye kalan şu 4 bölüm yer aldı:

- a. Mücadele Ahlakı (Cihad)
- b. İmtihan Alanları
- c. Kıyamet Alametleri ve Ahiret
- d. Resûlullah (sas) ve Ailesi

Bu çalışmanın en güzel yönlerinden bir tanesi de hiç şüphesiz, hutbelerin Türkçe tercümelerinin hemen karşı sayfasına Arapça metinlerine yer verilmiş olmasıdır. Karşılıklı okumayı kolaylaştırma için, sayfanın başı ve sonu ile ayrıca paragraf sayısı da bire bir örtüşmektedir. Bu şekli ile iki dil üzerinden bir karşılaştırma ve okuma yapmak isteyenler için böyle bir yöntem oldukça istifadeli olacaktır.

Böyle değerli bir çalışmanın içeriğine uygun bir şekilde basılması da gerekiyordu. Bu konuda da Siyer Yayınları hiçbir masraftan kaçınmayarak, cildi ile kağıdı ile çok güzel bir yayın ortaya çıkardılar. Kendilerini de özverili çalışmalarından dolayı kutluyorum.

Bu kıymetli çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olan tüm kardeşlerimi tebrik ediyor, hepsine dua ediyorum. Özellikle Arapça metinlerinin tespitini yapan Ahmed

Badla hocamızı, tercümesi için gece-gündüz uğraşan Şule Çakmak kardeşimizi, eserin en güzel bir şekilde ortaya çıkması için ciddi emekler veren Muhammed Ali Alioğlu hocamızı ve diğer tüm kardeşlerimi tebrik ediyor, hepsinin bu salih amellerinin kabul edilmesini Rabbimden niyaz ediyorum.

Başta da belirttiğim gibi bu eserin ortaya çıkmasında büyük katkıları olan isimsiz kahramanı da burada bir kez daha anıyor, o kardeşimizin çok sevdiği Resûlullah'a (sas) cennette komşu olmasını Mevla'dan diliyorum.

Her türlü güzellik Rabbimizden, eksik ve kusurlarımız nefsimizdendir.

MUHAMMED EMİN YILDIRIM
4 Şaban 1437/11 Mayıs 2016
Eyüb-İstanbul

Sözbaşı

“Nitekim kendi içinizden size ayetlerimizi okuyan, sizi kötülüklerden anıdırın, size Kitab’ı ve hikmeti talim edip bilmediklerinizi size öğreten bir Resûl gönderdik.” [Bakara, 2/151]

“Çünkü ümmilere içlerinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara Kitab’ı ve hikmeti öğreten peygamber gönderen O’dur. Kuşkusuz onlar önceden apaçık bir sapıklık içindeydiler. (Peygamberi) müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan diğer insanlara da göndermişti. O, Azîz’dir, Hakîm’dir.” [Cum’a, 62/2-3]

“Andolsun ki, Resûlullah, sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.” [Ahzab, 33/ 21]

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Salât ve selam, peygamberlerin imamı, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz Hz. Muhammed’e (sas) ve O’nun ailesine, sahâbilerine ve kıyamete kadar onlara tâbi olanların üzerine olsun.

Elinizdeki bu kitabın çeviri faaliyeti, henüz mezun olmuş bir talebe olarak kıymetli hocam Muhammed Emin Yıldırım’a bu sahada çalışma yapma isteğimi dile getirmemle başlamış oldu. Çalışma esnasında karşılaşılan bazı sorunlar nedeniyle, kitabın çevirisi planlanan süreden uzun sürmüş olsa da bugün kitabı yayımlayabildiğimiz için Rabbime sonsuz şükürler ediyorum.

Kulluk vazifesi ile şereflelendirilen bizlerin, bu vazifeyi “nasıl” eda edeceğimiz ile daim meşgul olmamız icap eder. Sorunun cevabı olan hakikatlere ulaşmak içinse bu yol da, el-Hak olanın elçisinin (sas) rehberliğine hiç şüphesiz muhtacız. Bu ihtiyacımıza binaen, O’nun (sas) mübarek lisanından dökülen hadis-i şerifleri azık edinmek ve paylaşmak üzere çaba sarf ettik. Şüphesiz ki bu sahada pek çok

çalışma yapılmış, eserler yayımlanmıştır. Elinizdeki kitabın en önemli özelliği ise Resûlullah'ın (sas) hutbelerinin bir araya getirilmiş olmasıdır.

Çeviride metnin anlaşılır bir Türkçeye aktarılmasına özen gösterilmiştir. Kitapta birçok isim geçmektedir. Bunların Türkçede doğru şekilde yazımı için gayret gösterilmiştir. Bu konuda Türkçe çevirisi Siyer Yayınları tarafından neşredilen İbn Sa'd'ın, *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr* adlı eserinde kullanılan yazım kurallarının esas alınmasına özen gösterilmiştir.

Ayrıca burada çalışmanın tercümesinde izlenilen birkaç teknik hususu da zikretmemiz okuyucunun eserden istifadesi bağlamında önem arz etmektedir. Çeviriye esas kaynak metin hadis olduğundan sened dışında ana metinde yer alan ravilere ait veyahut özellikle karşılıklı uzun diyalogların olduğu kısımlarda geçen “قال/*kale*, قلت/*kültü*, قيل/*kıyle*” şeklindeki ibareleri Türkçe metin okumasında akıcılık açısından o kısımlar çevrilmedi. Arapça orijinali beraber verildiğinden ilgili kısımlara Arapça bilen kardeşlerimiz oradan bakabilirler.

Eserde tüm hutbelere bir sayı numarası ve konu başlığı belirlenmiştir. Arapça tasnifatında yer alan konu başlıklarını büyük çoğunluğu bire bir çevirisi olmak ile birlikte bazı yerlerde Türkçe ifade ediliş biçimi bakımından daha uygun olacağı düşünülerek yaklaşık anlam veya genel bir mana verilerek çevrilmiştir. Ancak bununla birlikte rivayetin senedinden başlayıp ana metnin bütünü tam çeviri olup orada luzümlü görüldüğü yerlerde yaklaşık anlamlar sadece parantez içinde veya dipnotlarda izahlar ile ifade edilmiştir. Bu bağlamda tercümede metne azami ölçüde sadık kalınmıştır.

Dipnot yazım usûlünde ise kolaylık olması açısından, Kü-tüb-ü Sitte'de yalnızca kitap/bab isimleri ve hadis numaraları yazıldı. Diğer ciltli eserlerde ise cilt numarası, sayfa numarası ve önemli bazı yerlerde ise kaynaktan hadisi kontrol etme imkanı vermesi açısından parantez içerisinde hadis noları da

yazılmıştır. Arapça metinde ise tahriç usulleri açısından kamil bir gösterim yapılarak ilgili rivayetin geçtiği kaynağın tüm bilgileri yer almaktadır. İkinci cildin sonunda bu kaynakların detaylı biyografik bilgileri yer almıştır.

Tamamı Resûlullah'ın (sas) hutbelerinden oluşan bu kitabın çevirisini yapmış olmam, benim en büyük kazancım olmuştur. Zira bu sayede İslâm dinini daha doğru anlama ve Resûlullah'ın (sas) irşad ve tebliğ vazifesini yerine getirirkenki usul ve üslubunu az da olsa müşahade edebilme imkânını bulmuş oldum.

Bu çalışmada bana öncülük eden muhterem hocam Muhammed Emin Yıldırım'a, emek sarf eden değerli Siyer Yayınları çalışanlarına, benden dualarını ve desteklerini esirgemeyen anne babama, kardeşlerime ve dostlarıma teşekkürü borç bilirim.

“Elbette, en bahtiyar odur ki dünya için ahireti unutmamasın, ahiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, mâlâyânî şeylerle ömrünü telef etmesin, kendini misafır telâkki edip misafırhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin, selametle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin.” [Bedüzzaman Said Nursî, Mektubat, 16. Mektub]

Çaba ve gayret bizden, netice ise Rabbimizdendir.

ŞULE ÇAKMAK

4 Şaban 1437/11 Mayıs 2016

İstanbul

İçindekiler

TAKDİM.....	5
SÖZBAŞI.....	9

Birinci Bölüm

Kur'ân / İlim ve Zikir

1. Kur'ân'ın Vasıfları.....	44
2. Kur'ân, Hâfızlar ve Yâsîn Sûresi	46
3. Kur'ân'ın Fazileti ve Onunla Amel.....	48
4. Kur'ân Allah'ın (cc) Ziyâfetidir.....	50
5. Kur'ân ile Amel Etmeye Teşvik Edişi	50
6. Kur'ân'a İtaat Eden ile Onu Yok Sayanın Hâli.....	52
7. Kur'ân Hakkında Tartışmanın Menedilmesi	54
8. Âyet el-Kürsî'nin Fazileti.....	54
9. Bakara Sûresi'nin Faziletleri.....	56
10. Bakara Sûresi Ashâbı.....	56
11. Tövbe (Berâe) Sûresi	56
12. Sâd Sûresi	58
13. Zümer Sûresi	60
14. Kâf Sûresi.....	60
15. Kâfirûn ve İhlâs Sûreleri.....	60
16. Kur'ân ve Kadınlar	62

فهرس الموضوعات

تقديم	٥
مقدمة	٩

الفصل الأول الْقُرْآنُ / الْعِلْمُ وَ الذِّكْرُ

١. يَصِفُ الْقُرْآنَ	٤٥
٢. فِي الْقُرْآنِ وَحَمَلَتِهِ وَسُورَةِ يَس	٤٧
٣. فَضْلُ الْقُرْآنِ وَالْعَمَلُ بِهِ	٤٩
٤. الْقُرْآنُ مَأْدُبَةُ اللَّهِ	٥١
٥. حُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى الْعَمَلِ بِالْقُرْآنِ	٥١
٦. أَثَرُ الْقُرْآنِ فِيْمَنْ أَطَاعَهُ أَوْ أَضَاعَهُ	٥٣
٧. مَنَعَ النَّقَاشِ عَلَى الْقُرْآنِ	٥٥
٨. حُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ آيَةِ الْكُرْسِيِّ	٥٥
٩. حُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ	٥٧
١٠. أَصْحَابُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ	٥٧
١١. حُطْبَتُهُ بِسُورَةِ بَرَاءَةِ	٥٧
١٢. حُطْبَتُهُ بِسُورَةِ { ص ~ }	٥٩
١٣. حُطْبَتُهُ بِسُورَةِ الزُّمَرِ	٦١
١٤. حُطْبَتُهُ بِسُورَةِ { ق }	٦١
١٥. حُطْبَتُهُ بِ { الْكَافِرُونَ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ }	٦١
١٦. حُطْبَتُهُ فِي الْقُرْآنِ وَالنِّسَاءِ	٦٣

17. Kur'ân Ne Kadar Sürede Okunmalı?	64
18. Kur'ân'ı Gözetin, O'nu Unutmak Büyük Günahdır	66
19. Ehl-i Kitab'ın Kitaplarının Yazımını Yermesi	66
20. Ehl-i Kitab'ın Kitaplarını Okumanın Nehyedilmesi	68
21. İlimin Fazileti	72
22. İlim Aranızdan Kaldırılmadan Önce Ondaki Bir Şeyler Öğrenin	74
23. Komşuların Dinî Hükümleri Öğrenmede Birbirleri ile Yardımlaşmasına Teşviki	76
24. Sözün En Güzeli ve Yolların En Güzeli	78
25. Şüphesiz ki Allah (cc) Uyumaz	80
26. Allah'ı (cc) Anmak	82
27. "Lâ ilâhe illallah"ın Fazileti	82
28. Allah'ın (cc) Bazı Sıfatları	84
29. Allah Subhanehu ve Teâlâ'nın Rahmetinin Genişliği	86
30. Yüz Kişinin Katili ve Rahib	88
31. Allah'ın (cc) Rahmeti Ne de Büyük!	92
32. Cennet Bahçeleri	94
33. Bâki Kalan Salih Ameller	96
34. Cennet Hazinelelerinden Bir Hazine	96
35. Mü'minler İçin Duası	98
36. Salihlerin Sıkıntı ve İmtihanları	98
37. Kim Allah'a (cc) Yaklaşırsa Allah (cc) da Ona Yaklaşır	100
38. Allah'ı (cc) Övme	100
39. Allah'ın (cc) Rahmeti	102
40. Dua İbadettir	104
41. Allah'ın (cc) Nimetlerinden Konuşmak Şükürdür	106

۱۷. فِي كَمْ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ ۶۵
۱۸. تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ فَنَسِيَانُهُ كَبِيرَةٌ ۶۷
۱۹. يُنَكِّرُ كِتَابَةَ كُتُبِ أَهْلِ الْكِتَابِ ۶۷
۲۰. فِي النَّهْيِ عَنْ قِرَاءَةِ كُتُبِ أَهْلِ الْكِتَابِ ۶۹
۲۱. خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ الْعِلْمِ ۷۳
۲۲. خُذُوا مِنَ الْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ ۷۵
۲۳. يَحُثُّ الْجِيرَانَ عَلَى التَّعَاوُنِ فِي الْفِقْهِ ۷۷
۲۴. خُطْبَتُهُ فِي أَحْسَنِ الْكَلَامِ وَالْهَدْيِ ۷۹
۲۵. إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ ۸۱
۲۶. سَنَدُ الصُّوفِيَّةِ فِي تَلْقِينِ الذِّكْرِ ۸۳
۲۷. فَضْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۸۳
۲۸. خُطْبَتُهُ فِي بَعْضِ صِفَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ۸۵
۲۹. وَسِعَةُ رَحْمَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ۸۷
۳۰. قَاتِلُ الْمَائَةِ وَالرَّاهِبِ ۸۹
۳۱. مَا أَعْظَمَ رَحْمَةَ اللَّهِ ۹۳
۳۲. رِيَاضُ الْجَنَّةِ ۹۵
۳۳. الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ ۹۷
۳۴. كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ ۹۷
۳۵. دُعَاؤُهُ لِلْمُؤْمِنِينَ ۹۹
۳۶. ضَيْقُ الصَّالِحِينَ وَبَلَاؤُهُمْ لِمَصْلَحَتِهِمْ ۹۹
۳۷. مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ تَقَرَّبَ اللَّهُ إِلَيْهِ ۱۰۱
۳۸. خُطْبَتُهُ فِي الثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ ۱۰۱
۳۹. رَحْمَةُ اللَّهِ ۱۰۳
۴۰. الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ ۱۰۵
۴۱. التَّحَدُّثُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ شُكْرٌ ۱۰۷

42. Müminin Her Duasına İcabet Edilir	106
43. Takva ve Belirtileri.....	108
44. Kur'ân'a ve Takvaya Teşviki	114
45. Takvanın Üstünlüğü	116
46. Allah'tan (cc) Korkmak Ticarettir	118
47. Bir Kissa ve Allah'a (cc) Sığınmakla İlgili Bir Hutbe	120
48. Muttakî ve Günahkâr	122
49. Takvalı Olmaya ve Sadaka Vermeye Teşviki.....	122
50. Fazilet Sahibi Olmayanları Bir Sebepten Dolayı Tercih Etmesi.....	124
51. Üç ve Dört	126
52. Sünnete, Takvaya ve Bid'ati Terke Teşviki.....	128
53. Resûlullah'ın (sas) Bid'ate Karşı Uyarıda Bulunması	130
54. Ümmetini Kendisinden Sonra Öğrettiklerine Muhalefet Etmelerine Karşı Uyarışı	130
55. Kulun Tercihi, Allah'ın (cc) İkrâmı	132
56. Allah'a (cc) Adanmış Gün	134
57. Rüyadaki Mesaj.....	134

İkinci Bölüm

Kulluk / İbadetler

58. İhlas.....	140
59. Ameller Niyetlere Göredir	142
60. İhlâs Hakkındaki Hutbesi.....	142
61. Gizli Şirkin İlacı	144
62. Allah'ın (cc) Nazar Edeceği Yer Kalptir.....	146
63. İslâm, Kalbin Allah'a (cc) Teslimiyetidir	146

٤٢. كُلُّ دُعَاءِ الْمُؤْمِنِ مُجَابٌ ١٠٧.
٤٣. خُطْبَتُهُ عَظِيمَةٌ فِي التَّقْوَى وَأَثَارِهَا ١٠٩.
٤٤. خُطْبَتُهُ فِي الْحَثِّ عَلَى الْقُرْآنِ وَالتَّقْوَى ١١٥.
٤٥. خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْفَضْلَ لِلتَّقْوَى ١١٧.
٤٦. تَقْوَى اللَّهِ تَجَارَةٌ ١١٩.
٤٧. قِصَّةٌ وَخُطْبَةٌ فِي الْإِلْتِجَاءِ إِلَى اللَّهِ ١٢١.
٤٨. تَقِيٌّ وَفَاجِرٌ ١٢٣.
٤٩. خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى التَّقْوَى وَالصَّدَقَةِ ١٢٣.
٥٠. خُطْبَتُهُ أَنَّهُ قَدْ يُؤْثِرُ غَيْرَ الْأَفْضَلِ لِسَبَبٍ ١٢٥.
٥١. ثَلَاثٌ وَأَرْبَعٌ ١٢٧.
٥٢. خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى التَّقْوَى وَالسُّنَّةِ وَتَرْكِ الْبِدْعِ ١٢٩.
٥٣. خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَذِّرُ مِنَ الْبِدْعِ ١٣١.
٥٤. تَحْذِيرُهُ أُمَّتَهُ عَنْ مُخَالَفَةِ تَعَالِيمِهِ مِنْ بَعْدِهِ ١٣١.
٥٥. اخْتِيَارُ الْعَبْدِ وَكَرَمِ اللَّهِ ١٣٣.
٥٦. هَلُمَّ فَلَنَجْعَلَ يَوْمَنَا هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ١٣٥.
٥٧. رِسَالَةٌ فِي الْمَنَامِ ١٣٥.

الفصل الثاني عُبُودِيَّةٌ

٥٨. الْإِخْلَاصُ ١٤١.
٥٩. خُطْبَتُهُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ١٤٣.
٦٠. خُطْبَتُهُ فِي الْإِخْلَاصِ ١٤٣.
٦١. خُطْبَتُهُ فِي دَوَاءِ الشَّرِكِ الْخَفِيِّ ١٤٥.
٦٢. خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْقَلْبَ مَوْضِعُ نَظَرِ الرَّبِّ ١٤٧.
٦٣. خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْإِسْلَامَ إِسْلَامُ الْقَلْبِ لِلَّهِ ١٤٧.

64. Küçük Günahlar Helâka Götürür	148
65. İhlas Sahibi Olanlar Kurtuldu.....	150
66. Cezalar Amellerin Cinsine Göredir	150
67. Allah'ın (cc) Razı Olduğu Kullarına Rahmeti	152
68. Kulların Mertebeleri	154
69. Gizli Şirkten Sakının	156
70. Yapılan Ameli Anlatmaktan Kaçınmak O Ameli İşlemekten Daha Zordur	158
71. Kim Anlatmak İçin Amel İşlerse Sonu Kötü Olur	158
72. Ne Kötü Kuldur!.....	162
73. Güç Yetirebildiğiniz Kadar Amel Edin.....	162
74. Az Bir Amel, Büyük Bir Ecir	166
75. Günahları Örtten Ameller.....	168
76. İnsanlar Dört Kısımdır, Ameller Altı Kısımdır	170
77. Bu Ameller Ne de Faziletli!.....	172

Namaz

78. Namaz, Farzların İlkidir	174
79. Namazın Bazı Hükümleri.....	176
80. Teşehhüd Hakkındaki Hutbesi	178
81. Namazın Âdâbı	180
82. Secdenin Önemi	180
83. Namazın Âdâbı	180
84. Namazı Vaktinde Kılmanın Önemi	182
85. Namaz Âdâbı.....	182
86. Müezzine Kâmette Eşlik Etmenin Sevabı.....	184
87. Hastalık Bir Nimettir	184

٦٤. حُطْبَتُهُ فِي أَنَّ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ مُهْلِكَةٌ إِنْ أُخِذَ بِهَا ١٤٩
٦٥. قَدْ أَفْلَحَ الْمُخْلِصُونَ ١٥١
٦٦. حُطْبَتُهُ الْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ ١٥١
٦٧. رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَى مَنْ أَرْضَاهُ ١٥٣
٦٨. مَرَاتِبُ الْعَابِدِينَ ١٥٥
٦٩. إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ ١٥٧
٧٠. الْإِتْقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ ١٥٩
٧١. مَنْ عَمِلَ لِيُقَالَ، فَلَهُ سُوءُ الْمَالِ ١٥٩
٧٢. بِئْسَ الْعَبْدُ ١٦٣
٧٣. خُذُوا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا تُطِيقُونَ ١٦٣
٧٤. عَمَلٌ قَلِيلٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ١٦٧
٧٥. مُكَفَّرَاتُ الذُّنُوبِ ١٦٩
٧٦. النَّاسُ أَرْبَعَةٌ، وَالْأَعْمَالُ سِتَّةٌ ١٧١
٧٧. مَا أَفْضَلَ هَذِهِ الْأَعْمَالَ ١٧٣

الصَّلَاةُ

٧٨. الصَّلَاةُ أَوَّلُ فَرَضٍ ١٧٥
٧٩. فِي بَعْضِ أَحْكَامِ الصَّلَاةِ ١٧٧
٨٠. حُطْبَتُهُ فِي التَّشْهِيدِ ١٧٩
٨١. آدَابُ الصَّلَاةِ ١٨١
٨٢. أَهَمِّيَّةُ السَّجْدَةِ ١٨١
٨٣. آدَابُ الصَّلَاةِ ١٨١
٨٤. إِقَامَةُ الصَّلَاةِ عَلَى وَقْتِهَا ١٨٣
٨٥. آدَابُ الصَّلَاةِ ١٨٣
٨٦. حُطْبَتُهُ فِي ثَوَابِ إِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ ١٨٥
٨٧. الْمَرَضُ نِعْمَةٌ ١٨٥

88. Evde Nâfile Namaz Kılmanın Fazileti	186
89. Gece Namazı.....	188
90. Mescidde Tükürmekten Nehyetmesi.....	188
91. Yıkınırken Örtünülmesi ile İlgili Hutbesi	190
92. Tahâret (Temizlik)	190
93. Abdestin Faziletleri.....	192
94. Temizliği En Güzel Şekilde Yapma	194
95. Cuma Namazını ve Cemaatle Namazı Terke Karşı Uyarısı	194
96. İmamı Namazı Uzun Tutmaktan Nehyetmesi	196
97. Ben İmamınızım, Namazda Beni Geçmeyiniz.....	196
98. Şehidler ve Cemaatte İlk Safın Fazileti	198
99. Cemaatte Safa Durana Allah (cc) da Nimetleri ile Ulaşır	200
100. Namazı Bekleyen Namazda Gibidir	200
101. Kebâirden (Büyük Günahlardan) Kaçınan ve Namaz Kılan Bir Kimsenin Cennete Gireceği	202
102. Takvalı Olmaya Teşviği ve Cuma Namazının Farz Olması	204
103. Cuma Gününün Fazileti	206
104. Cuma Günü Yıkınmayı Emredişi.....	210
105. Cuma İçin Hazırlık	210
106. Cuma Namazına Erken Gelme ve Hutbe Esnasında Boş Konuşmama ..	212
107. Cuma'yı Terki Nehyedişi	214
108. Mekân Ne Kadar Uzakta Olsa da Cuma Namazından Geri Kalmayı Nehyedişi	214
109. Yağmur Duası.....	216
110. Yağmur Duasına Dair	218
111. Yağmur Duası Hakkında	220
112. Güneş Tutulması (Küsûf) Hakkında	222

۸۸. فَضْلُ صَلَاةِ النَّفْلِ بِالْمَنْزِلِ ۱۸۷
۸۹. صَلَاةُ اللَّيْلِ ۱۸۹
۹۰. خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنِ النَّحَامَةِ فِي الْمَسْجِدِ ۱۸۹
۹۱. خُطْبَتُهُ فِي السَّتْرِ وَقْتُ الْإِغْتِسَالِ ۱۹۱
۹۲. الطَّهَّارَةُ ۱۹۱
۹۳. فَصَائِلُ الْوُضُوءِ ۱۹۳
۹۴. أَحْسِنُوا الطُّهُورَ ۱۹۵
۹۵. خُطْبَتُهُ يُحَذِّرُ مِنْ تَرْكِ الْجُمُعَةِ وَالْجَمَاعَاتِ ۱۹۵
۹۶. خُطْبَتُهُ فِي نَهْيِ الْإِمَامِ عَنْ طُولِ الصَّلَاةِ ۱۹۷
۹۷. إِنِّي إِمَامُكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي ۱۹۷
۹۸. الشُّهَدَاءُ وَفَضْلُ الصَّفِّ الْأَوَّلِ ۱۹۹
۹۹. مَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللَّهُ ۲۰۱
۱۰۰. لَا يَزَالُ فِي صَلَاةٍ مُنْتَظِرُ الصَّلَاةِ ۲۰۱
۱۰۱. يَدْخُلُ الْجَنَّةَ الْمُصَلِّي مُجْتَنِبُ الْكِبَائِرِ ۲۰۳
۱۰۲. خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى التَّقْوَى وَافْتِرَاضِ الْجُمُعَةِ ۲۰۵
۱۰۳. خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ۲۰۷
۱۰۴. خُطْبَتُهُ يَأْمُرُ بِالْإِغْتِسَالِ لَهَا ۲۱۱
۱۰۵. الْإِسْتِعْدَادُ لِلْجُمُعَةِ ۲۱۱
۱۰۶. خُطْبَتُهُ فِي التَّبَكُّيرِ إِلَيْهَا وَعَدَمِ اللَّغْوِ ۲۱۳
۱۰۷. خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ تَرْكِ الْجُمُعَةِ ۲۱۵
۱۰۸. خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ التَّخَلُّفِ عَنِ الْجُمُعَةِ وَلَوْ بَعْدَ الْمَكَانِ ۲۱۵
۱۰۹. خُطْبَتُهُ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ ۲۱۷
۱۱۰. مِنْ خُطْبِهِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ أَيْضًا ۲۱۹
۱۱۱. خُطْبَةٌ أُخْرَى فِي الْإِسْتِسْقَاءِ ۲۲۱
۱۱۲. خُطْبَتُهُ فِي الْكُشُوفِ ۲۲۳

113. Güneş Tutulmasında İrad Ettiği Hutbe	222
114. Kusûf/Güneş Tutulması Hakkındaki Hutbesi	226
115. Şu Üçü Ne Kadar da Yücedir.....	230
116. İtaatin Bazı İzleri	230
117. Cenaze Âdâbı.....	234

Zekât

118. Sadaka ve Adîy b. Hâtim ile Halası	236
119. Bazı İyiliklere Teşviki	240
120. Sadakanın Çeşitleri	240
121. Zenginlerin Mallarında Fakirlerin Hakkı.....	242
122. Zekât Kişinin Selametle Cennete Girmesine Vesile Olan Bir İbadettir	244
123. Zekât Vermeyenin Cezası	244
124. Şu Üç Şeyi Yapan İslâm'ın Tadını Alır.....	250
125. Kim Zekâtı Vermezse Ceza Olarak Malının Yarısı Alınır.....	250
126. Yetime Ait Malın Zekâtı	252
127. Fıtır Sadakası	252

Ramazan ve Oruç

128. Ramazan'ın Fazileti Hakkındaki Hutbesi.....	254
129. Ramazan Ayının Saygınlığı.....	256
130. Kadir Gecesi	258
131. Kadir Gecesi Hakkındaki Bir Başka Hutbe.....	260
132. Kadir Gecesi'nin Alâmetleri	262
133. Ramazan'da Gece İbadetinin Farz Kılınmasından Korkması	262
134. Oruç	264
135. Visal Orucu	266

۱۱۳. خُطْبَتُهُ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ ۲۲۳
۱۱۴. خُطْبَتُهُ الْبَلِيغَةُ فِي الْكُسُوفِ ۲۲۷
۱۱۵. مَا أَعْظَمَ هَذِهِ الثَّلَاثَاتِ ۲۳۱
۱۱۶. أَثَرُ بَعْضِ الطَّاعَاتِ ۲۳۱
۱۱۷. آدَابُ الْجَنَازَةِ ۲۳۵

الزَّكَاةُ

۱۱۸. الصَّدَقَةُ وَعَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ مَعَ عَمَّتِهِ ۲۳۷
۱۱۹. حُثُّهُ عَلَى بَعْضِ خِصَالِ الْبِرِّ ۲۴۱
۱۲۰. مِنْ أَنْوَاعِ الصَّدَقَاتِ ۲۴۱
۱۲۱. الزَّكَاةُ فَرَضٌ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِقَدْرِ مَا يَسْعُ الْفُقَرَاءُ ۲۴۳
۱۲۲. الزَّكَاةُ مِنَ الْخِصَالِ الَّتِي مَنْ فَعَلَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ ۲۴۵
۱۲۳. جَزَاءُ تَارِكِ الزَّكَاةِ ۲۴۵
۱۲۴. طَعِمَ طَعِمَ الْإِيمَانِ مَنْ فَعَلَ ثَلَاثًا ۲۵۱
۱۲۵. مَنْ مَنَعَ الزَّكَاةَ أَخَذَتْ مِنْهُ وَأُخِذَ شَطْرُ مَالِهِ عُقُوبَةٌ لَهُ ۲۵۱
۱۲۶. زَكَاةُ مَالِ الْيَتِيمِ ۲۵۳
۱۲۷. زَكَاةُ الْفِطْرِ ۲۵۳

الصَّوْمُ وَرَمَضَانُ

۱۲۸. خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي فَضْلِهِ ۲۵۵
۱۲۹. خُطْبَتُهُ فِي احْتِرَامِ رَمَضَانَ ۲۵۷
۱۳۰. خُطْبَتُهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۲۵۹
۱۳۱. خُطْبَتُهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ أَيْضًا ۲۶۱
۱۳۲. عَلَامَةُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۲۶۳
۱۳۳. خَشْيَتُهُ أَنْ يُفْرَضَ قِيَامُ رَمَضَانَ ۲۶۳
۱۳۴. الصَّوْمُ ۲۶۵
۱۳۵. صَوْمُ الْوَصَالِ ۲۶۷

136. Meleklerin Oruçluları Tebrik Etmesi	268
137. Kişinin Kendini Adaması (Nezir)	268

Hac

138. Haccın Farzıyeti Hakkındaki Hutbesi ve Hac ile İlgili Soru Sormayı Nehyedişi	270
139. Haccın Âdâbı	272
140. Hac İçin Ihrama Girme	272
141. Hac Masrafını Helal ya da Haram Yolla Elde Etme	274
142. Allah'ın (cc) Arafat Ehline İhsanı	274
143. Umre ile Haccı Birleştirme	276
144. Veda Hutbesi	278
145. Veda Hutbesi'nden	284
146. Yürüyerek Hacca Gitmeyi Adamayı Nehyetmesi	286
147. Arefe Günündeki Hutbesi	286
148. Aynı Manadaki Başka Bir Hutbe	288
149. Veda Haccı'nda İrâd Ettiği Hutbe	290
150. Hacc-ı Ekber Günü İrâd Ettiği Hutbe	290
151. Haccın Fazileti Hakkındaki Hutbesi	294
152. Haccın Âdâbı	298
153. Taş Atma Hususu ve Aşırılıktan Nehyedişi	298
154. Cemerât (Şeytan Taşlama)	300
155. İbn ez-Zübeyr'in Hac Menâsikleri Hakkındaki Hutbesi	300
156. Atire	306
157. Kurbanlıkta Câiz Olmayan Özellikler	306
158. Kurbanlıklar Hakkındaki Hutbesi	308
159. Bazı Kurban Hükümleri Hakkındaki Hutbesi	310

١٣٦. تَهْنِئَةُ الْمَلَائِكَةِ لِلصَّائِمِينَ..... ٢٦٩

١٣٧. تَطَوُّعُ الْمَرْءِ نَفْسِهِ ٢٦٩

الْحَجُّ

١٣٨. خُطْبَتُهُ فِي افْتِرَاضِ الْحَجِّ وَنَهْيِهِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ..... ٢٧١

١٣٩. آدَابُ الْحَجِّ ٢٧٣

١٤٠. خُطْبَتُهُ فِي مَوَاضِعِ إِحْرَامِ الْحَجِّ ٢٧٣

١٤١. خُطْبَتُهُ فِي الْحَجِّ بِالنَّفَقَةِ حَلَالاً أَوْ حَرَاماً..... ٢٧٥

١٤٢. تَفْضِيلُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ عَرَفَاتٍ ٢٧٥

١٤٣. دُخُولُ الْعُمْرَةِ فِي الْحَجِّ ٢٧٧

١٤٤. خُطْبَةُ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ..... ٢٧٩

١٤٥. مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ ٢٨٥

١٤٦. خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ نَذْرِ الْمَشْيِ لِلْحَجِّ..... ٢٨٧

١٤٧. خُطْبَتُهُ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ..... ٢٨٧

١٤٨. خُطْبَةُ أُخْرَى فِي نَفْسِ الْمَعْنَى ٢٨٩

١٤٩. خُطْبَةُ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ..... ٢٩١

١٥٠. خُطْبَتُهُ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ..... ٢٩١

١٥١. خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ الْحَجِّ ٢٩٥

١٥٢. آدَابُ الْحَجِّ ٢٩٩

١٥٣. خُطْبَتُهُ فِي الرَّمْيِ وَالتَّهْيِ عَنِ الْعُلُوِّ..... ٢٩٩

١٥٤. الْجَمَرَاتُ ٣٠١

١٥٥. خُطْبَةُ لَابِنِ الزُّبَيْرِ فِي مَنَاسِكِ الْحَجِّ..... ٣٠١

١٥٦. الْعَتِيرَةُ ٣٠٧

١٥٧. خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا لَا يُجْزَى مِنَ الْأُضْحِيَّةِ..... ٣٠٧

١٥٨. خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْأُضْحِيَّةِ ٣٠٩

١٥٩. خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَحْكَامِ الْأُضْحِيَّةِ ٣١١

Üçüncü Bölüm

Muâmelât / İnsanî İlişkiler

160. Hikmet ve İbret Dolu Bir Hutbe.....	314
161. İyiliği Emredin, Kötülüğü Nehyedin.....	318
162. İyiliği Emretme, Kötülüğü Nehyetme	318
163. Tartışmadan Nehyettiği Hutbesi.....	320
164. Tartışma Yapanların Cezası.....	322
165. Allah'a (cc) Asî Olanlarla Arkadaşlık Etmenin Karşılığı.....	324
166. Çok Soru Sormaktan Nehyedişi.....	326
167. Sıla-i Rahim ve Kibri Terk.....	328
168. Anneye İtaatsizlik ve Şehâdet Getirme.....	328
169. Cennete Girdiren Amellere Teşviki	332
170. Bazı Rezillikleri Yermesi ve Hicreti Övmesi.....	332
171. Şerhileriniz Bekârlarınızdır	334
172. Evliliğe İhtiyaç Duyanlara Yaptığı Hutbe	336
173. Mutâ Nikâhının Nehyedilmesi.....	338
174. Kadının Kocasına İtaat Etmesinin Fazileti.....	340
175. Kocanın Hanımı Üzerindeki Hakkı	340
176. Kocasına İtaat Eden Kadına Ne Mutlu!.....	346
177. Kadının Üzerinde En Büyük Hakka Sahip Olan Kişi Kocasıdır!.....	348
178. (Dışarı İçin) Süslenen Kadınların Günahı Ne Büyüktür!.....	350
179. Azabı Şiddetli Olan Kadınlar Hakkında	352
180. Saliha Bir Eş Olana Ne Mutlu!	354
181. Kadınların Ahlâkı	356
182. Kıyamet Günü Çekişecek İlk Kişiler Eşler Olacaktır!	356

الفصل الثالث مُعَامَلَاتُ / الْعَلَاَقَاتُ الْإِنْسَانِيَّةِ

١٦٠. حُطْبَةُ عَظِيمَةٍ كُلُّهَا أُمْتَالٌ وَحِكْمٌ..... ٣١٥
١٦١. مُرُّوا بِالْمَعْرُوفِ، وَأَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ..... ٣١٩
١٦٢. فِي الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ أَيْضًا..... ٣١٩
١٦٣. حُطْبَتُهُ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمِرَاءِ..... ٣٢١
١٦٤. حُطْبَتُهُ فِي جَزَاءِ الْمُرَائِينَ..... ٣٢٣
١٦٥. جَزَاءُ مُخَالَطَةِ الْعَاصِينَ..... ٣٢٥
١٦٦. حُطْبَتُهُ فِي النَّهْيِ عَنْ كَثْرَةِ الْأَسْئَلَةِ..... ٣٢٧
١٦٧. حُطْبَتُهُ فِي صِلَةِ الرَّحِمِ وَتَرْكِ الْكِبَرِ..... ٣٢٩
١٦٨. عُقُوقُ الْوَالِدَةِ وَنُطْقُ الشَّهَادَةِ..... ٣٢٩
١٦٩. حُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى مَا يُدْخِلُ الْجَنَّةَ..... ٣٣٣
١٧٠. حُطْبَتُهُ يَذُمُّ بَعْضَ الْقَبَائِحِ وَيَمْدَحُ الْهَجْرَةَ..... ٣٣٣
١٧١. شِرَارُكُمْ غَزَابُكُمْ..... ٣٣٥
١٧٢. حُطْبَتُهُ فِي الْحَاجَةِ أَيْ الزَّوْاجِ..... ٣٣٧
١٧٣. حُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ نِكَاحِ الْمُتْعَةِ..... ٣٣٩
١٧٤. فَضْلُ طَاعَةِ الْمَرْأَةِ لِرَوْجِهَا..... ٣٤١
١٧٥. حَقُّ الرَّجُلِ عَلَى زَوْجِهِ..... ٣٤١
١٧٦. مَا أَسْعَدَ مَنْ أَطَاعَتْ زَوْجَهَا..... ٣٤٧
١٧٧. أَعْظَمُ النَّاسِ حَقًّا عَلَى الْمَرْأَةِ زَوْجُهَا..... ٣٤٩
١٧٨. مَا أَعْظَمَ إِنْثَمَ الْمُتَبَهِّرَجَةِ..... ٣٥١
١٧٩. مَا أَشَدَّ عَذَابَ هَؤُلَاءِ النِّسَاءِ..... ٣٥٣
١٨٠. مَا أَسْعَدَ زَوْجَ الصَّالِحَةِ..... ٣٥٥
١٨١. حُطْبَتُهُ فِي أَخْلَاقِ النِّسَاءِ..... ٣٥٧
١٨٢. الزَّوْجَانِ أَوَّلُ مَنْ يَخْتَصِمَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ..... ٣٥٧

183. Bir Kavme Aidiyet	358
184. Kadınlara İyi Davranmaya Teşviki.....	362
185. Hanımlar Hakkında Tavsiye	364
186. Boşama Yetkisi	366
187. Cimânın (Cinsel Birleşmenin) Âdâbı.....	368
188. Eşlerin, Aralarında Geçenleri Başkalarına Anlatmalarını Nehyetmesi.....	368
189. Bir Adamın, Kocası Evde Olmayan Bir Kadının Evine Yalnız Girmesi	370
190. Nâmâhrem Kimselerle Baş Başa Kalmaktan Nehyi.....	370
191. Kadınlarla Baş Başa Kalmaktan Sakının	372
192. Kadınlarla Baş Başa Kalmaktan Sakının	372
193. Zinanın Zararları	374
194. Âdemoğlu'na Zinadan Nasibi Yazıldı	374
195. Zina Edenin Cezası	376
196. Kadınlara Olan Kıskaçlık.....	376
197. Kocalarınızın İzni Olmadan Vermeyin.....	378
198. Allah'ın (cc) Arşının Üzerinde Lanet Ettiği Dört Kimse.....	380
199. Evlenmeye Teşvik.....	380
200. Hangi Hanımlarla Evlenmeli.....	382
201. Salihleri ve Fakirleri Evlendirmeye Teşvik.....	386
202. Gençleri Evlenmeye Teşviki	388
203. Ayıpları Araştırmaktan Nehyi	388
204. Tahzir (Sakındırma) İçin Facirin Yalanının Ortaya Çıkarılması.....	390
205. Lanet Etmekten Sakındırması.....	390
206. Faiz ve Gıybetten Sakındırması	392
207. Pişman Olanları ve Kendini Beğenenleri Bekleyenler	392

١٨٣. مَنْ أَدْخَلَتْ عَلَى قَوْمٍ مِنْ لَيْسَ مِنْهُمْ ٣٥٩
١٨٤. تَرْغِيْبُهُ فِي الْإِحْسَانِ إِلَيْهِمْ ٣٦٣
١٨٥. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنِّسَاءِ ٣٦٥
١٨٦. الطَّلَاقُ لِمَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ ٣٦٧
١٨٧. آدَابُ الْجَمَاعِ ٣٦٩
١٨٨. نَهْيُهُ الرِّجَالِ عَنْ ذِكْرِ مَا يَكُونُ بَيْنَهُمَا ٣٦٩
١٨٩. حُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ دُخُولِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ عَلَى مَنْ غَابَ زَوْجُهَا ... ٣٧١
١٩٠. نَهْيُهُ عَنِ الْخُلُوةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ ٣٧١
١٩١. إِتْيَاكُمُ وَالْخُلُوةَ بِالنِّسَاءِ ٣٧٣
١٩٢. إِتْيَاكُمُ وَالْدُخُولَ عَلَى النِّسَاءِ ٣٧٣
١٩٣. مَضَارُّ الزَّنا ٣٧٥
١٩٤. كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيْبُهُ مِنَ الزَّنا ٣٧٥
١٩٥. التَّنْكِيلُ بِالزَّناةِ ٣٧٧
١٩٦. فِي الْغِيَرَةِ عَلَى النِّسَاءِ ٣٧٧
١٩٧. لَا يُعْطَيْنَ إِلَّا بِإِذْنِ أَزْوَاجِهِنَّ ٣٧٩
١٩٨. أَرْبَعَةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَوْقَ عَرْشِهِ ٣٨١
١٩٩. حَثُّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الزَّوَاجِ ٣٨١
٢٠٠. مَا تُنْكَحُ لَهُ الْمَرْأَةُ ٣٨٣
٢٠١. حَثُّهُ عَلَى إِنْكَاحِ الصَّالِحِينَ وَالْفُقَرَاءِ ٣٨٧
٢٠٢. حَثُّهُ الشَّبَابَ عَلَى الزَّوَاجِ ٣٨٩
٢٠٣. يَنْهَى عَنْ تَتَبُعِ الْعَوْرَاتِ ٣٨٩
٢٠٤. حُطْبَتُهُ فِي هَتْكِ الْفَاحِشِ لِيُحَذَّرَ ٣٩١
٢٠٥. حُطْبَتُهُ يُحَذِّرُ مِنَ اللَّعْنِ ٣٩١
٢٠٦. حُطْبَتُهُ يُحَذِّرُ مِنَ الرِّبَا وَالْغِيْبَةِ ٣٩٣
٢٠٧. حُطْبَتُهُ فِيمَا يَنْتَظِرُهُ النَّادِمُ وَالْمُعْجَبُ ٣٩٣

208. Cinayetın Büyük Suç Oluşu.....	394
209. İnsanların Allah'a (cc) Karşı En Taşkını, Harem'de Adam Öldürendir .	396
210. Bir Kısra ve Yalana Müsâmahe Gösterildiği Haller	398
211. İki Şey Vardır ki Allah (cc) Kimi Onların Şerrinden Korursa Cennete Girer	402
212. Hz. Yahya (as) ile Alakalı Bir hutbesi	402
213. Muhkem ile Amel Edip Müteşâbihi Havale Edin.....	406
214. Allah (cc) Temizdir, Yalnız Temiz Olanı Kabul Eder	408
215. İnsanların Hayırlısı ve Şerlisi	408
216. Gönül Hoşluğu ile Olmadıkça Bir Kimsenin Malı Diğerine Helal Olmaz	410
217. Övmekten Sakının! Zira (Övme) Katletmektir	410
218. Yalan Şahitlik Allah'a (cc) Şirk Koşmaya Denktir	412
219. Nesebi Kesik, Mağlub ve Pehlivan Kimdir?	412
220. Güzel Yoldan Talep Edin	414
221. Sizlerden Birileri Ecelini İster Gibi Rızkını İster	416
222. Resûlullah'ın (sas) Nasihatlerinden	416
223. Resûlullah'ın (sas) Mu'âz'a Tavsiyeleri.....	418
224. Resûlullah'ın (sas) Ebû Zer'e Tavsiyeleri.....	418
225. Resûlullah'ın (sas) Bir Adama Tavsiyesi	420
226. Resûlullah'ın (sas) Abdullah b. Mes'ûd'a Tavsiyesi	422
227. Resûlullah'ın (sas) Ümmü Enes'e Tavsiyesi.....	422
228. Resûlullah'ın (sas) Mu'âz'a Tavsiyesi	424
229. Hz. Nuh'un (as) Oğluna Vasiyeti	424
230. Resûlullah'ın (sas) Cibrîl'in Hutbesini Anlatması.....	428
231. Hayır İşlemeye Teşviki	430
232. Hz. Peygamber'in (sas) Ebû Zer'e Nasihati.....	430

٢٠٨. حُطْبَتُهُ فِي عِظَمِ جَرِيْمَةِ الْقَتْلِ ٣٩٥
٢٠٩. أَعْدَى النَّاسِ عَلَى اللَّهِ مَنْ قَتَلَ فِي الْحَرَمِ ٣٩٧
٢١٠. قِصَّةٌ، وَمَا يُبَاخُ مِنَ الْكَذِبِ ٣٩٩
٢١١. اثْنَتَانِ مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ٤٠٣
٢١٢. حُطْبَةُ يَحْيَى وَحُطْبَتُهُ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ٤٠٣
٢١٣. اَعْمَلُوا بِالْمُحْكَمِ وَفَوِّضُوا الْمُتَشَابِهَ ٤٠٧
٢١٤. إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا ٤٠٩
٢١٥. خَيْرُ النَّاسِ وَشَرُّهُمْ ٤٠٩
٢١٦. لَا يَحِلُّ لِأَمْرٍ مَالٌ غَيْرُهُ إِلَّا بِرِضَاهُ ٤١١
٢١٧. إِيَّاكُمْ وَالْمَدْحَ فَإِنَّهُ الذَّبْحُ ٤١١
٢١٨. عَدَلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ إِشْرَاكَ بِاللَّهِ ٤١٣
٢١٩. الرَّقُوبُ وَالصُّعْلُوكُ وَالصَّرْعَةُ ٤١٣
٢٢٠. أَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ ٤١٥
٢٢١. إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَطْلُبُهُ رِزْقُهُ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ ٤١٧
٢٢٢. مِنْ نَصَائِحِهِ الْعَظِيمَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ٤١٧
٢٢٣. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذٍ ٤١٩
٢٢٤. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي ذَرٍّ ٤١٩
٢٢٥. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ ٤٢١
٢٢٦. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ٤٢٣
٢٢٧. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمِّ أَنَسٍ ٤٢٣
٢٢٨. وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذٍ ٤٢٥
٢٢٩. وَصِيَّتُهُ نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِابْنِهِ ٤٢٥
٢٣٠. ذِكْرُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحُطْبَةِ جَبْرِيلَ ٤٢٩
٢٣١. حُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَتِّ عَلَى فِعْلِ الْخَيْرِ ٤٣١
٢٣٢. نَصِيحَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي ذَرٍّ ٤٣١

233. Mala ve Makama Karşı Mesafeli Olma	432
234. Perişan Olan ile Mutlu Olanlar	434
235. Allah'ın (cc) Dostlarına Savaş Açmanın Allah'a (cc) Savaş Açmak Olduğu	434
236. Resûlullah'ın Hayât Hakkındaki Hutbesi	436
237. Hz. Musa'nın (as) Rabbine Münacâtı	436
238. Şöhret Ne Zararlıdır!	438
239. Cennetlik Ameller	440
240. Sebepler ve Sonuçlar	440
241. Allah'ın (cc) Sevdikleri ve Sevmedikleri	442
242. Hz. İbrahim (as) ve Hz. Musa'nın (as) Sahifelerinden Bazıları	442
243. Ne Beş Şey Ama!	452
244. Belaya Uğramış Kimselere Merhamet Edin!	452
245. Merhamet Etmeyene, Merhamet Edilmez	454
246. Dünyada İyilik Ehli, Ahirette de İyilik Ehlidir	456
247. İsteyin ve Sakının	456
248. Allah'ın (cc) Kulları, Kardeş Olun	458
249. Gece ve Gündüzün Sürati	458
250. Kardeşinin Elini Tut ve Onu Cennete Sok	460
251. Peygamberlerin ve Şehidlerin İmrendikleri Kullar	462
252. Allah'ın (cc) Kuluna Sevgisinin Sebebi	464
253. Güzel Ameller ve Daha Güzel Olan Mükâfatları	464
254. Müslümanların Birbirlerine Haram Olan Durumları	466
255. Sana Hayır Kapılarını Göstereyim	466
256. Allah'ın (cc) Kullarına İhsanı	470
257. Allah'ı (cc) Gözet ki Allah (cc) da Seni Gözetsin	472
258. İnsanın Başlangıcı ve Sonu	474

٢٣٣. حُطِبَتْهُ فِي الْحَثِّ عَلَى بُغْضِ الْمَالِ وَالسِّيَادَةِ ٤٣٣
٢٣٤. تَعَسَّ وَطُوْبَى ٤٣٥
٢٣٥. مُعَادَاةُ الْأَوْلِيَاءِ مُحَارَبَةٌ لِلَّهِ ٤٣٥
٢٣٦. حُطِبَتْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَيَاءِ ٤٣٧
٢٣٧. مُنَاجَاةُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لِرَبِّهِ ٤٣٧
٢٣٨. مَا أَضَرَ الشُّهُرَةَ ٤٣٩
٢٣٩. مَا بِهِ تُضْمَنُ الْجَنَّةُ ٤٤١
٢٤٠. مُسَبِّبَاتٌ وَأَسْبَابُهَا ٤٤١
٢٤١. ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَثَلَاثَةٌ يَبْغُضُهُمْ ٤٤٣
٢٤٢. بَعْضُ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ٤٤٣
٢٤٣. خَمْسٌ وَ يَا لَهَا مِنْ خَمْسٍ ٤٥٣
٢٤٤. ارْحَمُوا أَهْلَ الْبَلَاءِ ٤٥٣
٢٤٥. مَنْ لَا يَرْحَمَ لَا يَرْحَمْ ٤٥٥
٢٤٦. أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الْآخِرَةِ ٤٥٧
٢٤٧. ارْغَبُوا وَاحْذَرُوا ٤٥٧
٢٤٨. كُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا ٤٥٩
٢٤٩. الْإِعْتِبَارُ بِسُرْعَةِ مُرُورِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ٤٥٩
٢٥٠. خُذْ بِيَدِ أَخِيكَ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ ٤٦١
٢٥١. لِلَّهِ عِبَادٌ يَعْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ ٤٦٣
٢٥٢. سَبَبُ حُبِّ اللَّهِ لِعَبْدِهِ ٤٦٥
٢٥٣. أَعْمَالٌ طَيِّبَةٌ وَجَزَاؤُهَا أَطْيَبُ ٤٦٥
٢٥٤. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ ٤٦٧
٢٥٥. أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ ٤٦٧
٢٥٦. اللَّهُ تَعَالَى يَمْتَنُّ عَلَى عِبَادِهِ ٤٧١
٢٥٧. احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ ٤٧٣
٢٥٨. بِدَايَةِ الْإِنْسَانِ وَخَاتِمَتُهُ ٤٧٥

259. Cibrîl (as) Soruyor, Resûlullah (sas) Cevaplıyor	476
260. Allah (cc) Rızası İçin Söylenmeyen Bir Sözde Hayır Yoktur	478
261. Çiftçiye Ektiği Vardır	480
262. Hz. Ebû Bekir'in, Hz. Ömer'e Vasiyeti	482
263. Sonradan Özür Dilemek Zorunda Kalacağın Şeylerden Sakın	482
264. Kays b. Âsım'ın Oğullarına Vasiyeti	484
265. Hz. Hızır'ın (as), Hz. Musa'ya (as) Öğütleri	486
266. İmâm Ali (ra) Soruyor, Hz. Hasan (ra) Cevaplıyor	490
267. Hikmetli bir Öğüt!	496
268. Ölümü Dikkate Almak	498
269. Kibirlenmeyi Kınayışı	500
270. Salih Ameller İşlemede Acele Edin	502
271. Mü'min İki Korku Arasındadır	504
272. Kâmil İmanın Özellikleri	506
273. Dilin Zararları	506
274. Ölümü Çokça Hatırlama	508
275. Rızkın Paylaştırılması ve Kanaat	508
276. Susmak	510
277. Tevazu, İnsaf-Adalet ve Allah'a (cc) İtaat	512
278. İntihâb ve Kâfi Olanla Yetinmek	512
279. Allah (cc) Dostu Kulların (Velilerin) Sıfatları	514
280. İhtiyatı/Tedbiri Elden Bırakmama	516
281. İnsanların En Şerlisi	516
282. Cennete Kefil Ameller ve Sadakalar	520
283. Allah (cc) İçin Sevmek ve Bunu Himaye Etmek	522
284. Allah'ın (cc) Sevdiği Üç Kişi ve Buğzettiği Altı Kişi	526

٢٥٩. جَبْرِيلُ يَسْأَلُ وَالرَّسُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجِيبُ ٤٧٧
٢٦٠. لَا خَيْرَ فِي قَوْلٍ لَا يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ ٤٧٩
٢٦١. لِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ ٤٨١
٢٦٢. وَصِيَّتُهُ سَيِّدَنَا أَبِي بَكْرٍ لِسَيِّدِنَا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ٤٨٣
٢٦٣. إِيَّاكَ وَمَا يُعْتَدَرُ مِنْهُ ٤٨٣
٢٦٤. وَصِيَّتُهُ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَوْلَادِهِ ٤٨٥
٢٦٥. عِظَةُ الْخَضِرِ لِمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ٤٨٧
٢٦٦. الْإِمَامُ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ يَسْأَلُ وَالْحَسَنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُجِيبُ ... ٤٩١
٢٦٧. يَا لَهَا مِنْ عِظَةٍ جَامِعَةٍ ٤٩٧
٢٦٨. خُطْبَتُهُ فِي الْإِعْتِبَارِ بِالْمَوْتِ ٤٩٩
٢٦٩. خُطْبَتُهُ فِي ذَمِّ الْإِعْتِرَارِ ٥٠١
٢٧٠. خُطْبَتُهُ فِي الْمُبَادَرَةِ إِلَى الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ ٥٠٣
٢٧١. خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْمُؤْمِنَ بَيْنَ مَخَافَتَيْنِ ٥٠٥
٢٧٢. خُطْبَتُهُ فِي خِصَالِ كَامِلِ الْإِيمَانِ ٥٠٧
٢٧٣. ضَرُّ اللِّسَانِ ٥٠٧
٢٧٤. خُطْبَتُهُ فِي الْمَوْتِ وَأَثَرُهُ فِي الْقَنَاعَةِ ٥٠٩
٢٧٥. خُطْبَتُهُ فِي قِسْمَةِ الرِّزْقِ وَالْقَنَاعَةِ ٥٠٩
٢٧٦. خُطْبَتُهُ فِي الصَّبَمِ ٥١١
٢٧٧. خُطْبَتُهُ فِي التَّوَاضُّعِ وَالْإِنْصَافِ وَطَاعَةِ اللَّهِ ٥١٣
٢٧٨. خُطْبَتُهُ فِي الْإِنْتِبَاهِ وَالْإِكْتِفَاءِ بِالْكَفَافِ ٥١٣
٢٧٩. خُطْبَتُهُ فِي صِفَةِ الْأَوْلِيَاءِ ٥١٥
٢٨٠. خُطْبَتُهُ فِي الْأَخْذِ بِالْحَرَمِ ٥١٧
٢٨١. شَرُّ النَّاسِ ٥١٧
٢٨٢. خِصَالُ تَضَمُّنِ الْحَنَّةِ وَبَعْضُ الصَّدَقَاتِ ٥٢١
٢٨٣. مَا أَعْظَمَ الْحُبَّ فِي اللَّهِ وَالْاعْتِصَامَ بِهِ ٥٢٣
٢٨٤. ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، وَسِتَّةٌ يُبْغِضُهُمْ ٥٢٧

285. Allah'ın (cc) En Çok Buğzettiği Sekiz Kişi	530
286. Üçler	530
287. Selâmı Yaymak Birlik ve Beraberliğin Vesilesidir	532
288. Tüccarlara Nasihatı	532
289. En Güzel Kazanç	534
290. Kendinden Sonraki Halifeye Tavsiyeleri	536
291. Bu Mâniler Gelmeden Amel İşlemede Acele Edin	538
292. Peygamberlerin Lanet Ettiği Yedi Kişi ve Allah'ın (cc) Gölgeleştirdiği Yedi Kişi	540
293. Şehidler Zümresi	542
294. Ebû Hüreyre'ye (ra) Nasihatleri ve Mescid Âdâbı	542
295. Yollara Oturmaktan Sakının!	544
296. Kısa ve Öz Nasihatler	546
297. Adil Olmak	546
298. Anlaşmalardaki Şartlar	548
299. Kısas ve Diyet	550
300. Hakkın Söylenmesi	552

٢٨٥.	ثَمَانِيَةُ أَبْعَضُ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ	٥٣١
٢٨٦.	ثَلَاثُ ثَلَاثَاتٍ	٥٣١
٢٨٧.	إِفْشَاءُ السَّلَامِ سَبَبُ الْوَنَامِ	٥٣٣
٢٨٨.	نَصِيحَتُهُ لِلتُّجَّارِ	٥٣٣
٢٨٩.	أَطْيَبُ الْكَسْبِ	٥٣٥
٢٩٠.	وَصِيَّتُهُ لِلْخَلِيفَةِ بَعْدَهُ	٥٣٧
٢٩١.	بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ قَبْلَ هَذِهِ الْعَوَاقِبِ	٥٣٩
٢٩٢.	سَبْعَةٌ لَعَنَتْهُمْ الْأَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَسَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ	٥٤١
٢٩٣.	طَائِفَةٌ مِنَ الشُّهَدَاءِ	٥٤٣
٢٩٤.	وَصِيَّتُهُ لِأَيِّ هُرَيْرَةٍ وَأَدَابُ الْمَسَاجِدِ	٥٤٣
٢٩٥.	إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقَاتِ	٥٤٥
٢٩٦.	مَا أَجْمَعَ هَذِهِ النَّصِيحَةَ	٥٤٧
٢٩٧.	الْعَدْلُ	٥٤٧
٢٩٨.	شُرُوطُ الْعُقُودِ	٥٤٩
٢٩٩.	الْقِصَاصُ وَالِدِّيَّةُ	٥٥١
٣٠٠.	بَيَانُ الْحَقِّ	٥٥٣

Hutbe Giriři

ez-Zührî'den rivayetle, Resûlullah (sas)

hutbesinin başında şunları şöyledi:

“Hamd yalnızca Allah’adır. Bizler O’na (cc) hamd eder ve O’ndan yardım isteriz. O’ndan af dileriz. Nefislerimizin şerrinden O’na sığınırız. Allah’ın hidâyetle erdirdiği bir kimseyi, dalâlete uğratabilecek kimse yoktur. Allah’ın dalâlete uğrattığı kimseyi de doğru yola iletebilecek kimse yoktur. Ben şahitlik ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur ve Muhammed, O’nun kulu ve resûlüdür. Allah; onu, gelmekte olan saate (kıyamet) dair bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak (din) ile gönderdi. O halde, kim Allah’a ve Resûlü’ne itaat ederse doğru yolu bulmuştur; kim de Allah’a ve Resûlü’ne isyan ederse o da doğru yoldan sapmıştır. Rabbimiz Allah’tan bizleri, O’na ve Resûlü’ne itaat eden, O’nun rızasına tâbi olan ve gazabından sakınan kimseler kılmasını istiyorum. Bizler ancak O’ndan yardım diler ve ancak O’na itaat ederiz.”

[Ebû Dâvûd, el-Merâsîl, I, 122]

صَدْرُ خُطْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: كَانَ صَدْرُ خُطْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِهِ
مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ
يُضِلِّهِ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا
بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ،
وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَقَدْ غَوَى». أَسْأَلُ اللَّهَ رَبَّنَا أَنْ يَجْعَلَنَا
مِمَّنْ يُطِيعُهُ وَيُطِيعُ رَسُولَهُ وَيَتَّبِعُ رِضْوَانَهُ وَيَجْتَنِبُ
سَخَطَهُ، فَإِنَّمَا نَحْنُ بِهِ وَلَهُ.

{ المراسيل، أبو داود السجستاني، ج ١ ص ٢٠١ }

Hutbe Esnasında Söyledikleri

İbn Şihâb'dan [ez-Zühri] rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] hutbe sırasında şunları
söylediği bize ulaşmıştır:

“Her gelecek yakındır. Gelecek olana uzaklık yoktur. Allah, kimsenin acelesi için acele etmez. İnsanların işlerini de asla hafife almaz. İnsanların dilediği değil, Allah'ın dilediği olur. Allah bir şey irade eder, insanlar başka bir şey. İnsanların hoşuna gitmese de Allah'ın dilediği olur. Allah'ın yakınlaştırdığını uzaklaştıracak, uzaklaştırdığını da yakınlaştıracak hiçbir güç yoktur. Allah'ın izni olmaksızın hiçbir şey olmaz.”

[Ebû Dâvûd, el-Merâsîl, I, 103]

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا خَاطَبَ

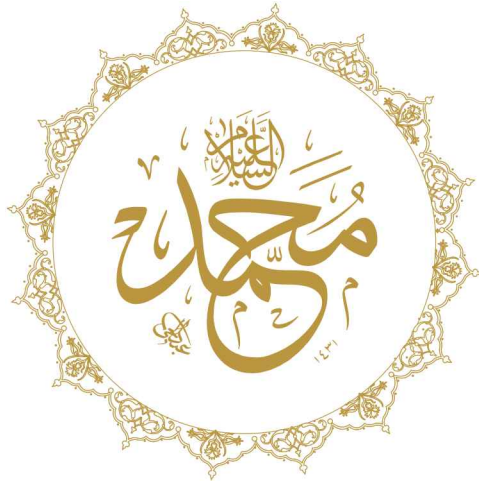
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ:

بَلَّغْنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ
كَانَ يَقُولُ - إِذَا خَاطَبَ -:

«كُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، لَا بُعْدَ لِمَا هُوَ آتٍ،
لَا يُعَجِّلُ اللَّهُ لِعَجَلَةٍ أَحَدٍ، وَلَا يَخِفُّ لِأَمْرِ النَّاسِ،
مَا شَاءَ اللَّهُ لَا مَا شَاءَ النَّاسُ، يُرِيدُ اللَّهُ أَمْرًا وَيُرِيدُ
النَّاسُ أَمْرًا، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَلَوْ كَرِهَ النَّاسُ،
وَلَا مُبَعَّدَ لِمَا قَرَّبَ اللَّهُ وَلَا مُقَرَّبَ لِمَا بَعَدَ اللَّهُ،
لَا يَكُونُ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ جَلَّ وَعَزَّ.»

{ المراسيل، أبو داود السجستاني، باب ما جاء في خطبة الجمعة، ج ١ ص ٣٠١ }

﴿الفصل الأول﴾

القرآن

العلم و الذكر

﴿Birinci Bölüm﴾

Kur'ân

İlim ve Zikir

Kur'ân'ın Vasıfları

- el-Hâris [el-A'vâr]'dan [ra] rivayetle:

Mescide uğramıştım. İnsanları boş ve gereksiz konulara dalmış görünce Mü'minlerin Emîri Ali'nin [ra] huzuruna çıktım ve:

“Ey Mü'minlerin Emîri! İnsanların lüzumsuz konulara dalmış olduklarını görmüyor musun?” dedim.

“Gerçekten böyle mi yapıyorlar?” diye sordu.

Ben: “Evet!” deyince şu yanıtı verdi:

“Resûlullah'ın [sas]: “*Dikkat edin, fitne çıkacaktır!*” buyurduğunu duydum.

“Bundan kurtuluş yolu nedir Yâ Resûlullah?” diye sordum.

Buyurdu ki: “Allah'ın kitabıdır. Onda sizden önceki ümmetlerin haberleri ve sizden sonra olacaklar ile ilgili haberler vardır. Aranızda uygulamanız gereken hükümler de onda mevcuttur. O hak ile bâtılı birbirinden ayırandır. Onda her şey ciddidir. Kim akılsızlık edip büyüklenip onu terk ederse Allah onu kahreder. Kim onun dışında doğru bir yol ararsa Allah onu saptırır. O, Allah'ın sağlam ipidir, hikmet dolu kelimedir. O dos-doğru yoldur. O, öyle bir Kur'ân'dır ki heva ve hevesler onu bozamaz, diller de onu karıştıramaz. Âlimler ona doyamaz. Onu tekrar tekrar okumak bıkkınlık vermez. İnsanı hayrete düşüren yönleri bitmez. Onu duyduklarında cinler şunları söylemekten kendilerini alamamışlardı:

“Gerçeğe ve doğruya yönlendiriyor! Biz de ona iman ettik. Rabbimize hiç kimseyi ortak koşmayacağız.” [Cin 72/2]

١

يَصِفُ الْقُرْآنَ

• عَنْ الْحَارِثِ، قَالَ:

مَرَرْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَإِذَا النَّاسُ يَخُوضُونَ فِي الْأَحَادِيثِ فَدَخَلْتُ

عَلَى عَلِيٍّ،

فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَلَا تَرَى أَنَّ النَّاسَ قَدْ خَاضُوا فِي

الْأَحَادِيثِ،

قَالَ: وَقَدْ فَعَلُوهَا؟

قُلْتُ: نَعَمْ.

قَالَ: أَمَا إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «أَلَا إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةً».

فَقُلْتُ: مَا الْمَخْرَجُ مِنْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: «كِتَابُ اللَّهِ فِيهِ نَبَأُ مَا قَبْلَكُمْ وَخَبَرُ مَا بَعْدَكُمْ، وَحُكْمُ مَا

بَيْنَكُمْ، وَهُوَ الْفَصْلُ لَيْسَ بِالْهَزْلِ، مَنْ تَرَكَهُ مِنْ جَبَّارٍ قَصَمَهُ اللَّهُ، وَمَنْ

ابْتَغَى الْهُدَى فِي غَيْرِهِ أَضَلَّهُ اللَّهُ، وَهُوَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينِ، وَهُوَ الذِّكْرُ

الْحَكِيمُ، وَهُوَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، هُوَ الَّذِي لَا تَرِيغُ بِهِ الْأَهْوَاءُ، وَلَا

تَلْتَبِسُ بِهِ الْأَلْسِنَةُ، وَلَا يَشْبَعُ مِنْهُ الْعُلَمَاءُ، وَلَا يَخْلُقُ عَلَى كَثْرَةِ الرَّدِّ،

وَلَا تَنْقُضِي عِبَائِيَّ، هُوَ الَّذِي لَمْ تَنْتَهِ الْجِنَّ إِذْ سَمِعَتْهُ حَتَّى قَالُوا:

{إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ} [الجن: ٢]

Ondaki kelâm ile konuşan doğru söyler. Kim onunla amel ederse ecir kazanır. Kim onunla hüküm verirse adaletle hükmeder. Kim ona çağırırsa şüphesiz o dosdoğru yola götürür. Bunları iyice belle Ey el-A'var!"^[1]

2

Kur'ân, Hâfızlar ve Yâsîn Sûresi

• Muhammed b. Ali'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Kur'ân, Allah'ın [cc] dışında her şeyden üstündür. Kur'ân'ın diğer sözlere karşı üstünlüğü, Allah'ın yarattıklarına karşı üstünlüğü gibidir. Kim Kur'ân'a saygı gösterirse Allah'a saygı göstermiş demektir. Kim de Kur'ân'a saygı göstermezse Allah'a saygı göstermemiş demektir. Allah'ın katında Kur'ân'ın hürmeti, babanın çocuğuna hürmeti gibidir. Kur'ân şefaati edendir, şefaati kabul edilendir, üstün gelendir, doğrulayandır. Kim Kur'ân ile yardım isterse Kur'ân ona şefaati eder, kim de Kur'ân ile bir tartışmaya girerse Kur'ân onu tasdik eder. Kim Kur'ân'ı önder edinirse Kur'ân onu cennete götürür. Kim de Kur'ân'ı arkasına atarsa Kur'ân onu cehenneme yollar. Kur'ân'ı hıfzedenler; Allah'ın rahmeti ile kuşatılmış, Allah'ın nurunu giyinmiş, Allah'ın kelâmının muallimleridirler.

Kim bu kimselere yardım ederse Allah'a (dinine) yardım etmiş olur. Kim de onlara düşman olursa Allah da onlara düşman olur. İsmi yüce Allah, buyuruyor ki: 'Ey Kur'ân taşıyıcılardan! Rabbinizin kitabına saygı göstererek O'na itaat edin ki O da size sevgiyi artırsın ve kullarına sizi sevdirdsin.'

Kur'ân'ı dinleyenlerden dünya derdi kaldınılır, Kur'ân'ı takip edenden ahiret şerri giderilir. Kim Allah'ın kitabından bir ayet dinlerse ona mükâfat olarak altından bir dağ vardır.

مَنْ قَالَ بِهِ صَدَقَ، وَمَنْ عَمِلَ بِهِ أَجَرَ، وَمَنْ حَكَمَ بِهِ عَدَلَ، وَمَنْ
دَعَا إِلَيْهِ هَدَى إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ خُذْهَا إِلَيْكَ يَا أَعُورُ» [١].

فِي الْقُرْآنِ وَحَمَلَتِهِ وَسُورَةِ يَس

• عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

«الْقُرْآنُ أَفْضَلُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ دُونَ اللَّهِ تَعَالَى، وَفَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى
سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، فَمَنْ وَقَرَّ الْقُرْآنَ فَقَدْ وَقَرَّ اللَّهَ،
وَمَنْ لَمْ يُوقِرْ الْقُرْآنَ لَمْ يُوقِرْ اللَّهَ، وَحُرْمَةُ الْقُرْآنِ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى كَحُرْمَةِ
الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ، الْقُرْآنُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ، وَمَا حُلُّ مُصَدَّقٍ، فَمَنْ شَفَعَ لَهُ
الْقُرْآنُ شَفَعَ، وَمَنْ مَحَلَّ بِهِ الْقُرْآنُ صَدَقَ، وَمَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى
الْجَنَّةِ، وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ، حَمَلَةُ الْقُرْآنِ هُمُ الْمَحْفُوفُونَ
بِرَحْمَةِ اللَّهِ، الْمُلَبَّسُونَ نُورَ اللَّهِ، الْمُعْلَمُونَ كَلَامَ اللَّهِ،

وَمَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهَ، وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَى اللَّهَ، يَقُولُ
اللَّهُ تَبَارَكَ اسْمُهُ: يَا حَمَلَةَ الْقُرْآنِ اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ بِتَوْقِيرِ كِتَابِهِ، يَرْدِكُمْ
حُبًّا وَيُحِبِّبْكُمْ إِلَى عِبَادِهِ،

يُرفَعُ عَنْ مُسْتَمِعِ الْقُرْآنِ بِلَوَى الدُّنْيَا، وَيُدْفَعُ عَنْ تَالِي الْقُرْآنِ شَرُّ
الْآخِرَةِ، وَمَنِ اسْتَمَعَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ كَانَ لَهُ خَيْرًا مِنْ صَبِيرٍ ذَهَبًا،

سنن الترمذي، أبواب فضائل القرآن، باب ما جاء في فضل القرآن، ج ٥ ص ٢٧١، رقم ٢٩٠٦. سنن الدارمي، ومن كتاب فضائل القرآن، باب فضل من قرأ القرآن، ج ٤ ص ٣٠٧، رقم ٣٣٣١.

Bir kimsenin Allah'ın kitabından bir ayet okuması, arşın altındakilerden ta en küçük tohuma kadar olan şeylerden daha faziletlidir. Allah'ın kitabında öyle bir sûre vardır ki el-Azîze olarak çağınır. Kıyamet günü onu okuyan, ona dost olan 'Şerif' olarak çağınır ve bu sûre kendisini dost edinen, Rebîa ve Mudar kabilelerinden daha çok sayıda kişiye şefa'at eder. İşte bu sûre Yâsîn'dir." [2]

3

Kur'ân'ın Fazileti ve Onunla Amel

• Mu'âz b. Cebel'den rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

"Kim Kur'ân'ı okur da onunla amel eder ve bir cemaat içinde vefat ederse Allah (cc), onu kıyamet günü Sefere melekleri ve nebîler (Allah'ın hükümlerini icra eden peygamberler) ile birlikte diriltir. Kim Kur'ân'ı bırakmak istediği halde onu terk etmezse ona iki kat ecir vardır.

Kim Kur'ân'a düşkün olup onu okumaya güç yetiremiyor olduğu halde Kur'ân'ı terk etmiyorsa Allah kıyamet günü onu mertebeleri yüksek kimseler ile diriltir. Kuşların içinde kartallar nasıl üstün kılınmışsa çayırdaki pınar etrafından nasıl üstün kılınmışsa bu kişiler de diğer insanlardan öyle üstün kılınmıştır. Bir münâdi kıyamet günü şöyle seslenir: 'Hayvanlara çobanlık etmenin, kendisini kitabımı tilavetten alıkoymayanlar da neredeler?'

Bu kimseler gelirler, her birine keramet tacı giydirilir, sağ taraflarından kurtuluşları, sollarından da ebedilikleri verilir. Eğer bu kimsenin anne ve babası Müslüman ise onlara da dünya ve içindeki her şeyden daha kıymetli bir cübbe giydirilir.

İkisi der ki: 'Biz bunlara nasıl sahip olabiliyoruz ki?'

Denilir ki: 'Bu, sizin evladınızın Kur'ân okuyan bir kimse olması sebebiyledir.' [3]

2 el-Hâkim et-Tirmizî, Nevâdiru'l-Usûl, III, 260; Aliyyu'l-Kâri, Mirkatu'l-Mefâtiḥ, IV, 1479.

3 Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr, XX, 72; Beyhakî, Şuabu'l-İmân, III, 376.

وَمَنْ قَرَأَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ كَانَ أَفْضَلَ مِمَّا تَحْتَ الْعَرْشِ إِلَى
التَّخُومِ، وَإِنَّ فِي كِتَابِ اللَّهِ لَسُورَةً تُدْعَى الْعَزِيزَةُ يُدْعَى صَاحِبُهَا
الشَّرِيفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، تَشْفَعُ لِصَاحِبِهَا أَكْثَرَ مِنْ رَبِيعَةٍ وَمُضَرَ، وَهِيَ
سُورَةُ يَس. [٢]

٣

فَضْلُ الْقُرْآنِ وَالْعَمَلِ بِهِ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ وَمَاتَ فِي الْجَمَاعَةِ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مَعَ السَّفَرَةِ وَالْحُكَّامِ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَهُوَ يَنْفِلُ مِنْهُ، وَلَا
يَدَعُهُ فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ،

وَمَنْ كَانَ حَرِيصًا عَلَيْهِ وَلَا يَسْتَطِيعُهُ وَلَا يَدَعُهُ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مَعَ أَشْرَافِ أَهْلِهِ، وَفُضِّلُوا عَلَى الْخَلَائِقِ كَمَا فُضِّلَتِ النُّسُورُ
عَلَى سَائِرِ الطُّيُورِ، وَكَمَا فُضِّلَتْ عَيْنٌ فِي مَرْجٍ عَلَى مَا حَوْلَهَا، ثُمَّ
يُنَادِي مُنَادٍ: أَيُّنَ الَّذِينَ كَانُوا لَا يُلْهِيُهُمْ رَعِيَّةُ الْأَنْعَامِ عَنْ تِلَاوَةِ كِتَابِي؟
فَيَقُومُونَ فَيَلْبَسُ أَحَدُهُمْ تَاجَ الْكِرَامَةِ، وَيُعْطَى الْقُوزَ بِيَمِينِهِ،
وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ، فَإِنْ كَانَ أَبَوَاهُ مُسْلِمَيْنِ كُسِبَا حُلَّةً خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا
وَمَا فِيهَا،

فَيَقُولَانِ: أَنَّى هَذِهِ لَنَا؟

فَيَقَالُ: بِمَا كَانَ وَلَدُكُمَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ. [٣]

نوادير الأصول في
أحاديث الرسول صلى الله
عليه وسلم، محمد بن
علي الحكيم الترمذي،
الأضل الثالث والخمسون
والمائتان، في أن القرآن
مثله كجراب فيه مسك،
ج ٣ ص ٢٦٠. مرقاة
المفاتيح شرح مشكاة
المصابيح، علي بن
(سلطان) محمد الملا
الهروي القاري، كتاب
فضائل القرآن، ج ٤؛
ص ١٤٧٩.

المعجم الكبير، الطبراني،
٣ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ الْأَنْصَارِيُّ،
إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ أَبِي الْمُهَاجِرِ، عَنْ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ،
ج ٢٠ ص ٧٢، رقم ١٣٦.
شعب الإيمان، البيهقي،
تعظيم القرآن، فصل في
إدمان قراءة القرآن، ج ٣
ص ٦٧٣، رقم ٧٣٨١.

Kur'ân Allah'ın (cc) Ziyafetidir

- Abdullah [b. Mes'ûd]'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bu Kur'ân, Allah'ın ziyafetidir. Gücünüz yettiği kadar bu ziyafetten bir şeyler alın, öğrenin. Muhakkak ki bu Kur'ân Allah'ın ipidir, açık bir nurdur, faydalı bir ilaçtır. Ona tutunana koruma, ona tâbî olana kurtuluştur. Ona sanlan eğilip bükülmez, dimdik ayakta durur, yoldan sapmaz, nâyaya nail olur. Onun insanı hayrete düşüren yönleri son bulmaz, çokça tekran kimseyi bıktırmaz, usandırmaz.

Kur'ân'ı okuyun! Zira Allah (cc) her bir harfine karşılık on sevap yazar. Dikkat edin: “Elif, Lâm, Mîm” [Bakara 2/1] bir harftir demiyorum. Elif bir harftir, Lam bir harftir, Mim bir harftir; yani bunun karşılığı otuz sevaptır.” ^[4]

Kur'ân ile Amel Etmeye Teşvik Edişi

- Ma'kıl b. Yesâr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurduki:

“Kur'ân ile amel edin. Helallerini helal, haramlarını haram kabul edin. O'nu rehber edinin. Kur'ân'da yer alan hiçbir şeyi örtmeyin, gizlemeyin. Sizlere haber verdiğim gibi anlamı sizler için kapalı olan ayetleri Allah'a ve benden sonra gelecek emir sahiplerine bırakın.

Tevrat'a, İncil'e, Zebûr'a ve Rabblarından nebîlere verilenlere iman edin! Beyan olarak Kur'ân'da olan şeyler size yeter. Muhakkak ki o şefaate edicidir ve şefaati kabul olandır, üstün gelendir ve doğrulayandır. Her bir ayeti de kıyamet günü nurdur.

4 Beyhakî, Şua-bu'l-İmân, III, 324; Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm, Fezâilü'l-Kur'ân, I, 51.

٤

الْقُرْآنُ مَادِبَةُ اللَّهِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَادِبَةُ اللَّهِ فَتَعَلَّمُوا مِنْ مَادِبَتِهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ، إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ حَبْلُ اللَّهِ، وَالتَّوْرُ الْمُبِينُ، وَالشَّفَاءُ النَّافِعُ، عِصْمَةُ مَنْ تَمَسَّكَ بِهِ، وَنَجَاةُ مَنْ تَبِعَهُ، وَلَا يَعْوجُّ فَيَقُومُ، وَلَا يَزِيغُ فَيُسْتَعْتَبُ، وَلَا تَنْقَضِي عَجَائِئُهُ، وَلَا يَخْلُقُ مِنْ كَثْرَةِ الرَّدِّ، فَاتْلُوهُ، فَإِنَّ اللَّهَ يَأْجُزُكُمْ عَلَى تِلَاوَتِهِ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: {الم} [البقرة: ١] حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَاَمْ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً [٤]» .

٥

خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى الْعَمَلِ بِالْقُرْآنِ

• عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اعْمَلُوا بِالْقُرْآنِ، وَأَحِلُّوا حَلَالَهُ، وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ، وَاقْتَدُوا بِهِ، وَلَا تَكْفُرُوا بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَمَا تَشَابَهَ عَلَيْكُمْ مِنْهُ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْ بَعْدِي كَيْمَا يُخْبِرُوكُمْ، وَآمِنُوا بِالتَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ، وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ، وَلْيَسْعَكُمْ الْقُرْآنُ وَمَا فِيهِ مِنَ الْبَيَانِ، فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ، وَمَا جَلَّ مُصَدِّقٌ إِلَّا وَلِكُلِّ آيَةٍ نُورٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

④ شعب الإيمان،

البيهقي، تعظيم القرآن،

ج ٣ ص ٣٢٤، رقم

١٩٣٣. فضائل القرآن،

أبو غنيد القاسم بن

سلام، باب فضل القرآن

وتعليقه وتعليقه الناس،

ج ١ ص ٥١.

Bana ilk zikir olarak Bakara Sûresi verildi. Musâ'nın Levhalan'ndan Tâ-hâ, Tâ-sîn ve Hâ-mîm (ile başlayan sûreler) verildi. Fatiha ise arşın altında verildi.^[5]

6

Kur'ân'a İtaat Eden Onu Yok Sayanın Hâli

- Amr b. Şu'ayb'dan, o da babasından rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] şöyle söylediğini duydum:

“Kur'ân, kendisini ezberlemiş ve ona güzel bir şekilde itaat etmiş bir kimsenin elinden tutar ve onu düşmanca olmayan bir hale bürünerek Rabbinin huzuruna getirir.

[Kur'ân] der ki: ‘Ya Rabb! Beni bu kuluna ezberlettin. O hayırlı, iyi bir taşıyıcı oldu. Hadlerimi (cezaî hükümler) korudu, farzlanımla amel etti, bana itaat etti, yasaklarımdan kaçındı.’

Kur'ân bu hususta öyle deliller getirir ki en sonunda ona: ‘Artık bu kimseye istediğini yap.’ denilir.

Kur'ân da bu kimseyi tutar, sonsuzluk bardağından içirene ve mülk tacını giydirene dek onu bırakmaz.

Yine Kur'ân kendisini ezberleyen ancak onu yitiren, zayıf eden bir kimseye gelir, elinden tutar ve düşmanca bir sûrete bürünerek onu Rabbinin huzuruna getirir ve der ki:

‘Ya Rabb! Beni bu kuluna ezberlettin. Ancak o benim hadlerimi (cezaî hükümler) yoksaydı, farzlanımı terk etti, bana itaatten kaçındı ve yasaklarımla amel etti.’ Kur'ân bu kimse aleyhine öyle deliller getirerek onu suçlar ki en sonunda ona: ‘Artık bu kimseye istediğini yap!’ denilir.

Kur'ân bu kimsenin elinden tutar, onu burnu üzere yere vurur ve cehennem ateşine atana dek bırakmaz.”^[6]

5 Hâkim en-Nisaburî, *el-Müstedrek*, I, 757; Taberânî hadisin sonuna şunları da ekleyerek rivayet etmiştir: “Fatiha ve Bakara'nın sonları arşın altındaki hazineden bana verildi. el-Mufassal (tertipte son sıralarda yer alan sûreler) ise nafile (hediye) olarak verildi.” Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr*, II, 525.

6 İbn Şahin, Ebû Hafs Ömer b. Ahmed, *et-Terğîbu fi-Fezâilil-'Amâl ve Sevâbu Zâlik*, I, 70-71.

وَأِنِّي أُعْطِيتُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ مِنَ الذِّكْرِ الْأَوَّلِ، وَأُعْطِيتُ طَهَ،
وَطَوَاسِينَ، وَالْحَوَامِيمَ، مِنَ الْأَوْحِ مُوسَى، وَأُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ مِنْ
تَحْتِ الْعَرْشِ^[٥] .

٦

أَثَرُ الْقُرْآنِ فِيْمَنْ أَطَاعَهُ أَوْ أَضَاعَهُ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«يَأْتِي الْقُرْآنُ الَّذِي حَمَلَهُ فَأَطَاعَهُ فِي صُورَةٍ حَسَنَةٍ، فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ

حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ رَبُّهُ فَيَصِيرَ خَصْمًا مِنْ دُونِهِ،

فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ حَفَظْتَهُ إِيَّايَ، خَيْرٌ حَامِلٍ، حَفِظَ حُدُودِي،

وَعَمِلَ بِفَرَائِضِي، وَعَمِلَ بِطَاعَتِي، وَاجْتَنَبَ مَعْصِيَتِي،

فَلَا يَزَالُ يَقْدِرُ دُونَهُ بِالْحُجَجِ حَتَّى يُقَالَ لَهُ: فَشَأْنُكَ بِهِ.

قَالَ: فَيَأْخُذُهُ لَا يَدْعُهُ حَتَّى يَسْقِيَهُ بِكَأْسِ الْخُلْدِ وَيَتَوَّجُهُ تَاجَ

الْمُلْكِ. قَالَ: وَيَأْتِي صَاحِبَهُ الَّذِي حَمَلَهُ فَأَضَاعَهُ، فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ حَتَّى

يَأْتِيَ بِهِ رَبُّهُ، فَيَصِيرَ لَهُ خَصْمًا

فَيَقُولُ: يَا رَبِّ حَمَلْتَهُ إِيَّايَ، فَشَرُّ حَامِلٍ، ضَيَّعَ حُدُودِي، وَتَرَكَ

فَرَائِضِي، وَاجْتَنَبَ طَاعَتِي، وَعَمِلَ بِمَعْصِيَتِي، فَلَا يَزَالُ يَقْدِرُ عَلَيْهِ

بِالْحُجَجِ حَتَّى يُقَالَ لَهُ: فَشَأْنُكَ بِهِ.

فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ فَلَا يَدْعُهُ حَتَّى يَكْبَهُ عَلَى مَنْخَرِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ^[٦] .

المستدرك على

الصحیحین، الإمام

الحاکم، کتاب فضائل

القرآن، ذکر فضائل

سوره، وآي متفرقة، ج ١

ص ٧٥٧، رقم ٢٠٨٧.

ورواه الطبراني وزاد في

آخره { وأعطيت فاتحة

الكتاب وخواتيم البقرة

من كنز تحت العرش،

وأعطيت المفصل نافله

{ . المعجم الكبير،

الطبراني، أبو المليح

بن أسامة الهذلي، عن

مغفل بن يسار، ج ٢٠

ص ٢٢٥، رقم ٥٢٥.

الترغيب في فضائل

الأعمال وثواب ذلك،

أبو حفص عمر بن

أحمد المعروف بـ ابن

شاهين، باب مختصر

من كتابي الموشوم

بفضائل القرآن، ج ١

ص ٧٠-٧١، رقم ٢٠٧.

Kur'ân Hakkında Tartışmanın Menedilmesi

- Amr b. Şu'ây'b'dan (ra) o da babasından,
o da kendi babasından rivayetle:

Ben ve kardeşim, karşılığında kırmızı develerin benim olmasını arzu etmeyeceğim bir mecliste oturduk. Ben ve kardeşim geldik. Bir kapının yanında Resûlullah'ın (sas) ashâbından yaşlılardan bir grup oturuyordu. Onların arasını ayırmayı hoş görmedik ve bir kenara oturduk.

O sırada Kur'ân'dan bir âyet zikredip onun hakkında tartışmaya başladılar ve sonunda sesleri de yükseldi. Bunun üzerine Resûlullah (sas) öfkeli bir halde çıktı. Öfkesinden yüzü kızarmıştı. Onlara toprak attı ve şöyle buyurdu:

“Yavaş olunuz ey insanlar! Sizden önceki ümmetler peygamberlerine muhalefet etmeleri ve kitapların bir kısmını diğer kısma çarpıştırmaları yüzünden helâk edildiler. Şüphesiz Kur'ân bir kısmı diğer kısmını yalanlamak üzere inmemiştir. Bilakis bir kısmı diğer kısmını doğrular şekilde inmiştir. Artık ondan ne bilerseniz onunla amel edin, ondan neyi de bilmezseniz onu bilenine bırakın.”^[7]

Âyet el-Kürsî'nin Fazileti

- Habbe el-Uranî'den rivayetle:

Ali b. Ebû Tâlib'i (ra) şunları söylerken duydum:

“Resûlullah'ın (sas), ağaçtan minberin üzerinde şöyle buyurduğunu işittim:

⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 305 (6702).

٧

مَنْعُ النَّقَاشِ عَلَى الْقُرْآنِ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ:

لَقَدْ جَلَسْتُ أَنَا وَأَخِي مَجْلِسًا مَا أَحْبُّ أَنْ لِي بِهِ حُمْرَ النَّعَمِ أَقْبَلْتُ
أَنَا وَأَخِي وَإِذَا مَشِيخَةٌ مِنْ صَحَابَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
جُلُوسٌ عِنْدَ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِهِ، فَكَرِهْنَا أَنْ نُفَرِّقَ بَيْنَهُمْ، فَجَلَسْنَا حَجْرَةً،
إِذْ ذَكَرُوا آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ، فَتَمَارَوْا فِيهَا، حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمْ،
فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُغَضَّبًا، قَدْ احْمَرَّ وَجْهُهُ،
يَرْمِيهِمْ بِالتُّرَابِ، وَيَقُولُ:

«مَهْلًا يَا قَوْمَ، بِهَذَا أَهْلَكْتَ الْأُمَّةَ مِنْ قَبْلِكُمْ، بِاخْتِلَافِهِمْ عَلَى
أَنْبِيَائِهِمْ، وَضَرْبِهِمُ الْكُتُبَ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ، إِنَّ الْقُرْآنَ لَمْ يَنْزِلْ يُكَذِّبُ
بَعْضُهُ بَعْضًا، بَلْ يُصَدِّقُ بَعْضُهُ بَعْضًا، فَمَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ، فَأَعْمَلُوا بِهِ،
وَمَا جَهِلْتُمْ مِنْهُ، فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ ^[٧]» .

٨

خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ آيَةِ الْكَرْسِيِّ

• عَنْ حَبَّةِ الْعُرْنِي، قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَعْوَادِ الْمِنْبَرِ

٧ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو

بْنِ الْعَاصِي رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا، ج ١١ ص ٣٠٥،

رقم ٦٧٠٢ .

“Kim her namazın arkasından Âyet el-Kürsî’yi okursa ölümünden başka onun cennete girmesine bir engel yoktur. Kim de yatağa girdiğinde onu okursa Allah onun evini, komşusunun evini ve etraftaki evleri güven altına alır.”^[8]

9

Bakara Sûresi’nin Faziletleri

• Ukbe b. Âmir’den (ra) rivayetle:

Resûlullah’ın minberi üzerinde şöyle buyurduğunu duydum:

“Bakara Sûresi’nin sonundaki bu iki ayeti [Bakara 2/285-286] okuyun! Çünkü Rabbim (cc) onları (bana) arşın altından (oradaki hazinesinden) verdi.”^[9]

10

Bakara Sûresi Ashâbı

• Kesîr b. Abbâs’tan (ra) rivayetle:

Abbâs ve Ebû Süfyan (ra), Hz.Peygamber (sas) ile beraber diler. Dedi ki: Onlara bir hutbe îrad ederek şöyle buyurdu:

“Şimdi savaş kızıştı!” ve “Ey Bakara Sûresi Ashâbı!” diye nîdâda bulundu.^[10]

11

Tövbe (Berâe) Sûresi

• Übey b. Ka’b’dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir cuma günü ayakta Berâe Sûresi’ni okudu. Bizlere Allah’ın lütfu ve gazabını hatırlattı.

8 Beyhaki, Şua-bu’l-İmân, IV, 56. Ali’den (ra) şu lafızla da rivayet edilir: “Nebî-nizin minberin üzerinde şöyle buyurduğunu duydum: “Kim her farz namazının sonunda Âyet el-Kürsî’yi okursa ölümünden başka cennete girmesine bir engel yoktur. Bunu ancak siddıklar ve abideler düzenli bir şekilde sürdürür. Kim de yatağa girdiğinde O’nu okursa Allah (cc) onu, komşusunu, komşusunun komşusunu ve etrafındaki evleri güven altına alır.” İsmâil Hakkı Bursevî, Rûhu’l-Beyân, I, 406.

9 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XVIII, 650 (17445).

10 Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 298 (1776).

يَقُولُ: «مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِهِ الْجَنَّةَ إِلَّا الْمَوْتُ، وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ أَمَنَهُ اللَّهُ عَلَى دَارِهِ وَدَارِ جَارِهِ وَالدُّوَيْرَاتِ حَوْلَهُ»^[٨].

٩

خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ:
«اقْرَءُوا هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ [البقرة: ٢٨٥-٢٨٦] اللَّتَيْنِ مِنْ آخِرِ، فَإِنَّ رَبِّي
أَعْطَاهُنَّ أَوْ أَعْطَانِيَهُنَّ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ»^[٩].

١٠

أَصْحَابُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

- عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:
كَانَ عَبَّاسٌ وَأَبُو سُفْيَانَ مَعَهُ - يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
- قَالَ: فَخُطِبَهُمْ، وَقَالَ:
«الآنَ حَمِي الْوُطَيْسُ»، وَقَالَ: «نَادِ: يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ»^[١٠].

١١

خُطْبَتُهُ بِسُورَةِ بَرَاءةٍ

- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ:
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ {بَرَاءةٌ}،
وَهُوَ قَائِمٌ يُذَكِّرُ بِأَيَّامِ اللَّهِ،

أ شعب الإيمان،

البيهقي، فصل في

فضائل السور والآيات،

تخصيص آية الكرسي

بالذكر، ج ٤ ص ٥٦،

رقم ٢١٧٤. ويلفظ

آخر عَنْ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَالَ:

سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ عَلَى

أَعْوَادِ الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَقُولُ:

«مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي

دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ

لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِ

الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ، وَلَا

يُؤَاظَبُ عَلَيْهَا إِلَّا صَدِيقٌ

أَوْ عَائِدٌ، وَمَنْ قَرَأَهَا

إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ أَمَنَهُ

اللَّهُ عَلَى نَفْسِهِ وَجَارِهِ

وَجَارِ جَارِهِ وَالْآيَاتِ

الَّتِي حَوْلَهُ» روح البيان،

إسماعيل حقي بن

مصطفى البورسوي

الحنفي، سورة البقرة،

آية الكرسي، ج ١

ص ٤٠٦

٩ مسند أحمد، حديث

عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ،

ج ٢٨ ص ٦٥٠، رقم

١٧٤٤٥.

١٠ مسند أحمد،

حديث عَبَّاسِ بْنِ

عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، ج ٣

ص ٢٩٨، رقم ١٧٧٦.

Bu sırada Ebu'd-Derdâ ya da Ebû Zer, ikisinden biri Übey b. Ka'b'a işaret etti ve dedi ki:

“Bu sûre ne zaman nâzil oldu? Ben onu şimdiye dek duymadım.” Übey de ona susması için işaret etti. İnsanlar ayrılınca soruyu soran geldi ve:

“Sana bu sûrenin ne zaman indiğini sordum ama bana cevap vermedin.” dedi.

Übey dedi ki: “Bugün namazından sana kalan sadece boş konuştuğun sözlerindir.”

Bunun üzerine Resûlullah'ın [sas] yanına gittim ve bu durumu O'na bahsettim, Übey'in sözlerini anlattım. Resûlullah [sas] da şöyle buyurdu:

“Übey doğruyu söylemiş.”^[11]

12

Sâd Sûresi

• Ebû Sa'îd el-Hudrî'den rivayetle:

Resûlullah bir gün bizlere hutbe îrad etti. Ardından Sad Sûresi'ni okudu. Secde ayetine gelince minberden indi, secde etti. Bizler de beraberinde secde ettik.

Tekrar bu sûreyi okudu, secde ayetine geldiğinde bizler secde etmek için hazırlandık. Bizleri böyle görünce buyurdu ki:

“Bu secde ancak bir nebînin tevbesidir. Ama ben sizleri secde için hazırlanmış görüyorum.” Minberden indi, secde etti. Bizler de secde ettik.”^[12]

¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXV, 209 (21187). Ayrıca bkz. İbn Mace, *İkâmetu's-Salât*, 1111.

¹² Dârekutnî, *Sücûd el-Kur'ân*, 1519; Ebû Dâvûd, *Tefrîu Ebva-bi's-Sücûd*, 1410; Hakîm, *el-Müstedrek*, I, 421 (1052, 3615).

وَأُتِيَ بِنُ كَعْبٍ وَجَاهُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو الدَّرْدَاءِ
وَأَبُو ذَرٍّ، فَغَمَزَ أُتَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَحَدَهُمَا
فَقَالَ: مَتَى أُنزِلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ يَا أُتَيُّ؟ فَإِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلَّا الْآنَ
فَأَشَارَ إِلَيْهِ، أَنْ اسْكُتْ، فَلَمَّا انْصَرَفُوا،

قَالَ: سَأَلْتُكَ مَتَى أُنزِلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ فَلَمْ تُخْبِرْنِي.

قَالَ أُتَيُّ: لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ الْيَوْمَ إِلَّا مَا لَغَوْتَ،

فَذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ،
وَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي قَالَ أُتَيُّ، فَقَالَ:

«صَدَقَ أُتَيُّ»^[١١].

١٢

خُطْبَتُهُ بِسُورَةِ { ص ~ }

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ:

«خُطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَرَأَ { ص ~ } فَلَمَّا

مَرَّ بِالسَّجْدَةِ نَزَلَ فَسَجَدَ وَسَجَدْنَا هَا مَعَهُ،

وَقَرَأَهَا مَرَّةً أُخْرَى فَلَمَّا بَلَغَ السَّجْدَةَ تَيَسَّرْنَا لِلْسُّجُودِ، فَلَمَّا

رَأَيْنَا قَالَ:

«إِنَّمَا هِيَ تَوْبَةٌ نَبِيٍّ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَدِ اسْتَعْدَدْتُمْ لِلْسُّجُودِ» فَنَزَلَ

فَسَجَدَ وَسَجَدْنَا^[١٢].

- ١١ مسند الإمام أحمد،
مُسْنَدُ الْأَنْصَارِ، حَدِيثُ
الْمَشَايخِ عَنْ أُتَيِّ بْنِ
كَعْبٍ، ج ٣٥ ص ٢٠٩،
رقم ٢١٢٨٧. سنن
ابن ماجه، كِتَابُ
إِقَامَةِ الصَّلَاةِ، وَالسُّنَّةِ
فِيهَا، بَابُ مَا جَاءَ
فِي الْإِسْتِمَاعِ لِلْخُطْبَةِ
وَالْإِنْصَاتِ لَهَا، ج ١
ص ٣٥٢، رقم ١١١١.
١٢ سنن الدارقطني، سُجُودُ
الْقُرْآنِ، ج ٢ ص ٢٦٩،
رقم ١٥١٩. سنن أبي
داود، بَابُ تَفْرِيعِ
أَبْوَابِ السُّجُودِ، وَكَمْ
سَجْدَةٌ فِي الْقُرْآنِ، بَابُ
السُّجُودِ فِي ص، ج ٢
ص ٥٩، رقم ١٤١٠.
المستدرک، الحاكم،
كِتَابُ الْجُمُعَةِ، وَأَمَّا
حَدِيثُ حَسَّانَ بْنِ
عَطِيَّةٍ، ج ١ ص ٤٢١،
رقم ٣٦١٥ و ١٠٥٢.

Zümer Sûresi

- Câbir'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) hutbe îrad etti ve hutbesinde Zümer Sûresi'nin sonunu okudu. Minber iki kez hareket etti. ^[13]

Kâf Sûresi

- Ümmü Hişâm bt. Hârise b. en-Nu'mân'dan (ra) rivayetle:

Kendisi Peygamber'in (sas) cuma günü minberde hutbe verirken Kâf Sûresi'ni okuduğunu duydu. Resûlullah (sas) cuma günleri minberde Kâf Sûresi'ni çokça okumasından dolayı Ümmü Hişâm, bu sûreyi Resûlullah (sas) cuma günleri minberde hutbe verirken O'ndan ezberledi. ^[14]

Kâfirûn ve İhlâs Sûreleri

- Ali'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) minberde “Kul! Yâ eyyuhe'l-Kâfirûn” [Kâfirûn, 109/1] ve “Kul! Huvallahu ehad” [İhlâs, 112/1] okurdu. ^[15]

¹³ Taberânî, *Mu'ce-mu'l-Evsat*, VIII, 171 (8306). Taberânî bu hadisi *el-Evsat*'ta Ebû Bahr el-Bekravî-Abbâd b. Meysere el-Minkarî kanalıyla rivayet etmiştir. Her ikisi de zayıf ravilerdir. Ancak Ahmed [b. Hanbel], Ebû Bahr hakkında şöyle der: “Onda bir sorun yoktur.” el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, II, 190 (3157).

¹⁴ Şafîî, *Müsned*, I, 66; Taberânî, *Mu'ce-mu'l-Kebîr*, XXV, 141.

¹⁵ Taberânî, *Mu'ce-mu'l-Evsat*, IV, 225. Taberânî bu hadisi *el-Evsat*'ta rivayet etmiş ve şöyle demiştir: “Bu rivayette İshak b. Züreyk in-firad etmiştir.” Ben, onun tercemesi (bi-yografisi) ile ilgili bir şey bulamadım. Sennetteki diğer raviler sikadır. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, I, 190 (3157).

١٣

خُطْبَتُهُ بِسُورَةِ الزُّمَرِ

• عَنْ جَابِرٍ:

«أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ، فَقَرَأَ فِي خُطْبَتِهِ آخِرَ الزُّمَرِ»، فَتَحَرَّكَ الْمِنْبَرُ مَرَّتَيْنِ [١٣].

١٤

خُطْبَتُهُ بِسُورَةِ { ق }

• عَنْ أُمِّ هِشَامِ بِنْتِ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ،

أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِـ { ق } وَهُوَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَإِنَّهَا لَمْ تَحْفَظْهَا إِلَّا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ لِكَثْرَةِ مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ [١٤].

١٥

خُطْبَتُهُ بِـ { الْكَافِرُونَ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ }

• عَنْ عَلِيٍّ:

«أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ عَلَى الْمِنْبَرِ { قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ } [الكَافِرُونَ: ١] وَ{ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ } [الإخلاص: ١]» [١٥]

١٣ المعجم الأوسط، الطبراني،
مِنْ بَقِيَّةِ مَنْ أَوَّلَ اسْمِهِ

مِنْ مَنْ اسْمُهُ مُوسَى، ج ٨
ص ١٧١، رقم ٨٣٠٦. رَوَاهُ
الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ مِنْ
رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ الْبَكْرَاوِيِّ عَنْ
عَبَادِ بْنِ مِيسَرَةَ الْمُنْقَرِيِّ
وَكِلَاهُمَا ضَعِيفٌ، إِلَّا أَنَّ
أَحْمَدَ قَالَ فِي أَبِي بَكْرٍ: لَا
بَأْسَ بِهِ. مجمع الزوائد،
الهيثمي، بَابُ الْإِسْتِغْفَارِ
لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، ج ٢
ص ١٩٠، رقم ٣١٥٧.

١٤ المسند، الشافعي، وَمِنْ
كِتَابِ إِيحَابِ الْجُمُعَةِ،

ج ١ ص ٦٦. المعجم
الكبير، الطبراني، أُمُّ هِشَامٍ
بِنْتُ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ،
ج ٢٥ ص ١٤١، رقم
٣٤١.

١٥ المعجم الأوسط، الطبراني،
بَابُ الْعَيْنِ، مَنْ اسْمُهُ

عَلِيٌّ، ج ٤ ص ٢٢٥، رقم
٤٠٤٥. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي
الْأَوْسَطِ وَقَالَ: تَفَرَّدَ بِهِ
إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ قُلْتُ: وَلَمْ
أَجِدْ مَنْ تَرَجَّمَهُ وَبَقِيَّةُ رَجَالِهِ
مُوثَقُونَ. مجمع الزوائد،
الهيثمي، بَابُ الْإِسْتِغْفَارِ
لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، ج ٢
ص ١٩٠، رقم ٣١٥٦.

Kur'ân ve Kadınlar

- Zeyd b. Sellâm'dan, o da dedesinden rivayetle:

Mu'âviye, Abdurrahman b. Şibl'e bir mektup yazarak Resûlullah'tan [sas] duyduğu hadisleri insanlara öğretmesini istedi. Abdurrahman insanları topladı ve dedi ki:

“Ben Resûlullah'ı [sas] şöyle buyururken duydum:

“Kur'ân'ı öğrenin! O'nu öğrendiğinizde, aşınıza kaçmaz, ihmal de etmezsiniz. Ancak Kur'ân ile yemeyin (onu geçim kaynağı yapmayın), Kur'ân ile kazancınızı artırmayın. Sonra buyurdu ki: “Muhakkak ki tacirler günahkârdırlar.”

Orada bulunanlar dediler ki: “Yâ Resûlullah! Allah, alışverişi helal, faizi haram kılmadı mı?”

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Evet. Fakat onlar (mallarını satabilmek için) yemin ediyorlar, böylece günaha giriyorlar.”

Sonra dedi ki: “Muhakkak ki günahkârlar cehennem ehlilindendir.”

Dediler ki: “Yâ Resûlullah! Kimdir bu günahkârlar?”

Buyurdu ki: “Kadınlardır.”

Dediler ki: “Yâ Resûlullah, onlar bizim annelerimiz, kızlarımız ve kız kardeşlerimiz değiller midir?”

Buyurdu ki: “Evet. Fakat onlara bir şey verildiğinde şükretmezler, bela ile karşılaştınca da sabretmezler.”

Sonra dedi ki: “Hayvana binmiş olan yürüyene selam versin. Yürüyen de oturana selam versin. Sayıca az olan çok olana selam versin. Kim bir selama cevap verirse ona ecir vardır, kim de vermezse ona bir şey yoktur.”^[16]

16 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXIV, 437; el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, VIII, 36 (12762).

١٦

خُطْبَتُهُ فِي الْقُرْآنِ وَالنِّسَاءِ

• عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ:

كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَيْلٍ أَنَّ عِلْمَ النَّاسِ مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَمَعَهُمْ، فَقَالَ:

إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، فَإِذَا عَلِمْتُمُوهُ، فَلَا تَغْلُوا فِيهِ، وَلَا تَجْفُوا عَنْهُ، وَلَا تَأْكُلُوا بِهِ، وَلَا تَسْتَكْثِرُوا بِهِ» ثُمَّ قَالَ:

«إِنَّ الثُّجَارَ هُمُ الْفُجَارُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَيْسَ قَدْ أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ، وَحَرَّمَ الرِّبَا؟

قَالَ: «بَلَى وَلَكِنَّهُمْ يَحْلِفُونَ وَيَأْتُمُونَ»

ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ الْفُسَّاقَ هُمُ أَهْلُ النَّارِ»

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنِ الْفُسَّاقُ؟

قَالَ: «النِّسَاءُ»

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَسْنَ أُمَهَاتِنَا، وَبَنَاتِنَا، وَأَخَوَاتِنَا؟

قَالَ: «بَلَى وَلَكِنَّهُنَّ إِذَا أُعْطِينَ لَمْ يَشْكُرْنَ، وَإِذَا ابْتُلِينَ لَمْ يَصْبِرْنَ»

ثُمَّ قَالَ: «يُسَلَّمُ الرََّاكِبُ عَلَى الرَّاجِلِ، وَالرَّاجِلُ عَلَى الْجَالِسِ، وَالْأَقْلُ عَلَى الْأَكْثَرِ، فَمَنْ أَجَابَ السَّلَامَ كَانَ لَهُ، وَمَنْ لَمْ يُجِبْ، فَلَا شَيْءَ لَهُ» [١٦].

١٦ مسند الإمام أحمد،
حديث عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ
شَيْلٍ، ج ٢٤ ص ٤٣٧،
رقم ١٥٦٦٦. مجمع
الروائد، الهيثمي، باب
فِيمَنْ يُسَنُّ الْبُذَاءُ
بِالسَّلَامِ مِنَ الرََّاكِبِ
وغيره، ج ٨ ص ٣٦،
رقم ١٢٧٦٢.

Kur'ân Ne Kadar Sürede Okunmalı?

- Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Dedim ki: “Yâ Resûlullah, Kur'ân'ı ne kadar sürede okuyayım?”

Buyurdu ki: “*Bir ayda bitir/hatim et.*”

-Ben bundan daha faziletlisine güç yetirebilirim.

-Yirmi günde bitir.

-Ben bundan daha faziletlisine güç yetirebilirim.

-On beş günde bitir.

-Ben bundan daha faziletlisine güç yetirebilirim.

-On günde bitir.

-Ben bundan daha faziletlisine güç yetirebilirim.

-Beş günde bitir.

Ben bundan daha faziletlisine güç yetirebilirim.

-Bana bunun izni verilmedi.

- Abdullah b. Amr'dan rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Kim Kur'ân'ı üç günden az bir sürede bitirirse ondan bir şey anlamaz, kavramaz.”

- Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ona buyurdu ki:

“Kur'ân'ı kırk günde oku, bitir.”^[17]

¹⁷ Tirmizî, Kiraât, 2946; Nesâî, Fezâilu'l-Kur'ân, 8011, 8013, 8014.

١٧

فِي كَمْ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ

- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:
قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي كَمْ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟
قَالَ: «اِخْتِمَهُ فِي شَهْرٍ».
- قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ.
- قَالَ: «اِخْتِمَهُ فِي عِشْرِينَ»
- قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ.
- قَالَ: «اِخْتِمَهُ فِي خَمْسَةِ عَشَرَ».
- قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ.
- قَالَ: «اِخْتِمَهُ فِي عَشْرِ».
- قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ.
- قَالَ: «اِخْتِمَهُ فِي خَمْسٍ».
- قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَمَا رَخَّصَ لِي .

- وَرَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمْ يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ
فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ».

- وَرَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ:
«اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي أَرْبَعِينَ»^[١٧].

١٧ سنن الترمذي، أبواب
القرآيات عَنْ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
بَابُ ج ٥ ص ١٩٦،
رقم ٢٩٤٦. السنن
الكبرى، النسائي،
كتاب فضائل القرآن،
فِي كَمْ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ،
ج ٧ ص ٢٧٦، رقم
٨٠١١ و ٨٠١٤ و ٨٠١١.

Kur'ân'ı Gözetin, O'nu Unutmak Büyük Gunahtır

- Ebû Musa'dan [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Kur'ân'ı gözetin! Nefsim elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki Kur'ân, develerin bağlarından kurtulmalarından daha hızlı yitirilir.”^[18]

- Enes b. Mâlik'ten rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Mesciddeki tozu toprağı dışarı çıkararak adamın alacağı sevaba varıncaya kadar ümmetimin sevapları bana gösterildi. Ümmetimin günahları da bana gösterildi ki bir adamın kendisine verilen Kur'ân'daki bir sûreyi ya da ayeti unutmasından daha büyük bir günah görmedim.”^[19]

Ehl-i Kitab'ın Kitaplarının Yazımını Yermesi

- Zeyd b. Eslem'in, İbn Abbâs ve İbn Ömer'den rivayetine göre:

Resûlullah [sas] başı sarılı bir şekilde yanıma geldi. Minberin merdivenlerinden çıktı ve buyurdu ki:

“Bana ulaşan yazdığınız bu kitaplar da nedir? Allah'ın kitabı ile beraber başka bir kitap mı? Allah [cc] bundan dolayı gazaplandı ve neredeyse geceleyin her kağıt ve her kalpte (Kur'ân'dan) tek bir harf dahi bırakmayacak, alıverecekti.” Meclistekilerden birisi “Yâ Resûlullah! Erkek ve kadınların kalplerinden onu nasıl alıverecekti?” dedi.

¹⁸ Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 5033; Müslim, Salâtu'l-Müsâfirin, 791.

¹⁹ Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 2916; Ebû Dâvûd, Salât, 461.

١٨

تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ فَنَسِيَانُهُ كَبِيرَةٌ

• عَنْ أَبِي مُوسَى،
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ، فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَضُّيًا مِنَ الْإِبْلِ
فِي عُقْلِهَا» [١٨].

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«عُرِضَتْ عَلَيَّ أُجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ
الْمَسْجِدِ، وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوبُ أُمَّتِي، فَلَمْ أَرْ ذَنْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُورَةٍ
مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أُوتِيَهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا» [١٩].

١٩

يُنْكِرُ كِتَابَةَ كُتُبِ أَهْلِ الْكِتَابِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَا:
خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعْصُوبًا رَأْسُهُ، فَرَفَعِي
دَرَجَاتِ الْمَنْبَرِ، فَقَالَ:
«مَا هَذِهِ الْكُتُبُ الَّتِي بَلَغَنِي أَنْكُمْ تَكْتُبُونَهَا؟ أَكِتَابٌ مَعَ كِتَابِ
اللَّهِ؟ يُوشِكُ أَنْ يَغْضَبَ اللَّهُ لِكِتَابِهِ فَيُسْرِىَ عَلَيْهِ لَيْلًا، فَلَا يَبْرُكَ فِي
وَرَقَةٍ وَلَا قَلْبٍ مِنْهُ حَرْفًا إِلَّا ذَهَبَ بِهِ» فَقَالَ مَنْ حَضَرَ الْمَجْلِسَ:
فَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ؟

١٨ صحيح البخاري،
كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ،
بَابُ اسْتِذْكَارِ الْقُرْآنِ
وَتَعَاهُدِهِ، ج ٦ ص ١٩٣،
رقم ٥٠٣٣. صحيح
مسلم، كِتَابُ صَلَاةِ
الْمُسَافِرِينَ، بَابُ الْأَمْرِ
بِتَعَاهُدِ الْقُرْآنِ، ج ١
ص ٥٤٥، رقم ٧٩١.
١٩ سنن الترمذي، أَبْوَابُ
فَضَائِلِ الْقُرْآنِ، بَابُ،
ج ٥ ص ١٧٨، رقم
٢٩١٦. سنن أبي داود،
كِتَابُ الصَّلَاةِ، بَابُ فِي
كُنْهِ الْمَسْجِدِ، ج ١
ص ١٢٦، رقم ٤٦١.

Buyurdu ki: “Allah kim için hayır dilerse onun kalbinde ‘Lâ ilâhe illallah’ı bırakır.”^[20]

20

Ehl-i Kitab'ın Kitaplarını Okumanın Nehyedilmesi

• Hâlid b. Urfuta'dan rivayetle:

Ömer'in yanında oturuyordum. Sus şehrinde ikamet eden Abdulkays'tan bir adam geldi. Ömer adama dedi ki: “Sen falanca oğlu falanca el-Abdî misin?” Adamın “Evet.” diye yanıtlaması üzerine Ömer yanındaki sopayla adama vurdu. Adam “Bana neden vuruyorsun Ey Mü'minlerin Emîri?” diye sordu. Ömer [ra] adama “Otur!” dedi. Adam oturunca Ömer [ra] ona şu ayetleri okumaya başladı:

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla “*Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar sana apaçık kitabın ayetleridir. Biz, onu bir Kur'ân olmak üzere Arapça olarak indirdik. Gerekir ki akıl edersiniz. Sana bu Kur'ân'ı vahyetmemizle biz, bir kıssa anlatıyoruz ki en güzel kıssa. Sen ise doğrusu bundan daha önce hiç haberdar değildin.*” [Yûsuf 12/1-3].

Bunu üç kere okudu, her defasında da adama bir kere vurdu. Ancak adam yine: “Bana neden vuruyorsun Ey Mü'minlerin Emîri?” diye sordu.

Ömer [ra] dedi ki: “Sen Danyal'ın kitabını yazıyormuşsun?”

O zaman adam: “Bana ne emrederseniz onu yapacağım.” dedi.

Ömer [ra] dedi ki: “O halde git ve yazdıklarını sıcak su ve beyaz yünle sil. Bundan böyle de ne sen oku ne de bir başkasına okuttur. Eğer senin bunlardan okuduğuna ya da başkasına okuttuğuna dair bir haber bana ulaşırsa seni çok şiddetli bir şekilde cezalandırırım.”

20 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, VII, 287. Taberânî bu hadisi el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Seneddinde yer alan İsa b. Meymun el-Vasatî, metruktur [metruku'l-hadis]. Bununla birlikte Hammad b. Seleme onu sika kabul etmiştir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, I, 150 (670).

قَالَ: «مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا أَبْقَى فِي قَلْبِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» [٢٠].

٢٠

فِي النَّهْيِ عَنْ قِرَاءَةِ كُتُبِ أَهْلِ الْكِتَابِ

• عَنْ خَالِدِ بْنِ عَرْفُطَةَ، قَالَ:

كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُمَرَ إِذْ أَتَى بِرَجُلٍ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ مَسْكَنُهُ
بِالشُّوسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَنْتَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ الْعَبْدِيُّ؟ قَالَ: نَعَمْ.
فَضْرَبَهُ بَعْضًا مَعَهُ فَقَالَ الرَّجُلُ: مَا لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ:
اجْلِسْ. فَجَلَسَ فَقَرَأَ عَلَيْهِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ {الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ {١}
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ {٢} نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ
الْقَصَصِ {إِلَى: {لَمَنِ الْغَافِلِينَ} [يوسف: ١-٣].

فَقَرَأَهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا وَضْرَبَهُ ثَلَاثًا. فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: مَا لِي يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ؟

فَقَالَ: أَنْتَ الَّذِي نَسَخْتَ كُتُبَ دَانِيَالَ؟

قَالَ: مُرْنِي بِأَمْرِكَ أَتَّبِعُهُ.

قَالَ: انْطَلِقْ فَاْمُحْهُ بِالْحَمِيمِ وَالصُّوفِ الْأَبْيَضِ، ثُمَّ لَا تَقْرَأْهُ أَنْتَ
وَلَا تُقْرِئْهُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ؛ فَلَيْنَ بَلَعْنِي عَنْكَ أَنْكَ قَرَأْتَهُ أَوْ أَقْرَأْتَهُ أَحَدًا
مِنَ النَّاسِ لَأَهْلِكَ نَكَتَ عُقُوبَةً.

٢٠. المعجم الأوسط،
الطبراني، مَنِ اسْمُهُ:
مُحَمَّدٌ، ج ٧ ص ٢٨٧،
رقم ٧٥١٤، رواه
الطبراني في الأوسط،
وفيه عيسى بن ميمون
الواسطي، وهو متروك،
وقد وثقه حماد بن
سلمة. مجمع الزوائد،
الهيثمي، كتاب العلم،
باب كتابة العلم، ج ١
ص ١٥٠، رقم ٦٧٠.

Sonra adama: “Otur!” dedi, adam da önüne oturdu. Şunları söyledi: “Bir keresinde ben de Ehl-i Kitab’ın bilginlerinin yanına gittim ve bir deri üzerine onlara ait bir kitabı yazdım. Sonra bununla Resûlullah’a [sas] geldim. Resûlullah [sas] bana ‘*Elindeki de nedir Ey Ömer?*’ diye sordu. ‘Yâ Resûlullah, ilmi-mize ilim katmak için yazdığım bir kitaptır.’ diye cevapladım.

Resûlullah [sas] çok öfkelendi hatta yanakları öfkesinden kızardı. Ardından insanlar namaza çağrıldı. Ensâr kendi aralarında: “Peygamber [sas] öfkelendi, savaş için silahlarınızı hazırlayın.” diye konuştu. Silahlarına kuşanmış olarak geldiler. Resûlullah [sas] minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

‘Ey insanlar! Bana cevâmiü’l-kelim (az söz ile çok şey anlatan) ve sözlerin hatmi (sonu ve derleyici kelimeler) verilmiştir. Ben onları sizlere temiz ve lekesiz olarak getirdim. Sakın şüpheye düşmeyiniz ve şüpheye düşenlere de aldanmayınız!’

Resûlullah’ın bu sözlerini duyunca ayağa kalktım ve şöyle dedim: ‘Rabb olarak Allah’tan, din olarak İslâm’dan, resûl olarak da senden razı oldum.’

Sonra da Resûlullah [sas] minberden indi.”^[21]

21 el-Heysemî, el-Maksadu’l-Ali, I, 59 (62). Bu hadisi Ebû Ya’la rivayet etmiştir. Ahmed [b. Hanbel] ve bazı muhaddisler senette yer alan Abdurrahman b. İshak el-Vâsiti’yi zayıf kabul etmişlerdir. el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, I, 183 (807).

ثُمَّ قَالَ لَهُ: اجْلِسْ فَجَلَسَ بَيْنَ يَدَيْهِ. قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا فَانْتَسَخْتُ
كِتَابًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ثُمَّ جِئْتُ بِهِ فِي أُدِيمٍ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا هَذَا الَّذِي فِي يَدِكَ يَا عُمَرُ»، قَالَ: فَقُلْتُ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ كِتَابٌ نَسَخْتُهُ لِنَزْدَادَ بِهِ عِلْمًا إِلَى عِلْمِنَا.

فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ
ثُمَّ نُوذِيَ بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً. فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: غَضِبَ نَبِيُّكُمْ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَاحَ السَّلَاحَ؛ فَجَاءُوا حَتَّى أَحْدَقُوا بِمَنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ أُوتِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَخَوَاتِمَهُ وَاخْتَصَرَ
لِي اخْتِصَارًا وَلَقَدْ أَتَيْتُكُمْ بِهَا بَيِّضَاءَ نَفِيَّةٍ فَلَا تَهَوَّكُوا وَلَا يَغُرَّتْكُمْ
الْمُتَهَوَّكُونَ» .

قَالَ عُمَرُ: فَقُمْتُ فَقُلْتُ: رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِكَ
رَسُولًا.

ثُمَّ نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ^[٢١].

٢١ المقصد العلي في زوائد
أبي يعلى الموصلي،
أبو الحسن علي بن أبي
بكر الهيثمي، كتاب
العلم، ج ١ ص ٥٩، رقم
٦٢. رواه أبو يعلى، وفيه
عبد الرحمن بن إسحاق
الألباطي، ضعفه
أحمد وجماعة. مجمع
الزوائد، الهيثمي، كتاب
العلم، باب الإقضاء
بالسلف، ج ١ ص ١٨٢،
رقم ٨٥٧.

İlmin Fazileti

- Mu'âz b. Cebel'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“İlim öğreniniz. Çünkü Allah için ilim öğrenmek haş-yettir. İlim talep etmek ibadettir. İlmi müzakere etmek tesbih-tir. İlmi aramak, araştırmak cihaddır. Onu bilmeyene öğretmek sadakadır. Zira onunla helal ve haramlar bilinir. İlim, cennet ehlinin feneridir. Issızda insana yakın dosttur. Gurbette arka-daştır. Yalnızlıkta sohbet edilendir. Sevinçte ve zararda yol gös-terendir. Düşmana karşı silahtır. Dostun yanında süstür. Allah ilimle kimi kavimleri yüceltir, onları hayırda öncü ve imam kı-lar. İzleri takip edilir. Fiilleri rehber olur. Fikirlerine müracaat edilir. Melekler onların dostluğunu isterler, kanatlarını onlara sürerler. Kuru ve yaş her şey, deniz hayvanları ve sürünge-nler, yırtıcı hayvanlar, ehli hayvanlar hepsi onlar için af dilerler. Çünkü ilim kalbi cehaletten kurtarıp diriltir hayattır. Gözleri karanlıktan kurtaran ışıktır.

Kul ilim ile hayırlılar menziline ve dünya ve ahiretteki yüksek derecelere ulaşır. İlmi tefekkür etmek oruca denktir. İlim dersi (gece) kıyamına denktir. Onunla akrabalık bağları taze-lenir, helal haramdan ayrılıp bilinir. İlim imamdır, amel de ona tâbidir. Mutlular ona ilham olunur, bedbahtlar ondan mahrum edilir.”^[22]

22 İbn Abdilberr,
Câmiu'l-Beyân, I,
238-239; el-Mün-
zirî, et-Tergîb
ve't-Terhîb, I, 52 .

٢١

خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ الْعِلْمِ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ؛ فَإِنَّ تَعْلِيمَهُ لِلَّهِ خَشْيَةٌ وَطَلَبُهُ عِبَادَةٌ، وَمُذَاكَرَتُهُ تَسْبِيحٌ وَالْبَحْثُ عَنْهُ جِهَادٌ، وَتَعْلِيمُهُ لِمَنْ لَا يَعْلَمُهُ صَدَقَةٌ، وَبَذْلُهُ لِأَهْلِهِ قُرْبَةٌ؛ لِأَنَّهُ مَعَالِمُ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، وَمَنَارُ سَبِيلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَهُوَ الْأَنْسُ فِي الْوَحْشَةِ، وَالصَّاحِبُ فِي الْعُرْبَةِ، وَالْمُحَدِّثُ فِي الْخَلْوَةِ، وَالِدَّلِيلُ عَلَى السَّرَاءِ وَالضَّرَاءِ، وَالسَّلَاحُ عَلَى الْأَعْدَاءِ، وَالزَّيْنُ عِنْدَ الْأَخْلَاءِ، يَرْفَعُ اللَّهُ بِهِ أَقْوَامًا فَيَجْعَلُهُمْ فِي الْخَيْرِ قَادَةً وَأَيِّمَةً يُفْتَضُّونَ أَثَارَهُمْ، وَيُقْتَدَى بِأَفْعَالِهِمْ، وَيُنْتَهَى إِلَى رَأْيِهِمْ، تَرْغَبُ الْمَلَائِكَةُ فِي خُلَّتِهِمْ وَبِأَجْنَحَتِهَا تَمْسُحُهُمْ يَسْتَغْفِرُ لَهُمْ كُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ، وَحَيْثَانُ الْبَحْرِ وَهَوَامُّهُ، وَسِبَاغُ الْبَرِّ وَأَنْعَامُهُ؛ لِأَنَّ الْعِلْمَ حَيَاةُ الْقُلُوبِ مِنَ الْجَهْلِ وَمَصَابِيحُ الْأَبْصَارِ مِنَ الظُّلُمِ.

يُبْلُغُ الْعَبْدُ بِالْعِلْمِ مَنَازِلَ الْأَخْيَارِ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَالتَّفَكُّرُ فِيهِ يَعْدِلُ الصِّيَامَ، وَمُدَارَسَتُهُ تَعْدِلُ الْقِيَامَ، بِهِ تُوصَلُ الْأَرْحَامُ وَبِهِ يُعْرَفُ الْحَلَالُ مِنَ الْحَرَامِ، وَهُوَ إِمَامٌ وَالْعَمَلُ تَابِعُهُ، يُلْهِمُهُ السُّعْدَاءُ، وَيُحَرِّمُهُ الْأَشْقِيَاءُ» [٢٢].

٢٢ جامع بيان العلم

وفضله، ابن عبد البر

النمري القرطبي، بَابُ

جامع في فضل العلم،

ج ١ ص ٢٣٨ و ٢٣٩،

رقم ٢٦٨. الترغيب

والترهيب، المنذري،

كتاب العلم، الترغيب

في العلم، ج ١ ص ٥٢،

رقم ١٠٧.

İlim Aranızdan Kaldırılmadan Önce Ondan Bir Şeyler Öğrenin

• Ebû Ümâme el-Bâhili'den rivayetle:

Veda Haccı sırasında Resûlullah (sas) el-Fadl b. el-Abbâs ile birlikte gözlerinde siyahlık beyazlık bulunan bir deveye binmişti. O gün insanlara Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! İlim geri alınmadan ve kaldırılmadan önce ondan bir şeyler alın.”

Allah (cc): *“Ey iman edenler! Açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Eğer Kur’ân indirilmekteyken sorarsanız onlar size açıklanır. Allah onları şimdilik affetti. Allah çok bağışlayan, çok yumuşak davranandır.”* [Mâide 5 /101] ayetini indirmişti. Bu ayetin Allah'ın Nebisi'ne (sas) inmesiyle çok fazla soru sormayı kerih gördük ve bundan çekinir olduk.

Bizlere bir bedevî geldi. Ona, soru sormaya teşvik amacıyla bir rida verdik ve sonra dedik ki: “Resûlullah'a şunu bir sor.”

O da şöyle sordu: “Ey Allah'ın Nebisi! Mushaflar aramızda iken bizler de içindekileri öğrenmiş ve kadınlarımıza, çocuklarımıza ve hizmetçilerimize öğretmişken ilim nasıl bizden kaldırılacak?”

Resûlullah (sas) başını kaldırdı, yüzünde öfkesinden dolayı kızardı. Buyurdu ki:

٢٢

خُذُوا مِنَ الْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ:

لَمَّا كَانَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَوْمِيذٍ مُرْدِفُ الْفُضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ عَلَى جَمَلٍ آدَمَ فَقَالَ:
«يَا أَيُّهَا النَّاسُ خُذُوا مِنَ الْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ الْعِلْمُ، وَقَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ،

وَقَدْ كَانَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ، وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا، وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ} [المائدة: ١٠١] قَالَ: فَكُنَّا قَدْ كَرِهْنَا كَثِيرًا مِنْ مَسْأَلَتِهِ، وَاتَّقَيْنَا ذَلِكَ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

قَالَ: فَاتَيْنَا أَعْرَابِيًّا فَرَشَوْنَاهُ بِرْدَاءٍ قَالَ: فَاعْتَمَ بِهِ حَتَّى رَأَيْتُ حَاشِيَةَ الْبُرْدِ خَارِجَةً مِنْ حَاجِبِهِ الْأَيْمَنِ. قَالَ: ثُمَّ قُلْنَا لَهُ: سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: فَقَالَ لَهُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، كَيْفَ يُرْفَعُ الْعِلْمُ مِنَّا وَبَيْنَ أَظْهُرِنَا الْمَصَاحِفُ وَقَدْ تَعَلَّمْنَا مَا فِيهَا، وَعَلَّمْنَا نِسَاءَنَا وَذُرَارِيَّتَنَا وَخَدَمَنَا؟
قَالَ: فَرَفَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ وَقَدْ عَلَتْ وَجْهَهُ حُمْرَةٌ مِنَ الْغَضَبِ قَالَ: فَقَالَ:

“Anan seni yitirsin! Yahudiler ve Hristiyanların da kitapların aralanndaydı. Ancak onlar peygamberlerinin getirdiklerinden bir harfe dahi sadık kalmadılar. Dikkat edin, ilmin gidişi onu taşıyanın gidişi ileler.” Bunu üç kere tekrar etti.^[23]

23

Komşuların Dinî Hükümleri Öğrenmede Birbirleri ile Yardımlaşmasına Teşviki

- Alkame b. Sa'd b. Abdurrahman b. Ebzâ'dan,
o babasından, o da dedesinden rivayetle:

Resûlullah [sas] bir gün hutbe verdi. Müslüman grupları hayırla övdü ve şöyle buyurdu:

“Bazı kavimlere ne oluyor ki komşularına dinî hükümleri anlatmıyorlar, onlara öğretmiyorlar, öğüt vermiyorlar, iyiliği emretmiyor ve kötülükten nehyetmiyorlar. Bazı kavimlere de ne oluyor ki komşularından dinî hükümleri öğrenmiyorlar, onlardan bilgi edinmiyorlar, öğüt almıyorlar.

Allah'a yemin olsun ki bir kavim komşularına öğretir, onlara anlatır, öğütler verir, iyiliği emreder, kötülükten nehyeder ve bir kavim komşularından öğrenir, onlardan bilgi edinir, öğüt alır ya da onların cezaları için acele olunur.”

Ardından minberden indi. Bir grup sordu ki: “Kastettikleriniz kimdir?”

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Eşarilerdir. Onlar derin bilgi sahibi bir kavimdir. Miyahlılardan ve bedevilerden kaba, sert mizaçlı komşuları var.”

23 Ahmed b.
Hanbel, Müsned,
XXVI, 621.

«أَيُّ ثَكَلَتِكَ أَثْمُكَ وَهَذِهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى بَيْنَ أَظْهَرِهِمْ
الْمَصَاحِفُ لَمْ يُصْبِحُوا يَتَعََلَّقُونَ بِحَرْفٍ مِمَّا جَاءَتْهُمْ بِهِ أَنْبِيَائُهُمْ، أَلَا
وَإِنَّ مِنْ ذَهَابِ الْعِلْمِ أَنْ يَذْهَبَ حَمَلَتُهُ» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ [٢٣] .

٢٣

يَحْتُ الْجِيرَانَ عَلَى التَّعَاوُنِ فِي الْفِقْهِ

• عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِزَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ
جَدِّهِ قَالَ:

خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَأَتَنِي عَلَى
طَوَائِفَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ:

«مَا بَالُ أَقْوَامٍ لَا يُفَقِّهُونَ جِيرَانَهُمْ، وَلَا يُعَلِّمُونَهُمْ، وَلَا يَعِظُونَهُمْ،
وَلَا يَأْمُرُونَهُمْ، وَلَا يَنْهَوْنَهُمْ. وَمَا بَالُ أَقْوَامٍ لَا يَتَعَلَّمُونَ مِنْ جِيرَانِهِمْ،
وَلَا يَتَفَقَّهُونَ، وَلَا يَتَعِظُونَ.

وَاللَّهِ لَيُعَلِّمَنَّ قَوْمٌ جِيرَانَهُمْ، وَيُفَقِّهُونَهُمْ وَيَعِظُونَهُمْ، وَيَأْمُرُونَهُمْ،
وَيَنْهَوْنَهُمْ، وَلَيَتَعَلَّمَنَّ قَوْمٌ مِنْ جِيرَانِهِمْ، وَيَتَفَقَّهُونَ، وَيَتَفَطَّنُونَ، أَوْ
لَأَعَاجِلَنَّهُمُ الْعُقُوبَةُ» ،

ثُمَّ نَزَلَ فَقَالَ قَوْمٌ: مَنْ تَرَوْنَهُ عَنَى بِهِؤُلَاءِ؟

قَالَ: الْأَشْعَرِيِّينَ، هُمْ قَوْمٌ فُقَهَاءُ، وَلَهُمْ جِيرَانٌ جُفَاءٌ مِنْ أَهْلِ

الْمِيَاهِ وَالْأَعْرَابِ،

Bu haber Eşarîlere ulaşınca, Resûlullah'a (sas) geldiler.

Dediler ki: "Yâ Resûlullah! Bir kavmi hayırla andın. Bizi ise şerle andın. Bizimle ilgili bu durumun sebebi de nedir?"

Buyurdu ki: *"Bir kavim komşularına dinî hükümleri öğretir, onlara bilgi verir, açıklamalarda bulunur, iyiliği emreder, kötülükten nehyeder ve bir kavim komşularından bir şeyler öğrenir, açıklamalarını dinler, onlardan bilgi alır ya da dünyadaki cezaları için acele olunur."*

Dediler ki: "Yâ Resûlullah! bizlerden başkalarına da mı açıklayalım, anlatalım?" Resûlullah (sas) sözünü tekrar etti. Onlar da yine "Bizlerden başkalarına da mı anlatalım?" diye tekrarladılar. Resûlullah (sas) tekrar aynı şeyi söyledi.

Dediler ki: "Bizlere bir sene mühlet ver."

Resûlullah (sas) komşularına din hakkında bilgi versinler, öğretsinler, açıklasınlar diye onlara bir yıl mühlet verdi. Sonra da: *"İsrâiloğulları'ndan inkâr edenler, hem Dâvûd'un hem de Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve hakkın sınırını aşmaları sebebiyledir"*[Mâide 5/78] ayetini okudu.^[24]

24

Sözün En Güzeli ve Yolların En Güzeli

- Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

"Şu ikisine yani söz ve yola gelince; sözlerin en güzeli Allah'ın sözü, yolların en güzeli de Muhammed'in yoludur."

Dikkat edin, sakın(dinde) yeni işler üretmeyin! Zira işlerin en kötüsü yeni çıkanlanlardır. Çünkü yeni çıkan her iş bid'attir. Her bid'at da dalâlettir."

فَبَلَغَ ذَلِكَ الْأَشْعَرِيِّينَ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَكَرْتَ قَوْمًا بِخَيْرٍ، وَذَكَرْنَا بِشَرٍّ، فَمَا بَالُنَا؟

فَقَالَ: «لِيَعْلَمَنَّ قَوْمٌ جِيرَانَهُمْ، وَلِيَفْقَهُنَّهُمْ، وَلِيَفْطَنُنَّهُمْ، وَلِيَأْمُرَنَّهُمْ،

وَلِيَنْهَوْنَهُمْ، وَلِيَتَعَلَّمَنَّ قَوْمٌ مِنْ جِيرَانِهِمْ، وَيَتَفَقَّهُونَ، وَيَتَفَقَّهُونَ، أَوْ

لَأُعَاجِلَنَّهُمُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا»،

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْفَطُنْ غَيْرَنَا؟ فَأَعَادَ قَوْلَهُ عَلَيْهِمْ، وَأَعَادُوا

قَوْلَهُمْ: أَنْفَطُنْ غَيْرَنَا؟ فَقَالَ ذَلِكَ أَيْضًا،

فَقَالُوا: أَمْهَلْنَا سَنَةً،

فَأَمْهَلَهُمْ سَنَةً لِيَفْقَهُونَهُمْ، وَيَعْلَمُونَهُمْ، وَيُفْطَنُونَهُمْ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الْآيَةَ {لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي

إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ} [المائدة: ٧٨] الْآيَةَ» [٢٤].

٢٤

خُطْبَتُهُ فِي أَحْسَنِ الْكَلَامِ وَالْهَدْيِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّمَا هُمَا اثْنَتَانِ، الْكَلَامُ وَالْهَدْيُ، فَأَحْسَنُ الْكَلَامِ كَلَامُ اللَّهِ،

وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ،

أَلَا وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ شَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلَّ

مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ،

Dikkat edin, üzerinizden çok vakit geçmeden kalpleriniz katılaşacaktır.

Dikkat edin, gelen her şey yakındır. Uzak ise gelmeyecek olandır.

Dikkat edin, anne karnında bedbaht olan kimse ancak bedbahttır. Mutlu ise başkalarının öğütlerini dinleyendir.

Dikkat edin, Müslüman ile savaşmak küfür, ona sövmek de günahtır. Bir Müslüman'ın kardeşine üç günden fazla küs kalması helal değildir.

Dikkat edin, sakın yalan söylemeyin! Muhakkak ki yalanı ciddiyet ya da şaka geçerli kılmaz. Bir adamın çocuğa söz verip sonra da ona vefa göstermemesi olmaz. Şüphesiz ki yalan insanı günahkâr olmaya, günahkârlık da insanı ateşe götürür. Doğruluk ise insanı iyiliğe, iyilik de insanı cennete götürür. Doğru sözlü olana denilir ki: 'Sen doğruyu söyledin ve iyilikte bulundun' Yalancıya da denir ki: 'Sen yalan söyledin ve günaha girdin.'

Dikkat edin, kul yalan söyleye söyleye sonunda Allah katında 'çok yalancı (kezzab)' olarak yazılır." [25]

25

Şüphesiz ki Allah (cc) Uyumaz

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın (sas) minberde Musa (as) hakkında bir şeyler anlattığını duydum. Buyurdu ki:

"Musa'nın (as) aklına bir şey takıldı: 'Allah (cc) uyur mu?' Bunun üzerine Allah (cc) bir meleğini ona gönderdi ve onu üç gün uyutmadı. Sonra her iki eline birer tane şişe verdi. Bu şişeleri korumasını ona emretti.

Neredeyse uyuyacak ve elleri birbirine çarpacak gibi oluyordu sonra da uyanıyordu. Bu şekilde iki şişenin birbirine çarpmasına engel oluyordu. En sonunda uykuya daldı ve elleri birbirine çarptı. İki şişe de kırıldı.

أَلَا لَا يَطُولَنَّ عَلَيْكُمُ الْأَمَدُ، فَتَقْسُو قُلُوبُكُمُ، أَلَا إِنَّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، وَإِنَّمَا الْبَعِيدُ مَا لَيْسَ بِآتٍ،
 أَلَا إِنَّمَا الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ،
 أَلَا إِنَّ قِتَالَ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ وَسَبَابُهُ فُسُوقٌ، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ،
 أَلَا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصْلُحُ بِالْجِدِّ وَلَا بِالْهَزْلِ،
 وَلَا يَعِدُّ الرَّجُلُ صَبِيَّهُ ثُمَّ لَا يَفِي لَهُ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ،
 وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى الثَّارِ، وَإِنَّ الصَّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ يُقَالُ لِلصَّادِقِ: صَدَقَ وَبَرَّ، وَيُقَالُ لِلْكَاذِبِ: كَذَبَ وَفَجَرَ،

أَلَا وَإِنَّ الْعَبْدَ يَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا [٢٥] .

٢٥

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي عَنْ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ:

«وَقَعَ فِي نَفْسِهِ: هَلْ يَنَامُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ؟ فَأَرْسَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مَلَكًا فَأَرَقَهُ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَعْطَاهُ قَارُورَتَيْنِ فِي كُلِّ يَدٍ قَارُورَةً، وَأَمَرَهُ أَنْ يَحْتَفِظَ بِهَا، قَالَ: «يَكَادُ يَنَامُ وَتَكَادُ يَدَاهُ تَلْتَفِيَانِ، ثُمَّ يَسْتَيْقِظُ فَيَحْسِبُ أَحَدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى حَتَّى نَامَ نَوْمَةً فَاصْطَفَقَتْ يَدَاهُ فَانْكَسَرَتِ الْقَارُورَتَانِ»

٢٥ سنن ابن ماجه، افتتاح الكتاب في الإيمان وفضائل الصحابة والعلم، باب اجتناب البذع والجدل، ج ١ ص ١٨، رقم ٤٦ .

Böylece Allah (cc) bir misal verdi ki eğer Allah (cc) uyusaydı sema ve yeryüzü tutunamazdı.”^[26]

26

Allah'ı (cc) Anmak

• Ya'lâ b. Şeddâd'dan rivayetle:

Şeddâd b. Evs ve Ubâde b. es-Sâmit -orada hazır idi ve olayı tasdik ediyordu- bana şunu rivayet ettiler: “Resûlullah'ın (sas) yanındaydık. Buyurdu ki:

“İçinizde yabancı kimse var mı?” -yabancıdan kastettiği Ehl-i Kitab'a mensup olanlardı.

- “Hayır, Yâ Resûlullah!” dedik. Kapının kapatılmasını emretti.

Sonra şöyle buyurdu: “Ellerinizi kaldınn ve ‘Lâ ilâhe illallah’ deyin.” Ellerimizi bir saat boyunca kaldırdık. Sonra Resûlullah (sas) elini koydu ve buyurdu ki:

“Allah'a hamd olsun! Allah'ım beni bu kelime ile gönderdin, bu kelimeyi emrettin, bu kelime üzerine bana cenneti vadettin. Şüphe yok ki sen vaadinden dönmezsin.”

Ardından buyurdu ki: “Müjdeler olsun sizlere! Şüphesiz ki Allah (cc) sizleri affetti!”^[27]

27

“Lâ ilâhe illallah”ın Fazileti

• Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

Allah (cc) kıyamet günü ümmetimden bir adamı insanlar içerisinde çekip meydana çıkarır. Onun doksan dokuz amel defterini önüne serer. Her biri gözün görme mesafesi uzunluğundadır. Sonra buyurur ki:

26 Ebû Ya'lâ, *Müsned*, XII, 21. Hadisi, Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Zehebî, el-Mîzan'ında kendisinden bahsettiği yerde Ümeyye b. Şibli'nin zayıf olduğuna dair herhangi bir kimseden bir şey aktarmamıştır. Sadece bu hadis dolayısıyla onu zayıf görmüş-tür. Doğrusunu Allah bilir. İbn Hibban onu sika olarak zikretmiştir. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, II, 19 (276).

27 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXVII, 348. Hadisi Ahmed [b. Hanbel] rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Raşid b. Dâvûd'u yalnız Ahmed [b. Hanbel] sika görmüştür. Bu ise bir zayıftır. Senedin kalan ravileri sika kadır. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, I, 81 (16798).

قَالَ: «ضَرَبَ اللَّهُ لَهُ مَثَلًا أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَوْ كَانَ يَنَامُ لَمْ تَسْتَمْسِكِ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ^[٢٦]» .

٢٦

سَنَدُ الصُّوفِيَّةِ فِي تَلْقِينِ الذِّكْرِ

• عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبِي شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ، وَعُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، حَاضِرٌ يُصَدِّقُهُ
قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«هَلْ فِيكُمْ غَرِيبٌ؟» يَغْنِي أَهْلَ الْكِتَابِ. فَقُلْنَا: لَا يَا رَسُولَ
اللَّهِ. فَأَمَرَ بِغَلْقِ الْبَابِ،

وَقَالَ: «ارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ، وَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» فَرَفَعْنَا أَيْدِيَنَا
سَاعَةً، ثُمَّ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ، ثُمَّ قَالَ:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ، اللَّهُمَّ بَعَثْنِي بِهِذِهِ الْكَلِمَةِ، وَأَمَرْتَنِي بِهَا، وَوَعَدْتَنِي
عَلَيْهَا الْجَنَّةَ، وَإِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ»

ثُمَّ قَالَ: «أَبَشِّرُوا، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ^[٢٧]» .

٢٧

فَضْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ سَيُخَلِّصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُغُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ سِجِلًّا كُلُّ سِجِلٍّ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ:

٢٦ مسند أبي يعلى، شهر
بُنْ حَوْشِبٍ، عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ، ج ١٢ ص ٢١،
رقم ٦٦٦٩. رواه أبو
يعلى، وفيه أمية بن
شبل، ذكره الذهبي
في الميزان، ولم يذكر
أن أحداً ضعفه، وإنما
ذكر له هذا الحديث
وضعه به والله أعلم.
و ذكره ابن حبان في
الثقات. مجمع الزوائد،
الهيتمي، باب إن الله لا
ينام، ج ٢ ص ١٩، رقم
٢٧٣.

٢٧ مسند الإمام أحمد،
حديث شَدَّادُ بْنُ
أَوْسٍ، ج ٢٨ ص ٣٤٨،
رقم ١٧١٢١. رَوَاهُ أَحْمَدُ،
وَفِيهِ رَأْسُ بْنُ دَاوُدَ،
وَقَدْ وَثَّقَهُ غَيْرُ وَاحِدٍ،
وَفِيهِ ضَعْفٌ، وَبَقِيَّةُ
رِجَالِهِ ثِقَاتٌ. مجمع
الزوائد، الهيتمي، تاب
مَا جَاءَ فِي فَضْلِ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ، ج ١٠ ص ٨١
رقم ١٦٧٩٨.

“Burada yazanlardan kabul etmediğin bir şey var mı? Yazıcı meleklerim sana haksızlık etmişler mi?”

Adam: “Hayır, Ya Rabb!” diye cevap verir.

Allah buyurur ki: “Peki, bir mazeretin var mı?”

Adam: “Hayır, Ya Rabb!” diye cevap verir.

Allah [cc] buyurur ki: “Senin bizim katımız da bir iyiliğin var, bugün sana zulmedilmeyecek.” İçerisinde “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resûluhu” yazılı bir kâğıt çıkarır.

Sonra buyurur ki: “Terazini getir!”

Adam der ki: “Ya Rabb, bu kadar günah yazılı amel defterinin yanında bu kâğıdın hükmü nedir ki!”

Allah [cc] “Sana zulmedilmeyecek.” buyurur.

Amel defterleri terazinin bir kefesine kâğıt da diğer kefesine konulur. Amel defterleri hafif gelir, kâğıt amel defterlerine ağır basar. Allah’ın ismine hiçbir şey ağır gelmez.^[28]

28

Allah’ın [cc] Bazı Sıfatları

• Ebû Musa’dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bizlere beş kelimeden bahsetti. Buyurdu ki:

“Allah [cc] uyumaz, uyumak ona lâıyk değildir. O, dilediğinin nızkını azaltır, dilediğinin artırır. Gündüzün amelinden önce gecenin, gecenin amelinden önce de gündüzün ameli ona yükseltilir. Onun hicabı nurdur. –Başka bir rivayette: Ateştir. – Eğer onu açsaydı yüzünün nuru gözünün ihata ettiği bütün mahlûkatı yakardı.”^[29]

28 Tirmizî, İmân, 2639; İbn Mace, II, 1437; İbn Hibbân, İmân, 225; el-Hâkim, Müstedrek, I, 46. Hadisi, Tirmizî rivayet etti ve dedi ki: “Bu hasen-garip bir hadistir.” Riva-yeti, İbn Mâce ve İbn Hibbân Sahih’inde yer vermiş, aynı şekil-de el-Hâkim ve Beyhâki de sahih kabul etmişlerdir. el-Hâkim der ki: “Müslim’in şartlarına göre sahihtir.” el-Mün-zirî, et-Terğib ve’t-Terhîb, II, 270 (2362).

29 Müslim, İmân, 179.

أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبَتِي الْحَافِظُونَ؟

فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ،

فَيَقُولُ: أَفَلَكَ عُذْرٌ؟

فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ،

فَيَقُولُ: بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً، فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ، فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ،

فَيَقُولُ: احْضُرْ وَزَنَكَ،

فَيَقُولُ: يَا رَبِّ مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ،

فَقَالَ: إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ،

قَالَ: «فَتَوَضَّعَ السَّجَلَاتُ فِي كِفَّةٍ وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ، فَطَاشَتْ

السَّجَلَاتُ وَثَقَلَتِ الْبِطَاقَةُ، فَلَا يَثْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ» [٢٨].

٢٨

خُطْبَتُهُ فِي بَعْضِ صِفَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

• عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ:

قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ، فَقَالَ:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَنَامُ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ

وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ

اللَّيْلِ، حِجَابُهُ الثُّورُ - وَفِي رِوَايَةٍ: النَّارُ - لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ

وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ» [٢٩].

٢٨ سنن الترمذي، أبواب الإيمان، باب ما جاء فيمن يموت وهو يشهد أن لا إله إلا الله، ج ٥ ص ٢٤، رقم ٢٦٣٩. سنن ابن ماجه، باب ما يُرجى من رَحْمَةِ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ج ٢ ص ١٤٣٧، رقم ٤٣٠٠. صحيح ابن حبان، كتاب الإيمان، ذكر النبي أن الله جلَّ وعلا ينفضُّه قد يغفر لمن أحب من عباده، ج ١ ص ٤٦١، رقم ٢٢٥. مستدرک الإمام الحاكم، كتاب الإيمان، ج ١ ص ٤٦، رقم ٩ و ١٩٣٧. رواه الترمذي وقال حديث حسن غريب وأبو ماجه وابن حبان في صحيحه والحاكم والبيهقي وقال الحاكم صحيح على شرط مسلم. الترغيب والترهيب، المنذري، كتاب الذكر والدعاء والترغيب في الإكثار من ذكر الله سرا وجهرا، ج ٢ ص ٢٧٠، رقم ٢٣٦٢.

٢٩ صحيح مسلم، كتاب الإيمان، باب في قوله عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ، ج ١ ص ١٦١، رقم ١٧٩.

Allah Subhanehu ve Teâlâ'nın Rahmetinin Genişliği

- Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) insanların yanına çıktı ve şunları buyurdu:

“Hiçbir günah Allah Azze ve Celle'nin affından büyük değildir. Sizden önceki kavimlerden birinde yaşamış bir adam vardı. Doksan sekiz kişiyi öldürmüştü.

Bir rahibe gitti ve: ‘Ben doksan sekiz kişiyi öldürdüm. Benim için bir tevbe yolu var mıdır?’ diye sordu.

Rahip ona: ‘Hayır, yoktur. Sen aşırı gitmişsin.’ dedi. Bunun üzerine o rahibi de öldürdü.

Sonra başka bir rahibe gitti ve ona da: ‘Ben doksan dokuz kişiyi öldürdüm. Benim için bir tevbe yolu var mıdır?’ diye sordu.

Bu rahip de: ‘Hayır, sen aşırı gitmişsin.’ dedi. Bunun üzerine bu rahibi de öldürdü.

Sonra başka bir rahibe gitti. ‘Ben yüz kişiyi öldürdüm. Benim için bir tevbe yolu var mıdır?’ diye ona da sordu.

Rahip şu cevabı verdi: ‘Bilmiyorum, sen aşırı gitmişsin. Ancak şurada iki köy vardır. Birisinde güzellik, tazelik, servet olduğu; diğerinde dinsizlik, inançsızlık olduğu söylenir. Güzellik olan köyde cennete dair amel işleyen kimseler kalır, oradan ayrılmazlar. Başka kimseler de yoktur. Dinsizliğin olduğu köydeki insanlar ise cehennem ehlinin amellerini işlerler ve onlardan başka kimse de orada yoktur.

Sen güzelliğin, iyiliğin bulunduğu köye gidip orada kalırsan, oradan ayrılmazsan; sen de oranın halkının yaptıklarını yaparsın. O zaman da şüphesiz kendin için bir tevbe yolu bulursun.’

٢٩

وُسْعَةُ رَحْمَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو:

قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَتَعَاظَمُهُ ذَنْبٌ غَفَرَهُ. إِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ قَتَلَ ثَمَانِيًا وَتِسْعِينَ نَفْسًا،

فَأَتَى رَاهِبًا، فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ ثَمَانِيًا وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟،

فَقَالَ لَهُ: قَدْ أَسْرَفْتَ، فَقَامَ إِلَيْهِ فَقَتَلَهُ،

ثُمَّ أَتَى رَاهِبًا آخَرَ فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟،

قَالَ: لَا، قَدْ أَسْرَفْتَ، فَقَامَ إِلَيْهِ فَقَتَلَهُ،

ثُمَّ أَتَى رَاهِبًا آخَرَ، فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟،

فَقَالَ: قَدْ أَسْرَفْتَ وَمَا أَدْرِي، وَلَكِنْ هَهُنَا قَرَيَتَانِ قَرِيَّةٌ يُقَالُ لَهَا نَضْرَةُ، وَالْأُخْرَى يُقَالُ لَهَا كُفْرَةُ، أَمَا نَضْرَةُ فَيَعْمَلُونَ عَمَلَ الْجَنَّةِ لَا يَنْبُتُ فِيهَا غَيْرُهُمْ، وَأَمَّا كُفْرَةُ فَيَعْمَلُونَ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ لَا يَنْبُتُ فِيهَا غَيْرُهُمْ، فَاذْطَلِقْ إِلَى نَضْرَةِ فَإِنْ ثَبَّتَ فِيهَا، وَعَمِلْتَ مِثْلَ أَهْلِهَا فَلَا شَكَّ فِي تَوْبَتِكَ.

Bu sözler üzerine adam yola çıktı. Ancak iki köyün arasında bir yerde öldü. Melekler, Rabblerine gidip ne yapacaklarını sordular. Rabbimiz: 'Hangi köye daha yakın olduğuna bakın. Hangisine daha yakınsa o köyün halkından yazın.' buyurdu.

Adamı iyiliğin olduğu köye bir parmak (kanş) daha yakın buldular ve oranın halkından yazdılar.”^[30]

30

Yüz Kişinin Katili ve Rahib

• Benî Cümeh'in mevlası Ebû Kays'tan (ra) rivayetle:

Ağaç altında Resûlullah'a biat edenlerden (Rıdvan Biatı) Ebû Zem'a el-Belevî'yi işittim ki bir gün Fustat mescidine gittiğimde mescidin ortasında ayağa kalktı –ki kendisine Abdullah b. Amr'dan bazı teşdid rivayetler ulaşmıştı- ve şöyle dedi:

“İnsanlara karşı şiddetli olmayın. Resûlullah'ın (sas) şöyle buyururken duydum:

‘İsrailoğullarından bir adam doksan yedi kişi öldürdü. Bir rahibe gitti. ‘Ben doksan yedi kişi öldürdüm. Benim için tevbe yolu var mıdır?’ diye rahibe sordu. Rahip ona: ‘Hayır.’ cevabını verdi. Bunun üzerine rahibi de öldürdü.

Sonra başka bir rahibe gitti. Ona da: ‘Ben doksan sekiz kişi öldürdüm. Benim için tevbe yolu var mıdır?’ diye sordu. Bu rahip de: ‘Hayır.’ dedi. Bu rahibi de öldürdü.

Sonra üçüncü bir rahibe gitti. ‘İkisi rahip, doksan dokuz kişiyi öldürdüm. Benim için tevbe yolu var mıdır?’ diye sordu.

30 Taberânî, el-Mu'cem'l-Kebîr, XII, 34 (76). Taberânî'nin senedindeki raviler, Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um hariç es-Sahîh'in ravileridir. Cumhura göre zayıf bir ravidir. Ama bazıları onu sika kabul etmiştir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 211 (17606).

فَانْطَلَقَ يُرِيدُهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بَيْنَ الْقَرَّتَيْنِ أَذْرَكَهُ الْمَوْتُ، فَسَأَلَتْ
الْمَلَائِكَةُ رَبَّهَا عَنْهُ، فَقَالَ: انْظُرُوا إِلَى أَيِّ الْقَرَّتَيْنِ كَانَ أَقْرَبَ فَاكْتُبُوهُ
مِنْ أَهْلِهَا،
فَوَجَدُوهُ أَقْرَبَ إِلَى نَضْرَةِ بَقِيدِ أُنْمَلَةٍ، فَكُتِبَ مِنْ أَهْلِهَا ^[٣٠] .

٣٠

قَاتِلُ الْمِائَةِ وَالرَّاهِبِ

عَنْ أَبِي قَيْسٍ، مَوْلَى بَنِي جُمَحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَمْعَةَ الْبَلَوِيَّ،
وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ يُبَايِعُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحْتَهَا
وَأَتَى يَوْمًا بِمَسْجِدِ الْفُسْطَاطِ فَقَامَ فِي الرَّحْبَةِ وَقَدْ كَانَ بَلَغَهُ عَنْ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بَعْضُ التَّشْدِيدِ،
فَقَالَ: لَا تَشْتَدُّوا عَلَى النَّاسِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«قَتَلَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَبْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَذَهَبَ إِلَى
رَاهِبٍ»، فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ سَبْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟
قَالَ: لَا، فَقَتَلَ الرَّاهِبَ،

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى رَاهِبٍ آخَرَ، فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ ثَمَانِيَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا،
فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟ قَالَ: لَا فَقَتَلَهُ،

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى الثَّالِثِ فَقَالَ: إِنِّي قَتَلْتُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا مِنْهُمْ
رَاهِبَانِ، فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟

٣٠. المعجم الكبير،
الطبراني، أبو عبد
الرحمن الحُبُلِي، عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،
ج ١٣ ص ٣٤، رقم
٧٦. زَوَاهِ الطَّبْرَانِيُّ،
وَرَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِ
غَيْرُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ
زَيْدٍ بْنِ أَنُفَمٍ، وَقَدْ
ضَعَفَهُ جَمَاعَةٌ، وَوَقَّعَهُ
غَيْرُ وَاحِدٍ. مجمع
الروائد، الهيثمي، كتاب
التَّوْبَةِ، بَابُ فِي مَغْفِرَةِ
اللَّهِ تَعَالَى لِلذُّنُوبِ
الْعَظَمِ وَسِعَةُ رَحْمَتِهِ،
ج ١٠ ص ٢١١، رقم
١٧٦٠٦.

Rahip: 'Kötülükle amel ettin. Sana 'Allah bağışlayan ve merhamet eden değildir.' desem, yalan söylemiş olurum. Allah'a tevbe et.' dedi.

Adam da: 'Ben de bu sözünden sonra artık senden ayrılmıyorum.' diye cevapladı. Rahibin yanında kaldı, ona karşı gelmedi, hizmetinde bulundu.

Bir gün, bir adam öldü. Adam kötü şekilde anılıyordu. Defnedildiğinde kabrinin başına oturdu ve çokça ağladı. Daha sonra başka birisi öldü. Bu şahıs da iyilikle anılan bir kimseydi. O gömüldüğünde de kabrinin başına oturdu, çokça güldü. Arkadaşları bu tavrını eleştirdiler. Sonra (Rahibin) başına toplandılar ve: 'Sen bu insanların katilini nasıl hâlâ yanında tutarsın?'

Bu olay [tövbekanın] gönlüne ağır geldi, gücüne gitti. Bunun üzerine rahibin yanına gelerek: 'Benim ne yapmamı emredersiniz?' dedi. Rahip de "Git bir tandır yap ve onu yak." Adam istenileni yaptı ve sonra gelip rahibe durumu haber verdi. Rahip: 'O tandıra kendini at.' dedi ve sonra onu unuttu. Bir müddet sonra rahibin aklına geldi ve: "Yoksa o, benim sözümle kendini tandıra atmış olmasın." diyerek tandırın yanına gitti. Adamı tandırın içinde diri olarak sadece terlemiş bir halde oturuyor buldu. Elinden tutarak onu yukarı çıkardı ve 'Senin bana değil, benim sana hizmet etmem gerekir. Bir de bana söyler misin niçin birinci ölü adama ağladın da ikincisi için güldün.'

Adam: 'Birinci ölü gömüldüğünde onun karşılaşacağı kötülükleri görüp ağladım, ikinci ölü defnedildiğinde de onun karşılaşacağı iyilikleri görüp güldü.' dedi. Bu adam sonraları İsrailoğullarının büyüklerinden oldu."^[31]

31 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebrî, XXII, 311 (788).

فَقَالَ: لَقَدْ عَمِلْتَ شَرًّا وَلَئِنْ قُلْتُ: «إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِغَفُورٍ رَحِيمٍ
لَقَدْ كَذَبْتُ فَتُبَّ إِلَى اللَّهِ»

قَالَ: أَمَّا أَنَا فَلَا أَفَارِقُكَ بَعْدَ قَوْلِكَ هَذَا، فَلَزِمَهُ عَلَى أَنْ لَا يَعْصِيَهُ
فَكَانَ يَخْدُمُهُ فِي ذَلِكَ.

وَهَلَكَ يَوْمًا رَجُلٌ وَالثَّنَاءُ عَلَيْهِ قَبِيحٌ، فَلَمَّا دُفِنَ قَعَدَ عَلَى قَبْرِهِ
فَبَكَى بُكَاءً شَدِيدًا، ثُمَّ تُوْفِّي آخِرُ وَالثَّنَاءُ عَلَيْهِ حَسَنٌ فَلَمَّا دُفِنَ قَعَدَ
عَلَى قَبْرِهِ فَضَحِكَ ضَحِكًا شَدِيدًا فَأَنْكَرَ أَصْحَابُهُ ذَلِكَ، فَاجْتَمَعُوا إِلَى
رَأْسِهِمْ، فَقَالُوا: كَيْفَ تَأْوِي إِلَيْكَ هَذَا قَاتِلُ النَّفُوسِ؟

وَقَدْ صَنَعَ مَا رَأَيْتَ فَوْقَ فِي نَفْسِهِ وَأَنْفُسِهِمْ فَاتَى إِلَى صَاحِبِهِمْ
مَرَّةً مِنْ ذَلِكَ، وَمَعَهُ صَاحِبٌ لَهُ فَكَلَّمَهُ فَقَالَ لَهُ: مَا تَأْمُرُونِي؟، فَقَالَ:
اذْهَبْ فَأَوْقِدْ تَنُورًا فَفَعَلَ ثُمَّ أَتَاهُ بِخَبْرِهِ أَنْ قَدْ فَعَلَ، قَالَ: «اذهبْ فَأَلْقِ
نَفْسَكَ فِيهَا فَالْهَيَّ عَنْهُ الرَّاهِبُ، وَذَهَبَ الْآخِرُ فَأَلْقَى نَفْسَهُ فِي التَّنُورِ،
ثُمَّ اسْتَفَاقَ الرَّاهِبُ، فَقَالَ: «إِنِّي لَأَظُنُّ الرَّجُلَ قَدْ أَلْقَى نَفْسَهُ فِي التَّنُورِ
بِقَوْلِي لَهُ»، فَذَهَبَ إِلَيْهِ فَوَجَدَهُ حَيًّا فِي التَّنُورِ يَعْرِقُ فَأَخَذَ بِيَدِهِ فَأَخْرَجَهُ
مِنَ التَّنُورِ، فَقَالَ: «مَا يَنْبَغِي أَنْ تَخْدِمَنِي وَلَكِنْ أَنَا أَخْدِمُكَ أَخْبَرَنِي عَنْ
بُكَائِكَ عَلَى الْمُتَوَفَّى الْأَوَّلِ، وَعَنْ ضَحْكِكَ عَلَى الْآخِرِ»،

قَالَ: أَمَّا الْأَوَّلُ فَإِنَّهُ لَمَّا دُفِنَ رَأَيْتُ مَا يَلْقَى مِنَ الشَّرِّ فَذَكَرْتُ
ذُنُوبِي فَبَكَيْتُ، وَأَمَّا الْآخِرُ فَإِنِّي رَأَيْتُ مَا يَلْقَى بِهِ مِنَ الْخَيْرِ فَضَحِكْتُ،
وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْ عُظَمَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ [٣١].

٣١ المعجم الكبير،
الطبراني، مُسْنَدُ مَنْ
يُعْرِفُ بِالْكُفَى، مَنْ
يُكْنَى أَبَا زَمْعَةَ، أَبُو زَمْعَةَ
الْبَلَوِي يُقَالُ اشْمُهُ عَبْدُ
بْنِ أَرْقَمَ كَانَ يَسْكُنُ
مِصْرَ، ج ٢٢ ص ٣١١،
رقم ٧٨٨.

Allah'ın [cc] Rahmeti Ne de Büyük!

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Allah [cc] yüz rahmetinden bir tanesini insanlar, cinler, hayvanlar ve sürüngenler arasına indirdi. Onların birbirlerine şefkati, merhameti bundandır. Bu rahmet ile vahşi bir hayvan kendi evladına şefkat gösterir. Allah [cc] doksan dokuz rahmetini ise kıyamet günü kullanna rahmet göstermek için erteledi.”^[32]

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Peygamber'in [sas] şöyle buyurduğunu duydum:

Kul bir günaha düşer olduğunda -ya da 'günah işlediğinde' dedi- der ki: “Rabbim, günah işledim, -ya da bir günaha düşer oldum,- beni affet.”

Rabbi de ona buyurur: “Kulum günahını bağışlayan ve ondan giden bir Rabbi olduğunu bildi mi? O halde kulumu affettim.”

Sonra bu kul Allah'ın dilediği bir zamana kadar günah işlemeden yaşar, sonra bir günaha daha düşer olur ya da günah işler, der ki: “Rabbim, başka bir günah işledim ya da günaha düşer oldum, affeder misin?”

Rabbi buyurur ki: “Kulum günahını bağışlayan ve ondan giden bir Rabbi olduğunu bildi mi? O halde kulumu affettim.”

Sonra bu kul Allah'ın dilediği bir zamana kadar günah işlemeden yaşar, sonra bir günaha daha düşer olur ya da günah işler, der ki: “Rabbim, başka bir günah işledim ya da günaha düşer oldum, affeder misin?”

٣١

مَا أَعْظَمَ رَحْمَةَ اللَّهِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ، فِيهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحُمُونَ، وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا، وَأَخَّرَ اللَّهُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً، يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ [٣٢]» .

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا - وَرُبَّمَا قَالَ أَذْنَبَ ذَنْبًا - فَقَالَ: رَبِّ أَذْنَبْتُ - وَرُبَّمَا قَالَ: أَصَبْتُ - فَاغْفِرْ لِي،

فَقَالَ رَبُّهُ: أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ

لِعَبْدِي،

ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا، أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَقَالَ: رَبِّ

أَذْنَبْتُ - أَوْ أَصَبْتُ - آخَرَ، فَاغْفِرْهُ؟

فَقَالَ: أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ

لِعَبْدِي،

ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا، وَرُبَّمَا قَالَ: أَصَابَ ذَنْبًا،

قَالَ: قَالَ: رَبِّ أَصَبْتُ - أَوْ قَالَ أَذْنَبْتُ - آخَرَ، فَاغْفِرْهُ لِي،

٣٢ صحيح مسلم، ٤٩ -

كتاب التَّوْبَةِ، ٤ - بَابُ

فِي سِعَةِ رَحْمَةِ اللَّهِ

تَعَالَى وَأَنَّهَا مَبْقِيَةٌ

غَضَبُهُ، ج ٤ ص ٢١٠٨،

رقم ٢٧٥٢.

Rabbi buyurur ki: “Kulum günahını bağışlayan ve ondan gideren bir Rabbi olduğunu bildi mi? O halde kulumu üçüncü kez affettim. Dilediğini yapsın.”^[33]

• Enes b. Mâlik’ten **[ra]** rivayetle:

Resûlullah **[sas]** buyurdu ki:

“Muhakkak ki Allah **[cc]**, mümin kuluna yaptığı hiçbir iyiliğinde zulmetmez. Ona dünyada karşılığını verir, ahirette de mükâfatlandırır. Kâfire gelince, Allah, dünyada yaptığı iyilikleri sebebi ile onu dünyada nızıklandırır; ahirette ise mükâfatını alabileceği bir iyiliği kalmaz.”^[34]

32

Cennet Bahçeleri

• Câbir’den **[ra]** rivayetle:

Resûlullah **[sas]** yanımıza çıktı ve buyurdu ki:

“Ey insanlar! Muhakkak ki Allah’ın yeryüzünde zikir meclislerinde durup oradakileri tespit eden meleklerden grupları vardır. Cennet bahçelerinden nasipleniniz!”

Oradakiler: “Cennet bahçeleri de nerelerdir Yâ Resûlullah?” diye sordular.

Buyurdu ki: “Zikir meclisleridir. Allah’ın zikri ile beslenin, oralara gidin. Nefislerinizi orada hatırlatın. Kim Allah katındaki konumunu ve değerini öğrenmek isterse Allah’ın kendi katındaki konumuna ve değerine baksın. Muhakkak ki Allah, kuluna onun kendisine verdiği kadar değer verir.”^[35]

33 Buhârî, Tevhid, 7507; Müslim, Tevbe, 2758.

34 Müslim, Sıfatu'l-Kiyamet, 2808.

35 Ebû Ya'lâ, Müsned, III, 390; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, III, 67. Hadisi, Ebû Ya'la, Bezzâr ve Taberânî de el-Evsat'ında rivayet etmiştir. Riyavetin senedinde yer alan Gurfe'nin mevlâsı Ömer b. Abdullah'ı bir kaç kişi sika kabul ederken bir grup hadisçi de onu zayıf kabul ederler. Senedin diğer ravileri es-Sahih'in de ravileridir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, I, 77 (16768).

فَقَالَ: أَعْلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ؟ غَفَرْتُ
لِعَبْدِي ثَلَاثًا، فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ ^[٣٣].

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً، يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزَى بِهَا
فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتٍ مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا،
حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا ^[٣٤]».

٣٢

رِيَاضُ الْجَنَّةِ

• عَنْ جَابِرٍ، قَالَ:

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ لِلَّهِ سَرَايَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ تَحِلُّ وَتَقِفُ عَلَى
مَجَالِسِ الذِّكْرِ فِي الْأَرْضِ، فَارْتَعُوا فِي رِيَاضِ الْجَنَّةِ».

قَالُوا: وَأَيْنَ رِيَاضُ الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: «مَجَالِسُ الذِّكْرِ، فَاعْدُوا، وَرَوْحُوا فِي ذِكْرِ اللَّهِ، وَادْكُرُوهُ
بِأَنْفُسِكُمْ، مَنْ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يَعْلَمَ مَنْزِلَتَهُ عِنْدَ اللَّهِ فَلْيَنْظُرْ كَيْفَ مَنْزِلَةُ
اللَّهِ عِنْدَهُ، فَإِنَّ اللَّهَ يُنْزِلُ الْعَبْدَ مِنْهُ حَيْثُ أَنْزَلَهُ مِنْ نَفْسِهِ ^[٣٥]».

- ٣٣ صحيح البخاري،
٩٧ - كِتَابُ التَّوْحِيدِ،
بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى:
{يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ
اللَّهِ}، ج ٩ ص ١٤٥،
رقم ٧٥٠٧. صحيح
مسلم، ٤٩ - كِتَابُ
التَّوْبَةِ، ٥ - بَابُ قُبُولِ
التَّوْبَةِ مِنَ الذُّنُوبِ، ج ٤
ص ٢١١٢، رقم ٢٧٥٨.
- ٣٤ صحيح مسلم، كِتَابُ
صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالْجَنَّةِ
وَالنَّارِ، ١٣ - بَابُ جَزَاءِ
الْمُؤْمِنِ بِحَسَنَاتِهِ، ج ٤
ص ٢١٦٢، رقم ٢٨٠٨.
- ٣٥ مسند أبي يعلى، ج ٣
ص ٣٩٠، رقم ١٨٦٥.
المعجم الأوسط،
الطبراني، بَابُ مَنْ
اشْتَمَ إِبْرَاهِيمَ، ج ٣
ص ٦٧، رقم ٢٥٠١.
رواه أبو يعلى، والبرز،
والطبراني في الأوسط،
وفيه عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
مَوْلَى عَفْرَةَ، وَقَدْ وَثَّقَهُ
غَيْرُ وَاحِدٍ، وَصَفَّاهُ
جَمَاعَةً، وَبَيَّنَّ رِجَالَهُمْ
رِجَالُ الصَّحِيحِ. مجمع
الروائد، الهيثمي، كِتَابُ
الْأَذْكَارِ، بَابُ مَا جَاءَ
فِي مَجَالِسِ الذِّكْرِ،
ج ١٠ ص ٧٧، رقم
١٦٧٦٨.

Bâki Kalan Salih Ameller

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) yanımıza çıktı ve buyurdu ki: “*Kalkanla-
nınızı alın!*”

Dedik ki: “Yâ Resûlullah! Düşman mı geliyor?”

Buyurdu ki: “*Ateşe karşı kalkanlarınızı alın!* ‘Sübhânallah/ Allah noksan sıfatlardan münezzehtir.’ ‘Elhamdulillah/ Hamd Allah’adır’ ‘*Lâ ilâhe illallah/ Allah’tan başka ilâh yoktur.*’ ‘*Al-lahu Ekber/ Allah en büyüktür.*’ ‘*Lâ havle velâ kuvvete illâ bil-lâhi’l-Aliyyil’l-Azîm/ Güç ve kuvvet, yalnızca en Yüce ve en Büyük olan Allah’ın (cc) yardımı ile.*’ *deyin!*

Bu tesbihler kıyamet günü muhakkak çağılarak ecirleri ertelenmiş kurtancı ameller olarak geleceklerdir. Onlar bâkî kalan salih amellerdendir.^[36]”

Cennet Hazinesinden Bir Hazine

- Ebû Musa el-Eş’ârî’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ile bir gazvedeydik. Tepelere tırmandıkça, yükseklerle çıktıkça, vadilere indikçe yüksek sesle tekbir getiriyorduk. Resûlullah (sas) yanımıza geldi ve buyurdu ki:

*Ey insanlar! Nefislerinize acıyın. (Neden yüksek sesle tek-
bir getiriyorsunuz?) Sizler sağır ve kayıp bir kimseye dua et-
miyorsunuz. Aksine sizler Semî’ (işiten) ve Basîr (gören) olana
dua ediyorsunuz. Dua ettiğiniz (Rabbiniz) her birinize bineği-
nin boynundan daha yakındır.*

36 Taberânî, el-Mu’cemu’s-Sağir, I, 249; Taberânî, el-Mu’cemu’l-Evsat, IV, 219. Taberânî, hadis hem es-Sağir de hem de el-Evsât’ta rivayet etmiştir. es-Sağir’de yer alan raviler -Davud b. Bilal hariç- aynı zamanda es-Sahih’in de ravileridir. O da si-kadır. el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, I, 89 (16848).

٣٣

الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «خُذُوا جُنَّتَكُمْ»

قُلْنَا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمِنْ عَدُوٍّ حَضَرَ؟

فَقَالَ: «خُذُوا جُنَّتَكُمْ مِنَ النَّارِ، قُولُوا: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ

لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ؛

فَإِنَّهُنَّ يَأْتِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُسْتَقْدَمَاتٍ وَمُسْتَأْخَرَاتٍ وَمُنْجِيَاتٍ، وَهُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ [٣٦] .

٣٤

كَثْرُ مَنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ

• عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ:

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ، فَجَعَلْنَا لَا

نَصْعَدُ شَرْفًا، وَلَا نَعْلُو شَرْفًا، وَلَا نَهْبُطُ فِي وَادٍ إِلَّا رَفَعْنَا أَصْوَاتَنَا

بِالتَّكْبِيرِ. قَالَ: فَدَنَا مِنَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ أَرْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ مَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا

غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا. إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ

مِنْ عُنُقِي رَاحِلَتِهِ.

٣٦ المعجم الصغير،

الطبراني، بَابُ مَنْ اسْمُهُ

الْحُسَيْنُ، ج ١ ص ٢٤٩،

رقم ٤٠٧. المعجم

الأوسط، الطبراني،

مَنْ اسْمُهُ عَلِيٌّ، ج ٤

ص ٢١٩، رقم ٤٠٢٧.

رواه الطبراني في الصغير

والأوسط، ورجاله في

الصغير رجال الصحيح

غير داود بن بلال، وهو

ثقة. مجمع الزوائد،

الهيتمي، كتاب

الأذكار، بَابُ مَا جَاءَ

فِي الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ

وتحويها، ج ١٠ ص ٨٩،

رقم ١٦٨٤٨.

Ey Abdullah b. Kays! Sana cennet hazinelerinden bir kelime öğreteyim mi? O kelime “Lâ havle velâ kuvvete illâ billah-tır.”^[37]

35

Mü'minler İçin Duası

- Fedâle b. Ubeyd'den **[ra]** rivayetle:

Resûlullah **[sas]** buyurdu ki:

“Allah’ım! Kim sana iman eder, benim resûlün olduğuma şehâdet ederse ona, sana kavuşmayı sevdire, ölümünü kolaylaştırır, dünyadan nasibini azalt. Kim de sana iman etmez ve benim senin resûlün olduğuma şehâdet etmezse ona, sana kavuşmayı sevdirmeye, ölümünü kolay kılma, dünyadan nasibini çoğalt!”^[38]

36

Salihlerin Sıkıntı ve İmtihanları

- İbn Abbâs’tan **[ra]** rivayetle:

Resûlullah **[sas]** buyurdu ki:

*Peygamberlerden biri Rabbine **[cc]** yakındı. Dedi ki: ‘Yâ Rabbi! Kullarımdan biri sana iman eder, sana itaat ile amel eder ancak dünya ondan uzaklaştırılır da ona dert verirsin. Kullarımdan biri de seni inkâr eder, isyan ile amel eder, dert ondan uzaklaştırılır da ona dünyayı verirsin.*

*Allah **[cc]** şöyle vahyetti: “Dert de kul da benimdir. Her birisi sadece bana tesbih eder, tehlil eder ve tekbir eder. Mü'min kuluma gelince, onun günahları vardır. Ben de dünyayı ondan uzaklaştırır ve ona dert veririm, imtihan ederim. (Böylece bu dertleri günahlarına kefarete olur.) Benim huzuruma geldiğinde de sevaplarının karşılığını ona veririm.*

³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII, 374; Buhârî, *Kader*, 6610; Müslim, *Zikir*, 2704.

³⁸ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, XVIII, 313; İbn Hibban, *Sahîh*, I, 438. Taberânî rivayet etmiştir. Ravileri sikadır. *el-Heysemi*, *Mecmau'z-Zevâid*, I, 686 (18057).

يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ، أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَةً مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ^[٣٧]».

٣٥

دُعَاؤُهُ لِلْمُؤْمِنِينَ

• عَنْ فَصَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ مَنْ آمَنَ بِكَ وَشَهِدَ أَنِّي رَسُولُكَ، فَحَبَّبَ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَسَهَّلَ عَلَيْهِ قَضَاءَكَ، وَأَقْلَلَ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا، وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِكَ وَيَشْهَدْ أَنِّي رَسُولُكَ، فَلَا تُحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَلَا تُسَهِّلْ عَلَيْهِ قَضَاءَكَ، وَأَكْثِرْ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا ^[٣٨]».

٣٦

ضَيْقُ الصَّالِحِينَ وَبَلَاؤُهُمْ لِمَصْلَحَتِهِمْ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «شَكَى نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: يَا رَبِّ، يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ عِبِيدِكَ يُؤْمِنُ بِكَ، وَيَعْمَلُ بِطَاعَتِكَ فَتَزْوِي عَنْهُ الدُّنْيَا، وَتَعْرِضُ لَهُ الْبَلَاءُ، وَيَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ عِبِيدِكَ يَكْفُرُ بِكَ، وَيَعْمَلُ بِمَعَاصِيكَ فَتَزْوِي عَنْهُ الْبَلَاءُ، وَتَعْرِضُ لَهُ الدُّنْيَا، فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ: أَنَّ الْبَلَاءَ وَالْعِبَادَ لِي، وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُنِي، وَيُهَلِّلُنِي وَيُكَبِّرُنِي، وَأَمَّا عَبْدِي الْمُؤْمِنُ فَلَهُ سَيِّئَاتٌ فَازْوِي عَنْهُ الدُّنْيَا، وَأَعْرِضْ لَهُ الْبَلَاءَ حَتَّى يَأْتِيَنِي فَأَجْزِيهِ بِحَسَنَاتٍ،

- ٣٧ مسند الإمام أحمد، حديث أبي موسى الأشعري، ج ٣٢ ص ٣٧٤، رقم ١٩٥٩٩. صحيح البخاري، كتاب القدر، باب لا حول ولا قوة إلا بالله، ج ٨ ص ١٢٥، رقم ٦٦١٠. صحيح مسلم، كتاب الذكر والدعاء والتوبة والاستغفار، باب استحباب خفض الصوت بالذكر، ج ٤ ص ٢٠٦، رقم ٢٧٠٤. المعجم الكبير، الطبراني، عمرو بن مالك أبو علي الجنبي، عن فضالة بن عبيد، ج ١٨ ص ٣١٣، رقم ٨٠٨. صحيح ابن حبان، كتاب الإيمان، باب فرض الإيمان، ذكر دعاء المصطفى صلى الله عليه وسلم، ج ١ ص ٤٣٨، رقم ٢٠٨. رواه الطبراني، ورجاله ثقات. مجمع الزوائد، الهيثمي، كتاب الزهد، باب إذا أحب الله تعالى عبدا حماه الدنيا، ج ١٠ ص ٢٨٦، رقم ١٨٠٥٧.

Kâfir kuluma da gelince, onun iyilikleri vardır. Ben de derdi, imtihanı ondan uzaklaştırm ve ona dünyayı veririm. (Böylece iyiliklerinin karşılığını dünyada almış olur.) Huzuruma geldiğinde de günahlarının karşılığını ona veririm.”^[39]

37

Kim Allah’a [cc] Yaklaşırsa Allah [cc] da Ona Yaklaşır

- Yezîd b. Nu’aym’dan [ra] rivayetle:

Ebû Zer el-Ğifârî’yi Fustât’ta minberde şunları söylerken duydum:

Resûlullah’ın [sas] şöyle buyurduğunu işittim:

“Allah’a [cc] bir şibr (kanş) yaklaşıpna Allah bir zira’ (bir dirsek mesafesi) yaklaşır. Kim Allah’a bir zira’ yaklaşırsa Allah da ona bir ba’ (kulaç) yaklaşır. Kim Allah’a yürüyerek gelirse Allah ona koşar adımla gider. Allah [cc] en âli ve en yücedir. Allah [cc] en âli ve en yücedir. Allah [cc] en âli ve en yücedir.”^[40]

38

Allah’ı [cc] Övme

- Ubeydullah b. Rifâ’a ez-Zürakî’den [ra] rivayetle:

Uhud günü müşrikler geri çekildiğinde Resûlullah [sas] *“Düzgünce dizilin, Rabbime övgüde bulunayım!”* buyurdu. İnsanlar arkasında saflar oluşturdular. Buyurdu ki:

“Allah’ım! Hamd yalnızca sanadır. Allah’ım! Senin verdiğini kısacak, azaltacak yoktur. Senin kıstığını da açacak kimse yoktur. Allah’ım! Senin saptırdığını doğru yola iletecek yoktur. Senin doğru yola ilettiğini de saptıracak yoktur. Senin menettiğini verebilecek yoktur. Senin verdiğini de menedebilecek kimse yoktur. Senin uzaklaştırdığını yakınlaştıracak yoktur. Yakınlaştırdığını da uzaklaştıracak yoktur.”

39 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Kebir, XII, 151.

40 Ahmed b. Hanbel Müsned, XXXV, 301; Taberânî, el-Mu’cemu’l-Kebir, II, 155. Ahmed [b. Hanbel] ve Taberânî’nin isnadları hasendir. Münziri, et-Terğib ve’t-Terhib, IV, 52 (488).

وَأَمَّا عَبْدِي الْكَافِرُ فَلَهُ حَسَنَاتٌ فَأَزْوِي عَنْهُ الْبَلَاءُ، وَأَعْرِضْ لَهُ
الدُّنْيَا حَتَّى يَأْتِيَنِي فَأَجْزِيهِ بِسَيِّئَاتِهِ [٣٩] .

٣٧

مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ تَقَرَّبَ اللَّهُ إِلَيْهِ

• عَنْ يَزِيدَ بْنِ نَعِيمٍ، قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ الْغِفَارِيَّ، وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ بِالْفُسْطَاطِ يَقُولُ:
سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ شَبْرًا،
تَقَرَّبَ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ ذِرَاعًا، تَقَرَّبَ إِلَيْهِ بَاعًا، وَمَنْ
أَقْبَلَ عَلَى اللَّهِ مَاشِيًا، أَقْبَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مُهْرُولًا، وَاللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ، وَاللَّهُ
أَعْلَى وَأَجَلُّ، وَاللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ» [٤٠] .

٣٨

خُطْبَتُهُ فِي الثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ

• عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ رِفَاعَةَ الزَّرْقِيِّ، قَالَ:

لَمَّا كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ وَانْكَفَأَ الْمُشْرِكُونَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَوُوا حَتَّى أَتِيَنِي عَلَى رَبِّي، فَصَارُوا خَلْفَهُ صُفُوفًا، فَقَالَ:
«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، اللَّهُمَّ لَا قَابِضَ لِمَا بَسَطْتَ، وَلَا بَاسِطَ
لِمَا قَبَضْتَ، وَلَا هَادِي لِمَا أَضَلَلْتَ، وَلَا مُضِلَّ لِمَنْ هَدَيْتَ، وَلَا
مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُقَرِّبَ لِمَا بَاعَدْتَ، وَلَا
مُبَاعِدَ لِمَا قَرَّبْتَ،

٣٩ المعجم الكبير،
الطبراني، عُبَيْدُ اللَّهِ
بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ ابْنِ
عَبَّاسٍ، ج ١٢ ص ١٥١،
رقم ١٢٧٣٥ .
٤٠ مسند الإمام أحمد،
حديث أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ
رضي الله عنه، ج ٣٥
ص ٣٠١، رقم ٢١٣٧٤ .
المعجم الكبير،
الطبراني، بَابُ: وَمَنْ
غَزَا بِنِ مَسْنَدِ أَبِي
ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ، ج ٢
ص ١٥٥، رقم ١٦٤٦ .
رواهُ أَحْمَدُ وَالطَّبْرَانِيُّ
وإسنادهما حسن .
الترغيب والترهيب،
المنذري، كتاب التَّوْبَةِ
والزَّهْدِ، التَّرْغِيبُ فِي
التَّوْبَةِ، ج ٤ ص ٥٢، رقم
٤٧٧٠ .

Allah'ım! Bereketini, rahmetini, fazlını ve nızkını bize bol bol ver.

Allah'ım! Senden bir halden bir hale dönmeyen, zail olmayan, devamlı nimet istiyorum.

Allah'ım! Senden muhtaçlık gününde nimet, korku gününde de emniyet istiyorum.

Allah'ım! Verdiklerinin ve vermediklerinin şerrinden sana sığınıyorum.

Allah'ım! Bizlere imanı sevdire ve kalplerimizi imanla süsle! Bizleri küfürden, günahkârlıktan ve isyandan nefret eden kimseler kıl! Bizleri doğru yoldaki o râşitlerden eyle!

Allah'ım! Bizleri Müslümanlar olarak öldür, Müslümanlar olarak yaşat ve bizleri salihlerin arasına kat. Bizleri rezil olan ve fitneye düşenlerden eyleme!

Allah'ım! Resûllerini yalanlayan, senin yoluna engel koyan kâfirleri öldür. Azap ve gazabını onların üzerine indir!

Allah'ım kendilerine kitap verilmiş olan kâfirleri öldür, ey Hak ilâh olan! ^[41]

39

Allah'ın [cc] Rahmeti

• Rifâ'a el-Cühenî'den rivayetle:

Resûlullah [sas] ile birlikte ilerledik. Kedîd'e -ya da Kudeyd dedi- geldiğimizde bizden bazı adamlar ailelerinin yanlarına gitmek için izin istediler ve onlara izin verdi. Resûlullah ayağa kalktı. Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Bazı adamlara ne oluyor ki ağacın Resûlullah tarafında olan yansı, öbür taraftaki yansından daha sevimsiz oluyor?”

⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV, 246; el-Bezâr, *Müsned*, IX, 175.

اللَّهُمَّ ابْسُطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَفَضْلِكَ وَرِزْقِكَ،
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِي لَا يَحُولُ وَلَا يَزُولُ،
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ يَوْمَ الْعِيْلَةِ وَالْأَمْنِ يَوْمَ الْخَوْفِ،
 اللَّهُمَّ إِنِّي عَائِدُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أُعْطَيْتَنَا وَشَرِّ مَا مَنَعْتَ،
 اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ وَزَيِّنْهُ فِي قُلُوبِنَا، وَكَرِّهِ إِلَيْنَا الْكُفْرَ،
 وَالْفُسُوقَ، وَالْعِصْيَانَ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ،
 اللَّهُمَّ تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ، وَأَحْيِنَا مُسْلِمِينَ، وَأَلْحِقْنَا بِالصَّالِحِينَ غَيْرَ
 خَزَايَا وَلَا مَفْتُونِينَ،
 اللَّهُمَّ قَاتِلِ الْكَفْرَةَ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ رُسُلَكَ، وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ،
 وَاجْعَلْ عَلَيْهِمْ رِجْزَكَ وَعَذَابَكَ،
 اللَّهُمَّ قَاتِلِ الْكَفْرَةَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ، إِلَهَ الْحَقِّ [٤١]».

٣٩

رَحْمَةُ اللَّهِ

• عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ، قَالَ:

أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْكَدِيدِ
 - أَوْ قَالَ: بِقُدَيْدٍ - فَجَعَلَ رِجَالُ مِنَّا يَسْتَأْذِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ فَيَاذَنُ لَهُمْ،
 فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:
 «مَا بَالُ رِجَالٍ يَكُونُ شِقُّ الشَّجَرَةِ الَّتِي تَلِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَبْغَضَ إِلَيْهِمْ مِنَ الشَّقِّ الْآخِرِ»،

٤١ مسند الإمام أحمد،
 حديث عُبَيْدِ اللَّهِ الزُّرْقِيُّ،
 وَيُقَالُ عُيَيْدُ بْنُ رِفَاعَةَ
 الزُّرْقِيُّ، ج ٢٤ ص ٢٤٦،
 ١٥٤٩٢ مسند البزار،
 مُسْنَدُ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، حَدِيثُ
 رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ، ج ٩
 ص ١٧٥، رقم ٣٧٢٤

Bu andan sonra hiçbir kimse görmedik ki ağlamıyor olsun. Bir adam dedi ki: “Bu sözlerden sonra izin isteyen muhakkak ki akılsız birisidir.”

Resûlullah [sas] Allah’a hamd etti ve şöyle buyurdu:

Ben şahidim ki Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına kalpten şahitlik eden ve benim Allah’ın Resûlü olduğumu doğrulayan bir kul Allah katında ölmez. Cennet yolu dışındaki yolların tümüne set çekilir.

Rabbim Azze ve Celle bana ümmetimden yetmiş bin kişinin hesaba çekilmeden ve azap görmeden cennete gireceğini vadetti.

Sizler, atalarınızdan, kadınlarınızdan ve çocuklarınızdan iyi olanlar cennette yerleşinceye dek onların cennete girmemelerini umut ediyorum.

Gecenin yansı geçtiğinde -ya da gecenin üçte biri geçince dedi- Allah Azze ve Celle dünya semasına yönelir ve buyurur ki: “Ben, kullanımı hakkında kendimden başka kimseden bir şey sormayacağım. Kim benden af dilerse affederim! Kim bana dua ederse icabet ederim. Kim benden isterse ona veririm. Tâ ki sabah olana kadar.”^[42]

40

Dua İbadettir

- en-Nu’mân b. Beşîr’den [ra] rivayetle:

Resûlullah’ı [sas] şöyle buyururken işittim:

“Şüphesiz ki dua, ibadettir.” dedi ve sonra: “**Rabbiniz söyle buyurdu: Bana dua edin, icabet edeyim.**” [Mü’min (Gafir) 40/60] ayetini okudu. ^[43]

⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXVI, 152.

⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXX, 382.

فَلَمْ نَرَ عِنْدَ ذَلِكَ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا بَاكِيًا، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الَّذِي
يَسْتَأْذِنُكَ بَعْدَ هَذَا لَسَفِيهٌ.

فَحَمِدَ اللَّهَ، وَقَالَ حِينَئِذٍ:

«أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يَمُوتُ عَبْدٌ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي
رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، ثُمَّ يُسَدِّدُ إِلَّا سُلَيْكَ فِي الْجَنَّةِ»
قَالَ: «وَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُدْخِلَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا
لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ، وَلَا عَذَابَ،

وَأَنِّي لَا أَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبَوَّءُوا أَنْتُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ
آبَائِكُمْ وَأَزْوَاجِكُمْ وَذُرِّيَّاتِكُمْ مَسَاكِينَ فِي الْجَنَّةِ»
وَقَالَ: «إِذَا مَضَى نِصْفُ اللَّيْلِ - أَوْ قَالَ: ثُلَاثَا اللَّيْلِ - يَنْزِلُ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: لَا أَسْأَلُ عَنْ عِبَادِي أَحَدًا غَيْرِي،
مَنْ ذَا يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ، مَنْ الَّذِي يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ ذَا
الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيهِ، حَتَّى يَنْفَجِرَ الصُّبْحُ [٤٢]». .

٤٠

الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ

• عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَخْطُبُ، وَيَقُولُ:

«إِنَّ الدُّعَاءَ هُوَ الْعِبَادَةُ»، ثُمَّ قَرَأَ، {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ

لَكُمْ} [غافر: ٦٠] [٤٣].

٤٢ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْمَدِينِ،

حَدِيثُ رِفَاعَةَ بْنِ

عَرَابَةَ الْجُهَنِيِّ،

ج ٢٦ ص ١٥٢، رقم

١٦٦١٥.

٤٣ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْكُوفِيِّينَ،

حَدِيثُ النُّعْمَانِ بْنِ

بَشِيرٍ، ج ٣٠ ص ٣٨٢،

رقم ١٨٤٣٦.

Allah'ın [cc] Nimetlerinden Konuşmak Şükürdür

- en-Nu'mân b. Beşîr'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] minberde şöyle buyurdu:

“Kim aza şükretmezse çoğa da şükretmez. Kim insanlara teşekkür etmezse Allah'a da şükretmez. Allah'ın nimetlerinden konuşmak şükür, terki inkârdır. Cemaatte rahmet, ayrılıkta azap vardır.”^[44]

Müminin Her Duasına İcabet Edilir

- Câbir b. Abdullah'tan [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Allah kıyamet günü mümini çağırır, önüne geldiğinde onu durdurur ve buyurur ki:

“Kulum! Ben sana, bana dua etmeni emrettim ve duana icabet edeceğimi vadettim. Peki, sen bana dua ettin mi?”

“Evet, Ya Rabb!” diye cevaplar.

Allah [cc] buyurur ki: *“Muhakkak ki sen bana dua ettin ben de sana icabet ettim. Sana şu şu günde inen bir kederden seni kurtarmam için bana dua ettin, ben de seni kurtardım değil mi?”*

Kul: “Evet, Yâ Râb!” der.

Allah [cc] buyurur ki: *“Muhakkak ki ben isteğinin karşılığını çabucak dünyada verdim. Sana şu şu günde inen bir kederden seni kurtarmam için bana dua ettin, ancak bir kurtuluş olmadı, değil mi?”*

Kul: “Evet, Ya Rabb!” der.

⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXX, 390; Bezzar, *Müsned*, VIII, 226. Taberânî hadisin birazını Cerîr'in lafzı ile rivayet etti: “Resûlullah buyurdu ki: “Kim insanlara teşekkür etmezse Allah'a şükretmez.” Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, II, 356.

٤١

التَّحَدُّثُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ شُكْرٌ

• عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ:
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ:
«مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْقَلِيلَ، لَمْ يَشْكُرِ الْكَثِيرَ، وَمَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ،
لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ. التَّحَدُّثُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ شُكْرٌ، وَتَرْكُهَا كُفْرٌ، وَالْجَمَاعَةُ
رَحْمَةٌ، وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ [٤٤]» .

٤٢

كُلُّ دُعَاءِ الْمُؤْمِنِ مُجَابٌ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا،
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«يَدْعُو اللَّهُ بِالْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُوقِفَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيَقُولُ:
عَبْدِي إِنِّي أَمَرْتُكَ أَنْ تَدْعُونِي وَوَعَدْتُكَ أَنْ أَسْتَجِيبَ لَكَ، فَهَلْ كُنْتَ
تَدْعُونِي؟

فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا رَبِّ،
فَيَقُولُ: أَمَا إِنَّكَ لَمْ تَدْعُنِي بِدَعْوَةٍ إِلَّا اسْتَجَبْتُ لَكَ، فَهَلْ لَيْسَ
دَعْوَتِي يَوْمَ كَذَا وَكَذَا لِعَمٍّ نَزَلَ بِكَ أَنْ أُفَرِّجَ عَنْكَ فَفَرَّجْتُ عَنْكَ؟
فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا رَبِّ،
فَيَقُولُ: فَإِنِّي عَجَلْتُهَا لَكَ فِي الدُّنْيَا، وَدَعَوْتَنِي يَوْمَ كَذَا وَكَذَا لِعَمٍّ
نَزَلَ بِكَ أَنْ أُفَرِّجَ عَنْكَ، فَلَمْ تَرَ فَرَجًا؟
قَالَ: نَعَمْ يَا رَبِّ،

٤٤ مسند الإمام أحمد،
مسند الكوفيّين، حديث
الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، ج ٣٠،
ص ٣٩٠، رقم ١٨٤٤٩.
مسند البزار، مسند
الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، ج ٨،
ص ٢٢٦، رقم ٣٢٨٢.
وروى الطبراني بعضه
بلفظ عن جرير، قال:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ
لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ
يَشْكُرِ اللَّهَ». المعجم
الكبير، الطبراني، أبو
إسحاق السَّبَّيْعي، عن
جرير، ج ٢ ص ٣٥٦،
رقم ٢٥٠١.

Allah [cc] buyurur ki: “Muhakkak ki ben onun karşılığını senin için cennette şöyle şöyle biriktirdim.”

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Allah [cc], mümin kulunun duasının karşılığı dünyada çabucak verilecek mi yoksa karşılığı ahirette verilmek üzere biriktirilecek mi muhakkak açıklar, bir duayı dahi terk etmez, icabetsiz/karşılıksız bırakmaz.

Mü'min de bulunduğu konumda, keşke duasından hiçbir şeyin ona çabucak dünya da verilmemiş olmasını diler.”^[45]

43

Takva ve Belirtileri

Bu hutbe Medine'deki ilk hutbesidir.

• Sa'îd b. Abdurrahman el-Cümeihî'den rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] Medîne'de Benî Sâlim b. Avf'ta kıldırıldığı ilk Cuma namazının hutbesi ulaşmıştır. Ondan rivayetle Resûlullah [sas] şunları buyurmuştur:

“Hamd Allah'adır. Ben O'na hamd ediyor ve O'ndan yardım istiyorum. O'ndan af diliyor ve beni doğru yolda kılmasını istiyorum. Ben, Allah'a [cc] iman ediyorum ve O'nu inkâr etmiyorum. O'nu inkâr edenleri ise düşman kabul ediyorum.

Ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur, O tektir, ortağı yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve resûlüdür.

Allah [cc], O'nu [sas] peygamberlerin gelmesinin kesildiği, ilmin azaldığı, insanların sapkınlığa düştüğü, zamanın kesintiye uğradığı, kıyametin kopmasının ve âlemin sona ermesinin yaklaştığı bir zamanda bir hidâyet, bir nur ve bir öğüt olan Kur'an ile gönderdi.

Allah'a ve Resûlü'ne itaat eden doğru yolu bulmuştur.

⁴⁵ Hâkim, Müstedrek, I, 671; Münziri, et-Terğîb ve't-Terhîb, II, 314.

فَيَقُولُ إِنِّي ادَّخَرْتُ لَكَ بِهَا فِي الْجَنَّةِ كَذَا وَكَذَا».
 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 «فَلَا يَدْعُ اللَّهُ دَعْوَةً دَعَا بِهَا عَبْدُهُ الْمُؤْمِنُ إِلَّا يَبْنَ لَهُ إِمَّا أَنْ يَكُونَ
 عُجَلًا لَهُ فِي الدُّنْيَا، وَإِمَّا أَنْ يَكُونَ ادَّخَرَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ،
 قَالَ: فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ فِي ذَلِكَ الْمَقَامِ يَا لَيْتَهُ لَمْ يَكُنْ عُجَلًا لَهُ فِي
 شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ [٤٥].

٤٣

خُطْبَةٌ عَظِيمَةٌ فِي التَّقْوَى وَآثَارِهَا

وَهِيَ أَوَّلُ خُطْبَةٍ بِالْمَدِينَةِ
 • عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيِّ،
 أَنَّهُ بَلَغَهُ عَنْ خُطْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَوَّلِ
 جُمُعَةٍ صَلَّاهَا بِالْمَدِينَةِ فِي بَنِي سَالِمٍ بْنِ عَوْفٍ:
 «الْحَمْدُ لِلَّهِ، أَحْمَدُهُ وَأَسْتَعِينُهُ، وَأَسْتَغْفِرُهُ وَأَسْتَهْدِيهِ، وَأُؤْمِنُ بِهِ
 وَلَا أَكْفُرُهُ، وَأُعَادِي مَنْ يَكْفُرُهُ،
 وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
 وَرَسُولُهُ،
 أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَالتَّوْرِ وَالْمَوْعِظَةِ، عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ، وَقَلَّةٍ مِنَ
 الْعِلْمِ، وَضَلَالَةٍ مِنَ النَّاسِ، وَانْقِطَاعٍ مِنَ الزَّمَانِ، وَدُنُوٍّ مِنَ السَّاعَةِ،
 وَقُرْبٍ مِنَ الْأَجَلِ،
 مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ،

٤٥ المستدرک، الحاكم،
 کتاب الدعاء، والتَّكْبِيرِ،
 والتَّهْلِيلِ، والتَّسْبِيحِ
 والذِّكْرِ، ج ١ ص ٦٧١،
 رقم ١٨١٩. الترغیب
 والترہیب، المنذري،
 کتاب الذِّکر والدُّعاء،
 التَّزْغِيبِ فِي الْإِكْتَارِ مِنْ
 ذِکْرِ اللَّهِ سِرًّا وَجَهْرًا،
 ج ٢ ص ٣١٤، رقم
 ٢٥٢٣.

Allah'a ve Resûlü'ne isyan edense yoldan çıkmış, haddini aşmış ve sapkınlıktan sapkınlığa düşmüştür.

Sizlere takva sahibi olmanızı, Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim.

Zira bir Müslüman'ın bir Müslüman'a en hayırlı tavsiyesi, onu ahirete teşvik etmesi ve Allah'tan korkarak takva sahibi biri olmasını emretmesidir.

Allah'ın sizi sakındırdığı şeylerden sakınınız! Bundan daha üstün bir öğüt ve bundan daha üstün bir hatırlatma yoktur.

Rabbinden korkarak ve ürpererek ibadet eden kimse için takvalı olmak, istediği ahiret hali, mutluluğu için en doğru ve güvenilir yoldur.

Kim gizli ve açık hallerde Allah'ın rızasını elde etme niyeti ile Allah ile arasındaki durumunu, bağını düzeltirse dünyada onun adı hayırla anılır. Öldükten sonra ise elde ettiği bu hayırlar ihtiyaç duyduğunda kişiye azık olur. Bunun dışındaki işlerden de uzak olmayı, aralarında uzun mesafeler olmasını ister.

Allah sizleri azabına karşı uyarır, sakındırır. Çünkü Allah, kullar hakkında çok esirgeyici ve merhametlidir.

Sözü doğru olan, vaadini yerine getiren Allah'a yemin olsun ki bundan vazgeçme yoktur.

Allah (cc) buyuyor ki: “Benim katımda söz değiştirilmez ve Ben kullara hiç zulmedici değilim.” [Kâf 50/29]

Açık veya gizli olsun şimdiki ve gelecekteki işlerinizde yaptıklarınızdan dolayı Allah'tan korkun!

Kim Allah'tan korkar, takva sahibi olursa Allah onun günahlarını örter, sevaplarını artırır.

Kim Allah'tan korkar, takva sahibi olursa büyük bir kurtuluşa erer.

وَمَنْ يَعْصِهَا فَقَدْ غَوَىٰ وَفَرَّطَ، وَضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا،
 وَأَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ،
 فَإِنَّهُ خَيْرٌ مَّا أَوْصَىٰ بِهِ الْمُسْلِمُ الْمُسْلِمَ، أَنْ يَحْضَهُ عَلَى الْآخِرَةِ،
 وَأَنْ يَأْمُرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ،
 فَاحْذَرُوا مَا حَذَّرَكُمُ اللَّهُ مِنْ نَفْسِهِ، وَلَا أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ نَصِيحَةً،
 وَلَا أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ ذِكْرًا،
 وَإِنَّ تَقْوَى اللَّهِ لِمَنْ عَمِلَ بِهِ عَلَى وَجَلٍ وَمَخَافَةٍ مِنْ رَبِّهِ، عَوْنٌ
 صِدْقٌ عَلَى مَا تَبْتَغُونَ مِنْ أَمْرِ الْآخِرَةِ،
 وَمَنْ يُصْلِحِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ مِنْ أَمْرِهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، لَا
 يَنْوِي بِذَلِكَ إِلَّا وَجْهَ اللَّهِ يَكُنْ لَهُ ذِكْرًا فِي عَاجِلِ أَمْرِهِ، وَذُخْرًا فِيَمَا
 بَعْدَ الْمَوْتِ، حِينَ يَفْتَقَرُ الْمَرْءُ إِلَى مَا قَدَّمَ، وَمَا كَانَ مِنْ سِوَى ذَلِكَ
 يَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا،

وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ، وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ.

وَالَّذِي صَدَقَ قَوْلُهُ، وَأَنْجَزَ وَعْدَهُ، لَا خُلْفَ لَذَلِكَ
 فَإِنَّهُ يَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: {مَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ
 لِلْعَبِيدِ} [ق: ٢٩]

فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي عَاجِلِ أَمْرِكُمْ وَآجِلِهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ،
 فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ، وَيُعْظِمَ لَهُ أَجْرًا،
 وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا،

Allah'tan korkmak, takvalı olmak, insanı Allah'ın azap ve gazabından korur.

Allah'tan korkmak, takvalı olmak, yüzleri ağartır, Rabbi memnun eder, dereceyi yükseltir.

Nasibinizi alın!

Allah'ın tarafında/katında (dinde) aşınıza kaçmayın, ifrat-tan sakının.

Allah doğru olanları da yalancıları da bilsinler diye size kitabını ve yolunu açıkça öğretti.

Allah'ın sizlere ihsanda bulunduğu gibi sizler de ihsanda bulununuz. Düşmanlarına karşı da düşmanlık ediniz!

Allah yolunda gerektiği gibi cihad ediniz.

Sizleri o seçti ve Müslümanlar diye adlandırdı ki helâk olan açık delillerle helâk olsun, sağ kalan da açık delillerle sağ kalsın.

Allah'ın yardımı olmaksızın bir kuvvet yoktur.

Allah'ı anmayı, zikretmeyi çoğaltın. Bugünden sonrası için çalışın. Kim Allah ile arasını düzeltirse Allah da onun insanlarla arasını düzeltir.

Bu Allah'ın insanlar üzerindeki hükmünü yürütmesi ile gerçekleşir. İnsanlarsa Allah'ın üzerinde bir hüküm yürütemez.

Allah insanlar üzerinde tasarruf eder ancak insanlar Allah üzerinde tasarruf edemezler.

Allah en büyüktür! Yüce olan Allah'ın yardımı olmaksızın hiçbir güç ve kuvvet yoktur!"^[46]

⁴⁶ Taberî, Tarih, II, 394; İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihâye, IV, 526.

وَأَنَّ تَقْوَى اللَّهِ يُوقِي مَقْتَهُ، وَيُوقِي عُقُوبَتَهُ، وَيُوقِي سُخْطَهُ،
وَأَنَّ تَقْوَى اللَّهِ يُبَيِّضُ الْوُجُوهَ، وَيُرْضِي الرَّبَّ، وَيَرْفَعُ الدَّرَجَةَ.
خُذُوا بِحَظِّكُمْ،
وَلَا تُفَرِّطُوا فِي جَنْبِ اللَّهِ،
قَدْ عَلَّمَكُمُ اللَّهُ كِتَابَهُ، وَنَهَجَ لَكُمْ سَبِيلَهُ، لِيَعْلَمَ الَّذِينَ صَدَقُوا
وَيَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ،
فَاحْسِنُوا كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ، وَعَادُوا أَعْدَاءَهُ،
وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ،
هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَسَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ، لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَن بَيْنَةٍ،
ويحيا من حي عن بينه،
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ،
فَاكْثُرُوا ذِكْرَ اللَّهِ، وَاعْمَلُوا لِمَا بَعْدَ الْيَوْمِ، فَإِنَّهُ مَنْ يُصْلِحْ مَا بَيْنَهُ
وَبَيْنَ اللَّهِ يَكْفِهِ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ،
ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يَقْضِي عَلَى النَّاسِ وَلَا يَقْضُونَ عَلَيْهِ،
وَيَمْلِكُ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ،
اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَظِيمِ! [٤٦].

٤٦ تاريخ الرسل والملوك،
الطبري، ذكر ما كان
من الأمور المذكورة في
أول سنة من الهجرة،
خطبة رسول الله صلى
الله عليه وسلم في أول
جمعة جمعها بالمدينة،
ج ٢ ص ٣٩٤. البداية
والنهاية، ابن كثير، ذكر
ما وقع في السنة الأولى
من الهجرة النبوية، ذكر
خطبة رسول الله صلى
الله عليه وسلم يومئذ،
ج ٤ ص ٥٢٦.

Kur'ân'a ve Takvaya Teşviki

- Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Medine'de verdiği ilk hutbesinde Allah'a lââyık olduğu vecihle hamd-ü sena getirerek başladı ve şunları buyurdu:

“Ey insanlar! Kendiniz için önden ahiret azığı olacak şeyler gönderin. Biliyorsunuz ki vallahi her biriniz ölecek ve davasını çobansız bırakacaktır.

Sonra Rabbi ona -tercüman ya da perde olmaksızın- şöyle buyuracak: ‘Sana Resûlüm gelip de tebliğ etmedi mi? Ben sana mal verdim, ihsanda bulundum. Peki, sen kendin için ne gönderdin?’

O da sağına soluna bakar bir şey göremez. Sonra önüne bakar, cehennemden başka bir şey göremez. Yarım bir hurma ile de olsa kendini cehennemden koruyabilecek olan, hemen bunu yapsın. Onu da bulamazsa güzel bir kelime ile kendini korumaya çalışsın. Çünkü bir iyiliğe on mislinden yedi yüz misline kadar sevap verilir.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi Resûlü'nün üzerine olsun.”

Sonra Resûlullah (sas) tekrar hutbe îrad etti. Şöyle buyurdu:

“Hamd yalnızca Allah'adır. Ben de O'na hamd ediyor ve O'ndan yardım istiyorum. Nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülerinden Allah'a sığınınız. Allah'ın doğru yola ilettiğini saptıracak kimse yoktur. Allah'ın saptırdığını ise doğru yola iletecek kimse yoktur.

٤٤

خُطْبَتُهُ فِي الْحَتِّ عَلَى الْقُرْآنِ وَالتَّقْوَى

• عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، قَالَ:

كَانَتْ أَوَّلُ خُطْبَةٍ خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِالْمَدِينَةِ، أَنْ قَامَ فِيهَا فَحَمِدَ اللَّهُ وَآثَنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ:
«أَمَّا بَعْدُ، أَيُّهَا النَّاسُ فَقَدُّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ تَعْلَمَنَّ وَاللَّهُ لِيُصْعَقَنَّ
أَحَدُكُمْ، ثُمَّ لِيَدَعَنَّ غَمَّهُ لَيْسَ لَهَا رَاعٍ،
ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ رَبُّهُ - لَيْسَ لَهُ تُرْجُمَانٌ وَلَا حَاجِبٌ يَحْجُبُهُ دُونَهُ -:
أَلَمْ يَأْتِكَ رَسُولِي قَبْلَكَ، وَآتَيْتَكَ مَالًا، وَأَفْضَلْتُ عَلَيْكَ، فَمَا قَدَّمْتَ
لِنَفْسِكَ؟

فَيَنْظُرُ يَمِينًا وَشِمَالًا فَلَا يَرَى شَيْئًا، ثُمَّ يَنْظُرُ قُدَّامَهُ فَلَا يَرَى غَيْرَ
جَهَنَّمَ فَمَنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَقِيَ وَجْهَهُ مِنَ النَّارِ، وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَلْيَفْعَلْ،
وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فِكْكِيمَةً طَيِّبَةً، فَإِنَّ بِهَا تُجْزَى الْحَسَنَةُ عَشْرَ أَمْثَالِهَا إِلَى
سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ،

وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.»

ثُمَّ خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً أُخْرَى، فَقَالَ:

«إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ أَحْمَدُهُ وَأَسْتَعِينُهُ، نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا
وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ،

Ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur, O tektir ve O'nun ortağı yoktur. Sözlerin en güzeli, Allah'ın kitabıdır. Allah kimin kalbini Kur'ân ile süsler, küfürden sonra İslâm'a girdirir, o kişi de Kur'ân'ı insanların sözlerine tercih ederse kurtuluşa ermiştir. Kur'ân sözlerin en güzeli, en belâgatlısıdır.

Allah'ın sevdiğini sevin! Allah'ı tüm kalbinizle sevin! Allah'ın kelamından ve zikirinden usanmayın! Allah'ın kelamından kalbinize kasvet gelmesin! Çünkü Kur'ân'da Allah'ın tercihleri ve seçtikleri bulunur. Amellerin hayırlısını, kulların hayırlısını, kıssaların iyisini, insanlara helal ve haram kılınan her şeyi zikreder.

Artık Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. O'ndan gereği gibi sakının, korkun! Ağızlarınızla söylediğiniz güzel sözlerle Allah'ı tasdik ediniz. Allah'ın ihsan ettiği rahmetle birbirinizi seviniz. Şüphesiz ki Allah ahdinin bozulmasından dolayı gazaplanır.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun!”^[47]

45

Takvanın Üstünlüğü

• Şu'ayb b. Ömer'den rivayetle:

Mekke'ye doğru yola çıkmıştım. Dariyye'ye vardığımda kardeşlerimden bazıları bana: “Resûlullah'ın (sas) sahâbesinden tanıdığın birisi var mı?” diye sordular. “Evet.” diye cevap verdim.

Bu kişi falanca yerde kurulmuş çadırın sahibidir. Arkadaşlarıma dedim ki: “Hadi, ayağa kalkalım!” Kalktık, onun yanına vardığımızda selam verdik, o da selamımızı aldı. “Hangi kavimdensiniz?” diye sordu. “Basra ehlinden bir kavimiz. Senin Resûlullah'ın (sas) sahâbesinden olduğun bize söylendi.” diye cevap verdik.

47 İbn Kesir, el-Bi-dâye ve'n-Nihâye, IV, 528. İbn Kesir rivayetin başında der ki: Beyhakî dedi ki: “Resûlullah'ın (sas) Medine'ye geldiğinde îrad ettiği ilk hutbedir.” İbn Kesir rivayetin sonunda da şöyle der: “Bu mürseldir. Lafızlar farklı olsa da öncekinden dolayı güçlenmiştir. Sonunda “Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.” buyurduğu da rivayet edilmiştir. İbn Hişam, es-Siretu'n-Nebevî, I, 500.

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَيَّنَهُ اللَّهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَدْخَلَهُ فِي الْإِسْلَامِ بَعْدَ الْكُفْرِ، وَاخْتَارَهُ عَلَى مَا سِوَاهُ مِنْ أَحَادِيثِ النَّاسِ، إِنَّهُ أَحْسَنُ الْحَدِيثِ وَأَبْلَغُهُ، أَجِبُوا مَنْ أَحَبَّ اللَّهُ، أَجِبُوا اللَّهَ مِنْ كُلِّ قُلُوبِكُمْ، وَلَا تَمَلُّوا كَلَامَ اللَّهِ وَذِكْرَهُ، وَلَا تَقْسُ عَنْهُ قُلُوبَكُمْ، فَإِنَّهُ مِنْ كُلِّ يَخْتَارُ اللَّهُ وَيَصْطَفِي، فَقَدْ سَمَّاهُ خَيْرَتَهُ مِنَ الْأَعْمَالِ، وَخَيْرَتَهُ مِنَ الْعِبَادِ، وَالصَّالِحِ مِنَ الْحَدِيثِ، وَمِنْ كُلِّ مَا أُوتِيَ النَّاسُ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، فَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَاتَّقُوهُ حَقَّ تَقَاتِهِ، وَاصْدُقُوا اللَّهَ صَالِحِ مَا تَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ، وَتَحَابُّوا بِرُوحِ اللَّهِ بَيْنَكُمْ، إِنَّ اللَّهَ يَغْضَبُ أَنْ يُنْكَثَ عَهْدُهُ،

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ^[٤٧] .

٤٥

خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْفَضْلَ لِلتَّقْوَى

• عن شُعَيْبِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

خَرَجْتُ إِلَى مَكَّةَ فَلَمَّا صِرْتُ بِالضَّرِيَّةِ قَالَ لِي بَعْضُ إِخْوَانِي: هَلْ لَكَ فِي رَجُلٍ لَهُ صُحْبَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ.

قَالَ: صَاحِبُ الْقُبَّةِ الْمَضْرُوبَةِ فِي مَوْضِعِ كَذَا وَكَذَا، فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي: قُومُوا بِنَا إِلَيْهِ فَقُمْنَا، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى صَاحِبِ الْقُبَّةِ فَسَلَّمْنَا فَرَدَّ السَّلَامَ فَقَالَ: مَنْ الْقَوْمُ؟ قُلْنَا: قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ بَلَّغْنَا أَنَّ لَكَ صُحْبَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

٤٧ البداية والنهاية، ابن كثير، ذِكْرُ مَا وَقَعَ فِي السَّنَةِ الْأُولَى مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّةِ، ذِكْرُ خُطْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ، ج ٤ ص ٥٢٨. وقال ابن كثير في أولها: وَقَالَ النَّبِيُّ: بَابُ: أَوَّلُ خُطْبَةِ خُطْبَتِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئَ قَدِيمَ الْمَدِينَةِ وَقَالَ ابن كثير في آخرها: وَهَذِهِ الطَّرِيقُ أَيْضًا مُرْسَلَةٌ، أَلَا أَنَّهَا مُقَوَّيَّةٌ لِمَا قَبْلُهَا، وَإِنْ اخْتَلَفَتْ الْأَلْفَاظُ. وفي آخرها (وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ). السيرة النبوية، ابن هشام، هِجْرَةُ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوَّلُ خُطْبَةٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ، ج ١ ص ٥٠٠.

Dedi ki: “Evet. Resûlullah’ın ashâbındanım. Veda Haccı sırasında minberinin altında oturuyordum. Minbere çıktı, Allah’a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Allah Azze ve Celle buyuruyor ki: ‘Ey insanlar! Biz, sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık! Hem de sizi cemaat cemaat, kabile kabile yaptık ki tanışasınız. Haberinizi olsun ki Allah katında en keremliniz en takvalı olanınızdır.’ [Hucurât 49/13].

Arap’ın Acem’e, Acem’in de Arap’a; siyahın beyaza, beyazın da siyaha bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir.

Ey Kureyş halkı! Sakın boynunuzda dünyayı taşıyor bir vaziyette bana gelmeyin! İnsanlar ahirette bu şekilde yanıma gelecekler ancak onları Allah’ın azabından koruyacağım bir şey yoktur.”

Dedik ki: “Senin adın nedir?” Dedi ki:

“Ben el-Addâ b. Amr b. Âmir'im. Câhiliye'deki Fari-su'd-Dahyâi'yim.” ^[48]

46

Allah'tan [cc] Korkmak Ticarettir

• Mu'âz b. Cebel'den [ra] rivayetle:

Resûlullah’ın [sas] şöyle buyurduğunu işittim:

“Ey insanlar! Takvayı ticaret edinin, böylece sizlere ticaret ya da mal olmaksızın rızık verilir.” Sonra **“Her kim de Allah’tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu sağlar. Ve onu hatrına gelmeyen bir yönden rızıklandırır.”** [Talâk 65 / 2-3] ayetini okudu. ^[49]

⁴⁸ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVIII, 12. Taberânî'nin el-Kebîr’inde bu rivayeti farklı senedlerle rivayet etmiştir. Ancak bunlar zayıftır. Arafat’taki hutbe ile ilgili rivayetin senedi ise sahihtir. el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, III, 271 (5641).

⁴⁹ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XX, 97 (190).

قَالَ: نَعَمْ، صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَعَدْتُ تَحْتَ
مِنْبَرِهِ يَوْمَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَصَعِدَ الْمَنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ:
«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ
وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ}

[الحجرات: ١٣]

فَلَيْسَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ فَضْلٌ، وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ فَضْلٌ،
وَلَا لِأَسْوَدَ عَلَى أَيْضٍ وَلَا لِأَيْضٍ عَلَى أَسْوَدَ فَضْلٌ إِلَّا بِالتَّقْوَى،
يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ لَا تَحْيُونِي بِالدُّنْيَا تَحْمِلُونَهَا عَلَى أَعْنَاقِكُمْ وَيَجِيءُ
النَّاسُ بِالْآخِرَةِ فَإِنِّي لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا»
قُلْنَا: مَا نُسَمِّيكَ اسْمُكَ؟

قَالَ: أَنَا الْعَدَاءُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ فَارِسُ الصَّحْبَاءِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ [٤٨]

٤٦

تَقْوَى اللَّهِ تِجَارَةٌ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، اتَّخِذُوا تَقْوَى اللَّهِ تِجَارَةً يَأْتِيَكُمُ الرِّزْقُ بِهَا
بِضَاعَةً وَلَا تِجَارَةً»، ثُمَّ قَرَأَ: {وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا، وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ} [الطلاق: ٣-٢] [٤٩].

٤٨ المعجم الكبير،

الطبراني، مَنِ اسْمُهُ

عَدَاءُ، ج ١٨ ص ١٢،

رقم ١٦. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

فِي الْكَبِيرِ بِإِسْنَادٍ هَذَا

ضَعِيفٌ، وَتَقَدَّمَ لَهُ إِسْنَادٌ

صَحِيحٌ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ

عَرَفَةَ. مَجْمَعُ الزَّوَائِدِ،

الهيتمي، كِتَابُ الْحَجِّ،

بَابُ الْخُطْبَةِ فِي الْحَجِّ،

ج ٣ ص ٢٧١، رقم

٥٦٤١.

٤٩ المعجم الكبير،

الطبراني، مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ

الْأَنْصَارِيُّ، خَالِدُ بْنُ

مُعَدَّانَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ

جَبَلٍ، ج ٢٠ ص ٩٧،

رقم ١٩٠.

Bir Kissa ve Allah'a [cc] Sığınmakla İlgili Bir Hutbe

• Ebû Ubeyde'den [ra] rivayetle:

Avf b. Mâlik olarak tanıdığım bir adam Resûlullah'a [sas] geldi ve dedi ki: "Yâ Resûlullah! Falanca oğulları bana saldırdı ve oğlumu ve devemi götürdüler."

Resûlullah [sas] buyurdu ki: "*Muhammed'in ailesi şudur, şudur, Ehl-i Beyt'tir.*" Ravi dedi ki: "Doksan hane söylediğini zannediyorum." Devam etti: "*Onların ne bir sâ^[50] ne de bir müd^[51] yemekleri vardır. Allah'tan [cc] iste!*"

Adam karısının yanına döndü. Karısı: "Resûlullah [sas] sana ne cevap verdi?" diye sordu. Adam da olanı anlattı. Kısa bir müddet sonra adamın devesi ve oğlu ilk halinden daha iyi bir şekilde ona iade edildi.

Peygamber'e [sas] geldi ve O'na haber verdi. Resûlullah [sas] minbere çıktı, Allah'a hamd-ü sena getirdi. Onlara Allah'tan istemeyi ve O'na rağbeti emretti ve: "*Her kim de Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu sağlar. Ve onu hatırna gelmeyen bir yönden rızıklandırır.*" [Talâk 65/2-3] âyetini okudu."^[52]

⁵⁰ 1 sâ 2036 gramdır

⁵¹ 1 müd, 509 gramdır.

⁵² İmam el-Hâkim, Müstedrek, I, 727.

٤٧

قِصَّةٌ وَخُطْبَةٌ فِي الْإِلْتِجَاءِ إِلَى اللَّهِ

• عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَرَاهُ عَوْفَ بْنِ مَالِكٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ بَنِي فَلَانٍ أَغَارُوا عَلَيَّ فَذَهَبُوا بِابْنِي وَإِلَيَّ،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ آكَلَ مُحَمَّدٌ كَذَا وَكَذَا أَهْلَ بَيْتٍ - وَأَطْنَتْهُ قَالَ تِسْعَةَ أَثْيَاتٍ - مَا فِيهِمْ صَاعٌ»^[٥٠] مِنْ طَعَامٍ، وَلَا مُدٌّ^[٥١] مِنْ طَعَامٍ، فَاسْأَلِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ»،

قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى امْرَأَتِهِ، قَالَتْ: مَا رَدَّ عَلَيْكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَأَخْبَرَهَا، قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثِ الرَّجُلُ أَنْ رُدَّ عَلَيْهِ ابْنُهُ، وَابْنَةُ أَوْفَرَ مَا كَانُوا،

فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَامَ عَلَى الْمُنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَأَمَرَهُمْ بِمَسْأَلَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالرَّغْبَةِ إِلَيْهِ، وَقَرَأَ عَلَيْهِمْ: {وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا، وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا

يَحْتَسِبُ} [الطلاق: ٣-٢] ^[٥٢] .

٥٠. الصَّاعُ ٢٠٣٦ غرامًا تقريبًا

٥١. المُدُّ ٥٠٩ غرامًا تقريبًا

٥٢. مستدرک الإمام الحاکم،

کتاب الدعاء، والتَّكْبِيرُ،

والتَّهْلِيلُ، والتَّشْبِيحُ

والذِّكْرُ، ج ١ ص ٧٢٧،

رقم ١٩٩٣ .

Muttakî ve Günahkâr

- İbn Ömer'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] Fetih günü bineği Kasvâ'nın üzerinde tavaf yaptı. Rükne geldikçe elindeki değnekle istilam etti. Devanın durabileceği bir yer orada bulamayınca, Kasvâ oradan vadinin ortasına doğru çıkarıldı.

Resûlullah [sas] Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Allah [cc] câhiliye gururunu, kibrini, onlar gibi atalarla övünüp büyüklenmeyi sizden kaldırmıştır.*

Ey insanlar! İnsanlar iki kısımdır: Bir kısmı dindardır, muttakidir, Allah katında değerlidir. Diğer kısmı da günahkârdır, kötüdür, Allah katında önemsizdir." Sonra şu ayeti okudu: *"Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık! Hem de sizi cemaat cemaat, kabile kabile yaptık ki tanışasınız..."* [Hucurât 49/13] ayeti sonuna kadar okudu.

Sonra şöyle buyurdu: *"Size bunlan söylüyorum ve Allah'tan kendim için ve sizin için af diliyorum."*^[53]

Takvalı Olmaya ve Sadaka Vermeye Teşviki

- el-Münzir b. Cerîr'den o da babasından rivayetle:

Günün ilk saatlerinde Resûlullah'ın [sas] yanındaydık. Resûlullah'ın yanına ayakları çıplak, üstü başı olmayan, alaca, beyaz ve siyah çizgileri bulunan çaputlara veya abâya sarılmış, boyunlarında kılıçları asılı bir kavim geldi.

Çoğu Mudar kabilesindendi. Hatta hepsi Mudar'dandı. Resûlullah [sas] onların bu perişan hallerini görünce yüzü değişti. Odasına girdi, çıktı. Bilâl'e emretti, Bilâl ezan okudu, kamet getirdi. Namaz kılındı. Sonra Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

٤٧

تَقِيٍّ وَفَاجِرٍ

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

طَافَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ الْقُصْوَاءِ يَوْمَ الْفَتْحِ، وَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ بِمَحَبَّتِهِ وَمَا وَجَدَ لَهَا مَنَاحًا فِي الْمَسْجِدِ حَتَّى أُخْرِجَتْ إِلَى بَطْنِ الْوَادِي، فَأُنِيخَتْ، ثُمَّ حَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ،

يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا النَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيٌّ كَرِيمٌ عَلَى رَبِّهِ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنٌ عَلَى رَبِّهِ» ثم تلا: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا} [الحجرات: ١٣]. حَتَّى قَرَأَ الْآيَةَ، ثُمَّ قَالَ: «أَقُولُ هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ» [٥٢].

٤٩

خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى التَّقْوَى وَالصَّدَقَةِ

• عَنْ الْمُنْذِرِ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَدْرِ النَّهَارِ، قَالَ: فَجَاءَهُ قَوْمٌ حُفَاءَ عُرَاةٍ مُجْتَابِي النَّمَارِ أَوْ الْعَبَاءِ، مُتَقَلِّدِي الشُّيُوفِ، عَامَتُهُمْ مِنْ مُضَرَ، بَلَّ كُلُّهُمْ مِنْ مُضَرَ فَتَمَعَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَا رَأَى بِهِمْ مِنَ الْإِفَاقَةِ، فَدَخَلَ ثُمَّ خَرَجَ، فَأَمَرَ بِأَلَا فَاذْنَ وَأَقَامَ، فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ فَقَالَ:

٥٢ صحيح ابن حبان، كتاب الحج، ذكر جواز طواف المعز على راحلته، ج ٩ ص ١٣٧، رقم ٣٨٢٨.

“Ey insanlar! Sakının O Rabbinize karşı gelmekten ki sizleri bir tek nefisten yarattı. Ondan, eşini yarattı da ikisinden birçok erkekler ve dişiler meydana getirerek onları yeryüzüne yaydı. Karşılıklı dileklerinizi adına bağladığınız Allah’tan ve akrabalık bağlarını çiğnemekten sakının. Hiç kuşkusuz ki Allah sizi sürekli gözetmektedir.” [Nisa 4/1] ayeti sonuna kadar okudu. Sonra da Haşr Sûresi’nden şu ayeti okudu: **“Ey iman edenler! Hep Allah’tan korkun ve baksın bir nefis Allah için ne hazırlamış! Allah’tan korkun!”** [Haşr 59/18]

“Kişi dinarından, dirheminden, kıyafetinden, bir sa’ buğdayından, bir sa’ hurmasından yardımında bulunsun. Yarım bir hurma dahi olsa tasaddukta bulunsun.”

Ensârdan birisi neredeyse taşıyamayacağı hatta taşıyamadığı bir çuval ile geldi, bıraktı. Sonra peşi sıra herkes onu takip etti. O kadar çok şey getirildi ki yiyecek ve giyeceklerden iki yığın meydana geldi.

Resûlullah’ı gördüm, yüzü altınla kaplanmış bir maden gibi parlıyordu. Buyurdu ki:

“Kim İslâm’da güzel bir yol açarsa ona açtığı yolun ecri ve kendisinden sonra o yolla amel edenlerin ecirleri, ecirlerinden bir şey eksilmeden ona da yazılır. Kim de İslâm’da kötü bir yol açarsa açtığı yolun günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahları, günahlarından bir şey eksilmeden ona da yazılır.”^[54]

50

Fazilet Sahibi Olmayanları Bir Sebepten Dolayı Tercih Etmesi

• Amr b. Tağlib’den (ra) rivayetle:

Resûlullah’a (sas) mal -ya da esir- gönderildi. O da bunları paylaştırdı, kimilerine pay verdi kimilerine vermedi. Sonra kendisine bir şey verilmemiş olanların serzenişte bulundukları haberi ulaştı. Bunun üzerine Resûlullah (sas) Allah’a hamd-ü sena getirdi ve şöyle buyurdu:

54 Müslim, Zekât, 1017.

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ } إِلَى
آخِرِ الْآيَةِ، { إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا } [النساء: ١] وَالْآيَةُ الَّتِي فِي الْحَشْرِ:
{ اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ } [الحشر: ١٨] .

تَصَدَّقَ رَجُلٌ مِنْ دِينَارِهِ، مِنْ دِرْهَمِهِ، مِنْ ثَوْبِهِ، مِنْ صَاعِ بُرِّهِ،
مِنْ صَاعِ تَمْرِهِ - حَتَّى قَالَ - وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ»

قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِصُرَّةٍ كَادَتْ كَفُّهُ تَعْجِزُ عَنْهَا، بَلْ
قَدْ عَجَزَتْ، قَالَ: ثُمَّ تَتَابَعَ النَّاسُ، حَتَّى رَأَيْتُ كَوْمَيْنِ مِنْ طَعَامٍ وَثِيَابٍ،
حَتَّى رَأَيْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَلَّلُ، كَأَنَّهُ
مُذْهَبَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ
بِهَا بَعْدَهُ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ
سُنَّةً سَيِّئَةً، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ، مِنْ غَيْرِ أَنْ
يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ» [٥٤].

٥٠

خُطْبَتُهُ أَنَّهُ قَدْ يُؤْثَرُ غَيْرُ الْأَفْضَلِ لِسَبَبٍ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِمَالٍ - أَوْ سَبِيٍّ -
فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رِجَالًا وَتَرَكَ رِجَالًا، فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا،
فَحَمِدَ اللَّهَ، ثُمَّ أَتْنِي عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

٥٤ صحيح مسلم، كتاب
الزكاة، باب الحث على
الصدقة ولو بشق تمر،
ج ٢ ص ٧٠٤، رقم
١٠١٧

“Allah’a yemin olsun kimilerine pay verdim, kimilerine ise vermedim. Kendisine bir şey vermediklerim verdiklerimden bana daha sevgilidir. Kendilerine verdiğim insanların kalplerinde sabırsızlık ve korkuyu gördüğümünden dolayı onlara verdim. Vermediklerimi de Allah’ın [cc] kalplerinde yarattığı zenginliğe ve hayra havale ettim. Amr b. Tağlib de onlardandır.”

Allah’a yemin olsun ki Resûlullah’ın [sas] bu sözü benim için kırmızı develerden dahi daha sevimlidir.^[55]

51

Üç ve Dört

- Ebû Kebşe el-Enmârî’den [ra] rivayetle:

Resûlullah’ın [sas] şöyle buyurduğunu işittim:

“Üç şey üzerine yemin ederim! Sizlere onları bildireceğim, onu ezberleyiniz!

Şu üç şey üzerine yemin ederim. Sadaka vermek kulun malından eksiltmez, bir kul zulme uğradığında sabrederse Allah [cc] da onun izzetini artırır, bir kul da dilenme kapısını açarsa Allah da ona fakirlik kapısını açar. Bu sözlerimi ezberleyiniz!”

“Dünya ancak şu dört kişi içindir: Bir kul ki Allah ona mal ve ilim vermiştir de o da ilmi ve malı hakkında Allah’tan korkar, sıla-i rahimi terk etmez ve bu iki nimet hususunda Allah’ın hakkı olduğunu bilir, işte bu kul en faziletli mertebede yer alır.”

«أَمَّا بَعْدُ فَوَ اللَّهُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ، وَأَدْعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي، وَلَكِنْ أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ، وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ»

فَوَ اللَّهُ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ [٥٥].

٥١

ثَلَاثٌ وَأَرْبَعٌ

• عَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ، قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«ثَلَاثٌ أَقْسِمُ عَلَيْهِنَّ، وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ،

قَالَ: «فَأَمَّا الثَّلَاثُ الَّتِي أَقْسِمُ عَلَيْهِنَّ: فَإِنَّهُ مَا نَقَصَ مَالَ عَبْدٍ

صَدَقَةً، وَلَا ظُلِمَ عَبْدٌ بِمَظْلَمَةٍ فَيَصْبِرُ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ بِهَا عِزًّا، وَلَا

يَفْتَحُ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ لَهُ بَابَ فَقْرٍ، وَأَمَّا الَّذِي أُحَدِّثُكُمْ

حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ،

فَإِنَّهُ قَالَ: «إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَعِلْمًا،

فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ رَحْمَتُهُ، وَيَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقَّهُ»، قَالَ:

«فَهَذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ»

صحيح البخاري، كتاب

الجمعة، باب من قال

في الخطبة بعد التَّائِبِ:

أَمَّا بَعْدُ، ج ٢ ص ١٠،

رقم ٩٢٣.

“Bir kul ki Allah ona ilim verip mal vermemiştir, o da: “Malım olsaydı falan gibi onunla (hayırlı) amel ederdim.” der, işte ona da amelde bulunan gibi sevap vardır, her ikisine de sevap yazılır.”

“Bir kul ki Allah ona mal verip ilim vermemiştir, o da aklına estiği gibi cahilce malından harcar, bu mal hususunda da Allah’tan korkmaz, malını kullanarak sıla-i rahim yapmaz ve Allah’ın bu malda hakkı olduğunu bilmez, işte bu kişi en düşük mertebede yer alır.”

“Bir kul ki Allah ona ne mal ne de ilim vermiştir, o da: ‘Malım olsaydı falan gibi onunla amel ederdim.’ der, işte o da niyeti ile muamele görür. Niyet ettiği kimsenin vebalini aynen elde eder.”^[56]

52

Sünnete, Takvaya ve Bid’ati Terke Teşviki

• el-İrbâd b. Sâriye es-Sülemî’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir gün öğle namazı sonrasında, göz yaşlarını akıtan, kalpleri ürperten belîğ bir vaazda bulundu.

Bir adam şöyle sordu: “Muhakkak ki bu vedalaşan birinin vaazıdır, öğüdüdür. Peki, Yâ Resûlullah! Sen bizleri ne ile sorumlu tutuyorsun, görevlendiriyorsun?”

Buyurdu ki: “Sizlere Allah’tan korkmanızı, başınıza geçen kişi Habeşli bir köle olsa dahi onu dinlemeyi ve ona itaati vasiyet ediyorum. Sizden kim yaşar da ihtilafın çokça olduğunu görürse (dinde) yeni çıkarılmış şeylerden (bid’atten) sakınsın çünkü bu dalâlettir! Sizden kim o zamana varırsa yapması gereken benim sünnetim ve doğru yolda olan raşit halifelerin sünneti üzerine olmak ve azı dişlerinizle ısırıncasına ona sımsıkı sarılmanızdır.”^[57]

56 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIX, 561.

57 Tirmizî, *İlim*, 2676. Tirmizî bu hadis için hasen sahih demiştir; Ebû Dâvûd, *Sünnet*, 4607; el-Münzirî, *et-Terğîb ve’t-Terhîb*, I, 40.

قَالَ: «وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللَّهُ عِلْمًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا؟» قَالَ: «فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ كَانَ لِي مَالٌ عَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ» قَالَ: «فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ»،
قَالَ: «وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا، فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ، لَا يَنْتَفِي فِيهِ رَبُّهُ، وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحِمُهُ، وَلَا يَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقُّهُ، فَهَذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ»
قَالَ: «وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللَّهُ مَالًا، وَلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ كَانَ لِي مَالٌ لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ، قَالَ: هِيَ بَيْتُهُ، فَوَزَرُهُمَا فِيهِ سَوَاءٌ^[٥٦]» .

٥٢

خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى التَّقْوَى وَالسُّنَّةِ وَتَرْكِ الْبِدْعِ

• عَنْ الْعِزْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، قَالَ:

وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الْعَدَاةِ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ،

فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ هَذِهِ مَوْعِظَةٌ مُودَّعٍ فَمَاذَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟
قَالَ: «أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، عَصُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ^[٥٧]» .

٥٦ مسند الإمام أحمد، حديث أبي كبشة الأنماري، ج ٢٩

ص ٥٦١، رقم ١٨٠٣١. سنن الترمذي، أبواب العلم، باب ما جاء في الأخذ بالسنة، ج ٥ ص ٤٤، رقم ٢٦٧٦. وقال: هذا حديث حسن صحيح.

٥٧ سنن أبي داود، كتاب السنة، باب في لزوم السنة، ج ٤ ص ٢٠١، رقم ٤٦٠٧. الترغيب والترهيب، المنذري، الترغيب في اتباع الكتاب والسنة، ج ١ ص ٤٠، رقم ٦١.

Resûlullah'ın (sas) Bid'ate Karşı Uyarıda Bulunması

- Câbir'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) hutbe verirken gözleri kızardı, sesi yükseldi, öfkelenildi ve sanki orduyu uyaran birisi gibiydi, buyurdu ki:

“Sabahlayın, akşamlayın! Ben ve kıyamet şu ikisi gibi gönderildim.” İşaret parmağı ile başparmağını birbirlerine yaklaştırdı ve devam etti:

“Şüphe yok ki sözün en hayırlısı Allah'ın Kitabı, yolların en hayırlısı da Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü ise sonradan ortaya çıkanlardır ve her bid'at dalâlettir.”

Sonra dedi ki: *“Ben her bir mümin için kendi nefsinden daha evlayım. Kim (öldüğünde) ardında mal bırakırsa bu ehline kalır; kim de ardında borç ya da muhtaç birilerini bırakırsa onlar da bana aittir.”*^[58]

Ümmetini Kendisinden Sonra Öğrettiklerine Muhalefet Etmelerine Karşı Uyarışı

- Ömer b. el-Hattâb'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ben, ‘Ateşten uzak dur! Ateşten uzak dur!’ diyerek sizleri elbiselerinizden tutmuş olanım. Sizlerse kelebekler ya da pervaneler gibi ateşe doğru atılmak için beni geçiyorsunuz. Ben de neredeyse sizleri bırakacak gibi oluyorum. Ben sizler için havuzun (Kevser) önünde duracağım ve sizler topluca ve dağınık olarak bana geleceksiniz.

58 Müslim, Cuma, 867; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXII, 237. en-Nesâî, *Salâtu'l-İ-deyn*, 1578; İbn Mace, *İmân*, 45.

٥٣

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَذِّرُ مِنَ الْبِدْعِ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ،
وَعَلَا صَوْتُهُ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ، حَتَّى كَأَنَّهُ مُنْذِرُ جَيْشٍ يَقُولُ:
«صَبَّحَكُمْ وَمَسَّكُمْ»، وَيَقُولُ: «بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ»،
وَيَقْرُنُ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ السَّبَّابَةِ، وَالْوُسْطَى، وَيَقُولُ:
«أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهُدَى هُدَى
مُحَمَّدٍ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ»
ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ، مَنْ تَرَكَ مَا لَا فَلَائِهِ،
وَمَنْ تَرَكَ دِينًا أَوْ ضِيَاعًا فَلْيَايَ وَعَلَيَّ»^[٥٨].

٥٤

تَحْذِيرُهُ أُمَّتَهُ عَنْ مُخَالَفَةِ تَعَالِيمِهِ مِنْ بَعْدِهِ

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنِّي مُمَسِّكٌ بِحُجَرِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ
وَتَغْلِبُونَنِي تَقَاحُمُونَ فِيهَا تَقَاحُمَ الْفَرَّاشِ وَالْجَنَادِلِ، فَأَوْشِكُ أَنْ أُرْسَلَ
بِحُجَرِكُمْ وَأَنَا فَرَطٌ لَكُمْ عَلَى الْحَوْضِ فَتَرْدُونَ عَلَيَّ مَعِيَ وَأَشْتَاتًا،

٥٨ صحيح مسلم، كتاب

الجمعة، باب تخفيف

الصلاة والخطبة، ج ٢

ص ٥٩٢، رقم ٨٦٧.

مسند الإمام أحمد،

مسند جابر بن عبد الله

رضي الله عنه، ج ٢٢

ص ٢٢٧، رقم ١٤٣٣٤.

سنن النسائي، كتاب

صلاة العيدين، كيف

الخطبة، ج ٣ ص ١٨٨،

رقم ١٥٧٨. سنن ابن

ماجة، افتتاح الكتاب

في الإيمان وفضائل

الصحابة والعلم، باب

اجتناب البدع والجدل،

ج ١ ص ١٧، رقم ٤٥.

Bir adamın başka develer içerisinde kendi devesini tanıması gibi ben de sizleri simalannızdan ve isimlerinizden tanıyacağım. Kimileriniz sol tarafa doğru götürülecek, ben de Alemlerin Rabbine: ‘Rabbim! Benim kavmimdir. Rabbim! Benim ümmetimidir’ diye sesleneceğim.

O da buyuracak ki: ‘Yâ Muhammed! Sen, senden sonra olanları bilmiyorsun. Onlar senden sonra topukları üzere/gerisinin geri döndüler.’

Sizden birisini kıyamet günü boynunda meleyen bir koyunla: ‘Yâ Muhammed! Yâ Muhammed!’ diye seslenirken görmeyeyim. Zira ona: ‘Senin için yapabileceğim bir şey yok. Ben sana tebliğ etmişim’ diyeceğim.

Sizden birisini kıyamet günü boynunda böğüren bir deveyle: ‘Yâ Muhammed! Yâ Muhammed!’ diye seslenirken görmeyeyim. Zira ona: ‘Senin için yapabileceğim bir şey yok. Ben sana tebliğ etmişim’ diyeceğim.

Sizden birisini kıyamet günü boynunda kişneyen bir atla: ‘Yâ Muhammed! Yâ Muhammed!’ diye seslenirken görmeyeyim. Zira ona: ‘Senin için yapabileceğim bir şey yok. Ben sana tebliğ etmişim’ diyeceğim.

Sizden birisini kıyamet günü boynunda deriden bir kırbayla ‘Yâ Muhammed! Yâ Muhammed!’ diye seslenirken görmeyeyim. Zira ona: ‘Senin için yapabileceğim bir şey yok. Ben sana tebliğ etmişim’ diyeceğim.”^[59]

55

Kulun Tercihi, Allah’ın (cc) ikramı

- Ebû Sa’îd el-Hudrî’den (ra) rivayetle:

Ehlim beni, yemek istemem için Resûlullah’a (sas) gönderdi. Peygamber’e (sas) geldiğimde hutbe veriyordu. Şöyle buyurduğunu duydum:

⁵⁹ el-Heysemî, el-Maksadu’l-Âlî, I, 215; Bezzâr, Müsned, I, 314.

فَأَعْرِفُكُمْ بِسِيمَاكُمْ وَأَسْمَائِكُمْ كَمَا يَعْرِفُ الرَّجُلُ الْغَرِيْبَةَ مِنَ
الْإِبْلِ فِي إِبْلِهِ وَيُذْهَبُ بِكُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَأُنَاشِدُ فِيكُمْ رَبَّ الْعَالَمِينَ
فَأَقُولُ: أَيُّ رَبِّ قَوْمِي. أَيُّ رَبِّ أُمَّتِي.

فَيَقُولُ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ إِنَّهُمْ كَانُوا
يَمْشُونَ بَعْدَكَ الْفَهْقَرَى عَلَى أَعْقَابِهِمْ.

فَلَا أَعْرِفَنَّ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُ شَاءَ لَهَا تُعَاذُ فَيُنَادِي: يَا
مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ. فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُكَ،

فَلَا أَعْرِفَنَّ أَحَدَكُمْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُ بَعِيرًا لَهُ رُغَاءُ فَيُنَادِي:
يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ. فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُكَ.

فَلَا أَعْرِفَنَّ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُ فَرَسًا لَهَا حَمْحَمَةٌ فَيُنَادِي:
يَا مُحَمَّدُ . يَا مُحَمَّدُ. فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُكَ.

فَلَا أَعْرِفَنَّ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُ سِقَاءً مِنْ أَدَمٍ يُنَادِي: يَا
مُحَمَّدُ ... يَا مُحَمَّدُ. فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُكَ [٥٩]».

٥٥

اخْتِيَارُ الْعَبْدِ وَكَرَمِ اللَّهِ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ:

أَرْسَلَنِي أَهْلِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُهُ طَعَامًا،
فَاتَّيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ:

٥٩ المقصد العلي في زوائد
أبي يعلى الموصلي،
الهيثمي، كتاب الزكاة،
باب: في مَنْ عَمِلَ شَيْئًا
مِنَ الصَّدَقَةِ وَغَيْرِهَا،
ج ١ ص ٢١٥، رقم
٤٨٦. مسند البزار،
وَمِنْ حَدِيثِ عِكْرَمَةَ،
عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ
عُمَرَ، ج ١ ص ٣١٤،
رقم ٢٠٤. رَوَاهُ أَبُو
يَعْلَى فِي الْكَبِيرِ، وَالْبَزْزُ
إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «يَحْمِلُ
قَشْعًا» مَكَانَ: «سِقَاءً»
». وَرَجَّاهُ الْجَمِيعُ
ثِقَاتٍ. مجمع الزوائد،
الهيثمي، كتاب الزكاة،
باب مَا يُخَافُ عَلَى
الْعَمَالِ، ج ٣ ص ٨٥،
رقم ٤٤٥٨.

“Kim sabırlı davranırsa Allah ona sabır verir. Kim istiğna gösterirse Allah da onu gani kılar. Kim iffetli davranırsa Allah onu iffetli kılar. Hiç kimse sabırdan daha geniş bir nızık ile nızıklanılmamıştır.”^[60]

56

Allah’a [cc] Adanmış Gün

- Ebû Mûsâ el-Eş’arî’den [ra] rivayetle:

Bir adama: “Haydi bugünümüzü Allah [cc] için ayıralım!” dedim. Resûlullah [sas] sanki bu sözüme şahit olmuş gibi hutbesinde şöyle buyurdu:

“Bazı kişiler, ‘Haydi, bugünümüzü Allah [cc] için ayıralım!’ diyor.” Resûlullah [sas], bu sözü o kadar çok tekrar etti ki (utancımдан) keşke yer beni yutsaydı diye içimden geçirdim.^[61]

57

Rüyadaki Mesaj

- Hz. Âişe’nin anne bir kardeşi Tufeyl b. Sâhbere’den [ra] rivayetle:

Kendisi rüyasında, Yahudilerden bir grubun yanından geçtiğini gördü.

“Siz kimsiniz?” diye sordu.

“Bizler Yahudileriz.” dediler.

“Sizler, Üzeyir Allah’ın oğludur, iddiasında bulunmasaydılar diye temenni edilen kavimsiniz.” dedi.

Yahudiler de: “Siz de Allah ve Muhammed dilediğinde (Maşâallah ve Şâe Muhammedün) sözünü söylemeselerdi diye temenni edilen bir grupsunuz.” dediler.

⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVIII, 27 (11435).

⁶¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII, 529 (19756).

«مَنْ يَصْبِرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَا رَزَقَ الْعَبْدُ رِزْقًا، أَوْسَعَ لَهُ مِنَ الصَّبْرِ^[٦٠]» .

٥٦

هَلُمَّ فَلْنَجْعَلْ يَوْمَنَا هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

• عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ:

قُلْتُ لِرَجُلٍ هَلُمَّ فَلْنَجْعَلْ يَوْمَنَا هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَوَاللَّهِ لَكَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاهِدٌ هَذَا فَخَطَبَ فَقَالَ:

«وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ هَلُمَّ فَلْنَجْعَلْ يَوْمَنَا هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ» فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى تَمَتَّيْتُ أَنَّ الْأَرْضَ سَاخَتْ بِي^[٦١] .

٥٧

رِسَالَةٌ فِي الْمَنَامِ

• عَنْ طُفَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ، أَخِي عَائِشَةَ لِأُمِّهَا،

أَنَّهُ رَأَى فِيمَا يَرَى النَّائِمُ، كَأَنَّهُ مَرَّ بِرَهْطٍ مِنَ الْيَهُودِ،

فَقَالَ: مَنْ أَنْتُمْ؟

قَالُوا: نَحْنُ الْيَهُودُ،

قَالَ: إِنَّكُمْ أَنْتُمْ الْقَوْمُ، لَوْلَا أَنْكُمْ تَزْعُمُونَ أَنَّ عَزِيرًا ابْنُ اللَّهِ، فَقَالَتِ الْيَهُودُ: وَأَنْتُمْ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْكُمْ تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللَّهُ، وَشَاءَ

مُحَمَّدٌ،

٦٠ مسند أحمد، مُسْنَدُ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ١٨ ص ٢٧، رقم ١١٤٣٥ .

٦١ مسند أحمد، حَدِيثُ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، ج ٣٢ ص ٥٢٩، رقم ١٩٧٥٦ .

Sonra, Hristiyanlardan bir grubun yanından geçti. Onlara:

“Siz kimsiniz?” diye sordu.

“Biz Hristiyanlarız.” dediler.

“Siz, Mesîh Allah’ın oğludur iddiasında bulunmasaydılar diye temenni edilen grupsunuz.” dedi. Onlar da:

“Siz de Allah ve Muhammed dilediğinde (Maşâallah ve Şâe Muhammedün) sözünü söylemeselerdi diye temenni edilen bir grupsunuz.” dediler.

Sabah olduğunda Tufeyl, rüyasını bazı kimselere anlattı. Sonra Resûlullah’a [sas] geldi ve O’na da [sas] anlattı.

Resûlullah [sas]: “*Bunu başkasına anlattın mı?*” diye sordu.

Tufeyl: “Evet.” dedi.

Namazdan sonra, Resûlullah [sas] Allah’a hamd-ü sena ettikten sonra insanlara:

“Tufeyl bir rüya gördü ve rüyasını sizden bazı kimselere anlattı. Sizler konuşurken bir kelime kullanıyordunuz, hayâ ise sizleri onu söylemekten nehyetmemden beni alıkoyuyordu. Artık: ‘Allah ve Muhammed dilediğinde (Maşâallah ve Şâe Muhammedün) demeyin.’ diye buyurdu.”^[62]

⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV, 296 (20694).

ثُمَّ مَرَّ بِرَهْطٍ مِنَ النَّصَارَى،

فَقَالَ: مَنْ أَنْتُمْ؟

قَالُوا: نَحْنُ النَّصَارَى،

فَقَالَ: إِنْكُمْ أَنْتُمْ الْقَوْمُ، لَوْلَا أَنْكُمْ تَقُولُونَ الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ،

قَالُوا: وَأَنْتُمْ الْقَوْمُ، لَوْلَا أَنْكُمْ تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ

مُحَمَّدٌ،

فَلَمَّا أَصْبَحَ أَخْبَرَ بِهَا مَنْ أَخْبَرَ، ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرَهُ،

فَقَالَ: هَلْ أَخْبَرْتَ بِهَا أَحَدًا؟

قَالَ: نَعَمْ،

فَلَمَّا صَلَّوْا، حَاطَبَهُمْ فَحَمِدَ اللَّهُ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«إِنَّ طُفَيْلًا رَأَى رُؤْيَا فَأَخْبَرَ بِهَا مَنْ أَخْبَرَ مِنْكُمْ، وَإِنْكُمْ كُنْتُمْ

تَقُولُونَ كَلِمَةً كَانَ يَمْنَعُنِي الْحَيَاءُ مِنْكُمْ، أَنْ أَنْهَاكُمْ عَنْهَا» قَالَ: «لَا

تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ مُحَمَّدٌ» [٦٢].

﴿الفصل الثَّانِي﴾

محبوبية

﴿İkinci Bölüm﴾

Kulluk
İbadetler

58

ihlas

- Muhammed b. Câbir b. Mut'im'den,
o da babası Cübeyr'den rivayetle:

Resûlullah'ı [sas] Hayf'de insanlara hutbe verirken duy-
dum. Şöyle buyurdu:

*“Benim sözümü duyan, onu anlayan ve sonra da onu duy-
mayan birine duyuran kulu Allah nurlandırın. Nice bilgiyi ta-
şıyan vardır ki onu idrâk edemez. Nice bilgiyi taşıyan vardır ki
onu kendinden daha iyi kavrayan birisine ulaştırır. Üç şey var-
dır ki müminin kalbi onlara karşı ihanet etmez: Amelde ihlas,
emir sahibine itaat ve cemaate katılmak. Çünkü onların duaları
cemaate dahil olanların hepsini içine alır.” [1]*

- Abdurrahman b. Ebân b. Osman'dan, o da babasından rivayetle:

Zeyd b. Sâbit [ra] gece yarısı Mervân'ın yanından çıktı.
Bizler de dedik ki: “Bu saatte onun yanına gitmesi ancak bir
şey hakkında soru sormak içindir.”

Ben de kalktım yanına vardım, sordum. Dedi ki: “Evet,
bize Resûlullah'tan [sas] duyduğum bir şeyler hakkında soru
sordu. Resûlullah [sas] ise:

*‘Bizden bir söz duyan, onu ezberleyen ve başkalanna ulaş-
tıran kimseyi Allah nurlandırın. Nice bilgi taşıyan vardır ki
onu idrak edemez. Nice bilgi taşıyan vardır ki onu kendinden
daha iyi kavrayan birisine aktarır.*

*Üç şey vardır ki müminin kalbi onlara karşı ihanet etmez:
Amelde ihlâs ve yalnız Allah rızasını gözetmek, idareyi elinde
tutana karşı hayırhâh olmak ve cemaate katılmak. Çünkü onla-
rın duaları cemaat içindeki herkesi kuşatır.’ diye buyurdu.*

٥٨

الإِخْلَاصُ

• عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرٍ، قَالَ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ النَّاسَ
بِالْخَيْفِ:

«نَضَرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي، فَوَعَاها، ثُمَّ أَدَّاهَا إِلَى مَنْ لَمْ
يَسْمَعْهَا، فَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ لَا فِقْهَ لَهُ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ
أَفْقَهُ مِنْهُ «ثَلَاثٌ لَا يُغْلُ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ، وَطَاعَةُ
ذَوِي الْأَمْرِ، وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تَكُونُ مِنْ وَرَائِهِ»^[١].

• عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ:
أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، خَرَجَ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ نَحْوًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ،
فَقُلْنَا: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ السَّاعَةَ إِلَّا لِشَيْءٍ سَأَلَهُ عَنْهُ.
فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: أَجَلُ، سَأَلْنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْتُهَا مِنْ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«نَضَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا، فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبْلَغَهُ غَيْرُهُ، فَإِنَّهُ
رُبَّ حَامِلٍ فِيهِ لَيْسَ بِفَقِيهِ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ
ثَلَاثُ خِصَالٍ لَا يُغْلُ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ أَبَدًا: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ
لِلَّهِ، وَمُتَاصِحَةُ وُلاَةِ الْأَمْرِ، وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ
وَرَائِهِمْ»

Kimin niyeti ahiret ise Allah onun işlerini derleyip toplar, yardımcısı olur. Ona gönül zenginliği ihsan eder. Dünyayı istemese de dünya ona gelir.

Kimin niyeti de dünya ise Allah onun işlerini darmadağın eder. Onun fakirliğini iki gözü arasına koyar. Dünyadan da onun için yazılandan başkası ona gelmez.”

Bize orta namaz hakkında sordu. Orta namaz, öğle namazıdır.^[2]

59

Ameller Niyetlere Göredir

- Alkame b. Vakkâs'tan (ra) rivayetle:

[Alkame] Ömer b. el-Hattâb'ın (ra) insanlara hutbe îrad ederken şöyle dediğini duymuştu: [Ömer dedi ki]: “Resûlullah'ın (sas) ise:

‘Ameller niyetlere göredir. Kişiye ancak niyetinin karşılığı vardır. Kimin hicreti Allah’a ve Resûlü’ne ise onun hicreti Allah’a ve Resûlü’nedir. Kimin hicreti de dünyadan bir nasip almaya ya da bir kadın ile evlenmeye ise onun hicreti de bunlardır.’^[3] diye buyurduğunu duydum.”

60

İhlâs Hakkındaki Hutbesi

- ed-Dahhâk b. Kays'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Allah Tebareke ve Teâlâ buyuruyor ki: ‘Ben ortakların en hayırlısıyım. Kim benim için yaptığı bir işe başkasını ortak kıllarsa o yaptığı amelin hepsi bana ortak kıldığına aittir.’

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXVII, 318.

2 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXV; 467.

3 İbn Mace, *Zühd*, 4227

وَقَالَ: «مَنْ كَانَ هَمُّهُ الْآخِرَةُ، جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ، وَمَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الدُّنْيَا، فَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ»
وَسَأَلْنَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى، وَهِيَ الظُّهْرُ^[٢].

٥٩

خُطْبَتُهُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

• عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ قَالَ:

إِنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، وَهُوَ يَخْطُبُ النَّاسَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ، وَإِلَى رَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ، وَإِلَى رَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ^[٣]» .

٦٠

خُطْبَتُهُ فِي الْإِخْلَاصِ

• عَنْ الضَّحَّاكِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ: أَنَا خَيْرُ شَرِيكِ، فَمَنْ أَشْرَكَ مَعِي شَرِيكًا فَهُوَ لِشَرِيكِي،

مسند الإمام أحمد،

حديث جُبَيْرِ بْنِ

مُطْعِمٍ، ج ٧٢

ص ٣١٨، رقم ١٦٧٥٤

و ١٦٧٣٨.

٢ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْأَنْصَارِ،

حديث زَيْدِ بْنِ قَابِطٍ،

ج ٣٥ ص ٤٦٧، رقم

٢١٥٩٠.

٣ سنن ابن ماجه، كتاب

الزُّهْدِ، باب النِّيَّةِ،

ج ٢ ص ١٤١٣، رقم

٤٢٢٧.

- 4 el-Heysemi, *Keş-fü'l-Estâr*, IV, 217. Hadisi, Bezzâr şeyhi İbrahim b. Muhaşşir'den rivayet etmiştir. İbn Hibban ve başkaları onu sika kabul eder. Ancak ravide zayıflık vardır. Senedin kalan ravileri es-Sahih'in de ravileridir. el-Heysemi, *Mec-mau'z-Zevâid*, I, 221 (17602).
- 5 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII, 383; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, IV, 10. Ahmed [b. Hanbel] rivayet etti. Taberânî de el-Kebîr ve *el-Evsat*'ta hadisi nakletmiştir. Ahmed [b. Hanbel]'in ravileri -Ebû Aliy dışındakiler- aynı zamanda es-Sahih'in de ravileridir. İbn Hibban onu [Ebû Aliy] sika kabul etmiştir. el-Heysemi, *Mec-mau'z-Zevâid*, I, 223 (17669).

Ey insanlar! Amellerinizde yalnızca Allah'ın rızasını gözetin, O'na hâlis kılın! Muhakkak ki Allah Tebâreke ve Teâlâ kendi rızası gözetilmeyen amelleri kabul etmez!

'Bu Allah ve sila-i rahim hakkı için' demeyiniz. O dediğiniz şey sila-i rahim için olur ve Allah için ondan bir şey olmaz.

'Bu Allah ve sizin yüzünüz hürmetinedir' demeyiniz. O dediğiniz şey sizin yüzleriniz hürmetine olur ve ondan hiçbir şey Allah'a ait değildir." [4]

61

Gizli Şirkin İlacı

• Benî Kâhil'e mensup Ebû Ali'den rivayetle:

Ebû Musa el-Eş'arî bizlere hutbesinde şunları söyledi:

"Ey insanlar! Şirkten sakınınız. Zira o karıncanın bıraktığı izden bile daha gizlidir." Abdullah b. Hazn ve Kays b. el-Mu-dârib ayağa kalktılar ve dediler ki:

"Allah'a yemin olsun ki ya bu söylediğinden dönersin ya da bize izin verilsin ya da verilmesin Ömer'e gideriz."

Dedi ki: "O hâlde söylediğimden dönüyorum. Resûlullah (sâs) bir gün bize bir hutbe îrad ederek şöyle buyurdu:

'Ey insanlar! Şirkten sakınınız. Zira o karıncanın bıraktığı izden bile daha gizlidir.'

Allah'ın dilediği bir kimse şöyle sordu: 'Peki, karıncanın izinden bile daha gizli bir şeyden nasıl sakınacağız Yâ Resûlullah?'

Buyurdu ki: *"Deyin ki: 'Allah'ım bizler bildiğimiz bir şey ile sana şirk koştuktan sana sığınıyor ve bilmediklerimizden de affını diliyoruz."* [5]

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَخْلَصُوا أَعْمَالَكُمْ لِلَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يَقْبَلُ
مِنَ الْأَعْمَالِ إِلَّا مَا خُلِصَ لَهُ،

وَلَا تَقُولُوا : هَذَا لِلَّهِ وَلِلرَّحِمِ، فَإِنَّهَا لِلرَّحِمِ، وَلَيْسَ لِلَّهِ مِنْهَا شَيْءٌ،
وَلَا تَقُولُوا وَلَوْ جُوهَكُمْ، فَإِنَّهَا لَوُجُوهَكُمْ، وَلَيْسَ لِلَّهِ فِيهِ شَيْءٌ. [٤]

٦١

خُطْبَتُهُ فِي دَوَاءِ الشِّرْكِ الْخَفِيِّ

• عَنْ أَبِي عَلِيٍّ رَجُلٍ مِنْ بَنِي كَاهِلٍ قَالَ:

خَطَبَنَا أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ؛ فَإِنَّهُ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ.
فَقَامَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَزْنٍ، وَقَيْسُ بْنُ الْمُضَارِبِ فَقَالَا:

وَاللَّهِ لَتَخْرُجَنَّ مِمَّا قُلْتَ أَوْ لَنَأْتِيَنَّ عُمَرَ مَأْذُونٌ لَنَا أَوْ غَيْرُ مَأْذُونٍ.

قَالَ: بَلْ أَخْرُجُ مِمَّا قُلْتَ، خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ؛ فَإِنَّهُ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ».

فَقَالَ لَهُ: مَنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ وَكَيْفَ نَتَّقِيهِ، وَهُوَ أَخْفَى مِنْ
دَيْبِ النَّمْلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: «قُولُوا: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ،
وَنَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا نَعْلَمُ» [٥].

كشف الأستار عن
زوائد البزار على الكتب
الستة، نور الدين علي
بن أبي بكر الهيثمي،
كتاب الزهد، باب
ما جاء الرياء، ج ٤
ص ٢١٧، رقم ٣٥٦٧.
رواه البزار عن شيوخه:
إبراهيم بن مُجَشَّر، وثقه
ابن جبان وغيره، وفيه
ضعف، وثقه رجاله
رجال الصحيح. مجمع
الزوائد، الهيثمي، كتاب
الزهد، باب ما جاء في
الرياء، ج ١٠ ص ٢٢١،
رقم ١٧٦٥٢.
مسند الإمام أحمد،
حديث أبي موسى
الأشعري، ج ٣٢
ص ٣٨٣، رقم ١٩٦٠٦.
المعجم الأوسط،
الطبراني، من اسمه
الحسين، ج ٤ ص ١٠،
رقم ٣٤٧٩. رواه أحمد،
والطبراني في الكبير
والأوسط، رجال أحمد
رجال الصحيح غير أبي
علي، وثقه ابن جبان.
مجمع الزوائد، الهيثمي،
كتاب الزهد، باب ما
يقول إذا خاف شيئاً من
ذلك، ج ١٠ ص ٢٢٣،
رقم ١٧٦٦٩.

Allah'ın [cc] Nazar Edeceği Yer Kalptir

- Ebû Mâlik'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Muhakkak ki Allah Azze ve Celle bedenlerinize, soylarınıza, mallarınıza bakmaz. Ancak kalplerinize bakar. Kim salih bir kalbe sahip ise Allah ona rahmetini ihsan buyurur. Sizler Ademoğullarındansınız ve bana en sevgiliniz en takvalı olanıdır.”^[6]

İslâm, Kalbin Allah'a [cc] Teslimiyetidir

- Abdullah b. Mes'ûd'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Muhakkak ki Allah [cc] nızıklarınızı aranızda bölüştürdüğü gibi ahlâklarınızı da aranızda bölüştürmüştür.

Şüphe yok ki Allah Azze ve Celle dünyayı sevdiğine de sevmeyeğine de verir. Ama dini yalnızca sevdiklerine verir. Allah [cc] her kime dini vermişse onu kesinlikle sevdiğindendir. Nefsim elinde olana yemin olsun ki kalbi ve dili İslâm olmadan bir kul Müslüman olmaz. Komşusu, kötülüklerinden emin olmadıkça, kişi mümin olmaz.”

Orada bulunanlar da dediler ki:

“Ey Allah'ın peygamberi, kişinin kötülükleri nelerdir?”

Buyurdu ki: “Eziyet ve zulüm etmesidir. Haramdan kazandığı parayla infakta bulunsa asla bereketli olmaz. Ondan sadaka olarak verse kabul olunmaz. Geride bırakırsa onu ateşe daha da yaklaştırır. Çünkü Allah Azze ve Celle kötülüğü kötülükle silmez. Fakat kötülüğü iyilik ile siler. Çünkü pis olan pisi silmez.”^[7]

- 6 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Ke-bîr, III, 297. Taberânî'nin senesinde yer alan Muhammed b. Abbas zayıf bir rivaidir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, I, 231 (17717).
- 7 Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 189; Bezzâr'ın rivayetinde şu ziyade vardır: “Kim helal olmayan yerden kazanç elde ederse onu hakkı olan yerde koysa (onun hakkını ifa ederse) yetimin malını yememekten ve dul kadını giydirmekten daha faziletli iş yapmış olur. Kim helal olmayan yerden kazanç elde eder ve onu hakkı olmayan yerde koyarsa işte o iyileşmez hastalıktır. Kim helal yerden kazanç elde eder ve onu hakkı olan yerde koyarsa o sağanak yağmur gibi olur.” Bezzâr, Müsned, V, 392 (2026).

٦٢

خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْقَلْبَ مَوْضِعُ نَظَرِ الرَّبِّ

• عَنْ أَبِي مَالِكٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَى أَحْسَابِكُمْ وَلَا إِلَى أَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ، فَمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ صَالِحٌ تَحَنَّنَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَإِنَّمَا أَنْتُمْ بَنُو آدَمَ وَأَحَبُّكُمْ إِلَيَّ اتَّقَاكُمْ»^[٦].

٦٣

خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْإِسْلَامَ إِسْلَامُ الْقَلْبِ لِلَّهِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ، كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا لِمَنْ أَحَبَّ، فَمَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ الدِّينَ، فَقَدْ أَحَبَّهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يَسْلَمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ، وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بِوَأَيْقَهُ»،
قَالُوا: وَمَا بِوَأَيْقَهُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟

قَالَ: «عَشْمُهُ وَظُلْمُهُ، وَلَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنْ حَرَامٍ، فَيَنْفِقَ مِنْهُ فَيُبَارِكَ لَهُ فِيهِ، وَلَا يَتَصَدَّقُ بِهِ فَيُقْبَلَ مِنْهُ، وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ، وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ، إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ»^[٧].

- ٦ المعجم الكبير، الطبراني، الخارث أبو مالك الأشعري، شريح بن عبيد الحضرمي عن أبي مالك، ج ٣ ص ٢٩٧، رقم ٣٤٥٦. رواه الطبراني، وفيه محمد بن عياش، وفيه ضعيف. مجمع الروائد، الهيثمي، كتاب الزهد، باب منه في الموعظ، ج ١٠ ص ٢٣١، رقم ١٧٧١٧.
- ٧ مسند الإمام أحمد، مسند المكفرين من الصحابة، مسند عبد الله بن مسعود رضي الله تعالى عنه ج ٦ ص ١٨٩، رقم ٣٦٧٢. وزاد البزار في روايته (وَمَنْ اكْتَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ جَلِّهِ فَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ فَإِنَّهُ أُرِيَ مِنْ ذَلِكَ أَنْ لَا يَسْلُبَ النَّيِّمَ وَيَكْسُو الْأَرْمَلَةَ، وَمَنْ اكْتَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ جَلِّهِ فَوَضَعَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ فَذَلِكَ الدَّاءُ الْعُضَالُ، وَمَنْ اكْتَسَبَ مَالًا مِنْ جَلِّهِ فَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ، فَمِثْلُ ذَلِكَ مِثْلُ الْغَيْثِ يَنْزِلُ)). مسند البزار، مرّة الهذلي، عن عبد الله بن مسعود، ج ٥ ص ٣٩٢، رقم ٢٠٢٦.

Küçük Günahlar Helâka Götürür

- Sehl b. Sa'd'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Küçük görünen günahlardan sakının! Bunun misali şöyledir ki bir kavim bir vadinin ortasında konaklar, çerçöp odun ne bulursa toplar. Sonra da bunlarla bir ateş yakıp ekmeklerini pişirir. İşte küçük görünen günahlar da toplandığında sahibini helâk eder.”

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Benimle kıyamet arasındaki halin misali bu ikisi gibidir.” Bu esnada orta parmağı ile işaret parmağının arasını ayırdı. Sonra buyurdu ki:

“Benimle kıyamet arasında halin misali iki yanış atı misali gibidir. Benimle kıyamet arasındaki halin misali kavminin önden gönderdiği bir adam misali gibidir ki adam düşmanın kendinden önce kavmine varmasından korkarak elbisesini sallaya sallaya kavmine doğru koşar: ‘Düşman çok yakında ve size doğru geliyor! Size doğru geliyor!’ diye bağırır.”

Sonra Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Benim halim budur.”^[8]

8 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVII, 467.

٦٤

خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ مُهْلِكَةٌ إِنْ أُخِذَ بِهَا

• عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ فَإِنَّمَا مَثَلُ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ كَقَوْمٍ
نَزَلُوا فِي بَطْنٍ وَادٍ، فَجَاءَ ذَا بَعُودٍ، وَجَاءَ ذَا بَعُودٍ حَتَّى أَنْضَجُوا
خُبْزَتَهُمْ، وَإِنَّ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ مَتَى يُؤْخَذُ بِهَا صَاحِبُهَا تُهْلِكُهُ»
وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلِي وَمَثَلُ السَّاعَةِ
كَهَاتَيْنِ» وَفَرَّقَ بَيْنَ إِصْبُعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ، ثُمَّ قَالَ:
«مَثَلِي وَمَثَلُ السَّاعَةِ كَمَثَلِ فَرَسِي رِهَانٍ». ثُمَّ قَالَ: «مَثَلِي وَمَثَلُ
السَّاعَةِ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَعَثَهُ قَوْمُهُ طَلِيعَةً، فَلَمَّا خَشِيَ أَنْ يُسْبَقَ الْأَحَ
بِثَوْبِهِ: أُتِيتُمْ أُتِيتُمْ»

ثُمَّ يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا ذَلِكَ»^[٨]

٨ مسند الإمام أحمد،

حديث أبي مالك

سهل بن سعد

السَّاعِدِي، ج ٣٧

ص ٤٦٧، رقم

٢٢٨٠٩ و ٢٢٨٠٨.

İhlas Sahibi Olanlar Kurtuldu

- Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kalbini ihlâsla imana tahsis eden, kalbini selim, dilini sâdık, nefsini mutmain, ahlâkını güzel kılan, kulaklarını (haramların haricindekileri) dinlemeye ve gözlerini (haramların dışındakilere) bakmaya açık tutan kimse kurtuluşa ermiştir. Şüphesiz kulağı dinleyen, gözü bakan kıldı. Kulağa gelince o dikkatle dinleyendir. Göz ise kalbin kavradığını itiraf edendir. Kalbini uyanık tutan kurtuluşa ermiştir.”^[9]

Cezalar Amellerin Cinsine Göredir

- Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den (ra) rivayetle:

Mü'minlerin Emîri Ali (ra) minberde hutbe verirken mes-cide girdim ve şöyle dediğini duydum:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah, Benî İsrâîl peygamberlerinden bir peygamberine şöyle vahyetti:

‘Ümmetinden bana taatte (ibadette) bulunanlara söyle: Amellerine güvenmesinler. Ben kıyamet günü bir kulu hesaba çekerken amelleri kısas yapmam, sonra ben birine azap etmeyi istersem azap ederim.

9 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXV, 239. Ahmed [b. Hanbel] rivayet etmiştir. Senedi hasendir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, I, 232 (17721).

٦٥

قَدْ أَفْلَحَ الْمُخْلِصُونَ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ، وَجَعَلَ قَلْبَهُ سَلِيمًا، وَلِسَانَهُ صَادِقًا، وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً، وَخَلِيقَتَهُ مُسْتَقِيمَةً، وَجَعَلَ أُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً، وَعَيْنُهُ نَازِرَةً، فَأَمَّا الْأُذُنُ فَتَقْمِعُ، وَالْعَيْنُ مُقَرَّةٌ بِمَا يُوعَى الْقَلْبُ، وَقَدْ أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ قَلْبَهُ وَاعِيًا» [٩].

٦٦

خُطْبَتُهُ الْجَزَاءُ مِنْ جَنْسِ الْعَمَلِ

• عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلْمِيِّ قَالَ:

دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ، عَلَى الْمِنْبَرِ، وَهُوَ يَقُولُ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ مِنْ أَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ:

أَنْ قُلْ لِأَهْلِ طَاعَتِي مِنْ أُمَّتِكَ: لَا يَتَكَلَّمُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ، فَإِنِّي لَا أَقَاصُ عَبْدًا الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ أَشَاءُ أَنْ أُعَذِّبَهُ إِلَّا عَذَّبْتُهُ،

مسند الإمام أحمد،
مسند الأنصار،
حديث أبي ذرٍّ
الغفاري رضي الله
عنه، ج ٣٥ ص ٢٣٩،
رقم ٢١٣١٠. رواه
أحمد، وإسناده
حسن. مجمع
الروائد، الهيثمي،
كتاب الزهد، باب
منه في المواعظ،
ج ١٠ ص ٢٣٢، رقم
١٧٧٢١.

Ümmetinden günahkarlara söyle: Kendilerini umutsuzluğa atmasınlar. Çünkü ben büyük günahları hiç bakmadan affederim. Köy ehli olsun, şehir ehli olsun, tüm yeryüzü, tek bir erkek olsun, tek bir kadın olsun benim sevdiğim şeyin üzerine olursa ben de onun sevdiği şey üzerine olurum. Şehir ehli olsun, tüm yeryüzünü, tek bir erkek olsun, tek bir kadın olsun benim sevdiğim şeyin üzerine olursa ben de onun sevdiği şey üzerine olurum. Sonra benim sevdiğim şeyden sevmediğim şeye dönüşürlerse ben de onun sevdiği şeyden sevmediği şeye dönüşürüm. Köy ehli olsun, şehir ehli olsun, tüm yeryüzü, tek bir erkek olsun, tek bir kadın olsun benim sevmediğim şeyin üzerine olursa sonra benim sevmediğim şeyden sevdiğim şeye dönüşürlerse ben de onun için sevmediği şeyden sevdiği şeye dönüşürüm. Fal yapan, fal yaptıran, kehanette bulunan, kendisi için kehanette bulunduran, sihir yapan, sihir yaptıran benden değildir. Gerçekte sadece ben ve mahlukları var. Her şey benim mahlukumdur (yarattıklarımdır).”^[10]

67

Allah'ın [cc] Rızı Olduğu Kullarına Rahmeti

• Sevbân'dan [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Şüphesiz ki kul Allah Azze ve Celle'nin nzasını istemede ısrarcı olursa Allah [cc] buyurur ki: 'Ey Cibril! Falan kulum benim ondan rızı olmamı istiyor. Ben ondan rızıyım.' Bunun üzerine Cibril [as]: 'Filancanın üzerine Allah'ın rahmeti olsun' der. Arşı taşıyan melekler ve onların altındaki melekler, hatta yedi kat sema ehli ona 'Allah'ın rahmeti üzerine olsun' derler. Sonra (Cibril) yere iner.”

¹⁰ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, V, 119 (4844). Taberânî, el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravilerden İsa b. Müslim et-Tuhavî hakkında Ebû Zur'a şöyle der: "Hadiste gevşektir". Ebû Hatim ise: "Kuvvetli değildir ama hadisleri yazılır." demiştir. İnşallah diğer raviler güvenilirdir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 307 (18197).

وَقُلْ لِأَهْلِ الْمَعَاصِي مِنْ أُمَّتِكَ: لَا يُلْقُونَ بِأَيْدِيهِمْ فَإِنِّي أَغْفِرُ
الذُّنُوبَ الْعِظَامَ وَلَا أُبَالِي. وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِ قَرْيَةٍ، وَلَا أَهْلِ مَدِينَةٍ،
وَلَا أَهْلِ أَرْضٍ، وَلَا رَجُلٍ بِخَاصَّةٍ، وَلَا امْرَأَةٍ يَكُونُ لِي عَلَى مَا أُحِبُّ
إِلَّا كُنْتُ لَهُ عَلَى مَا يُحِبُّ. وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ مَدِينَةٍ، وَلَا أَهْلِ أَرْضٍ، وَلَا
رَجُلٍ بِخَاصَّةٍ، وَلَا امْرَأَةٍ يَكُونُ لِي عَلَى مَا أُحِبُّ فَأَكُونُ لَهُ عَلَى مَا
يُحِبُّ ثُمَّ يَتَحَوَّلُ عَمَّا أُحِبُّ إِلَى مَا أَكْرَهُ إِلَّا تَحَوَّلَتْ لَهُ مِمَّا يُحِبُّ إِلَى
مَا يَكْرَهُ، إِلَّا كُنْتُ لَهُ عَلَى مَا يَكْرَهُ، وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِ قَرْيَةٍ، وَلَا أَهْلِ
مَدِينَةٍ، وَلَا أَهْلِ أَرْضٍ، وَلَا رَجُلٍ بِخَاصَّةٍ، وَلَا امْرَأَةٍ يَكُونُ لِي عَلَى مَا
أَكْرَهُ ثُمَّ يَتَحَوَّلُ لِي عَمَّا أَكْرَهُ إِلَى مَا أُحِبُّ إِلَّا تَحَوَّلَتْ لَهُ عَمَّا يَكْرَهُ
إِلَى مَا يُحِبُّ. لَيْسَ مِنِّي مَنْ تَطَيَّرَ أَوْ تُطَيِّرَ لَهُ، أَوْ تَكْهَنَ أَوْ تُكْهَنَ لَهُ،
أَوْ سَحَرَ أَوْ سُحِرَ لَهُ، إِنَّمَا أَنَا وَخَلْقِي، وَكُلُّ خَلْقِي لِي ^[١٠] .

٦٧

رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَى مَنْ أَرْضَاهُ

• عَنْ ثَوْبَانَ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ يَلْتَمِسُ مَرْضَاةَ
اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ. فَيَقُولُ اللَّهُ: يَا جَبْرِيلُ، إِنَّ عَبْدِي فَلَانًا
يَلْتَمِسُ أَنْ يُرْضِيَني، فَرِضَائِي عَلَيْهِ». قَالَ: «فَيَقُولُ جَبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَى فَلَانٍ، وَتَقُولُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ، وَيَقُولُ الَّذِينَ
يَلُونَهُمْ، حَتَّى يَقُولَهُ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، ثُمَّ يَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ»

١٠ المعجم الأوسط،
الطبراني، من اسمه
عَبْدُ الْوَهَّابِ، ج ه
ص ١١٩، رقم ٤٨٤٤.
رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي
الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ عِيسَى
بْنُ مُسْلِمٍ الطُّهَوِيُّ،
قَالَ أَبُو زُرْعَةَ: لَيْسَ،
وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ:
لَيْسَ بِالْقَوِيِّ، يُكْتَبُ
حَدِيثُهُ، وَبَيَّضَهُ رَجَالُهُ
ثِقَاتٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.
مجمع الزوائد،
الهيملي، كتاب
الزُّهْدِ، بَابُ مَا جَاءَ
فِي الْخَوْفِ وَالرَّجَاءِ،
ج ١٠ ص ٣٠٧، رقم
١٨١٩٧.

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Allahu Teâlâ’nın sizlere indirdiği kitabındaki şu ayette olduğu gibi: ‘İnanıp salih amel-ler işleyenler için Rahmân, (gönüllere) bir sevgi koyacaktır.’ [Meryem 19/96]

Muhakkak ki kul, Allah’ın gazabını (öfkesini) istediğinde buyurur ki: ‘Ey Cibrîl! Falan beni öfkелendirdi. İyi bil ki benim gazabım onun üzerinedir.’

Cibrîl de der ki: ‘Allah’ın gazabı falanca kuladır.’ Sonra arşın taşıyıcısı da böyle söyler. Onun aşağısında bulunanlar da böyle söyler. Hatta yedi semanın ehli de bunu söyler. Sonra Cibrîl yeryüzüne iner.”^[11]

68

Kulların Mertebeleri

- Enes b. Mâlik’ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Âhir zamanda ümmetim üç fırkaya ayrılmış bir hâle gelecektir: İhlâs ile Allah’a ibadet edenler, riyâ için Allah’a ibadet edenler ve insanların mallarından yemek için Allah’a ibadet edenler.

Allah [cc] kıyamet günü onları topladığında, insanların mallarından yiyen kişiye buyurdu ki: ‘İzzetim ve celâlim için söyle, bana ibadet etmekte kastın neydi?’

Dedi ki: ‘İzzetin ve celâlin için, sana ibadetteki kastım insanların mallarından yiyebilmektir.’

Allah [cc]: ‘Topladıklarının sana bir faydası olmadı. Şimdi dönüp de kendisine sığınabileceğin hiçbir şey yok. Onu cehenneme götürün.’ buyurdu.

¹¹ Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ev-sat, II, 57.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَهِيَ الْآيَةُ الَّتِي أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي كِتَابِهِ: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا} [مريم: ٩٦]،

وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَلْتَمِسُ سَخَطَ اللَّهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا جِبْرِيلُ، إِنَّ فُلَانًا يُسَخِّطُنِي. أَلَا وَإِنَّ غَضَبِي عَلَيْهِ،

فَيَقُولُ جِبْرِيلُ: غَضِبَ اللَّهُ عَلَى فُلَانٍ، وَيَقُولُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ، وَيَقُولُ مَنْ دُونَهُمْ، حَتَّى يَقُولَهُ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، ثُمَّ يَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ^[١١]» .

٦٨

مَرَاتِبُ الْعَابِدِينَ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا كَانَ آخِرُ الزَّمَانِ صَارَتْ أُمِّي ثَلَاثَ فِرَقٍ: فِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللَّهَ خَالِصًا، وَفِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللَّهَ رِبَاءً، وَفِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللَّهَ يَسْتَأْكِلُونَ بِهِ النَّاسَ، فَإِذَا جَمَعَهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

قَالَ لِلَّذِي يَسْتَأْكِلُ النَّاسَ: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي، وَمَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟

قَالَ: وَعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ أَسْتَأْكِلُ بِهِ النَّاسَ.

قَالَ: لَمْ يَنْفَعَكَ مَا جَمَعْتَ شَيْئًا تَلْجَأُ إِلَيْهِ، انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى النَّارِ،

١١ المعجم الأوسط،
الطبراني، مَنِ اسْمُهُ
أَحْمَدُ، ج ٢ ص ٥٧،
رقم ١٢٤٠

Sonra riyâ için kendisine kulluk edene buyurdu ki: ‘İzzetim ve celâlim için söyle, bana ibadet etmekte kastın neydi?’

Dedi ki: ‘İzzetin ve celâlin için, sana ibadetteki kastım riyâydı, insanlara gösteriş yapmaktı.’

Buyurdu ki: ‘İbadetlerinden bana hiçbir şey ulaşmadı. Onu cehenneme götürün.’

Sonra ihlâs ile kendisine kulluk edene buyurdu ki: ‘İzzetim ve celâlim için söyle, bana ibadet etmekte kastın neydi?’

Dedi ki: ‘İzzetin ve celâlin için, sen bunu en iyi bilensin. Sana ibadetteki kastım seni anmak, zikretmek ve sana yönelmekti.’

Ve: ‘Kulum doğru söyledi. Onu cennete götürün.’^[12] buyurdu.”

69

Gizli Şirkten Sakının

- Mahmûd b. Lebîd'den (ra) rivayetle:

Nebî (sas) (minbere) çıktı ve buyurdu ki:

“Ey insanlar! Gizli şirkten sakınınız!”

Dediler ki: “Yâ Resûlullah! Gizli şirk de nedir?”

Buyurdu ki: “Bir adam kalkar da namaza durur, başkalarının kendisini görmesinden dolayı da namazını güzelleştirmek için çabalarsa işte bu gizli şirkdir.”^[13]

¹² Taberânî, el-Mu'cemu'l-Ev-sat, VI, 209. Taberânî, el-Ev-sat'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Ubeyd b. İshâk el-Attâr'ı cumhur zayıf kabul etmiştir. Ebû Hâtim er-Râzi ise onu sika kabul eder. Diğer raviler ise sıkadır. el-Hey-semî, Mec-mau'z-Zevâid, X, 350 (18396).

¹³ İbn Huzeyme, Sahih, II, 67 (937).

ثُمَّ قَالَ لِلَّذِي كَانَ يَعْبُدُهُ رِبَاءً: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي مَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟
قَالَ: بِعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ رِبَاءَ النَّاسِ.

قَالَ: لَمْ يَصْعَدْ إِلَيَّ مِنْهُ شَيْءٌ، انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى النَّارِ،
ثُمَّ يَقُولُ لِلَّذِي كَانَ يَعْبُدُهُ خَالِصًا: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي مَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟
قَالَ: بِعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِذَلِكَ مِنِّي أَرَدْتُ بِهِ ذِكْرَكَ وَوَجْهَكَ.
قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي، انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ^[١٢].

٦٩

إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ

• عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ:

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ»

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا شِرْكَ السَّرَائِرِ؟

قَالَ: «يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ جَاهِدًا لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ

النَّاسِ إِلَيْهِ، فَذَلِكَ شِرْكَ السَّرَائِرِ^[١٣]» .

١٢ المعجم الأوسط،
الطبراني، باب الميم،
من اسمه: مُحَمَّدٌ،
ج ٥ ص ٢٠٩، رقم
٥١٠٥. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ
فِي الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ
عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ
الْعَطَّارُ، وَقَدْ ضَعَفَهُ
الْجُمْهُورُ، وَرَضِيَهُ أَبُو
حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، وَوَثَّقَهُ
ابْنُ جِبَانَ، وَبَقِيَّةُ
رِجَالِهِ ثِقَاتٌ. مجمع
الزوائد، الهيثمي،
كتاب البغث، باب
مَا جَاءَ فِي الْحَسَابِ،
ج ١٠ ص ٣٥٠، رقم
١٨٣٩٧.
١٣ صحيح ابن خزيمة،
باب التَّغْلِيظِ فِي
الْمُرَءَاةِ يَتَرَيَّنِ الصَّلَاةَ
وَتَحْسِينِهَا، ج ٢
ص ٦٧، رقم ٩٣٧.

Yapılan Ameli Anlatmaktan Kaçınmak O Ameli İşlemekten Daha Zordur

- Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Yapılan ameli anlatmaktan kaçınmak^[14] o ameli işlemekten muhakkak daha zordur. Bir adam bir amel işlese gizli yapılmış salih bir amel olarak yazılır ve eciri de yetmiş kat artırılır. Ancak şeytan, kişinin yaptığı işi insanlara anlatana ve etrafa yayana kadar onunla uğraşır. Böylece onun ameli artık alenî yapılan bir amel olarak yazılır ve ecrine eklenen yetmiş katın tamamı silinir.

Sonra şeytan, adamın ikinci kez insanlara amelini anlatması, bu anlatımdan hoşlanması ve bu ameliyle övünmesi için uğraşmaya devam eder. Adam ona uyarsa ameli alenîler içinden de silinir ve riyâ olarak yazılır. Kişi dinini muhafaza edebilme konusunda Allah'tan korksun. Şüphe yok ki riyâ şirktir.”^[15]

Kim Anlatmak İçin Amel İşlerse Sonu Kötü Olur

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ı (sas) şöyle buyururken işittim:

“Kıyamet günü hesaba çağrılanlardan ilki şehid edilen kişidir. Allah'ın (cc) huzuruna getirilir. Allah (cc) ona verilen nimetleri hatırlatır, o da bunları kabul eder ve Allah (cc) ona buyurur ki: ‘Peki, sen bu nimetler ile ne yaptın?’

Der ki: ‘Şehid edilene kadar senin yolunda savaştım.’

¹⁴ ‘Muhafaza etmek’ olarak da rivayet edilmiştir. el-Beyhaki, Şuabü'l-İmân, IX, 142.

¹⁵ el-Beyhaki, Şuabü'l-İmân, IX, 142 (6394, 6451).

٧٠

الَاتِّقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ

• عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ،

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:

«إِنَّ الْإِتِّقَاءَ^[١٤] عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ، إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الْعَمَلَ فَيُكْتَبُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ مَعْمُولٌ بِهِ فِي السِّرِّ يُضَعَّفُ أَجْرُهُ سَبْعِينَ ضِعْفًا، فَلَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ وَيُعْلِنَهُ فَتُكْتَبَ عَلَانِيَتُهُ، وَيُمْحَى بِضَعِيفِ أَجْرِهِ كُلِّهِ،

ثُمَّ لَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ الثَّانِيَةَ، وَيُحِبُّ أَنْ يُذَكَّرَ وَيُحَمَدَ عَلَيْهِ فَيُمْحَى مِنَ الْعَلَانِيَةِ وَيُكْتَبَ رِيَاءً، فَاتَّقِ اللَّهَ أَمْرُؤُ صَانٍ دِينَهُ، وَإِنَّ الرِّيَاءَ شَرُّكَ^[١٥]».

٧١

مَنْ عَمِلَ لِيُقَالَ، فَلَهُ سُوءُ الْمَالِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ، فَأَتَىٰ بِهِ

فَعَرَفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟

قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ،

١٤ ويروى بلفظ الإبقاء.

شعب الإيمان،

البيهقي، إخلاص

العمل لله عز وجل

وترك الرياء، ج ٩

ص ١٤٢، رقم ٦٣٩٤.

١٥ شعب الإيمان،

البيهقي، إخلاص

العمل لله عز وجل

وترك الرياء، ج ٩

ص ١٤٢، رقم ٦٣٩٤.

و٦٤٥١.

Allah (cc) buyurur ki: ‘Yalan söyledin. Sen insanların senin hakkında ‘falanca cesur adam’ desinler diye savaştın. Bu isteğin de oldu, insanlar senin hakkında bunu söylediler.’ Ardından yüz üstü sürüle sürüle cehenneme dek götürülüp atılması emredilir.

Sonra ilim öğrenmiş, insanlara ilim öğretmiş, Kur’ân’ı okumuş bir adam getirilir. Allah (cc) ona verilen nimetleri hatırlatır, o da bunları kabul eder.

Allah (cc) buyurur ki: ‘Peki, sen bu nimetlerle ne yaptın?’

Der ki: ‘İlim öğrendim, insanlara ilim öğrettim, senin rızan için Kur’ân okudum.’

Allah (cc) buyurur ki: ‘Yalan söyledin. Sen insanlar senin hakkında ‘âlim’ desinler diye ilim öğrendin. Senin hakkında ‘falanca Kur’ân’ı çokça okuyor’ desinler diye Kur’ân’ı okudun. Bu isteklerin de oldu, insanlar senin hakkında bunları söylediler.’ Ardından yüz üstü sürüle sürüle cehenneme dek götürülüp atılması emredilir.

Sonra, Allah’ın (cc) geniş imkânlar bahsettiği, çeşit çeşit malların tümünden verdiği bir adam getirilir. Allah (cc) ona verilen nimetleri hatırlatır, o da bunları kabul eder. Allah (cc) buyurur ki: ‘Peki, sen bu nimetlerle ne yaptın?’

Der ki: ‘Verilmesini sevdiğin her yoldan, senin rızân için infakta bulundum.’

Allah (cc) buyurur ki: ‘Yalan söyledin. İnsanlar senin hakkında ‘falanca çok cömert’ desinler diye sen bunu yaptın. İsteğin de oldu, insanlar senin hakkında böyle konuştular.’ Ardından yüzüstü sürüle sürüle cehenneme dek götürülüp atılması emredilir.”^[16]

16 Müslim, İmâre, 1905; Tirmizî, Zühd, 2382; Nesâî, Cihâd, 3137.

قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ: جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ
أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ،
وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ، وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا،
قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟

قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ، وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ،
قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ: عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ
لِيُقَالَ: هُوَ قَارِئٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ
فِي النَّارِ،

وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ، فَأُتِيَ بِهِ
فَعَرَفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟
قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا
لَكَ،

قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ: هُوَ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ
بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ^[١٦] .

١٦ صحيح مسلم، كتاب الإمامة، باب مَنْ قَاتَلَ لِلرِّيَاءِ وَالشُّمُوعَةِ اسْتَحَقَّ النَّارَ، ج ٣ ص ١٥١٣، رقم ١٩٠٥. سنن الترمذي، أبواب الرُّهْدِ، باب مَا جَاءَ فِي الرِّيَاءِ وَالشُّمُوعَةِ، ج ٤ ص ٥٩١، رقم ٢٣٨٢. سنن النسائي، كتاب الجهاد، مَنْ قَاتَلَ لِيُقَالَ فَلَانٌ جَرِيءٌ، ج ٦ ص ٢٣، رقم ٣١٣٧.

Ne Kötü Kuldur!

- Esmâ bt. Umeyys el-Has'amiyye'den (r.ânhâ) rivayetle:

Resûlullah'ı [sas] şöyle buyururken duydum:

“Boş hayallere kapılıp da büyüklenen, Kebîr ve Müteâl olan Allah'ı unutan bir kul, ne kötü kuldur! Zorba olup da haddini aşan, Yüce Cebbâr'ı unutan bir kul, ne kötü kuldur!

Gaflete dalarak gülüp eğlenen, kabri ve çürümeyi unutan bir kul, ne kötü bir kuldur! Zulmeden, taşkınlık eden ve başlangıcı ve sonu unutan bir kul, ne kötü bir kuldur! Aldanıp da dini alet ederek dünyayı isteyen bir kul, ne kötü kuldur! Şüpheler ile dini vazifelerinden kurtulmaya çalışan bir kul, ne kötü bir kuldur! Tamahlarının kendisini oradan oraya sürüklediği bir kul, ne kötü bir kuldur! Heva ve heveslerinin saptırdığı bir kul ne kötü bir kuldur! İstek ve arzularının kendisini zillete düşürdüğü bir kul, ne kötü bir kuldur.”^[17]

Güç Yetirebildiğiniz Kadar Amel Edin

- Hz. Âişe'den (r.ânhâ) rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] bir hasırı vardı. Geceleyin onu perde edinerek gerisinde namaz kılardı. İnsanlar da geceleyin gelip onun arkasında namaz kılmaya başladılar. Gündüz de hasırını yere serer, ona otururdu. Bir gece insanlar yine geri dönüp arkasında namaz kıldılar.

¹⁷ Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâme, 2448.

٧٢

بُئْسَ الْعَبْدُ

• عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ الْخُثْعِمِيَّةِ، قَالَتْ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَيَّلَ وَاحْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيرَ الْمُتَعَالِ، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ تَجَبَّرَ وَاعْتَدَى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْأَعْلَى،

بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهَا وَلَهَا وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبَلَى، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ عَتَا وَطَعَى وَنَسِيَ الْمُبْتَدَأَ وَالْمُنْتَهَى، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتَلُ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتَلُ الدِّينَ بِالشُّبُهَاتِ، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ طَمَعَ يَقُودُهُ، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ هَوَى يُضِلُّهُ، بُئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ رَغَبَ يُذِلُّهُ»^[١٧]

٧٣

خُذُوا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا تُطِيقُونَ

• عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ:

كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصِيرٌ، وَكَانَ يُحَجِّرُهُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُصَلِّي فِيهِ، فَجَعَلَ النَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ، وَيَسْتَطِئُهُ بِالنَّهَارِ، فَثَابُوا ذَاتَ لَيْلَةٍ،

١٧ سنن الترمذي، أبواب صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالرَّقَائِقِ وَالْوَزَعِ، ج ٤ ص ٦٣٢، رقم ٢٤٤٨.

Bunu üzerine buyurdu ki: “Ey insanlar, *tākāt* yetirebildiğiniz kadar amel edin. Sizler (amelden) usanmadıkça Allah da (ecrini vermekten) usanmaz. Amellerin Allah katında en sevimsisi, az olsa da devamlı olandır.”

Hız. Muhammed’in [sas] ailesi bir iş yapınca, artık onu sabit kılarlardı (terk etmezlerdi).^[18]

• Ebû Hüreyre’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Sizden hiçbirinizi ameli kurtarmayacaktır.”

Sahâbîler sordular: “Seni de mi Yâ Resûlullah?”

Buyurdu ki: “Beni de! Ancak Allah’ın [cc] beni rahmeti ile koruması hariç. İstikamet üzere ve itidalli olun! Gücünüz yettiğinde en iyi şekilde amel etmeye çabalayarak Allah’a yaklaşılmaya çalışın! Sabah, akşam ve gecenin de bir kısmını ihyâ edin! Nafle ibadetlerde orta yolu tutun ki amacınıza ulaşasınız.”^[19]

• Ebû Hüreyre’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Din kolaylıktır. Kim ki aşırılık ederse din ona mutlaka galip gelir. O halde istikamet üzere dosdoğru gidin, itidalli olun ve gücünüzün yettiği kadar en iyiyi yapabilmek için çabalayarak Allah’a yaklaşılmaya çalışın! Böyle yaparsanız size müjdeler olsun! Sabah, akşam ve gecenin bir kısmında Allah’tan yardım isteyin!”^[20]

¹⁸ Müslim, Salâtu’l-Mi-safirîn, 782; Buhârî, Libas, 5861.

¹⁹ Buhârî, Rikâk, 6463.

²⁰ Buhârî, İman, 39; Nesâî, İman ve Şerâi’ihi, 5034.

فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ مَا تُطِيقُونَ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا، وَإِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ مَا دُوِمَ عَلَيْهِ، وَإِنْ قَلَّ». وَكَانَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَمِلُوا عَمَلًا اثْبُتُوا^[١٨]

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَنْ يُنَجِّيَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ»

قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: «وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَّعَمِدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ، سَدُّوا وَقَارِبُوا،

وَاعْدُوا وَرُوحُوا، وَشَيْءٌ مِنَ الدَّلْجَةِ، وَالْقَصْدَ الْقَصْدَ تَبْلُغُوا^[١٩]». • عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ، فَسَدُّوا

وَقَارِبُوا، وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْعَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ^[٢٠]».

١٨ صحيح مسلم، كتاب صلاة المسافرين وقصرها، باب فضيلة العمل الدائم من قيام الليل وغيره، ج ١ ص ٥٤٠، رقم ٧٨٢.

١٩ صحيح البخاري، كتاب الرقاق، باب القصد والمداومة على العمل، ج ٨ ص ٩٨، رقم ٦٤٦٣.

٢٠ صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: الدين يسر، ج ١ ص ١٦، رقم ٣٩. سنن النسائي، كتاب الإيمان وشرايعه، الدين يسر، ج ٨ ص ١٢١، رقم ٥٠٣٤.

Az Bir Amel, Büyük Bir Ecir

- Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın (sas) minberde iken şunları buyurduğunu işittim:

“Sizden önceki ümmetlere nazaran sizin varlığınız, ikindi namazı ile güneşin batması arasındaki mesafe gibidir. Ehl-i Tevrat’a Tevrat verildi. Gün ortasına dek onunla amel ettiler, daha fazla devam etmekten aciz kaldılar. Onlara kırat kırat (ölçek ölçek) ecirleri verildi. Sonra Ehl-i İncil’e İncil verildi. Onlar da ikindi namazına kadar onunla amel ettiler, daha fazla devam etmekten aciz kaldılar. Onlara da kırat kırat ecirleri verildi. Sonra da sizlere Kur’ân verildi. Sizler de güneş batıncaya kadar onunla amel ettiniz. Sizlere ise iki kırat iki kırat ecirleriniz verildi.

Bunun üzerine Ehl-i Tevrat: ‘Rabbimiz, onların amelleri daha az iken neden daha çok ecir vardır?’ dediler.

Allah (cc) buyurdu ki: ‘Ben ecir verme hususunda bir şeyde dahi sizlere bir haksızlık yaptım mı?’

Dediler ki: ‘Hayır.’

Allah (cc) ise: ‘İşte bu da benim fazlımdır, lütfumdur, onu istediğime veririm.’ buyurdu.”^[21]

21 Buhârî, Tevhid, 7467; Ahmed b. Hanbel, Müsned, X, 223.

٧٤

عَمَلٌ قَلِيلٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ، يَقُولُ:

«إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيَمَا سَلَفَ قَبْلُكُمْ مِنَ الْأُمَمِ، كَمَا بَيَّنَّ صَلَاةَ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ، أُعْطِيَ أَهْلُ التَّوْرَةِ التَّوْرَةَ، فَعَمِلُوا بِهَا حَتَّى انْتَصَفَ النَّهَارُ ثُمَّ عَجَزُوا، فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا، ثُمَّ أُعْطِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ، فَعَمِلُوا بِهِ حَتَّى صَلَاةَ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا، فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا، ثُمَّ أُعْطِيتُمُ الْقُرْآنَ، فَعَمِلْتُمْ بِهِ حَتَّى غُرُوبِ الشَّمْسِ، فَأُعْطِيتُمْ قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ،

قَالَ أَهْلُ التَّوْرَةِ: رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَقَلُّ عَمَلًا وَأَكْثَرُ أَجْرًا؟

قَالَ: هَلْ ظَلَمْتُمْ مَنْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ؟

قَالُوا: لَا،

فَقَالَ: فَذَلِكَ فَضْلِي أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءُ [٢١]».

٢١ صحيح البخاري،
كتاب التَّوْحِيدِ، بَابُ
فِي الْمَشِيقَةِ وَالْإِزَادَةِ:
{وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ}، ج ٩
ص ١٣٨، رقم ٧٤٦٧.
مسند أحمد، مُسْنَدُ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا، ج ١٠
ص ٢٢٣، رقم ٦٠٢٩.

Günahları Örtten Ameller

- Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Sizlere Allah’ın hataları örtmesine, iyilikleri de artırmasına vesile olan amelleri haber vereyim mi?”

Sahâbîler: “Evet, Yâ Resûlullah!” dediler.

Buyurdu ki: “Ağır şartlarda dahi (soğuk hava, hastalık vs.) eksiksiz olarak abdest almak, mescidle (ev arasında) çokça gidip gelmek, namazdan sonra diğer namazı beklemek. Sizden birisi abdestli olarak evinden çıkar ardından Müslümanlar ile beraber namazı kılar, sonra da mescidde oturur ve diğer namazı beklerse melekler onun hakkında şöyle derler: ‘Allah’ım onu affet! Allah’ım ona rahmet et!’

Namaza kalktığınızda saflarınızı düzgün ve sık tutun. Ben sırtım dönük iken de sizi görebiliyorum. İmamınız ‘Allahu Ekber’ dediğinde sizler de, ‘Allahu Ekber’ deyin. İmamınız rükû ettiğinde sizler de rükû edin. ‘Semiallahu limen hamideh/Allah kendisine hamd edeni işitir.’ dediğinde sizler de ‘Rabbena leke’l-Hamd/ Rabbimiz hamd sanadır, sana mahsustur.’ deyin. Safların en hayırlısı erkek cemaatin ön tarafı, en şerlisi de gerisindekidir. Hanım cemaatin saflarının en hayırlısı arkadaki, en şerlisi de öndekidir.

Ey hanımlar topluluğu! Erkekler secdeye gittiklerinde başkışarınızı alçaltın ki izarlarının darlıklarından ötürü onların edep yerlerini görmeyesiniz.”^[22]

²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVII, 21.

٧٥

مُكَفِّرَاتُ الذُّنُوبِ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَلَا أَذْلُكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَزِيدُ بِهِ فِي

الْحَسَنَاتِ؟»

قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ،

قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى هَذِهِ الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، مَا مِنْكُمْ مِنْ رَجُلٍ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا فَيَصَلِّيَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ الصَّلَاةَ، ثُمَّ يَجْلِسُ فِي الْمَجْلِسِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ الْآخَرَى، إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ،

فَإِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْدِلُوا صُفُوفَكُمْ، وَأَقِيمُوهَا وَسُدُّوا الْفُرَجَ، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي، فَإِذَا قَالَ: إِمَامُكُمْ اللَّهُ أَكْبَرُ، فَقُولُوا: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، وَإِنَّ خَيْرَ الصُّفُوفِ صُفُوفِ الرِّجَالِ الْمُقَدَّمِ، وَشَرُّهَا الْمُؤَخَّرُ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ الْمُؤَخَّرُ، وَشَرُّهَا الْمُقَدَّمُ،

يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ إِذَا سَجَدَ الرِّجَالُ فَاغْضُضْنَ أَبْصَارَكُنَّ لَا تَرَيْنَ عَوْرَاتِ الرِّجَالِ مِنْ ضِيقِ الْأُزْرِ» [٢٢].

٢٢ مسند أحمد، مُسْنَدُ
أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ١٧
ص ٢١، رقم ١٠٩٩٤.

İnsanlar Dört Kısımdır, Ameller Altı Kısımdır

- Hureym b. Fâtik el-Esedî'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“İnsanlar dört kısım, ameller altı kısımdır. İnsanların dört kısmı şöyledir: Dünya ve ahirette kendisine bolca verilmiş, dünyada bolca verilmiş ancak ahirette daraltılmış, dünyada az verilmiş ancak ahirette bolca verilmiş ya da dünyada da ahirette de bedbaht olmuş.

Amellerin altı kısmı ise şöyledir: Vacib olan iki amel, misli misliyle olan amel, on katı olan amel ve yedi yüz katı olan amel. Vacib olan iki amel şunlardır: Kim Müslüman, mümin olarak Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmaksızın ölürse ona cennet vacib olur, kim de kâfir olarak ölürse ona da cehennem vacib olur. Kim bir iyiliğe niyet eder de onu yapmazsa Allah [cc], onun bu ameli yapmayı kalbinde hissettiğini, kalpten istediğini, bunu yapmaya arzulu olduğunu bilir, bu yüzden de ona bir iyilik sevabı yazılır. Kim de bir kötülüğe niyet eder, ona bu niyetinden dolayı aleyhine bir şey yazılmaz. Ancak bu niyetini amele çevirirse o zaman bir günah yazılır, aleyhine günahı katlanmaz.

Kim bir iyilik yaparsa ona on misli ile sevap vardır. Kim Allah yolunda infakta bulunursa ona da yedi yüz katı sevap vardır.”^[23]

²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXI, 383.

٧٦

النَّاسُ أَرْبَعَةٌ، وَالْأَعْمَالُ سِتَّةٌ

• عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ الْأَسَدِيِّ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«النَّاسُ أَرْبَعَةٌ، وَالْأَعْمَالُ سِتَّةٌ، فَالنَّاسُ مُوسَّعٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمُوسَّعٌ لَهُ فِي الدُّنْيَا مَقْتُورٌ عَلَيْهِ فِي الْآخِرَةِ، وَمَقْتُورٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا مُوسَّعٌ عَلَيْهِ فِي الْآخِرَةِ، وَشَقِيٌّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

وَالْأَعْمَالُ مُوجِبَتَانِ، وَمِثْلٌ بِمِثْلٍ، وَعَشْرَةُ أَضْعَافٍ، وَسَبْعُ مِائَةٍ ضِعْفٍ. فَالْمُوجِبَتَانِ: مَنْ مَاتَ مُسْلِمًا مُؤْمِنًا لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا فَوَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ مَاتَ كَافِرًا وَجِبَتْ لَهُ النَّارُ، وَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، فَعَلِمَ اللَّهُ أَنَّهُ قَدْ أَشْعَرَهَا قَلْبُهُ، وَحَرَصَ عَلَيْهَا، كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ، وَمَنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ وَاحِدَةً وَلَمْ تُضَاعَفْ عَلَيْهِ،

وَمَنْ عَمِلَ حَسَنَةً كَانَتْ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَمَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَتْ لَهُ بِسَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ^[٢٣]».

٢٣ مسند أحمد،

حديث خُرَيْمِ بْنِ
فَاتِكِ الْأَسَدِيِّ،

ج ٣١ ص ٣٨٣، رقم

١٩٠٣٥.

Bu Ameller Ne de Faziletli!

- Ebû Mâlik el-Eş'arî'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Temizlik imanın yarısıdır. ‘Elhamdulillah’ mîzanı doldurur. ‘Sübhânallah’ ve ‘Elhamdulillah’ -biri ya da her ikisi- göklerin ve yerin arasını doldurur. Namaz nurdur. Sadaka burhandır. Sabır aydınlıktır. Kur’ân senin lehine ve aleyhine delildir. Herkes sabahtan (pazara çıkar) nefsinı satar, kimi onu azat eder kimi de helâk eder.”^[24]

²⁴ Müslim, *et-Tahâre*, 223

٧٧

مَا أَفْضَلَ هَذِهِ الْأَعْمَالِ

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأَانِ - أَوْ تَمْلَأُ - مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَايِعَ نَفْسِهِ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا» [٢٤].

NAMAZ

78

Namaz, Farzların İlkidir

- Enes'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur:

“Allah'ın (cc) dininde insanlar üzerine farz kıldığı ilk şey namazdır. Diğeri ise namazdan geriye kalan ibadetlerdir. İnsanların hesaba çekilecekleri ilk husus namazdır.

Allah (cc): ‘Kulumun namazındaki hâline bakın.’ buyurur. Eğer namazını olması gerektiği gibi tam olarak kılıyorsa tam olarak yazılır.

Eğer namazında eksiklikler bulunuyorsa Allah (cc): ‘Kulumun nafile olarak kıldığı namaz var mıdır?’ buyurur. Eğer varsa farz namazındaki eksiklik bu nafile ile tamamlanır. Sonra Allah (cc): ‘Kulumun zekâtı tam mıdır, bakın.’ buyurur. Eğer tam ise böyle yazılır. Eğer eksiklik varsa: ‘Hiç sadaka vermiş midir?’ buyurur. Eğer vermişse zekâtın edasındaki eksiklik sadakası ile giderilir.”^[25]

²⁵ Ebû Ya'la, Müs-
ned, VII, 153.

الصَّلَاةُ

٧٨

الصَّلَاةُ أَوَّلُ فَرَضٍ

• عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ أَوَّلَ مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ مِنْ دِينِهِمُ الصَّلَاةُ، وَآخِرَ مَا

يَبْقَى الصَّلَاةُ، وَأَوَّلَ مَا يُحَاسِبُونَ بِهِ الصَّلَاةُ،

يَقُولُ اللَّهُ: انْظُرُوا فِي صَلَاةِ عَبْدِي، فَإِنْ كَانَتْ تَامَّةً كُتِبَتْ تَامَّةً،

وَإِنْ وُجِدَتْ نَاقِصَةً قَالَ: انْظُرُوا، هَلْ لَهُ مِنْ تَطَوُّعٍ؟ فَإِنْ وُجِدَ

لَهُ تَطَوُّعٌ تَمَّتِ الْفَرِيضَةُ مِنَ التَّطَوُّعِ، ثُمَّ قَالَ: انْظُرُوا هَلْ زَكَاتُهُ تَامَّةٌ؟

فَإِنْ وُجِدَتْ زَكَاتُهُ تَامَّةً كُتِبَتْ تَامَّةً، وَإِنْ كَانَتْ نَاقِصَةً قَالَ: انْظُرُوا،

هَلْ لَهُ صَدَقَةٌ؟ فَإِنْ كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ تَمَّتْ لَهُ زَكَاتُهُ مِنَ الصَّدَقَةِ [٢٥]»

٢٥ مسند أبي يعلى،
مُسْنَدُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،
يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ
أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، ج ٧
ص ١٥٣، رقم ٤١٢٤.

Namazın Bazı Hükümleri

- Hittân b. Abdullah er-Rekâşî'den (ra) rivayetle:

Ebû Mûsa el-Eş'arî (ra) bize namaz kıldırıldı. Ka'de (oturuş) sırasında cemaatten bir adam: "Namaz iyilik ve zekâtla birleştirilmiştir." dedi. Ebû Musa namazı kıldırıp selam verince: "Biraz öncekileri söyleyen hanginizdi?" diye sordu. Kimse bir şey demedi. Tekrar: "Biraz öncekileri söyleyen hanginizdi?" diye sordu. Yine cemaatten ses çıkmadı. Bunun üzerine Ebû Musa bana döndü ve: "Herhâlde sendin bunları söyleyen, Ey Hittân!" dedi. Ben de: "Ben söylemedim. Zaten beni azarlamandan da korkmuştum." dedim. Cemaatten bir adam: "Bunları ben söyledim ama niyetim hayırdan başka bir şey değildi." dedi.

Bunun üzerine Ebû Musa (ra) şöyle söyledi: "Namazda neler söyleyeceğinizi bilmiyor musunuz? Şüphe yok ki Resûlullah (sas) bizlere hitap ederek dindeki yolumuzu bizlere açıkladı. Namazlarımızı nasıl kılacağımızı bizlere öğretti. Şöyle buyurdu:

"Namaza kalktığınızda önce düzgünce saf olunuz, ardından içinizden biri size imam olsun. İmam tekbir aldığı anda siz de tekbir alın. İmam: 'Gazaba ve dalâlete uğrayanların yoluna değil.' [Fâtîha 1/7] ayetini okuyunca, 'Âmîn' deyin. Allah duanıza icabet eder. İmam tekbir alıp rükûya varınca sizler de tekbir alın ve rükûya varın. Çünkü imam sizden önce rükûya varır ve sizden önce rükûdan doğrulur."

٧٩

فِي بَعْضِ أَحْكَامِ الصَّلَاةِ

• عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاسِيِّ:

قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ صَلَاةً فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أُقِرَّتِ الصَّلَاةُ بِالْبِرِّ وَالزَّكَاةِ؟ قَالَ فَلَمَّا قَضَى أَبُو مُوسَى الصَّلَاةَ وَسَلَّمْ أَنْصَرَفَ فَقَالَ: أَيُّكُمُ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: فَأَرَمَ الْقَوْمُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّكُمُ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ فَأَرَمَ الْقَوْمُ، فَقَالَ: لَعَلَّكَ يَا حِطَّانُ قُلْتَهَا؟ قَالَ: مَا قُلْتُهَا، وَلَقَدْ رَهَيْتُ أَنْ تَبْكَعَنِي بِهَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا قُلْتُهَا، وَلَمْ أُرِدْ بِهَا إِلَّا الْخَيْرَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى: أَمَا تَعْلَمُونَ كَيْفَ تَقُولُونَ فِي صَلَاتِكُمْ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا فَبَيَّنَ لَنَا سِتْنَتَا وَعَلَّمَنَا صَلَاتِنَا. فَقَالَ:

«إِذَا صَلَّيْتُمْ فَأَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ ثُمَّ لِيُؤَمِّكُمْ أَحَدُكُمْ، فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا قَالَ {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} [الفاتحة: ٧]، فَقُولُوا: آمِينَ، يُجِبْكُمْ اللَّهُ، فَإِذَا كَبَّرَ وَرَكَعَ فَكَبِّرُوا وَارْكَعُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَرْكَعُ قَبْلَكُمْ، وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»،

Devamında Resûlullah şöyle dedi: “Bu ancak bu şekilde yapılır. İmam: ‘Allah kendisine hamd edeni iştir.’ dediğinde sizler de: ‘Allah’ım! Hamd yalnızca sanadır.’ deyin. Allah sizi iştir. Allah Tebâreke ve Teâlâ, Nebîsi’nin [sas] dili ile ‘Allah kendisine hamd edeni duyar.’ buyurdu. İmam tekbir alıp secde ettiğinde sizler de tekbir alın ve secde edin. İmam sizden önce secde eder ve sizden önce secdeden kalkar.

Devamında Resûlullah [sas] yine şöyle dedi: “Bu ancak bu şekilde yapılır. Sizlerden birisi namazda ka’deye (oturuşa) geçince ilk sözü: ‘Her türlü hayır, bütün ibadetler ve güzel sözler Allah içindir. Selam sana ey Nebî, Allah’ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Selam, bizim üzerimize ve Allah’ın salih kulları üzerine olsun. Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur ve ben yine şehâdet ederim ki Muhammed Allah’ın kulu ve resûlüdür.’”^[26]

80

Teşehhüd Hakkındaki Hutbesi

• Ebû Musa el-Eş’arî’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bizlere bir hutbesinde dinimizdeki yolumuzu açıkladı. Namazımızı bizlere öğretti. Şunları buyurdu:

“Namaza durduğunuzda, ka’deyi yaparken (otururken) ilk sözleriniz: ‘Her türlü hayır, bütün ibadetler ve güzel sözler Allah içindir.

Selam sana ey Nebî, Allah’ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Selam, bize ve Allah’ın salih kulları üzerine olsun. Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur ve ben yine şehâdet ederim ki Muhammed Allah’ın kulu ve resûlüdür.’ sözleri olsun. Yedi kelime, namazın tahiyyatıdır.”^[27]

²⁶ Müslim, *Salât*, 404; Ahmed b. Hanbel, XXXII, 436.

²⁷ İbn Mace, *İkâmetu’s-Salât*, 901.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بِتِلْكَ وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ يَسْمَعُ اللَّهُ لَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، قَالَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَإِذَا كَبَّرَ وَسَجَدَ فَكَبِّرُوا وَاسْجُدُوا فَإِنَّ الْإِمَامَ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بِتِلْكَ، وَإِذَا كَانَ عِنْدَ الْقُعْدَةِ فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِ قَوْلِ أَحَدِكُمْ: التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ [٢٦]».

٨٠

خُطْبَتُهُ فِي التَّشْهِيدِ

• عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا، وَبَيَّنَ لَنَا سُتُنَّا، وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا، فَقَالَ:

«إِذَا صَلَّيْتُمْ، فَكَانَ عِنْدَ الْقُعْدَةِ، فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِ قَوْلِ أَحَدِكُمْ: التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ، الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ،

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، سَبْعَ كَلِمَاتٍ هُنَّ تَحِيَّةُ الصَّلَاةِ [٢٧]».

٢٦ صحيح مسلم، كتاب الصلاة، باب التشهد في الصلاة، ج ١ ص ٣٠٣، رقم ٤٠٤. مسند الإمام أحمد، مسند الكوفيين، حديث أبي موسى الأشعري، ج ٣٢، ص ٤٣٦، رقم ١٩٦٦٥.

٢٧ سنن ابن ماجه، كتاب إقامة الصلاة، والشئ فيها، باب ما جاء في التشهد، ج ١ ص ٢٩١، رقم ٩٠١.

81

Namazın Âdâbı

- Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“İnsanlara ne oluyor ki namaz sırasında bakışlarını gökyüzüne kaldırıyorlar!” Bu konudaki sözleri oldukça şiddetliydi. Hatta: “Ya bundan vazgeçerler ya da gözleri kör olur!” buyurdu.^[28]

82

Secdenin Önemi

- İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) perdeyi açtı. İnsanlar Hz. Ebû Bekir'in (ra) arkasında saf olmuşlardı. Bunu görünce şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Müslüman'ın gördüğü ya da ona gösterilen salih rüyadan başka peygamberliğin müjdecilerinden bir şey kalmamıştır. İyi bilin ki ben rükûda ve secdede Kur'ân okumaktan nehyolundum. Rükûda Rabbi (cc) tazîm edin, secdede ise dua etmeye çabalayın! Çünkü secde halinde sizlere icabet edilmesi pek uygundur.”^[29]

83

Namazın Âdâbı

- Ali b. Şeybân'dan (ra) rivayetle:

Bir heyet ile beraberdik. Resûlullah'ın (sas) yanına çıktık, biat ettik ve arkasında namaz kıldık. Resûlullah (sas) namazını tam kılmayan, yani rükû ve secdelerinde belini düzgün tutmayan birisine gözünün ucu ile baktı. Namaz bitince şöyle buyurdu:

²⁸ Buhârî, Ezân, 150.

²⁹ Müslim, Salât, 479

٨١

آدَابُ الصَّلَاةِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ»، فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ، حَتَّى قَالَ: «لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ» [٢٨].

٨٢

أَهْمِيَّةُ السَّجْدَةِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

كَشَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّتَارَةَ وَالنَّاسُ صُفُوفٌ خَلَفَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مُبَشِّرَاتِ النَّبُوءَةِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ، يَرَاهَا الْمُسْلِمُ، أَوْ تُرَى لَهُ، أَلَا وَإِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا، فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظُمُوا فِيهِ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ، فَقَمِنُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ» [٢٩].

٨٣

آدَابُ الصَّلَاةِ

• عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ:

وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ، قَالَ: خَرَجْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَايَعَنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ، فَلَمَحَ بِمُؤَخَّرِ عَيْنِهِ رَجُلًا، لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ، - يَعْنِي صَلَاتَهُ - فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ، قَالَ:

٢٨ صحيح البخاري، ١٠

- كِتَابُ الْأَذَانِ، بَابُ

رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى السَّمَاءِ

فِي الصَّلَاةِ، ج ١

ص ١٥٠، رقم ٧٥٠.

٢٩ صحيح مسلم، ٤ -

كِتَابُ الصَّلَاةِ، ٤١

- بَابُ النَّهْيِ عَنْ قِرَاءَةِ

الْقُرْآنِ فِي الرُّكُوعِ

وَالسُّجُودِ، ج ١

ص ٣٤٨، رقم ٤٧٩.

“Ey Müslümanlar topluluğu! Rükû ve secdelerinde belini düzgün tutmayan kimsenin namazı, namaz değildir.”^[30]

84

Namaz Vaktinde Kılmanın Önemi

- Übâde b. Sâmit'in üvey oğlu Ebû Übey'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın (sas) yanında oturuyorduk. Şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Birçok şeylerin kendilerini meşgul edeceği yöneticiler gelecek. O kadar ki namazlarını vakitlerinde kılmayacaklar. Ancak sizler namazlarınızı vakitlerinde kılın!”

Bir adam: “Yâ Resûlullah, sonra onlarla namaz kılacak mıyız?” diye sordu.

“Evet.” buyurdu.^[31]

85

Namaz Âdâbı

- Câbir b. Semüre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın arkasında namaz kıldığımız sırada sağ ve sol elimizle işaret ederek: “Esselâmu Aleyküm” dedik. Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bazılarınıza ne oluyor da inatçı atların kuyrukları gibi ellerinizle işaret ediyorsunuz? Her birinizin oturduğunda elini uyluğuna koyması yeterlidir. Sonra da sağındaki ve solundaki arkadaşına selam verir.”^[32]

³⁰ İbn Mâce, *İkâmetu's-Salât*, 871

³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVII, 364 (22690).

³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV, 402 (20806).

«يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ فِي الرُّكُوعِ
وَالسُّجُودِ» [٣٠].

٨٤

إِقَامَةُ الصَّلَاةِ عَلَى وَقْتِهَا

• عَنْ أَبِي أَبِي ابْنِ امْرَأَةٍ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ:

كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ سَيَجِيءُ أُمَرَاءُ يَشْغُلُهُمْ أَشْيَاءُ حَتَّى لَا يُصَلُّوا الصَّلَاةَ

لِمِيقَاتِهَا، فَصَلُّوا الصَّلَاةَ لِمِيقَاتِهَا»

فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ثُمَّ نُصَلِّي مَعَهُمْ.

قَالَ: «نَعَمْ» [٣١].

٨٥

آدَابُ الصَّلَاةِ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ:

كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قُلْنَا:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِأَيْدِينَا يَمِينًا، وَشِمَالًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ:

«مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْمُونَ بِأَيْدِيهِمْ كَأَنَّهُا أَذْنَابُ الْخَيْلِ الشُّمُسِ، أَلَّا

يَسْكُنُ أَحَدُكُمْ، وَيُشِيرُ بِيَدِهِ عَلَى فَخِذِهِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ عَلَى صَاحِبِهِ عَنْ

يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ» [٣٢].

٣٠. سنن ابن ماجه، كتاب

إِقَامَةِ الصَّلَاةِ، وَالسُّنَّةُ

فِيهَا، بَابُ الرُّكُوعِ

فِي الصَّلَاةِ، ج ١

ص ٢٨٢، رقم ٨٧١.

٣١. مسند أحمد، حديث

عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ،

ج ٣٧ ص ٣٦٤، رقم

٢٢٦٩٠.

٣٢. مسند أحمد،

حديث جابر بن

سمرة السوائي،

ج ٣٤ ص ٤٠٢، رقم

٢٠٨٠٦.

Müezzine Kâmette Eşlik Etmenin Sevabı

• Meymûne'den (r.ahhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) erkekler ve kadınların saflarında dolaşırken şöyle buyurdu:

“Ey hanımlar, Habeşlinin ezanı ve kâmetini duyduğunuzda onun söylediklerini tekrar edin. Eğer bunu yaparsanız sizler için söylediğiniz her harfe binlerce derece verilir.”

Bunun üzerine Ömer (ra): “Bu kadınlar için olanıdır. Peki, erkekler için ne vardır?” diye sordu.

Resûlullah (sas): “İki katı Ey Ömer!” buyurdu, sonra hanımlara yönelerek devam etti:

“Kocasına itaat eden ve ona karşı olan haklarını yerine getiren, onun iyiliğini anan, namusu ve kocasının malı hakkında kocasına ihanette bulunmayan bir kadın ile şehidler arasında cennette bir derece vardır. Eğer bu kadının kocası, ahlâkı güzel bir mümin ise cennette de onun hanımı olur. Eğer böyle değilse bu kadını Allah (cc) şehidlerden biri ile evlendirir.”^[33]

Hastalık Bir Nimettir

• Utbe b. Mes'ûd'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Ufacık bir hastalıkta bile tasalanan, sabredemeyen bir müminin hâli ne tuhaftır. Hastalık sebebi ile kendisine ne verildiğini bilseydi ebediyen hasta olmak isterdi.”

33 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Ke-bir, XXIV, 16. Taberânî, hadisi iki senedle rivayet etmiştir. Senedlerden birinde Abdullah el-Cezerî, Meymûne'den rivayet etmiştir. Ravilerden Mansûr b. Sa'd'ı tanımıyorum. Abbad b. Kesir ise oldukça zayıf bir ravidir. Bir grup âlim onu zayıf kabul eder. Diğer raviler ise güvenilirlerdir. Diğer senedde ise tanımadığım raviler bulunmaktadır. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, IV, 308 (7644).

٨٦

خُطْبَتُهُ فِي ثَوَابِ إِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

• عَنْ مَيْمُونَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ بَيْنَ صَفِّ الرَّجَالِ
وَالنِّسَاءِ فَقَالَ:

«يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، إِذَا سَمِعْتَنَ أَذَانَ هَذَا الْحَبَشِيِّ وَإِقَامَتَهُ فَقُلْنَ
كَمَا يَقُولُ، فَإِنَّ لِكُنَّ بِكُلِّ حَرْفٍ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ»

فَقَالَ عُمَرُ: هَذَا لِلنِّسَاءِ فَمَا لِلرِّجَالِ؟

قَالَ: «ضِعْفَانِ يَا عُمَرُ» ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ:

«إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَمْرَاءٍ أَطَاعَتْ وَأَدَّتْ حَقَّ زَوْجِهَا، وَتَذَكَّرُ حُسْنَهُ
وَلَا تَحُونُهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهِ إِلَّا كَانَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الشُّهَدَاءِ دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ
فِي الْجَنَّةِ، فَإِنْ كَانَ زَوْجُهَا مُؤْمِنًا حَسَنَ الْخُلُقِ فَهِيَ زَوْجَتُهُ فِي الْجَنَّةِ
وَالْأَمْرُ زَوْجُهَا اللَّهُ مِنَ الشُّهَدَاءِ [٣٣]» .

٨٧

الْمَرَضُ نِعْمَةٌ

• عَنْ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«عَجَبٌ لِلْمُؤْمِنِ وَجَزَعِهِ مِنَ السَّقَمِ، وَلَوْ يَعْلَمُ مَا لَهُ فِي السَّقَمِ
أَحَبُّ أَنْ يَكُونَ سَقِيمًا الدَّهْرَ»

المعجم الكبير،
الطبراني، مَيْمُونَةُ بِنْتُ
الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«وَهِيَ خَالَةُ ابْنِ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا»،
الْعَالِيَةُ بِنْتُ سُبَيْعٍ، عَنْ
مَيْمُونَةَ، ج ٢٤ ص ١٦،
رقم ٢٨. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ
بِإِسْنَادَيْنِ فِي أَحَدِهِمَا
عَبْدُ اللَّهِ الْجَزْرِيُّ عَنْ
مَيْمُونَةَ، وَفِيهِ مَنْصُورٌ
بْنُ سَعْدٍ، وَلَمْ أَعْرِفْهُ،
وَفِيهِ عُبَادُ بْنُ كَثِيرٍ،
وَفِيهِ ضَعْفٌ كَثِيرٌ، وَقَدْ
ضَعَفَهُ جَمَاعَةٌ، وَبَقِيَّةُ
رِجَالِهِ ثِقَاتٌ، وَالْإِسْنَادُ
الْأَخْزَرُ فِيهِ جَمَاعَةٌ
لَمْ أَعْرِفْهُمْ. مجمع
الزوائد، الهيثمي،
كتاب النكاح، باب
حق الزوج على
المراة، ج ٤ ص ٣٠٨،
رقم ٧٦٤.

Sonra Resûlullah (sas) başını semaya kaldırdı ve tebessüm etti.

Orada bulunanlar: “Ey Allah’ın Resûlü, semaya bakıp sizi tebessüm ettiren nedir?” diye sordular.

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bulundukları yerde namaz kılan bir kulu arayan iki meleğe şaşırdım. Aradıkları kul orada olmasına rağmen bulamadılar. Sonra geri döndüler ve: ‘Rabbimiz, falanca kulunun gece gündüz yaptığı tüm işleri yazıyorduk. Şimdi onu ipine bağladığını (yani hastalığından dolayı sağlığında yaptığı amelleri yapamıyor) görüyoruz.’

Allah (cc): ‘Kulumun gece gündüz yaptıklarını yazın, sakın bir şeyi eksik bırakmayın. Bağlı (hasta) olduğu zamanın ec-rini vermek bana aittir. Yaptıkları için ona ecir vardır.’^[34] diye burdu.”

88

Evde Nâfile Namaz Kılmanın Fazileti

• Zeyd b. Sâbit el-Ensârî’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) mescidde bir oda inşa etti. Kendisi geceleyin buraya gelir, namaz kılar ve erkeklere namaz kıldırırdı. Erkekler de her gece buraya gelirlerdi. Bir gece Resûlullah (sas) onların yanına çıkmadı. Oradakiler geldikleri belli olsun diye hafifçe öksürüp seslerini dahi yükselttiler.

Resûlullah (sas) öfkeli bir şekilde yanlarına çıktı ve: “Ey insanlar! Sizlere ne oluyor, bu tavrınız sebebiyle neredeyse cemaatle nâfile namaz kılmanın üzerinize farz olacağını sandım. Evlerinizde de namaz kılın. Bir adamın, farz namazların dışındaki namazlarını evinde kılması muhakkak ki hayırlıdır.”^[35]

³⁴ Taberânî, Mu’cemu’l-Evsat, III, 14.

³⁵ Ahmed b. Hanbel, XXXV, 497; Müslim, Salâtu’l-Müsafirîn, 781; Buhârî, Edeb, 6113.

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَضَحِكَ،

فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مِمَّ رَفَعْتَ رَأْسَكَ إِلَى السَّمَاءِ فَضَحِكْتَ؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«عَجِبْتُ مِنْ مَلَكَئِينَ كَانَا يُلْتَمِسَانِ عَبْدًا فِي مُصَلًّى كَانَ فِيهِ، وَلَمْ يَجِدَاهُ، فَرَجَعَا، فَقَالَا: يَا رَبَّنَا، عَبْدُكَ فَلَانُ كُنَّا نَكْتُبُ لَهُ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ عَمَلَهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، فَوَجَدْنَاهُ قَدْ حَبَسْتَهُ فِي حَبَالِكَ . فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: اكْتُبُوا لِعَبْدِي عَمَلَهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ، وَلَا تُنْقِصُوا مِنْهُ شَيْئًا، وَعَلَيَّ أَجْرُ مَا حَبَسْتَهُ، وَلَهُ أَجْرُ مَا كَانَ يَعْمَلُ»^[٣٤].

٨٨

فَضْلُ صَلَاةِ النَّفْلِ بِالْمَنْزِلِ

• عَنْ زَيْدِ بْنِ نَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ:

اِحْتَجَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ حُجْرَةً، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ مِنَ اللَّيْلِ، فَيُصَلِّي فِيهَا، فَصَلَّوْا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ، يَغْنِي رِجَالًا، وَكَانُوا يَأْتُونَهُ كُلَّ لَيْلَةٍ، حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةٌ مِنَ اللَّيَالِي، لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَنَحَّحُوا وَرَفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ،

قَالَ: فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُغَضَّبًا، قَالَ: فَقَالَ لَهُمْ: «أَيُّهَا النَّاسُ، مَا زَالَ بِكُمْ صَنِيعُكُمْ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنْ سَيُكْتَبُ عَلَيْكُمْ، فَعَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّ خَيْرَ صَلَاةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ»^[٣٥].

٣٤ المعجم الأوسط،

الطبراني، باب

الألف، باب مَنْ اسْمُهُ

إِبْرَاهِيمُ، ج ٣ ص ١٤،

رقم ٢٣١٧.

٣٥ مسند الإمام أحمد،

مسند الأنصار،

حديث زيد بن ثابت،

ج ٣٥ ص ٤٩٧، رقم

٢١٦٣٢. صحيح

مسلم، كتاب صلاة

المُتَسَافِرِينَ وَقَصْرَهَا،

باب اسْتِخْبَابِ صَلَاةِ

الثَّاقِلَةِ فِي بَيْتِهِ، ج ١

ص ٥٣٩، رقم ٧٨١.

صحيح البخاري،

كتاب الأدب، باب

مَا يُجُوزُ مِنَ الْغَضَبِ

وَالشَّدَّةِ لِأَمْرِ اللَّهِ، ج ٨

ص ٢٨، رقم ٦١١٣.

Gece Namazı

• İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) hutbe îrad ettiği bir sırada bir adam O'na (sas) geldi ve: “Yâ Resûlullah! Gece namazı nasıldır?” diye sordu. Resûlullah (sas):

“Gece namazı ikişer ikişerdir. Sabah namazının vaktinden endişe ederseniz bir tek rek’at kılın. Bu evvelce kılmış olduğuna eklenir.”^[36]

Mescidde Tükürmekten Nehyetmesi

• Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Bir gün Resûlullah (sas) ayağa kalktı. Namaza başlayacaktı ki kıbleye birinin tükürmüş olduğunu gördü. Ayakkabısını çıkarttı, oraya doğru yürüdü. Sonra da onu ayakkabısı ile kazıdı. Bunu üç kere tekrarladı. Namazını bitirdiğinde yüzünü insanlara doğru döndü, Allah’a hamd-ü sena getirerek şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Sizlerden biri namaza durduğunda, şüphe yok ki yüce bir makamda, Yüce Rabbin huzurunda büyük bir şeyi, cenneti kazanmayı ve cehennemden kurtulmayı istemektedir.

Muhakkak ki sizden birisi namaza durduğunda Allah’ın huzurunda, Rabbinin karşısındadır. Sağında melekler, solunda ise arkadaşı/şeytan durmaktadır. Biriniz tükürdüğü zaman, sakın yüzünün olduğu tarafa ya da sağına tükürmesin; soluna, sol ayağının altına tükürsün. Sonra da onu ayağı ile ezsin. Bunu da şiddetlice yapsın. Zira o bu hareketi ile şeytanın kulaklarını ezmiş olur. Beni hak üzere gönderene yemin olsun ki sizin ve şeytanın arasındaki örtü açılrsa ya da onu işitmenize izin verilse bundan dolayı şikâyet ettiğini duyarsınız.”^[37]

³⁶ Buhârî, es-Salât, 473

³⁷ Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ke-bîr, VIII, 199.

٨٩

صَلَاةُ اللَّيْلِ

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ:

أَنَّ رَجُلًا، جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ، فَقَالَ: كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ؟ فَقَالَ: «مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خَشِيتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ، تُوتِرُ لَكَ مَا قَدْ صَلَّيْتَ»^[٣٦]

٩٠

خُطْبَتُهُ يَهْمِي عَنِ النَّخَامَةِ فِي الْمَسْجِدِ

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، فَاسْتَفْتَحَ الصَّلَاةَ، فَرَأَى نُخَاعَةً فِي الْقِبْلَةِ، فَخَلَعَ نَعْلَهُ، ثُمَّ مَشَى إِلَيْهَا فَحَتَّهَا، فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ بِوَجْهِهِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ فِي مَقَامٍ عَظِيمٍ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّ عَظِيمٍ يَسْأَلُ أَمْرًا عَظِيمًا الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ، وَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ يَقُومُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ مُسْتَقْبِلَ رَبِّهِ وَمَلِكُهُ عَنْ يَمِينِهِ وَقَرِينُهُ عَنْ يَسَارِهِ، فَلَا يَتَفَلَّنُ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ، وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى، ثُمَّ لِيَعْرُكَ فَلْيَشْدُدْ عَرَكُهُ، فَإِنَّمَا يَعْرُكَ أُذُنِي الشَّيْطَانِ، وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ إِذَا تَكَشَّفَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ الْحُجُبُ، أَوْ يُؤَذَّنُ فِي الْكَلَامِ شَكَا مِمَّا يَلْقَى مِنْ ذَلِكَ»^[٣٧].

٣٦ - صحيح البخاري،

٨ - كِتَابُ الصَّلَاةِ،

بَابُ الْجُلُوسِ وَالْجُلُوسِ

فِي الْمَسْجِدِ، ج ١

ص ١٠٢، رقم ٤٧٣.

٣٧ - المعجم الكبير،

الطبراني، بَابُ الصَّادِ،

عُبَيْدُ بْنُ زُخْرٍ، عَنْ

عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ مُطَرِّحٍ

بْنِ يَزِيدَ أَبُو الْمُهَلَّبِ،

عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زُخْرٍ،

ج ٨ ص ١٩٩، رقم

٧٨٠٨.

Yıkanırken Örtünülmesi ile İlgili Hutbesi

• Ebû Ya'lâ'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas), birisinin izârı (alt örtüsü/peştemeli) olmaksızın yıkandığını gördü. Bunun üzerine minbere çıktı, Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Allah Azze ve Celle, Hayiy ve Setîr'dir. Hayayı ve setri (örtünülmesini) sever. Sizden birisi yıkanırken örtünerek yıkansın.”^[38]

Tahâret (Temizlik)

• Talha b. Nâfi Ebû Süfyân'dan (ra) rivayetle:

Ebû Eyyûb el-Ensârî, Câbir b. Abdullah ve Enes b. Mâlik bana rivayet ettiler. **“Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri sever.”** [Tevbe 9/108] ayeti indiğinde Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey Ensâr topluluğu! Allah (cc) sizleri temizlik konusunda övüyor. Sizlerin temizliği de nedir?”

Dediler ki: “Bizler namaz için abdest alır, cünüp olunca yıkanır ve su ile temizleniriz.”

Buyurdu ki: **“İşte bu övülme nedeninizdir, devam ediniz.”**^[39]

³⁸ Ebû Dâvûd, *Hammam*, 4012; Nesâî, *Gusûl*, 406.

³⁹ İbn Mâce, *Tahâret*, 355.

٩١

خُطْبَتُهُ فِي السَّرِّ وَقَتِ الْإِغْتِسَالِ

• عَنْ يَعْلَى،

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَغْتَسِلُ بِالْبَرَارِ بِلَا إِزَارٍ، فَصَعَدَ الْمَنْبَرَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَاتَّيَّعَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَيٌّ سِتِيرٌ يُحِبُّ الْحَيَاءَ وَالسَّرَّ فَإِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ» [٣٨].

٩٢

الطَّهَارَةُ

• عَنْ طَلْحَةَ بْنِ نَافِعٍ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ {فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ} [التوبة: ١٠٨] قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَتَى عَلَيْكُمْ فِي الطُّهُورِ، فَمَا طُهُرُكُمْ؟»

قَالُوا: نَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، وَنَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَنَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ. قَالَ: «فَهُوَ ذَاكَ، فَعَلَيْكُمْوه» [٣٩].

٣٨ سنن أبي داود، كتاب الحَمَام، بَابُ التَّهَيُّ عَنِ التَّغَرِّي، ج ٤، ص ٣٩، رقم ٤٠١٢. سنن النسائي، كتابُ الْغُسْلِ وَالْتَّيْمُمِ، بَابُ الْإِسْتِثَارِ عِنْدَ الْإِغْتِسَالِ، ج ١، ص ٢٠٠، رقم ٤٠٦. ٣٩ سنن ابن ماجه، كتابُ الطَّهَارَةِ وَشُئْنُهَا، بَابُ الْإِسْتِجَاءِ بِالْمَاءِ، ج ١، ص ١٢٧، رقم ٣٥٥.

Abdestin Faziletleri

• Ukbe b. Âmir'den [ra] rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] zamanında bizler kendi işlerimizi kendimiz görürdük. Develerimizi de sırayla güderdik. Bir gün deve gütme sırası bendeydi. Akşam olunca develeri ağıllarına götürdüm. Resûlullah'ın [sas] yanına vardım. İnsanlara hutbe veriyordu. Şunları buyurduğunu duydum:

“Sizden kim güzelce abdest alır, sonra her şeyi ile Allah’a yönelerek iki rek’at namaz kılarsa cennet ona vacip olur.”

Bunu duyunca: “Oh oh! Ne de güzel!” dedim.

Önümdeki biri bana: “Ey Ukbe! Bundan önceki bundan da güzeldi.” dedi. Baktım ki bu kişi Ömer b. el Hattâb’tı [ra].

“Peki, o neydi Ey Ebû Hafsa?” diye sordum.

Dedi ki: “Sen gelmeden biraz önce: ‘Sizden kim güzelce abdest alır, sonra da: ‘Ben Allah’tan başka ilâh olmadığına, O’nun ortağı olmayıp tek olduğuna, Muhammed’in de O’nun kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederim.’ derse cennetin sekiz kapısı ona açılır ve o da istediğinden girer.’ buyurdu.”^[40]

⁴⁰ Ebû Dâvûd, Tahâret, 169.

فَضَائِلُ الْوُضُوءِ

• عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ:

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُدَّامَ أَنْفُسِنَا، نَتَنَاقَشُ
الرِّعَايَةَ - رِعَايَةَ إِبِلِنَا - فَكَانَتْ عَلَيَّ رِعَايَةُ الْإِبِلِ، فَرَوَّحْتُهَا بِالْعَشِيِّ،
فَأَدْرَكْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَخْطُبُ النَّاسَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ:

«مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَرْكَعُ
رَكَعَتَيْنِ، يُقْبِلُ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ، إِلَّا قَدْ أَوْجَبَ»،

فَقُلْتُ: بَخٍ بَخٍ، مَا أَجُودَ هَذِهِ،

فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ الَّتِي قَبْلَهَا: يَا عُقْبَةُ، أَجُودُ مِنْهَا، فَنَظَرْتُ
فَإِذَا هُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ،

فَقُلْتُ: مَا هِيَ يَا أَبَا حَفْصٍ؟

قَالَ: إِنَّهُ قَالَ آنِفًا قَبْلَ أَنْ تَجِيءَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ
فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَفْرُغُ مِنْ وُضُوئِهِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ
أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ» [٤٠].

٤٠ - سنن أبي داود، ١ -
كتاب الطهارة، باب
ما يقول الرجل إذا
توضأ، ج ١ ص ٤٣،
رقم ١٦٩.

Temizliği En Güzel Şekilde Yapma

- Şebîb b. Ebû Ravh, sahâbeden birinden şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah (sas) sabah namazını kıldırırken Rûm Sûresi'ni okudu. Ancak kıraati karıştırdı. Namazı bitirdiğinde şöyle buyurdu:

“Ne oluyor da kimileri temizlenmeden bizimle namazı kılmaya geliyor. Bu kişiler sebebiyle namazımızda karışıklık oldu. Kim bizimle namaz kılacaksa en güzel şekilde temizlenip öyle gelsin.”^[41]

Cuma Namazını ve Cemaatle Namazı Terke Karşı Uyarısı

- Abdullah b. Ömer (ra) ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Her ikisi de Resûlullah'ı (sas) minberden şöyle buyururken duyduklarını söylemiştir:

“Ya cuma namazlarını terk edenler bunu sonlandırın ya da Allah (cc) onların kalplerini mühürler de sonra bunlar gâfillerden olurlar.”^[42]

- İbn Abbâs (ra) ve İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Her ikisi de Resûlullah'ı (sas) minberden şöyle buyururken duyduklarını söylemiştir:

“Ya cemaatle namazı terk edenler bunu sonlandırın ya da Allah (cc) onların kalplerini mühürler de sonra bunlar gâfillerden olurlar.”^[43]

⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVIII, 169.

⁴² Müslim, *Cum'a*, 865.

⁴³ İbn Mace, *el-Mesâcid ve'l-Cemaât*, 794.

٩٤

أَحْسِنُوا الطُّهُورَ

عَنْ شَيْبِ بْنِ أَبِي رَوْحٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَجَرَ فَقَرَأَ فِيهِمَا بِالرُّومِ فَالْتَبَسَ عَلَيْهِ فِي الْقِرَاءَةِ، فَلَمَّا صَلَّى قَالَ: «مَا بَالُ رِجَالٍ يَحْضُرُونَ مَعَنَا الصَّلَاةَ بِغَيْرِ طُهُورٍ، أُولَئِكَ الَّذِينَ يَلْبِسُونَ عَلَيْنَا صَلَاتَنَا، مَنْ شَهِدَ مَعَنَا الصَّلَاةَ فَلْيُحْسِنِ الطُّهُورَ^[٤١]» .

٩٥

خُطْبَتُهُ يُحَذِّرُ مِنْ تَرْكِ الْجُمُعَةِ وَالْجَمَاعَاتِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ:
أَنْهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ عَلَى أَعْوَادٍ مِنْبَرِهِ:

«لَيَنْتَهَيْنَ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ^[٤٢]» .

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ عُمَرَ:
أَنْهُمَا سَمِعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَى أَعْوَادِهِ
«لَيَنْتَهَيْنَ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجَمَاعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ^[٤٣]» .

٤١ مسند الإمام أحمد،

أَحَادِيثُ رِجَالٍ مِنْ

أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

ج ٣٨، ص ١٦٩، رقم

٢٣٠٧٢ .

٤٢ صحيح مسلم، كتاب

الْجُمُعَةِ، بَابُ التَّغْلِيظِ

فِي تَرْكِ الْجُمُعَةِ، ج ٢

ص ٥٩١، رقم ٨٦٥ .

٤٣ سنن ابن ماجه،

كِتَابُ الْمَسَاجِدِ

وَالْجَمَاعَاتِ، بَابُ

التَّغْلِيظِ فِي التَّخْلُفِ

عَنِ الْجَمَاعَةِ، ج ١

ص ٢٦٠، رقم ٧٩٤ .

İmamı Namazı Uzun Tutmaktan Nehyetmesi

• Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den [ra] rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] yanına bir adam geldi ve O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin olsun ki ben falan kişinin namazı uzun kıldırması nedeniyle, sabah namazından geri kalıyorum." dedi.

Ben, Resûlullah'ın [sas] hiçbir vaazında bu kadar öfkeli olduğunu görmemiştim, şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Sizin içinde cemaatle namazdan nefret ettiren kimseler var. Hanginiz namaz kıldırarak olursa namazı kısa tutsun, uzatmasın. Zira cemaat içerisinde yaşlılar, zayıflar, ihtiyaç sahibi kişiler bulunmaktadır."^[44]

Ben İmamınızım, Namazda Beni Geçmeyiniz

• Enes'ten [ra] rivayetle:

Bir gün Resûlullah [sas] bizlere namaz kıldırdı. Namaz bitince yüzünü bizlere döndü ve şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Ben sizin imamınızım. O halde rükûda, secdelerde, kıyâmda ve selâm vermede beni geçmeyin, benden önce davranmayın. Hiç şüphe yok ki ben sizleri önümden de arkamdan da görüyorum. Muhammed'in nefsi elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki gördüklerimi görseydiniz kesinlikle az güler, çok ağlardınız."

Bunun üzerine oradakiler: "Gördüklerin nelerdir, Ey Allah'ın Resûlü?" diye sordular.

Resûlullah [sas]: "Cenneti ve cehennemi gördüm." buyurdu.^[45]

⁴⁴ Buhârî, Ahkâm, 7159; İbn Mace, İkâmetu's-Salât, 984.

⁴⁵ Müslim, Salât, 426.

٩٦

خُطْبَتُهُ فِي نَهْيِ الْإِمَامِ عَنْ طُولِ الصَّلَاةِ

• عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي وَاللَّهِ لَا تَأْخُرُ عَنْ صَلَاةِ الْعَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ، مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فِيهَا،

قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ أَشَدَّ غَضَبًا فِي مَوْعِظَةٍ مِنْهُ يَوْمَئِذٍ، ثُمَّ قَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُتَفَرِّينَ، فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُوجِزْ، فَإِنَّ فِيهِمْ الْكَبِيرَ، وَالضَّعِيفَ، وَذَا الْحَاجَةِ^[٤٤]» .

٩٧

إِنِّي إِمَامُكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي

• عَنْ أَنَسٍ، قَالَ:

صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي إِمَامُكُمْ، فَلَا تَسْبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ، وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِنْصِرَافِ، فَإِنِّي أَرَاكُمْ أَمَامِي وَمِنْ خَلْفِي» ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ رَأَيْتُمْ مَا رَأَيْتُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا»

قَالُوا: وَمَا رَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

قَالَ: «رَأَيْتُ الْجَنَّةَ وَالتَّارَ^[٤٥]» .

٤٤ صحيح البخاري،

كِتَابُ الْأَحْكَامِ،

بَابُ: هَلْ يَقْضِي

الْقَاضِي أَوْ يُفْتِي وَهُوَ

غَضَبَانِ، ج ٩ ص ٦٥،

رقم ٧١٥٩. واللفظ

له. سنن ابن ماجه،

كِتَابُ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ،

وَالسُّنَّةُ فِيهَا، بَابُ مَنْ

أَمَّ قَوْمًا فَلْيُخَفِّفْ، ج ١

ص ٣١٥، رقم ٩٨٤.

٤٥ صحيح مسلم، كِتَابُ

الصَّلَاةِ، بَابُ التَّنْهِي

عَنْ سَبْقِ الْإِمَامِ بِرُكُوعٍ

أَوْ سُجُودٍ وَنَحْوِهِمَا،

ج ١ ص ٣٢٠، رقم

٤٢٦.

• Enes'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir hutbesinde daha önce benzerini duymadığım bazı şeyleri söyledi. Buyurdu ki: *“Eğer bildiklerimi bilseydiniz kesinlikle az güler ve çok ağladınız.”*

Bunun üzerine, Resûlullah'ın (sas) ashâbı yüzlerini kapatıp hıçkırarak ağladılar. Bir adam: “Babam kimdir?” diye sordu.

Resûlullah (sas): *“Falancadır.”* diye buyurdu. Bunun üzerine *“Açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın.”* [Mâide 5/101] ayeti nazil oldu.^[46]

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bizlere namaz kıldırды, sonra minbere çıktı ve şöyle buyurdu: *“Ben sizleri namazda iken de rûkûda iken de önümden gördüğüm gibi arkamdan da görürüm.”*^[47]

98

Şehidler ve Cemaatte İlk Safın Fazileti

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalına rastladı. Onu alıp yol üzerinden kaldırdı. Allah (cc) da onun bu davranışından memnun kalarak ona mağfiret etti.”

Sonra buyurdu ki: *“Şehidler beş kişidir: Taûndan (vebadan) ölen, karın hastalığından ölen, suda boğularak ölen, yıkıntı altında kalarak ölen ve Allah yolunda ölerdir. İnsanlar ezan okumanın ve ilk safta bulunmanın karşılığını bilselerdi ön safta olabilmek için kura çekmekten başka bir yol kalmazdı mutlaka kura çekerlerdi. Öğlenin sıcağına rağmen öğle namazında cemaate katılmanın karşılığını bilselerdi bundan geri kalmazlardı. Yatsı ve sabah namazlarında cemaate iştirak etmenin karşılığını bilselerdi emekleyerek de olsa gelirlerdi.”*^[48]

⁴⁶ Buhârî, Tefsîru'l-Kur'ân, 4621.

⁴⁷ Buhârî, es-Salât, 419.

⁴⁸ Buhârî, el-Ezân, 652, 653, 654.

• عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ،
قَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا»،
قَالَ: فَغَطَّى أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ
لَهُمْ خَيْنٌ، فَقَالَ رَجُلٌ: مَنْ أَبِي؟
قَالَ: فُلَانٌ، فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ
تَسْؤُكُمْ} [المائدة: ١٠١] [٤٦] .

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً، ثُمَّ رَفَعَ الْمِنْبَرَ، فَقَالَ
فِي الصَّلَاةِ وَفِي الرُّكُوعِ: «إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَائِي كَمَا أَرَاكُمْ» [٤٧] .

٩٨

الشَّهْدَاءُ وَفَضْلُ الصَّفِّ الْأَوَّلِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكِ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَعَهُ،
فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ»

ثُمَّ قَالَ: «الشَّهْدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْعَرِيقُ،
وَصَاحِبُ الْهَدْمِ، وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» وَقَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا
فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَأَسْتَهَمُوا
عَلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي
الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا» [٤٨] .

٤٦ صحيح البخاري،
كتاب تفسير القرآن،
باب قوله: {لَا تَسْأَلُوا
عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ
لَكُمْ تَسْؤُكُمْ}، ج ٦
ص ٥٤، رقم ٤٦٢١ .
٤٧ صحيح البخاري،
كتاب الصَّلَاةِ، باب
عِظَةِ الْإِمَامِ النَّاسِ فِي
إِتْمَامِ الصَّلَاةِ، وَذِكْرِ
الْقِبْلَةِ، ج ١ ص ٩١،
رقم ٤١٩ .
٤٨ صحيح البخاري،
كتاب الأَذَانِ، باب
فَضْلِ التَّهْجِيرِ إِلَى
الظُّهْرِ، ج ١ ص ١٣٢،
رقم ٦٥٢ و ٦٥٣ و
٦٥٤

Cemaatte Safa Durana Allah [cc] da Nimetleri ile Ulaşır

- Abdullah b. Ömer'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Saflarınızı düz tutunuz. Omuzları bir hizaya getiriniz. Aralıkları kapayınız. Saf düzeni için elinizden tutup çeken kardeşlerinize karşı yumuşak olunuz. Şeytanın girebileceği boşluklar bırakmayınız. Kim safı düzgün tutarsa Allah da nimetleri ile ona ulaşır. Kim de safta bitişik durmaz, safı bozarsa Allah da ona nimetlerini lûtfetmez.” [49]

Namazı Bekleyen Namazda Gibidir

- Ebu’z-Zübeyr'den [ra] rivayetle:

Câbir'e [ra] “Resûlullah'ın [sas]: ‘Namazı bekleyen bir adam namazdaymış gibidir.’ dediğini duydun mu?” diye sordum.

O da şöyle cevap verdi: “Bir gece yatsı namazı için Resûlullah'ı [sas] bekliyorduk. Vakit neredeyse gece yarısı olana kadar -ya da gece yarısına kadar- gelmesini bekledik. Sonra Resûlullah [sas] geldi, namazı kıldık ve ardından bizlere hitaben:

‘İnsanlar namazlarını kıldı ve yattılar. Ancak sizler beklemeye devam ettiniz. Namazı bekleyen kişi beklediği süre boyunca namazda gibidir.’[50] diye buyurdu.

49 Ebû Dâvûd, es-Salât, 666; Nesâî, el-İmâme, 819.

50 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXIII, 77; Hadisin bir kısmı da Buhârî, el-Mesâcid ve Mevâdiu's-Salât, 640'ta yer alır.

٩٩

مَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللَّهُ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:

«أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَادُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ وَشُدُّوا الْخَلَائِلَ وَلْيُنُوا
بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَلَا تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطَانِ وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ
اللَّهُ، وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللَّهُ» [٤٩].

١٠٠

لَا يَزَالُ فِي صَلَاةٍ مُنْتَظِرُ الصَّلَاةِ

• عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، قَالَ:

سَأَلْتُ جَابِرًا، هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«الرَّجُلُ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلَاةَ؟»

قَالَ: انْتَظَرْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً لِصَلَاةِ الْعَتَمَةِ،

فَاحْتَبَسَ عَلَيْنَا، حَتَّى كَانَ قَرِيبًا مِنْ شَطْرِ اللَّيْلِ، - أَوْ بَلَغَ ذَلِكَ -

ثُمَّ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْنَا، ثُمَّ قَالَ: «اجْلِسُوا»،

فَخَطَبَنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا وَرَقَدُوا، وَأَنْتُمْ لَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرْتُمْ

الصَّلَاةَ» [٥٠].

٤٩ سنن أبي داود،

كِتَابُ الصَّلَاةِ، بَابُ

تَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ، ج ١

ص ١٧٨، رقم ٦٦٦.

سنن النسائي، كِتَابُ

الْإِيمَانَةِ، مَنْ وَصَلَ

صَفًّا، ج ٢، ص ٩٣،

رقم ٨١٩.

٥٠ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْمُكْتَبِينَ مِنْ

الصَّحَابَةِ، مُسْنَدُ جَابِرِ

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ، ج ٢٣، ص ٧٧،

رقم ١٤٧٤٣.

وبعضه في صحيح

مسلم، كِتَابُ

الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ

الصَّلَاةِ، بَابُ وَقْتِ

الْعِشَاءِ وَتَأْخِيرِهَا، ج ١

ص ٤٤٣، رقم ٦٤٠.

Kebâirden [Büyük Günahlardan] Kaçınan ve Namaz Kılan Bir Kimsenin Cennete Gireceği

- Abdullah b. Amr'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] minbere çıktı ve:

“Yemin olsun! Yemin olsun! Yemin olsun!” buyurdu ve minberden indi.

Sonra şöyle buyurdu: “Müjdeler olsun! Müjdeler olsun! Kim beş vakit farz namazlarını kılar da kebâirden (büyük günahlardan) kaçınırsa; istediği kapıdan cennete girer.”

Muttalib dedi ki: “Abdullah b. Ömer’e [ra] bir adam ‘Resûlullah’ın [sas] kebâirin neler olduğunu da zikrettiğini duydun mu?’ diye sordu.”

İbn Ömer [ra] de: Evet. “Anne babaya itaatsizlik, Allah’a şirk koşmak, bir kimseyi öldürmek, iffet sahibi bir kadına iftira atmak, yetimin malını yemek, düşmana karşı harekete geçmiş bir ordudan kaçmak ve faiz yemek.”^[51]

⁵¹ Taberânî, el-Mu’ce-mu’l-Kebîr, III, 8. Taberânî, el-Kebîr’de rivayet etmiştir. Senedindeki Müslim b. el-Velîd b. el-Abbâs hakkında bir kimsenin bir şey söylediğini görmedim. el-Hey-semî, Mec-mau’z-Zevâid, II, 143 (389).

١٠١

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ الْمُصَلِّي مُجْتَنِبُ الْكِبَائِرِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:

صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ، فَقَالَ:

«لَا أُقْسِمُ، لَا أُقْسِمُ، لَا أُقْسِمُ»، ثُمَّ نَزَلَ،

فَقَالَ: «أُبَشِّرُوا أُنْبَشِرُوا، إِنَّهُ مَنْ صَلَّى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، وَاجْتَنَبَ

الْكِبَائِرَ دَخَلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ»،

قَالَ الْمُطَّلِبُ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَسْأَلُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو: أَسَمِعْتَ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُهُنَّ؟،

قَالَ: نَعَمْ: «عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَالشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَقَذْفُ

الْمُحْصَنَاتِ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالْفِرَارُ مِنَ الرَّحْفِ، وَأَكْلُ الرِّبَا»^[٥١]

٥١ المعجم الكبير،
الطبراني، الْمُطَّلِبُ
بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
حَنْطَلٍ، عَنْ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، ج ١٣
ص ٨، رقم ٣٠٣. رواه
الطبراني في الكبير،
وفيه مسلم بن الوليد
بن العباس، ولم أر من
ذكره. مجمع الزوائد،
الهيتمي، كتاب
الإيمان، باب في
الكبائر، ج ٢ ص ١٤٣،
رقم ٣٨٩.

Takvalı Olmaya Teşviği ve Cuma Namazının Farz Olması

- Câbir b. Abdullah'tan (ra) rivâyetle:

Resûlullah (sas) bir hutbesinde şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Ölmeden önce tevbe ediniz. (Hastalık, yaşlılık gibi) başka işlerle meşgul edilmeden önce sâlih ameller işlemede acele ediniz.

Rabbiniz ile aranızda, O'nu (cc) zikri çoğaltarak, gizli ve açıktan sadaka vermeyi artırarak bağ oluşturunuz. Böylece bol rızka, ilahî yardıma ve ıslaha mazhar olasınız. Biliniz ki Allah (cc) içinde bulunduğum bu makamda, bu günde, bu ayda bu yıldan kıyamete kadar cuma namazını üzerinize farz kılmıştır. Her kim ben hayatta iken ya da benden sonra, başında âdil veya zalim bir imam bulunurken bu namazı hafife alarak ya da onu inkâr ederek terk ederse Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin, onun işlerine bereket vermesin! İyi bilin ki bu kişinin tevbe etmediği sürece ne namazı ne zekâtı ne haccı ne orucu ne de bir iyiliği vardır. Kim de tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Şunu da bilin ki bir kadın bir erkeğe imamlık yapamaz. Bir bedevî de muhâcire imamlık yapamaz. Bir fâcir de mümine imamlık yapamaz. Ancak yönetici zor kullanır da mümin de onun kılıcından ve kamçısından korkarsa bu durumda imama uyar.”^[52]

52 İbn Mace, *Salât*, 1081; Ebû Ya'la, *Müsned*, III, 381.

١٠٢

خُطْبَتُهُ يَحْتَثُّ عَلَى التَّقْوَى وَافْتِرَاضِ الْجُمُعَةِ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا، وَبَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ قَبْلَ أَنْ تُشْغَلُوا،

وَصِلُوا الَّذِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ لَهُ، وَكَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، تُرْزَقُوا وَتُنْصَرُوا وَتُجْبَرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا، فِي يَوْمِي هَذَا، فِي شَهْرِي هَذَا، مِنْ عَامِي هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي أَوْ بَعْدِي، وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ جَائِرٌ، اسْتَخَفَّافًا بِهَا، أَوْ جُحُودًا لَهَا، فَلَا جَمَعَ اللَّهُ لَهُ شَمْلُهُ، وَلَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ، أَلَا وَلَا صَلَاةَ لَهُ، وَلَا زَكَاةَ لَهُ، وَلَا حَجَّ لَهُ، وَلَا صَوْمَ لَهُ، وَلَا يَرَّ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ، فَمَنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، أَلَا لَا تَوْمَنَ امْرَأَةٌ رَجُلًا، وَلَا يَوْمٌ أَعْرَابِيٌّ مُهَاجِرًا، وَلَا يَوْمٌ فَاجِرٌ مُؤْمِنًا، إِلَّا أَنْ يَقْهَرَهُ بَسُلْطَانٌ، يَخَافُ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ» [٥٢].

٥٢ سنن ابن ماجه،

كِتَابُ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ،

وَالسُّنَّةُ فِيهَا، بَابُ

فِي فَرْضِ الْجُمُعَةِ،

ج ١ ص ٣٤٣، رقم

١٠٨١. مسند أبي

يعلى الموصلي، مُسْنَدُ

جابر، ج ٣ ص ٣٨١،

رقم ١٨٥٦.

Cuma Gününün Fazileti

- Enes b. Mâlik'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Cibrîl [as] elinde beyaz bir ayna ile yanıma geldi. Ayna da siyah bir nokta vardı.

Dedim ki: ‘Bu nedir Ey Cibrîl?’

Cibrîl: ‘Bu cuma günüdür. Rabbin seni ve senden sonraki ümmetini onunla lütûflandırdı ve onu bayram kıldı. Bu bayram sayesinde sen Yahudi ve Hristiyanların önüne geçersin.’ dedi.

Ben de: ‘Bizim için bu günde ne vardır?’ diye sordum.

Dedi ki: ‘Bu günde sizin için hayır vardır. Bu günde öyle bir saat vardır ki kim o saatte Rabbine hayır ile dua eder ve o hayır onun için kısmet kılınmışsa Rabbin o hayrı kesinlikle verir. Eğer kısmet kılınmamışsa istediğinden daha hayırlısı ve daha büyüğü onun için saklanır. Yahut hakkında takdir edilen bir şerden O’na sığırırsa Allah [cc] onu daha büyüklerinden korur.’

Ben de: ‘Peki, bu siyah nokta nedir?’ diye sordum.

Dedi ki: ‘Kıyamet cuma günü kopacak, bu da onun işareti-dir. Cuma bizim katımızda günlerin efendisidir. Biz onu ahirette ‘yevmu’l-mezîd/ikram günü’ olarak çağırır, böyle adlandırırsınız.’

Ben de: ‘Neden onu ‘yevmu’l-mezîd/ikram günü’ diye çağır-nyorsunuz?’ diye sordum.

١٠٣

خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَفِي يَدِهِ مِرْآةٌ بَيَضَاءُ، فِيهَا نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ،

فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ يَا جِبْرِيلُ؟

قَالَ: هَذِهِ الْجُمُعَةُ يَعْرِضُهَا رَبُّكَ لِتَكُونَ لَكَ عِيْدًا، وَلِقَوْمِكَ مِنْ

بَعْدِكَ، تَكُونُ أَنْتَ الْأَوَّلُ، وَتَكُونُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى مِنْ بَعْدِكَ،

قُلْتُ: مَا لَنَا فِيهَا؟

قَالَ: لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ، لَكُمْ فِيهَا سَاعَةٌ مِنْ دَعَا رَبِّهِ فِيهَا بِخَيْرٍ هُوَ لَهُ

قَسَمٌ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَلَيْسَ لَهُ بِقَسَمٍ إِلَّا دَخَرَ لَهُ مَا هُوَ أَعْظَمُ مِنْهُ، أَوْ

تَعَوَّذَ فِيهَا مِنْ شَرٍّ هُوَ مَكْتُوبٌ إِلَّا أَعَادَهُ مِنْ أَعْظَمَ مِنْهُ.

قُلْتُ: مَا هَذِهِ النُّكْتَةُ السَّوْدَاءُ فِيهَا؟

قَالَ: هَذِهِ السَّاعَةُ تَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَهُوَ سَيِّدُ الْأَيَّامِ عِنْدَنَا، وَنَحْنُ

نَدْعُوهُ فِي الْآخِرَةِ يَوْمَ الْمَزِيدِ.»

قَالَ: «قُلْتُ: لِمَ تَدْعُونَهُ يَوْمَ الْمَزِيدِ؟

Dedi ki: ‘Muhakkak ki Rabbin Azze ve Celle cennette beyaz miskten bir vadi yarattı. Cuma günü, Allah Tebareke ve Teâlâ ‘İlliyyîn’den kürsiye iner. Kürsüsünün etrafı nurdan minberler ile çevrilidir. Nebiler de gelir ve bu minberlere otururlar. Bu minberlerin de etrafında altından kürsüler vardır. Sıddıklar ve şehidler de gelir, bu kürsülere otururlar. Sonra cennet ehli gelir ve kumdan tepe üzerine otururlar. Allah Tebareke ve Teâlâ tecelli eder ve hepsi onun cemaline bakarlar.’

Allah **[cc]** şöyle buyurur: ‘Ben sizlere olan vaadimi yerine getirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Burası benim ikram makamımdır. Benden dilediğinizi isteyin.’ Onlar da Allah’ın kendilerinden razı olmasını isterler.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurur: ‘Ben sizden razıyım, sizleri cennetime aldım. İkramım bugün sizler içindir. Dilediğinizi isteyin.’

Onlar da tüm rağbetleri/dilekleri sona erene kadar isterler. Bu anda onlara hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir beşerin kalbinin ve aklının hayal bile edemeyeceği bir şey açılacak. Bu durum cuma günü halkın dağılma zamanına kadar böyle devam edecek. Sonra Allah Tebareke ve Teâlâ kürsisinden aynılır ve O’nunla beraber şehidler ve sıddıklar da aynılırlar.”

Sanırım şunları da söyledi:

“Köşk sahipleri olanlar da hiçbir kınıklık ya da çatlak bulunmayan inciden ya da kırmızı yakut yahut yeşil zebercetten (zümürüt) köşklerine çekilecekler. İçinde sayısız odaları ve kapıları olan, nehirler akan, meyveleri bol olan, eşleri ve hizmetçileri bulunan köşklerine...”

Daha çok iyiliklere nail olabilmeleri, Allah’ın Tebareke ve Teâlâ vechine daha çok bakabilmeleri için, cumaya kadar besledikleri arzu kadar hiçbir arzu ve hasretleri olmayacaktır. Bu nedenle ahirette cuma gününe ‘yevmu’l-mezîd’ denilmiştir.”^[53]

53 Bezzâr ve Taberânî *el-Evsat*’ta bu hadise yakın mana da bir hadis zikretmişlerdir. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, X, 421; Bezzâr, *Müsned*, XIV, 6887; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, II, 314; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, VII, 228.

قَالَ: إِنَّ رَبَّكَ عَزَّ وَجَلَّ اتَّخَذَ فِي الْجَنَّةِ وَاِدِيًّا أَفْئَحَ مِنَ الْمِسْكِ
أَبْيَضَ، فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ نَزَلَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْ عَلَيَيْنَ عَلَى كُرْسِيِّهِ
حَتَّى حَفَّ الْكُرْسِيُّ بِمَنَابِرَ مِنْ نُورٍ، وَجَاءَ النَّبِيُّونَ حَتَّى يَجْلِسُوا عَلَيْهَا،
ثُمَّ حَفَّ الْمَنَابِرُ بِكَرَاسِيٍّ مِنْ ذَهَبٍ، ثُمَّ جَاءَ الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ
حَتَّى يَجْلِسُوا عَلَيْهَا، ثُمَّ يَجِيءُ أَهْلُ الْجَنَّةِ حَتَّى يَجْلِسُوا عَلَى الْكَثِيبِ،
فَيَتَجَلَّى لَهُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَتَّى يَنْظُرُوا إِلَى وَجْهِهِ،

وَهُوَ يَقُولُ: أَنَا الَّذِي صَدَقْتُكُمْ وَعَدِي، وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي،
هَذَا مَحَلُّ كَرَامَتِي فَسَلُونِي. فَيَسْأَلُوهُ الرِّضَا
فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: رِضَائِي أَحَلَّكُمْ دَارِي، وَأَنَالَكُمْ كَرَامَتِي،
فَسَلُونِي.

فَيَسْأَلُوهُ حَتَّى تَنْتَهِيَ رَغْبَتُهُمْ، فَيَفْتَحَ لَهُمْ عِنْدَ ذَلِكَ مَا لَا عَيْنٌ
رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، إِلَى مِقْدَارِ مُنْصَرَفِ
النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، ثُمَّ يَصْعَدُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى كُرْسِيِّهِ فَيَصْعَدُ مَعَهُ
الشُّهَدَاءُ وَالصَّادِقُونَ

أَحْسَبُهُ قَالَ:

وَيَرْجِعُ أَهْلُ الْعُرْفِ إِلَى غُرْفِهِمْ، دُرَّةٌ بَيضاء لَا قَصَمَ فِيهَا وَلَا فَصَمَ،
أَوْ يَأْقُوْتَةُ حَمراءُ أَوْ زَبْرَجْدَةٌ خَضراءُ، مِنْهَا غُرْفُهَا وَأَبْوَابُهَا مُطَرَّدَةٌ، فِيهَا
أَنهَارُهَا مُتَدَلِّيةٌ، فِيهَا ثِمَارُهَا، فِيهَا أَرْوَاجُهَا وَخُدُمُهَا،

فَلْيَسْأَلُوا إِلَى شَيْءٍ أَحْوَجَ مِنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ لِيَزِدَادُوا فِيهِ كَرَامَةً،
وَلِيَزِدَادُوا فِيهِ نَظَرًا إِلَى وَجْهِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَلِذَلِكَ دُعِيَ يَوْمَ الْمَرْيَدِ [٥٣]»

٥٣ رَوَاهُ الْبَزَّازُ، وَالطَّبْرَانِيُّ
فِي الْأَوْسَطِ بِنَحْوِهِ.
مَجْمَعُ الزَّوَائِدِ،
الْهَيْثَمِيُّ، كِتَابُ أَهْلِ
الْجَنَّةِ، بَابُ فِي رُؤْيَا
أَهْلِ الْجَنَّةِ لِلَّهِ تَبَارَكَ
وَتَعَالَى وَرِضَا عَنْهُمْ،
ج ١٠ ص ٤٢١، رَقْم
١٨٧٧١. مَسْنَدُ الْبَزَّازِ،
مُسْنَدُ أَبِي حَمْرَةَ أَنَسٍ
بْنِ مَالِكٍ، ج ١٤
ص ٦٨، رَقْم ٧٥٢٧.
الْمَعْجَمُ الْأَوْسَطُ،
الطَّبْرَانِيُّ، بَابُ الْأَلْفِ،
مِنْ اسْمِهِ أَحْمَدُ، ج ٢
ص ٣١٤، رَقْم ٢٠٨٤.
مَسْنَدُ أَبِي يَعْلَى، أَبُو
عِمْرَانَ الْجَوْنِي عَنْ
أَنَسٍ، ج ٧ ص ٢٢٨،
رَقْم ٤٢٢٨.

Cuma Günü Yıkanmayı Emredışı

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Bir adam ona cuma günü gusletmenin vacip mi olduğunu sordu.

İbn Abbâs (ra) da: “Hayır, kim isterse o yıkansın. Size cuma günü gusletme konusunun nasıl başladığını anlatayım: İnsanlar yoksuldular, muhtaçtılar. Yünden kıyafetler giyiyorlardı. Hurma ağaçlarını, sırtları üzerinde taşıdıkları su ile suluyorlardı. Mescid-i Nebî yapı itibarı ile dardı ve çatısı yere yakındı. Yün giyen insanlar bu nedenle terliyordu. Resûlullah'ın (sas) minberi de alçaktı, ancak üç merdiven vardı. Yün giyen kişiler o kadar terliyordu ki ter kokuları ve yün kokuları etrafa yayıldı. Bu hâl de bazılarını rahatsızlık verdi. O kadar ki koku minberdeki Resûlullah'a (sas) kadar ulaştı. Bunun üzerine Resûlullah (sas):

‘Ey insanlar, cuma namazına geleceğiniz zaman yıkanın. Sahip olanlarınız da elindeki en güzel kokuyu sürünsün.’^[54] diye buyurdu.”

Cuma İçin Hazırlık

• Abdullah b. Selâm'dan (ra) rivayetle:

Cuma günü Resûlullah'ın (sas) minber üzerinde şöyle buyurduğunu işitmiş:

“Sizden biri, cuma için günlük kıyafetleri dışında iki parçalı bir elbise satın alsın ona bir vebal yoktur.”^[55]

54 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 241. Buhârî'deki hadisin bir kısmı: Hz. Âişe'den ((r.anhâ)) rivayet edildi: İnsanlar kendi işlerini kendileri görürdü. Cuma namazına da iş yaparkenki halleri ne ise o halde giderlerdi. Bundan dolayı kendilerine: “Keşke yıkan-sanız.” denildi. Buhârî, Cuma, 903.

55 İbn Mâce, *İkâmetu's-Salât*, 1095.

١٠٤

خُطْبَتُهُ يَأْمُرُ بِالْإِغْتِسَالِ لَهَا

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ،

وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، أَوْاجِبٌ هُوَ؟

قَالَ: لَا، وَمَنْ شَاءَ اغْتَسَلَ، وَسَأَحَدْتُكُمْ عَنْ بَدْءِ الْغُسْلِ: كَانَ النَّاسُ مُحْتَاجِينَ، وَكَانُوا يَلْبَسُونَ الصُّوفَ، وَكَانُوا يَسْقُونَ النَّحْلَ عَلَى ظُهُورِهِمْ، وَكَانَ مَسْجِدُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَيِّقًا مُتْقَارِبَ السَّقْفِ، فَرَاخَ النَّاسُ فِي الصُّوفِ فَعَرِقُوا، وَكَانَ مَنِيرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصِيرًا، إِنَّمَا هُوَ ثَلَاثُ دَرَجَاتٍ، فَعَرِقَ النَّاسُ فِي الصُّوفِ، فَفَارَتْ أَرْوَاحُهُمْ، أَرْوَاحُ الصُّوفِ، فَتَأَذَى بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، حَتَّى بَلَغَتْ أَرْوَاحُهُمْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمَنِيرِ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِذَا جِئْتُمُ الْجُمُعَةَ، فَاعْتَسِلُوا، وَلِيَمَسَّ أَحَدُكُمْ مِنْ أَطْيَبِ طَيِّبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ [١٠٤]».

٤٤ مسند الإمام أحمد،
مسندُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ
الْمُطَّلِبِ، ج ٤
ص ٢٤١، رقم ٢٤١٩.
وفي صحيح البخاري
بعضه (قَالَتْ عَائِشَةُ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: «كَانَ
النَّاسُ مَهْنَةً أَنْفُسِهِمْ،
وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى
الْجُمُعَةِ، رَاحُوا فِي
هَيْئَتِهِمْ فَقِيلَ لَهُمْ: لَوْ
اغْتَسَلْتُمْ»). صحيح
البخاري، كتاب
الْجُمُعَةِ، بَابُ وَقْتُ
الْجُمُعَةِ إِذَا زَالَتْ
الشَّمْسُ، ج ٢ ص ٧،
رقم ٩٠٣.

١٠٥

الاسْتِعْدَادُ لِلْجُمُعَةِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ:

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ عَلَى الْمَنِيرِ

فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ:

«مَا عَلَى أَحَدِكُمْ لَوْ اشْتَرَى ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، سِوَى ثَوْبٍ

مِهْنَتِهِ [١٠٥]».

٥٥ سنن ابن ماجه، كتاب
إِقَامَةِ الصَّلَاةِ، وَالسُّنَّةُ
فِيهَا، بَابُ مَا جَاءَ فِي
الرَّيْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ،
ج ١ ص ٣٤٨، رقم
١٠٩٥.

Cuma Namazına Erken Gelme ve Hutbe Esnasında Boş Konuşmama

- Ali (ra), Kûfe’de iken minberde insanlara
hitaben şunları söyledi:

“Cuma günü geldiğinde şeytanlar bayrakları ile erkenden çarşı pazara gider ve insanları Cuma’dan alıkoymak için bin bir türlü engel çıkarırlar. Melekler de erkenden mescidlerin kapılarına gider, orada otururlar. Gelenleri ‘birinci saatte geldi, ikinci saatte geldi’ diye yazarlar. Tâ ki imam minbere çıkana dek bu böyle devam eder.

Eğer bir kişi mecliste oturup sessizce imamı görüp dinleyeceği bir yere oturur ve can kulağı ile hiç konuşmadan onu dinlerse ona iki kat ecir vardır. Ya da imamdaki uzak bir yere oturur, imamı duyamaz ancak sessiz durur ve hiç konuşmazsa ona da bir hisse ecir vardır.

Bir kişi de imamı görüp duyabileceği bir yere oturur da boş konuşur ve sessiz kalmaz, imamı dinlemezse ona bir hisse vebal yazılır.

Her kim Cuma’da yanındakine: “Sessiz ol” dese boş laf etmiş olur. Kim de boş laf ederse ona Cuma’dan hiçbir şey yoktur.” Konuşmasının sonunda şunları söyledi: “Resûlullah’ın (sas) böyle söylediğini işittim.”^[56]

⁵⁶ Ebû Dâvûd,
Cuma, 1051.

١٠٦

خُطْبَتُهُ فِي التَّبَكِيرِ إِلَيْهَا وَعَدَمِ اللَّغْوِ

• عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ يَقُولُ:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، غَدَتِ الشَّيَاطِينُ بِرَايَاتِهَا إِلَى الْأَسْوَاقِ،
فَيَرْمُونَ النَّاسَ بِالتَّرَايِثِ، أَوِ الرِّبَايِثِ، وَيُبْطِطُونَهُمْ عَنِ الْجُمُعَةِ، وَتَغْدُو
الْمَلَائِكَةُ فَيَجْلِسُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ، فَيَكْتُبُونَ الرَّجُلَ مِنْ سَاعَةٍ،
وَالرَّجُلَ مِنْ سَاعَتَيْنِ، حَتَّى يَخْرُجَ الْإِمَامُ،
فَإِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ مَجْلِسًا يَسْتَمْكِنُ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِمَاعِ وَالنَّظَرِ،
فَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ كِفْلَانِ مِنْ أَجْرٍ، فَإِنْ نَأَى وَجَلَسَ حَيْثُ لَا
يَسْمَعُ فَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْغُ لَهُ كِفْلٌ مِنْ أَجْرٍ،
وَإِنْ جَلَسَ مَجْلِسًا يَسْتَمْكِنُ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِمَاعِ وَالنَّظَرِ فَلَعَا، وَلَمْ
يُنْصِتْ كَانَ لَهُ كِفْلٌ مِنْ وَزْرِ،

وَمَنْ قَالَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِصَاحِبِهِ: صَبِّهِ، فَقَدْ لَعَا، وَمَنْ لَعَا فَلَيْسَ لَهُ
فِي جُمُعَتِهِ تِلْكَ شَيْءٌ»، ثُمَّ يَقُولُ فِي آخِرِ ذَلِكَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَلِكَ [٥٦] .

Cuma'yı Terki Nehyedişi

- Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayetle:

Nebî (sas) bir gün bizlere hutbesinde şunları buyurdu:

“Şüphe yok ki Allah (cc) içinde bulunduğum bu makamda, bu saatte, bu günde, bu ayda, bu yılda kıyamete kadar Cuma namazını sizlere farz kıldı. Her kim hiçbir özrü olmaksızın, âdil ya da zalim bir imamla birlikte iken onu terk ederse; onun iki yakası bir araya gelmez, işlerinde de bereket olmaz. İyi bilin ki; bu kişinin ne namazı ne haccı ne bir iyiliği ne de bir sadakası vardır.”^[57]

Mekân Ne Kadar Uzakta Olsa da Cuma Namazından Geri Kalmayı Nehyedişi

- Câbir'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir cuma hutbesinde şunları buyurdu:

“Cuma günü namazda hazır bulunması gereken bir kişi, şayet Medine'den bir mil uzaklıkta bulunup da gelmiyorsa -ikinci kez söylediğinde iki mil, üçüncüsünde ise üç mil dedi- Allah onun kalbini mühürler.”^[58]

⁵⁷ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Evsat, VII, 193. Taberânî, el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravilerinden Musa b. Atiyye el-Bâhili'nin tercemesini [biyografisini] yazan birini bulamadım. Kalan raviler sika'dır. el-Heysemî, Mec-mau'z-Zevâid, II, 169 (3029).

⁵⁸ Ebû Ya'lâ, Müsned, IV, 140. Ebû Ya'lâ'nın senedindeki raviler sika kabul edilmiştir. el-Heysemî, Mec-mau'z-Zevâid, II, 193 (3175).

١٠٧

خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ تَرْكِ الْجُمُعَةِ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ:

خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا، فِي سَاعَتِي هَذِهِ، فِي يَوْمِي هَذَا، فِي شَهْرِي هَذَا، فِي عَامِي هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، مَنْ تَرَكَهَا مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ مَعَ إِمَامٍ عَادِلٍ أَوْ إِمَامٍ جَائِرٍ فَلَا جُمُعَ لَهُ شَمْلُهُ وَلَا بُورِكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ، أَلَا وَلَا صَلَاةَ لَهُ، أَلَا وَلَا حَجَّ لَهُ، أَلَا وَلَا بَرَّ لَهُ، أَلَا وَلَا صَدَقَةَ لَهُ^[٥٧]» .

١٠٧

خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنِ التَّخَلُّفِ عَنِ الْجُمُعَةِ وَلَوْ بَعْدَ الْمَكَانِ

• عَنْ جَابِرٍ، قَالَ:

قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: «عَسَى رَجُلٌ تَحْضُرُهُ الْجُمُعَةُ وَهُوَ عَلَى قَدَرٍ مِيلٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلَا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ» قَالَ: ثُمَّ قَالَ فِي الثَّانِيَةِ: «عَسَى رَجُلٌ تَحْضُرُهُ الْجُمُعَةُ وَهُوَ عَلَى قَدَرٍ مِيلَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلَا يَحْضُرُهَا» وَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «عَسَى يَكُونُ عَلَى قَدَرٍ ثَلَاثَةِ أَمْيَالٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلَا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ وَيَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ^[٥٨]» .

٥٧ المعجم الأوسط،

الطبراني، بابُ الصَّيِّمِ،
مَنْ اسْمُهُ: مُحَمَّدٌ،

ج ٧ ص ١٩٣، رقم

٧٢٤٦. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

فِي الْأَوْسَطِ وَفِيهِ

مُوسَى بْنُ عَطِيَّةَ

الْبَاهِلِيِّ وَلَمْ أَجِدْ مَنْ

تَرْجُمُهُ وَبَيِّنُهُ رِجَالِهِ

ثِقَاتٍ. مجمع الزوائد،

الهيثمي، بابُ فَرْضِ

الْجُمُعَةِ وَمَنْ لَا تَجِبُ

عَلَيْهِ، ج ٢ ص ١٦٩،

رقم ٣٠٢٩.

٥٨ مسند أبي يعلى،

مسندُ جَابِرٍ، ج ٤

ص ١٤٠، رقم ٢١٩٨.

رَوَاهُ أَبُو يَعْلَى وَرِجَالُهُ

مُوثِقُونَ. مجمع

الزوائد، الهيثمي، بابُ

فِيمَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ،

ج ٢ ص ١٩٣، رقم

٣١٧٥.

Yağmur Duası

• Rivayet edildiğine göre:

Bir bedevi kıtlık yılında Resûlullah'a [sas] gelip:

“Bizler sana geldik ey Allah'ın Resûlü. Zira bizim ne sesi çıkan bir hayvanımız ne de bir bebeğimiz kaldı.” dedi. Ardından şu beyitleri okudu:

*Sana geldik, kızlarımız kendi çalışmak zorunda artık
Analar emzikli çocuklarıyla ilgilenemiyor artık
Açlıktan gençler el açar oldu gururlarına rağmen
Hiç kimse acı tatlı bir kelime edemiyor zafiyetten
İnsanların yiyebileceği bir şey kalmadı yanımızda
Bu yılın acı kavunu ve berbat ilhiz [59] yemeğinden başka
Sıkıntıdan kaçışımız ancak sanadır ey Allah'ın Resûlü!
İnsanlar peygamberlerden başka kime firar edebilir ki!*

Bunun üzerine Resûlullah [sas] ayağa kalktı, ridası ile minbere çıktı. Allah'a hamd-ü sena getirerek şöyle dua etti:

“Allah'ım! Can kurtaran, verimli, faydası ile bol bol, sağanak sağanak, yeri örtercesine toprağı canlandıran yağmurlar ihsan eyle! Onunla topraklar ekin, hayvanlar süt versin. Acilen yağdır Allah'ım! Ancak fayda versin zarar değil.”

Allah'a yemin olsun ki Resûlullah [sas] daha elini indirmeden, gökyüzünden yağmur boşalmaya başladı. Bunun üzerine insanlar: “Boğulacağız, boğulacağız ey Allah'ın Resûlü!” diye bağırmağa başladılar.

Resûlullah [sas] şöyle dua etti: “Allah'ım etrafımıza yağdır, üzerimize değil!”

Bulutlar Medine'nin üzerinden çekilerek şehrin etrafını taç gibi çevrelediler. Bunun üzerine Resûlullah [sas] güldü, o kadar ki azı dişleri gözüktü. [60]

59 İlhez, Arapların kıtlık yıllarında yahut fakirlik dönemlerinde deve tüyünü bir taş üzerinde dövüp onu hayvan kanları ile karıştırıp ateşte kızartarak yaptıkları bir yemeğin adıdır.

60 Ahmed Zeki Safvet, *Cemheratu Hutabi'l-Arab*, I, 12.

١٠٩

خُطْبَتُهُ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

• رُوِيَ:

أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَامِ
جَدَبٍ فَقَالَ:
أَتَيْنَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَمْ يَبْقَ لَنَا صَبِيٌّ يَرْتَضِعُ، وَلَا شَارِفٌ تَجْتَرُ،
ثُمَّ أَنْشَدَهُ:

أَتَيْنَاكَ وَالْعَدْرَاءُ يُدْمَى لِبَانُهَا وَقَدْ شُغِلَتْ أُمُّ الرِّضِيعِ عَنِ الطِّفْلِ
وَأَلْقَى بِكَفِّهِ الْفَتَى لِاسْتِكَانَةٍ مِنْ الْجُوعِ حَتَّى مَا يُمِرُّ وَلَا يُحْلِي
وَلَا شَيْءَ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ عِنْدَنَا سِوَى الْحَنْظَلِ الْعَامِيِّ وَالْعِلْهِزِ^[٥٩] الْفَشْلِ
وَلَيْسَ لَنَا إِلَّا إِلَيْكَ فِرَارُنَا وَأَيْنَ فِرَارُ النَّاسِ إِلَّا إِلَى الرُّسُلِ
فَقَامَ النَّبِيُّ يَجْرُ رِدَاءَهُ حَتَّى صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَاثْنَى عَلَيْهِ
وَقَالَ:

«اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُعِيشًا مَرِيئًا هَنِيئًا مَرِيعًا سَحًّا سَجَالًا غَدَقًا طَبَقًا
دِيمًا دَرَرًا، تُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ، وَتُنْبِتُ بِهِ الزَّرْعَ، وَتُدْرِي بِهِ الضَّرْعَ،
وَاجْعَلْهُ سَقِيًّا نَافِعَةً عَاجِلًا غَيْرَ رَائِثٍ»
فَوَلَّى اللَّهُ مَا رَدَّ رَسُولُ اللَّهِ يَدَهُ إِلَى نَحْرِهِ حَتَّى أَلْقَتْ السَّمَاءُ
أَرْوَاقَهَا، وَجَاءَ النَّاسُ يَضْجُونَ، الْغَرَقَ الْغَرَقَ يَا رَسُولَ اللَّهِ،
فَقَالَ: «اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا»

فَانْجَابَ السَّحَابُ عَنِ الْمَدِينَةِ حَتَّى اسْتَدَارَ حَوْلَهَا كَالْإِكْلِيلِ،
فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ^[٦٠].

٥٩ العلhez: طعام كان
العرب يتخذونه من
الدم ووبر البعير في
سنوات المجاعة.
٦٠ جمهرة خطب العرب،
أحمد زكي صفوت،
الباب الثاني: الخطب
والوصايا في عصر
صدر الإسلام، خطب
النبي صلى الله عليه
وسلم، خطبته في
الاستسقاء، ج ١
ص ١٥٤، رقم ١٢.

Yağmur Duasına Dair

- Şafîî dedi ki: Sâlim b. Abdullah, babasından şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah (sas) yağmur duası yaptığında şöyle dua etti:

“Allah’ım! Bize can kurtaran, verimli, faydalı, bereketli, bol bol, sağanak sağanak, her tarafı kaplayan, yerleri örten, sürekli, devamlı bir yağmur ver.

Allah’ım! Bize yağmur yağdır. Bizi ümitsizliğe düşenlerden eyleme!

Allah’ım! Kullann, topraklann, hayvanların ve diğer yarattıklarann öyle bir kıtlığa, öyle bir sıkıntıya, öyle bir darlığa düştüler ki biz senden başkasına hâlimizi arz etmeyiz.

Allah’ım! Ekinlerimizi yeşert, hayvanlarımızı sütle doldur. Göğün bereketlerinden bize yağmur yağdır. Yerin bereketlerinden bizim için ekinler bitir.

Allah’ım! Bizden yoksulluğu, çıplaklığı, açlığı kaldır. Sen-den başkasının defedemeyeceği bu belâyı bizden defet.

Allah’ım! Sen’den af diliyoruz. Çünkü sen Gaffâr’sın (şüphesiz çok affedicisin). Artık bize gökten bol bol yağmur yağdır.”

eş-Şafîî dedi ki: İmamın bu duayı okumasını müstehap görüyorum.^[61]

⁶¹ eş-Şafîî, el-Ümm, I, 287; İbn Kayyim el-Cevziyye, Zâdül-Meâd, I, 443.

١١٠

مِنْ خُطْبِهِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ أَيْضًا

• قَالَ الشَّافِعِيُّ : وَرَوَى سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ

«أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَسْقَى قَالَ :

اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا هَنِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا غَدَقًا مُجَلِّلًا عَامًّا طَبَقًا
سَحًّا دَائِمًا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ،
اللَّهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ، وَالْبَهَائِمِ، وَالْخَلْقِ مِنَ اللَّأْوَاءِ، وَالْجَهْدِ
وَالضَّنْكِ مَا لَا نَشْكُو إِلَّا إِلَيْكَ،
اللَّهُمَّ أَنْبِتْ لَنَا الزَّرْعَ، وَأَدِرْ لَنَا الضَّرْعَ، وَاسْقِنَا مِنْ بَرَكَاتِ
السَّمَاءِ، وَأَنْبِتْ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ،
اللَّهُمَّ ارْفَعْ عَنَّا الْجَهْدَ، وَالْجُوعَ، وَالْعُرْيَ، وَاكْشِفْ عَنَّا مِنْ
الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ،

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلْ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا» .

(قَالَ الشَّافِعِيُّ) : وَأُحِبُّ أَنْ يَدْعُوَ الْإِمَامُ بِهَذَا [٦١] .

٦١ الأم، الشافعي، كتاب
الاستسقاء، تحويل
الإمام الرذائي في صلاة
الاستسقاء، ج ١
ص ٢٨٧. زاد المعاد،
ابن قيم الجوزية،
فصول في هديه صلى
الله عليه وسلم في
العبادات، فصل في
هديه صلى الله عليه
وسلم في الاستسقاء،
ج ١ ص ٤٤٣.

Yağmur Duası Hakkında

• Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

İnsanlar, Resûlullah'a [sas] gelerek yağmurun yağmamasından, kuraklıktan şikâyetle bulundular. Bunun üzerine Resûlullah [sas] bir minber konulmasını emretti. Musallaya (namaz kılınan yere) bir minber kondu. Sonra Resûlullah [sas] yağmur duasına çıkacakları günü insanlara bildirdi. (Kararlaştırılan gün gelince) güneşin ilk ışıkları belirlediğinde Resûlullah [sas] minbere çıktı. Tekbir getirdi, Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Sizler yurdunuzdaki kıtlıktan ve yağmur zamanının geciktiğinden dolayı şikâyetle bulundunuz. Allah [cc] sizlere kendisine dua etmenizi emretti ve duanıza icabet edeceğini vadetti.”

Ardından şöyle dua etti: *“Hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. O Rahmân ve Rahîm'dir. Din gününün sahibidir. Allah'tan başka ilâh yoktur. O dilediğini yapar. Allah'ım, sensin Allah. Ganî olan senden başka ilâh yoktur. Bizler ise fakiriz. Üzerimize yağmur yağdır. İndirdiğini bizlere kuvvet kıl ve onu bizler için bir zamana kadar ulaştıracak olan azık kıl.”*

Sonra ellerini kaldırdı, tâ ki koltuk altlarındaki beyazlar gözüktü. Sonra insanlara sırtını döndü. Tekrar önünü döndü ya da cübbesini ters çevirdi. Bu arada elleri hâlâ yukarıda idi. Sonra tekrar insanlara döndü ve ellerini indirdi. İki rek'at namaz kıldı. Hemen ardından Allah bir bulut meydana getirdi, gök gürledi, şimşek çaktı. Ardından Allah'ın izni ile yağmur başladı.

Resûlullah [sas] yolları sel alana kadar mescidine gelmedi. İnsanların (yağmurdan korunmak için) kuytu yerlere kaçtıklarını görünce Resûlullah [sas] güldü, o kadar ki azı dişleri göründü.

خُطْبَةٌ أُخْرَى فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

• عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ:

شَكَا النَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُحُوطَ الْمَطَرِ، فَأَمَرَ بِمَنْبَرٍ، فَوُضِعَ لَهُ فِي الْمُصَلَّى، وَوَعَدَ النَّاسَ يَوْمًا يَخْرُجُونَ فِيهِ، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حِينَ بَدَأَ حَاجِبُ الشَّمْسِ، فَقَعَدَ عَلَى الْمَنْبَرِ، فَكَبَّرَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ قَالَ:

«إِنَّكُمْ شَكَوْتُمْ جَدَبَ دِيَارِكُمْ، وَاسْتِخَارَ الْمَطَرِ عَنْ إِبَّانِ زَمَانِهِ عَنْكُمْ، وَقَدْ أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ تَدْعُوهُ، وَوَعَدَكُمْ أَنْ يَسْتَجِيبَ لَكُمْ»،

ثُمَّ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ، أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ، وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ لَنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ»،

ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ، فَلَمْ يَزَلْ فِي الرَّفْعِ حَتَّى بَدَأَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ، ثُمَّ حَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ، وَقَلَبَ، أَوْ حَوَّلَ رِدَاءَهُ، وَهُوَ رَافِعُ يَدَيْهِ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ وَنَزَلَ، فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ، فَأَنشَأَ اللَّهُ سَحَابَةً فَرَعَدَتْ وَبَرَقَتْ، ثُمَّ أَمْطَرَتْ بِإِذْنِ اللَّهِ،

فَلَمْ يَأْتِ مَسْجِدَهُ حَتَّى سَأَلَتِ السُّبُورُ، فَلَمَّا رَأَى سُرْعَتَهُمْ إِلَى الْكِنِّ ضَحِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ،

Şöyle buyurdu: “Ben şehâdet ederim ki Allah [cc] her şeye Kadîr’dir ve ben onun kulu ve resûlüyüm.”^[62]

112

Güneş Tutulması (Küsûf) Hakkında

• Âişe’den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah [sas] güneş tutulduğu gün ayağa kalktı, namaz için tekbir getirdi, kıyamda durdu ve uzun bir kıraat yaptı. Sonra uzunca rükû etti. Sonra doğruldu, başını kaldırdı ve: “Allah [cc] kendisine hamd edeni iştir.” buyurdu. Olduğu gibi kıyamda durdu ve yine uzunca bir kıraat yaptı. Bu kıraati, ilk kıraatından daha kısaydı. Sonra uzunca rükû etti. Bu rükû da ilk rükûdan daha kısaydı. Sonra secde etti, secdesini uzun tuttu. Kıldıgı son rek’atı da aynı şeklide kıldı. Ardından selam verdi. Güneş de artık görünmüştü. Resûlullah [sas] bir hutbe irâd etti. İnsanlara ay ve güneş tutulmasından bahsetti. Şöyle buyurdu:

“Her ikisi de Allah’ın ayetlerinden birer âyettirler. Ay da güneş de birinin ölümü ya da birinin hayatı (doğumu) nedeni ile tutulmazlar. Şayet güneş ya da ay tutulmasına tanık olursanız hemen namaza durarak Allah’a sığınınız.”^[63]

113

Güneş Tutulmasında İrad Ettiği Hutbe

• Abdullah b. Amr’dan (ra) rivayetle:

Resûlullah [sas] zamanında güneş tutuldu. Bunun üzerine Resûlullah [sas] namaza durdu. Biz de O’nunla beraber namaza durduk. Kıyâmı o kadar uzattı ki rükû etmeyecek zannettik. Sonra rükû etti. Neredeyse rükûdan doğrulmayacaktı.

⁶² Ebû Dâvûd dedi ki: “Bu garip bir hadistir. İsnadı ise ceyyiddir.” Ebû Dâvûd, *İstiskâ*, 1173.

⁶³ Buhârî, *Bed’ül-Halk*, 1047,3203; Müslim, *Küsûf*, 901

فَقَالَ: «أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ»^[٦٢].

١١٢

خُطْبَتُهُ فِي الْكُسُوفِ

• عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ، قَامَ فَكَبَّرَ وَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»، وَقَامَ كَمَا هُوَ، فَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً، وَهِيَ أَذْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهِيَ أَذْنَى مِنَ الرُّكُوعَةِ الْأُولَى، ثُمَّ سَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكُوعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ سَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ، فَخَطَبَ النَّاسَ، فَقَالَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ:

«إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ»^[٦٣].

١١٣

خُطْبَتُهُ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:

كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ، وَقُمْنَا مَعَهُ، فَأَطَالَ الْقِيَامَ، حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ لَيْسَ بِرَاكِعٍ، ثُمَّ رَكَعَ، فَلَمْ يَكِدْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ،

٦٢ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: «وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، إِسْنَادُهُ جَيِّدٌ. سَنَنَ أَبِي دَاوُدَ، جَمَاعُ الْبُيُوتِ صَلَاةَ الْإِسْتِسْقَاءِ وَتَفَرُّعَهَا، بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ، ج ١ ص ٣٠٤، رَقْم ١١٧٣. صحيح البخاري، كِتَابُ بَدْءِ الْخَلْقِ، بَابُ صِفَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ يُحْسِبَانِ، ج ٤ ص ١٠٨، رَقْم ٣٢٠٣. ورقم ١٠٤٧. صحيح مسلم، كِتَابُ الْكُسُوفِ، بَابُ صَلَاةِ الْكُسُوفِ، ج ٢ ص ٦٢٠، رَقْم ٩٠١.

Sonra doğruldu.(O kadar uzun süre böyle kaldı ki) neredeyse secde etmeyecekti. Sonra secde etti. (Secdesini de o kadar uzattı ki) neredeyse başını kaldırmayacaktı. Sonra oturdu. (O kadar uzun süre oturdu ki) neredeyse ikinci secdeyi yapmayacaktı. Sonra da ikinci secdesini etti. (Yine çok uzun süre böyle kaldı) Neredeyse başını kaldırmayacaktı. İkinci rek'atı da, tıpkı birinci rek'atı kıldığı gibi bu şekilde kıldı. İkinci rek'atın secdesinde iken yere doğru üfleyerek ağlıyor, bir yandan da şöyle diyordu:

“Rabbim ben aralarında olduğum halde onlara azap etmeyeceğini bana vadetmedin mi? Bizler senden bağışlanma dilemeye devam ettikçe sizlere azap etmeyeceksin değil mi?”

Sonra başını kaldırdı, artık güneş belirmişti. Namazını bitirdi, Allah'a (cc) hamd-ü sena getirdi ve şöyle buyurdu:

“Ey İnsanlar! Hiç şüphe yok ki Güneş ve Ay Allah'ın Azze ve Celle ayetlerinden birer ayettir. İkisinden birisi tutulduğunda, derhal mescidlere giderek Allah'a sığınınız. Nefsim elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki cennet bana gösterildi. Hatta isteseydim elimi uzatıp birkaç dal alabilirdim.

Bana cehennem de gösterildi. Hatta hepinizi sarmasından korkarak ona üfleyip durdum. Cehennemde Himyerîlerden uzun boylu siyah bir kadın da vardı. Ona kedisi ile azap ediliyordu. Kadın dünyada iken bu kediyi bağlıyor, ne yemek ne de su veriyordu. Hatta kedinin yerdeki haşerelerden yemesine bile müsaade etmiyordu. Kadın her ilerlediğinde kedi kadını tırmalıyordu. Her arkasını döndüğünde onu yine tırmalıyordu. Cehennemde Benî Da'da'dan bir adam gördüm. Adam ateşe yaslanmış çengel üzerinde yayılmış oturuyordu. Bu adam çengel ile hacıların malını çalardı. Bunu onun yaptığı anlaşıldığında: 'Ben sizlerden çalmadım ki. Mallarınız benim çengelime takıldı.' derdi.”^[64]

ثُمَّ رَفَعَ، فَلَمْ يَكْدُ يَسْجُدْ، ثُمَّ سَجَدَ، فَلَمْ يَكْدُ يَرْفَعُ رَأْسَهُ، ثُمَّ جَلَسَ، فَلَمْ يَكْدُ يَسْجُدْ، ثُمَّ سَجَدَ، فَلَمْ يَكْدُ يَرْفَعُ رَأْسَهُ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ كَمَا فَعَلَ فِي الْأُولَى، وَجَعَلَ يَنْفُخُ فِي الْأَرْضِ، وَيَنْكِي وَهُوَ سَاجِدٌ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ، وَجَعَلَ يَقُولُ:

«رَبِّ، لِمَ تُعَذِّبُهُمْ وَأَنَا فِيهِمْ؟ رَبِّ، لِمَ تُعَذِّبُنَا وَنَحْنُ نَسْتَغْفِرُكَ؟»

فَرَفَعَ رَأْسَهُ، وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ، وَقَضَى صَلَاتَهُ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا كَسَفَ أَحَدُهُمَا، فَافْرِعُوا إِلَى الْمَسَاجِدِ، فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ، حَتَّى لَوْ أَشَاءُ لَتَعَاطَيْتُ بَعْضَ أَغْصَانِهَا، وَعُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ، حَتَّى إِنِّي لَأُطْفِئُهَا، خَشْيَةً أَنْ تَغْشَاكُمْ وَرَأَيْتُ فِيهَا امْرَأَةً مِنْ حِمِيرٍ، سَوْدَاءَ طَوَالَةٍ، تُعَذِّبُ بِهَرَّةٍ لَهَا، تَرِبْطُهَا، فَلَمْ تُطْعِمَهَا وَلَمْ تَسْقِهَا، وَلَا تَدْعُهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ، كُلَّمَا أَقْبَلَتْ، نَهَشَتْهَا، وَكُلَّمَا أَدْبَرَتْ نَهَشَتْهَا، وَرَأَيْتُ فِيهَا أَخَا بَنِي دَعْدَعٍ، وَرَأَيْتُ صَاحِبَ الْمُحِبِّينِ مُتَكِنًا فِي النَّارِ عَلَى مُحِبِّينِهِ، كَانَ يَسْرِقُ الْحَاجَّ بِمُحِبِّينِهِ، فَإِذَا عَلِمُوا بِهِ قَالَ: لَسْتُ أَنَا أَسْرِقُكُمْ، إِنَّمَا تَعَلَّقَ بِمُحِبِّينِي [٦٤]» .

Kusûf/Güneş Tutulması Hakkındaki Hutbesi

• Basra ehlinden Sa'lebe b. Abbâd el-Abdî'den rivayetle:

Bir gün Semüre b. Cündeb'in bir hutbesine şahit oldum. Hutbesinde Resûlullah'ın (sas) bir hadisinden bahsediyordu. Dedi ki: Resûlullah (sas) zamanında ben ve ensârdan bir genç ile hedeflerimize atış yaparken güneş bakanın gözünde iki veya üç mızrak kadar olunca Tennûme bitkisi gibi karardı.

Birisi arkadaşına dedi ki: "Haydi mescide gidelim. Allah'a yemin olsun ki Güneş'in bu hali Resûlullah'ın (sas) ümmetinde yeni bir şey meydana getirecek."

Koşarak mescide geldik, o hıçkırıklarla ağlıyordu. Gördük ki Resûlullah (sas) da mescide insanların yanına çıkmış. Öne geçip bize namaz kıldırdı. Kıyâmı, kıldıracağı namazların en uzun kıyâmı gibiydi. Sesini duymuyorduk. Rükûsu kıldıracağı namazların en uzun rükûsu gibiydi. Sesini duymuyorduk. Sonra secde etti ki kıldıracağı namazların en uzun secdesi gibiydi. Sesini duymuyorduk. Ardından birinci rek'atı kıldıracağı gibi ikinci rek'atı da kıldırdı. Güneşin açılması ikinci rek'atın oturuşuna denk geldi. Resûlullah (sas) selam verdi, Allah'a hamd-ü sena getirdi, Allah'ın kulu ve resûlü olduğuna şehâdet etti, sonrasında şunları buyurdu:

"Ey insanlar! Eğer Rabbim'in mesajlarından bir şeyi eksik tebliğ ettiğimi biliyorsanız Allah aşkına onu bana haber verin! Rabbim'in mesajını tebliğ edilmesi gerektiği gibi tebliğ ettim. Eğer siz Rabbim'in mesajlarını tebliğ ettiğimi biliyorsanız bunu bana haber verin!"

خُطْبَتُهُ الْبَلِيغَةُ فِي الْكُسُوفِ

• عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ عَبَادٍ الْعَبْدِيِّ، مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، قَالَ:
شَهِدْتُ يَوْمًا خُطْبَةً لِسَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ حَدِيثًا
عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: بَيْنَا أَنَا وَغُلَامٌ مِنَ الْأَنْصَارِ
نَزَمِي فِي غَرَضَيْنِ لَنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
حَتَّى إِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ قَيْدَ رُمَحَيْنِ، أَوْ ثَلَاثَةٍ فِي عَيْنِ النَّاطِرِ،
اسْوَدَّتْ حَتَّى آضَتْ كَأَنَّهَا تَنْوَمُ،

قَالَ: فَقَالَ أَحَدُنَا لِصَاحِبِهِ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى الْمَسْجِدِ، فَوَاللَّهِ لِيُحْدِثَنَّ
شَأْنُ هَذِهِ الشَّمْسِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أُمَّتِهِ حَدَثًا،

قَالَ: فَدَفَعْنَا إِلَى الْمَسْجِدِ، فَإِذَا هُوَ بَازِرٌ، قَالَ: وَوَافَقْنَا رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ، فَاسْتَقْدَمَ فَقَامَ بِنَا كَأَطُولِ
مَا قَامَ بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ، لَا نَسْمَعُ لَهُ صَوْتًا، ثُمَّ رَكَعَ كَأَطُولِ مَا رَكَعَ
بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ، لَا نَسْمَعُ لَهُ صَوْتًا، ثُمَّ سَجَدَ بِنَا كَأَطُولِ مَا سَجَدَ
بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ، لَا نَسْمَعُ لَهُ صَوْتًا، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ
ذَلِكَ، فَوَافَقَ تَجَلِّيَ الشَّمْسِ جُلُوسُهُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ، قَالَ: فَسَلَّمَ،
فَحَمِدَ اللَّهَ، وَائْتَنَى عَلَيْهِ، وَشَهِدَ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، أَنْشِدُكُمْ بِاللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنِّي قَصَرْتُ عَنْ
شَيْءٍ مِنْ تَبْلِيغِ رِسَالَاتِ رَبِّي لَمَّا أَخْبَرْتُمُونِي ذَاكَ، فَبَلَّغْتُ رِسَالَاتِ
رَبِّي كَمَا يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُبْلَغَ، وَإِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنِّي بَلَّغْتُ رِسَالَاتِ
رَبِّي لَمَّا أَخْبَرْتُمُونِي ذَاكَ»،

Sahâbîler ayağa kalktı ve: “Bizler şahidiz ki sen Rabbinin mesajlarını bizlere tebliğ ettin, ümmetine nasihatte bulundun, yapman gerekeni yaptın.” Sonra sustular.

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Güneş ve Ay tutulmasının, yıldızların mekanlarından silinmesinin yeryüzünde kıymetli, yüce kimselerin ölmesi sebebiyle olduğunu iddia eden kimseler muhakkak ki yalan söylüyorlar. Bu olanlar Allah’ın ayetlerindendir. Allah [cc] bunlar ile kullarını sınar da kullarından kimlerin tevbe edeceğine bakar.

Allah’a yemin ederim ki namaza başladığımdan beri dünya ve ahirette karşılaşacaklarınızı görüyorum. Allah’a yemin olsun ki otuz tane yalancı ortaya çıkmadan kıyamet kopmayacak. Onların sonuncusu tek gözlü Deccâl’dir ki onun sol gözü Ebû Tahyâ’nın -o sırada kendisi ile Âişe’nin [r.anhâ] odasının arasında oturan ensârdan yaşlı bir kimse- gözü gibi siliktir. O çıktığında -ya da dedi ki Ortaya çıktığı zaman- kendisinin Allah olduğunu iddia edecek. Kim ona iman eder, onu doğrular ve ona tâbi olursa işlemiş olduğu salih amellerin hiçbirisi ona fayda vermeyecek, boşa gidecektir. Kim de onu inkâr edip yalansalysa amellerinden dolayı cezalandırılmayacaktır. -Ya da dedi ki: ‘Geçmişteki kötü amellerinden dolayı cezalandırılmayacaktır.’

Devamında buyurdu ki: “Harem ve Beytûlmakdis dışında tüm yeryüzünde muhakkak ki ortaya çıkacaktır -ya da dedi ki: “Ortaya çıkacaktır.”- Mü’minleri Beytûlmakdis’te muhasara altına alacaktır. Şiddetli bir depremle sarsılacaklardır. Sonra da Allah onu ve ordusunu helâk edecektir. O kadar ki duvarın ilk sırası -ya da duvarın temeli yahut ağacın kökü: ‘Ey mümin! -ya da: ey Müslüman!- Şu arkamdaki Yahudi’dir, hemen gel de öldür onu!’ diye haber verecektir.

Hatta kafalarınız da karışır ve birbirinize peygamberinizin bu konuda sizlere bir şey zikredip zikretmediğini birbirinize sorarsınız. Dağlar yerinden oynar, sonra da canlılar ölür.”^[65]

⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXIII, 346.

قَالَ: فَقَامَ رِجَالٌ، فَقَالُوا: نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ رِسَالَاتِ رَبِّكَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وَقَضَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ، ثُمَّ سَكَتُوا،

ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ رِجَالًا يَزْعُمُونَ أَنَّ كُسُوفَ هَذِهِ الشَّمْسِ، وَكُسُوفَ هَذَا الْقَمَرِ، وَزَوَالَ هَذِهِ النُّجُومِ عَنْ مَطَالِعِهَا لِمَوْتِ رِجَالٍ عَظَمَاءَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، وَإِنَّهُمْ قَدْ كَذَبُوا، وَلَكِنَّهَا آيَاتٌ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ يَتَعَبَّرُ بِهَا عِبَادُهُ، فَيَنْظُرُ مَنْ يُحْدِثُ لَهُ مِنْهُمْ تَوْبَةً،

وَإِنَّمِ اللَّهُ، لَقَدْ رَأَيْتُ مِنْذُ قُمْتُ أُصَلِّي مَا أَنْتُمْ لَاقُونَ فِي أَمْرِ دُنْيَاكُمْ وَآخِرَتِكُمْ، وَإِنَّهُ وَاللَّهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ ثَلَاثُونَ كَذَابًا آخِرُهُمُ الْأَعْوَرُ الدَّجَالُ، مَمْسُوحُ الْعَيْنِ الْيُسْرَى كَانَهَا عَيْنُ أَبِي تَحْيَى، لِشَيْخٍ حِينِذٍ مِنَ الْأَنْصَارِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ، وَإِنَّهُ مَتَى يَخْرُجُ، أَوْ قَالَ: مَتَى مَا يَخْرُجُ، فَإِنَّهُ سَوْفَ يَزْعُمُ أَنَّهُ اللَّهُ، فَمَنْ آمَنَ بِهِ وَصَدَّقَهُ وَاتَّبَعَهُ، لَمْ يَنْفَعُهُ صَالِحٌ مِنْ عَمَلِهِ سَلَفَ، وَمَنْ كَفَرَ بِهِ وَكَذَّبَهُ لَمْ يُعَاقَبْ بِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ، أَوْ قَالَ: بِسَيِّئِ مِنْ عَمَلِهِ سَلَفَ، وَإِنَّهُ سَيَظْهَرُ،

أَوْ قَالَ: سَوْفَ يَظْهَرُ، عَلَى الْأَرْضِ كُلِّهَا، إِلَّا الْحَرَمَ، وَبَيْتَ الْمَقْدِسِ، وَإِنَّهُ يَحْصُرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَيَزْلُزَلُونَ زِلْزَالًا شَدِيدًا، ثُمَّ يَهْلِكُهُ اللَّهُ وَجُنُودُهُ، حَتَّى إِنَّ جِذْمَ الْحَائِطِ، أَوْ قَالَ: أَصْلَ الْحَائِطِ، أَوْ قَالَ: وَأَصْلَ الشَّجَرَةِ، لَيَنَادِي: يَا مُؤْمِنُ، أَوْ قَالَ: يَا مُسْلِمُ، هَذَا يَهُودِيٌّ، أَوْ قَالَ: هَذَا كَافِرٌ، تَعَالَى فَاقْتُلْهُ»،

قَالَ: «وَلَنْ يَكُونَ ذَلِكَ كَذَلِكَ حَتَّى تَرَوْا أُمُورًا يَتَفَاقَمُ شَأْنُهَا فِي أَنْفُسِكُمْ، وَتَسْأَلُونَ بَيْنَكُمْ هَلْ كَانَ نَبِيُّكُمْ ذَكَرَ لَكُمْ مِنْهَا ذِكْرًا، وَحَتَّى تَزُولَ جِبَالٌ عَلَى مَرَاتِبِهَا، ثُمَّ عَلَى أَثَرِ ذَلِكَ الْقَبْضُ [٦٥]» .

٦٥ مسند الإمام أحمد،

ومن حديث سمرة

بن جندب عن النبي

صلى الله عليه وسلم،

ج ٣٣ ص ٣٤٦، رقم

٠٢٠١٧٨

Şu Üçü Ne Kadar da Yücedir

- Enes'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Üç şey (hatalara) kefarettir, üç şey (Allah katında) derece (artırır), üç şey kurtancıdır, üç şey de helâk edicidir.

Kefaretlere gelince, bunlar: Soğuk zamanlarda abdesti tam almak, bir vakit namazdan sonra diğer namazı beklemek ve cemaate gitmek için adım atmak.

Derecelere gelince, bunlar: Yemek yedirmek, selamı yaymak ve insanlar uyurken geceleyin namaz kılmak.

Kurtancılara gelince, bunlar: Kızginken de memnunken de adaletli olmak, fakirlikte de zenginlikte de Allah'a yönelmek, gizlide de ve açıkta da Allah'tan korkmak.

Helâk edicilere gelince, bunlar: Aşırı cimrilik, tâbi olunan heva ve heves, kişinin kendini beğenmesi”.^[66]

İtaatin Bazı İzleri

- Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) hutbe verirken geldi oturdu. Hz. Peygamber (sas), Ebû Zer'e: “Namaz kıldın mı?” diye sordu. O da “Hayır” cevabını verdi. Resûlullah (sas) ona: “Kalk ve kıl.” diye buyurdu. Ebû Zer de kalktı, iki rek'at namaz kıldı.

Hz. Peygamber (sas) ona sordu: “Rek'atlarında/Namazında cinlerin ve insanların şeytanlarından sığındın mı?”

١١٥

مَا أَعْظَمَ هَذِهِ الثَّلَاثَاتِ

• عَنْ أَنَسٍ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

«ثَلَاثٌ كَفَّارَاتٌ وَثَلَاثٌ دَرَجَاتٌ وَثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ، فَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ: فَاسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي السَّيَرَاتِ وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَنَقْلُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْجُمُعَاتِ وَأَمَّا الدَّرَجَاتُ: فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ وَافْتِشَاءُ السَّلَامِ وَالصَّلَاةُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ وَأَمَّا الْمُنْجِيَاتُ: فَالْعَدْلُ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا وَالْقَصْدُ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَخَشْيَةُ اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ فَشَحُّ مَطَاعٍ وَهَوَى مُتَّبَعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ [٦٦].

١١٦

أَثَرُ بَعْضِ الطَّاعَاتِ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ:

أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَعَدَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي ذَرٍّ: «هَلْ رَكَعْتَ؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «قُمْ، فَارْكَعْ»، فَقَامَ فَارْكَعَ رَكَعَتَيْنِ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلْ تَعَوَّذْتَ فِيهِمَا مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ؟» .

٦٦ مسند البزار، مُسْنَدُ

أَبِي حُمَيْرَةَ أَنَسٍ

بْنِ مَالِكٍ، ج ١٣

ص ١١٤، رقم ٦٤٩١

Dedim ki: “Yâ Resûlullah! Nebilerin ilki kimdir?”

Buyurdu ki: “Âdem’dir.”

- Bir nebî miydi?

- *Evet, o Allah ile konuşan bir nebîdir.*

- Sonra kimdir?

- *Nuh’tur, ikisinin arasında on baba/ata vardır.*

- Sonra kimdir?

- *İbrahim’dir. İkisi arasında da on baba/ata vardır.*

- Yâ Resûlullah! Bana namazdan haber ver.

- *Serilmiş bir hayırdır, dileyen onu çoğaltır.*

- Sadaka nedir?

- *Kat kat artınlandır.*

- Oruç nedir?

- *Oruç, kalkandır. Allah [cc]: ‘Oruç bana ait olup onun karşılığını ben vereceğim.’ buyurdu. Nefsim elinde olana yemin olsun ki oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.*

- Hangi sadaka daha üstündür?

- *Geçim sıkıntısı çekenin fakire gizlice vermesidir.*

- Hangi köle daha faziletlidir?

- *Maddi olarak en yüksek olanı.”[67]*

⁶⁷ Taberânî, *Mu’cemu’l-Evsat*, V, 77. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXV, 437; Bezzâr, *Müsned*, IX, 426.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَوَّلُ الْأَنْبِيَاءِ؟

قَالَ: «آدَمُ».

قُلْتُ: نَبِيِّ كَان؟

قَالَ: «نَعَمْ، مُكَلَّمٌ».

قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟

قَالَ: «نُوحٌ، وَبَيْنَهُمَا عَشْرَةُ آبَاءٍ» .

قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟

قَالَ: «إِبْرَاهِيمُ، وَبَيْنَهُمَا عَشْرَةُ آبَاءٍ».

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي عَنِ الصَّلَاةِ

قَالَ: «خَيْرٌ مَفْرُوشٍ، مَنْ شَاءَ اسْتَكْثَرَ مِنْهُ»

قُلْتُ: مَا الصَّدَقَةُ؟

قَالَ: «أَضْعَافُ مُضَاعَفَةٍ» .

قُلْتُ: مَا الصَّيَّامُ؟

قَالَ: «الصَّيَّامُ جُنَّةٌ؛ قَالَ اللَّهُ: الصَّيَّامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ. وَالَّذِي

نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ» .

قُلْتُ: فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟

قَالَ: «جُهْدٌ مِنْ مِقْلٍ، وَسِرٌّ إِلَى فَقِيرٍ» .

قُلْتُ: فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟

قَالَ: «أَغْلَاهَا ثَمَنًا» [٦٧] .

٦٧ المعجم الأوسط،

الطبراني، مَنْ اسْمُهُ

عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ج ٥

ص ٧٧، رقم ٤٧٢١ .

وبعضه في مسند

الإمام أحمد، حديث

أبي ذرٍّ الغفاري،

ج ٣٥ ص ٤٣٧، رقم

٢١٥٥٢ . مسند البزار،

عُبَيْدُ بْنُ الْخَشَخَاشِ،

عَنْ أَبِي ذَرٍّ، ج ٩

ص ٤٢٦، رقم ٤٠٣٤ .

Cenaze Âdâbı

- Câbir b. Abdullah'tan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) bir gün bir hutbe verdi. Hutbesinde as-hâbından birisinin öldüğünü ve yeterli uzunlukta olmayan bir kefenle kefenlenip gece vakti gömüldüğünü söyledi. Ardından namazı kılınmadan gece vakti bir kimsenin gömülmesini menetti. Ancak buna mecbur kalınmasını müstesna saydı. Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Biriniz kardeşini kefenlediğinde onun kefenini güzel yap-sın.” [68]

١١٧

آدابُ الجَنَازَةِ

• عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ يَوْمًا، فَذَكَرَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ قُبِضَ فَكَفَّنَ فِي كَفَنٍ غَيْرِ طَائِلٍ، وَقُبِرَ لَيْلًا، فَزَجَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُقْبَرَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهِ، إِلَّا أَنْ يُضْطَرَّ إِنْسَانٌ إِلَى ذَلِكَ، وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَفَّنَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُحَسِّنْ كَفَنَهُ»^[٦٨]

٦٨ صحيح مسلم، ١١ -
 كِتَابُ الْجَنَائِزِ، ١٥ -
 بَابُ فِي تَحْسِينِ كَفْنِ
 الْمَيِّتِ، ج ٢ ص ٦٥١،
 رقم ٩٤٣.

ZEKÂT

118

Sadaka ve Adîy b. Hâtim ile Halası

- Adîy b. Hâtim'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın (sas) akıncıları -ya da şöyle dedi: Resûlullah'ın elçileri- ben Akreb'te iken geldiler, halamı ve insanları aldılar, onları Resûlullah'a götürdüklerinde sıraya dizdiler. Aralarında bulunan halam dedi ki:

“Yâ Resûlullah! Yardımcı kişi uzakta kaldı, çocuk da yok, ben ise yaşlı bir kadını. Hizmet olarak ne yapabilirim ki? Allah'ın sana iyilikte bulunduğu gibi sen de bana iyilikte bulun, beni bağışla.”

Resûlullah (sas) “Yardımcın kim?” diye sordu.

“Adîy b. Hâtim'dir.” dedi.

Buyurdu ki: “Allah ve Resûlü'nden kaçan mı?”

Bunun üzerine halam dedi ki: “Beni bağışla.”

Resûlullah (sas), halamı geçtikten sonra O'nun yanındaki bir kişi -zannedersem Ali'ydi- halama: “Bir binek iste.” dedi. Halam da bir binek istedi. Resûlullah (sas) da emir verdi ve ona bir binek verildi. Sonra halam bana geldi. Dedi ki: “Babanın yapmadığını yaptın. İsteyerek de olsa korkarak da olsa Resûlullah'a git. Zira falan adam ona geldi, iyilik gördü, filan adam ona geldi, iyilik gördü.”

Adîy anlatmaya devam etti: Ben de Resûlullah'a gittim. Baktım ki yanında bir kadınla birkaç çocuk – ya da bir çocuk – vardı. Peygamber'e (sas) yakınlıklarından bahsetti. Anladım ki o ne Kısra'dır ne de Kayser.

الزَّكَاةُ

١١٨

الصَّدَقَةُ وَعَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ مَعَ عَمَّتِهِ

• عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ:

جَاءَتْ خَيْلُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَنَا بِعَقْرَبٍ، فَأَخَذُوا عَمَّتِي وَنَاسًا، قَالَ: فَلَمَّا أَتَوْا بِهِمْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَصَفُّوا لَهُ. قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَأَى الْوَافِدُ، وَانْقَطَعَ الْوَلَدُ، وَأَنَا عَجُوزٌ كَبِيرَةٌ، مَا بِي مِنْ خِدْمَةٍ، فَمَنْ عَلَيَّ، مَنْ اللَّهُ عَلَيْكَ.

قَالَ: «مَنْ وَافِدُكَ؟»

قَالَتْ: عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ.

قَالَ: «الَّذِي فَرَّ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ؟» .

قَالَتْ: فَمَنْ عَلَيَّ.

فَلَمَّا رَجَعَ وَرَجُلٌ إِلَى جَنْبِهِ نَرَى أَنَّهُ عَلِيٌّ، قَالَ: «سَلِيهِ حِمْلَانَا».

قَالَ: فَسَأَلْتُهُ، فَأَمَرَ لَهَا. قَالَتْ: فَاتَانِي، فَقَالَتْ: لَقَدْ فَعَلْتَ فَعْلَةً مَا كَانَ أَبُوكَ يَفْعَلُهَا. قَالَتْ: ائْتِيهِ رَاغِبًا أَوْ رَاهِبًا، فَقَدْ أَتَاهُ فُلَانٌ، فَأَصَابَ مِنْهُ، وَأَتَاهُ فُلَانٌ، فَأَصَابَ مِنْهُ.

قَالَ: فَاتَيْتُهُ، فَإِذَا عِنْدَهُ امْرَأَةٌ وَصَبِيَانٌ، أَوْ صَبِيٌّ، فَذَكَرَ قُرْبَهُمْ مِنْ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَيْسَ مُلْكٌ كِسْرَى وَلَا قَيْصَرَ

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Ey Adîy b. Hâtim, ‘Lâ ilâhe illallah’ denilmesinde seni ürküten şey nedir? Allah’tan başka ilâh mı vardır? ‘Allahu Ekber’ denilmesinde seni ürküten şey nedir? Allah Azze ve Celle’den daha yüce bir şey mi vardır?”

Bunun üzerine Adîy b. Hâtim: “Müslüman oldum.” dedi.

Resûlullah’ın [sas] yüzü güldü ve buyurdu ki: “*Muhakkak ki gazaba uğrayanlar Yahudiler, sapıtanlar da Hristiyanlardır.*”

Sonra Resûlullah’tan [sas] bir şeyler istediler. Bu sebeple Resûlullah [sas] Allah’a hamd-ü sena getirdi ve şöyle buyurdu:

“*Ey insanlar! Sizler için nafakanızdan daha fazlasını vermek vardır.*”

Bunun üzerine bir adam bir sâ’ getirdi. Bazısı da bi sâ’nın birazı kadar getirdi. Kimisi bir kabza getirdi, kimisi de bir kabzanın birazı kadar getirdi.

Şu’be diyor ki: Bildiğim kadarıyla Adîy şöyle söyledi:

“Kimi bir hurma, kimi de bir hurmanın yarısını getirdi.”

Resûlullah [sas] sözlerine şöyle devam etti:

“*Muhakkak ki her biriniz Allah Azze ve Celle’ye kavuştuğunda o kişiye benim söylediklerimi Allah soracaktır: ‘Seni duyan ve gören biri kılmadım mı? Sana mal ve çocuk vermedim mi? Peki sen bana hangi azıkle geldin?’*”

O zaman kişi önüne arkasına, sağına soluna bakacak hiçbir şey bulamayacaktır. Ancak yüzüyle kendini ateşten koruyabilecektir. Bir hurmanın yarısı ile de olsa ateşten kendinizi koruyun! Onu da bulamayan yumuşak, hoş konuşmayla kendini korusun. Ben sizlerin fakir olmasından korkmuyorum! Kesinlikle Allah Teâlâ sizlere yardım edecek ve verecektir. Sizlere fetihler nasip edecektir. Öyle ki bir kadın Hîre’den Yesrib’e kadar tek başına seyahat edecek ve kendi için hiçbir hırsızdan/eşkiyadan dahi korkmayacaktır.”^[69]

⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII, 123; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, XVII, 99. Taberânî ve Ahmed [b. Hanbel]’in senedinde yer alan İmad b. Hübeyş dışındaki kiler es-Sahîh’in de ravileridir. O (İmad b. Hübeyş) de sikadır. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, VI, 208 (10352).

فَقَالَ لَهُ: «يَا عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ مَا أَفْرَكَ أَنْ يُقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟
فَهَلْ مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ؟ مَا أَفْرَكَ أَنْ يُقَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ؟ فَهَلْ شَيْءٌ هُوَ أَكْبَرُ
مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟»

قَالَ: فَأَسْلَمْتُ،

فَرَأَيْتُ وَجْهَهُ اسْتَبَشَرَ، وَقَالَ: «إِنَّ الْمَغْضُوبَ عَلَيْهِمُ الْيَهُودُ، وَإِنَّ
الضَّالِّينَ النَّصَارَى»،

ثُمَّ سَأَلُوهُ، فَحَمِدَ اللَّهُ تَعَالَى، وَاثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَمَّا بَعْدُ، فَلَكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ أَنْ تَرْتَضِخُوا مِنَ الْفُضْلِ»، ارْتَضَخَ
أَمْرُو بَصَاعٍ بِبَعْضِ صَاعٍ، بِقَبْضَةٍ، بِبَعْضِ قَبْضَةٍ .

قَالَ شُعْبَةُ: وَأَكْثَرُ عِلْمِي أَنَّهُ قَالَ: «بِتَمْرَةٍ، بِشِقِّ تَمْرَةٍ» .

«وَأَنَّ أَحَدَكُمْ لَا قِيَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَقَائِلُ مَا أَقُولُ: أَلَمْ أَجْعَلْكَ
سَمِيعًا بَصِيرًا؟ أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ مَالًا وَوَلَدًا؟ فَمَاذَا قَدَّمْتَ؟

فَيَنْظُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ، وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، فَلَا
يَجِدُ شَيْئًا، فَمَا يَتَّقِي النَّارَ إِلَّا بِوَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ
لَمْ تَجِدُوهُ، فَبِكَلِمَةٍ لَيْتَةٍ، إِنِّي لَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْفَاقَةَ، لَيَنْصُرَنَّكُمُ اللَّهُ
تَعَالَى، وَلَيُعْطِيَنَّكُمْ، أَوْ لَيَفْتَحَنَّ لَكُمْ، حَتَّى تَسِيرَ الطَّعِينَةُ بَيْنَ الْحِيرَةِ
وَيَتَرَبَّ إِنَّا أَكْثَرُ مَا تَخَافُ السَّرْقَ عَلَى ظِعِينَتِهَا [٦٩]» .

٦٩ مسند الإمام أحمد،
بَيِّنَةُ حَدِيثِ عَدِيِّ بْنِ
حَاتِمٍ، ج ٣٢ ص ١٢٣،
رقم ١٩٣٨١. المعجم
الكبير، الطبراني،
عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ الطَّائِيُّ
يُكْنَى أَبَا طَرِيفٍ،
عَبَادُ بْنُ حُبَيْشٍ عَنْ
عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ،
ج ١٧ ص ٩٩، رقم
٢٣٧. زَوَاهُ أَحْمَدُ،
وَالطَّبْرَانِيُّ، وَرِجَالُهُ
رِجَالُ الصَّحِيحِ غَيْرُ
عَمَادِ بْنِ حُبَيْشٍ، وَهُوَ
ثِقَةٌ. مجمع الروائد،
الهيثمي، بَابُ السَّرَاتَا
وَالنُّعُوثِ، بَابُ فِي
سَرَقَةِ إِلَى يَلَادِ طَيِّءٍ،
ج ٦ ص ٢٠٨، رقم
١٠٣٥٢

Bazı İyiliklere Teşviki

- İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kim Allah adına sığınma talebinde bulunursa onu koruyun. Kim Allah adına isterse ona verin. Kim Allah adına sizden yardım talep ettiyse ona yardım edin. Kim size bir iyilik yaparsa karşılıklı bulunun. Eğer verecek bir şey bulamazsanız kendinizi karşılığını vermiş kabul edinceye dek ona dua edin.”^[70]

Sadakanın Çeşitleri

- Câbir'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Her iyilik sadakadır. Kişinin kendine ve ehline yaptığı harcama sadaka olarak yazılır. Kişinin ırzını koruma yolunda yaptıkları sadaka olarak yazılır. Mü'min bir nafaka infak eder de onu Allah'a bırakırsa Allah, ona kefildir. Ancak dünyalık ya da bir maşiyete infak eden bunun dışındadır.”^[71]

⁷⁰ Nesâî, *Zekât*, 2567; Ebû Dâvûd, *Zekât*, 1672; İmam Hâkim, *Büyu'*, 2369; İbn Hibbân, *Zekât*, 3408; el-Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, II, 44.

⁷¹ İmam Hâkim, *Büyu'*, 2311; Darekutnî, *Büyu'*, 2895; el-Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, III, 43.

١١٩

حَتُّهُ عَلَى بَعْضِ خِصَالِ الْبِرِّ

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ اسْتَعَاذَ بِاللَّهِ فَأَعِيدُوهُ، وَمَنْ سَأَلَكُمْ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ اسْتَجَارَ بِاللَّهِ فَأَجِيرُوهُ، وَمَنْ آتَى إِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَعْلَمُوا أَنَّ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ»^[٧٠].

١٢٠

مِنْ أَنْوَاعِ الصَّدَقَاتِ

• عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ، وَمَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ كُتِبَ لَهُ صَدَقَةٌ، وَمَا وَقَى بِهِ الْمَرْءُ عِرْضَهُ كُتِبَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ، وَمَا أَنْفَقَ الْمُؤْمِنُ مِنْ نَفَقَةٍ، فَإِنْ خَلَفَهَا عَلَى اللَّهِ فَاللَّهُ ضَامِنٌ، إِلَّا مَا كَانَ فِي بُنْيَانٍ أَوْ مَعْصِيَةٍ»^[٧١].

٧٠. سنن النسائي، كتاب الزكاة، مَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، ج ٥ ص ٨٢، رقم ٢٥٦٧. سنن أبي داود، كتاب الزكاة، بَابُ عَطِيَّةٍ مَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ، ج ٢ ص ١٢٨، رقم ١٦٧٢. مستدرک الإمام الحاکم، کتاب البیوع، وَأَمَّا حَدِيثُ مَعْمَرِ بْنِ رَاشِدٍ، ج ٢ ص ٧٣، رقم ٢٣٦٩. صحيح ابن حبان، کتاب الزكاة، ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْمُكَافَاةِ لِمَنْ ضَمِنَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ، ج ٨ ص ١٩٩، رقم ٣٤٠٨. الترغيب والترهيب، المنذري، التَّزْيِيعُ فِي شُكْرِ الْمَعْرُوفِ وَمُكَافَاةِ فَاعِلِهِ، ج ٢ ص ٤٤، رقم ١٤٣٢. ٧١. مستدرک الإمام الحاکم، کتاب البیوع، وَأَمَّا حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ، ج ٢ ص ٥٧، رقم ٢٣١١. سنن الدارقطني، کتاب البیوع، ج ٣ ص ٤٢٨، رقم غيب والترهيب، المنذري، کتاب النکاح وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهِ، التَّزْيِيعُ مِنْ تَرْجِيحِ اخْتِذَى الزَّوْجَاتِ، ج ٣ ص ٤٣، رقم ٣٠٠٨.

Zenginlerin Mallarında Fakirlerin Hakkı

• Ali'den (k) rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu: “Şüphesiz ki Allah [cc], zengin Müslümanlara, fakirlerin ihtiyaçlarını giderecek miktarda zekât vermelerini farz kılmıştır. Şayet zenginler üzerlerine düşen sorumluluğu ihmal etmezlerse bu durumda hiçbir fakir ne açlıklar ne de yokluk çekmeyecektir. İyi bilin ki Allah [cc] kıyamet gününde sizleri şiddetli bir şekilde hesaba çekecek ve sonra elim bir azaba çarptırılacaksınız.”^[72]

• Enes b. Mâlik'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Kıyamet günü fakirlerden dolayı zenginlerin vay haline! Çünkü o fakirler diyecekler ki: ‘Rabbimiz! Zenginler haksızlık yaptılar, bize zulmettiler. Bizim için onların üzerine farz kıldığın hakkımızı vermediler.’

Allah Azze ve Celle de: ‘İzzetim ve Celâlim hakkı için, sizleri yaklaştıracam, onları ise uzaklaştıracam’ diye buyuracak.”

Sonra Resûlullah [sas]: “Hem isteyen için hem yoksul için mallarında belirli bir hak vardır.” [Meâric 70/24-25] ayetini okudu. ^[73]

72 Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, I, 275; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, IV, 48; el-Heysemî, el-Mecmau'z-Zevâid, III, 62.

73 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, V, 107; Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, II, 13. Taberânî'nin el-Sağır ve el-Evsat'ta rivayet ettiği bu hadisin senedinde yer alan el-Hâris b. en-Nu'mân zayıf bir ravidir. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, III, 62 (4325).

١٢١

الزَّكَاةُ فَرَضٌ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِقَدْرِ مَا يَسَعُ الْفُقَرَاءُ

• عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ فِي الْجَنَّةِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَى أَغْنِيَاءِ الْمُسْلِمِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ بِقَدْرِ الَّذِي يَسَعُ فُقَرَاءَهُمْ، وَلَنْ تُجْهَدَ الْفُقَرَاءُ إِذَا جَاعُوا وَعَرَوْا إِلَّا بِمَا يُضَيِّعُ أَغْنِيَاؤُهُمْ، أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحَاسِبُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِسَابًا شَدِيدًا، ثُمَّ يُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا» [٧٢].

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«وَيْلٌ لِلْأَغْنِيَاءِ مِنَ الْفُقَرَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُونَ: رَبَّنَا، ظَلَمْنَا حُقُوقَنَا الَّتِي فَرَضْتَ لَنَا عَلَيْهِمْ،

فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي، لَا دُنْيَنَكُمْ وَلَا بُاعَدَنَّهُمْ»،

ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: {وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلْسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ} [المعارج: ٢٤-٢٥] [٧٣]

٧٢ المعجم الصغير، الطبراني، باب الدَّالِّ، مِنْ اسْمُهُ دُتْلِيلٌ، ج ١ ص ٢٧٥، رقم ٤٥٣. المعجم الأوسط، الطبراني، باب الدَّالِّ، مِنْ اسْمُهُ دُتْلِيلٌ، ج ٤ ص ٤٨، رقم ٣٥٧٩. مجمع الزوائد، الهيثمي، كتاب الزَّكَاةِ، باب فَرَضِ الزَّكَاةِ، ج ٣ ص ٦٢، رقم ٤٣٢٤.

٧٣ المعجم الأوسط، الطبراني، باب الْعَيْنِ، مِنْ اسْمِهِ: عَيْنِدٌ، ج ٥ ص ١٠٧، رقم ٤٨١٣. المعجم الصغير، الطبراني، باب الْعَيْنِ، مِنْ اسْمِهِ عَيْنِدٌ، ج ٢ ص ١٣، رقم ٦٩٣. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الصَّغِيرِ وَالْأَوْسَطِ، وَفِيهِ الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ، وَهُوَ ضَعِيفٌ. مجمع الزوائد، الهيثمي، كتاب الزَّكَاةِ، باب فَرَضِ الزَّكَاةِ، ج ٣ ص ٦٢، رقم ٤٣٢٥.

Zekât Kişinin Selametle Cennete Girmesine Vesile Olan Bir İbadettir

- Ebû Hüreyre ve Ebû Sa'îd'den (ra) rivayetle:

Bir gün Resûlullah (sas) hutbesinde üç defa:

“Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin olsun ki!” buyurdu. Ardından ağlayarak yere kapandı, bizler de yere kapandık. Ne için yemin ettiğini bilmiyorduk. Sonra yüzünde müjde verecek bir ifade ile başını kaldırdı. Bizim için kızıl develerden dahi daha sevgiliydi. Sonra şöyle buyurdu:

“Hangi kul beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, zekâtını verir, yedi büyük günahattan sakınır ve uzak durursa; cennet kapıları ona açılacak ve ona ‘Selamet ile gir!’ denilecektir.”^[74]

Zekât Vermeyenin Cezası

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Altın ve gümüşü bulunup da onun zekâtını vermeyen kimse için kıyamet gününde ateşten levhalar hazırlanır ve cehennem ateşi ile kızdırılır. Bununla zekât vermeyen o kişinin yanı, alnı ve sırtı dağlanır. Bu levhalar soğudukça tekrar tekrar kızdırılır. Oradaki bir gün, elli bin seneye denktir. Kullanın yargılanması bitinceye dek bu böyle devam eder. Sonra gideceği yolu görür, ya cennete ya da cehenneme.”

Denildi ki: “Yâ Resûlullah, ya deve sahibi?”

١٢٢

الزَّكَاةُ مِنَ الْخِصَالِ الَّتِي مَنْ فَعَلَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَا:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَكَبَّ، فَأَكَبَّ كُلُّ رَجُلٍ مِمَّا يَنْكِى لَا نَدْرِي عَلَى مَاذَا حَلَفَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فِي وَجْهِهِ الْبُشْرَى، فَكَانَتْ أَحَبَّ إِلَيْنَا مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ، ثُمَّ قَالَ:

«مَا مِنْ عَبْدٍ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، وَيَصُومُ رَمَضَانَ، وَيُخْرِجُ الزَّكَاةَ، وَيَجْتَنِبُ الْكَبَائِرَ السَّبْعَ، إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، فَقِيلَ لَهُ: ادْخُلْ بِسَلَامٍ» [٧٤].

١٢٣

جَزَاءُ تَارِكِ الزَّكَاةِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا مِنْ صَاحِبٍ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ، لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا، إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ، فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ، فَيَكْوَى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ، كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيَرَى سَبِيلَهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ»

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَالْإِبْلُ؟

٧٤ سنن النسائي، كتاب الزَّكَاةِ، بابُ وُجُوبِ الزَّكَاةِ، ج ٥ ص ٨، رقم ٢٤٣٨.

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Deve sahibi bir kimse devesinin zekâtını vermezse ve su başına geldiklerinde devesinin sütünün zekâtını da sağıp muhtaç kimselere vermezse kıyamet günü düz ve geniş bir yere yatırılır, develerden tek bir yavru dahi dışanda kalmamak üzere sahibini ayaklarıyla ezerler, dişleriyle ısırırlar. Sürünün başındaki ilk deve sahibinin üzerinden her geçtiğinde sondaki deve de tekrar sahibinin üzerinden geçer. Oradaki bir gün elli bin seneye denktir. Kulların yargılanması bitinceye dek bu böyle sürer. Sonra gideceği yolu görür, ya cennete ya cehenneme.”

Denildi ki: “Yâ Resûlullah! Ya sığır ve koyun sahipleri?”

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Sığır ya da koyun sahibi bir kimse bu hayvanlarının zekâtını vermezse kıyamet gününde bu kişi düz ve geniş bir yere yatırılır. Boynuzlu, boynuzsuz, sakat ya da sağlam hiçbir sığır ve koyun kalmaz hepsi boynuzları ile onu sürer ve ayakları ile çiğnerler. Bu hayvanların ilki her geçtiğinde sondaki de tekrar bu kişinin üzerinden geçer. Oradaki bir gün elli bin seneye denktir. Kulların yargılanması bitinceye dek bu böyle sürer. Sonra gideceği yolu görür, ya cennete ya cehenneme.”

Denildi ki: “Yâ Resûlullah! Ya atlar?”

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Atlar üç çeşittir: At kimileri için günah, kimileri için ihtiyacına bir perde, kimileri içinse hayır ve sevaptır. Sahibine günah kazandıran ata gelince kişi atını gösteriş ve övünme için, İslâm ehline düşmanlık için besler, işte bu at sahibi için büyük bir vebaldir. Sahibinin ihtiyacına perde olanına gelince kişi atını Allah yolunda bağlar, sonra da gerek hayvanların sırtındaki Allah hakkını (cihad için binmek, bindirmek) gerek zekâtını unutmaz, işte bu at o kimse için bir perdedir.

قَالَ: «وَلَا صَاحِبُ إِبِلٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا، وَمِنْ حَقِّهَا حَلَبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا، إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، بُطِحَ لَهَا بِقَاعِ قَرْقَرٍ، أَوْفَرَ مَا كَانَتْ، لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا، تَطْلُوهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ بِأَفْوَاهِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ»

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ؟

قَالَ: «وَلَا صَاحِبُ بَقَرٍ، وَلَا غَنَمٍ، لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا، إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعِ قَرْقَرٍ، لَا يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئًا، لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءٌ، وَلَا جَلْحَاءٌ، وَلَا عَضْبَاءٌ تَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَتَطْلُوهُ بِأَظْلَافِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ»

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَالْخَيْلُ؟

قَالَ: «الْخَيْلُ ثَلَاثَةٌ: هِيَ لِرَجُلٍ وَزَرٌّ، وَهِيَ لِرَجُلٍ سِتْرٌ، وَهِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ، فَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ وَزَرٌّ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا رِيَاءً وَفَخْرًا وَنَوَاءً عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ، فَهِيَ لَهُ وَزَرٌّ، وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ سِتْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ اللَّهِ فِي ظُهُورِهَا وَلَا رِقَابِهَا، فَهِيَ لَهُ سِتْرٌ

Sahibine hayır ve sevap kazandıran ata gelince bu kişi de atını Müslümanlar lehine Allah yolunda bağlamıştır. Atı bol otlu geniş bir sahada ya da bir çayırdaki beslendiğinde atın buralarda yediği her bir şey sayısınca sahibi için iyilikler yazılır. Atın gübreleri ve bevilleri sayısınca da sahibi için iyilikler yazılır. Hatta bir de atın ipi kopsa da at bir ya da iki tepe boyunca ilerlese yerde tırnaklarının bıraktığı izler ve gübreleri sayısınca Allah sahibine iyilikler yazar. Sahibi bu havyan ile bir nehir-den geçerken at nehirden su içse sahibi onu sulamak istememiş olsa bile Allah o kimse için atının içtiği su damlası kadar iyilik yazar.”

Denildi ki: “Yâ Resûlullah, ya eşekler?”

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Eşekler hakkında bana bu: ‘Her kim de zerre kadar bir şer işlerse onu görecek.’ [Zil-zâl, 99/8] eşsiz ayetten başkası inmemiştir.”^[75]

- Ebû Hüreyre’den (ra) gelen başka bir rivayet de şöyledir:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Allah her kime mal verir de bu kişi malının zekâtını vermezse kıyamet günü malı ona zehrinin çokluğundan başı kelleşmiş, gözleri üzerinde iki siyah nokta olan bir yılan olarak gelir, onun boynuna dolanır ve onu iki dudağı arasına alır ve ‘Ben senin malınım, ben senin hazinenim’ der.”

Sonra Resûlullah (sas): “...Sakın onu kendilerine hayırlı sanmasınlar.” [Âl-i İmrân 2/180] ayetini okudu.^[76]

⁷⁵ Müslim, Zekât, 987. Hadisin bir kısmı için bkz. Buhârî, ez-Zekât, 1402; Ah-med b. Hanbel, Müsned, XIII, 8.

⁷⁶ Buhârî, Tefsîru'l-Kur'an, 4565.

وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ أَجْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ،
فِي مَرْجٍ وَرَوْضَةٍ، فَمَا أَكَلَتْ مِنْ ذَلِكَ الْمَرْجِ، أَوْ الرَّوْضَةِ مِنْ شَيْءٍ،
إِلَّا كُتِبَ لَهُ، عَدَدَ مَا أَكَلَتْ حَسَنَاتٍ، وَكُتِبَ لَهُ، عَدَدَ أَرْوَاثِهَا
وَأَبْوَالِهَا، حَسَنَاتٍ، وَلَا تَقْطَعُ طَوْلَهَا فَاسْتَنْتَ شَرَفًا، أَوْ شَرَفَيْنِ، إِلَّا
كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَدَدَ آثَارِهَا وَأَرْوَاثِهَا حَسَنَاتٍ، وَلَا مَرَّ بِهَا صَاحِبُهَا عَلَى
نَهْرٍ، فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَا يُرِيدُ أَنْ يَسْقِيَهَا، إِلَّا كُتِبَ اللَّهُ لَهُ، عَدَدَ مَا
شَرِبَتْ، حَسَنَاتٍ»

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَالْحُمْرُ؟ قَالَ:

«مَا أُنْزِلَ عَلَيَّ فِي الْحُمْرِ شَيْءٌ، إِلَّا هَذِهِ الْآيَةُ الْفَادَةُ الْجَامِعَةُ»:
{فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ}
[الزلزال: ٨]. [٧٥]

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا
أَقْرَعَ لَهُ زَيْبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزَمَتَيْهِ - يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ
- ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالِكُ أَنَا كَنْزُكَ،

ثُمَّ تَلَا: {وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ} [آل عمران: ١٨٠] الْآيَةَ [٧٦].

٧٥ صحيح مسلم، كتاب
الزكاة، باب إثم مانع
الزكاة، ج ٢ ص ٦٨٠،
رقم ٩٨٧. وبعضه في
صحيح البخاري،
كتاب الزكاة، باب
إثم مانع الزكاة،
ج ٢ ص ١٠٦، وفي مسند
الإمام أحمد، مسند
أبي هريرة رضي الله
عنه، ج ١٣ ص ٨، رقم
٧٥٦٣.

٧٦ صحيح البخاري،
كتاب تفسير القرآن،
باب (ولا يحسبنَّ
الذين يبخلون بما
آتاهم الله من فضله
هو خيرا لهم، بل هو
شر لهم، سيطوفون ما
بخلوا به يوم القيامة،
ولله ميراث السموات
والأرض والله بما
تعملون خبير) ج ٦
ص ٣٩٩، رقم ٤٥٦٥.

Şu Üç Şeyi Yapan İslâm'ın Tadını Alır

- Abdullah b. Mu'âviye el-Gâdirî'den (ra) rivayetle:

Nebî (sas) şöyle buyurdu:

“Şu üç şeyi yapan imanın tadını alır:

İlki, kendinden başka ilah bulunmayan Allah'a kulluk eden.

Diğeri, her yıl gönül hoşluğu ile zekâtını veren.

Üçüncüsü, zekâtını yaşlı, uyuzlu, hasta, değersiz hayvanlardan değil, mallarının orta hallisinden veren. Çünkü Cenâb-ı Allah, zekâtınızı ne mallarınızın iyisinden vermenizi istemiştir ne de kötüsünden vermenizi emretmiştir.”^[77]

Kim Zekâtı Vermezse Ceza Olarak Malının Yarısı Alınır

- Behz b. Hakîm babasından, o da dedesinden rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Kırk tane saime deve için zekât üç yaşına basmış dişi bir devedir. Develer sayılırken (genci, yaşlısı, irisi, ufağı) fark etmeksizin hesaba katılır. Kim zekâtını sevap kazanabilmek için verirse ona sevabı verilir. Vermek istemeyip engel çıkarırsa develerinin yansını ceza olarak alınız. Bu Rabbimiz tarafından belirlenmiş bir haktır. Muhammed (sas) ailesine zekâttan bir şey verilmez.”^[78]

⁷⁷ Ebû Dâvûd, Zekât, 1582; Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, I, 334.

⁷⁸ Ebû Davûd, Zekât, 1575; Nesâî, Zekât, 2444.

١٢٤

طَعِمَ طَعِمَ الْإِيمَانِ مَنْ فَعَلَ ثَلَاثًا
• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْغَضَرِيِّ، مِنْ غَاضِرَةِ قَيْسٍ، قَالَ:
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«ثَلَاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ فَقَدْ طَعِمَ طَعِمَ الْإِيمَانِ:
مَنْ عَبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَآَنَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،

وَأَعطَى زَكَاةَ مَالِهِ طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ، رَافِدَةً عَلَيْهِ كُلَّ عَامٍ،
وَلَا يُعْطِي الْهَرَمَةَ، وَلَا الدَّرَنَةَ، وَلَا الْمَرِيضَةَ، وَلَا الشَّرْطَ اللَّيِّمَةَ،
وَلَكِنْ مِنْ وَسْطِ أَمْوَالِكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَسْأَلْكُمْ خَيْرَهُ، وَلَمْ يَأْمُرْكُمْ
بِشَرِّهِ [٧٧]» .

١٢٥

مَنْ مَنَعَ الزَّكَاةَ أَخَذَتْ مِنْهُ وَأُخِذَ شَطْرُ مَالِهِ عُقُوبَةً لَهُ

• عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«فِي كُلِّ سَائِمَةٍ إِبِلٍ فِي أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ، وَلَا يُفَرَّقُ إِبِلٌ عَنْ
حِسَابِهَا مَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجِرًا بِهَا فَلَهُ أَجْرُهَا، وَمَنْ مَنَعَهَا فَإِنَّا آخِذُوهَا
وَشَطْرَ مَالِهِ، عَزْمَةٌ مِنْ عَزَمَاتِ رَبَّنَا عَزَّ وَجَلَّ، لَيْسَ لِآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا شَيْءٌ» [٧٨] .

٧٧ سنن أبي داود، كتاب

الزَّكَاةِ، بَابُ فِي

زَكَاةِ السَّائِمَةِ، ج ٢

ص ١٠٣، رقم ١٥٨٢.

المعجم الصغير،

الطبراني، بَابُ الْغَنِيِّ،

مَنْ أَسْمُهُ عَلِيٌّ، ج ١

ص ٣٣٤، رقم ٥٥٥.

٧٨ سنن أبي داود، كتاب

الزَّكَاةِ، بَابُ فِي

زَكَاةِ السَّائِمَةِ، ج ٢

ص ١٠١، رقم ١٥٧٥.

سنن النسائي، كتاب

الزَّكَاةِ، بَابُ: عُقُوبَةُ

مَانِعِ الزَّكَاةِ، ج ٥

ص ١٥، رقم ٢٤٤٤.

Yetime Ait Malın Zekâtı

- Amr b. Şu'ayb babasından, o da dedesinden şöyle rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur:

“Dikkat edin, kim malı olan bir yetime velilik ederse bu malı (atıl) bırakmasın, onunla ticaret yapsın. Böylece zekât o malı tüketmesin.”^[79]

Fıtır Sadakası

- Abdullah b. Sa'lebe'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Ramazan Bayramı'ndan bir ya da iki gün önce insanlara hitaben şunları buyurdu:

“İçinizden büyük küçük her fert için fıtır sadakası olarak bir sa' buğday ya da bir sa' hurma veya bir sa' arpa versin.”^[80]

- Hasan'dan (ra) rivayetle:

İbn Abbâs (ra) Ramazan ayının sonunda, Basra'da insanlara hitaben minberden: “Oruçlarınızın sadakasını verin.” dedi. İnsanlar ise onun bu sözünü anlamamış gibiydiler. Bunun üzerine İbn Abbas (ra) şöyle buyurdu: “Medine ehlinde burada olanlar, bahsettiğimin ne olduğunu bilmeyen kardeşlerinize bu sadakayı anlatın, öğretin. Resûlullah (sas) bu sadakayı bir sa' hurma ya da arpa ya da yarım sa' buğday olarak her hür veya köle, her kadın veya erkek, her büyük veya küçük üzerine farz kılmıştır.” Ali (ra) (Kûfe'ye) gelip de fitre miktarının az olduğunu görünce: “Allah, size geniş imkânlar bahsetti. Bu nedenle artık her şeyden bir (tam) sa' verseniz daha iyi olur.” dedi.^[81]

⁷⁹ Tirmizî, ez-Zekât, 641; Dâ-rakutnî, Zekât, 1970. Yusuf b. Mahik'den rivayetle Resû-lullah (sas) şöyle buyurdu: “Yetim malına sahip çıkın, zekât onu bitirmesin veya sadaka onu götürmesin (tü-ketmesin) -veya şöyle dedi:- Ye-tim mallarını yemeyiniz, zekât veya sadaka onu götürmesin (tüketmesin).” eş-Şafîî, el-Ümm, II, 32.

⁸⁰ Abdurrezzâk, Musannef, III, 318.

⁸¹ Ebû Dâvud, Zekât, 1622; Nesâî, 1580.

١٢٦

زَكَاةُ مَالِ الْيَتِيمِ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ:
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ:
«أَلَا مَنْ وَلِيَ يَتِيمًا لَهُ مَالٌ فَلْيَتَّجِرْ فِيهِ، وَلَا يَتْرُكْهُ حَتَّى تَأْكُلَهُ
الصَّدَقَةُ» [٧٩].

١٢٧

زَكَاةُ الْفِطْرِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ:
خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ قَبْلَ الْفِطْرِ يَوْمَ -
أَوْ يَوْمَيْنِ - فَقَالَ:
«أَدُّوا صَاعًا مِنْ بُرٍّ، أَوْ قَمْحٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ، أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ
صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ» [٨٠].

• عَنْ الْحَسَنِ، قَالَ:

خَطَبَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَحِمَهُ اللَّهُ فِي آخِرِ رَمَضَانَ عَلَى مِنْبَرِ الْبَصْرَةِ،
فَقَالَ: أَخْرِجُوا صَدَقَةَ صَوْمِكُمْ، فَكَانَ النَّاسُ لَمْ يَعْلَمُوا، فَقَالَ: «مَنْ
هَاهُنَا مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَوْمُوا إِلَى إِخْوَانِكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ، فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ،
فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ
شَعِيرٍ، أَوْ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ قَمْحٍ، عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ مَمْلُوكٍ، ذَكَرَ أَوْ أُنْثَى،
صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ»، فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَأَى رُخْصَ السَّعْرِ، قَالَ:
«قَدْ أَوْسَعَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ، فَلَوْ جَعَلْتُمُوهُ صَاعًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ» [٨١].

٧٩ سنن الترمذي، أبواب الزكاة، باب ما جاء في زكاة مال اليتيم، ج ٣ ص ٢٣، رقم ٦٤١. سنن الدارقطني، كتاب الزكاة، باب وجوب الزكاة في مال الصبي واليتيم، ج ٣ ص ٥، رقم ١٩٧٠. وعن يوسف بن ماهك أنَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ابتعوا في مال اليتيم لا تستهلكه الصدقة أو تؤذيه الصدقة أو قال في أموال اليتامى لا تأكلوها أو لا تؤذيها الزكاة أو الصدقة. الأم، الشافعي، كتاب الزكاة، باب الغد الذي إذا بلغه التمر وجبت فيه الصدقة، ج ٢ ص ٣٢.

٨٠ مصنف عبد الرزاق، كتاب صلاة العيدين، باب زكاة الفطر، ج ٣ ص ٣١٨، رقم ٥٧٨٥.

٨١ سنن أبي داود، كتاب الزكاة، باب من روى نصف صاع من قمح، ج ٢ ص ١١٤، رقم ١٦٢٢. سنن النسائي، حث الإمام على الصدقة في الخطبة، ج ٣ ص ١٩٠، رقم ١٥٨٠.

RAMAZAN VE ORUÇ

128

Ramazan'ın Fazileti Hakkındaki Hutbesi

- Selmân'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Şaban ayının son gününde bizlere bir hutbe îrad ederek şunları buyurdu:

“Ey İnsanlar! Artık yüce bir ayın, mübarek bir ayın, bin aydan daha hayırlı bir geceyi içinde barındıran bir ayın gölgesi üzerinizdedir. Allah (cc) bu ayda oruç tutmayı farz kıldı. Geceleyin ibadete kalkmayı (teravih) nafile kıldı. Her kim bu ayda hayra dair bir şey yaparsa diğer aylarda bir farzı eda etmiş birisi gibi olur. Her kim de bu ayda bir farzı eda ederse diğer aylarda yetmiş adet farzı eda etmiş birisi gibi olur. Bu ay sabır ayıdır. Sabrın karşılığı ise cennettir. Bu ay yardımlaşma ayıdır. Bu ay müminin rızkının bollastığı aydır. Kim bu ayda bir oruçluya iftar ettirirse günahları affedilir, cehennemden azad edilir. Oruç tutanın sevabından hiçbir şey eksilmeksizin iftar ettirene de oruçlunun sevabından vardır.”

Ashâb-ı Kirâm da: “Hiçbirimiz oruçluyu iftar ettirecek kadar bir şey bulamıyoruz.” dediler.

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Allah (cc) bu karşılığı, bir hurma ile ya da bir yudum su ile ya da bir yudum süt ile de olsa oruçluyu iftar ettirene de veriyor. Bu ayın başı rahmet, ortası mağfîret sonu ise cehennemden kurtuluştur.

الصَّوْمُ وَ رَمَضان

١٢٨

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي فَضْلِهِ

• عَنْ سَلْمَانَ قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ،

فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ أَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةُ خَيْرٍ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، جَعَلَ اللَّهُ صِيَامَهُ فَرِيضَةً، وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا، مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ مِنَ الْخَيْرِ، كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً، كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ، وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَشَهْرُ الْمَوَاسَاةِ، وَشَهْرٌ يَزْدَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ، مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ مَغْفِرَةً لِدُنُوبِهِ، وَعَنْقَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ، وَكَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ».

قَالُوا: لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا يُفَطِّرُ الصَّائِمَ.

فَقَالَ: «يُعْطِي اللَّهُ هَذَا الثَّوَابَ مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى تَمَرَةٍ، أَوْ

شَرْبَةِ مَاءٍ، أَوْ مَذْقَةٍ لَبَنٍ، وَهُوَ شَهْرُ أَوَّلِهِ رَحْمَةٌ، وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ، وَآخِرُهُ

عَنْقُ مِنَ النَّارِ،

Her kim bu ayda köle ve cariyesinin yükünü azaltırsa Allah (cc) onu bağışlar; onu cehennemden azad eder ve dört hasleti onda çoğaltır. Bu dört hasletin ikisi ile Rabbinizin nızasını elde edersiniz. Diğer ikisinden daha zengin bir şey de yoktur. Rabbinizin nızasını elde edebileceğiniz iki haslete gelince; Allah'tan başka ilâh olmadığına şahit olmanız ve O'ndan affedilmeyi istemenizdir.

Diğer ikisine gelince, Allah'tan (cc) cenneti istemeniz ve cehennemden O'na sığınmanızdır.

Her kim de bir oruçluyu doyurursa Allah (cc) ona (Kevser) Havuzu'ndan bir yudum içirir ki bu kişi cennete girene kadar bir daha susuzluk çekmez.”^[82]

129

Ramazan Ayının Saygınlığı

- İbn Abbâs'tan (ra) rivâyetle:

Nebî (sas) şöyle buyurdu:

“Muhakkak ki cennet yıldan yıla Ramazan ayı için süslenir ve muhakkak ki huriler de yıldan yıla Ramazan ayı için süslenir. Ramazan geldiğinde cennet şöyle der: ‘Allah’ım! Bizim için bu ayda, kulların içerisinde bizde kalacak insanlar kıl!’ Huriler de ‘Allah’ım! Bizim için bu ayda, kulların içerisinde bize eşler ihsan eyle!’ der.”

⁸² İbn Huzeyme, Sahih, II, 911; el-Beyhaki, Şuabu'l-İmân, V, 223.

مَنْ خَفَّفَ عَنْ مَمْلُوكِهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ، وَاسْتَكْثَرُوا فِيهِ مِنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ: خَصَلَتَيْنِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ، وَخَصَلَتَيْنِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا، فَأَمَّا الْخَصَلَتَانِ اللَّتَانِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ، فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَتَسْتَغْفِرُونَهُ،

وَأَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا، فَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَتَعُوذُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ،

وَمَنْ أَشْبَعَ فِيهِ صَائِمًا، سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ [٨٢]».

١٢٩

خُطْبَتُهُ فِي اخْتِرَامِ رَمَضَانَ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ الْجَنَّةَ لَتُرَيْنُ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ لِشَهْرِ رَمَضَانَ، وَإِنَّ الْحُورَ الْعِينَ لَتَتَرَيْنُ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ لِشَهْرِ رَمَضَانَ، فَإِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ، قَالَتِ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا فِي هَذَا الشَّهْرِ مِنْ عِبَادِكَ سُكَّانًا، وَيُقْلَنَ الْحُورُ الْعِينُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا فِي هَذَا الشَّهْرِ مِنْ عِبَادِكَ أَزْوَاجًا»

٨٢ صحيح ابن خزيمة،
كتاب الصَّوْم، بَابُ
اسْتِحْبَابِ الاجْتِهَادِ فِي
الْعِبَادَةِ فِي رَمَضَانَ،
ج ٢ ص ٩١١، رقم
١٨٨٧. شعب الإيمان،
البيهقي، الصيام،
فضائل شهر رمضان،
ج ٥ ص ٢٢٣، رقم
٣٣٣٦.

Nebî [sas] dedi ki: “Kim bu ayda nefsinı muhafaza eder de içki içmez, bir mümini iftira ile rahatsız etmez, hata ve günah işlemezse Allah onu her gece yüz tane huri ile evlendirir ve cennette onun için altından, gümüşten, yakuttan ve zebercetten bir saray yapar. Öyle ki bütün dünya bir araya getirilip bu sarayın içine konsa ancak dünya içinde bağlı bir keçinin işgal ettiği yer kadar yer işgal ederdi. Kim bu ay içinde içki içen, bir mümine iftira atar, bir günah işlerse Allah onun bir yıllık amelini iptal eder, boşa sayar. Bu yüzden Ramazan ayı geldiğinde dikkatli olun, ondan sakının. Zira bu ay Allah'ın ayıdır. Bu ayda aşırı davranmamanız gerekir. Allah yiyesiniz, içesiniz, nimetlerinden lezzet alasınız diye sizler için on bir ay kıldı. Ramazan ayını ise kendine has kıldı. O halde bu ayda (nefsinizden) sakının.”^[83]

130

Kadir Gecesi

• Ebû Seleme'den [ra] rivayetle:

Kureyş'ten bir grupta Kadir Gecesi hakkında konuşuyorduk. Ebû Sa'îd el-Hudrî'ye vardım. Kendisi benim yakın arkadaşım. Ona: “Yanımıza, hurmalığa gelsene” dedim. O da üzerinde nakışlı bir elbise olduğu halde yanımıza geldi.

Dedim ki: “Resûlullah'tan [sas] Kadir Gecesi ile ilgili bir şeyler duydu mu?”

Şöyle cevap verdi: “Evet. Resûlullah [sas] ile birlikte Ramazan'ın orta on gününde (10 ila 20. gün arası) itikâfa girdik. Resûlullah [sas] yirminci günün sabahında bizlere hitaben şunları buyurdu:

⁸³ Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, IV, 90.

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَمَنْ صَانَ نَفْسَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، فَلَمْ يَشْرَبْ فِيهِ مُسْكِرًا، وَلَمْ يَرْمِ فِيهِ مُؤْمِنًا بِالْبُهْتَانِ، وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ خَطِيئَةً، زَوَّجَهُ اللَّهُ كُلَّ لَيْلَةٍ مِائَةَ حُورَاءَ، وَبَنَى لَهُ قَصْرًا فِي الْجَنَّةِ مِنْ ذَهَبٍ وَفُضَّةٍ وَيَاقُوتٍ وَزَبَرْجَدٍ، لَوْ أَنَّ الدُّنْيَا جُمِعَتْ فَجُعِلَتْ فِي ذَلِكَ الْقَصْرِ لَمْ يَكُنْ فِيهِ إِلَّا كَمَرْبِطٍ عَنَزٍ فِي الدُّنْيَا، وَمَنْ شَرِبَ فِيهِ مُسْكِرًا وَرَمَى فِيهِ مُؤْمِنًا بِبُهْتَانٍ، وَعَمِلَ فِيهِ خَطِيئَةً أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ سَنَةً، فَاتَّقُوا شَهْرَ رَمَضَانَ، فَإِنَّهُ شَهْرُ اللَّهِ أَنْ تُفَرِّطُوا فِيهِ فَقَدْ جَعَلَ لَكُمْ أَحَدَ عَشَرَ شَهْرًا تَعْمُونَ فِيهَا وَتَتَلَذَّذُونَ، وَجَعَلَ لِنَفْسِهِ شَهْرَ رَمَضَانَ فَاحْذَرُوا شَهْرَ رَمَضَانَ»^[٨٣]

١٣٠

خُطْبَتُهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

• عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ:

تَذَاكَرْنَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ، فَأَتَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، وَكَانَ صَدِيقًا لِي، فَقُلْتُ: اخْرُجْ بِنَا إِلَى النَّخْلِ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ خَمِيصَةٌ لَهُ، فَقُلْتُ: سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، قَالَ: نَعَمْ. اعْتَكَفْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَشَرَ الْوَسْطَ مِنْ رَمَضَانَ، فَخَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَبِيحَةَ عِشْرِينَ، فَقَالَ:

٨٣ المعجم الأوسط،
الطبراني، باب الطَّاءِ،
مَنْ اسْمُهُ طَاهِرٌ، ج ٤
ص ٩٠، رقم ٣٦٨٨.

“Kadir Gecesi bana gösterildi, sonra unutturuldu -ya da unuttum-. Sizler bu geceyi son on günün tekli gecelerinde arayın. Ben kendimi su ve çamur içerisinde secde ederken gördüm. Kim Resûlullah (sas) ile birlikte itikâfa girdiyse (mescide) geri dönsün.”

Geri döndük. Bu esnada gökyüzünde bulut parçaları gördük. Ardından bir bulut geldi ve yağmur yağdı. O kadar yağdı ki mescidin tavanından sular aktı. Tavan zaten hurma dallarından yapılmıştı. Namaz kılındı. Resûlullah'ın (sas) su ve çamur içerisinde secde ettiğini gördüm. O kadar ki alnında çamur izleri vardı.”^[84]

131

Kadir Gecesi Hakkındaki Bir Başka Hutbe

• Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ı (sas) minberden insanlara hitap ettiği bir sırada duydum. Şöyle buyuruyordu:

“Ey İnsanlar! Şüphe yok ki Kadir Gecesi bana gösterildi, sonra unutturuldu. (Rüyamda) iki kolumda altından iki bilezik gördüm. Ancak bundan hiç hoşlanmadım ve onlara üfledim. İki bilezik de uçup gitti. Bu iki bileziğin, birisi Yemen'in sahibi diğeri de Yemâme'nin sahibi olan şu iki yalancı kişi olduğunu düşündüm, rüyamı böyle yorumladım.”^[85]

⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVIII, 127. Benzer hadisler için bkz. Müslim, *Sıyâm*, 1167; Buhârî, *Fazlu Leyleti'l-Kadri*, 2016.

⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVIII, 336.

«أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، فَأُنْسِيْتُهَا - أَوْ قَالَ: فَنَسِيْتُهَا - فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ فِي الْوَتْرِ، فَإِنِّي رَأَيْتُ أَنِّي أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ، فَمَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلْيَرْجِعْ»

فَرَجَعْنَا وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً، فَجَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمُطِرْنَا، حَتَّى سَالَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، وَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ، حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ [٨٤].

١٣١

خُطْبَتُهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ أَيْضًا

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ النَّاسَ عَلَى مِنبَرِهِ، وَهُوَ يَقُولُ:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أُنْسِيْتُهَا، وَرَأَيْتُ أَنَّ فِي ذِرَاعِي سَوَارِينَ مِنْ ذَهَبٍ، فَكَرِهْتُهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَطَارَا، فَأَوَّلَتْهُمَا هَذَيْنِ الْكَذَّابَيْنِ، صَاحِبِ الْيَمَنِ، وَصَاحِبِ الْيَمَامَةِ [٨٥]»

٨٤ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ أَبِي سَعِيدٍ

الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ، ج ١٨ ص ١٢٧،

رقم ١١٥٨٠. وقريب

منه في صحيح

مسلم، كتاب الصَّيَامِ،

بَابُ اسْتِخْبَابِ صَوْمِ

سِتَّةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ

إِتْبَاعًا لِمُضَانَ، ج ٢

ص ٨٢٦، رقم ١١٦٧.

وفي صحيح البخاري،

كتاب فضل ليلة

القدر، بَابُ الْيَمَاسِ

لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي السَّيِّعِ

الْآخِرِ، ج ٣ ص ٤٦،

رقم ٢٠١٦.

٨٥ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ أَبِي سَعِيدٍ

الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ، ج ١٨ ص ٣٣٦،

رقم ١١٨١٦.

Kadir Gecesi'nin Alâmetleri

- Ubâde b. es-Sâmit'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Kadir Gecesi son on geceden birisidir. Kim bu on geceyi ondan sevap kazanmayı umarak ihya ederse şüphesiz ki Allah (cc) o kişinin ilerideki ve geçmişteki günahlarını bağışlar. Bu gece tekli geceler olan dokuz, yedi, beş, üç ya da son gecedir. Duru, parlak bir gökyüzü, ıslıl ıslıl ve sakin bir ay, ne soğuk ne de sıcak olan bir hava Kadir Gecesi'nin işaretlerindedir. Sabaha kadar hiç yıldız kaymaz. Bu gecenin sabahında doğan güneş, ışık huzmeleri görünmeyen bir dolunay gibidir. Bu gün içinde şeytan çıkmaz.”^[86]

Ramazan'da Gece İbadetinin Farz Kılınmasından Korkması

- Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir gece yarısı çıktı, mescidde namaz kıldı. Bazı adamlar da geri dönüp Resûlullah'a (sas) tâbi olarak namazı kıldılar. Sabah olduğunda insanlar, Peygamber'in (sas) gecenin yarısında çıkıp mescidde namaz kıldığını konuşmaya başladılar. Bunun üzerine gece olunca, bir önceki günden daha çok insan mescidde toplanmıştı.

⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVII, 425.

١٣٢

عَلَامَةُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

• عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْبَوَاقِي مَنْ قَامَهُنَّ ابْتِغَاءَ حِسْبَتِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَا تَأَخَّرَ، وَهِيَ لَيْلَةٌ وَتَرِ تِسْعٍ أَوْ سَبْعٍ أَوْ خَامِسَةٍ أَوْ ثَالِثَةٍ أَوْ آخِرٍ لَيْلَةٍ» (وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَمَارَةَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ أَنَّهَا صَافِيَةٌ بَلَجَةٌ كَأَنَّ فِيهَا قَمَرًا سَاطِعًا سَاكِنَةً سَاجِيَةً لَا بَرْدَ فِيهَا، وَلَا حَرًّا وَلَا يَحِلُّ لِكَوْكَبٍ أَنْ يُرْمَى بِهِ فِيهَا حَتَّى تُصْبِحَ، وَإِنَّ أَمَارَتَهَا أَنَّ الشَّمْسَ صَبِيحَتَهَا تَخْرُجُ مُسْتَوِيَةً لَيْسَ لَهَا شُعَاعٌ مِثْلَ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، لَا يَحِلُّ لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا يَوْمَئِذٍ [٨٦]» .

١٣٣

خَشْيَتُهُ أَنْ يُفْرَضَ قِيَامُ رَمَضَانَ

• قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا:

خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ، فَثَابَ رِجَالٌ فَصَلُّوا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ تَحَدَّثُوا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ، فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَاجْتَمَعَ اللَّيْلَةُ الْمُقْبِلَةَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ،

٨٦ مسند الإمام أحمد،

حديث عبادة بن

الصَّامِتِ، ج ٣٧

ص ٤٢٥، رقم

. ٢٢٧٦٥

[Aişe (r.anhâ)] dedi ki: Peygamber (sas) gece yarısı olunca çıktı, namaz kıldı. İnsanlar da onunla beraber namaz kıldılar. Sabah olunca tekrar bu konu konuşulmaya başlandı. Üçüncü gece tekrar insanlar mescidde toplandılar o kadar çok kişi gelmişti ki mescid ehli kişilerin sayısından daha çok insan vardı. Gece yarısı olunca Nebî (sas) tekrar mescide geldi ve namaz kıldı. İnsanlar da O'nunla (sas) beraber namaz kıldılar. Dördüncü gece o kadar çok insan mescidde toplanmıştı ki neredeyse mescide sığmayacaklardı. Ancak Resûlullah (sas) odasında oturdu, mescide gitmedi. İnsanlardan kimilerinin "Namaz" dediğini dahi duydum. Resûlullah (sas) yine de insanların yanına çıkmadı. Sabah namazını kılınca selamını verdi ve ayağa kalktı. Kelime-i Şehâdet getirdi ve şöyle buyurdu:

"Ben sizlerin bu geceki durumunuzdan habersiz değildim. Ancak gece kılınan bu namazın sizler üzerine farz kılınmasından ve sizin de bunu eda etmekten aciz kalmanızdan korktum."^[87]

134

Oruç

• el-Kâsım Ebû Abdurrahman'dan (ra) rivayetle:

Kendisi Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın minberde şöyle dediğini duydu:

"Resûlullah (sas) minberdeydi. Ramazan ayından önceydi. Buyurdu ki:

'Oruç şu şu günlerdedir. Bizler de o günlere doğru ilerliyoruz. Dileyen Ramazan öncesinde de oruç tutabilir, dileyen Ramazan'ı bekleyebilir.'^[88]

⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, Müsned, XLII, 224.

⁸⁸ İbn Mâce, Sıyâm, 1647.

قَالَتْ: فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَصَلَّى وَصَلَّوْا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ، ثُمَّ أَصْبَحَ فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ، فَاجْتَمَعَ اللَّيْلَةُ الثَّلَاثَةُ نَاسٌ كَثِيرٌ حَتَّى كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ، قَالَتْ: فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى، فَصَلَّوْا مَعَهُ، فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ، اجْتَمَعَ النَّاسُ حَتَّى كَادَ الْمَسْجِدُ يَعْجُزُ عَنْ أَهْلِهِ، فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ، قَالَتْ: حَتَّى سَمِعْتُ نَاسًا مِنْهُمْ يَقُولُونَ: الصَّلَاةُ، فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ سَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ، فَتَشَهَّدَ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَخَفْ عَلَيَّ شَأْنُكُمْ اللَّيْلَةَ، وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَفْرَضَ عَلَيْكُمْ، فَتَعْجِزُوا عَنْهَا» [٨٧].

١٣٤

الصَّوْمُ

• عَنْ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ:

أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ، قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ: «الصَّيَّامُ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، وَنَحْنُ مُتَقَدِّمُونَ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَقَدَّمْ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَأَخَّرْ» [٨٨].

٨٧ مسند الإمام أحمد، مسند النساء، مُسْنَدُ الصَّدِيقَةِ عَائِشَةَ بِنْتِ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ج ٤٢ ص ٢٢٤، رقم ٢٥٣٦٢.

٨٨ سنن ابن ماجه، كِتَابُ الصَّيَّامِ، بَابُ مَا جَاءَ فِي صِيَامِ يَوْمِ الشُّكِّ، ج ١ ص ٥٢٧، رقم ١٦٤٧.

Visal Orucu

• Enes'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] Ramazan'da namaz kılıyordu. Ben de geldim, ardında namaza durdum. Başka biri daha geldi o da namaza durdu. Nihayet bir cemaat adam olduk. Peygamber [sas] bizim de arkasında namaza durduğumuzu hissedince namazını kısaltmaya başladı. Sonra evine girdi ve bizim yanımızda kılmadığı bir namaz kıldı.

Sonra sabahladığımızda O'na [sas]: “Gece bizim (arkanda) olduğumuzu anladın mı?” diye sorduk.

“Evet, namazımda öyle (kısaltma) yapmama beni sevk eden de buydu.” buyurdu.

Resûlullah [sas] ayın sonunda visal orucu tutmaya başladı. Sahâbilerden kimileri de visal orucuna başladılar. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Bazılarına ne oluyor ki visal orucu tutuyorlar! Sizler benim gibi değilsiniz. Allah’a yemin olsun ki eğer ay uzasaydı da ben visal orucunu öyle tutsaydım bu işin derinliğine dalanlar dahi ondan vazgeçerlerdi.”^[89]

١٣٥

صَوْمُ الْوِصَالِ

• عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُصَلِّي فِي رَمَضَانَ، فَجِئْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ وَجَاءَ رَجُلٌ آخَرُ، فَقَامَ أَيضًا حَتَّى كُنَّا رَهْطًا فَلَمَّا حَسَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا خَلْفُهُ جَعَلَ يَتَجَوَّزُ فِي الصَّلَاةِ، ثُمَّ دَخَلَ رَحْلَهُ، فَصَلَّى صَلَاةً لَا يُصَلِّيْهَا عِنْدَنَا،

قَالَ: قُلْنَا لَهُ: حِينَ أَصْبَحْنَا أَفْطَنْتَ لَنَا اللَّيْلَةَ

قَالَ: فَقَالَ: «نَعَمْ، ذَاكَ الَّذِي حَمَلَنِي عَلَى الَّذِي صَنَعْتُ»

قَالَ: فَأَخَذَ يُوَاصِلُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَذَاكَ فِي آخِرِ الشَّهْرِ، فَأَخَذَ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يُوَاصِلُونَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا بَالُ رِجَالٍ يُوَاصِلُونَ، إِنَّكُمْ لَسْتُمْ مِثْلِي، أَمَا وَاللَّهِ، لَوْ تَمَادَّ

لِي الشَّهْرُ لَوَاصَلْتُ وَصَالًا يَدْعُ الْمُتَعَمِّقُونَ تَعَمُّقَهُمْ»^[٨٩].

٨٩ صحيح مسلم،

١٣ - كِتَابُ الصَّيَامِ،

١١ - بَابُ التَّهْنِئَةِ عَنِ

الْوِصَالِ فِي الصَّوْمِ،

ج ٢ ص ٧٧٥، رقم

١١٠٤.

Meleklerin Oruçluları Tebrik Etmesi

- Sa'îd b. Evs el-Ensârî'den, o da babasından rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Ramazan Bayramı'nda melekler sokakların girişinde dururlar ve şöyle bağırırlar: ‘Ey Müslüman topluluğu! Keremi bol olan Rabbinize koşun. O, hayırlar ihsan eder. Sonra da bol bol mükâfatlandırır. Siz gece ibadet etmekle emrolundunuz ve emri yerine getirdiniz. Gündüz de oruç tutmakla emrolundunuz ve bu emri de yerine getirdiniz. Rabbinize itaat ediniz. Sizler mükâfatlarınızı aldınız.’ Sonra bir münâdi şöyle bağırır: ‘İyi bilin ki Rabbiniz sizleri affetti. Artık sizler doğru yola erişmiş, irşat olmuş kimseler olarak yurtlarınıza dönün.’ O gün ödül, mükâfat günüdür. Bu gün, semada mükâfat günü olarak isimlendirilir.”^[90]

90 Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr, I, 226. Taberânî'nin el-Kebîr'de rivayet ettiği hadisin ravilerinden Câbir el-Cu'fî'yi, es-Sevrî güvenilir kabul etmiş, hem kendisi hem de Şu'be ondan rivayetlerde bulunmuştur. Fakat diğer alimler onu zayıf kabul etmişlerdir. Dolayısıyla o, metruktur. el-Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, II, 201 (3225).

91 Buhârî, el-Ey-mân, 6704

Kişinin Kendini Adaması (Nezir)

- İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) hutbe verdiği sırada, ayakta dikilmiş bir adam gördü. Adamın adını ve bu halini sordu.

Sahâbîler: “O, Ebû İsrâîl'dir. Ayakta dikilmeye, oturmayaya, gölgelenmemeye, konuşmamaya ve bu şekilde oruç tutmaya kendini adadı.” dediler.

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ona konuşmasını, gölgelenmesini, oturmasını ve bu şekilde orucunu tamamlamasını emredin!”^[91]

١٣٦

تَهْنِئَةُ الْمَلَائِكَةِ لِلصَّائِمِينَ

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَوْسٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْفِطْرِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الطُّرُقِ، فَنَادَوْا:
اغْدُوا يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى رَبِّ كَرِيمٍ يَمُنُّ بِالْخَيْرِ، ثُمَّ يُثِيبُ عَلَيْهِ
الْجَزِيلَ، لَقَدْ أَمَرْتُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَقُمْتُمْ، وَأَمَرْتُمْ بِصِيَامِ النَّهَارِ فَصُمْتُمْ،
وَأَطَعْتُمْ رَبَّكُمْ، فَاقْبِضُوا جَوَائِزَكُمْ، فَإِذَا صَلَّوْا، نَادَى مُنَادٍ: أَلَا إِنَّ
رَبَّكُمْ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ، فَارْجِعُوا رَاشِدِينَ إِلَى رِحَالِكُمْ، فَهُوَ يَوْمُ الْجَائِزَةِ،
وَيُسَمَّى ذَلِكَ الْيَوْمُ فِي السَّمَاءِ يَوْمَ الْجَائِزَةِ» [٩٠].

١٣٧

تَطَوُّعُ الْمَرْءِ نَفْسِهِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ:

قَالَ: بَيَّنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَائِمٍ،
فَسَأَلَ عَنْهُ .

فَقَالُوا: أَبُو إِسْرَائِيلَ، نَدَرَ أَنْ يَقُومَ وَلَا يَقْعُدَ، وَلَا يَسْتَظِلَّ، وَلَا
يَتَكَلَّمَ، وَيَصُومَ.

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مُرُهُ فَلْيَتَكَلَّمْ وَلْيَسْتَظِلَّ وَلْيَقْعُدْ، وَلْيَتِمَّ صَوْمُهُ» [٩١].

٩٠. المعجم الكبير،

الطبراني، أَوْسُ

الأنصاري غير

منسوب، بَابُ فِيمَا

أَعَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْفِطْرِ

مِنَ الْكَرَامَةِ، ج ١

ص ٢٢٦، رقم ٦١٧.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي

الْكَبِيرِ، وَفِيهِ جَابِرُ

الْجُعْفِيُّ وَتَقَّةُ الثَّوْرِيُّ

وَرَوَى عَنْهُ هُوَ وَشُعْبَةُ

وَضَعَفَهُ النَّاسُ وَهُوَ

مَثْرُوكٌ. مجمع

الزوائد، الهيثمي،

أَبْوَابُ الْعِيدَيْنِ، بَابُ

فَضْلِ يَوْمِ الْعِيدِ، ج ٢

ص ٢٠١، رقم ٣٢٢٥.

٩١. صحيح البخاري،

٨٣ - كِتَابُ الْأَيْمَانِ

وَالثُّنُورِ، بَابُ الثَّنْرِ

فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَفِي

مَغْصِيَةٍ، ج ٨ ص ١٤٣،

رقم ٦٧٠٤.

HAC

138

Haccın Farziyeti Hakkındaki Hutbesi ve Hac ile İlgili Soru Sormayı Nehyedişi

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) hutbede bizlere şöyle buyurdu:

“Ey İnsanlar! Allah haccı farz kılmıştır! Artık hac ibadeti-
ni yerine getiriniz!”

Bir adam: “Her sene mi, Yâ Resûlullah?” diye sordu.

Resûlullah (sas) cevap vermedi, sessiz kaldı. Adam soru-
sunu üçüncü kez tekrarlayınca Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Eğer evet deseydim her sene haccetmek üzerinize farz
olurdu. Sizler de buna güç yetiremezsiniz.”

Sonra şöyle devam etti: “Ben sizi kendi halinize bıraktı-
ğında sizler de beni kendi halime bırakın. Sizden öncekiler çok
soru sormalarından ve peygamberleri ile ihtilafa düşmelerinden
dolayı helâk oldular. Bu nedenle, ben size bir şey emrettiğimde
gücünüzün yettiği kadarı ile emri yerine getirin. Sizi bir şeyden
nehyettiğimde ise onu terk edin.”^[92]

الحَجَّ

١٣٨

خُطْبَتُهُ فِي افْتِرَاضِ الْحَجِّ وَنَهْيِهِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ
• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ، فَحُجُّوا»،

فَقَالَ رَجُلٌ: أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

فَسَكَتَ حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ لَوَجَبْتُ، وَلَمَّا اسْتَطَعْتُمْ»،

ثُمَّ قَالَ: «ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ

سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا

اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ» [٩٢].

٩٢ صحيح مسلم، كتاب
الحج، باب فرض
الحج مرة في العمر،
ج ٢ ص ٩٧٥، رقم
١٣٣٧.

Haccın Âdâbı

• Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) kurban günü hutbe îrad ederken bir adam ayağa kalktı ve: “Yâ Resûlullah, ben şu ve şu işleri, şu ve şu işlerden önce zannediyordum.” dedi.

Sonra bir başkası ayağa kalktı, o da: “Yâ Resûlullah! ben şu ve şu işleri, şu üç işi (tırâş olma, kurban kesme, cemre taşlama) şöyle zannediyordum.” dedi.

Resûlullah (sas): “*Yap! Bugün bu işlerin öne geçirilmesi ya da geriye bırakılmasından dolayı bir günahı yok!*” buyurdu.

İbn Ömer: Bu işlerin hepsi o güne özel uygulamalardır. O gün Resûlullah'a (sas) her ne şey (taş atmak, kurban kesmek, tıraş olmak, tavaf etmek gibi birinci gün işlerinden öne geçirilmiş veya geriye bırakılmış) sorulduysa; “*Yap, günahı yoktur!*” buyurdu.^[93]

Hac İçin İhrama Girme

• Câbir'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bir hutbesinde bizlere şöyle buyurdu:

“*Medine halkının mikât yeri Zü'l-Huleyfe, Şam halkının mikât yeri Cuhfe, Yemen halkının mikât yeri Yelemem, Necd halkının mikât yeri Karn, Meşnik (doğu) halkının mikât yeri ise Zâtü Irk'tır.*”

Ardından yüzünü (doğu yönünde) ufka döndü:

“*Allah'ım, onların gönüllerini (İslâm'a) yönelt.*” diye dua etti.^[94]

⁹³ Buhârî, el-Ey-mân, 6665

⁹⁴ İbn Mace, Menâsik, 2915

١٣٩

آدابُ الحجِّ

• عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ النَّحْرِ، إِذْ قَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: كُنْتُ أَحْسِبُ - يَا رَسُولَ اللَّهِ - كَذًا وَكَذَا قَبْلَ كَذًا وَكَذَا،

ثُمَّ قَامَ آخَرُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كُنْتُ أَحْسِبُ كَذًا وَكَذَا، لَهُؤُلَاءِ الثَّلَاثِ،

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «افْعَلْ وَلَا حَرَجَ» لَهُنَّ كُلُّهُنَّ يَوْمَئِذٍ، فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ: «افْعَلْ وَلَا حَرَجَ» [٩٣].

١٤٠

خُطْبَتُهُ فِي مَوَاضِعِ إِحْرَامِ الْحَجِّ

• عَنْ جَابِرٍ:

قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مُهِلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَمُهِلُّ أَهْلِ الشَّامِ، مِنَ الْجُحْفَةِ، وَمُهِلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ، مِنْ يَلَمْلَمَ، وَمُهِلُّ أَهْلِ نَجْدٍ، مِنْ قَرْنٍ، وَمُهِلُّ أَهْلِ الْمَشْرِقِ مِنْ ذَاتِ عِزْقٍ»

ثُمَّ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ لِلْأُفُقِ،

ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُمَّ أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ» [٩٤].

٩٣ صحيح البخاري،

٨٣ - كِتَابُ الْإِيمَانِ

وَالثُّدُورُ، بَابُ

إِذَا حِينَ نَامِيًا

فِي الْإِيمَانِ، ج ٨

ص ١٣٥، رقم ٦٦٦٥.

٩٤ سنن ابن ماجه،

كِتَابُ الْمَنَاسِكِ، بَابُ

مَوَاقِيتِ أَهْلِ الْأَقَاقِي،

ج ٢ ص ٩٧٢، رقم

٢٩١٥.

Hac Masrafını Helal ya da Haram Yolla Elde Etme

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Bir kimse helal ve temiz kazancı ile hac masrafını karşılar-
sa ayağını bineğinin üzengisine koyduğu sırada ‘Lebbeyk Alla-
hümme lebbeyk!’ dediğinde semadan bir münâdi şöyle seslenir:

‘Lebbeyk ve sa’deyk (Buyur! Daimen emrine amadeyim).
Çünkü senin azığın helaldir, bineğin helaldir. Haccın mebrur
ola! Günahsız ola!’

Eğer kişi haram ve kirli kazancı ile hac masrafını karşılar-
sa ayağını bineğinin üzengisine koyduğu sırada ‘Lebbeyk Alla-
hümme lebbeyk!’ dediğinde semadan bir münâdi şöyle seslenir:

‘Sana ne lebbeyk var ne de sa’deyk. Çünkü senin azığın
da haram, hac için harcadıkların da haram. Haccın mebrur
olmaya!’^[95]

Allah'ın [cc] Arafat Ehline İhsanı

- Bilâl b. Rebâh'tan [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] Müzdelife sabahı şöyle buyurdu:

“Ey Bilâl, insanları sustur!” -ya da “İnsanlar dinlesinler!”-

Sonra insanlara hitaben buyurdu ki:

“Şüphe yok ki Allah [cc], bu Müzdelife'nizde sizlere çok bü-
yük ihsanlarda bulundu. Kötülerinizi iyilerinizden dolayı ba-
ğışladı. İyilerinizin ise isteklerini onlara verdi. Haydi Allah'ın
adı ile artık (Minâ'ya) yürüyün.”^[96]

95 Taberânî,
el-Mu'cemü'l-Ev-
sat, V. 251.
Taberânî'nin
el-Evsat'taki
rivayetinde yer
alan Süleyman
b. Dâvûd el-
Yemâmî zayıf bir
ravidir. el-Hey-
semî, Mec-
mau'z-Zevâid, X,
292 (18103).

96 İbn Mace, Menâ-
sik, 3024

١٤١

خُطْبَتُهُ فِي الْحَجِّ بِالنَّفَقَةِ حَلَالًا أَوْ حَرَامًا

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ حَاجًّا بِنَفَقَةٍ طَيِّبَةٍ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ،
فَنَادَى: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، نَادَاهُ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ:

لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، زَادَكَ حَلَالٌ، وَرَاحِلَتَكَ حَلَالٌ، وَحَجُّكَ مَبْرُورٌ
غَيْرُ مَأْزُورٍ،

وَإِذَا خَرَجَ بِالنَّفَقَةِ الْخَبِيثَةِ، فَوَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ، فَنَادَى: لَبَّيْكَ،
نَادَاهُ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ:

لَا لَبَّيْكَ وَلَا سَعْدَيْكَ، زَادَكَ حَرَامٌ وَنَفَقَتُكَ حَرَامٌ، وَحَجُّكَ غَيْرُ
مَبْرُورٍ» [٩٥].

١٤٢

تَفَضُّلِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ عَرَفَاتٍ

• عَنْ بِلَالِ بْنِ رَبَاحٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: غَدَاةَ جَمْعٍ
«يَا بِلَالُ أَسْكِتِ النَّاسَ» أَوْ «أَنْصِتِ النَّاسَ»

ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَطَوَّلَ عَلَيْكُمْ فِي جَمْعِكُمْ هَذَا، فَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ،
لِمُحْسِنِكُمْ، وَأَعْطَى مُحْسِنَكُمْ مَا سَأَلَ، ادْفَعُوا بِاسْمِ اللَّهِ» [٩٦]

٩٥ المعجم الأوسط،
الطبراني، بَابُ الْيَمِيمِ،
مِنْ اسْمِهِ: مُحَمَّدٌ،
ج ٥ ص ٢٥١، رقم
٥٢٢٨. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ
فِي الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ
سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ
الْيَمَامِيُّ، وَهُوَ ضَعِيفٌ.
مجمع الزوائد،
الهيتمي، كِتَابُ
الرُّهْدِ، بَابُ التَّفَقُّةِ
مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ،
ج ١٠ ص ٢٩٢، رقم
١٨١٠٣.

٩٦ سنن ابن ماجه،
كِتَابُ الْمَنَاسِكِ،
بَابُ الْوُقُوفِ بِجَمْعٍ،
ج ٢ ص ١٠٦، رقم
٣٠٢٤.

Umre ile Haccı Birleştirme

• Câbir b. Abdullah'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ile birlikte hac için yola çıktık, hacdan başka bir şeye de niyet etmemiştik. Serif'e⁹⁷ vardık. Âişe (r.an-hâ) hayız oldu. Resûlullah (sas) Âişe'nin (r.anhâ) yanına girdi ve onu ağlar buldu.

“Seni ağlatan da nedir?” diye sordu.

O da: “Yâ Resûlullah bana bir eza dokundu.” diye cevap verdi.

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “*Sen Âdem'in kızlarından-sın ve onlara dokunan eza sana da isabet etmiştir.*”

Zilhicce'den dört gün ya da dört gece geçmişti ki Kâbe'ye geldik. Beyt'i tavaf ettik. Sonra Safa ve Merve arasında sa'yımızı eda ettik. Ardından Resûlullah (sas) bizlere ihram yasaklarını sona erdirmemizi emretti.

(O vakitler) kendi aramızda şöyle konuşuyorduk: “Hacdan başka bir isteğimiz olmaksızın yola çıktık. Başka bir şeye de niyet etmedik. Arafat'ta çıkmamıza dört gün ya da dört gece kaldığı bir zamanda eşlerimizle birlikte olduktan sonra (tekrar ihrama girerek) Arafat'a çıktık.”

Bu konuştuklarımız Resûlullah'a (sas) ulaşınca bizlere hitaben şöyle buyurdu: “*Şunu bilin ki umreyi de hacca dâhil ettik. Bu durum benim için bir daha gerçekleşseydi, yanıma (hedy) kurban almazdım. Eğer yanımda kurban getirmemiş olsaydım ben de sizler gibi ihramdan çıkardım. Artık kimin yanında kurbanı yoksa ihramdan çıksın.*”

⁹⁷ Mekke'ye on mil uzaklıkta bir yer.

١٤٣

دُخُولُ الْعُمْرَةِ فِي الْحَجِّ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:

خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُجَّاجًا، لَا نُرِيدُ إِلَّا الْحَجَّ، وَلَا نَنْوِي غَيْرَهُ، حَتَّى إِذَا بَلَغْنَا سِرْفَ^[٩٧]، حَاضَتْ عَائِشَةُ، فَدَخَلَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهِيَ تَبْكِي،

فَقَالَ: «مَا لَكَ تَبْكِينَ؟»

قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَصَابَنِي الْأَذَى،

قَالَ: «إِنَّمَا أَنْتِ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ يُصِيبُكِ مَا يُصِيبُهُنَّ»،

قَالَ: وَقَدِمْنَا الْكَعْبَةَ فِي أَرْبَعِ مَضِينَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ أَيَّامًا، أَوْ لَيَالِي، فَطُفْنَا بِالْبَيْتِ، وَبَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنَا فَأَحْلَلْنَا الْإِحْلَالَ كُلَّهُ،

قَالَ: فَتَذَاكِرُنَا بَيْنَنَا، فَقُلْنَا: خَرَجْنَا حُجَّاجًا لَا نُرِيدُ إِلَّا الْحَجَّ، وَلَا نَنْوِي غَيْرَهُ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ عَرَفَاتٍ إِلَّا أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ أَوْ لَيَالٍ، خَرَجْنَا إِلَى عَرَفَاتٍ، وَمَذَاكِيرُنَا تَفْطُرُ الْمَنِيِّ مِنَ النِّسَاءِ،

قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ خَطِيبًا، فَقَالَ: «أَلَا إِنَّ الْعُمْرَةَ قَدْ دَخَلَتْ فِي الْحَجِّ، وَلَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا سَفَتْ الْهَدْيُ، وَلَوْ لَا الْهَدْيُ لَأَحْلَلْتُ، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ، فَلْيَحِلَّ»،

Sürâka b. Mâlik b. Cu'süm **[ra]** ayağa kalktı ve:

“Yâ Resûlullah! Bize söyler misin, bugün sanki yeniden doğmuş gibi günahsız kişilerden olabilme bu yılımıza mı mahsustur yoksa devamlı mıdır?” dedi.

Resûlullah **[sas]** “*Devamlıdır.*” diye buyurdu.

Arafat’a geldik. Oradan ayrıldık. Sonra Âişe **[r.anhâ]** dedi ki:

“Yâ Resûlullah, ben de umreyi arzuluyorum ancak insanlar umrelerini edâ ettiler.”

Resûlullah **[sas]** buyurdu ki: “*O halde sen de artık insanla-
nın yaptıkları gibi yap.*”

Dedi ki: “Yâ Resûlullah! Ben umre de yapmak istiyorum.” Bunun üzerine Resûlullah **[sas]** Mekke Vadisi’nin yüksek bir yerinde bekledi. Sonra o (Abdurrahman b. Ebû Bekir), Hz. Âişe’yi **[r.anhâ]** bineğinin terkinde Ten’im’e ulaştırdı. Böylece Hz. Âişe **[r.anhâ]** de umre yapmış oldu.^[98]

144

Veda Hutbesi

“Hamd ancak Allah’adır. Bizler yalnızca O’na hamd ederiz, O’ndan yardım isteriz. Sadece O’ndan bağışlanma isteriz ve O’na tevbe ederiz. Nefsimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden yalnızca Allah’a sığınınız. Allah’ın hidâyete erdirdiği bir kimseyi dalâlete uğratacak kimse yoktur. Allah’ın dalâlete uğrattığı bir kimseyi de hidâyete erdirecek kimse yoktur. Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur, O tektir ve bir ortağı dahi yoktur. Ben şehâdet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve resûlüdür.

⁹⁸ Ahmed b.
Hanbel, *Müsned*,
XXIII, 201.

فَقَامَ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ بْنِ جُعْشَمٍ،
فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خَبِّرْنَا خَيْرَ قَوْمٍ كَانُوا وَلِدُوا الْيَوْمَ، أَلْعَامِنَا
هَذَا أَمْ لِلْأَبَدِ؟
قَالَ: «لَا بَلْ لِلْأَبَدِ»

قَالَ: فَاتَيْنَا عَرَفَاتٍ، وَانْصَرَفْنَا مِنْهَا، ثُمَّ إِنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، إِنِّي أَجِدُ فِي نَفْسِي قَدِ اعْتَمَرُوا،
قَالَ: «إِنَّ لَكَ مِثْلَ مَا لَهُمْ»

قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَجِدُ فِي نَفْسِي، فَوَقَفَ بِأَعْلَى وَادِي
مَكَّةَ، وَأَمَرَ أَخَاهَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، فَأَرْدَفَهَا حَتَّى بَلَغَتْ
التَّنْعِيمَ، ثُمَّ أَقْبَلَتْ [٩٨].

١٤٤

خُطْبَةٌ لِلرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَتُوبُ إِلَيْهِ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ
مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ،
وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ
لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

Allah'ın kullan, sizlere takva sahibi kimseler olarak hakkı ile Allah'tan korkmanızı, sakınmanızı vasiyet ediyorum. Sizleri, amellerinizin Allah'a itaat üzere olmasına teşvik ediyorum. Allah'tan hayır kapılarını açmasını diliyorum.

Ey insanlar! Sizlere açıklayacağım hususları çok iyi dinleyiniz! Zira bu yıldan sonra sizlerle bu yerimde bir kere daha buluşabilecek miyim, bilmiyorum.

Ey insanlar! Bu ayınızdaki bu günleriniz nasıl mukaddes günler ise muhakkak ki kanınız ve mallarınız da öyle mukaddestir ve birbirinize haramdır. Şüphesiz ki Rabbinizle buluşacaksınız. Dikkat edin! Tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol!

Her kimin yanında bir emanet varsa onu hemen sahibine geri versin.

Muhakkak ki câhiliye âdeti olan fâiz kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım fâiz ise Abbas b. Abdulmuttalib'in fâizidir. Câhiliyeden kalma her âdet her gelenek kaldırılmıştır. Ancak sidâne^[99] ve sikâye^[100] bunun dışındadır. Kasten adam öldürmenin karşılığı kısas ile katilin öldürülmesidir. Değnek ya da taş ile yan kasıtlı adam öldürmenin karşılığı ise yüz devedir. Kim ileri gider de haddini aşarsa o câhiliyeden bir kimsedir.

Ey insanlar! Şüphe yok ki şeytan bu topraklarınızda ona kulluk etmenizden artık ümidini kesmiştir. Fakat işlerinizde ufak tefek bir şeylerde bile ona uyarsanız bu onu memnun edecektir.

Ey insanlar! Nesi'^[101] küfürde aşırılıktır. İnkâr edenler, Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına tekrar uydurmak için bir sene helal saydıkları bir ayı bir başka sene haram sayarak saptıyorlar. Muhakkak ki zaman, artık Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki nizamına geri dönmüştür. Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günden beri geçerli olan nizamına göre Allah katında ayların sayısı on ikidir.

99 Kâbe örtüdarlığı ve muhafızlığı. Bkz. İbn Manzûr, *Lisanu'l-Arab*, XIII, 207.

100 Hacıların su ihtiyaçlarını giderme ve her türlü içecek hizmetlerini karşılama. Bkz. İbn Manzûr, *Lisanu'l-Arab*, VII, 212.

101 Câhiliye döneminde Arapların takvimde ayların yerlerini değiştirmek suretiyle haram ayların sıralaması ile oynama işlemi. Bkz. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 647-661.

أَوْصِيَكُمْ عَبْدَ اللَّهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَأَحْثُكُمْ عَلَى الْعَمَلِ بِطَاعَتِهِ،
وَأَسْتَفْتِحُ اللَّهَ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ. أَمَّا بَعْدُ،

أَيُّهَا النَّاسُ؛ اسْمَعُوا مِنِّي أُبَيِّنْ لَكُمْ، فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَلْقَاكُمْ
بَعْدَ عَامِي هَذَا فِي مَوْفِي هَذَا.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ إِلَى أَنْ تَلْقَوْا رَبَّكُمْ،
كَحَرَمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا مِنْ شَهْرِكُمْ هَذَا؛ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟ اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

فَمَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَانَةٌ فَلْيُؤَدِّهَا إِلَى مَنْ ائْتَمَنَهُ عَلَيْهَا.

وَأَنَّ رَبَّ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ. وَأَوَّلُ رَبِّ أَبَدًا بِهِ رَبَّ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ
الْمُطَّلِبِ. وَإِنَّ دِمَاءَ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ، وَأَوَّلُ دَمٍ أَبَدًا بِهِ دَمُ عَامِرِ بْنِ
رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَإِنَّ مَآثِرَ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ غَيْرَ
السَّدَانَةِ [٩٩] وَالسَّقَايَةِ [١٠٠]. وَالْعَمْدُ قَوْدٌ. وَشَبُّهُ الْعَمْدِ مَا قَتَلَ بِالْعَصَا
وَالْحَجَرِ، وَفِيهِ مِائَةٌ بَعِيرٍ. فَمَنْ زَادَادَ فَهُوَ مِنَ الْجَاهِلِيَّةِ.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَسَسَ أَنْ يُعْبَدَ بِأَرْضِكُمْ هَذِهِ، وَلَكِنَّهُ
قَدْ رَضِيَ أَنْ يُطَاعَ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِمَّا تَحْقِرُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّمَا النَّسِيءُ [١٠١] زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُؤَاطِفُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ. وَإِنَّ الزَّمَانَ قَدْ
اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَإِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ
اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ.

٩٩ سِدَانَةُ الْكُفْبَةِ خِدْمَتُهَا
وَتَوَلَّى أَمْرَهَا وَفَتَحَ
بَابَهَا وَإِعْلَافَهُ. لِسَانُ
العرب، ابن منظور،
مادة سدن، ج ١٣
ص ٢٠٧.

١٠٠ هِيَ مَا كَانَتْ قُرَيْشٌ
تَسْقِيهِ الْحُجَّاجَ
مِنَ الرَّيْبِ الْمُنْبُوذِ
فِي الْمَاءِ، وَكَانَ
يَلِيهَا الْعَبَّاسُ بْنُ
عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فِي
الْجَاهِلِيَّةِ وَالْإِسْلَامِ.
لِسَانُ الْعَرَبِ، ابْنُ
مَنْظُورٍ، مَادَّةُ سَقِي.

ج ٧ ص ٢١٢
١٠١ أَيُّ التَّأْخِيرِ لِحَرَمَةِ
شَهْرٍ إِلَى آخِرِ كَمَا
كَانَتِ الْجَاهِلِيَّةُ تَفْعَلُهُ
مِنَ تَأْخِيرِ حَرَمَةِ
الْمَحْرَمِ. انْظُرْ: نَبِي
الْإِسْلَامِ، مُحَمَّدٌ
حَمِيدُ اللَّهِ، ص

Bunlardan dördü haram aylardır ki bunların üçü art ardadır ve bir tanesi de tektir. Bu aylar: Zil'kade, Zil'hicce, Muharrem ve Şaban ile Cümadi (Cemaziyelâhir) arasındaki Recep ayıdır. Dikkat ediniz, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol!

Ey İnsanlar! Muhakkak ki kadınlarınızın sizin üzerinizde hakları vardır. Sizlerin de kadınlarınızın üzerinde haklarınız vardır. Onların üzerinizdeki haklarınız: Yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadan evlerinize almamaları ve fahiş tavır sergilememeleridir. Eğer yaparlarsa Allah (cc), yataklarında yalnız bırakmanızı veya hut hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Bu halleri terk ederlerse ve size itaat ederlerse yapmanız gereken örfe uygun onları yedirmeniz ve giydirmenizdir. Kadınlar sizler için kendilerine ait bir şeye sahip olmayan yardımcılardır. Onları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Allah'ın kitabı ile onlar size helal kılındılar. Kadınlar hususunda Allah'tan korkun. Sizlere onlara karşı hayırlı olmanızı tavsiye ederim.

Ey İnsanlar! Muhakkak ki müminler kardeşlerdir. Bir kimseye kardeşinin malı, gönül hoşluğu ile vermesinin dışında helal değildir. Dikkat buyurun, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol!

Benden sonra küfre geri dönüp de birbirinizin boynunu vurmayın!

Ben sizlere şayet ona tutunursanız sapmayacağınız bir şeyi bırakıyorum ki o Allah'ın kitabıdır. Dikkat buyurun, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol!

Ey İnsanlar! Şüphe yok ki Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Her biriniz Adem'in çocuklarısınız, Adem ise topraktır. Allah katında en kıymetliniz, en takvalı olanınızdır. Arap'ın Acem'e bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir. Dikkat buyurun, tebliğ ettim mi?"

Ashâb-ı Kirâm: "Evet." diye cevapladı.

مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ؛ ثَلَاثَةٌ مُتَوَالِيَاتٌ، وَوَاحِدٌ فَرْدٌ: ذُو الْقَعْدَةِ، وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمَحَرَّمُ، وَرَجَبُ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ. أَلَا هَلْ بَلَغْتُ؟ اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّ لِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، وَلَكُمْ عَلَيْهِنَّ حَقًّا، فَعَلَيْهِنَّ أَلَّا يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ، وَلَا يُدْخِلْنَ أَحَدًا تَكْرَهُوهُ يَبُوتَكُمْ إِلَّا بِإِذْنِكُمْ، وَلَا يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ؛ فَإِنْ فَعَلْنَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لَكُمْ أَنْ تَعْضُلُوهُنَّ وَتَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَتَضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ. فَإِنْ انْتَهَيْنَ وَأَطَعْنَكُمْ فَعَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ؛ فَإِنَّمَا النِّسَاءُ عِنْدَكُمْ عَوَانٌ لَا يَمْلِكْنَ لَأَنْفُسِهِنَّ شَيْئًا، أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ، وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكِتَابِ اللَّهِ، فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ وَاسْتَوْصُوا بِهِنَّ حَيْرًا.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لِمَرِيٍّ مَالُ أَخِيهِ إِلَّا عَلَى طِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ. أَلَا هَلْ بَلَغْتُ؟ اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

فَلَا تَرْجِعَنَّ بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ؛ فَإِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا: كِتَابَ اللَّهِ. أَلَا هَلْ بَلَغْتُ؟ اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ، وَإِنَّ آبَاءَكُمْ وَاحِدٌ. كُلُّكُمْ لِآدَمَ وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ، أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ. وَلَيْسَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ فَضْلٌ إِلَّا بِالتَّقْوَى. أَلَا هَلْ بَلَغْتُ؟
قَالُوا: نَعَمْ.

Resûlullah (sas) şöyle devam etti:

“Burada bulunanlar, burada olmayanlara bu sözlerimi ulaştırın!”

Ey insanlar! Allah (cc) her mirasçının mirastan payını belirlemiştir. Mirasçıya ait olanın üçte birinden fazlasının vasiyet edilmesi caiz değildir.

Çocuk kimin yatağında doğmuşsa ona aittir. Zina eden için ise mahrumiyet vardır.

Babasından başkasına ait soy iddia eden soysuz yahut efendisinden başkasına intisâba kalkan köle, Allah'ın, meleklerinin ve bütün insanların lânetine uğrasın. Cenâb-ı Hak, bu gibi insanların ne tövbelerini ne de adalet ve şehâdetlerini kabul eder.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun!”^[102]

145

Veda Hutbesi'nden

• Süleym b. Âmir'den (ra) rivayetle:

Ebû Ümâme'den duydum, diyordu ki: Resûlullah'ın (sas) Veda Haccı'nda insanlara hitaben şunları buyurduğunu duydum:

“Rabbiniz Allah'tan korkun! Beş vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun, malınızın zekâtını verin ve sizden olan idarecilerinize itaat edin ki Rabbinizin cennetine giresiniz!”

“Ey Ebû Ümâme, Resûlullah'tan (sas) bunları duyduğunda kaç yaşındaydın?” diye sordum.

“Otuz yaşındayken duydum.” dedi.^[103]

¹⁰² Mansûr b. el-Hüseyn er-Râzi Ebû Sa'd el-Âbâ, Nesru'd-Durri fi'l-Muhâdarâti, I, 136; Câhız, el-Beyân ve't-Tebyîn, II, 22; İbn Abdü Rabbihi el-Endülîsî, el-İkdü'l-Ferîd, IV, 148. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXIV, 229.

¹⁰³ Tirmizî, Sefer, 616.

قَالَ: فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ.

أَيُّهَا النَّاسُ؛ إِنَّ اللَّهَ قَدْ قَسَمَ لِكُلِّ وَارِثٍ نَصِيبَهُ مِنَ الْمِيرَاثِ. وَلَا يَجُوزُ لَوَارِثٍ وَصِيَّةٌ فِي أَكْثَرِ مِنَ الثُّلُثِ.

وَالْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ.

مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَمَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ،

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ^[١٠٢].

١٤٥

مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ

• عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ:

«اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا

زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ»،

قَالَ: فَقُلْتُ لِأَبِي أُمَامَةَ: مُنْذُ كَمْ سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثِ؟

قَالَ: «سَمِعْتُهُ وَأَنَا ابْنُ ثَلَاثِينَ سَنَةً^[١٠٣]»

١٠٢ نثر الدر في

المحاضرات،

منصور بن الحسين

الرازي، أبو سعد

الآبي، خطبته في

حجّة الوداع، ج ١

ص ١٣٦. البيان

والتبيين، عمرو

بن بحر الشهير

بالجاحظ، خطبة

النبي صلى الله عليه

وسلم في الوداع،

ج ٢ ص ٢٢. العقد

الفريد، أحمد بن

محمد المعروف بابن

عبد ربه الأندلسي،

خطبة النبي صلى

الله عليه وسلم في

حجة الوداع، ج ٤

ص ١٤٨. ويُنظر بعضه

في مسند الإمام

أحمد، حديث عمّ

أبي حُرّة الرقاشيّ،

ج ٣ ص ٢٢٩، رقم

٢٠٦٩٥.

١٠٣ سنن الترمذي، أبواب

السفر، باب ما ذُكر

في فضل الصلاة،

باب منه، ج ٢

ص ٥١٦، رقم ٦١٦.

146

Yürüyerek Hacca Gitmeyi Adamayı Nehyetmesi

- İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayetle:

Bize sadaka vererek Resûlullah'a soru sormamız emredildiğinde artık Resûlullah (sas) da (bir konu olduğunda) ayağa kalkıp hutbe vermeye başladı. Şöyle buyurdu:

“İyi bilin ki bir adamın burnunu delip halka geçirmeyi adaması müstedir.

İyi bilin ki bir adamın yürüyerek hacca gitmeyi adaması müstedir. Bunun kefareti olarak bir kurban kessin. Böylece yolculukta da bir merkebe binsin.”^[104]

147

Arefe Günündeki Hutbesi

- Ubâde b. es-Sâmit'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Arefe günü şunları buyurdu:

“Ey İnsanlar! Allah (cc) sizlere bu günü ihsan etti. Aranızdaki kul hakkı dışındaki günahlarınızı affetti. Kötülerinize iyilerinizden dolayı ihsanda bulundu. İyilerinizin de istediklerini onlara verdi. Artık Allah'ın adı ile Müzdelife'ye yürüyün.”

¹⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIII, 90.

١٤٦

خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ نَذْرِ الْمَشْيِ لِلْحَجِّ

• عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ:

مَا قَامَ فِيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا إِلَّا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، وَنَهَانَا عَنِ الْمُثَلَّةِ. قَالَ: وَقَالَ:

«أَلَا وَإِنَّ مِنَ الْمُثَلَّةِ أَنْ يَنْذُرَ الرَّجُلُ أَنْ يَحْزِمَ أَنْفَهُ،

أَلَا وَإِنَّ مِنَ الْمُثَلَّةِ أَنْ يَنْذُرَ الرَّجُلُ أَنْ يَحْجَّ مَاشِيًا فَلْيُهِدِ هَدْيًا وَلْيُرْكَبَ» [١٠٤].

١٤٧

خُطْبَتُهُ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ

• عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَرَفَةَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ تَطَوَّلَ عَلَيْكُمْ فِي هَذَا الْيَوْمِ، فَيَغْفِرُ لَكُمْ إِلَّا

التَّبِعَاتِ فِيمَا بَيْنَكُمْ، وَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ لِمُحْسِنِكُمْ، وَأَعْطَى مُحْسِنَكُمْ

مَا سَأَلَ، أَنْدَفِعُوا بِسْمِ اللَّهِ فَإِذَا كَانَ بِجَمْعٍ»

١٠٤ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْبَصْرِيِّينَ،

حَدِيثُ عِمْرَانَ بْنِ

حُصَيْنٍ، ج ٣٣

ص ٩٠، رقم

١٩٨٥٧.

“Şüphesiz Allah salihlerinizi affetti. Salihleriniz de içinizdeki kötülere şefaatt etti. Allah’ın bağışlaması yeryüzüne indi ve onları kuşattı. Ardından da yeryüzünde dağıldı ve dilini ve elini koruyan tüm tevbe edenleri de içine aldı. İblis ve askerleri Arafat Dağı’nın üzerinden Allah’ın kulları için yarattıklarını gördüler. Allah’ın bağışlaması yeryüzüne inince o ve askerleri yakınlarak: ‘Ben uzun yıllardır onları körüklüyorum, vesvese veriyordum. Sonra Allah’ın bağışlaması geldi de onları kapladı.’ dediler. Ardından da yakınlarak, helâk ve kötülükle tehditler savurarak oradan ayrıldılar.”^[105]

148

Aynı Manadaki Başka Bir Hutbe

• Enes’ten [ra] rivayetle:

Resûlullah’ı [sas] şöyle buyururken duydum:

“Muhakkak ki Allah [cc], Arafat halkına ihsanda bulundu, meleklerle bu kulları ile iftiharda bulunarak övündü.

Buyurdu ki: ‘Meleklerim! Üstü başı tozlanmış, saçları dağılmış şu kullarıma bir bakın ki derin vadilerden geçerek bana geldiler. Şahit olun ki ben onların dualarına icabet ettim ve dileklerine/isteklerine şahitlik ettim. Kötülerine iyilerinden dolayı ihsanda bulundum. İyilerine de benden istedikleri her şeyi verdim, ancak aralarındaki kul hakkı bunun dışında.’

Arafat’tan Müzdelife’ye gelip burada vakfe yapıp da ve Allah’a rağbet ve talepler ile buradan geri döndüğünde yine (Allah): ‘Meleklerim! Kullanım rağbet ve talepler ile geri döndüler. Sizler şahit olun ki ben onların dualarına icabet ettim ve dileklerine/isteklerine şahitlik ettim. Kötülerine iyilerinden dolayı ihsanda bulundum. İyilerinin de benden istedikleri her şeyi verdim. Onların diğer kullanımı ile aralarındaki kul hakkına da ben kefil oldum.’^[106] buyurdu.”

¹⁰⁵ Abdurrezzâk, el-Musannef, V, 17.

¹⁰⁶ Ebû Ya’lâ, Müsnef, 4106. Ebû Ya’lâ’nın rivayetinde yer alan Salih el-Mürri, zayıf bir raividir. el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, III, 257 (5569).

قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لِصَالِحِكُمْ، وَشَفَعَ صَالِحِكُمْ فِي طَالِحِكُمْ، تَنْزِيلُ الْمَغْفِرَةِ فَتَعْمُهُمْ، ثُمَّ تَفَرَّقُ الْمَغْفِرَةُ فِي الْأَرْضِينَ فَتَفْعُ عَلَى كُلِّ تَائِبٍ مِمَّنْ حَفِظَ لِسَانَهُ وَيَدَهُ، وَإِبْلِيسُ وَجُنُودُهُ عَلَى جِبَالٍ عَرَفَاتٍ يَنْظُرُونَ مَا صَنَعَ اللَّهُ بِهِمْ، فَإِذَا نَزَلَتِ الْمَغْفِرَةُ دَعَا هُوَ وَجُنُودُهُ بِالْوَيْلِ وَيَقُولُ: كُنْتُ أَسْتَفِرُّهُمْ حَقْبًا مِنَ الدَّهْرِ، ثُمَّ جَاءَتِ الْمَغْفِرَةُ فَعَشِيَّتَهُمْ فَيَتَفَرَّقُونَ وَهُمْ يَدْعُونَ بِالْوَيْلِ وَالتُّبُورِ [١٠٥]» .

١٤٨

خُطْبَةٌ أُخْرَى فِي نَفْسِ الْمَعْنَى

• عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«إِنَّ اللَّهَ تَطَوَّلَ عَلَى أَهْلِ عَرَفَاتٍ، يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلَائِكَةُ،

يَقُولُ: يَا مَلَائِكَتِي، انظُرُوا إِلَى عِبَادِي شُعْنًا غُبْرًا، أَقْبَلُوا يَضْرِبُونَ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ، فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَحْبَبْتُ دُعَاءَهُمْ، وَشَفَعْتُ رَغْبَتَهُمْ، وَوَهَبْتُ مُسِيئَتَهُمْ لِمُحْسِنِهِمْ، وَأَعْطَيْتُ مُحْسِنِيهِمْ جَمِيعَ مَا سَأَلُونِي غَيْرَ التَّبِعَاتِ الَّتِي بَيْنَهُمْ،

فَإِذَا أَفَاضَ الْقَوْمُ إِلَى جَمْعٍ وَوَقَفُوا وَعَادُوا فِي الرَّغْبَةِ وَالطَّلَبِ إِلَى اللَّهِ، يَقُولُ: يَا مَلَائِكَتِي، عِبَادِي وَقَفُوا فَعَادُوا فِي الرَّغْبَةِ وَالطَّلَبِ، فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَحْبَبْتُ دُعَاءَهُمْ، وَشَفَعْتُ رَغْبَتَهُمْ، وَوَهَبْتُ مُسِيئَتَهُمْ لِمُحْسِنِهِمْ، وَأَعْطَيْتُ مُحْسِنَتَهُمْ جَمِيعَ مَا سَأَلَنِي، وَكَفَلْتُ عَنْهُمْ التَّبِعَاتِ الَّتِي بَيْنَهُمْ [١٠٦]» .

١٠٥ مصنف عبد الرزاق،

كِتَابُ الْمَنَاسِكِ،

بَابُ فَضْلِ الْحَجِّ،

ج ٥ ص ١٧، رقم

٨٨٣١

١٠٦ مسند أبي يعلى، يزيد

الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ، ج ٧ ص ١٤٠،

رقم ٤١٠٦. رَوَاهُ أَبُو

يَعْلَى، وَفِيهِ صَالِحُ

الْمَرْثِيُّ، وَهُوَ ضَعِيفٌ.

مجمع الزوائد،

الهيثمى، كتاب

الحج، باب الإيضاح

في وادي مُحَسَّرٍ،

ج ٣ ص ٢٥٧، رقم

٥٥٦٩

Veda Haccı'nda Îrad Ettiği Hutbe

- Fedâle b. Ubeyd el-Ensârî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Veda Haccı'nda şunları buyurdu:

“Bugün haram gündür, bu belde haram beldedir. Kanlarınız, mallarınız ve namuslarınız da bugün ve bu belde gibi Allah'ın (cc) huzuruna çıkacağınız güne kadar birbirinize haramdır. Hatta bir Müslüman'ın kötülük isteyerek bir Müslüman'ı itmesi dahi haramdır. Sizlere kimin Müslüman olduğunu haber vereyim.

Müslüman; elinden ve dilinden Müslümanlar'ın güvende olduğu kişidir.

Mü'min; insanların malları ve canları hususunda emîn olduğu kişidir.

Muhacir; hatalarından ve günahlarından hicret eden kişidir.

Mücahid; Allah'a itaat edebilmek için kendi nefsi ile cihad eden/mücadele eden kişidir.”^[107]

Hacc-ı Ekber Günü Îrâd Ettiği Hutbe

- Mürre'den (ra) rivayetle:

Peygamber'in (sas) ashâbından bir adam bana şöyle anlattı:

Resûlullah (sas) kulağının bir tarafı kesilmiş kızıl bir deve üzerinde bizlere şöyle sordu:

“Bugününüzün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?”

¹⁰⁷ Bezzâr, Müs-ned, IX, 206. Hadisin bir kısmı şurada da yer almaktadır: Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Kebîr, XVIII, s. 309; İbn Mace, Fiten, 3934.

١٤٩

خُطْبَةٌ لِلرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ
• عَنْ فَصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ:
«هَذَا يَوْمٌ حَرَامٌ، وَبَلَدٌ حَرَامٌ، فَدِمَاؤُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ وَأَعْرَاضُكُمْ
عَلَيْكُمْ حَرَامٌ مِثْلُ هَذَا الْيَوْمِ وَهَذِهِ الْبَلَدَةِ إِلَى يَوْمٍ تَلْقَوْنَهُ وَحَتَّى دَفَعَهَا
دَفْعَهَا مُسْلِمٌ مُسْلِمًا يُرِيدُ بِهَا سُوءًا حَرَامًا، وَسَاخِرُكُمْ.

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ،
وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ،
وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ،
وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ^[١٠٧]» .

١٥٠

خُطْبَتُهُ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ

• عَنْ مَرَّةٍ قَالَتْ:

حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ مُخَضَّرَمَةٍ
فَقَالَ:

«أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ يَوْمُكُمْ هَذَا؟»،

١٠٧ مسند البزار، مُسْنَدُ

فَصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،

ج ٩ ص ٢٠٦، رقم

٣٧٥٢. بعضه في

المعجم الكبير،

الطبراني، بَابُ الْفَاءِ،

عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ أَبُو

عَلِيٍّ الْجَنْجِيُّ، عَنْ

فَصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ،

ج ١٨ ص ٣٠٩، رقم

٧٩٦. وبعضه في سنن

ابن ماجه، كِتَابُ

الْفَيْتِ، بَابُ حُرْمَةِ

دَمِ الْمُؤْمِنِ وَمَالِهِ،

ج ٢ ص ١٢٩٨، رقم

٣٩٣٤.

Biz de: “Kurban kesme günüdür.” dedik.

“Doğru söylediniz. Bugün Hacc-ı Ekber’in günüdür. Bu ayınızın hangi ay olduğunu biliyor musunuz?” diye sordu.

“Zilhicce’dir.” diye cevapladık.

“Doğru söylediniz. Allah’ın ayıdır ve sağırdır.^[108] Bu beldenizin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?” diye sordu.

“Meş’ar-i Harâm’dır.” dedik.

“Doğru söylediniz.” dedi.

“Muhakkak ki kanlarınız ve mallarınız birbirinize, bu beldedeki bu ayınızdaki bugününüzün hürmeti gibi haramdır.” ya da “Bugününüzün, bu ayınızın, bu beldenizin hürmeti gibi haramdır.” buyurdu ve devam etti:

“İyi biliniz ki ben havuzda (Kevser) sizlerin önünde olacağım ve sizlere bakacağım. Sizin çokluğunuz ile diğer ümmetlere karşı övüneceğim. Sakın benim yüzümü kara çıkarmayın.

Dikkat edin, sizler beni gördünüz ve beni duydunuz. (Hesap gelince) sizlere benim hakkımda soracaklar. Her kim benim adıma yalan söz uydurursa bir yalanı bana isnat ederse cehennemdeki yerini hazırlasın.

Ben o gün bazı adamları ve ya insanları kurtaracağım. Ancak başkaları da benden onları geri alacaklar. Ben: ‘Ey Rabbim! Ashâbım...’ diyeceğim. Bana: ‘Sen, senden sonra olanları bilmiyorsun.’ buyuracak.”^[109]

¹⁰⁸ Sağırılıktan kasıt, bu ayda çatışma olmasına işarettir.

¹⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVIII, 482.

قَالَ: قُلْنَا يَوْمَ النَّحْرِ،

قَالَ: «صَدَقْتُمْ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ، أَتَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ شَهْرُكُمْ هَذَا؟»،

قُلْنَا: ذُو الْحِجَّةِ، قَالَ:

«صَدَقْتُمْ شَهْرَ اللَّهِ الْأَصَمِّ»^[١٠٨]، أَتَدْرُونَ أَيُّ بَلَدٍ بَلَدُكُمْ هَذَا؟»،

قَالَ: قُلْنَا: الْمَشْعَرُ الْحَرَامُ،

قَالَ: «صَدَقْتُمْ»،

قَالَ: «فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا،

فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا أَوْ قَالَ: كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا،

وَشَهْرِكُمْ هَذَا، وَبَلَدِكُمْ هَذَا

أَلَا وَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ أَنْظِرُكُمْ، وَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمْ الْأُمَمَ،

فَلَا تُسَوِّدُوا وَجْهِي،

أَلَا وَقَدْ رَأَيْتُمُونِي وَسَمِعْتُمْ مِنِّي وَسْتُسْأَلُونَ عَنِّي، فَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ

فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ،

أَلَا وَإِنِّي مُسْتَنْقِذُ رَجَالًا أَوْ نَاسًا، وَمُسْتَنْقِذُ مِنِّي آخَرُونَ، فَأَقُولُ: يَا

رَبِّ أَصْحَابِي فَيَقَالُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ^[١٠٩]».

١٠٨ كان العرب لا

يتصايحون للحرب

فيه.

١٠٩ مسند الإمام أحمد،

أَخَادِيثُ رِجَالٍ مِنْ

أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

خَدِيثُ رَجُلٍ،

ج ٣٨ ص ٤٨٢، رقم

٢٣٤٩٧.

Haccın Fazileti Hakkındaki Hutbesi

• Rivayet edildiğine göre:

Resûlullah [sas] Arefe akşamı insanlara hitaben şunları buyurdu:

“Ey insanlar! Allahu Teâlâ sizlere şu konumlanınızda ihsanda bulundu. İçinizdeki iyilerin isteklerini kabul etti, kötülerinize de iyilerinizden dolayı ihsanda bulundu. Ancak aranızdaki kul hakkı bunların dışındadır. Haydi! Allah’ın adı ile ilerleyin.”

Müzdelife sabahı da şöyle buyurdu: *“Ey insanlar! Muhakkak ki Allah sizlere ihsanda bulundu ve aranızdaki kul haklarını kendi katından telâfi etti.”*^[110]

Ebû Amr b. Abdilberr’in “*et-Temhîd*” adlı kitabında zikrettiği üç hadis-i şerif, Allahu Teâlâ’nın Beyt’ine hac için gelenlerden ötürü iftihar ettiğini meleklerine bildirdiğine, bu insanların geçmiş günahlarını affettiğine ve varsa üzerlerindeki kul haklarına kefil olduğuna delildir.^[111]

• Ebû Hüreyre’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Arefe günü geldiğinde Allah [cc] ihlâs sahibi hacılan affeder. Müzdelife gecesi olunca Allah [cc] tacirleri affeder. Minâ günü geldiğinde Allah [cc] deve binicilerini affeder. Şeytan taşlama zamanında Allah dilencileri de affeder. ‘Allah’tan başka ilâh yoktur’ diyerek bunlara şahit olup da affedilmemiş olarak kalan hiçbir mahlûk kalmaz.”^[112]

¹¹⁰ Bkz. İbn Mace, *Menâsik*, 3024; Ebû Hayyân, *Tefsîru’l-Bahri’l-Muhîr*, II, 304.

¹¹¹ Ebû Hayyân, *Tefsîru’l-Bahri’l-Muhîr*, II, 304.

¹¹² İbn Abdilberr, *et-Temhîd*, I, 127.

١٥١

خُطْبَتُهُ فِي فَضْلِ الْحَجِّ

• رُوي:

أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى تَطَاوَلَ عَلَيْكُمْ فِي مَقَامِكُمْ، فَقَبِلَ مِنْ مُحْسِنِكُمْ وَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ لِمُحْسِنِكُمْ، إِلَّا التَّيَبَاتِ فِيمَا بَيْنَكُمْ، فَاْمْضُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ»

فَلَمَّا كَانَ غَدَاةَ جَمْعٍ خَطَبَ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ تَطَاوَلَ عَلَيْكُمْ، فَعَوَّضَ التَّيَبَاتِ مِنْ عِنْدِهِ» [١١٠]

وَأَخْرَجَ أَبُو عَمْرٍو بْنُ عَبْدِ الْبَرِّ فِي (التَّمْهِيدِ) ثَلَاثَةَ أَحَادِيثَ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُبَاهِي بِحُجَّاجِ بَيْتِهِ مَلَائِكَتَهُ، وَأَنَّهُ يَغْفِرُ لَهُمْ مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِهِمْ، وَأَنَّهُ ضَمِنَ عَنْهُمْ التَّيَبَاتِ [١١١].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِذَا كَانَ يَوْمُ عَرَفَةَ غَفَرَ اللَّهُ لِلْحَاجِّ الْمُخْلِصِ، وَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ مُزْدَلِفَةَ غَفَرَ اللَّهُ لِلتَّجَارِ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ مَنْى غَفَرَ اللَّهُ لِلْجَمَّالِينَ، وَإِذَا كَانَ عِنْدَ جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ غَفَرَ اللَّهُ لِلسَّوَالِ، وَلَا يَشْهَدُ ذَلِكَ الْمَوْقِفَ خَلْقٌ مِمَّنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ [١١٢].

١١٠ بعضه في سنن

ابن ماجه، كتاب

الْمَنَائِكِ، بَابُ

الْوُقُوفِ بِجَمْعٍ،

ج ٢ ص ١٠٠٦، رقم

٣٠٢٤. تفسير البحر

المحيط، أبو حيان

محمد بن حيان أثير

الدين الأندلسي،

سورة البقرة: الآيات

١٩٧ الى ٢٠٢، ج ٢

ص ٣٠٤.

١١١ تفسير البحر

المحيط، أبو حيان

محمد بن حيان أثير

الدين الأندلسي،

سورة البقرة: الآيات

١٩٧ الى ٢٠٢، ج ٢

ص ٣٠٤.

١١٢ التمهيد لما في

الموطأ من المعاني

والأسانيد، أبو عمر

يوسف بن عبد البر

القرطبي، إبراهيم بن

عُثْبَةَ، ج ١ ص ١٢٧.

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ile birlikte Hayf Mescidi'nde otururken biri ensârdan biri Sakîf'ten iki adam geldi. Resûlullah (sas) uzunca bir hadis zikretti ki bir yerinde şunları da buyurdu:

“Arefe akşamı vakfe sırasında, muhakkak ki Allah (cc) dünya semasına yönelir, sonra da sizlerle meleklerine karşı if-tihar eder ve:

‘Bu kullanm sıcaktan bunalarak, saçları dağınık bir halde bana geldiler ve rahmetimi ve bağışlamamı istiyorlar. Şayet sizlerin günahları kum taneleri kadar, (yağmur) damlaları kadar, denizlerdeki köpükler kadar da olsaydı ben yine onları affederdim. Kullanm bağışlanmış, istekleri kabul edilmiş olarak Arafat'tan ayrılırlar.’^[113] diye buyurur.”

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Arafat'ta vakfedeydi. Güneş batmak üzere iken: *“Ey Bilâl! İnsanlar beni dinlesinler.”* buyurdu. Bilâl de: *“Resûlullah'ı (sas) dinleyin.”* diye insanlara seslendi. İnsanlar Resûlullah'a (sas) kulak verince, şöyle buyurdu:

“İnsanlar topluluğu! Cibrîl bana geldi, Rabbimin selâmını getirdi ve dedi ki: ‘Muhakkak ki Allah (cc) Arafat'taki topluluğu ve Meş'ar'daki topluluğunu affetti ve onların kul haklarına da kefil oldu.’”

Ömer b. el-Hattâb (ra) ayağa kalktı ve: *“Yâ Resûlullah! Bu bize has bir şey mi?”* diye sordu.

Resûlullah (sas) şu yanıtı buyurdu: *“Bu sizin ve sizden sonra kıyamete dek gelecekler içindir.”*

Ömer (ra) : *“Allah'ın hayrî ne çoktur, ne hoştur!”* dedi.^[114]

¹¹³ İbn Abdilberr, *et-Temhid*, I, 128.

¹¹⁴ İbn Abdilberr, *et-Temhid*, I, 128.

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ قَاعِدًا فَأَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَرَجُلٌ مِنْ ثَقِيفٍ فَذَكَرَ حَدِيثًا فِيهِ طَوْلٌ وَفِيهِ:

وَأَمَّا وَقُوفُكَ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ فَإِنَّ اللَّهَ يَهْبِطُ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا ثُمَّ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ فَيَقُولُ:

هَؤُلَاءِ عِبَادِي جَاءُونِي شُعْتًا سُفْعًا يَرْجُونَ رَحْمَتِي وَمَغْفِرَتِي فَلَوْ كَانَتْ ذُنُوبُكُمْ كَعَدَدِ الرَّمْلِ وَكَعَدَدِ الْقَطْرِ وَكَزَيْدِ الْبَحْرِ لَغَفَرْتُهَا أَفِيضُوا عِبَادِي مَغْفُورًا لَكُمْ وَلِمَنْ شَفَعْتُمْ لَهُ [١١٣].

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

وَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَاتٍ وَكَادَتْ الشَّمْسُ أَنْ تَتَوَبَّ، فَقَالَ يَا بِلَالُ أَنْصِتْ لِي النَّاسَ، فَقَامَ بِلَالٌ فَقَالَ: أَنْصِتُوا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانصتَ النَّاسُ فَقَالَ:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ أَتَانِي جِبْرِيلُ أَنْفًا فَأَقْرَأَنِي مِنْ رَبِّي السَّلَامَ وَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ غَفَرَ لِأَهْلِ عَرَفَاتٍ وَأَهْلِ الْمَشْعَرِ وَضَمِنَ عَنْهُمْ التَّيَبَاتِ،»

فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا لَنَا خَاصٌّ،

فَقَالَ: «هَذَا لَكُمْ وَلِمَنْ أَتَى بَعْدَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،»

فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَثُرَ خَيْرُ اللَّهِ وَطَابَ [١١٤].

١١٣ التمهيد لما في الموطأ من المعاني والأسانيد، أبو عمر يوسف بن عبد البر القرطبي، إبراهيم بن عفتة، ج ١ ص ١٢٨.

١١٤ التمهيد لما في الموطأ من المعاني والأسانيد، أبو عمر يوسف بن عبد البر القرطبي، إبراهيم بن عفتة، ج ١ ص ١٢٨.

Haccın Âdâbı

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın (sas) bineğinin arkasında Üsâme oturuyorken yavaş yavaş Arafat'tan iniyordu. Sakindi. Şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Hayır, atları ve develeri koşturmada değildir! Sakin, dingin olun!” Toplanma yerine (Minâ) kadar hiçbir hayvanın iki ayağını kaldırdığını görmedim.

Diğer bir rivayette şöyle bir fazlalık vardır: Sonra Resûlullah (sas), el-Fadl b. Abbas'ı bineğinin tergisine aldı ve şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Hayır, atları ve develeri koşturmada değildir! Sakin, dingin olun!” buyurdu. Minâ'ya gelinceye kadar hiçbir hayvanın iki ayağını kaldırdığını görmedim. ^[115]

Taş Atma Hususu ve Aşırılıktan Nehyedişi

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Akabe (şeytan taşlama) sabahı Resûlullah (sas) devesinin üzerinden bana: “Bana taş toplayıver.” buyurdu.

Ben de O'nun (sas) için sapanla atılan taşlar büyüklüğünde yedi tane taş topladım. Onları avucunda silkeledi ve: “İşte taşlar böyle olacak. Atın!” buyurdu.

Sonra: “Ey insanlar! Dinde aşınıya gitmekten sakının! Zira sizden öncekiler dinde aşınlık yüzünden helâk olmuşlardır!” buyurdu. ^[116]

¹¹⁵ Ebû Dâvûd, *Menâsik*, 1920.

¹¹⁶ İbn Mace, *Menâsik*, 3029.

١٥٢

آداب الحج

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ
وَرَدِيْفُهُ أُسَامَةُ، وَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ، فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ
بِإِيجَافِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ» قَالَ: فَمَا رَأَيْتُهَا رَافِعَةً يَدَيْهَا عَادِيَةً حَتَّى أَتَى
جَمْعًا،

وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: ثُمَّ أَرْدَفَ الْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ
إِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِإِيجَافِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ» قَالَ: فَمَا رَأَيْتُهَا
رَافِعَةً يَدَيْهَا حَتَّى أَتَى مِنِّي [١١٥].

١٥٣

خُطْبَتُهُ فِي الرَّمِيِّ وَالْتِهْيِ عَنِ الْغُلُوِّ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: غَدَاةَ الْعَقَبَةِ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ
«الْقُطُّ لِي حَصَى»

فَلَقَطْتُ لَهُ سَبْعَ حَصِيَّاتٍ، هُنَّ حَصَى الْخَذْفِ، فَجَعَلَ يَنْفُضُھُنَّ
فِي كَفِّهِ وَيَقُولُ «أَمْثَالُ هَؤُلَاءِ، فَارْمُوا»
ثُمَّ قَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا كُمْ وَالْغُلُوُّ فِي الدِّينِ، فَإِنَّهُ أَهْلَكَ مَنْ
كَانَ قَبْلَكُمْ الْغُلُوُّ فِي الدِّينِ» [١١٦].

١١٥ سنن أبي داود، ١١
- كِتَابُ الْمَنَاسِكِ،
بَابُ الدَّفْعِ مِنْ عَرَفَةَ،
ج ٢ ص ١٩٠، رقم
٠١٩٢٠.

١١٦ سنن ابن ماجه،
كِتَابُ الْمَنَاسِكِ، بَابُ
قَذْرِ حَصَى الرَّمِيِّ،
ج ٢ ص ١٠٠٨، رقم
٠٣٠٢٩.

Cemerât [Şeytan Taşlama]

- Abdurrahman b. Mu'âz et-Teymî'den [ra] rivayetle:

Biz Minâ'da iken Resûlullah [sas] hutbe verdi. İşitmemiz o kadar açıldı ki konakladığımız yerlerden ne buyurduğunu duyabiliyorduk.

İnsanlara hac menâsiklerini öğretmeye başladı. Konu cemrelere geldiğinde (insanlar daha iyi duysun diye) şehâdet parmaklarını (kulaklarına) koydu.

Sonra: “Çakıl taşları atın!” buyurdu.

Ardından muhacirlere emretti, mescidin ön tarafına konakladılar. Sonra da ensâra emretti, onlar da mescidin arka tarafına konakladılar. Bundan sonra da diğer insanlar yerlerini aldılar. ^[117]

İbn ez-Zübeyr'in Hac Menâsikleri Hakkındaki Hutbesi

- Muhammed b. Abdullah es-Sekafî'den [ra] rivayetle:

Hac zamanında İbn ez-Zübeyr'in hutbesine şahit oldum. Terviye'den bir gün önce minbere çıkana kadar onu fark etmemiştik. İhram içinde orta yaşlı güzel bir adamdı. İlerledi, insanlar: “Burası, Ey Mü'minlerin Emîri!” dediler. Minbere çıktı, üzerinde iki parça beyaz kumaş vardı. İnsanlara selam verdi, onlar da selamını aldılar. Sonra o ana dek duyduğum en güzel şekilde telbiye getirmeye başladı. Ardından Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şunları söyledi:

¹¹⁷ Ebû Dâvûd, *el-Menâsik*, 1957.

١٥٤

الْجَمَرَات

• عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُعَاذٍ التَّمِيمِيِّ، قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ بِمِنَى فَفُتِحَتْ
أَسْمَاعُنَا، حَتَّى كُنَّا نَسْمَعُ مَا يَقُولُ وَنَحْنُ فِي مَنَازِلِنَا .
فَطَفِقَ يُعَلِّمُهُمْ مَنَاسِكَهُمْ حَتَّى بَلَغَ الْجِمَارَ فَوَضَعَ أَصْبَعِيهِ
السَّبَّابَتَيْنِ،

ثُمَّ قَالَ: «بِحَصَى الْخَذْفِ»

ثُمَّ أَمَرَ الْمُهَاجِرِينَ فَتَزَلُّوا فِي مُقَدِّمِ الْمَسْجِدِ، وَأَمَرَ الْأَنْصَارَ فَتَزَلُّوا
مِنْ وَرَاءِ الْمَسْجِدِ، ثُمَّ نَزَلَ النَّاسُ بَعْدَ ذَلِكَ [١١٧] .

١٥٥

خُطْبَةُ ابْنِ الزُّبَيْرِ فِي مَنَاسِكِ الْحَجِّ

• عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ قَالَ:

شَهِدْتُ خُطْبَةَ ابْنِ الزُّبَيْرِ بِالمُوسِمِ قَالَ: مَا شَعَرْنَا حَتَّى خَرَجَ
عَلَيْنَا قَبْلَ يَوْمِ التَّرْوِيَةِ يَوْمٍ، وَهُوَ مُحَرَّمٌ رَجُلٌ كَهَيْئَةِ كَهْلٍ جَمِيلٍ، فَأَقْبَلَ
فَقَالُوا: هَذَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَرَقِيَ الْمَنِيرَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَبْيَضَانِ، ثُمَّ
سَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَزَدُوا عَلَيْهِ السَّلَامَ ثُمَّ لَبَّى بِأَحْسَنِ تَلْبِيَةٍ سَمِعْتُهَا قَطُّ، ثُمَّ
حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ:

١١٧ سنن أبي داود، ١١

- كِتَابُ الْمَنَاسِكِ،

بَابُ مَا يَذْكُرُ الْإِمَامُ

فِي خُطْبَتِهِ بِمِنَى، ج ٢

ص ١٩٨، رقم ١٩٥٧.

“Sizler farklı beldelerden Aziz ve Celil olan Allah’a misafir olarak gelmiş bulunuyorsunuz. Allah’ın da misafirlerini en güzel şekilde ağırlaması haktır.

Kim Allah katındaki şeyleri talep ederse bilsin ki Allah kapısına gelenleri boş çevirmez. Sözlerinizi amellerinizle doğrulayın. Çünkü sözün özü, işlediklerinizdir. Niyetlerinizde sadık olun. Kalplerinize dikkat edin. Allah’tan sakının! İçinde bulunduğunuz şu günler, günahların affedildiği günlerdir. Sizler çeşitli yerlerden bu beldeye ne ticaret ne mal ne de dünya kazancı için geldiniz.”

Sonra telbiye getirdi, insanlar da eşlik etti. Uzunca bir konuşma yaptı. Ardından dedi ki:

Allah Azze ve Celle kitabında buyuruyor ki: “**Hac bilen aylardır.**” [Bakara 2/197]. Bu aylar, Şevval, Zilkâde ve Zilhicce’nin on günüdür. “**Kim o aylarda (hac) kendisine farz ederse artık hacda kadına yaklaşmak yoktur.**” [Bakara 2/197]. Hacda cimâ yoktur. “**Kötülük yapmak yoktur.**” [Bakara 2/197]. Kötü söz söylemek yoktur. “**Çelişmek yoktur.**” [Bakara 2/197]. Tartışma yoktur. “**Hayırlı olarak ne yapsanız Allah onu bilir. Azık edinin. Azığın en hayırlısı takvadır.**” [Bakara 2/197].

Allah Azze ve Celle buyuruyor ki: “**Rabbinizin lütfundan istemeniz sizin için günah değildir.**” [Bakara 2/198]. Allah ticareti onlara helal kıldı. “**Arafat’tan ayrılıp akın ettiğinizde**” [Bakara 2/198]. Burası güneş batana kadar durduğunuz yerdir, sonra oradan ayrılırsınız. “**Meş’ar-i Harâm’da Allah’ı zikredin.**” [Bakara 2/198]. Burası Müzdelife’de vakfe yaptığınız dağlardır. “**O’nu size doğrusunu öğrettiği gibi zikredin.**” [Bakara 2/198]

Ve yine Resûlullah şöyle buyurdu: “**Bu gün, belde halkının cem’den; diğer insanların da Arafat’tan (ayn ayn) aktıkları gün değildir. Nitekim Allah onların durumu için indirdiği ayette şöyle buyurmuştur: “Sonra insanların döndüğü yerden siz de dönün... hac ibadetlerinizde...”** [Bakara 2/199-200]

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّكُمْ جِئْتُمْ مِنْ آفَاقٍ شَتَّى وَفُودًا عَلَى اللَّهِ تَعَالَى فَحَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ وَفْدَهُ،

فَمَنْ جَاءَ يَطْلُبُ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَإِنَّ طَالِبَ اللَّهِ لَا يَخِيبُ، فَصَدَّقُوا قَوْلَكُمْ بِفِعْلٍ، فَإِنَّ مَلَكَ الْقَوْلِ الْفِعْلُ، وَالنِّيَّةَ النِّيَّةَ الْقُلُوبَ، اللَّهُ اللَّهُ فِي أَيَّامِكُمْ هَذِهِ فَإِنَّهَا أَيَّامٌ يُغْفَرُ فِيهَا الذُّنُوبُ، جِئْتُمْ مِنْ آفَاقٍ شَتَّى فِي غَيْرِ تِجَارَةٍ وَلَا طَلَبِ مَالٍ وَلَا دُنْيَا تَرْجُونَ هَاهُنَا.

ثُمَّ لَبَّى وَلَبَّى النَّاسُ وَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ كَثِيرٍ. ثُمَّ قَالَ:

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ فِي كِتَابِهِ: {الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ} [البقرة: ١٩٧] قَالَ: وَهِيَ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ: شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرٌ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ {فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ} [البقرة: ١٩٧] لَا جَمَاعَ {وَلَا فُسُوقَ} [البقرة: ١٩٧] لَا سِبَابَ {وَلَا جِدَالَ} [البقرة: ١٩٧] لَا مِرَاءَ {وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى} [البقرة: ١٩٧].

وَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ: {لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ} [البقرة: ١٩٨] فَأَحَلَّ لَهُمُ التَّجَارَةَ. ثُمَّ قَالَ: {فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ} [البقرة: ١٩٨]، وَهُوَ الْمَوْقِفُ الَّذِي يَقِفُونَ عِنْدَهُ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ، ثُمَّ يُفِيضُونَ مِنْهُ: {فَادْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ} [البقرة: ١٩٨] قَالَ: وَهِيَ الْجِبَالُ الَّتِي يَقِفُونَ عِنْدَ الْمُزْدَلِفَةِ {وَادْكُرُوهُ كَمَا هَذَاكُمْ} [البقرة: ١٩٨]

قَالَ: لَيْسَ هَذَا يَوْمٌ، هَذَا لِأَهْلِ الْبَلَدِ كَانُوا يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ، وَيُفِيضُ النَّاسُ مِنْ عَرَفَاتٍ، فَأَبَى اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ فَأَنْزَلَ: {ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ} إِلَى {مَنَاسِكِكُمْ} [البقرة: ١٩٩-٢٠٠].

Dediler ki: Hac ibadetlerinizi bitirdiklerinde ataları ile övünürlerdi. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle hepsi için şu ayeti indirdi: **“Zamanında atalarınızı andığınız gibi hatta daha da kuvvetli bir şekilde Allah’ı anın. Çünkü insanların bazıları, “Ey Rabbimiz! Bize dünyada ver.” der. Böylelerine ahirette nasip yoktur. Bazıları da, “Ey Rabbimiz! Bize dünyada bir güzellik ver, ahirette de bir güzellik ver. Bizi ateş azabından koru.” der.”** [Bakara 2/200-201]

Dedi ki: “Dünyada ahiretleri için çalışıyorlardı, Allah da onların dünyalarını, ahiretlerine ekledi.”

Sonra: **“Bir de sayılı günlerde Allah’ı zikredin.”**[Bakara 2/203]. ayetine kadar okudu. Bu günler teşrik günleridir. Bu günlerde tesbîh, tahmîd, tehlîl, tekbîr ve temcîd ile Allah (cc) zikredilir.”

Sonra mikât yerlerini anlattı: “Medine ehlinin mikât yeri Zülhuleyfe, Irak ehlinin mikât yeri Akîk, Necd ehlinin ve Taif ehlinin mikât yeri Karn ve Yemen ehlinin mikât yeri Yelemlem’dır. “

Sonra Ehl-i Kitab’ın kâfirlerine beddua ederek şunları söyledi:

“Allah’ım! Ayetlerini inkâr eden, resûllerini yalanlayan, senin yolundan yüz çeviren Ehl-i Kitab’ın kâfirlerini azaplandır! Allah’ım onları azaplandır! Onların kalplerini zina eden kadınların kalpleri gibi kıl!” Çokça dua etti.

Sonra şöyle devam etti: “Burada öyle kimseler var ki Allah onların gözlerini körleştirdiği gibi kalplerini de körleştirmiştir. Onlar mut’eye [ihramdan çıkıp serbest kalmaya] fetva verirler. Şöyle ki bir adam Horasan’dan hac için ihrama girip geliyor. Mekke’ye geldiklerinde derler ki: ‘Umre yapıp ihramından çık, sonra buradan hac için ihrama girersin. Allah’a yemin ederim ki “mut’e” sadece yolda mahsur kalan içindir.”

Sonra telbiye getirdi, insanlar da ona eşlik ettiler. Hiçbir gün onun o gün ağladığı kadar çok ağlayan birini görmedim.^[118]

118 el-Hey-semî, Mec-mau’z-Zevâid, Hac, III, 249.

قَالُوا: وَكَانُوا إِذَا فَرَّغُوا مِنْ حَاجَتِهِمْ تَفَاخَرُوا بِالْآبَاءِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعَامٍّ: {فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ * وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ} [البقرة: ٢٠٠ - ٢٠١]

قَالَ: يَعْمَلُونَ فِي دُنْيَاهُمْ لِآخِرَتِهِمْ زِمَّتَهُمْ وَدُنْيَاهُمْ.

قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ حَتَّى بَلَغَ {وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ} [البقرة: ٢٠٣] قَالَ: وَهِيَ أَيَّامُ التَّشْرِيقِ فَذَكَرُ اللَّهُ فِيهِنَّ بِتَسْبِيحٍ وَتَحْمِيدٍ وَتَهْلِيلٍ وَتَكْبِيرٍ وَتَمْجِيدٍ.

قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ مَهَلَّ النَّاسِ. قَالَ: مَهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَمَهَلُّ أَهْلِ الْعِرَاقِ مِنَ الْعَقِيقِ، وَمَهَلُّ أَهْلِ نَجْدٍ وَأَهْلِ الطَّائِفِ مِنْ قَرْنٍ، وَأَهْلِ الْيَمَنِ مَنْ يَلْمَلَمَ.

قَالَ: ثُمَّ دَعَا عَلَى كَفَرَةِ أَهْلِ الْكِتَابِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ عَذِّبْ كَفَرَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ الَّذِينَ يَجْحَدُونَ بِآيَاتِكَ وَيُكَذِّبُونَ رُسُلَكَ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ اللَّهُمَّ عَذِّبْهُمْ، وَاجْعَلْ قُلُوبَهُمْ قُلُوبَ نِسَاءٍ فَوَاجِرٍ - فِي دُعَاءٍ كَثِيرٍ -

ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَاهُنَا رِجَالًا قَدْ أَعْمَى اللَّهُ قُلُوبَهُمْ كَمَا أَعْمَى أَبْصَارَهُمْ يُفْتَنُونَ بِالْمُتَعَةِ بَأَن يَقْدِمَ الرَّجُلُ مِنْ خُرَاسَانَ مُهَلًّا بِالْحَجِّ حَتَّى إِذَا قَدِمَ قَالُوا: أَجَلٌ مِنْ حَجِّكَ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ أَهْلٌ بِحَجٍّ مِنْ هَاهُنَا، وَاللَّهِ مَا كَانَتْ الْمُتَعَةُ إِلَّا لِمُحْصَرٍ،

ثُمَّ لَبَّى وَلَبَّى النَّاسُ، فَمَا رَأَيْتُ يَوْمًا قَطُّ كَانَ أَكْثَرَ بَاكِيًا مِنْ يَوْمِئِذٍ [١١٨].

١١٨ مجمع الزوائد،
الهيثمى، كتاب
الحج، باب الخطبة
قبل التروية، ج ٣
ص ٢٤٩، رقم
٥٥٣٥. ولم نجده
في المعجم الكبير
للطبراني والله أعلم.

Atire^[119]

- Âmir Ebû Remle'den (ra) rivayetle:

Mihnef b. Süleym (ra) bize haber verdi: Biz Arafat vakfe-sinde Resûlullah (sas) ile birlikteydik. Buyurdu ki:

“Ey insanlar! Her sene her eve bir kurban ve bir atire vardır. Atire nedir bilir misiniz? İnsanların Recebiyye dedik-leridir.”^[120]

Kurbanlıkta Câiz Olmayan Özellikler

- Ubeyd b. Feyrûz'dan (ra) rivayetle:

el-Berâ b. Âzib'e (ra) dedim ki:

“Bana Resûlullah'ın (sas) kurbanlıklar hakkında neleri neyhettiğini veya bu konuda neleri kerih gördüğünü haber ver.”

Dedi ki: Resûlullah (sas) aramızda iken ayağa kalktı eliyle şu şekilde işaret ederek –ki benim elim onunkinden daha kı-sadır- şöyle buyurdu:

“(Kurbanlıklarda) dört şey caiz değildir: Tek gözü kör olan ve bu hali belli olan, hasta olan ve bu hali belli olan, topal olan ve bu hali belli olan ya da yürüyemeyecek kadar ayağı kırık olan.”

Dedim ki: “Ben dişinin eksik olmasından, kulağında ek-siklik olmasından ve boynuzunda eksiklik olmasından hoş-lanmıyorum.”

Buyurdu ki: “Hoşlanmadıklarını terk et ancak bunu kimse-ye de haram kılma.”^[121]

119 Araplar'ın Câ-hiliye devrinde putlara kestikle-ri kurbanı Atire veya itr adı verilirdi. Bkz. el-Mu'cemu'l-Vasît. “el-Atire”.

120 Ebû Dâvûd, *Dahâyâ*, 2788. Ebû Dâvûd dedi ki: “Atire neshedilmiştir. Bu mensuh bir haberdur.”

121 Ahmed b. Han-bel, *Müsned*, XXX, 513.

١٥٦

الْعَتِيرَةُ [١١٩]

عَنْ عَامِرِ أَبِي رَمْلَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مِخْنَفُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: وَنَحْنُ وَفُوفٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَاتٍ قَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ عَلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ فِي كُلِّ عَامٍ أُضْحِيَّةً وَعَتِيرَةً، أَتَدْرُونَ مَا الْعَتِيرَةُ هَذِهِ؟ الَّتِي يَقُولُ النَّاسُ الرَّجَبِيَّةُ [١٢٠]». .

١٥٧

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فِيمَا لَا يُجْزَى مِنَ الْأُضْحِيَّةِ

• عَنْ عُبَيْدِ بْنِ فَيْرُوزَ، قَالَ:

سَأَلْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، قُلْتُ:

حَدَّثَنِي مَا نَهَى عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْأُضْحَايِ، أَوْ مَا يُكْرَهُ،

قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيَدِي أَقْصَرُ مِنْ يَدِهِ، فَقَالَ:

«أَرْبَعٌ لَا يَجُزْنَ: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ ظَلْعُهَا، وَالْكَسِيرُ الَّتِي لَا تُنْفِي»،

قُلْتُ: إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ فِي السِّنِّ نَقْصٌ، وَفِي الْأُذُنِ نَقْصٌ، وَفِي الْقَرْنِ نَقْصٌ،

قَالَ: «مَا كَرِهْتَ فَدَعُهُ وَلَا تُحَرِّمُهُ عَلَى أَحَدٍ [١٢١]».

١١٩ العتيرة: ذبيحة كانوا

يذبحونها لآلهتهم في الجاهلية. والجمع: عَتَائِرُ (المعجم الوسيط).

١٢٠ سنن أبي داود، ١٦ -

كِتَابُ الضَّحَايَا، بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيحَابِ الْأُضْحَايِ، ج ٣

ص ٩٣، رقم ٢٧٨٨. وقال أبو داود: «العتيرة منسوخة هذا خبر منسوخ».

١٢١ مسند الإمام أحمد،

مسند الكوفيين، حديث البراء بن عازب، ج ٣٠ ص ٥١٣، رقم ١٨٥٤٢.

Kurbanlıklar Hakkındaki Hutbesi

- el-Berâ'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bizlere bir hutbe îrâd etti ve şunları buyurdu:

“Bugünümüze başlarken yapacağımız ilk şey, namazı kılmamız. Sonra yerlerimize dönüp kurbanlanımızı kesmemizdir. Kim böyle yaparsa bizim sünnetimize göre hareket etmiş olur. Kim de daha önceden kurbanını kesti ise kestiğini ancak ailesine yedirmek için kesmiş olur ve bu kurban ibadeti olmaz.”

Amcam Ebû Bürde b. Niyâr kurbanını kesmişti. Dedi ki: “Yâ Resûlullah! Ben kurbanımı (namazdan önce) kestim. Şimdi ise yanımda (sadece) iki yaşını doldurmamış ama etine dolgun iyi bir oğlak var.”

Resûlullah: *“Onu kurban olarak kes ama senden sonra kimse için buna izin/cevaz (ya da yeterli) olmayacaktır.”*^[122]

¹²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXX, 432.

١٥٨

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْأُضْحِيَّةِ

• عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ بِهِ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ،

فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ، فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا، وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ، فَإِنَّمَا هُوَ

لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ التَّسْلِكِ فِي شَيْءٍ»

قَالَ: وَذَبَحَ خَالِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَبَحْتُ

وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ،

قَالَ: «اجْعَلْهَا مَكَانَهَا، وَلَنْ تُجْزِيَ، - أَوْ تُؤْفِيَ - عَنْ أَحَدٍ

بَعْدَكَ [١٢٢]».

Bazı Kurban Hükümleri Hakkındaki Hutbesi

- Süleyman b. Musa'dan (ra) rivayetle:

Bana Zübeyd haber verdi ki: Ebû Sa'îd el-Hudrî, ailesinin yanına girdiğinde bir kâseye kurban etinden kurutulup koyulmuş olduğunu gördü. Bunu yemekten yüz çevirdi. Katâde b. Nu'mân yanına geldi ve ona şunu haber verdi:

“Peygamber (sas) ayağa kalktı ve buyurdu ki:

‘Ben sizlere kurban etlerinizden üç günden fazla yememenizi emretmişim. Şimdi sizlere bunu helâl kılıyorum. Artık ondan istediğiniz kadar yiyin. Ancak kurbanlıklarınızın etini satmayın, onları yiyin, sadaka olarak verin, derilerinden yararlanın ancak satmayın. Eğer kurbanın etinden yedirdiyseniz, sizler de istediğiniz kadar ondan yiyin.’^[123]

¹²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXVI, 149.

١٥٩

خُطِبَتْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَحْكَامِ الْأُضْحِيَّةِ

• قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى:

أَخْبَرَنِي زُبَيْدٌ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، أَتَى أَهْلَهُ فَوَجَدَ قَصْعَةً مِنْ
قَدِيدِ الْأُضْحَى، فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَهُ، فَأَتَى قَتَادَةَ بْنَ النُّعْمَانَ فَأَخْبَرَهُ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فَقَالَ:

«إِنِّي كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ أَنْ لَا تَأْكُلُوا الْأَضَاحِيَّ، فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ
لِتَسَعَّكُمْ، وَإِنِّي أَجِلُّهُ لَكُمْ، فَكُلُوا مِنْهُ مَا شِئْتُمْ، وَلَا تَبِيعُوا لُحُومَ
الْهَدْيِ، وَالْأَضَاحِيَّ، فَكُلُوا، وَتَصَدَّقُوا، وَاسْتَمْتِعُوا بِجُلُودِهَا، وَلَا
تَبِيعُوهَا، وَإِنْ أَطْعِمْتُمْ مِنْ لَحْمِهَا، فَكُلُوا إِنْ شِئْتُمْ» [١٢٣].

١٢٣ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْمَدِينِ،

حَدِيثُ قَتَادَةَ بْنِ

النُّعْمَانِ، ج ٢٦

ص ١٤٩، رقم

١٦٢١١.

﴿الفصل الثالث﴾

معاملات

العلاقات الإنسانية

﴿Üçüncü Bölüm﴾

Muâmelât

İnsanî İlişkiler

Hikmet ve İbret Dolu Bir Hutbe

• Ukbe b. Âmir el-Cühenî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ile Tebûk Gazvesi için yola çıktık. Resûlullah (sas) uyumak üzere yattı. Gece geçti, güneş bir mızrak boyu yükselene kadar da uyanmadı. Uyandığında:

“Ey Bilâl! Ben sana ‘Bu gece sabah namazını bizim için gözet!’ demedim mi?” buyurdu.

Bilâl (ra): “Yâ Resûlullah, beni uyku götürdü. Seni alıp götürmüş olan, beni de götürdü.” dedi. Resûlullah (sas) bulunduğu yerden az ileri giderek namazı kıldı. Sonra günün kalanı ve gece boyu süresince hızla yola devam etti. Tebûk’e varılınca, Allah’a lâyıkiyle hamd-ü sena ettikten sonra şunları buyurdu:

“Ey insanlar! Şüphe yok ki sözlerin en doğrusu Allah’ın kitabıdır. En sağlam bağ, takva kelimesidir. Milletlerin/dinlerin en hayırlısı İbrahim’in milletidir/dinidir. Sünnetlerin en hayırlısı, Muhammed’in sünnetidir. Sözlerin en şereflişi Zikrullah’tır. Kıssaların en güzeli bu Kur’ân(da olanlar)dır. İşlerin hayırlısı Allah’ın yapılmasını mecbur kıldığı farzlardır. İşlerin kötüsü, sonradan ihdâs edilmiş olanlardır. En güzel rehberlik Nebîlerin rehberliğidir. Ölümlerin şereflişi, şehidlerin ölümüdür. Körlüğün körü, doğru yola eriştikten sonra ondan sapmaktır. Amellerin hayırlısı, faydalı olandır. Doğru yolun hayırlısı, kendisine uyulandır. Körlüğün kötüsü, kalp körlüğüdür. Veren el, alan elden hayırlıdır. Az olup da kâfi olan, çok olup da (Allah’a itaatten alıkoyarak) oyalayan şeyden hayırlıdır. Tevbenin kötüsü, ölüm vakti geldiği sıradakidir.

١٦٠

خُطْبَةٌ عَظِيمَةٌ كُلُّهَا أَمْثَالٌ وَحِكْمٌ

• عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ:

«خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَاسْتَرْقَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا كَانَ مِنْهَا عَلَى لَيْلَةٍ فَلَمْ يَسْتَيْقِظْ حَتَّى كَانَتِ الشَّمْسُ قَيْدَ رُمْحٍ،

قَالَ: «أَلَمْ أَقُلْ لَكَ يَا بِلَالُ: اكْلَأْ لَنَا الْفَجْرَ؟»

فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ بِي التَّوْمُ فَذَهَبَ بِي الَّذِي ذَهَبَ بِكَ، فَانْتَقَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ الْمَنْزِلِ غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ صَلَّى، ثُمَّ هَدَرَ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ، فَأَصْبَحَ بِتَبُوكَ فَحَمِدَ اللَّهُ تَعَالَى وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَأَوْثَقُ الْعُرَى كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَخَيْرَ الْمِلَلِ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ، وَخَيْرَ الشُّنَنِ سُنَّةُ مُحَمَّدٍ، وَأَشْرَفَ الْحَدِيثِ ذِكْرُ اللَّهِ، وَأَحْسَنَ الْقَصَصِ هَذَا الْقُرْآنُ، وَخَيْرَ الْأُمُورِ عَوَازِمُهَا، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَأَحْسَنَ الْهُدَى هَدْيُ الْأَنْبِيَاءِ، وَأَشْرَفَ الْمَوْتِ قَتْلُ الشُّهَدَاءِ، وَأَعْمَى الْعَمَى الضَّلَالَةُ بَعْدَ الْهُدَى، وَخَيْرَ الْأَعْمَالِ مَا نَفَعَ، وَخَيْرَ الْهُدَى مَا أَتْبَعَ، وَشَرُّ الْعَمَى عَمَى الْقُلُوبِ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَمَا قَلَّ وَكَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَالْهَى، وَشَرُّ الْمَعْدَرَةِ حِينَ يَحْضُرُ الْمَوْتُ،

Pişmanlığın kötüsü de kıyamet günündekidir. İnsanların hayırsızı Cuma'ya en son gelendir. İnsanların hayırsızı Allah'ı ihlâssız bir dille anandır. Hataların en büyüğü, yalancılıktır. Zenginliğin hayırlısı, kalp zenginliğidir. Azıkların hayırlısı, takvadır. Hikmetin balı, Allah (cc) korkusudur. Kalbin vakan, yakındır. Şüphe küfürdendir. Ölü arkasından feryat, Câhiliye âdetlerindendir. Ganimet mallarına ihanet, cehennem korlandır. Sarhoşluk, cehennem ateşiyle dağlanmadır. (Haram muhteva içeren) Şiir şeytandandır. İçki, günahların her çeşidini bir araya toplayandır. Kadınlar, şeytanın tuzaklarıdır. Gençlik, delilikten bir bölümdür. Kazançların en kötüsü, faizdir. En kötü yemek, yetim malıdır. Bahtiyar, başkasından ibret alandır. Bedbaht, anne karnında bedbaht olarak yazılandır. Her biriniz dört zira' yere (mezara) girecektir. İş (muhasabe) ahirete kalır. Amellerde esas olan, sonuçlardır. Aktarılan bir sözün en kötüsü, yalan olanıdır. Gelen her şey, yakındır. Müminin sövmesi, günahıdır. Mü'min'i öldürmek, küfürdür. Müminin etini yemek (gybetini etmek), Allah'ın emirlerine karşı koymaktır. Müminin malının dokunulmazlığı, kanının dokunulmazlığı gibidir. Kim yalan yere Allah üzerine yemin ederse yalanlanır. Bağışlayan kişi, bağışlanır. Kim affederse de Allah onu affeder. Kim öfkesini yenerse Allah onu mükâfatlandırır. Kim de sabrederse Allah ecrini kat kat artırır. Kim de Allah'a isyan ederse Allah onu azaplandırır. Allah'ım beni ve ümmetimi bağışla! Allah'ım beni ve ümmetimi bağışla!"

Üç kez tekrar ettikten sonra: "Allah'tan kendim ve ümmetimin için af diliyorum." buyurdu.^[1]

1 Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, V, 241; İbn Asâkir, *Tarihu Dimeşk*, LI, 240; Hadisin bir kısmı İsfehânî'nin *Hilyetu'l-Evliya* kitabında yer almaktadır. Bkz. *Hilyetu'l-Evliya*, I, 138.

وَشَرُّ النَّدَامَةِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، وَمِنَ النَّاسِ مَنْ لَا يَأْتِي الْجُمُعَةَ إِلَّا
 دَبْرًا، وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يَذْكُرُ اللَّهَ إِلَّا هَجْرًا، وَمِنْ أَعْظَمِ الْخَطَايَا اللِّسَانُ
 الْكَذَّابُ، وَخَيْرُ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ، وَخَيْرُ الرَّادِ التَّقْوَى، وَرَأْسُ الْحَكَمِ
 مَخَافَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَخَيْرُ مَا وَقَرَ فِي الْقُلُوبِ الْيَقِينُ، وَالْإِرْتِيَابُ مِنَ
 الْكُفْرِ، وَالنِّيَاحَةُ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَالْغُلُولُ مِنْ حُثَاءِ جَهَنَّمَ، وَالشُّكْرُ
 كَيْ مِنَ النَّارِ، وَالشُّعْرُ مِنْ إِبْلِيسَ، وَالْخَمْرُ جُمَاعُ الْإِثْمِ، وَالنِّسَاءُ
 حَبَائِلُ الشَّيْطَانِ، وَالشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ، وَشَرُّ الْمَكَاسِبِ كَسْبُ
 الرِّبَا، وَشَرُّ الْمَأْكَلِ مَالُ الْيَتِيمِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ، وَالشَّقِي
 مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ، وَإِنَّمَا يَصِيرُ أَحَدُكُمْ إِلَى مَوْضِعٍ أَرْبَعِ أَذْرُعٍ،
 وَالْأَمْرُ إِلَى الْآخِرَةِ وَمَلَكَ الْعَمَلِ خَوَاتِمُهُ، وَشَرُّ الرِّوَايَا رَوَايَا الْكَذِبِ،
 وَكُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، وَسَبَابُ الْمُؤْمِنِ فِسْقٌ، وَقِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ،
 وَأَكْلُ لَحْمِهِ مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَحُرْمَةُ مَالِهِ كَحُرْمَةِ دَمِهِ، وَمَنْ يَتَأَلَّى
 عَلَى اللَّهِ يَكْذِبُهُ، وَمَنْ يَغْفِرُ يَغْفِرْ لَهُ، وَمَنْ يَعْفُ يَعْفُ اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ
 يَكْظِمُ الْغَيْظَ يَأْجُرْهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَصْبِرْ عَلَى الرِّزْيَةِ يَوْضَعُ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ
 السَّمْعَةَ يَسْمَعْ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ يَصْبِرْ يَضَعِفِ اللَّهُ لَهُ، وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ
 يُعْذِّبُهُ اللَّهُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَا تُمَتِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَا تُمَتِّي،
 قَالَ: هَا ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ»^[١].

دلائل النبوة، البيهقي،
 باب ما روي في
 خطبته صلى الله
 عليه وسلم يتنوع،
 ج ٥ ص ٢٤١. تاريخ
 دمشق، ابن عساکر،
 محمد بن إبراهيم
 بن مسلم أبو أمية
 البغدادي المعروف
 بالطرسوسي، ج ٥١
 ص ٢٤٠، رقم ٦٠٥٨.
 وبعضه في حلية
 الأولياء، الأصبهاني،
 غبده الله بن مشغود،
 من وصاياه ومواعظه،
 ج ١ ص ١٣٨.

161

İyiliği Emredin, Kötülüğü Nehyedin

- Sâlim b. Abdullah b. Ömer'den, o da babasından (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey insanlar! İyiliği emredin, kötülükten ise alıkoyun! Bunu Allah’a dua etmeden önce yapın yoksa dualarınıza icabet edilmez. Allah’tan af dilemeden önce yapın yoksa Allah sizi af-fetmez. İyiliği emretmek ve kötülüğü nehyetmek eceli yakınlaştırmaz. Şüphe yok ki Yahudilerin hahamları ve Hristiyanların rahipleri iyiliği emredip ve kötülüğü nehyetmeyi terk ettiklerinde Allah peygamberlerinin dili ile onlara lanet etti. Sonra da bela onları kuşattı.”^[2]

162

İyiliği Emretme, Kötülüğü Nehyetme

- Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) odaya girince yüzünden ona bir şeyin (vahiy) geldiğini anladım. Abdest aldı, hiç kimse ile konuşmadı. Sonra (odadan) çıktı. Ben de söyleyeceklerini duyabilmek için duvara kulağımı yapıştırdım. Minbere oturdu, Allah’a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Allah (cc) sizlere buyuruyor ki: “Bana dua etmeden önce iyiliği emredin, kötülüğü nehyedin! Yoksa sizlere icabet etmem. Benden bir şey istemeden önce bunları yapın! Yoksa istediklerinizi vermem. Benden yardım istemeden önce bunları yapın! Yoksa sizlere yardım etmem.” Minberden inene kadar sözlerini böyle sürdürdü.”^[3]

2 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ev-sat, II, 96.

3 İbn Hibbân, es-Sahîh, I, 526. Ayrıca bkz. İbn Mâce, 4004

١٦١

مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ

• عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ قَبْلَ أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ فَلَا يَسْتَجِيبَ لَكُمْ، وَقَبْلَ أَنْ تَسْتَغْفِرُوهُ فَلَا يَغْفِرَ لَكُمْ. إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَا يُقَرِّبُ أَجْلاً، وَإِنَّ الْأَخْبَارَ مِنَ الْيَهُودِ، وَالرُّهْبَانِ مِنَ النَّصَارَى لَمَّا تَرَكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَعَنَهُمُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ أَنْبِيَائِهِمْ، ثُمَّ عَمَّهُمُ الْبَلَاءُ»^[٢].

١٦٢

فِي الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ أَيْضًا

• عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ:

دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ أَنْ قَدْ حَضَرَهُ شَيْءٌ، فَتَوَضَّأَ وَمَا كَلَّمَ أَحَدًا، ثُمَّ خَرَجَ فَلَصِيفْتُ بِالْحُجْرَةِ أَسْمَعُ مَا يَقُولُ، فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ لَكُمْ : مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ قَبْلَ أَنْ تَدْعُونِي فَلَا أُجِيبُكُمْ، وَتَسْأَلُونِي فَلَا أُعْطِيكُمْ، وَتَسْتَنْصِرُونِي فَلَا أَنْصُرُكُمْ» فَمَا زَادَ عَلَيْهِنَّ حَتَّى نَزَلَ^[٣].

٢ المعجم الأوسط، الطبراني، مَنْ أَسْمُهُ أَحْمَدُ، ج ٢ ص ٩٦، رقم ١٣٦٧. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ مَنْ لَمْ أَعْرِفْهُمْ. مجمع الزوائد، الهيثمي، بَابُ فِي الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، ج ٧ ص ٢٦٦، رقم ١٢١٣٣ صحيح ابن حبان، ذِكْرُ الْإِخْتَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ اسْتِحْلَالِ النَّصْرَةِ، ج ١ ص ٥٢٦، رقم ٢٩٠ وبعضه في سنن ابن ماجه، بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، ج ٢ ص ١٣٢٧، رقم ٤٠٠٤.

Tartışmadan Nehyettiği Hutbesi

- Ebû'd-Derdâ, Ebû Ümâme, Vâsile b. el-Eskâ' ve Enes b. Mâlik'ten (r.ânhum) rivayetle:

Bizler dinî bir konu üzerinde tereddüt halinde tartışıyor iken Resûlullah [sas] yanımıza geldi. Daha önce sinirlenmediği kadar çok sinirlendi. Sonra bizlere kızarak şöyle buyurdu:

“Yavaş olun Ey Muhammed’in ümmeti! Sizden öncekiler bundan dolayı helâk oldu. Hayır az olan mevzularda tereddüde düşüp de tartışmaya başlamışlardı.

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Muhakkak ki mümin böyle yapmaz.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Muhakkak ki böyle yapan kendi yıkımını hazırlar.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Böyle yapmaya devam etmen sana günah olarak yeter.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Böyle yapana kıyamet günü şefaât edilmez.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Terk edip de bu terk edişine sâdık olan kimseye, cennetin kenarında, ortasında ve en tepesinde üç ev verileceğine ben kefilim.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Çünkü Rabbim’in putlara tapmaktan ve içki içmekten sonra beni nehyettiği şey budur.”

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Muhakkak ki şeytan bu terk edildiğinde umutsuzluğa düşer. Fakat sizlerin birbirinizi kışkırtmanızdan da razı olmuştur. Çünkü bu da tartışmadır.”

١٦٣

خُطْبَتُهُ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمِرَاءِ

• عن أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَأَبِي أَمَامَةَ، وَوَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ قَالُوا:

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، وَنَحْنُ نَتَمَارَى فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ، فَغَضِبَ غَضَبًا شَدِيدًا لَمْ يَغْضَبْ مِثْلَهُ، ثُمَّ أَنْتَهَرَنَا، فَقَالَ:

«مَهْلًا يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا، أَخَذُوا الْمِرَاءَ لِقَلَّةِ خَيْرِهِ»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يُمَارِي»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ الْمُمَارِي قَدْ نَمَتَ خَسَارَتُهُ»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَكَفَاكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَرَالَ مُمَارِيًّا»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ الْمُمَارِي لَا أَشْفَعُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّا زَعِيمٌ بِثَلَاثِ آيَاتٍ فِي الْجَنَّةِ فِي رَبَاضِهَا، وَوَسْطِهَا، وَأَعْلَاهَا لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ صَادِقٌ»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا نَهَانِي عَنْهُ رَبِّي بَعْدَ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ الْمِرَاءَ، وَشُرْبِ الْخَمْرِ»

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَيْسَ أَنْ يُعْبَدَ، وَلَكِنَّهُ قَدْ رَضِيَ

مِنْكُمْ بِالتَّخْرِيشِ، وَهُوَ الْمِرَاءُ»

“Tartışmayı, çekişmeyi terk edin. Muhakkak ki İsrâiloğulları yetmiş bir fırkaya, Hristiyanlar ise yetmiş iki fırkaya ayrılmıştır ki sevâdü’l-a’zam dışındaki her bir fırka ancak dalâlet içerisindedir.”

Orada bulunanlar: “Yâ Resûlullah, sevâdü’l-a’zam kimdir?” diye sordular.

Buyurdu ki: “Benim üzerinde olduğum (yol) üzere olanıdır. Benim ashâbım, Allah’ın dini hakkında tereddüde düşüp de bir tartışmaya girmez, çekişmez. Kim tevhid ehlinde olan bir kimseyi günahından dolayı kâfirlikle itham etmez ise o kişi affedilir.” Sonra şunları buyurdu:

“Muhakkak ki İslâm garip başladı, yine garip olarak başladığı hale dönecektir.”

Orada bulunanlar: “Bu garipler de kimdir?” diye sordular.

Buyurdu ki: “İnsanlar fesada sürüklendiğinde ıslah edenler, Allah’ın dini hakkında şüphe duymayıp bu hususta da tartışmayanlar ve tevhid ehlinde bir kimseyi günahı sebebi ile kâfir saymayanlardır.”^[4]

164

Tartışma Yapanların Cezası

- Adî b. Hâtim’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“(Bazı) İnsanların cennete götürülmeleri emredilir. Onlar cennete o kadar yaklaşırlar ki kokusunu duyarlar, saraylarını ve Allah’ın cennet ehli için hazırladığı nimetleri görürler. O sırada: ‘Onları uzaklaştırmak çünkü cennetten nasipleri yoktur.’ denilir. Cennetten hiçbir şeyle nasiplenmeden uzaklaştınlırlar ve daha önce kimsenin yaşamadığı bir üzüntü ve hasretle geri dönerler.

4 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ke-bîr, VII, 152 (7659).

«ذَرُّوا الْمِرَاءَ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقُوا عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً،
وَالنَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ عَلَى الضَّلَالَةِ إِلَّا السَّوَادَ
الْأَعْظَمَ».

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنِ السَّوَادُ الْأَعْظَمُ؟

قَالَ: «مَنْ كَانَ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ، وَأَصْحَابِي مَنْ لَمْ يُمَارِ فِي دِينِ
اللَّهِ، وَمَنْ لَمْ يُكْفِّرْ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ غُفِرَ لَهُ» ثُمَّ قَالَ:
«إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا».

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنِ الْغُرَبَاءُ؟

قَالَ: «الَّذِينَ يُصَلِّحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ، وَلَا يُمَارُونَ فِي دِينِ اللَّهِ،
وَلَا يُكْفِرُونَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ [٤]».

١٦٤

خُطْبَتُهُ فِي جَزَاءِ الْمُرَائِنِ

• عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يُؤْمَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِنَاسٍ إِلَى الْجَنَّةِ، حَتَّى إِذَا دَنَوْا مِنْهَا وَاسْتَنْشَقُوا
رَائِحَتَهَا وَنَظَرُوا إِلَى قُصُورِهَا وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا نُودُوا: اصْرِفُوهُمْ
عَنْهَا لَا نَصِيبَ لَهُمْ فِيهَا، فَيَرْجِعُونَ بِحَسْرَةٍ مَا رَجَعَ الْأَوَّلُونَ بِمِثْلِهَا

المعجم الكبير،
الطبراني، صُدِّيُّ بْنُ
الْعُجْلَانِ أَبُو أُمَامَةَ
الْبَاهِلِيُّ «نَزَلَ الشَّامُ،
وَمَاتَ بِهَا وَمِنْ
أَخْبَارِهِ»، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
يَزِيدَ بْنِ آدَمَ، عَنْ أَبِي
أُمَامَةَ، ج ٨ ص ١٥٢،
رقم ٧٦٥٩.

Derler ki: ‘Rabbimiz! Keşke dostların için hazırladığın nimetlerini ve mükâfatlarını bizlere göstermeden önce bizleri cehenneme koysaydın, bize daha kolay gelirdi.’

Allah [cc] şöyle buyurur: ‘Sizler için bunu istedim. Çünkü siz yalnız başınıza kaldığınızda kibirlenir, bana başkaldırırdınız. İnsanlarla karşılaştığınızda kalplerinizdeki aksine (Allah’a) itaatkâr görünürdünüz. İnsanlardan korkar, onlardan çekinirdiniz de benden korkmazdınız. İnsanları tazim eder, onları yüceltirdiniz de bana ta’zim etmez, beni yüce görmezdiniz. İnsanların hatnı için bazı şeyleri terk ederdim de benim için günahları terk etmezdimiz. İşte bugün, ben de sizleri bu mükâfatlardan mahrum bıraktım, sizlere elim bir azap tattıyorum.’^[5]

165

Allah’a [cc] Asî Olanlarla Arkadaşlık Etmenin Karşılığı

• İbn Mes’ûd’dan [ra] rivâyetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Sizden öncekiler içlerinden bir kimse hatalı bir şey yaptığında onu ta’zîr ederek yaptığından onu menederdi. Ertesi gün sanki dün onun hata üzere olan o halini görmemiş gibi onunla oturur, yer, içerlerdi. Allah [cc] onların bu halini gördüğünde kalplerini birbirine karıştırdı. Sonra onları peygamberleri Dâvûd ve Meryem oğlu İsa’nın dili ile lanetledi. Bunun sebepleri asilikleri ve aşın gitmeleriydi.

Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin olsun ki ya iyiliği emreder, kötülüğü nehyeder, zalime engel olur, onları hakikat ile bükersiniz ya da Allah [cc] kalplerinizi birbirlerine karıştırır, sonra da onlara lanet edildiği gibi sizlere de lanet edilir.”^[6]

5 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ke-bîr, XVII, 85 (199).

6 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Ke-bîr, X, 146 (10268).

فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا لَوْ أَدْخَلْتَنَا النَّارَ قَبْلَ أَنْ تُرِيَنَا مِنْ ثَوَابِكَ وَمَا أَعْدَدْتَ فِيهَا لِأَوْلِيَانِكَ كَانَ أَهْوَنَ عَلَيْنَا

قَالَ عَزَّ وَجَلَّ: ذَلِكَ أَرَدْتُ بِكُمْ، إِذَا خَلَوْتُمْ بَارَزْتُمُونِي بِالْعِظَامِ وَإِذَا لَقِيتُمُ النَّاسَ لَقِيتُمُوهُمْ مُخْبِتِينَ تُرَاءُونَ النَّاسَ بِخِلَافِ مَا تُعْطُونِي مِنْ قُلُوبِكُمْ، هَبْتُمُ النَّاسَ وَلَمْ تَهَابُونِي، وَأَجَلَلْتُمُ النَّاسَ وَلَمْ تُجَلِّلُونِي، وَتَرَكْتُمُ لِلنَّاسِ وَلَمْ تَتْرَكُوا لِي، فَالْيَوْمَ أُذِيقُكُمْ أَلِيمَ الْعَذَابِ مَعَ مَا حَرَمْتُمْكَمُ مِنَ الثَّوَابِ [٥].

١٦٥

جَزَاءُ مُخَالَطَةِ الْعَاصِينَ

• عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا إِذَا عَمِلَ الْعَامِلُ مِنْهُمْ بِالْخَطِيئَةِ نَهَاةُ النَّاهِي تَعْزِيرًا، حَتَّى إِذَا كَانَ الْعَدُوُّ جَالِسَهُ وَوَاكَلَهُ وَشَارَبَهُ، كَانَهُ لَمْ يَرَهُ عَلَى خَطِيئَةٍ بِالْأَمْسِ، فَلَمَّا رَأَى اللَّهُ ذَلِكَ مِنْهُمْ ضَرَبَ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ، ثُمَّ لَعَنَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ، ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ،

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدَيِ الظَّالِمِ، وَلَتَأْطُرَّنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا، أَوْ لَيَضْرِبَنَّ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ، ثُمَّ لَيَلْعَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ [٦].»

٥ المعجم الكبير،
الطبراني، عَدِيُّ بْنُ
خَاتِمِ الطَّائِي، خُثَيْمَةُ
بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ،
عَنْ عَدِيِّ بْنِ خَاتِمٍ
، ج ١٧ ص ٨٥، رقم

١٩٩
٦ المعجم الكبير،
الطبراني، ج ١٠
ص ١٤٦، رقم
١٠٢٦٨

Çok Soru Sormaktan Nehyedişi

Enes'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] kızgın bir şekilde minbere çıktı ve insanlara hitaben buyurdu ki:

“Bugün size haber vereceklerim dışında bana soru sormayın.”

Bizler Cibrîl'in onunla olduğunu görüyorduk. Bir adam ayağa kalktı ve dedi ki: *“Yâ Resûlullah! Bizler câhiliyeden daha yeni çıkmış kimseleriz. Benim babam kimdir?”*

Buyurdu ki: *“Senin baban Huzâfe'dir.”* Kendisi de bu zata nispetle çağırılırdı. Böylece birçok şeyi ona sordu.

Ömer b. el-Hattâb [ra] ayağa kalktı ve dedi ki: *“Yâ Resûlullah! Bizler câhiliyeden yeni çıkmış kimseleriz. Ayıplanmamızı bizlere gösterme.”* (Hz. Ömer) devamında şöyle dedi: *“Sırlanmamızı ortaya mı çıkanyorsun? Allah bizi affetsin. Allah seni affetti. Bizler Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, resûl olarak da Muhammed'den razıyız.”* Bu sözler (Resûlullah'ı) mutlu etti. Sonra baktı ve dedi ki:

“Hayn ve şerri bugün gördüğüm gibi görmemiştim. Cennet ve cehennem duvar olmaksızın bana gösterildi.”

O günkü kadar çok utancından yüzünü örteni görmedim.^[7]

7 Ebû Ya'la, *Müsned*, VI, 360 (3689). Ebû Ya'la'nın rivayet ettiği bu hadisin ravileri aynı zamanda *es-Sahih*'in de ravileridir. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 188 (11792).

١٦٦

خُطْبَتُهُ فِي النَّهْيِ عَنْ كَثْرَةِ الْأَسْئَلَةِ

• عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ غَضَبَانُ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ:

«لَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ الْيَوْمَ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ بِهِ»،

وَنَحْنُ نَرَى أَنَّ جِبْرِيلَ مَعَهُ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا كُنَّا حَدِيثِي عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، مَنْ أَبِي؟

قَالَ: «أَبُوكَ حُذَافَةُ» لِأَبِيهِ الَّذِي كَانَ يُدْعَى، فَسَأَلَهُ عَنْ أَشْيَاءَ،

فَقَامَ إِلَيْهِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا كُنَّا حَدِيثِي عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، فَلَا تُبَدِّ عَلَيْنَا سَوَاتِنَا قَالَ: أَتَفْضَحُنَا بِسَرَائِرِنَا فَأَعْفُ عَنَّا، عَفَا اللَّهُ عَنْكَ، رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا،

قَالَ: فَسَرَّيَ عَنْهُ ثُمَّ نَظَرَ فَقَالَ:

«مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ، إِنَّهَا عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ

دُونَ الْحَائِطِ»،

فَمَا رَأَيْتُ أَكْثَرَ مُقْنَعًا مِنْ يَوْمَيْدٍ [٧] .

٧ مسند أبي يعلى، أبو شُفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ، ج ٦ ص ٣٦٠، رقم ٣٦٨٩. رَوَاهُ أَبُو يَعْلَى، وَرِجَالُهُ رَجَالُ الصَّحِيحِ. مجمع الروائد، الهيثمي، كتاب القَدْرِ، بَابُ فِيمَا سَبَقَ مِنَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فِي عِبَادِهِ وَبَيْنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ، ج ٧ ص ١٨٨، رقم ١١٧٩٢.

Sıla-i Rahim ve Kibri Terk

- Câbir b. Abdullah'tan (ra) rivayetle:

Bizler toplanmışken Resûlullah (sas) yanımıza çıktı ve şunları buyurdu:

“Ey Müslümanlar topluluğu! Allah’tan korkun, sakının! Akrabalarınızı ziyaret edin. Akraba ziyareti kadar sevabı tez verilen bir başka amel yoktur. Zulümden sakının! Zulüm kadar cezası tez verilen bir başka iş yoktur. Anne babaya itaatsizlik etmekten sakının! Cennetin kokusu bin yıl uzaklıktaki bir mesafeden dahi duyulur. Ancak anne babasına itaatsizlik eden, akrabası ile ilişkisini kesen, yaşlılıkta zina eden, ızarı kibir olan komşu Allah’a yemin olsun ki o kokuyu duyamaz. Azamet, kibir ancak âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Yalanın her türlü günahtır. Bir mümine faydası olup da onunla dinin savunulması müstesnadır.

Cennette bir çarşı vardır ki ondan ne bir şey alınır ne de satılır. Orada yalnızca sûretler vardır. Erkek ya da kadın kim bir sûreti beğenir de isterse o sûrete girer.”^[8]

Anneye İtaatsizlik ve Şehâdet Getirme

- Abdullah b. Ebû Evfâ’dan (ra) rivayetle:

Resûlullah’a (sas) bir adam geldi ve dedi ki:

“Yâ Resûlullah, ölüm döşeginde yatan bir genç var. Kendisine ‘Lâ ilâhe illallah de’ dendiği halde söyleyemiyor.

⁸ Taberânî, *Mu’cemu’l-Evsat*, VI, 18 (5664). Taberânî’nin *el-Evsat*’ta rivayet ettiği bu hadisin ravilerinden Muhammed b. Kesîr el-Kufî oldukça zayıftır. *el-Heysemi*, *Mecmau’z-Zevâid*, V, 125 (8533).

١٦٧

خُطْبَتُهُ فِي صَلَاةِ الرَّحْمِ وَتَرْكِ الْكِبْرِ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ مُجْتَمِعُونَ،

فَقَالَ:

«يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، اتَّقُوا اللَّهَ، وَصَلُّوا أَرْحَامَكُمْ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ ثَوَابٍ أَسْرَعُ مِنْ صَلَاةِ رَحِمٍ، وَإِيَّاكُمْ وَالْبَغْيَ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ عُقُوبَةٍ أَسْرَعُ مِنْ عُقُوبَةِ بَغْيٍ، وَإِيَّاكُمْ وَعُقُوقَ الْوَالِدَيْنِ، فَإِنَّ رِيحَ الْجَنَّةِ يُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَلْفِ عَامٍ، وَاللَّهُ لَا يَجِدُهَا عَاقٌ، وَلَا قَاطِعُ رَحِمٍ، وَلَا شَيْخُ زَانٍ، وَلَا جَارٌ إِزَارَهُ خِيَلَاءَ، إِنَّمَا الْكِبْرِيَاءُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالْكَذِبُ كُلُّهُ إِثْمٌ إِلَّا مَا نَفَعْتَ بِهِ مُؤْمِنًا، وَدَفَعْتَ بِهِ عَنْ دِينٍ، وَإِنْ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا يُبَاعُ فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى، لَيْسَ فِيهَا إِلَّا الصُّورُ، فَمَنْ أَحَبَّ صُورَةً مِنْ رَجُلٍ أَوْ امْرَأَةٍ دَخَلَ فِيهَا»^[٨].

١٦٨

عُقُوقُ الْوَالِدَةِ وَنُطْقُ الشَّهَادَةِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ هَهُنَا غُلَامًا قَدْ احْتَضَرَ، يُقَالُ لَهُ: قُلْ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» فَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقُولَهَا،

٨ المعجم الأوسط،

الطبراني، ج ٦ ص ١٨،

رقم ٥٦٦٤. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ،

وَفِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ

الْكُوفِيُّ، وَهُوَ ضَعِيفٌ

جَدًّا. مجمع الزوائد،

الهيثمي، كتاب

اللباس، بَابُ فِي

الْإِزَارِ وَمَوْضِعِهِ، ج ٥

ص ١٢٥، رقم ٨٥٣٣.

Resûlullah (sas): “Hayatında bu kelimeyi söylemiş birisi değil midir?” diye sordu.

Oradakiler “söylemiştir” diye cevapladılar. Resûlullah (sas): “Acaba onu ölüm döşeğinde bunu söylemekten alıkoyan nedir ki?” dedi. Sonra kalktı, biz de O’nunla beraber kalktık, gencin yanına vardık.

Resûlullah (sas) buyurdu ki: “Ey genç, *Lâ ilâhe illallah de!*”

Genç de “Eöyleyemiyorum” diye cevap verdi.

Resûlullah (sas) “Neden?” diye sordu.

Genç dedi ki: “Anneme itaatsizliğim nedeniyle.”

Resûlullah (sas) tekrar sordu: “Annen hayatta mı?”

Genç “Evet” diye yanıtladı.

Resûlullah (sas) buyurdu ki: “Onu buraya gönderiniz.”

Kadın gelince Resûlullah (sas): “Bu senin çocuğun mu?” diye sordu.

Kadın “Evet” diye cevapladı. Buyurdu ki: “Bir ateş tutuştu-rulsa da sana ‘Oğluna şefaet et yoksa bu ateşi tadacaktır’ dense ne yapardın?”

Kadın dedi ki: “Öyle bir halde, ona şefaet ederdim.”

Buyurdu ki: “O halde Allah’ı ve bizleri oğlundan razı olduğuna dair şahit tut.”

Kadın da dedi ki: “Ben oğlumdan razı oldum.”

Resûlullah buyurdu ki: “Ey genç *Lâ ilâhe illallah de!*”

Genç de “*Lâ ilâhe illallah.*” dedi.

Buyurdu ki: “Onu ateşten kurtaran Allah’a hamdolsun.”^[9]

قَالَ: «أَلَيْسَ قَدْ كَانَ يَقُولُهَا فِي حَيَاتِهِ؟»
 قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «فَمَا مَنَعَهُ مِنْهَا عِنْدَ مَوْتِهِ؟» قَالَ: فَتَهَضَّ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَهَضْنَا مَعَهُ حَتَّى أَتَى الْغُلَامَ،
 فَقَالَ: «يَا غُلَامُ قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»،
 قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقُولَهَا،
 قَالَ: «وَلِمَ؟»
 قَالَ: لِعُقُوقِ وَالِدَتِي،
 قَالَ: «أَحْيَةٌ هِيَ؟»
 قَالَ: نَعَمْ،
 قَالَ: «أَرْسِلُوا إِلَيْهَا»،
 فَأَرْسَلُوا إِلَيْهَا فَجَاءَتْ، فَقَالَ: لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: «ابْنُكَ هُوَ؟»
 قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «أَرَأَيْتِ لَوْ أَنَّ نَارًا أُجِّبَتْ فَقِيلَ لَكَ: إِنْ لَمْ
 تَشْفَعِي لَهُ قَدْ فَنَاءَ فِي هَذِهِ النَّارِ»،
 قَالَتْ: إِذَا كُنْتُ أَشْفَعُ لَهُ،
 قَالَ: «فَأَشْهَدِي اللَّهَ، وَأَشْهَدِينَا مَعَكَ بِأَنَّكَ قَدْ رَضِيتِ»،
 قَالَتْ: قَدْ رَضِيتُ عَنِ ابْنِي،
 قَالَ: «يَا غُلَامُ، قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»،
 فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
 فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ»^[٩].

Cennete Girdiren Amellere Teşviki

• Zürrâre b. Evfâ'dan [ra] rivayetle:

Abdullah b. Selâm [ra] bana şöyle anlattı: Peygamber [sas] Medine'ye geldiğinde insanlar hızlı hızlı yanına gitmeye başladılar. "Resûlullah geldi! Resûlullah geldi! Resûlullah geldi!" diye üç kere seslenildi.

Ben de Resûlullah'ı [sas] görmek için insanlarla beraber O'nun yanına geldim. Yüzünü gördüğümde anladım ki bu yüz bir yalancının yüzü değildir. Konuştuğunda O'ndan duyduğum ilk şey şunlar oldu:

"Ey insanlar! Selamı yayın, insanlara yedin, sıla-i rahim'i terk etmeyin, insanlar uyurken sizler geceleyin namaz kılın, böylece selâmet içinde cennete girin!"^[10]

Bazı Rezillikleri Yermesi ve Hicreti Övmesi

• Abdullah b. Amr'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bizlere hitaben şöyle buyurdu:

"Zulümden sakının! Muhakkak ki zulüm kıyamet günü karanlık olacaktır. Her türlü rezillik ve çirkinlikten sakının! Mala düşkünlükten sakının! Çünkü sizden öncekiler bu sebeple helâk oldular. Mala olan düşkünlükleri akrabaları ile alakalarını kesmelerine, cimrileşmelerine, günaha dalmalarına neden oldu."

Bir adam ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Yâ Resûlullah! İslâm'ın en üstün yanı hangisidir?"

Buyurdu ki: "Müslümanların senin dilinden ve elinden emin olmalıdır."

¹⁰ İbn Mâce, Et'i-me, 3251.

١٦٩

خُطْبَتُهُ يَحُثُّ عَلَى مَا يُدْخِلُ الْجَنَّةَ

• عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى قَالَ:

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، انْجَفَلَ النَّاسُ قَبْلَهُ، وَقِيلَ: قَدْ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَدْ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ، قَدْ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ثَلَاثًا، فَجِئْتُ فِي النَّاسِ لِأَنْظُرَ، فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهُ، عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ، فَكَانَ أَوَّلُ شَيْءٍ سَمِعْتُهُ تَكَلَّمَ بِهِ، أَنْ قَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ»^[١٠].

١٧٠

خُطْبَتُهُ يَذُمُّ بَعْضَ الْقَبَائِحِ وَيَمْدَحُ الْهَجْرَةَ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْفُحْشَ وَالتَّفَحُّشَ، وَإِيَّاكُمْ وَالشُّحَّ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ، أَمْرُهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَّعُوا، وَالبُّخْلِ فَبَخِلُوا، وَبِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا»

فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ؟

قَالَ: «أَنْ يَسْلَمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِكَ وَيَدِكَ».

١٠ سنن ابن ماجه،
كتاب الأُطعمه،
باب إطعام الطَّعام،
ج ٢ ص ١٠٨٣، رقم
٣٢٥١.

Yine aynı adam ya da bir başkası dedi ki: “Yâ Resûlullah! Hangi hicret daha üstündür?”

Buyurdu ki: “*Rabbinin hoşnut olmadıklarından hicret etmendir. Hicret iki çeşittir: Şehirlinin hicreti ve bedevinin hicreti. Bedevinin hicreti çağırıldığında gelmesi, emredildiğinde itaat etmesidir. Şehirlinin hicreti ise imtihanı daha zor, ecri daha çok olandır.*”^[11]

171

Şerlileriniz Bekârlarınızdır

• Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Kendisine Akkâf b. Bîşr et-Temîmî denilen bir kimse Resûlullah'ın (sas) huzuruna geldi.

Peygamber (sas) ona: “Ey Akkâf, *kann var mı?*” diye sordu.

Akkâf: “Hayır.” diye cevapladı.

Resûlullah (sas): “*Bir cariyen de mi yok?*” diye sordu.

Akkâf: “Bir cariyem de yok.” diye yanıtladı.

Bu kez Resûlullah (sas): “*Sanırım sen varlıklı bir kimse-sin?*” diye sordu.

Akkâf: “Varlıklı birisiyim.” cevabını verdi.

Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “O halde sen şeytanın kardeşlerindensin. Şayet Hristiyan olsaydın, rahip olurdun. Evlenmek bizim sünnetimizdir. En şerlileriniz bekârlarınızdır. Ölülerinizin en rezilleri de bekârlarınızdır. Şeytanla mı oynuyorsunuz? Şeytanın salihlere karşı en etkili silahı kadınlardır. Ancak evli olanlar bunun dışındadır. Onlar açık saçık (müstehcen) konuşmalardan berî ve temizdirler. Yazık sana Yâ Akkâf! Kadınlar nedeniyle Eyyûb'un, Dâvûd'un, Yusuf'un, Kürsüf'un başına neler gelmişti!”

11 Hâkim, *Müstedrek*, I, 100 (26); Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 26; Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, *Müsned*, IV, 28; el-Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, III, 257.

فَقَالَ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْ غَيْرُهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْهَجْرَةِ أَفْضَلُ؟
قَالَ: «أَنْ تَهْجَرَ مَا كَرِهَ رَبُّكَ» قَالَ: «وَالْهَجْرَةُ هِجْرَتَانِ: هِجْرَةُ
الْحَاضِرِ، وَهِجْرَةُ الْبَادِي، فَهِجْرَةُ الْبَادِي: أَنْ يُجِيبَ إِذَا دُعِيَ، وَيُطِيعَ
إِذَا أُمِرَ، وَهِجْرَةُ الْحَاضِرِ أَعْظَمُهُمَا بَلِيَّةً وَأَفْضَلُهُمَا أَجْرًا^[١١]».

١٧١

شِرَارُكُمْ عَزَابُكُمْ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ:

دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: عَكَافُ بْنُ
بِشْرِ التَّمِيمِيِّ،

فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَكَافُ، هَلْ لَكَ مِنْ زَوْجَةٍ؟»

قَالَ: لَا. قَالَ: «وَلَا جَارِيَةٍ؟»

قَالَ: وَلَا جَارِيَةٍ.

قَالَ: «وَأَنْتَ مُوسِرٌ بِخَيْرٍ؟»

قَالَ: وَأَنَا مُوسِرٌ بِخَيْرٍ.

قَالَ: «أَنْتَ إِذَا مِنْ إِخْوَانِ الشَّيَاطِينِ، لَوْ كُنْتَ فِي النَّصَارَى
كُنْتَ مِنْ رُهْبَانِهِمْ، إِنَّ سُنَّتَنَا النِّكَاحُ، شِرَارُكُمْ عَزَابُكُمْ، وَأَرَادِلُ
مَوْتَاكُمْ عَزَابُكُمْ، أِبَالِشَّيْطَانٍ تَمَرَّسُونَ؟ مَا لِلشَّيْطَانِ مِنْ سِلَاحٍ أَبْلَغُ
فِي الصَّالِحِينَ مِنَ النَّسَاءِ إِلَّا الْمُتَزَوِّجُونَ، أُولَئِكَ الْمُطَهَّرُونَ الْمُبَرَّؤُونَ
مِنَ الْخَنَاءِ، وَيَحَكَ يَا عَكَافُ، إِنَّهُمْ صَوَاحِبُ أَيُّوبَ وَدَاوُدَ، وَيُوسُفَ
وَكُرْسُفَ».

١١ مستدرک الإمام
الحاکم، کتاب
الإیمان، ج ١ ص ٥٥،
رقم ٢٦. مسند
الإمام أحمد، مسند
عبد الله بن عمرو
بن العاصي رضي الله
عنهما، ج ١١ ص ٢٦،
رقم ٦٤٨٧. مسند
أبي داود الطيالسي،
أحاديث عبد الله بن
عمرو بن العاصي،
الأفراد عن عبد
الله بن عمرو، ج ٤
ص ٢٨، رقم ٢٣٨٦.
الترغيب والترهيب،
المنذري، كتاب الأبر
والصلة وغيرهما،
الترهيب من البخل
والشح والترغيب في
الجلود والسقاء، ج ٣
ص ٢٥٧، رقم ٣٩٣٦.

Bişr b. Atiyye: “Kürsüf de kimdir Yâ Resûlullah?” diye sordu.

Buyurdu ki: “Bir deniz sahilinde üç yüz yıl Allah’a ibadet etmiş, gündüzlerini oruçla, gecelerini namazla geçirmiş, sonra da aşık olduğu bir kadın sebebiyle Allahu Azîm’i inkâr ederek küfre düşmüş bir kimsedir. Allah’a kulluk hususunda yapması gerekenleri terk etmiştir. Sonra Allah (cc) bazı yaptıklarından dolayı onu doğrulttu da o da tevbe etti. Yazık sana yâ Akkâf! Evlen! Yoksa sen de sarsılırsın, kararsızlardan olursun!”

Akkâf dedi ki: “Beni evlendir yâ Resûlullah.”

Buyurdu ki: “Seni Kerîme bt. Külsüm el- Himyerî ile evlendirdim.”^[12]

172

Evliliğe İhtiyaç Duyanlara Yaptığı Hutbe

• Abdullah’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas), bizlere evlilik hakkında nasıl dua edeceği-mizi bildirdi ve şöyle buyurdu ki:

“Hamd yalnızca Allah’adır. Bizler O’ndan yardım ister ve O’ndan af dileriz. Nefislerimizin şerrinden Allah’a sığınırız. Allah’ın hidâyete erdirdiği bir kimseyi dalâlete sürükleyecek bir kimse yoktur. Allah’ın dalâlete uğrattığı bir kimseyi de hidâyete erdirecek bir kimse yoktur. Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve yine şehâdet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve resûlüdür.”

Sonra şu üç ayeti okudu:

“Ey iman edenler! Allah’tan nasıl korunmak gerekirse öyle korunun, hakkıyla muttakî olun ve her hâlükârda Müslüman olarak can verin.” [Âl-i İmrân 3/102]

¹² Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXV, 355. Ahmed b. Hanbel’in rivayet senedinde isimsiz bir râvi bulunmaktadır, diğer raviler ise sikadırlar. Bkz. el-Heysemî, Mecmâu’z-Zevâid, Nikâh, IV, 250; Ebû Ya’lâ, XII, 260. Taberânî, el-Mucemu’l-Kebir, XVIII, 85.

فَقَالَ لَهُ بِشْرُ بْنُ عَطِيَّةَ: وَمَنْ كُرُسِفُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: «رَجُلٌ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ بِسَاحِلٍ مِنْ سَوَاحِلِ الْبَحْرِ ثَلَاثَ مِائَةِ عَامٍ، يَصُومُ النَّهَارَ، وَيَقُومُ اللَّيْلَ، ثُمَّ إِنَّهُ كَفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ فِي سَبَبِ امْرَأَةٍ عَشِقَهَا، وَتَرَكَ مَا كَانَ عَلَيْهِ مِنْ عِبَادَةِ اللَّهِ، ثُمَّ اسْتَدْرَكَ اللَّهُ بَعْضَ مَا كَانَ مِنْهُ فَتَابَ عَلَيْهِ، وَيُحَكَّ يَا عَكَافُ تَزَوُّجٌ، وَإِلَّا فَأَنْتَ مِنَ الْمَذْبُذِبِينَ»

قَالَ: زَوْجَنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ.

قَالَ: «قَدْ زَوَّجْتُكَ كَرِيمَةَ بِنْتِ كُلْثُومِ الْحِمَيْرِيِّ»^[١٢].

١٧٢

خُطْبَتُهُ فِي الْحَاجَةِ أَيْ الزَّوْاجِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

عَلَّمَنَا خُطْبَةَ الْحَاجَةِ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ، نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ

بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا

هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ،

ثُمَّ يَقْرَأُ ثَلَاثَ آيَاتٍ:

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ

مُسْلِمُونَ } [آل عمران: ١٠٢] ،

١٢ مسند الإمام أحمد،

مُسْنَدُ الْأَنْصَارِ،

حَدِيثُ أَبِي ذَرٍّ

الْيَفْهَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ، ج ٣٥ ص ٣٥٥،

رقم ٢١٤٥٠. زَوَّاهُ

أَحْمَدُ، وَفِيهِ رَأَوْ لَمْ

يُسَمِّ، وَبَقِيَّةُ رِجَالِهِ

ثِقَاتٍ. مجمع

الروائد، الهيثمي،

كِتَابُ النِّكَاحِ، بَابُ

النِّكَاحِ عَلَى النِّكَاحِ

وَمَا جَاءَ فِي ذَلِكَ،

ج ٤ ص ٢٥٠، رقم

٧٢٧٩. مسند أبي

يعلى، حَدِيثُ عَطِيَّةَ

بْنِ بِشْرٍ، ج ١٢

ص ٢٦٠، رقم ٦٨٥٦.

المعجم الكبير،

الطبراني، عَكَافُ بْنُ

وَدَاعَةَ الْهَلَالِيِّ، ج ١٨

ص ٨٥، رقم ١٥٨.

“Ey insanlar! Sakının O Rabbinize karşı gelmekten ki sizleri bir tek nefisten yarattı. Ondan eşini yarattı da ikisinden birçok erkekler ve dişiler üretti. Sakının O Allah’a karşı gelmekten ki siz O’nun ve o rahimlerin hürmetine birbirinizden dilek dilersiniz. Çünkü O Allah, sizin üzerinizde gözeticidir.” [Nisâ 4/1]

“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söz söyleyin. (Bu şekilde davranırsanız) Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Resûlü’ne itaat ederse pek büyük bir kurtuluşa ermiş olur.” [Ahzâb 33/70-71] **Sonra da ihtiyacını zikredersin.”** dedi.^[13]

173

Mutâ Nikâhının Nehyedilmesi

- er-Rabî b. Sebre’den, o da babasından rivayetle:

Resûlullah [sas] ile birlikte veda haccı için yola çıktık. İnsanlar: “Yâ Resûlullah, bu bekârlık hali bizler için iyice zorlaştı.” dediler.

Resûlullah [sas]: “*Şu kadınlarla mutâ yapınız.*” buyurdu. Bunun üzerine biz kadınların yanlarına vardık. Kadınlar vakit tayin etmeksizin nikâhlanmaktan kaçındılar. Bu durum Resûlullah’a [sas] anlatıldığında: “*Aranızda bir vakit tayin ediniz.*” buyurdu.

Ben ve amcamın oğlu çıktık, ikimizin de bir bürdesi vardı. Onun bürdesi benimkinden daha kaliteliydi. Bense ondan daha gençtim. Bir kadının yanına vardık. Kadın: “Bir bürde diğer bürde gibidir” dedi. Onunla mutâ nikâhı ile evlendim. O gece yanında kaldım. Sabahleyin erkenden Resûlullah’ın yanına vardım. Kendisi Kâbe’nin rûknü ile kapısı arasında durmuştu, şöyle buyurdu:

¹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 262; Tirmizi, *Nikâh*, 1105; Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 2118; Nesâî, *el-Cumu’a*, 1404; Ebû Hanîfe, *Müsned*, I, 214.

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا } [النساء: ١]،

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا } [الأحزاب: ٧١] ثُمَّ تَذَكَّرُ حَاجَتَكَ [١٧٣] .

١٧٣

خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ نِكَاحِ الْمُتْعَةِ

• عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْعُرْبَةَ قَدِ اشْتَدَّتْ عَلَيْنَا،

قَالَ: «فَاسْتَمِعُوا مِنْ هَذِهِ النَّسَاءِ»، فَأَتَيْنَاهُنَّ فَأَيَّنَ أَنْ يَنْكِحُنَا إِلَّا أَنْ نَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُنَّ أَجَلًا، فَذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «اجْعَلُوا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُنَّ أَجَلًا»،

فَخَرَجْتُ أَنَا وَابْنُ عَمِّ لِي، مَعَهُ بُرْدٌ وَمَعِيَ بُرْدٌ، وَبُرْدُهُ أَجْوَدُ مِنْ بُرْدِي، وَأَنَا أَشْبُ مِنْهُ، فَأَتَيْنَا عَلَى امْرَأَةٍ، فَقَالَتْ: بُرْدُ كَبِيرٍ، فَتَرَوُجْتُهَا، فَمَكَّثْتُ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ، ثُمَّ غَدَوْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْبَابِ، وَهُوَ يَقُولُ:

١٣ مسند الإمام أحمد،
مُسْنَدُ الْمُكْتَفِينَ مِنْ
الصَّحَابَةِ، مُسْنَدُ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ
اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، ج ٦
ص ٢٦٢، رقم ٣٧٢٠.
سنن الترمذي، أَبْوَابُ
النِّكَاحِ، بَابُ مَا جَاءَ
فِي خُطْبَةِ النِّكَاحِ،
ج ٣ ص ٤٠٥،
رقم ١١٠٥. سنن
أبي داود، كِتَابُ
النِّكَاحِ، بَابُ فِي
خُطْبَةِ النِّكَاحِ،
ج ٢ ص ٢٣٨، رقم
٢١١٨. سنن النسائي،
كِتَابُ الْجُمُعَةِ،
بَابُ كَيْفِيَّةِ الْخُطْبَةِ،
ج ٣ ص ١٠٤، رقم
١٤٠٤. مسند الإمام
أبي حنيفة، رواية
أبي نعيم الأصبهاني،
باب القاف، رَوَاتُهُ
عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ مَسْعُودٍ، ج ١
ص ٢١٤.

“Ey insanlar! Ben sizlere mutâ nikâhı hususunda izin vermiştim. Dikkat edin! Allah [cc] kıyamete dek mutâ nikâhını haram kılmıştır. Kimin bir hanımla mutâ nikâhı varsa artık bunu sonlandırın ve o hanımı da kendi yoluna bıraksın. Sakın onlara verdiklerinizden bir şeyi dahi geri almayın.”^[14]

174

Kadının Kocasına İtaat Etmesinin Fazileti

• Mu'âz b. Cebel'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Allah’a ve ahiret gününe inanan kadının, kocasının sevmediği bir adamı evine alması, kocasının izni olmadan evden çıkması, kocası hakkında başka birine itaat etmesi, kocasının gönlünü rencide etmesi, kocasının yatağından ayrılması, kocasını dövmesi helal olmaz. Kocasını zalim bile olsa onun yanına gelir onu razı etmeye çalışır. Eğer kocası bunu kabul ederse ne güzel olur, Allah da o kadının ömrünü (mazeretini) kabul eder, hücceti (delili/mazereti) başarılı olur, kocasına da günah yazılmaz. Eğer kocası onun ömrünü kabul etmez, razı olmaz ise de o kadın Allah’a ömrünü ulaştırmıştır (Yani her iki durumda kadın kazançlı olur).”^[15]

175

Kocanın Hanımı Üzerindeki Hakkı

• Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki bir adam kansını yatağa çağırır da kadın bunu reddederse gökteki tüm varlıklar, kocasını kendisinden razı edinceye dek ona lanet ederler.”

14 İbn Mâce, *Nikâh*, 1962; Müslim'de *Sahih*'inde buna yakın manada bir hadis rivayet etmiştir. Müslim, 1406.

15 Hâkim, *Nikâh*, 2770. Hâkim, rivayetin sahîhu'l-isnâd olduğunu ve ibarenin cim harfi ile eflece (أنج) şeklinde olduğu manasının da “Onun (kadının) sıkıntısını ortadan kaldırdığı, derdini savuşturduğu” şeklinde olmalıdır, der. Bkz. Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhib*, III, 37; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, XX, 107 (210).

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَذْنُتُ لَكُمْ فِي الْإِسْتِمْتَاعِ، أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَهَا إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنْهُنَّ شَيْءٌ فَلْيُخْلِ سَبِيلَهَا، وَلَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا^[١٤]».

١٧٤

فَضْلُ طَاعَةِ الْمَرْأَةِ لِرَوْجِهَا

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تَأْذَنَ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَهُوَ كَارِهِ، وَلَا تَخْرُجَ وَهُوَ كَارِهِ، وَلَا تُطِيعَ فِيهِ أَحَدًا، وَلَا تَحْشَنَ بِصَدْرِهِ، وَلَا تَعْتَرِلَ فِرَاشَهُ، وَلَا تَضْرِبَهُ، فَإِنْ كَانَ هُوَ أَظْلَمَ فَلْتَأْتِهِ حَتَّى تُرْضِيَهُ، فَإِنْ كَانَ هُوَ قَبِلَ، فِيهَا وَنَعِمَتْ، وَقَبِلَ اللَّهُ عُذْرَهَا، وَأَفْلَحَ حُجَّتُهَا، وَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ، وَإِنْ هُوَ أَبَى بِرِضَاهَا عَنْهَا، فَقَدْ أَبْلَعَتْ عِنْدَ اللَّهِ عُذْرَهَا^[١٥]».

١٧٥

حَقُّ الرَّجُلِ عَلَى زَوْجِهِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهَا، فَتَأْتِي عَلَيْهِ، إِلَّا كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا»

١٤ سنن ابن ماجه، كتاب

النكاح، باب التَّهْنِئَةِ

عَنْ نِكَاحِ الْمُتَعَةِ، ج ١

ص ٦٣١، رقم ١٩٦٢.

وروى قريبا منه الإمام

مسلم في صحيحه،

ج ٢ ص ١٠٢٣،

ج ٢ ص ١٠٢٣، رقم

١٤٠٦.

١٥ المستدرک، الحاكم،

كتاب النكاح، أمّا

حديث سالم، ج ٢

ص ٢٠٦، رقم ٢٧٧٠.

رواه الحاكم وقال:

صحيح الإسناد كذا

قال:، أفلج بالجيم

حجتها أي أظهر

حجتها وقواها.

الترغيب والترهيب،

المنذري، كتاب

النكاح وما يتعلق

به، ترغيب الزوج في

الوفاء بخلق زوجته

، ج ٣ ص ٣٧، رقم

٢٩٨٤. المعجم

الكبير، الطبراني،

مالك بن يمامير

السكسكي، عن

معاذ بن جبل، ج ٢٠

ص ١٠٧، رقم ٢١٠.

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bir adam kansını yatağa çağırır da kadın bunu reddeder de adam da ona kızgın olarak gecelerse sabaha kadar melekler o kadına lanet ederler.”^[16]

• İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Peygamber'e (sas) bir kadın geldi ve “Kocanın karısı üzerindeki hakkı nedir?” diye sordu. Buyurdu ki:

“Kadın, kocası onu yatağa çağırdığında, kocasını bundan menetmemeli, devenin semeri üzerinde bile olsa inip onun arzusunun yerine getirmelidir. Kocasının izni olmaksızın onun evinden bir şey vermemelidir. Eğer böyle yaparsa ona hem ecir hem de günah vardır. Kocasının izni olmaksızın nafile oruç tutmamalıdır. Eğer tutarsa günah işlemiş olur ve bu amelden ecir elde edemez.

Kocasının izni olmaksızın evden dışarı çıkamaz. Eğer çıkar-
sa melekler, gazap melekleri ve rahmet melekleri, kadın bundan
tevbe edinceye veya eve dönünceye kadar ona lanet ederler.”

Denildi ki: “Zalim biri olsa bile mi?”

Buyurdu ki: “Zalim birisi olsa bile.”^[17]

• Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc), kocasına muhtaç olduğu halde ona teşekkür et-
meyen kadına (rahmet nazanyla) bakmaz.”^[18]

• Kaş b. Tâk babası Tâk b. Ali'den şöyle rivayette bulunmuştur:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Adam ihtiyacı sebebiyle kansını (yatağına) çağırdığında,
kadın ocak başında olsa bile hemen kocasının yanına gitsin.”^[19]

¹⁶ Müslim, Nikâh, 1436; Buhârî de Sahih'inde buna yakın bir hadis rivayet etmiştir. Bkz. Bed'u'l-Halk, 3237

¹⁷ Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Müs-
ned, III, 457.

¹⁸ en-Nesâî, İşre-
tu'n-Nisâ, 9086

¹⁹ Tirmizî, Kita-
bu'r-Radâ, 1160

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ، فَلَمْ تَأْتِهِ، فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا، لَعَنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»^[١٦].

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْهُ، فَقَالَتْ: مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى امْرَأَتِهِ؟

فَقَالَ: «لَا تَمْنَعُهُ نَفْسَهَا وَإِنْ كَانَتْ عَلَى ظَهْرِ قَتَبٍ، وَلَا تُعْطِي مِنْ بَيْتِهِ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِهِ، فَإِنْ فَعَلَتْ ذَلِكَ كَانَ لَهُ الْأَجْرُ وَعَلَيْهَا الْوِزْرُ، وَلَا تَصُومُ تَطَوُّعًا إِلَّا بِإِذْنِهِ، فَإِنْ فَعَلَتْ أَثَمْتُ، وَلَمْ تُؤْجَرْ، وَأَنْ لَا تَخْرُجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ لَعَنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ مَلَائِكَةُ الْغَضَبِ وَمَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ حَتَّى تَتُوبَ أَوْ تُرَاجَعَ»

قِيلَ: وَإِنْ كَانَ ظَالِمًا؟

قَالَ: «وَأِنْ كَانَ ظَالِمًا»^[١٧].

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى امْرَأَةٍ لَا تَشْكُرُ لِرِزْقِهَا وَهِيَ لَا تَسْتَعِينِي عَنْهُ»^[١٨].

• عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْقٍ، عَنْ أَبِيهِ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا الرَّجُلُ دَعَا زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَأْتِهِ، وَإِنْ كَانَتْ عَلَى التَّشَوُّرِ»^[١٩].

- ١٦ صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب تحریم امْتِنَاعِهَا مِنْ فِرَاشِ زَوْجِهَا، ج ٢ ص ١٠٦٠، رقم ١٤٣٦. ورواه قريبا منه الإمام البخاري في صحيحه، كتاب بدء الخلق، باب إذا قال: أخذكم: آمين والملائكة في السماء، آمين، ج ٤ ص ١١٦، رقم ٣٢٣٧.
- ١٧ مسند أبي داود الطيالسي، عطاء بن أبي رباح عن ابن عمر، ج ٣ ص ٤٥٧، رقم ٢٠٦٣.
- ١٨ السنن الكبرى، النسائي، كتاب عشرة النساء، شكر المرأة لزوجها، ج ٨ ص ٢٣٩، رقم ٩٠٨٦.
- ١٩ سنن الترمذي، باب ما جاء في حق الزوج على المرأة، ج ٣ ص ٤٥٧، رقم ١١٦٠.

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bir adam kansını yatağa çağırdığında kansı bunu reddeder de adam kansına kızgın olarak gecelerse melekler sabaha kadar o kadına lanet ederler.”^[20]

• Hafs'tan, o da amcası Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Ensâr'dan bir ailenin sulama işleri için kullandıkları bir devesi vardı. Ancak devenin idaresi zordu. İnsanların sırtına (yük yüklemelerine) izin vermiyordu.

Onlar da Resûlullah'a (sas) geldiler ve dediler ki: “Sulama işlerinde kullandığımız bir devemiz var. Ancak onu idare etmek gerçekten çok zor. Bizlerin, sırtına (yük yüklememize) izin vermiyor. Ekinlerin, hurma ağaçlarının suya ihtiyaçları var.”

Resûlullah (sas) ashâbına: “*Kalkın!*” buyurdu. Sonra bahçeye girdi. Deve köşede duruyordu. Peygamber (sas) ona doğru yürüdü.

Ensâr dedi ki: “Yâ Resûlullah! O (deve) kuduz köpek gibi olmuştur. Sana saldırmamasından korkarız.”

Buyurdu ki: “*Onun hakkında endişelenmeme gerek yoktur.*”

Deve, Resûlullah'ı (sas) görünce ona yöneldi ve Resûlullah'ın (sas) önünde secde etti. Resûlullah (sas) onun alnından tuttu, deve hiç yapmadığı bir şekilde itaat etti ve Resûlullah onu işine soktu.

Ashâb dedi ki: “Ey Allah'ın Peygamberi! Bu akli olmayan bir hayvandır ve sana secde ediyor. Bizlerse akıllı varlıklarız ve sana secde etmeye daha lâyıksınız.”

²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI, 167.

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ، فَأَبَتْ عَلَيْهِ، فَبَاتَ وَهُوَ عَلَيْهَا سَاخِطٌ، لَعَنَتَهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»^[٢٠].

• عَنْ حَفْصٍ، عَنْ عَمِّهِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كَانَ أَهْلُ بَيْتٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لَهُمْ جَمَلٌ يَسْتُونُ عَلَيْهِ، وَإِنَّ الْجَمَلَ اسْتُضْعِبَ عَلَيْهِمْ، فَمَنَعَهُمْ ظَهْرَهُ،

وَإِنَّ الْأَنْصَارَ جَاءُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: إِنَّهُ كَانَ لَنَا جَمَلٌ نَسْنَى عَلَيْهِ، وَإِنَّهُ اسْتُضْعِبَ عَلَيْنَا، وَمَنَعَنَا ظَهْرَهُ، وَقَدْ عَطَشَ الزَّرْعُ وَالنَّخْلُ،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: «قُومُوا» فَقَامُوا، فَدَخَلَ الْحَائِطُ وَالْجَمَلُ فِي نَاحِيَّتِهِ، فَمَشَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ،

فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ قَدْ صَارَ مِثْلَ الْكَلْبِ الْكَلْبِ، وَإِنَّا نَخَافُ عَلَيْكَ صَوْلَتَهُ،

فَقَالَ: «لَيْسَ عَلَيَّ مِنْهُ بَأْسٌ».

فَلَمَّا نَظَرَ الْجَمَلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ نَحْوَهُ، حَتَّى خَرَّ سَاجِدًا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاصِيَّتِهِ أَذَلَّ مَا كَانَتْ قَطُّ، حَتَّى أَدْخَلَهُ فِي الْعَمَلِ.

فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، هَذِهِ بِهِيمَةٌ لَا تَعْقِلُ تَسْجُدُ لَكَ وَنَحْنُ نَعْقِلُ، فَنَحْنُ أَحَقُّ أَنْ نَسْجُدَ لَكَ،

٢٠. مسند الإمام أحمد،

مسند أبي هريرة

رضي الله عنه،

ج ١٦ ص ١٦٧، رقم

١٠٢٢٥

Buyurdu ki: “Bir insanın bir insana secde etmesi uygun değildir. Eğer uygun olsaydı kadınlara üzerlerindeki haklarının büyüklüğünden dolayı, kocalarına secde etmelerini emrederdim. Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin olsun ki kocasının tepeden tırnağa kadar irin, iltihap akan yaraları olsa kansı da bu yaraları yalasa da yine de onun hakkını ödemiş olmaz.”^[21]

176

Kocasına İtaat Eden Kadına Ne Mutlu!

- Resûlullah’ın (sas) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Kocasına itaat eden kadın için havadaki kuşlar, sudaki balıklar, semadaki melekler, güneş ve ay, kocasının ondan razı olmasını sürdürdüğü müddetçe onun için af dilerler. Allah’ın, meleklerin ve tüm insanların laneti, kocasına isyan eden kadın üzerinedir. Bir kadın kocasına yüzünü asarsa onun yüzünü güldürene ve nızasını alana kadar Allah’ın gazabı onun üzerinedir. Bir kadın kocasının izni olmaksızın evden çıkarsa geri dönene dek melekler ona lanet ederler.”^[22]

- Resûlullah’tan (sas) gelen bir rivayet şöyledir:

O (sas) buyurdu ki:

“Dört kadın vardır ki cennettedir, dört kadın da vardır ki cehennemdedir.” Cennette bulunan dört kadını anlattı: “İffetli, Allah’a ve kocasına karşı nıza gösteren, çocuk sahibi, sabırlı, kocası ile birlikte aza kanaat eden (kadın), hayâ sahibi, kocasının yokluğunda namusunu ve onun malını koruyan (kadın), kocası geldiğinde onu dili ile rahatsız etmeyen (kadın) ve kocası vefat eden ve küçük çocukları olan, kendini çocuklarına veren ve onları terbiye eden, onlara karşı iyi davranan ve çocuklarının zayi olmasından korktuğu için evlenmeyen kadındır.

21 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XX, 64 (12614).

22 İbn Hacer, ez-Zevâcir an İktirâfî'l-Kebâir, II, 2.

فَقَالَ: «لَا يَصْلُحُ لِبَشَرٍ أَنْ يَسْجُدَ لِبَشَرٍ، وَلَوْ صَلَحَ لِبَشَرٍ أَنْ يَسْجُدَ لِبَشَرٍ، لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِرَوْجِهَا، مِنْ عِظَمِ حَقِّهِ عَلَيْهَا، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ كَانَ مِنْ قَدَمِهِ إِلَى مَفْرِقِ رَأْسِهِ قُرْحَةٌ تَنْبَجِسُ بِالْقَيْحِ وَالصَّدِيدِ، ثُمَّ اسْتَقْبَلْتُهُ تَلَحُّسُهُ مَا أَدَّتْ حَقَّهُ»^[٢١].

١٧٦

مَا أَسْعَدَ مَنْ أَطَاعَتْ زَوْجَهَا

• رُوِيَ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَنَّهُ قَالَ:

«يَسْتَعْفِرُ لِلْمَرْأَةِ الْمُطِيعَةِ لِرَوْجِهَا الطَّيْرُ فِي الْهَوَاءِ وَالْحِيتَانُ فِي الْمَاءِ وَالْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مَا دَامَتْ فِي رِضَا زَوْجِهَا، وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ عَصَتْ زَوْجَهَا فَعَلَيْهَا لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ كَلَحَتْ فِي وَجْهِ زَوْجِهَا فَهِيَ فِي سَخَطِ اللَّهِ إِلَى أَنْ تُصَاحِكَهُ وَتَسْتَرْضِيَهُ، وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ خَرَجَتْ مِنْ دَارِهَا بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا لَعَنَتَهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تَرْجِعَ»^[٢٢].

• وَجَاءَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْضًا

أَنَّهُ قَالَ:

«أَرْبَعَةٌ مِنَ النِّسَاءِ فِي الْجَنَّةِ وَأَرْبَعَةٌ فِي النَّارِ، وَذَكَرَ مِنَ الْأَرْبَعَةِ اللَّوَاتِي فِي الْجَنَّةِ امْرَأَةً عَفِيفَةً طَائِعَةً لِلَّهِ وَلِرَوْجِهَا وَلُودًا صَابِرَةً قَانِعَةً بِالْيَسِيرِ مَعَ زَوْجِهَا ذَاتَ حَيَاءٍ إِنْ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا حَفِظَتْ نَفْسَهَا وَمَالَهُ، وَإِنْ حَضَرَ أَمْسَكَتْ لِسَانَهَا عَنْهُ، وَامْرَأَةً مَاتَ عَنْهَا زَوْجُهَا وَلَهَا أَوْلَادٌ صِغَارٌ فَحَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى أَوْلَادِهَا وَرَبَّتَهُمْ وَأَحْسَنَتْ إِلَيْهِمْ وَلَمْ تَتَرَوَّجْ خَشْيَةً أَنْ يَضِيعُوا.

٢١ مسند الإمام أحمد،

مسند أنس بن مالك،

رضي الله تعالى عنه،

ج ٢٠ ص ٦٤، رقم

١٢٦١٤.

٢٢ الرواجع عن اقتراف

الكباير، ابن حجر

الهيتمي، باب عشرة

النساء، الكبيرة

الشماتون بعد المياتين

نُشُورُ الْمَرْأَةِ، ج ٢

ص ٧٧.

Cehennemde olan dört kadın ise: Kocasına karşı dili kaba olan, onun yokluğunda iffetini muhafaza etmeyen, kocası geldiğinde dili ile ona eza veren, kocasının takatinin üzerinde masraf yapan kadın, kendini erkeklere karşı örtmeyen ve evinden süslenerek çıkan kadın ve yemeye, içmeye, uyumaya düşkün olup namaza, Allah'a itaate, O'nun Resûlü'ne itaate, kocasına itaate rağbeti olmayan kadındır.”^[23]

177

Kadının Üzerinde En Büyük Hakka Sahip Olan Kişi Kocasıdır!

• Âişe'den (r.annah) rivayetle:

Peygamber'e (sas) sordum ki: “Kadının üzerinde en büyük hakka sahip olan kimdir?” Buyurdu ki: “*Kocasıdır.*” Dedim ki: “Erkeğin üzerinde en çok hakka sahip olan kimdir?” Buyurdu ki: “*Annesidir.*”^[24]

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Peygamber'e (sas) bir hanım geldi ve dedi ki:

“Yâ Resûlullah, ben buraya kadınların temsilcisi olarak geldim. Allah cihadı erkeklere farz kıldı. Savaşıklarında ecir alırlar, öldürüldüklerinde ise Rabblerinin katında diri olarak rızıklandırılırlar. Biz kadınlar ise onların işleri ile meşgul oluyoruz. Peki, biz nasıl bu ecre nail olacağız?”

Peygamber (sas) şöyle buyurdu: “*Karşılaştığın kadınlara haber ver ki: Kadının kocasına itaati ve kocasının kendi üzerinizdeki hakkını itiraf etmesi bu sevaba denktir. Ancak sizden çok azı bunu yapar.*”^[25]

²³ İbn Hacer, ez-Zevâcir an İktirâfi'l-Kebâir, II, 77.

²⁴ Nesâî, İşretu'n-Nisâ, 913

²⁵ Bezzâr, Müsned, XI, 377; İbn Hacer, ez-Zevâciru an İktirâfi'l-Kebâir, II, 64.

وَأَمَّا الْأَرْبَعَةُ اللَّوَاتِي فِي النَّارِ فَاِمْرَأَةٌ بَذِيئَةُ اللِّسَانِ عَلَى زَوْجِهَا إِنْ غَابَ عَنْهَا لَمْ تَصُنْ نَفْسَهَا وَإِنْ حَضَرَ آذَنُهَا بِلِسَانِهَا، وَاِمْرَأَةٌ تُكَلِّفُ زَوْجَهَا مَا لَا يُطِيقُ، وَاِمْرَأَةٌ لَا تَسْتُرُ نَفْسَهَا مِنَ الرِّجَالِ وَتَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهَا مُتَبَهِّرَجَةً، وَاِمْرَأَةٌ لَيْسَ لَهَا هَمٌّ إِلَّا الْأَكْلُ وَالشُّرْبُ وَالتَّوْمُ وَلَيْسَ لَهَا رَغْبَةٌ فِي صَلَاةٍ وَلَا فِي طَاعَةِ اللَّهِ وَلَا طَاعَةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا فِي طَاعَةِ زَوْجِهَا^[٢٣]».

١٧٧

أَعْظَمُ النَّاسِ حَقًّا عَلَى الْمَرْأَةِ زَوْجُهَا

• عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ:

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ حَقًّا عَلَى الْمَرْأَةِ؟ قَالَ: «زَوْجُهَا» قُلْتُ: فَأَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ حَقًّا عَلَى الرَّجُلِ؟ قَالَ: «أُمُّهُ»^[٢٤].

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ:

جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي وَافِدَةُ النِّسَاءِ إِلَيْكَ هَذَا الْجِهَادُ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى الرِّجَالِ فَإِنْ نَصَبُوا أَجْرُوا، وَإِنْ قُتِلُوا كَانُوا أَحْيَاءَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ وَنَحْنُ مَعَاشِرَ النِّسَاءِ نَقُومُ عَلَيْهِمْ فَمَا لَنَا مِنْ ذَلِكَ؟

قَالَ: فَقَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُبَلِّغِي مَنْ لَقِيتِ مِنَ النِّسَاءِ أَنَّ طَاعَةَ الزَّوْجِ وَاعْتِرَافًا بِحَقِّهِ يَعْدِلُ ذَلِكَ وَقَلِيلٌ مِنْكُمْ مَنْ يَفْعَلُهُ^[٢٥].

٢٣ الزواجر عن اقتراف

الكبائر، ابن حجر

الهيتمي، باب عشرة

النساء، الكبيرة

الثمانون بعد المائتين

نُشُورُ الْمَرْأَةِ، ج ٢

ص ٧٧.

٢٤ السنن الكبرى،

النسائي، كتاب عشرة

النساء، حق الرجل

على المرأة، ج ٨

ص ٢٥٤، رقم ٩١٠٣.

٢٥ مسند البزار، مُسْنَدُ

ابن عباس رضي

الله عنهما، ج ١١

ص ٣٧٧، رقم ٥٢٠٩.

الزواجر عن اقتراف

الكبائر، ابن حجر

الهيتمي، باب عشرة

النساء، الكبيرة الرابعة

والخامسة والسبعون

بعد المائتين من

الزوج حقًا من حقوق

زوجته، ج ٢ ص ٦٤.

[Dışarı İçin] Süslenen Kadınların Günahı Ne Büyüktür!

- Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) mescidde otururken süslenmiş, elbisesini yerde sürükleyerek alımlıca yürüyen bir kadın mescide girdi. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Hanımlarınızı, ziynetlerini takınmış, kendini beğenmiş bir halde mescide gelmekten nehyedin! Şüphe yok ki İsrailoğulları, kadınları ziynetlerini takınmış ve kendini beğenmiş olarak mescidlere gelmeye başlayana dek lanetlenmemişlerdi.”^[26]

- Ebû Musa el-Eş'arî'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) şöyle buyurdu:

“Hangi kadın koku sürünür de kokusunu onlara ulaşınsın diye bir topluluğun önünden geçerse işte bu kadın ve ona bakan her göz zina etmiş olur.”^[27]

- Ali (ra) buyurdu ki:

“Sizden birisi, karısı erkeklerin arasına çıkar da onlara bakarken o erkekler de ona bakarken utanmaz mı, kıskanmaz mı?”^[28]

- Ümmü Seleme'nin (r.anhâ) mevlâsı Nebhân'dan rivayetle:

Ümmü Seleme kendisine bunu anlatmıştır. Ümmü Seleme ve Meymûne (r.anhâ), Resûlullah'ın (sas) yanındalardı. Ümmü Seleme (r.anhâ) anlatıyor: “Resûlullah'ın yanındayken İbn Ümmü Mektûm geldi ve huzura girdi. Bu olay bizlere hicab emredildikten sonra yaşandı.

²⁶ İbn Mâce, *el-Fiten*, 4001.

²⁷ İbn Huzeyme, *Sahih*, III, 91; İbn Hibbân, *Hudûd*, 4424.

²⁸ İbn Hacer el-Heytemî, *ez-Zevâciru an İktirâfî'l-Kebâir*, II, 78.

١٧٨

مَا أَعْظَمَ إِثْمَ الْمُتَبَهِّرَةِ

• عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، إِذْ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ مِنْ مُزَيْنَةٍ تَرْفُلُ فِي زِينَةٍ لَهَا فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ انْهَوْا نِسَاءَكُمْ عَنْ لُبْسِ الزَّيْنَةِ، وَالتَّبَخُّرِ فِي الْمَسْجِدِ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمْ يُلْعَنُوا حَتَّى لَبَسَ نِسَاؤُهُمُ الزَّيْنَةَ، وَتَبَخَّرَنَ فِي الْمَسَاجِدِ»^[٢٦].

• عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ عَلَى قَوْمٍ لِيَجِدُوا رِيحَهَا فَهِيَ زَانِيَةٌ، وَكُلُّ عَيْنٍ زَانِيَةٌ»^[٢٧].

• وَكَانَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ:

أَلَا تَسْتَحُونَ أَلَا تَعَارُونَ ؟ يَتْرُكُ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ تَخْرُجُ بَيْنَ الرِّجَالِ تَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهَا^[٢٨].

• عَنْ نَهْجَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ:

أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ، حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمِيمُونَةَ قَالَتْ: فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَمَرْنَا بِالْحِجَابِ،

٢٦ سنن ابن ماجه،

كِتَابُ الْفَتَنِ، بَابُ

فِتْنَةِ النِّسَاءِ، ج ٢

ص ١٣٢٦، رقم

٤٠٠١.

٢٧ صحيح ابن خزيمة،

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي تَعَطُّرِ

الْمَرْأَةِ عِنْدَ الْخُرُوجِ،

ج ٣ ص ٩١، رقم

١٦٨١. صحيح ابن

حبان، كتاب الحدود،

ذَكَرَ وَصَفَ زَيْنَ الْأُذُنِ

وَالرَّجُلِ فِيمَا يَعْمَلَانِ

مِمَّا لَا يَجِلُّ، ج ١٠

ص ٢٧٠، رقم ٤٤٢٤.

٢٨ الرواجر عن اقرار

الكبار، ابن حجر

الهيتمي، بَابُ عَشْرَةِ

النِّسَاءِ، الْكَبِيرَةِ

الْقَمَانُونَ بَعْدَ الْمَبَاتِنِ

نُشُورُ الْمَرْأَةِ، ج ٢

ص ٧٨.

Resûlullah [sas] bize: “Ondan gizlenin (örtünün).” buyurdu.

Dedim ki: “Yâ Resûlullah, o âmâdır, bizi görmez de tanımaz da.”

Buyurdu ki: “Peki, siz ikiniz de âmâ mısınız, onu görmüyor musunuz?”^[29]

179

Azabı Şiddetli Olan Kadınlar Hakkında

- Hz. Ali'den (kv) rivayetle:

Fâtıma ile beraber Peygamber'in [sas] huzuruna girdim. O'nu çokça ağlar bir halde bulduk. Dedim ki: “Anam babam sana feda olsun Yâ Resûlullah, seni ağlatan da nedir?”

Buyurdu ki: “Ey Ali! Geceleyin semaya yolculuğa çıkandım. Ümmetimden kadınların türlü türlü şekillerde azaplandığını gördüm. Onların azabının şiddetiyle ilgili gördüklerimden dolayı ağladım. Saçlarından asılmış, beyni kaynayan bir kadın gördüm. Dilinden asılmış, boğazından aşağı kaynar suyun döküldüğü bir kadın gördüm. Ayakları göğüslerine, elleri başına bağlanmış, Allah'ın yılanları ve akrepleri musallat ettiği bir kadın gördüm. Göğüslerinden asılmış bir kadın gördüm. Başını domuz başı, bedeni eşek bedeni olan, üzerinde azabın bin bir rengi olan bir kadın gördüm. Köpek suretinde ateşin ağzından girip arkasından çıktığı bir kadın gördüm. Melekler ateşten kırbaçlarla kafasına vuruyordu.”

Fâtımatu'z-Zehra [r.anhâ] kalktı ve dedi ki:

“Ey sevgilim! Gözümün nuru, bu kadınların yaptıkları nedir ki başlarına böyle azaplar geldi?”

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِخْتَجِبَا مِنْهُ»،
 فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ هُوَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا؟
 فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفَعَمِيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا
 تُبْصِرَانِهِ» [٢٩].

١٧٩

مَا أَشَدَّ عَذَابَ هَؤُلَاءِ النِّسَاءِ

• قَالَ: عَلَيَّ كَرَمَ اللَّهِ وَجْهَهُ:

دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَفَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُمَا فَوَجَدْنَاهُ يَبْكِي بُكَاءً شَدِيدًا، فَقُلْتُ: فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ
 اللَّهِ مَا الَّذِي أَبْكَاك؟

قَالَ: «يَا عَلِيُّ لَيْلَةُ أُسْرِي بِي إِلَى السَّمَاءِ رَأَيْتُ نِسَاءً مِنْ أُمَّتِي يُعَذِّبْنَ
 بِأَنْوَاعِ الْعَذَابِ فَبَكَيتُ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ شِدَّةِ عَذَابِهِنَّ، رَأَيْتُ امْرَأَةً مُعَلَّقَةً
 بِشَعْرِهَا يَغْلِي دِمَاعُهَا، وَرَأَيْتُ امْرَأَةً مُعَلَّقَةً بِلسَانِهَا وَالْحَمِيمُ يُصَبُّ فِي
 حَلْقِهَا، وَرَأَيْتُ امْرَأَةً قَدْ شُدَّ رِجْلَاهَا إِلَى ثَدْيَيْهَا وَيَدَاهَا إِلَى نَاصِيَتَيْهَا وَقَدْ
 سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهَا الْحَيَّاتِ وَالْعَقَارِبَ، وَرَأَيْتُ امْرَأَةً مُعَلَّقَةً بِثَدْيَيْهَا، وَرَأَيْتُ
 امْرَأَةً رَأْسُهَا بِرَأْسِ خَنْزِيرٍ وَبَدْنُهَا بَدَنَ حِمَارٍ وَعَلَيْهَا أَلْفُ أَلْفٍ لَوْنٍ مِنَ
 الْعَذَابِ، وَرَأَيْتُ امْرَأَةً عَلَى صُورَةِ الْكَلْبِ وَالنَّارُ تَدْخُلُ مِنْ فِيهَا وَتَخْرُجُ
 مِنْ ذُبُرِهَا وَالْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ رَأْسَهَا بِمَقَامِعٍ مِنْ نَارٍ،»

فَقَامَتِ فَاطِمَةُ الزَّهْرَاءُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا وَقَالَتْ: يَا حَبِيبِي وَفَرَّةَ
 عَيْنِي مَا كَانَ أَعْمَالُ هَؤُلَاءِ حَتَّى وَقَعَ عَلَيْهِنَّ هَذَا الْعَذَابُ؟

٢٩ سنن الترمذي، أبواب

الأدب، باب ما جاء

في اختِجابِ النساءِ

من الرجال، ج ٥

ص ١٠٢، رقم ٢٧٧٨

Buyurdu ki: “Ey kızım, saçlarından asılmış kadın, erkeklerin yanında saçlarını örtmezdi. Dilinden asılmış kadın, kocasına (sözleriyle) eza verirdi. Göğüslerinden asılmış kadın da kocasının yatağından kaçarak ona eza verirdi. ^[30] Ayakları göğüslerine, elleri de başına bağlanmış, Allah’ın kendisine yılanları ve akrepleri musallat ettiği kadın, cünüplükten ya da hayızdan (temizlenmek için) gusletmez, namazı küçümser, onunla alay ederdi. Başı domuz başı, bedeni eşek bedeni olan kadın, devamlı insanları çekiştirir, fitne çıkarır ve yalan söylerdi. Köpek suretinde olup ateşin ağzından girip arkasından çıktığı kadın, insanlara verdikleriyle çokça övünür ve çokça haset ederdi. Ey kızım, kocasına isyan eden kadına yazıklar olsun!” ^[31]

180

Saliha Bir Eş Olana Ne Mutlu!

- Ebû Ümâme’den (r.a) rivayetle:

Peygamber (s.a.s) şöyle buyurdu: “Mü’min, Allah’a karşı olan takvasından sonra saliha bir kadından istifade ettiği kadar hiçbir şeyden istifade etmez. Çünkü karısına emrettiğinde kendisine itaat eder, ona baktığında gönlü huzur dolar, sevinir, yemin ettiğinde yeminini tutar ve yanından ayrılmayı uzaklaştığında karısı hem kendini hem de malını muhafaza eder.” ^[32]

Allahu Teâlâ buyurdu ki: “Erkekler, kadın üzerine idareci ve hâkimdirler. Çünkü Allah birini (cihad, imamet, miras gibi işlerde) diğerinden üstün yaratmıştır. Bir de erkekler mallarından (aile fertlerine) harcamaktadırlar. İyi kadınlar, itaatkâr olanlar ve Allah’ın korunmasını emrettiği şeyleri kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır. Fenalık ve geçimsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince: Önce kendilerine öğüt verin, yataklarından ayrılın. Bunlar da fayda vermezse dövün. Eğer size itaat ederlerse kendilerini incitmeye başka bir bahane aramayın. Çünkü Allah çok yücedir, çok büyüktür.” [Nisâ 4/34]

30 İbn Hacer, ez-Zevâciru an İktirâfî'l-Kebâir, II, 79.

31 İbn Hacer Bkz. ez-Zevâciru an İktirâfî'l-Kebâir, II, 79.

32 İbn Mâce, Nikâh, 1857

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا بُنَيَّةُ أَمَّا الْمُعَلَّقَةُ بِشَعْرِهَا فَإِنَّهَا كَانَتْ لَا تُعْطَى شَعْرَهَا مِنَ الرِّجَالِ، وَأَمَّا الْمُعَلَّقَةُ بِلسَانِهَا فَإِنَّهَا كَانَتْ تُؤْذِي زَوْجَهَا، وَأَمَّا الْمُعَلَّقَةُ بِدَيْئِهَا فَإِنَّهَا كَانَتْ تُؤْذِي فِرَاشَ زَوْجِهَا^[٣٠]، وَأَمَّا الَّتِي شَدَّ رِجْلَاهَا إِلَى ثَدْيَيْهَا وَيَدَاهَا إِلَى نَاصِيَّتَيْهَا وَقَدْ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهَا الْحَيَاتِ وَالْعَقَارِبَ فَإِنَّهَا كَانَتْ لَا تَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ وَالْحَيْضِ وَتَسْتَهْزِئُ بِالصَّلَاةِ، وَأَمَّا الَّتِي رَأْسُهَا رَأْسُ خَنْزِيرٍ وَبَدْنُهَا بَدَنُ حِمَارٍ فَإِنَّهَا كَانَتْ نَمَامَةً كَذَّابَةً، وَأَمَّا الَّتِي عَلَى صُورَةِ الْكَلْبِ وَالتَّارُ تَدْخُلُ مِنْ فِيهَا وَتَخْرُجُ مِنْ دُبُرِهَا فَإِنَّهَا كَانَتْ مَنَانَةً حَسَّادَةً. يَا بُنَيَّةُ الْوَيْلُ لِمَرْأَةٍ تَعْصِي زَوْجَهَا^[٣١]».

١٨٠

مَا أَسْعَدَ زَوْجَ الصَّالِحَةِ

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: «مَا اسْتَفَادَ الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللَّهِ خَيْرًا لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ، إِنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ، وَإِنْ نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَّتْهُ، وَإِنْ أَقْسَمَ عَلَيْهَا أَبْرَتْهُ، وَإِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهِ^[٣٢]».

قَالَ: اللَّهُ تَعَالَى: {الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا} [النساء: ٣٤] .

٣٠ الزواجر عن اقتراف

الكبائر، ابن حجر الهيتمي، باب عشرة النساء، الكبيرة الثمانون بعد المائةين نشوز المرأة، ج ٢ ص ٧٩.

٣١ قال ابن حجر انتهى

ما ذكره ذلك الإمام والعهد عليه. الزواجر عن اقتراف الكبائر،

ابن حجر الهيتمي، باب عشرة النساء، الكبيرة الثمانون بعد المائةين نشوز المرأة، ج ٢ ص ٧٩.

٣٢ سنن ابن ماجه، كتاب

النكاح، باب أفضل النساء، ج ١ ص ٥٩٦، رقم ١٨٥٧.

Kadınların Ahlâkı

- Esmâ bt. Yezîd'den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) mescidin bir tarafında kadınların önüne çıktı. Ben de onlarla beraberdim. Kadınların sesini duyunca buyurdu ki:

“Ey kadınlar topluluğu! Şüphe yok ki cehennem odunlarının çoğunluğu sizlersiniz.”

O'na (sas) seslendim, konuşmasının devamını dinlemek istiyordum ve dedim: “Yâ Resûlullah! Neden böyledir?”

Buyurdu ki: *“Çünkü sizlere verildiğinde şükretmezsiniz, belaya uğradığınızda sabretmezsiniz, sizlerden bir şey alındığında şikâyet edersiniz. Geçimini sağlayanı inkâr edenlerden olmayın!”*

Dedim ki: “Yâ Resûlullah! Geçimi sağlayanı inkâr da nedir?”

Buyurdu ki: *“Kadın, iki, üç çocuk doğurmuştur da kocasına dönüp: “Senden hayır olarak ne gördüm ki!” der. (Bahsettiğim budur).”*^[33]

Kıyamet Günü Çekişecek İlk Kişiler Eşler Olacaktır!

- Ebû Eyyûb'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kıyamet günü aralarında çekişecek olan ilk kişiler kan kocalardır. Allah'a yemin olsun ki kadının dili konuşmayacaktır. Fakat elleri ve ayakları kocasından gizledikleri hakkında onun aleyhine şahitlik yapacaktır. Yine kocaların da elleri ve ayakları, hanımların konusundaki sorumlulukları hakkında aleyhine şahitlik yapacaktır.”

33 Taberânî, *Mucemu'l-Kebir*, XIV, 168. Taberânî'nin senesinde zayıf bir ravi olan Şehr b. Havşeb bulunmaktadır. Ancak sika kabul edilir. Diğer raviler ise *es-Sahih*'in ravileridir. el-Heysemi, *Mecmau'z-Zevâid*, IV, 311 (7658).

١٨١

خُطْبَتُهُ فِي أَخْلَاقِ النِّسَاءِ

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى النِّسَاءِ فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ، فَإِذَا أَنَا مَعَهُنَّ فَسَمِعَ أَصَوَاتَهُنَّ، فَقَالَ:

«يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، إِنَّكُمْ أَكْثَرُ حَطْبِ جَهَنَّمَ»

فَنَادَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْتُ جَرِيئَةً عَلَى كَلَامِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ؟

قَالَ: «لِأَنَّكُمْ إِذَا أُعْطِيتُمْ لَمْ تَشْكُرْنَ، وَإِذَا ابْتُلِيتُمْ لَمْ تَصْبِرْنَ، فَإِذَا أُمِسَّ عَنْكُمْ شَكُوتُنَّ، وَإِذَا كُنَّ كُفْرَانُ الْمُنْعَمِينَ»

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا كُفْرَانُ الْمُنْعَمِينَ؟

قَالَ: «الْمَرْأَةُ تَكُونُ عِنْدَ الرَّجُلِ وَقَدْ وَلَدَتْ لَهُ الْوَلَدَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فَتَقُولُ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ» [٢٣].

١٨٢

الزَّوْجَانِ أَوَّلُ مَنْ يَخْتَصِمَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

• عَنْ أَبِي أَيُّوبَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَوَّلُ مَنْ يَخْتَصِمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلُ وَامْرَأَتُهُ، وَاللَّهُ مَا يَتَكَلَّمُ لِسَانُهَا، وَلَكِنْ يَدَاهَا وَرِجْلَاهَا يَشْهَدَانِ عَلَيْهَا، بِمَا كَانَتْ تُغَيِّبُ لَزَوْجِهَا، وَتَشْهَدُ يَدَاهُ وَرِجْلَاهُ بِمَا كَانَ يُؤْلِيهَا،

المعجم الكبير،

الطبراني، أَسْمَاءُ

بِنْتُ يَزِيدَ بِنِ السَّكَنِ

الْأَنْصَارِيَّةِ، عَبْدُ اللَّهِ

بْنُ عُثْمَانَ بِنِ حُثَيْمٍ،

عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ،

ج ٢٤ ص ١٦٨، رقم

٤٢٦. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ،

وَفِيهِ شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ،

وَهُوَ ضَعِيفٌ، وَقَدْ

وُثِّقَ، وَنَبَيْتُهُ رِجَالُهُ

رِجَالُ الصَّحِيحِ.

مجمع الزوائد،

الهيتمي، كتاب

النِّكَاحِ، بَابُ حَقِّ

الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ،

ج ٤ ص ٣١١، رقم

٧٦٥٨.

Sonra (başka) adam kanısı ile çağınılır ve aynı durumu onlar da yaşar. Sonra çarşı ehli (tüccarlar), malları ile çağınılır. Sonrasında ne gümüşler ne de altınlar bulunur. Zalimin hasenatı (sevapları) mazluma yazılır, mazlumun günahları da zalime yüklenir. Sonra büyük zalimler kancalara asılı halde getirilir, ‘Onları cehenneme götüren nedir?’ denilir. Allah’a yemin ederim ki onların cehenneme nasıl atılacaklarını bilmiyorum, belki de Allah’ın şöyle dediği gibi olur: “İçinizden hiçbirisi istisna edilmemek üzere mutlaka herkes cehenneme varacaktır. Bu, Rabbinin katında kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra Allah’tan korkup sakınanları kurtaracağız ve zalimleri de toptan cehennemde bırakacağız.” [Meryem 19/71 -72] ^[34]

Kâdı Şüreyh şöyle derdi: “Zalim, güçsüzün de hakkı olduğunu bilecektir. Zalim cezayı, mazlum ise yardımı ve sevabı bekler.” ^[35]

Bir Kavme Aidiyet

• Ebû Hüreyre’den (ra) rivayetle:

Resûlullah’ın (sas) mütelâinler (birbirlerini lanetleyenler) ayeti indiğinde şöyle buyurduğunu duydum:

“Hangi kadın, bir kavme, onlardan olmayanı dâhil edecek olursa artık hiçbir hususta Allah ile irtibatı kalmamıştır. Allah onu cennete de girdirmeyecektir. Hangi erkek de evladına bakarak bile bile onu reddederse Allah onunla kendi arasına bir perde koyar ve onu öncekilerin ve sonrakilerin önünde rezil rüsva eder.” ^[36]

34 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Kebîr, IV, 148.

35 İbn Hacer el-Heytemî, ez-Zevâciru an İktirâfî’l-Kebâir, II, 202.

36 Ebû Dâvûd, Talâk, 2263; Nesâî, Talâk, 3481; İbn Hibbân, Nikâh, 4108

ثُمَّ يُدْعَى بِالرَّجُلِ وَحَرَمِهِ، فَمِنْ ثَلَاثِ ذَلِكَ، ثُمَّ يُدْعَى بِأَهْلِ الْأَسْوَاقِ،
وَمَا يُوجَدُ ثُمَّ دَوَانِيقُ وَلَا قَرَارِيطُ، وَلَكِنْ حَسَنَاتُ هَذَا تُدْفَعُ إِلَى هَذَا
الَّذِي ظَلَمَ، وَسَيِّئَاتُ هَذَا الَّذِي ظَلَمَهُ، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْجَبَّارِينَ فِي مَقَامِعَ
مِنْ حَدِيدٍ فَيَقَالُ: أَوْرِدُوهُمْ إِلَى النَّارِ، فَوَ اللَّهُ مَا أَدْرِي يَدْخُلُونَهَا أَوْ
كَمَا قَالَ: اللَّهُ تَعَالَى: {وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا
مَقْضِيًّا ثُمَّ نُنْجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا} [٣٤] [مریم: ٧٢]»
وَكَانَ شُرَيْحُ الْقَاضِي يَقُولُ: سَيَعْلَمُ الظَّالِمُونَ حَقَّ مَنْ انْتَقَصُوا،
إِنَّ الظَّالِمَ لَيَنْتَظِرُ الْعِقَابَ، وَالْمَظْلُومُ يَنْتَظِرُ النَّصْرَ وَالثَّوَابَ [٣٥].

١٨٣

مَنْ أَدْخَلَتْ عَلَى قَوْمٍ مَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

«أَنَّ سَمْعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ حِينَ نَزَلَتْ آيَةُ

الْمُتَلَاعِنِينَ:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَدْخَلَتْ عَلَى قَوْمٍ مِنْ لَيْسَ مِنْهُمْ، فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ
فِي شَيْءٍ، وَلَنْ يُدْخِلَهَا اللَّهُ جَنَّتَهُ، وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ، وَهُوَ يَنْظُرُ
إِلَيْهِ، احْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ، وَفَضَحَهُ عَلَى رُءُوسِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ» [٣٦].

٣٤ المعجم الكبير،

الطبراني، ج ٤ ص

١٤٨.

٣٥ الزواجر عن اقتراف

الكبائر، ابن حجر

الهيتمي، بَابُ الْإِمَامَةِ

الْعُظْمَى، الْكِبِيرَةُ

السَّادِسَةُ وَالسَّابِعَةُ

وَالْقَامِيَةُ وَالسَّابِعَةُ

وَالْأَرْبَعُونَ وَالْخَمْسُونَ

بَعْدَ الثَّلَاثِمِائَةِ ظَلُمُ

السُّلَاطِينِ وَالْأَمْرَاءِ

وَالْقَضَاءِ وَغَيْرِهِمْ، ج ٢

ص ٢٠٢.

٣٦ سنن أبي داود، كتاب

الطَّلَاقِ، بَابُ التَّغْلِيظِ

فِي الْإِنْفَاءِ، ج ٢

ص ٢٧٩، رقم ٢٢٦٣.

سنن النسائي، كتاب

الطَّلَاقِ، بَابُ: التَّغْلِيظِ

فِي الْإِنْفَاءِ مِنَ الْوَلَدِ

، ج ٦ ص ١٧٩، رقم

٣٤٨١. صحيح ابن

حبان، كتاب النكاح

، ذِكْرُ نَفْيِ دُخُولِ

الْجَنَّةِ عَنِ الْمَرْأَةِ

الدَّاخِلَةِ عَلَى قَوْمٍ بَوْلِدِ

لَيْسَ مِنْهُمْ، ج ٩

ص ٤١٨، رقم ٤١٠٨

• Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'ı (sas) şöyle buyururken duymuştum:

“Herhangi bir kimse bile bile babasından başkasına ait olduğunu ileri sürerse muhakkak nankörlük etmiş olur. Kim kendisine ait olmayan bir şeyi iddia ederse bizden değildir. Böyle kişi cehennemdeki yerine hazırlansın! Her kim birisini, öyle olmadığı halde, kâfirlikle itham eder ya da ona Allah'ın düşmanını derse dediği söz kendisine döner.”^[37]

• İbrahim et-Teymî'den, o da babasından rivayetle:

Ali b. Ebû Tâlib (ra) bizlere şu hutbeyi îrad etti:

“Bizim yanımızda Allah'ın kitabından ve şu sayfadan başka (kılıcının kınında asılı bir sahife vardı) okuyacağımız bir şey olduğunu söyleyen yalan söylemiştir. Bu sayfada da diyet olarak verilecek develerin yaşları ve özellikleri hakkında bazı şeyler yazılıdır. Bir de Peygamber'in (sas) şu buyruğu yazılıdır:

“Medine, Ayr ile Sevr arasındaki haram beldedir. Kim orada bir günah işler ya da günah işleyeni barındırırsa Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onların üzerine olur. Allah (cc) kıyamet günü onun ne farz ne de nafile ibadetini kabul eder. Müslümanların kâfirlere verdiği koruma akdi (zimmeti) birdir, Müslümanların mertebeye en aşağıda olanı dahi bu akdi (zimmeti) korumak için çaba sarf eder. Kim babasından başkasının babası olduğunu iddia eder ya da azat edilen bir köle, sahiplelerinden başkasına kendini nispet ederse Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onun üzerine olur. Allah kıyamet gününde ondan ne farz ne de nafile ibadetini kabul eder.”^[38]

37 Müslim, *el-İman*, 61. Buhârî de buna yakın manada bir hadis rivayet etmiştir. Bkz. Buhârî, *el-Menakib*, 3508.

38 Müslim, *İtk*, 1370; Buhârî de buna yakın manada bir hadis rivayet etmiştir. Bkz. Buhârî, *İtisâm*, 7300.

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ:

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَيْسَ مِنْ رَجُلٍ ادَّعَى لِعَبِيرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُهُ إِلَّا كَفَرَ، وَمَنْ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنَّا، وَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ، أَوْ قَالَ: عَدُوُّ اللَّهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ^[٣٧]».

• عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

خَطَبَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ،

فَقَالَ: مَنْ زَعَمَ أَنَّ عِنْدَنَا شَيْئًا نَقْرُؤُهُ إِلَّا كِتَابَ اللَّهِ وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ، قَالَ: وَصَحِيفَةٌ مُعَلَّقَةٌ فِي قِرَابِ سَيْفِهِ، فَقَدْ كَذَبَ، فِيهَا أَسْنَانُ الْإِبْلِ، وَأَشْيَاءٌ مِنَ الْجِرَاحَاتِ، وَفِيهَا قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ غَيْرِ إِلَى ثَوْرٍ، فَمَنْ أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثًا، أَوْ آوَى مُحَدِّثًا، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا، وَذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ يَسْعَى بِهَا أَذْنَاهُمْ، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا^[٣٨]».

٣٧ صحيح مسلم، كتاب

الإيمان، باب بيان

حال إيمان من رغب

عن أبيه وهو يعلم

، ج ١ ص ٧٩، رقم

٦١. وقريب منه في

صحيح البخاري،

كتاب المناقب، باب،

ج ٤ ص ١٨٠، رقم

٣٥٠٨.

٣٨ صحيح مسلم، كتاب

العنق، باب تحریم

تولي العنق غير موالیه

، ج ٢ ص ١١٤٧، رقم

١٣٧٠. وقريب منه

في صحيح البخاري،

كتاب الإعتصام

بالكتاب والسنة،

باب ما يكره من

التعمق والتنازع في

العلم، والغلو في الدين

والبدع، ج ٩ ص ٩٧،

رقم ٧٣٠٠.

Kadınlara İyi Davranmaya Teşviki

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Sizden kimin üç kızı olur da onların sıkıntılanna, dertlerine sabrederse Allah (cc) onlara olan rahmeti ile bu kişiyi cennete girdirir.” Birisi; “İki kızı olanlar Yâ Resûlullah?” diye sordu. Buyurdu ki: “İki kızı olsa da böyledir.” Birisi: “Bir kızı olursa Yâ Resûlullah?” diye sordu. “Bir kızı olan için de.” buyurdu.^[39]

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kim iki kızının ya da iki kız kardeşinin ya da üç kızının ya da üç kız kardeşinin, onları evlendirene ya da ölene kadar geçimini sağlarsa ben ve o cennete şu ikisi gibi olacağız.” Bu sırada, orta parmağı ile yanındaki parmağını işaret etti.^[40]

• Hâkim b. Hizâm'dan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) şöyle buyurdu:

“Veren el alan elden hayırlıdır. (Sadaka vermeye) bakmaya yükümlü olduklarından başla. Sadakanın hayırlısı, ihtiyaç dışındakinden verilendir. Kim (dilenmek ya da kötü işlerden kaçınarak) iffetli olmayı isterse Allah onu iffetli kılar. Kim de insanlara muhtaç olmamayı isterse Allah onu kimseye muhtaç etmez.”^[41]

• Ebû Rimse (ra) rivayetle:

Peygamber'in (sas) yanına vardım. Kendisi hutbe veriyordu, şöyle buyurdu: “Veren el üstündür! Annene ve babana, kız ve erkek kardeşine, yakınlarına, diğer yakınlarına!”^[42]

39 Hâkim, Müstedrek, IV, 190 (7346).

40 İbn Hibbân, Sıla, 447

41 Buhârî, Zekât, 1427; Müslim, Zekât, 1042

42 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXIX, 41; Ta-berânî, Mu'ce-mu'l-Kebir, VIII, 314

١٨٤

تَرْغِيْبُهُ فِي الْإِحْسَانِ إِلَيْهِنَّ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ كُنَّ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ فَصَبَرَ عَلَى لَأْوَائِهِنَّ وَضَرَائِهِنَّ أَدْخَلَهُ

اللَّهُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ إِيَّاهُنَّ» ، قَالَ: فَقَالَ: رَجُلٌ: وَابْتِنَانِ يَا رَسُولَ

اللَّهِ؟ قَالَ: «وَإِنْ ابْتِنَانِ» قَالَ: رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَوَاحِدَةٌ؟ قَالَ:

«وَوَاحِدَةٌ» [٣٩].

٣٩ مستدرک الإمام
الحاکم، کتاب البرِّ
وَالصَّلَاةِ، وَأَمَّا حَدِيثُ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،
ج ٤ ص ١٩٥، رقم
٧٣٤٦

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ

ثَلَاثًا حَتَّى يَبِينَ أَوْ يَمُوتَ عَنْهُنَّ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ»

وَأَشَارَ بِأَصْبُعِهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِيهَا. [٤٠]

٤٠ صحيح ابن حبان،
بَابُ صِلَةِ الرَّحِمِ
وَقَطْعِهَا، ذِكْرُ الْمُدَّةِ
الَّتِي يَصْحَبُهَا إِيَّاهُنَّ
يُعْطَى هَذَا الْأَجْرُ لَهُ
بِهَا، ج ٢ ص ١٩١، رقم
٤٤٧.

• عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ

عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعَفِّهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ» [٤١].

• عَنْ أَبِي رِمَّةَ، قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ وَيَقُولُ: «يَدُ

الْمُعْطِي الْعُلْيَا، أُمُّكَ وَأَبَاكَ، وَأُخْتُكَ وَأَخَاكَ، وَأَدْنَاكَ فَأَدْنَاكَ» [٤٢].

٤١ صحيح البخاري،
كِتَابُ الزَّكَاةِ، بَابُ
لَا صَدَقَةَ إِلَّا عَنْ ظَهْرِ
غِنَى، ج ٢ ص ١١٢، رقم
١٤٢٧. صحيح
مسلم، كِتَابُ الزَّكَاةِ،
بَابُ كَرَاهَةِ الْمُسَاَلَةِ
لِلنَّاسِ، ج ٢ ص ٧٢١، رقم
١٠٤٢.
٤٢ مسند أحمد، حديث
أبي رَمَّةَ التَّيْمِيِّ
وَيُقَالُ التَّيْمِيُّ،
ج ٢٩ ص ٤١، رقم
١٧٤٩٥. المعجم
الكبير، الطبراني،
طَارِقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
الْمُحَارِبِيُّ، ج ٨
ص ٣١٤، رقم ٨١٧٥

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Kimin bir kızı olur da onu diri diri gömmez, hor ve hakir görmez, erkek çocuğunu ona üstün tutmazsa Allah onu cennete girdirir.”^[43]

185

Hanımlar Hakkında Tavsiye

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Hanımlarınıza özen gösterin, onlara karşı iyi niyetli olun. Kadınlar eğri kaburga kemiğinden yaratılmışlardır. Bu kemiğin en eğri yeri en üst kısmıdır. Eğer onu düzeltmeye kalkarsan kırarsın. Onu kendi haline bırakırsan da eğri kalmaya devam eder. Sizler onlara özen gösterin, iyi niyetle onlara yaklaşın.”^[44]

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Muhakkak ki kadın eğri kemiğinden yaratılmıştır. O, senin memnun olacağın tarzda düzelmez. Eğer ondan faydalanmak istiyorsan bu eğri haliyle faydalanırsın. Eğer onu düzeltmeye kalkarsan kırarsın. Onun kırılması, boşanmasıdır.”^[45]

• Süleyman b. Amr b. el-Ahvâs'tan (ra) rivayetle:

Babam, Resûlullah (sas) ile birlikte Veda Haccı'nda bulunduğunu anlattı. Resûlullah (sas) Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra bazı şeyler anımsatıp insanlara nasihatte bulunmuştu. Buyurdu ki:

⁴³ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 5146; Hâkim, *Müstedrek*, IV, 196 (7348).

⁴⁴ Buhârî, *Enbiyâ*, 3331; Müslim, *Rida*, 1468

⁴⁵ Müslim, *Rida*, 1468

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ أَنْثَى فَلَمْ يَبْدُهَا، وَلَمْ يَهْنُهَا، وَلَمْ يُؤْثِرْ وَلَدَهُ عَلَيْهَا، - قَالَ: يَعْنِي الذُّكُورَ - أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ» [٤٣]

١٨٥

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنِّسَاءِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ» [٤٤].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ، فَإِنْ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَبِهَا عَوَجٌ، وَإِنْ ذَهَبَتْ تُقِيمُهَا، كَسَرْتَهَا وَكَسَرُهَا طَلَاقُهَا» [٤٥].

• عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ شَهِدَ حَجَّةَ الْوَدَاعِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَذَكَرَ وَوَعِظَ، ثُمَّ قَالَ:

- ٤٣ سنن أبي داود، كتاب الأدب، باب في فضل من عالَ نبيماً، ج ٤ ص ٣٣٧، رقم ٥١٤٦. المستدرک، الحاكم، كتاب البرِّ والصلَّة، وأما حديث عبد الله بن عمرو، ج ٤ ص ١٩٦، رقم ٧٣٤٨. ٤٤ صحيح البخاري، كتاب أحاديث الأنبياء، باب خلق آدم صلوات الله عليه وذريته، ج ٤ ص ١٣٣، رقم ٣٣٣١. صحيح مسلم، كتاب الرِّضَاع، باب الوصية بالنساء، ج ٢ ص ١٠٩١، رقم ١٤٦٨. ٤٥ صحيح مسلم، كتاب الرِّضَاع، باب الوصية بالنساء، ج ٢ ص ١٠٩١، رقم ١٤٦٨.

“Kadınlarınıza özen gösterin, onlara karşı hayırhah olun. Onlar sizler için birer yardımcıdırlar. Bundan başka onlar üzerinde bir hakkınız yoktur. Ancak açık bir hayâsızlık yaparlarsa o zaman onları yataklardan ayınn, incitmeden vurun.

Eğer size itaat ederlerse bir yolunu bulup onlara haksızlık etmeyin, zulmetmeyin. Hanımlarınız üzerinde hakkınız vardır, hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır. Sizin hanımlarınız üzerindeki hakkınız, hoşlanmadığınız kimselere yataklarnızı çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız insanları evinize almamalıdır. Onların sizin üzerinizdeki hakları, giyimlerini ve yemelerini sağlamada onlara karşı en güzel şekilde davranmanızdır.”^[46]

• Ebû Hüreyre’den (ra) rivâyetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Bir adamın iki hanımı varsa ve onlara tavrında adil davranmıyorsa o adam kıyamet günü bir tarafı eğik gelir.”^[47]

186

Boşama Yetkisi

• İbn Abbâs’tan (ra) rivâyetle:

Hız. Peygamber’e (sas) bir adam geldi ve dedi ki: “Yâ Resûlullah, efendim beni bir cariyesi ile evlendirdi. Şimdi ise bizi birbirimizden ayırmak istiyor.”

Bunun üzerine Resûlullah (sas) minbere çıktı ve şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Bazılarınıza ne oluyor ki kölesini cariyesi ile evlendirip sonra da birbirlerinden ayırmak istiyor. Boşama yetkisi yalnızca kadının bacağı/baldırını tutana (eşine) aittir.”^[48]

⁴⁶ İbn Mâce, Nikâh, 1851.

⁴⁷ Tirmizî, Nikâh, 1141.

⁴⁸ İbn Mâce, Talâk, 2081.

«اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ عِنْدَكُمْ عَوَانٍ، لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ،

فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا، إِنَّ لَكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَأَمَّا حَقُّكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ، فَلَا يُوطِئَنَّ فُرْشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، إِلَّا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ [٤٦]».

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا كَانَ عِنْدَ الرَّجُلِ امْرَأَتَانِ فَلَمْ يَغْدِلْ بَيْنَهُمَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشَقُّهُ سَاقِطٌ [٤٧]»

١٨٦

الطَّلَاقُ لِمَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ سَيِّدِي زَوْجَنِي أَمَتُهُ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا،

قَالَ: فَصَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يُزَوِّجُ عَبْدَهُ أَمَتَهُ، ثُمَّ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا، إِنَّمَا الطَّلَاقُ لِمَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ [٤٨]».

٤٦ سنن ابن ماجه، كتاب

النكاح، باب حق

المرأة على الزوج،

ج ١ ص ٥٩٤، رقم

١٨٥١.

٤٧ سنن الترمذي،

أبواب النكاح، باب

ما جاء في التسوية

بين الزوجين، ج ٣

ص ٤٣٩، رقم ١١٤١.

٤٨ سنن ابن ماجه، كتاب

الطلاق، باب طلاق

العبد، ج ١ ص ٦٧٢،

رقم ٢٠٨١.

Cimânın (Cinsel Birleşmenin) Âdâbı

- Atıyye b. Besr el-Mâzinî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) insanlara hitapta bulunarak şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Şüphesiz ki Allah bana öğrettiklerini sizlere öğretmemi ve sizleri terbiye etmemi bana emretti.

Cimâ ederken konuşmayı çoğaltmayın, zira bundan dolayı çocuk dilsiz olabilir. Cimâ ederken hiçbiriniz karısının fercine (cinsel organına) bakmasın zira bundan dolayı çocuk kör olabilir. Kansını fercinden de öpmesin, zira bu çocuğun sağır olmasına neden olabilir. Sizden birisi meniye bakmayı sürdürmesin zira bu aklın gitmesine neden olabilir. Sizden kimse kendi milletinden olmayan cüzzamlı bir kimseyle, aralarında bir mızrak boyu kadar mesafe bulunmadıkça konuşmasın.”^[49]

Eşlerin, Aralarında Geçenleri Başkalarına Anlatmalarını Nehyetmesi

- Ebû Sa'îd'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Sizden birisi kapı kapanıp da eşi ile yalnız kaldığında, örtüsünü indirip ihtiyacını giderdikten sonra dışarı çıktığında bunu arkadaşlarına anlatmasın. Hanımlar da kapısını kapayıp örtüsünü indirdiğinde ihtiyacını giderince daha sonra bu halini arkadaşlarına anlatmasın.”

Bunun üzerine kırmızı yanaklı bir kadın: “Yâ Resûlullah, Allah'a yemin olsun ki kadınlar da bunu yapıyor, erkekler de.” dedi.

⁴⁹ Abdülmelik b. Habib es-Sülemî el-Kurtubî, *Edebu'n-Nisâ*, I, 170; Deylemî, *el-Firdevsu bimeşûri'l-Hitab*, V, 276; İbn Arrâk el-Kinânî, *Tenzîhu's-Şeria*, II, 216

١٨٧

آدَابُ الْجَمَاعِ

• عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ بِسْرِ الْمَازِنِيِّ :

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ خَطِيباً فِي النَّاسِ فَقَالَ :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي وَأُؤَدِّبَكُمْ .

لَا يَكْثُرَنَّ أَحَدُكُمْ الْكَلَامَ عِنْدَ الْمُجَامَعَةِ فَإِنَّهُ يَكُونُ مِنْهُ خَرَسُ
الْوَلَدِ وَلَا يَنْظُرَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَى فَرْجِ الْمَرْأَةِ إِذَا هُوَ جَامِعَهَا فَإِنَّهُ يَكُونُ
مِنْهُ الْعَمَى ، وَلَا يُقَبِّلُهُ فَإِنَّهُ يَكُونُ مِنْهُ الصَّمَمُ صَمَمُ الْوَلَدِ وَلَا يُدِيمَنَّ
أَحَدُكُمْ النَّظَرَ فِي الْمَاءِ فَإِنَّهُ يَكُونُ مِنْهُ ذَهَابُ الْعَقْلِ وَلَا يُكَلِّمُ أَحَدُكُمْ
الْأَجْذَمَ مِنْ غَيْرِ مِلَّتِهِ إِلَّا وَبَيْنَهُ وَبَيْنَهُ قِيدُ رُمْحٍ [٤٩] .

١٨٨

نَهْيُهُ الزَّوْجَيْنِ عَنْ ذِكْرِ مَا يَكُونُ بَيْنَهُمَا

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ :

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ :

«أَلَا عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يَخْلُوَ بِأَهْلِهِ يُغْلِقُ أَبَاً، ثُمَّ يُرْخِي سِتْرًا، ثُمَّ
يَقْضِي حَاجَتَهُ، ثُمَّ إِذَا خَرَجَ حَدَّثَ أَصْحَابَهُ بِذَلِكَ، أَلَا عَسَى إِحْدَاكُمُ
أَنْ تُغْلِقَ بَابَهَا، وَتُرْخِي سِتْرَهَا، فَإِذَا قَضَيْتَ حَاجَتَهَا، حَدَّثْتَ صَوَاحِبَهَا»،
فَقَالَتِ امْرَأَةٌ سَفْعَاءُ الْخَدَّيْنِ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُنَّ لَيَفْعَلْنَ،
وَأَنَّهُنَّ لَيَفْعَلُونَ،

٤٩ أدب النساء الموسوم

بكتاب العناية والنهاية،

عبد الملك بن حبيب

السلمي القرطبي،

ج ١ ص ١٧٠، رقم

٥٤. وذكر في أوله

عن عطية بن بسر أن

رسول الله صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ خَطِيباً

في الناس فقال: وذكر

قريباً من هذه الرواية.

الفردوس بمأثور

الخطاب، الدبلي،

عطية بن بسر، ج ٥

ص ٢٧٦، رقم ٨١٧٢.

تنزيه الشريعة، ابن

عراق الكناني، كتاب

النكاح، الفصل

الثالث، ج ٢ ص ٢١٦،

رقم ٦١

Buyurdu ki: “Böyle yapmayın! Bu yaptığınız, erkek şeytanın kadın şeytanla yolun ortasında karşılaşp da ihtiyacını gidermesi sonra aynlıp kadın şeytanı orada terk etmesi gibidir.”^[50]

189

Bir Adamın, Kocası Evde Olmayan Bir Kadının Evine Yalnız Girmesi

• Abdullah b. Amr b. el-Âs’tan (ra) rivayetle:

Benî Hâşim’den bir adam Esmâ bt. Umeys’in yanına girdi. Daha sonra Ebû Bekîr es-Sıddîk da eve geldi. O zaman Esmâ bt. Umeys, Hz. Ebû Bekîr’in hanımıydı. Onları görünce bu hâlden rahatsız oldu. Bu durumu Resûlullah’a (sas) bildirdi ve “Hayırdan başka bir şey de görmedim.” dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sas): “Şüphe yok ki Allah hanımını bu kusurundan berî kıldı.” buyurdu. Ardından minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

“Bugünden sonra hiç kimse yanında bir veya iki adam olmadan kocası evde bulunmayan kadının yanına girmesin.”^[51]

190

Nâmahrem Kimselerle Baş Başa Kalmaktan Nehyi

• İbn Abbâs’tan (ra) rivayetle:

Peygamber’in (sas) hutbede şöyle buyurduğunu duydum:

“Bir adam, beraberinde mahremi bulunmayan bir kadınla sakın baş başa kalmasın. Bir kadın kesinlikle yanında mahremi bulunmaksızın yolculuğa çıkmasın.”

Bir adam ayağa kalktı ve: “Yâ Resûlullah, hanımım hacca gidiyor, ben de falan orduya yazıldım.”

Buyurdu ki: “Dön, hanımınla hacca git!”^[52]

50 Heysemi, *Keşfu'l-Estar*, II, 171 (1450). Bezzâr'ın naklinde, Tufâve kabilesinden ismi zikredilmeyen bir şeyhin Ebû Hüreyre'den naklettiği ve Ebû Davûd'da yer alan buna benzer uzunca bir hadiste bu rivayeti kuvvetlendiren şahitleri bulunmaktadır. Bkz. el-Münzirî, *er-Terğîb ve't-Terhib*, III, 62.

51 Müslim, *Selâm*, 2173; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 169

52 Müslim, *Hac*, 1341. Buhârî'de yakın manada bir hadis zikretmiştir. Bkz. *el-Cihâd ve's-Seyr*, 3006. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 408.

قَالَ: «فَلَا تَفْعَلُوا، فَإِنَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ مِثْلُ الشَّيْطَانِ لَقِيَ شَيْطَانَهُ عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ فَقَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا، ثُمَّ انْصَرَفَ وَتَرَكَهَا»^[٥٠].

١٨٩

خُطْبَتُهُ يَنْهَى عَنْ دُخُولِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ عَلَى مَنْ غَابَ زَوْجُهَا

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ:

حَدَّثَ أَنَّ نَفَرًا مِنْ بَنِي هَاشِمٍ دَخَلُوا عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، وَهِيَ تَحْتَهُ يَوْمَئِذٍ، فَرَأَاهُمْ، فَكَّرَهُ ذَلِكَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: لَمْ أَرِ إِلَّا خَيْرًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَرَّأَهَا مِنْ ذَلِكَ» ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ: «لَا يَدْخُلَنَّ رَجُلٌ، بَعْدَ يَوْمِي هَذَا، عَلَى مُغَيَّبَةٍ، إِلَّا وَمَعَهُ رَجُلٌ أَوْ اثْنَانِ»^[٥١].

١٩٠

نَهْيُهُ عَنِ الْخُلُوءِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، يَقُولُ:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَقُولُ: «لَا يَخْلُونَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ، وَلَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً، وَإِنِّي اكْتَتَبْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا،

قَالَ: «انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»^[٥٢].

- كشف الأستار عن زوائد البرار، الهيثمي، كتاب النكاح، بَابُ كَيْفَ مَا يَكُونُ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ، ج ٢ ص ١٧١، رقم ١٤٥٠.
- رَوَاهُ الْبُزَّارُ وَهُوَ شَوَاهِدُ تَقْوِيهِ وَهُوَ عِنْدَ أَبِي دَاوُدَ مَطْلُوبٌ بِخَوْرِهِ مِنْ حَدِيثِ شَيْخٍ مِنْ طِفَاوَةِ وَلَمْ يَسْمَعْ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. التَّوَجُّبُ وَالتَّوَجُّبُ، الْمُنْذَرِي، التَّوَجُّبُ مِنْ إِفْشَاءِ السَّرِّ سِيمَا مَا كَانَ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ، ج ٣ ص ٦٢، رقم ٣٠٨٠.
- صحيح مسلم، كتاب السلام، بَابُ تَحْرِيمِ الْخُلُوءِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ وَالْدُّخُولِ عَلَيْهَا، ج ٤ ص ١٧١١، رقم ٢١٧٣.
- مسند أحمد، مُسْنَدُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، ج ١١ ص ١٦٩، رقم ٦٥٩٥.
- صحيح مسلم، كتاب الحج، بَابُ سَفَرِ الْمَرْأَةِ مَعَ مَحْرَمٍ إِلَى حَجٍّ وَغَيْرِهِ، ج ٢ ص ٩٧٨، رقم ١٣٤١.
- وقريب منه في صحيح البخاري، كتاب الجهاد والسَّيْرِ، بَابُ مَنْ اكْتَتَبَ فِي جَيْشٍ فَخَرَجَتْ امْرَأَتُهُ حَاجَةً، ج ٤ ص ٥٩، رقم ٣٠٠٦.
- مسند عبد الله بن عباس بن عبد المطلب، ج ٣ ص ٤٠٨، رقم ١٩٣٤.

Kadınlarla Baş Başa Kalmaktan Sakının

- Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kadınlarla baş başa kalmaktan sakının. Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki bir kadın ve bir erkek kapalı bir odada baş başa kalırlarsa ikisinin arasına muhakkak şeytan girer. Bir adamın balçığa ya da çamura bulanmış bir domuzla sıkışıp kalması, helali olmayan bir kadınla omuz omuza sıkışmasından daha hayırlıdır.” [53]

- Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Gözlerinizi kapayın, namuslarınızı koruyun, başlarınızı/ yüzlerinizi çevirin.” [54]

Kadınlarla Baş Başa Kalmaktan Sakının

- Ukbe b. Âmir'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Hiç kimse (yanında mahremi olmaksızın) bir kadınla baş başa kalmasın.”

Bir adam dedi ki: “Yâ Resûlullah, kocanın erkek akrabaları (kardeşleri, kardeşlerinin çocukları gibi) hakkında ne dersin?” Buyurdu ki: “Onlarla halvet, ölüm demektir.” [55]

53 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, VIII, 205.

54 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, VIII, 208

55 Buhârî, *Nikâh*, 5232; Müslim, *Selâm*, 2172

١٩١

إِيَّاكُمْ وَالْخُلُوةَ بِالنِّسَاءِ

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالْخُلُوةَ بِالنِّسَاءِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا خَلَ رَجُلٌ وَامْرَأَةً إِلَّا دَخَلَ الشَّيْطَانُ بَيْنَهُمَا، وَلَيَزَحِمَنَّ رَجُلٌ خِنْزِيرًا مُتَلَطِّخًا بِطِينٍ، أَوْ حَمَاقَةً خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَزَحِمَ مِنْكِ مَنَكِبَ امْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ» [٥٣].

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَتَعْصَنَّ أَبْصَارُكُمْ، وَلَتَحْفَظَنَّ فُرُوجَكُمْ، وَلَتَقِيمَنَّ وُجُوهَكُمْ أَوْ لَتَكْسِفَنَّ وُجُوهَكُمْ» [٥٤].

١٩٢

إِيَّاكُمْ وَالْدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ

• عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالْدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ» فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحَمَوَ؟ قَالَ: «الْحَمَوُ الْمَوْتُ» [٥٥].

٥٣ المعجم الكبير،

الطبراني، يَحْيَى بْنُ
أَبِي شَيْبَةَ الْمُبَرِّقُ، عَنْ
عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زُحْرٍ،
عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ،
عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي
أُمَامَةَ النَّاهِلِيِّ، ج ٨
ص ٢٠٥، رقم ٧٨٣٠.

٥٤ المعجم الكبير،

الطبراني، يَحْيَى بْنُ
أَبِي شَيْبَةَ الْمُبَرِّقُ، عَنْ
عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زُحْرٍ،
عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ،
عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي
أُمَامَةَ النَّاهِلِيِّ، ج ٨
ص ٢٠٨، رقم ٧٨٤٠.

٥٥ صحيح البخاري،

كِتَابُ النِّكَاحِ، بَابُ لَا
يَدْخُلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا
ذُو مَحْرَمٍ، وَالْدُّخُولُ
عَلَى الْمَغِيبَةِ، ج ٧
ص ٣٧، رقم ٥٢٣٢.
صحيح مسلم، كتاب
السَّلامِ، بَابُ تَحْرِيمِ
الْخُلُوةِ بِالْأَجْنَبِيَّةِ
وَالدُّخُولِ عَلَيْهَا،
ج ٤ ص ١٧١، رقم
٢١٧٢.

Zinanın Zararları

- Huzeyfe b. el-Yemân'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey Müslümanlar! Zinadan sakının! Zinanın dünyada üç, ahirette de üç olmak üzere altı karşılığı vardır. Dünyada olanlar: Güzelliğin gitmesi, devamlı fakirlik ve ömür kısalığı.

Ahirette olanlar ise: Allah'ın gazabı, hesabın kötülüğü ve ebedi cehennemdir.”

Sonra Resûlullah (sas): “Allah onlara gazap etmiştir. Onlar ebedi olarak azap içinde kalacaklardır.” [Maide 5/80] ayetini okudu.^[56]

Âdemoğlu'na Zinadan Nasibi Yazıldı

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Âdemoğlu'na zinadan nasibi yazılmıştır. Buna mutlaka erişecektir. Gözlerin zinası bakmak, kulakların zinası dinlemek, dilin zinası konuşmak, elin zinası tutmak, ayağın zinası da yürümektir. Kalp ise heves eder, diler. Ferc ise bunu ya doğrular ya da yalanlar.”^[57]

- Mâ'kıl b. Yesâr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Sizden birinin başına demir bir çivi sokulması, helali olmayan bir kadına dokunmasından daha hayırlıdır.”^[58]

⁵⁶ el-Münziri, et-Tergîb ve't-Terhîb, II, 227.

⁵⁷ Müslim, Kader, 2657; Buhârî de yakın manada bir hadis zikretmiştir. Bkz. Buhârî, Kader, 6612

⁵⁸ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebir, XX, 211

١٩٣

مَضَارُّ الزَّنا

• عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ،
 أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 «يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، إِيَّاكُمْ وَالزَّنا، فَإِنَّ فِيهِ سِتَّ خِصَالٍ، ثَلَاثٌ
 فِي الدُّنْيَا، وَثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا: فَذَهَابُ الْبَهَاءِ،
 وَدَوَامُ الْفَقْرِ، وَقَصْرُ الْعُمْرِ،
 وَأَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ: فَسَخَطُ اللَّهِ، وَسَوْءُ الْحِسَابِ، وَالْخُلُودُ فِي النَّارِ»
 ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: {أَنْ سَخِطَهُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
 وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ} [٥٦] {المائدة: ٨٠}»

١٩٤

كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِييُهُ مِنَ الزَّنا

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:
 عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:
 «كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِييُهُ مِنَ الزَّنا، مُدْرِكُ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ،
 فَالْعَيْنَانِ زَنَاهُمَا النَّظَرُ، وَالْأُذُنَانِ زَنَاهُمَا الْاسْتِمَاعُ، وَاللِّسَانُ زَنَاهُ
 الْكَلَامُ، وَالْيَدُ زَنَاهَا الْبَطْشُ، وَالرَّجُلُ زَنَاهَا الْخُطَا، وَالْقَلْبُ يَهْوَى
 وَيَتَمَنَّى، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ وَيُكَذِّبُهُ» [٥٧].

• عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:
 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يُطْعَنَ فِي رَأْسِ
 أَحَدِكُمْ بِمَخِيطٍ مِنْ حَدِيدٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لَا تَحِلُّ لَهُ» [٥٨].

٥٦ الترغيب والترهيب،

باب الترهيب من

الزنا، ج ٢، ص ٢٢٧،

رقم ١٤٨٢

٥٧ صحيح مسلم، كتاب

الْقَدَرِ، بَابُ قُدْرَةِ

عَلَى ابْنِ آدَمَ خَطْلُهُ

مِنَ الزَّنا وَغَيْرِهِ، ج ٤

ص ٢٠٤٧، رقم ٢٦٥٧

وقريب منه في صحيح

البخاري، كتاب

الْقَدَرِ، بَابُ {وَحَرَامِ

عَلَى قُوَّةِ أَهْلِكُنَّهَا

أَنَّهُمْ لَا يَزْجَعُونَ}،

ج ٨ ص ١٢٥، رقم

٦٦١٢.

٥٨ المعجم الكبير،

الطبراني، أَبُو الْغَلَاءِ

يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

الشَّخِيرِ، عَنْ مَعْقِلِ

بْنِ يَسَارٍ، ج ٢٠

ص ٢١١، رقم ٤٨٦.

Zina Edenin Cezası

• Simâk'tan [ra] rivayetle:

Kendisi Câbir b. Semüre'nin [ra] şunu anlattığını duydu:

Mâ'iz b. Mâlik [ra], Peygamber'e [sas] getirildi. Kendisi kısa boylu bir kimseydi. Üzerinden gömleği yoktu. Resûlullah [sas] sol tarafına bir yastığa yaslanmış oturuyordu. Onunla konuştu. Ben onların uzağındaydım ve aramızda insanlar vardı. Bu yüzden ne söylediklerini duymadım.

Buyurdu ki: “Onu götürünüz!” Sonra onu tekrar getirdiler. Konuştular. Ben onları duyuyordum.

Buyurdu ki: “Onu götürün ve recmedin!” Ardından Resûlullah [sas] ayağa kalktı. Şöyle buyurduğunu duydum: “Biz Allah yolunda her sefere gidişimizde, ardımızda teke melemesi gibi meleyen biri kalır. O da kadınlardan birine az bir süt verir. (Onunla zina eder.) Allah'a yemin olsun ki onlardan birini yakaladığımda cezalandırırım.”^[59]

Kadınlara Olan Kıskançlık

• Abdullah b. Mes'ûd'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Allah [cc] kadar övgüden hoşlanan yoktur. Bunun içindir ki kendini övmüştür. Allah'tan daha kıskancı da yoktur.

Bunun içindir ki hayâsızlıkları haram kılmıştır. Allah kadar özrü seven de yoktur. Bunun içindir ki (ceza vermeden önce uyancı olarak) kitabını indirdi ve resûllerini gönderdi.”^[60]

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV, 399.

⁶⁰ Müslim, *Tevbe*, 2760. Buhârî de yakın manada bir hadis zikretmiştir. Bkz. Buhârî, *Tevhîd*, 7416

١٩٥

التَّكْيِيلُ بِالزُّنَاةِ

• عَنْ سِمَاكِ:

أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ، يَقُولُ:

أَتَيْتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ، رَجُلٍ قَصِيرٍ، فِي إِزَارِهِ مَا عَلَيْهِ رِدَائِي، قَالَ: وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكَيِّئٌ عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ، فَكَلَّمَهُ، وَمَا أَدْرِي مَا يُكَلِّمُهُ، وَأَنَا بَعِيدٌ مِنْهُ، يَبْنِي وَيَبْنِي قَوْمٌ،

فَقَالَ: «اذْهَبُوا بِهِ»، ثُمَّ قَالَ: رُدُّوهُ، فَكَلَّمَهُ، وَأَنَا أَسْمَعُ،

فَقَالَ: «اذْهَبُوا بِهِ، فَارْجُمُوهُ»، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَاطِبِيًّا، وَأَنَا أَسْمَعُهُ، قَالَ: فَقَالَ: «أَكُلَّمَا نَفَرْنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، خَلَفَ أَحَدُهُمْ لَهُ نَيْبٌ كَنَيْبِ التَّيْسِ، يَمْنَحُ إِحْدَاهُنَّ الْكُثْبَةَ مِنَ اللَّبَنِ، وَاللَّهُ لَا أَقْدِرُ عَلَى أَحَدِهِمْ إِلَّا نَكَلْتُ بِهِ»^[٥٩].

١٩٦

فِي الْغِيَرَةِ عَلَى النِّسَاءِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ:

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ

مَدَحَ نَفْسَهُ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ،

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ الْعُدْرُ مِنَ

اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَنْزَلَ الْكِتَابَ وَأَرْسَلَ الرُّسُلَ»^[٦٠].

٥٩ مسند أحمد، حديث

جابر بن سمرة السوائي

، ج ٣٤ ص ٣٩٩، رقم

٢٠٨٠٣.

٦٠ صحيح مسلم، كتاب

التوبة، باب غيرة

الله تعالى وتحرير

الفواحش، ج ٤

ص ٢١٤، رقم ٢٧٦٠

وقريب منه في صحيح

البخاري، كتاب

التوحيد، باب قول

النبي صلى الله عليه

وسلم: «لا شخص

أغتر من الله»، ج ٩

ص ١٢٣، رقم ٧٤١٦.

• Câbir b. Atîk'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kıskançlığın bir hali vardır ki Allah sever, bir hali de vardır ki Allah sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, kişinin şüphe halinde duyduğu kıskançlıktır. Allah'ın sevmediği kıskançlık ise kişinin şüphe olmaksızın duyduğu kıskançlıktır. Gururun da bir hali vardır ki Allah sevmez, bir hali de vardır ki Allah sever. Allah'ın sevdiği gurur, kişinin savaş sırasında ya da sadaka verirken nefesine güvenerek duyduğu gururdur. Allah'ın sevmediği gurur ise taşkınlık ve övünme sırasında duyduğu gururdur.”^[61]

197

Kocalarınızın İzni Olmadan Vermeyin

• Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Mekke fethindeki hutbesinde şöyle buyurdu:

“Bir kadının, kocasının izni olmaksızın bir atıyye (hediye, bahşiş) vermesi caiz değildir.”^[62]

• Amr b. Şu'ayb'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bir kadının, kocasının nikâhı altında iken kendi malından bir şey vermesi caiz değildir.”^[63]

⁶¹ Ebû Dâvûd, Cihad, 2659

⁶² Nesâî, Zekât, 2540; Ebû Dâvûd, Buyu', 3547

⁶³ Ebû Dâvûd, Buyû, 3546; Nesâî, Umrâ, 3756

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيكَ:

أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ:

«مَنْ الْغَيْرَةُ مَا يُحِبُّ اللَّهُ وَمِنْهَا مَا يُبْغِضُ اللَّهُ، فَأَمَّا الَّتِي يُحِبُّهَا اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي الرِّيَّةِ، وَأَمَّا الْغَيْرَةُ الَّتِي يُبْغِضُهَا اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رِيَّةٍ، وَإِنَّ مِنَ الْخِيَلَاءِ مَا يُبْغِضُ اللَّهُ، وَمِنْهَا مَا يُحِبُّ اللَّهُ، فَأَمَّا الْخِيَلَاءُ الَّتِي يُحِبُّ اللَّهُ فَاخْتِيَالُ الرَّجُلِ نَفْسَهُ عِنْدَ الْقِتَالِ، وَاخْتِيَالُهُ عِنْدَ الصَّدَقَةِ، وَأَمَّا الَّتِي يُبْغِضُ اللَّهُ فَاخْتِيَالُهُ فِي الْبَغْيِ» وَقَالَ: «وَالْفَخْرِ» [٦١].

١٩٧

لَا يُعْطِينَ إِلَّا بِإِذْنِ أَزْوَاجِهِنَّ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو:

قَالَ: لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ قَامَ خَطِيبًا فَقَالَ: فِي خُطْبَتِهِ:

«لَا يَجُوزُ لِمَرْأَةٍ عَطِيَّةٌ، إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا» [٦٢].

• عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَجُوزُ لِمَرْأَةٍ أَمْرٌ فِي مَالِهَا إِذَا مَلَكَ زَوْجُهَا عِصْمَتَهَا» [٦٣].

٦١ سنن أبي داود،

كتاب الجهاد،

بَابُ فِي الْخِيَلَاءِ فِي

الْحَرْبِ، ج ٣ ص ٥٠،

رقم ٢٦٥٩.

٦٢ سنن النسائي، كتاب

الزَّكَاةِ، عَطِيَّةُ الْمَرْأَةِ

بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا، ج ٥

ص ٦٥، رقم ٢٥٤٠.

سنن أبي داود، كتاب

الْبَيْعِ، عَطِيَّةُ الْمَرْأَةِ

بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا، ج ٣

ص ٢٩٣، رقم ٣٥٤٧.

٦٣ سنن أبي داود،

كتاب الْبَيْعِ، بَابُ

فِي عَطِيَّةِ الْمَرْأَةِ بِغَيْرِ

إِذْنِ زَوْجِهَا، ج ٣

ص ٢٩٣، رقم ٣٥٤٦.

سنن النسائي، كتاب

الْبَيْعِ، عَطِيَّةُ الْمَرْأَةِ

بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا، ج ٦

ص ٢٧٨، رقم ٣٧٥٦.

Allah'ın (cc) Arşının Üzerinde Lanet Ettiği Dört Kimse

- Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Dört kişi vardır ki Allah onları arşının üzerinde lanetlemiş, melekleri de ‘Âmin’ demiştir. Bunlar: Kadınları kendine yasaklayan, evlenmeyen veya bir kadını kendine çocuk doğurmadığı için bir cariye edinmeyen kişi; Allah, kendisini erkek yarattığı halde kendini kadına benzeten erkek; Allah, kendisini kadın yarattığı halde kendini erkeğe benzeten kadın ve zavallıların aldatan kişi.”

Hâlid b. ez-Zibrikân dedi ki: “Yani yoksullarla alay eden, onlara: “Haydi gel de sana bir şeyler vereyim!” deyip adam geldiğinde ona: “Bende verecek bir şey yoktur.” diyen kimse önlerinde bir şey bulunmadığı halde âmâ kimselere: “Kuyuya dikkat et! Hayvana dikkat et!” diyen kimse ve kendisine bir yer sorulduğunda onu (doğrusunu bildiği halde) başka yere yönlendiren kimsedir.”^[64]

Evlenmeye Teşvik

- Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Üç kişilik bir grup Hz. Peygamber'in (sas) hanımlarının evlerine geldiler ve Resûlullah'ın (sas) ibadetlerine dair sorular sordular. Kendilerine cevap verildiğinde kendi ibadetlerini azımsayarak:

“Peygamber'in (sas) geçmiş gelecek tüm günahları affolunmuşken bizler neredeyiz Resûlullah nerede!” dediler.

⁶⁴ Taberânî, *el-Mucemu'l-Ke-bîr*, VIII, 99; Taberânî'nin senedinde bu hadisi Hammâd b. Abdurrahman el-Akî, Hâlid b. ez-Zibrikân'dan rivayet etmiştir. Her ikisi de zayıftır. el-Hey-semî, *Mec-mau'z-Zevaid*, IV, 251.

١٩٨

أَرْبَعَةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَوْقَ عَرْشِهِ

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَرْبَعَةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَوْقَ عَرْشِهِ، وَأَمَنْتُ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَتُهُ: الَّذِي يُحْصِنُ نَفْسَهُ عَنِ النِّسَاءِ، وَلَا يَتَزَوَّجُ وَلَا يَتَسَرَّى لِأَنْ لَا يُوَلَدَ لَهُ وَلَدٌ، وَالرَّجُلُ يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ، وَقَدْ خَلَقَهُ اللَّهُ ذَكَرًا، وَالْمَرْأَةُ تَتَشَبَّهُ بِالرِّجَالِ، وَقَدْ خَلَقَهَا اللَّهُ عَرَّ وَجَلَّ أَنْثَى، وَمُضَلِّلُ الْمَسَاكِينِ»

قَالَ: خَالِدُ بْنُ الزَّرِيرِ قَانٍ: «يَعْنِي الَّذِي يَهْزَأُ بِهِمْ يَقُولُ لِلْمَسْكِينِ: هَلُمَّ أُعْطِيكَ، فَإِذَا جَاءَهُ الرَّجُلُ قَالَ: لَيْسَ مَعِيَ شَيْءٌ، وَيَقُولُ لِلْمَكْفُوفِ: اتَّقِ الْبَيْتَ، اتَّقِ الدَّابَّةَ، وَلَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ شَيْءٌ، وَالرَّجُلُ يَسْأَلُ عَنْ دَارِ الْقَوْمِ، فَيُرْشِدُهُ إِلَى غَيْرِهَا» [٦٤].

١٩٩

حَتُّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الزَّوْجِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ:

جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٌ إِلَى يَبُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَهُمْ تَقَالُوهَا،

فَقَالُوا: وَآيَنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ،

٦٤ المعجم الكبير،

الطبراني، سُلَيْمَانُ

بْنُ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيُّ

قَاضِي عَمَرَ بْنِ عَبْدِ

الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ

صَدَّى بْنِ عَجَلَانَ

، ج ٨ ص ٩٩، رقم

٧٤٨٩. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

مِنْ طَرِيقِ حَمَّادِ بْنِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعُمَيْيِّ،

عَنْ خَالِدِ بْنِ الزَّرِيرِ قَانٍ،

وَكِلَاهُمَا ضَعِيفٌ.

مجمع الزوائد،

الهيتمي، كِتَابُ

النِّكَاحِ، بَابُ الْحَتِّ

عَلَى النِّكَاحِ وَمَا

جَاءَ فِي ذَلِكَ، ج ٤

ص ٢٥١، رقم ٧٣٠٢.

İçlerinden birisi: “Bu halde, ben artık ömrümün sonuna dek bütün gece uyumaksızın namaz kılacağım.” dedi.

Diğeri: “Ben de ölene dek her gün oruç tutacağım ve iftar etmeyeceğim.” dedi.

Üçüncüsü de: “Ben de sağ olduğum müddetçe kadınlardan uzak kalacak, evlenmeyeceğim.” dedi. Bir müddet sonra

Resûlullah (sas) onların yanına geldi ve şunları buyurdu:

“Şu, şu lafları eden sizler, Allah’a yemin olsun ki ben sizin Allah’tan en çok korkanınız ve takvaca en üstün olanınızım. Ancak ben oruç tutarım iftar da ederim, geceleri namaz kılarım, uyurum da ve kadınlarla da evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.”^[65]

200

Hangi Hanımlarla Evlenmeli

• Ebû Hüreyre’den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Bir kadınla dört sebeple evlenilir: Malı, nesebi, güzelliği ve dini. Elleri topraklanası, sen dindar olanını elde etmeye bak!”^[66]

• Enes’ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Salih bir aileden olan kişilerle evleniniz. Çünkü kişi, nesebine çeker.”^[67]

• Abdullah’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bakire kızla evlenin. Çünkü onların ağızları daha tatlı, rahimleri daha doğurgandır. Aza da kanaat ederler.”^[68]

⁶⁵ Buhârî, *en-Nikâh*, 5063.

⁶⁶ Buhârî, *en-Nikâh*, 5090.

⁶⁷ İbn Adiy el-Cürcânî, *el-Kâmil*, VIII, 349; Suyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr*, I, 293 (3282).

⁶⁸ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Ke-bîr*, X, 140 (10244).

قَالَ: أَحَدُهُمْ: أَمَّا أَنَا فَإِنِّي أَصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا،

وَقَالَ: آخَرُ: أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أَفْطِرُ،

وَقَالَ: آخَرُ: أَنَا أَعْتَرِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوِّجُ أَبَدًا، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ،

فَقَالَ: «أَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذًا وَكَذًا، أَمَّا وَاللَّهِ إِنِّي لَا خَشَاكُمُ لِلَّهِ

وَأَتَقَاكُمُ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأَفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوِّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ

رَغِبَ عَن سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي» [٦٥].

٢٠٠

مَا تُنْكَحُ لَهُ الْمَرْأَةُ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا، فَاظْفَرْ

بِذَاتِ الدِّينِ، تَرِبَتْ يَدَاكَ» [٦٦].

• عَنْ أَنَسٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«تَزَوَّجُوا فِي الْحَيِّ الصَّالِحِ فَإِنَّ الْعِرْقَ دَسَّاسٌ» [٦٧].

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«تَزَوَّجُوا الْأَبْكَارَ؛ فَإِنَّهُنَّ أَعَذَبُ أَفْوَاهًا، وَأَنْتَقَى أَرْحَامًا، وَأَرْضَنِي

بِالْيَسِيرِ» [٦٨].

٦٥ - صحيح البخاري،

٦٦ - كِتَابُ النِّكَاحِ،

١ بَابُ التَّرْغِيبِ فِي

النِّكَاحِ، ج ٧ ص ٢،

رقم ٥٠٦٣.

٦٦ - صحيح البخاري،

٦٧ - كِتَابُ النِّكَاحِ،

بَابُ الْأَكْفَاءِ فِي

الدِّينِ، ج ٧ ص ٧، رقم

٥٠٩٠.

٦٧ - الكامل في ضعفاء

الرجال، ابن عدي

الجزجاني، ١٩٩٥ -

الوليد بن محمد

الموقري القرشي

البلقاوي، ج ٨

ص ٣٤٩. الجامع

الصغير، السيوطي،

حرف التاء، ج ١

ص ٢٩٣، رقم ٣٢٨٢.

٦٨ - المعجم الكبير،

الطبراني، الإختلاف

عَنِ الْأَعْمَشِ فِي

حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «عَلَيْكُمْ

بِالْبَاءَةِ»، بَابُ مِنْهُ،

ج ١٠ ص ١٤٠، رقم

١٠٢٤٤.

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) evliliği emretti ve evlenmeyerek zahid bir hayatı şiddetle nehyetti. Buyurdu ki:

“Sevgi dolu ve doğurgan kadınlarla evlenin. Zira kıyamet gününde diğer peygamberlere karşı sizlerin çokluğu ile övüneceğim.”^[69]

• Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Evlenin! Çünkü ben kıyamet gününde diğer ümmetlere sizlerin çokluğu ile övüneceğim. Sakın Hristiyanlıktaki ruhbanlar gibi olmayın.”^[70]

• Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kadınlarla (dış) güzellikleri nedeniyle evlenmeyin. Çünkü (dış) güzellikleri, onların alçalmasına neden olabilir. Mal ve mülkleri sebebiyle de evlenmeyin. Çünkü mal ve mülkleri, onların aşırı gitmelerine neden olabilir. Onlarla dinleri sebebiyle evlenin. Gerçekten kulağı delik siyahî bir dindar köle, (dindar olmayanından) daha efdaldir.”^[71]

• Hz. Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Bir kadının şu özellikleri onun iyi yanlarıdır: Talib olunması kolay, mihri az, doğurganlığı fazladır.”^[72]

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Peygamber'i (sas) şöyle buyururken işittim:

“Kim bir kadının izzeti sebebiyle onunla evlenirse Allah (cc), o adamın ancak zilletini artırır. Kim bir kadının malı sebebiyle onunla evlenirse Allah (cc), o adamın ancak fakirliğini artırır. Kim bir kadının güzelliği sebebiyle onunla evlenirse Allah (cc), o adamın ancak ahlâksızlığını artırır.

⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 20, s. 63, 12613. Buna yakın bir hadisi de Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Ebû Dâvûd, en-Nikâh, 2050.

⁷⁰ Beyhakî, en-Nikâh, 13457; Suyûtî, el-Câmiu's-Sağır, 3287.

⁷¹ İbn Mâce, en-Nikâh, 1859.

⁷² Ahmed b. Hanbel, Müsned, XLI, 28 (24478).

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:
كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُ بِالْبَاءَةِ، وَيَنْهَى عَنِ
التَّبْتُلِ نَهْيًا شَدِيدًا، وَيَقُولُ:
«تَزَوَّجُوا الْوُدَّ الْوُلُودَ، إِنِّي مُكَاثِّرُ الْأَنْبِيَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^[٦٩]».

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«تَزَوَّجُوا فَإِنِّي مُكَاثِّرُ بِكُمْ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا تَكُونُوا كَرَهْبَانِيَّةِ
النَّصَارَى^[٧٠]».

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لَا تَزَوَّجُوا النِّسَاءَ لِحُسْنِهِنَّ، فَعَسَى حُسْنُهُنَّ أَنْ يُرْدِيَهُنَّ، وَلَا
تَزَوَّجُوهُنَّ لِأَمْوَالِهِنَّ، فَعَسَى أَمْوَالُهُنَّ أَنْ تُطْغِيَهُنَّ، وَلَكِنْ تَزَوَّجُوهُنَّ
عَلَى الدِّينِ، وَلَا مَتَّةَ خَرَمَاءُ سَوْدَاءَ ذَاتِ دِينٍ أَفْضَلُ^[٧١]».

• عَنْ عَائِشَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«إِنَّ مِنْ يُمْنِ الْمَرْأَةِ تَيْسِيرَ خِطْبَتِهَا، وَتَيْسِيرَ صَدَاقِهَا، وَتَيْسِيرَ
رَحِمَتِهَا^[٧٢]»

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:
سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِعِزِّهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا ذُلًّا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِمَالِهَا
لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا فَقْرًا، وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِحَسَبِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا دَنَاءَةً،

٦٩ مسند أحمد، ج ٢٠، ص ٦٣، رقم ١٢٦١٣.
وقريب منه في سنن أبي داود، ١٢ - كتاب النكاح، باب التَّهْنِي عَنْ تَزْوِيجِ مَنْ لَمْ يَلِدْ مِنَ النِّسَاءِ، ج ٢، ص ٢٢٠، رقم ٢٠٥٠.
٧٠ السنن الكبرى، البيهقي، ٣٩ - كتاب النكاح، جُمَاعُ أَبْوَابِ التَّزْوِيجِ فِي النِّكَاحِ وَغَيْرِ ذَلِكَ، باب الرَّغْبَةِ فِي النِّكَاحِ، ج ٧، ص ١٢٥، رقم ١٣٤٥٧. الجامع الصغير، السيوطي، حرف التاء، ج ١، ص ٢٩٣، رقم ٣٢٨٧.
٧١ سنن ابن ماجه، كتاب النكاح، باب تزويج ذات الدين، ج ١، ص ٥٩٧، رقم ١٨٥٩.
٧٢ مسند أحمد، مُسْنَدُ الصَّدِيقَةِ عَائِشَةَ بِنْتِ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، ج ٤١، ص ٢٨، رقم ٢٤٤٧٨.

Kim de bir kadınla gözlerini haramdan sakınmak ya da iffet ve namusunu korumak için veya hısımlık bağı kurmak için evlenirse Allah, o adamı evlendiği kadın sebebiyle mübarek kılar; o kadını da o adamla evlendiği için mübarek kılar.”^[73]

201

Salihleri ve Fakirleri Evlendirmeye Teşvik

• Sehl’den (ra) rivayetle:

Resûlullah’ın (sas) yanından bir adam geçti. Resûlullah oradaki sahâbîlere: “*Bu adam hakkında ne dersiniz?*” diye sordu.

“Bu kimse; bir kadınla evlenmeye talip olsa kabul edilebilir, bir konuda birine aracılık etse aracılığı kabul edilebilir ve görüş beyan etse dinlenebilir.” diye cevapladılar.

Resûlullah (sas) sessiz kaldı. Sonra Müslümanların fakirlerinden bir adam yanından geçti. Tekrar sahâbîlere: “*Bu adam hakkında ne dersiniz?*” diye sordu.

Sahâbîler: “Bu kimse; bir kadınla evlenmeye talip olsa kabul edilmeyebilir, bir konuda birine aracılık etse aracılığı kabul edilmeyebilir ve görüş beyan etse dinlenmeyebilir.” dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Bu adam, az önceki adam gibi dünya dolusu adamdan daha hayırlıdır.”^[74]

⁷³ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Ev-sat*, III, 21 (2342).

⁷⁴ Buhârî, *en-Nikâh*, 5091

وَمَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لَمْ يَتَزَوَّجْهَا إِلَّا لِيُغْضَّ بَصَرَهُ أَوْ لِيُحْصِنَ فَرْجَهُ،
أَوْ يَصِلَ رَحِمَهُ بَارَكَ اللَّهُ لَهُ فِيهَا، وَبَارَكَ لَهَا فِيهِ^[٧٣]».

٢٠١

حَتُّهُ عَلَىٰ إِنِّكَاحِ الصَّالِحِينَ وَالْفُقَرَاءِ

• عَنْ سَهْلِ، قَالَ:

مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا؟»

قَالُوا: حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ يُنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشَفَّعَ، وَإِنْ قَالَ:
أَنْ يُسْتَمَعَ،

قَالَ: ثُمَّ سَكَتَ، فَمَرَّ رَجُلٌ مِنَ فَقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ: «مَا
تَقُولُونَ فِي هَذَا؟»

قَالُوا: حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ لَا يُنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لَا يُشَفَّعَ، وَإِنْ
قَالَ: أَنْ لَا يُسْتَمَعَ،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا خَيْرٌ مِنْ مِلْءِ
الْأَرْضِ مِثْلَ هَذَا^[٧٤]».

٧٣ المعجم الأوسط،

الطبراني، باب مَنْ

اسْتَمِعَ إِبْرَاهِيمَ، ج ٣

ص ٢١، رقم ٢٣٤٢.

٧٤ صحيح البخاري،

٦٧ - كِتَابُ النِّكَاحِ،

بَابُ الْأَكْفَاءِ فِي

الدِّينِ، ج ٧ ص ٨، رقم

٥٠٩١.

Gençleri Evlenmeye Teşviki

- Abdurrahmân b. Yezîd'den (ra) rivayetle:

Alkame (ra) ve el-Esved (ra) ile birlikte Abdullah'ın (ra) yanına girdim. Abdullah (ra) şöyle dedi:

Bizler Peygamber (sas) ile beraberken (evlenmek için) fırsat bulamayan gençlerdik. Resûlullah (sas) bizlere şöyle buyurdu:

“Ey gençler topluluğu! Kim evlenmeye güç yetirebiliyorsa evlensin! Çünkü gözü haramdan en çok koruyan, namusu en iyi muhafaza eden budur. Kim de güç yetiremiyorsa oruç tutsun! Çünkü oruç, onun için bir korunmadır.”^[75]

Ayıpları Araştırmaktan Nehyi

- İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) minbere çıktı ve yüksek bir sesle şöyle buyurdu:

“Ey dilleri ile İslâm olmuş ancak kalplerine iman ulaşmamış kişiler! Müslümanlara eziyet etmeyin, onları kınamayın ve ayıplarını araştırmayın! Çünkü kardeşinin ayıbını araştıran kimsenin ayıbını da Allah (cc) araştırır. Allah kimin ayıbını araştırırsa onun ayıbını evinin içinde bile olsa ortaya çıkarır.”^[76]

⁷⁵ Buhârî, *en-Nikâh*, 5066

⁷⁶ Tirmizî, *Birr*, 2032.

٢٠٢

حَثُّ الشَّبَابِ عَلَى الزَّوْاجِ

• عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ:

دَخَلْتُ مَعَ عَلْقَمَةَ، وَالْأَسْوَدِ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ:

كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا، فَقَالَ: لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ^[٧٥]».

٢٠٣

يَنْهَى عَنْ تَتَبُعِ الْعَوْرَاتِ

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَنَادَى بِصَوْتٍ

رَفِيعٍ، فَقَالَ:

«يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ، لَا تُؤْذُوا

الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ

الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ

رَحْلِهِ^[٧٦]».

٧٥ صحيح البخاري، ٦٧

- كِتَابُ النِّكَاحِ، بَابُ

مَنْ لَمْ يَسْتَطِعِ الْبَاءَةَ

فَلْيُصُمْ، ج ٧ ص ٣،

رقم ٥٠٦٦.

٧٦ سنن الترمذي،

أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصَّلَاةِ،

بَابُ مَا جَاءَ فِي

تَعْظِيمِ الْمُؤْمِنِ، ج ٤

ص ٣٧٨، رقم ٢٠٣٢.

Tahzir (Sakındırma) İçin Facirin Yalanının Ortaya Çıkarılması

- Behz b. Hâkim'den, o da babasından, o da Behz'in dedesinden (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) insanlara hitaben şunları buyurdu:

“Ne zamana kadar facirin kötülüğünü söylemekten çekineneceksiniz! Onu açıklayın ki insanlar onun şerrinden korunsunlar.”^[77]

Lanet Etmekten Sakındırması

- Ümmü'd-Derdâ'dan rivayetle:

Ebü'd-Derdâ'nın şöyle dediğini duydum: Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kul bir şeye lânet ettiğinde bu lânet semâya çıkar, semânın kapıları kapatılır da lânet oradan geçemez. Sonra yeryüzüne iner, onun da kapıları kapatılır da lânet oradan da geçemez. Sonra sağa sola bakınır. Gidecek yer bulamaz da lânet edilene döner. Eğer gerçekten bu lânete lâyıksa orada kalır, değilse lânet edene geri döner.”^[78]

⁷⁷ Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, I, 357; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsat, IV, 338; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX, 418.

⁷⁸ Ebû Dâvûd, Edeb, IV, 277; Münziri, et-Terğîb ve't-Terhîb, III, 313

٢٠٤

خُطْبَتُهُ فِي هَتْكِ الْفَاجِرِ لِيُحْذَرَ

عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

خَطَبَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «حَتَّى مَتَى تَزْعُمُونَ عَنْ ذِكْرِ الْفَاجِرِ، اهْتِكُوهُ حَتَّى يَحْذَرَهُ النَّاسُ»^[٧٧].

٢٠٥

خُطْبَتُهُ يُحْذِرُ مِنَ اللَّعْنِ

عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، قَالَتْ:

سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا، ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا، ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاعًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ، فَإِنْ كَانَ لِذَلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا»^[٧٨].

٧٧ المعجم الصغير،
الطبراني، مَنِ اسْمُهُ
عَبْدُ اللَّهِ، ج ١
ص ٣٥٧، رقم ٥٩٨.
المعجم الأوسط،
الطبراني، مَنِ اسْمُهُ
عَبْدُ اللَّهِ، ج ٤
ص ٣٣٨، رقم ٤٣٧٢.
المعجم الكبير،
الطبراني، بَهْزُ بْنُ
حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ
جَدِّهِ، بَابُ، ج ١٩
ص ٤١٨، رقم ١٠١٠.
٧٨ سنن أبي داود، كتاب
الأدب، بَابُ فِي
اللَّعْنِ، ج ٤ ص ٢٧٧،
رقم ٤٩٠٥. الترغيب
والترهيب، المنذري،
الترهيب من السباب
واللعن، ج ٣ ص ٣١٣،
رقم ٤٢١٩.

Faiz ve Gıybetten Sakındırması

- Enes b. Mâlik'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bizlere bir hutbe verdi, faizi ve faiz günahının büyüklüğünü zikretti. Buyurdu ki:

“Allah katında (günah bakımından) bir adamın faiz olarak aldığı bir dirhem, otuz altı kez zina etmesinden daha büyüktür. Faizin en kötüsü, Müslüman birinin namusuna dokunmaktır (gıybet etmektir).”^[79]

Pişman Olanları ve Kendini Beğenenleri Bekleyenler

- İbn Abbâs'tan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Pişman olan kimse Allah'ın rahmetini bekler. Kendini beğenen kimse ise Allah'ın gazabını bekler. Ey Allah'ın kullan! Bilin ki herkes ameline kavuşacaktır. Yaptıklarının iyiliğini veya işlediklerinin kötülüklerini görmedikçe dünyadan çıkmayacaktır (ölmeyecektir.) Ameller sonuçları ile dir. Gece ve gündüz iki binektir. Bu binekler üzerinde ahirete doğru en güzel şekilde ilerleyin. (Yapmanız gerekenleri) geciktirmekten sakının, zira ölüm aniden gelir.

79 İbn Ebû ed-Dünya, Zemmu'l-Gıybet ve'n-Nemîme, s. 17; el-Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb, III, 6.

80 İsfahânî, et-Terğîb ve't-Terhîb, I, 441; İsfahani bu hadisi, Sabit b. Muhammed el-Kûfî'den rivayet etti. Bkz. et-Terğîb ve't-Terhîb, IV, 48.

Allah'ın hilmine (müsamahasına) aldanmayın. Muhakkak ki cennet ve cehennem, sizlere ayakkabınızın bağından daha yakındır.” Ardından: “Her kim zerre kadar bir hayır işlerse onu görecek. Her kim de zerre kadar bir şer işlerse onu görecek.” [Zilzâl 99/7-8] ayetlerini okudu.^[80]

٢٠٦

خُطْبَتُهُ يُحَذِّرُ مِنَ الرَّبَا وَالْغِيْبَةِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:
خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ الرَّبَا وَعَظَّمَ شَأْنَهُ،
فَقَالَ:

«إِنَّ الدَّرْهَمَ يُصِيبُهُ الرَّجُلُ مِنَ الرَّبَا أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ فِي الْخَطِيئَةِ
مِنْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ زَنِيَّةً يَزْنِيهَا الرَّجُلُ، وَأَرْبَى الرَّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ
الْمُسْلِمِ» [٧٩].

٢٠٧

خُطْبَتُهُ فِيمَا يَنْتَظِرُهُ النَّادِمُ وَالْمُعْجَبُ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
«النَّادِمُ يَنْتَظِرُ مِنَ اللَّهِ الرَّحْمَةَ، وَالْمُعْجَبُ يَنْتَظِرُ مِنَ اللَّهِ الْمَقْتَ،
وَاعْلَمُوا يَا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ كُلَّ عَامِلٍ سَيَقْدُمُ عَلَى عَمَلِهِ وَلَا يَخْرُجُ مِنَ
الدُّنْيَا حَتَّى يَرَى حُسْنَ عَمَلِهِ، وَسُوءَ عَمَلِهِ، وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِخَوَاتِيمِهَا،
وَاللَّيْلُ وَالنَّهَارُ مَطِيَّتَانِ، فَأَحْسِنُوا السَّيْرَ عَلَيْهِمَا إِلَى الْآخِرَةِ، وَاحْذَرُوا
التَّسْوِيفَ، فَإِنَّ الْمَوْتَ يَأْتِي بَغْتَةً،

وَلَا يَغْتَرَنَّ أَحَدُكُمْ بِحِلْمِ اللَّهِ، فَإِنَّ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ
مَنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، ثُمَّ قرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ {فَمَنْ يَعْمَلْ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ} [الزلزلة: ٧-٨] { [٨٠] ».

٧٩ ذم الغيبة والنميمة،

ابن أبي الدنيا، باب
الغيبة وذمها، ص ١٧،

رقم ٣٧. الترغيب

والترهيب، المنذري،

الترهيب من الربا، ج ٣

ص ٦، رقم ٢٨٥١.

٨٠ الترغيب والترهيب

لقوام السنة

الأصبهاني، باب في

الترغيب في التوبة،

ج ١ ص ٤٤١، رقم

٧٧٩. رواه الأصبهاني

من رواية ثابت بن

محمد الكوفي العابد،

الترغيب والترهيب،

كتاب التوبة والزهد،

الترغيب في التوبة

والمبادرة بها وإتباع

السنة الحسنة، ج ٤

ص ٤٨، رقم ٤٧٥٧.

Cinayetin Büyük Suç Oluşu

• Ebû Sa'îd'den rivayetle:

Resûlullah (sas) zamanında bir kimse öldürüldü. Bunun üzerine Resûlullah (sas) minbere çıktı ve buyurdu ki:

“Aranızda bu kimseyi öldürenin kim olduğunu bilen var mı?” Üç kez sorusunu tekrarladi.

Sahâbîler: “Hayır.” dediler.

Resûlullah (sas) buyurdu ki: *“Muhammed’in nefsi elinde olana (Allah’a) yemin olsun ki semâ ehli ile yeryüzü ehli bir araya gelerek bir mümini öldürseler, Allah hepsini cehenneme atardı. Bize, Ehli Beyt’e buğzeden bir kimse yoktur ki Allah onu yüzüstü cehenneme atmasın.”*^[81]

• İbn Abbâs’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) zamanında faili meçhul bir cinayet işlendi. Bunun üzerine Resûlullah (sas) minberine çıktı ve şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Sizin aranızda olduğum halde birisi öldürüyor, onu kimin öldürdüğü bilinmiyor. Eğer semânın ehli ve yeryüzünün ehli birleşip Müslüman birini öldürseydiler, Allah onları sayısız ve hesapsız azaba düçar ederdi.”^[82]

81 el-Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, IV, 122. Bezzâr'ın senedinde yeralan Dâvûd b. Abdulhamid ve diğerleri zayıf ravilerdendir. Bkz. el-Heysemî, *Mec-mau'z-Zevâid*, VII, 296.

82 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Ke-bîr*, XII, 133. Taberânî'nin senedinde yer alan ravilerden Atâ b. Ebû Müslim dışındaki es-Sa-hih'in ravileridir. İbn Hibbân onu sika kabul etse de cumhura göre zayıftır. Bkz. el-Heysemî, *Mec-mau'z-Zevâid*, VII, 296.

٢٠٨

خُطْبَتُهُ فِي عِظَمِ جَرِيمَةِ الْقَتْلِ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ:

قَتَلَ قَتِيلٌ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَعِدَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا، فَقَالَ:

«أَمَا تَعْلَمُونَ مَنْ قَتَلَ هَذَا الْقَتِيلَ، بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ؟ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ،
قَالُوا: اللَّهُمَّ لَا،

فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَوَاتِ وَأَهْلَ
الْأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ، أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا جَهَنَّمَ، وَلَا
يَبْعَثُنَا أَهْلَ النَّبِيِّ أَحَدٌ إِلَّا كَبَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ»^[٨١].

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَتَلَ قَتِيلٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُعْلَمُ
قَاتِلُهُ، فَصَعِدَ مِنْبَرُهُ، فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَيْقَتِلْ قَتِيلٌ وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ لَا يُعْلَمُ مَنْ قَتَلَهُ، لَوْ
أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَعَذَّبَهُمُ اللَّهُ
بِلَا عَدَدٍ، وَلَا حِسَابٍ»^[٨٢].

٨١ كشف الأستار عن

زوائد البرار، الهيثمي،

كتاب الفتن، باب إثم

من قتل مؤمناً، ج ٤؛

ص ١٢٢، رقم ٣٣٤٨.

رواه البرار، وفيه داود

بن عبد الحميد وغيره

من الضعفاء. مجمع

الروائد، الهيثمي،

كتاب الفتن، باب

حرمة دماء المسلمين

وأموالهم وإثم من قتل

مسليماً، ج ٧ ص ٢٩٦،

رقم ١٢٣٠٠.

٨٢ المعجم الكبير،

الطبراني، حبيب

بن أبي ثابت،

عن ابن عباس،

ج ١٢ ص ١٣٣،

رقم ١٢٦٨١. رواه

الطبراني، ورجاله

رجال الصحيح غير

عطاء بن أبي مسلم،

وثقه ابن جبان وضعفه

جناعة. مجمع

الروائد، الهيثمي،

كتاب الفتن، باب

حرمة دماء المسلمين

وأموالهم وإثم من قتل

مسليماً، ج ٧ ص ٢٩٦،

رقم ١٢٣٠١.

İnsanların Allah'a (cc) Karşı En Taşkını, Harem'de Adam Öldürendir

- Amr b. Şu'ayb'dan, o babasından, o da kendi babasından [ra] rivayetle:

Mekke fethedildiğinde Resûlullah (sas): “Silahlarınızı bırakın. Yalnızca Huzâalar, Beni Bekrlerin onlara yaptıklarından dolayı bunun dışındadır.” buyurdu.

Resûlullah (sas) Huzâalara da ikinci namazına kadar müsaade etti. Sonra onlara da: “Silahlarınızı bırakın!” diye buyurdu.

Huzâalılardan bir adam ertesi gün Benî Bekr'lerden bir adamla Müzdelife'de karşılaştı ve onu öldürdü.

Olayın haberi Resûlullah'a (sas) ulaşınca hutbe için kalktı. Ravi diyor ki: “Resûlullah, Kâbe'ye doğru sırtını dayamıştı. Buyurdu ki:

“Hiç şüphesiz insanların Allah'a karşı en taşkını Allah'ın haremindedir adam öldüren veya katilinden başkasını öldüren ya da Câhiliye zamanından kalma intikamı, kan davası için adam öldürendir.”

Bir adam ayağa kalktı ve: “Falan benim oğlumdur.” dedi.

Resûlullah (sas) sözlerine devam etti:

“İslâm'da, bir insanın babasından ya da baba tarafından akrabasından başkasına intisap edilmesi yoktur. Câhiliye döneminin kötü işleri silinip gitmiştir. Doğan çocuk, yatağın sahibine aittir. Zina edene ise esleb vardır.”

“Esleb de nedir?” diye sorulunca:

“Mahrumiyetliktir.” buyurdu.

٢٠٩

أَعْدَى النَّاسِ عَلَى اللَّهِ مَنْ قَتَلَ فِي الْحَرَمِ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ:

لَمَّا فُتِحَتْ مَكَّةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«كُفُّوا السَّلَاحَ إِلَّا خُرَاعَةً عَنْ بَنِي بَكْرٍ»

فَإِذِنْ لَهُمْ، حَتَّى صَلَّى الْعَصْرَ، ثُمَّ قَالَ: «كُفُّوا السَّلَاحَ»،

فَلَقِيَ رَجُلٌ مِنْ خُرَاعَةَ رَجُلًا مِنْ بَنِي بَكْرٍ، مِنْ غَدٍ، بِالْمُزْدَلِفَةِ،
فَقَتَلَهُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ حَاطِبِيًّا،
فَقَالَ: وَرَأَيْتُهُ وَهُوَ مُسْنِدٌ ظَهْرُهُ إِلَى الْكَعْبَةِ، قَالَ:

«إِنَّ أَعْدَى النَّاسِ عَلَى اللَّهِ مَنْ قَتَلَ فِي الْحَرَمِ، أَوْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ،
أَوْ قَتَلَ بِذُحُولِ الْجَاهِلِيَّةِ» فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ،

فَقَالَ: إِنَّ فُلَانًا ابْنِي،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا دَعْوَةَ فِي الْإِسْلَامِ، ذَهَبَ أَمْرُ الْجَاهِلِيَّةِ، الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ،
وَاللِّعَاهِرِ الْأَثْلَبُ»

قَالُوا: وَمَا الْأَثْلَبُ؟

قَالَ: «الْحَجَرُ»

“Parmakların her birisi için diyet onar onar devedir. Kemiği görünen derin yaraların her birisi için de diyet beşer beşer devedir.” buyurdu.

Ardından devam etti: “Sabah namazından sonra, güneş doğuncaya kadar başka namaz yoktur. İkinci namazından sonra da güneş batıncaya kadar namaz yoktur.”

Şunları da buyurdu: “Kadın halasının ya da teyzesinin üzerine nikâhlanıp bir araya getirilemez. Kocasının izni olmadıkça da malından bir şey vermesi caiz değildir.”^[83]

210

Bir Kissa ve Yalana Müsâmahe Gösterildiği Haller

• Esmâ bt. Yezîd'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] Mudar'ın bölgesine küçük bir birlik gönderdi. Grup geceleyin çölde konakladılar. Sabah olduğunda yakınlarında bir çadır gördüler. Çadırın avlusunda koyunlar vardı.

Adamın yanına vardılar ve ona: “Bizlere kesmemiz için bir koyun verseniz.” dediler. Adam da verdi, bir kısmını pişirip yediler. Sonra adam onlara bir koyun daha çıkardı, beğenmediler.

Adam da dedi ki: “Koyunlarım içerisinde verdiklerimden başka sadece hamile ve damızlık olanlar var.” (Bunun üzerine ağıla) girdiler ve bir koyun tuttular, onu kesip ateşte pişirip yediler. Yaz günüydü, gölgelik hiçbir yer de yoktu.

Dediler ki: “Koyunları gölgelikte duruyor. Halbuki bizler gölgede durmaya bu koyunlardan daha layığız.”

Adamın yanına gittiler ve ona: “Koyunlarını bizim için çıkar da gölgelenelim.” dediler.

⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 264; Ahmed b. Hanbel'in rivayet senedindeki tüm raviler sikadılar. Bkz. el-Heysemî, *Mecmâu'z-Zevâid*, VI, 177 (10262).

قَالَ: «وَفِي الْأَصَابِعِ عَشْرُ عَشْرٍ، وَفِي الْمَوَاضِحِ خَمْسُ خَمْسٍ»
 قَالَ: وَقَالَ: «لَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَدَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَا صَلَاةَ
 بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ»
 قَالَ: «وَلَا تُنْكِحُ الْمَرْأَةَ عَلَى عَمَّتِهَا، وَلَا عَلَى خَالَتِهَا، وَلَا يَجُوزُ
 لِامْرَأَةٍ عَطِيَّةٌ إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا» [٨٣].

٢١٠

قِصَّةٌ، وَمَا يُبَاحُ مِنَ الْكَذِبِ

• عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْنًا إِلَى ضَاحِيَةِ مُضَرٍ،
 فَذَكَرُوا أَنَّهُمْ نَزَلُوا فِي أَرْضٍ صَخْرٍ فَأَصْبَحُوا، فَإِذَا هُمْ بِرَجُلٍ فِي قُبَّةٍ
 لَهُ بِنَائِيهِ غَنَمٌ،

فَجَاءُوا حَتَّى وَقَفُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا: اخْرِزْنَا، فَأَحْرَزَهُمْ شَاةً فَطَبَّخُوا
 مِنْهَا، ثُمَّ أَخْرَجَ إِلَيْهِمْ فَسَخَطُوهَا،

ثُمَّ قَالَ: مَا بَقِيَ فِي غَنَمِي مِنْ شَاةٍ لَحْمٍ إِلَّا شَاةٌ مَاخِضٌ أَوْ فَحْلٌ
 فَسَعَطُوا، فَأَخَذُوا مِنْهَا شَاةً فَلَمَّا أَظْهَرُوا واحْتَرَقُوا وَهُمْ فِي يَوْمٍ صَائِفٍ
 لَا ظِلَّ مَعَهُمْ، قَالُوا: غَنِمْتُهُ فِي مَظَلَّتِهِ،

فَقَالُوا: نَحْنُ أَحَقُّ بِالظِّلِّ مِنْ هَذِهِ الْغَنَمِ، فَجَاءُوهُ

فَقَالُوا: أَخْرِجْ عَنَّا غَنَمَكَ نَسْتَظِلُّ،

٨٣ مسند أحمد، مُسْنَدُ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو

بْنِ الْعَاصِي رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمَا، ج ١١

ص ٢٦٤، رقم ٦٦٨١.

رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَرِجَالُهُ

ثِقَاتٌ. مجمع الروائد،

الهيتمي، كِتَابُ

الْمَغَازِي وَالسِّيَرِ،

بَابُ غَزْوَةِ الْفَتْحِ،

ج ٦ ص ١٧٧، رقم

١٠٢٦٢.

Adam: “Onları çıkartırsanız düşük yaparlar. Ben Allah’a ve Resûlü’ne iman etmiş, namazını kılan, zekâtını veren bir kimseyim.” dedi. (Onu dinlemeyip) koyunlarını çıkardılar. Daha bir saat geçmişti ki koyunlar inlemeye ve düşük yapmaya başladılar. Bunun üzerine adam hızlıca yola çıktı, Peygamber’in [sas] yanına vardı ve olanları anlattı.

Resûlullah [sas] duyduklarından dolayı çok öfkelen-di. Adama: “*Onlar geri dönene dek burada otur.*” buyurdu. Grup geri döndüğünde Resûlullah adamla grubu bir araya topladı. Gruptakiler adamın anlattıklarının teker teker yalanladılar. Resûlullah’ın [sas] öfkesi biraz dindi.

Bunu gören bedevî adam şöyle söyledi: “Allah’a yemin olsun ki benim doğru söylediğimi, sizlerin ise yalancı olduğunuzu Allah biliyor. Umarım Allah [cc], sana bunu haber verir Yâ Resûlullah.” Bu sözlerin üzerine Resûlullah’ın nefsinde bedevînin doğru söylediği belirdi. Gruptakileri birer birer karşısına aldı ve her birini doğru söyleyeceklerine dair yemin ettirdi. Sonunda her biri, bedevî adamın anlattıklarının aynısını anlattı. İşin sonunda Resûlullah [sas] ayağa kalktı ve şöyle buyurdu:

“Kelebeğin ateşe yaklaşması gibi hiçbir şey sizleri yalan söylemeye sevk etmesin. Üç hâl hariç her yalan Âdemoğlu’nun aleyhine yazılır, bu üç hâl de şunlardır: Kocanın arayı bulmak için kansasına yalan söylemesi, bir adamın savaş hilesi olarak söyledikleri ve birisinin iki Müslüman’ın arasını bulmak için yalan söylemesi.”^[84]

84 Taberânî, *el-Mu’ce-mu’l-Kebîr*, c. 24, s. 164, 419. Taberânî’nin ri-vayet senedinde Şehr b. Havşeb sika görülmüşse de onda zayıflık vardır. Hadisin diğer ravileri si-kadırlar. el-Hey-semî, *Mec-mâu’z-Zevâid*, VI, 208 (10354).

فَقَالَ: إِنَّكُمْ مَتَى تُخْرِجُوهَا تَهْلِكُ فَتَطْرَحُ أَوْلَادَهَا، وَإِنِّي رَجُلٌ قَدْ
آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَقَدْ صَلَّيْتُ وَزَكَّيْتُ، فَأَخْرِجُوا غَمَمَهُ فَلَمْ يَلْبَثْ
إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ حَتَّى تَنَاعَرْتُ فَطَرَحْتُ أَوْلَادَهَا، فَاَنْطَلَقَ سَرِيعًا حَتَّى
قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ،

فَغَضِبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَضَبًا شَدِيدًا ثُمَّ قَالَ: «اجْلِسْ
حَتَّى يَرْجِعَ الْقَوْمُ» فَلَمَّا رَجَعُوا جَمَعَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ فَتَوَاتَرُوا عَلَيْهِ كَذِبَ
كَذِبٍ، فَسُرِّي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ قَالَ: أَمَا وَاللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَيَعْلَمُ أَنِّي لَصَادِقٌ
وَأَنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ، وَلَعَلَّ اللَّهَ يُخْبِرُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَوَقَعَ فِي نَفْسِ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَادِقٌ، فَدَعَاهُمْ رَجُلًا رَجُلًا يُنَاشِدُ كُلَّ
رَجُلٍ مِنْهُمْ يُنْشِدُهُ، فَلَمْ يَنْشُدْ رَجُلٌ مِنْهُمْ إِلَّا كَمَا قَالَ الْأَعْرَابِيُّ، فَقَامَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى أَنْ تَتَابَعُوا فِي الْكَذِبِ كَمَا يَتَتَابَعُ الْفَرَّاشُ فِي
النَّارِ، الْكَذِبُ يَكْتُبُ عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا ثَلَاثَ خِصَالٍ: رَجُلٌ يَكْذِبُ
امْرَأَتَهُ لِيَرْضَى عَنْهُ، وَرَجُلٌ يَكْذِبُ فِي خُدْعَةِ حَرْبٍ، وَرَجُلٌ يَكْذِبُ
بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ مُسْلِمَتَيْنِ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمَا»^[٨٤].

٨٤ المعجم الكبير،
الطبراني، عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ،
عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ،
ج ٢٤ ص ١٦٤، رقم
٤١٩. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ،
وَفِيهِ شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ
وَقَدْ وُثِّقَ وَفِيهِ ضَعْفٌ،
وَبَقِيَّةُ رَجَالِهِ ثِقَاتٌ.

مجمع الزوائد،
الهيتمي، بَابُ السَّرَايَا
وَالْبُعُوثِ، بَابٌ فِي
سَرِيَّةٍ إِلَى ضَاجِحَةٍ
مُضَرٍّ، ج ٦ ص ٢٠٨،
رقم ١٠٣٥٤.

İki Şey Vardır ki Allah [cc] Kimi Onların Şerrinden Korursa Cennete Girer

- Benî Zemâ'nın mevlası Temîm b. Yezîd [ra], Resûlullah'ın [sas] sahabîlerinden birinden rivayetle şöyle anlattı:

Resûlullah [sas] bir gün bizlere bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! İki şey vardır ki Allah kimi onların şerrinden korursa cennete girer!”

Ensâr'dan birisi ayağa kalktı ve: “Yâ Resûlullah, bizlere (bu iki şeyin ne olduğunu) söylemeyecek misiniz?”^[85] diye sordu.

Sonra Resûlullah [sas] buyurdu ki: *“İki şey vardır ki Allah, kimi onların şerrinden korursa cennete girer.”* Üçüncüsünü de söyleyecekti ki Resûlullah'ın ashâbı onu [ensar] oturttu ve “Görüyorsun işte! Resûlullah bize bir müjde vermek istiyor ama sen onu engelliyorsun.” dediler. Adam: “Ama ben insanların buna [o iki şey] yaslanmalarından korkuyorum.” dedi.

Sonra şöyle buyurdu: *“Allah; kimi iki çenesi ve iki bacağı arasındakinin şerrinden korursa o kişi cennete girer.”*^[86]

Hız. Yahya [as] ile Alakalı Bir hutbesi

- Ebû Sellâm künyeli Zeyd b. Sellâm'ın, el-Hâris el-Eş'arî'den rivayet ettiğine göre:

Peygamber [sas] şunları anlattı:

“Allah Yahya b. Zekerıyyâ'ya hem kendisinin amel etmesi hem de İsrâiloğulları'na amel etmelerini emretmesi için beş emir verdi.

⁸⁵ Bu ibare şöyle geçer *Müsned*'de: “O İki şeyin ne olduğunu bize haber verdi”. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVIII, 164.

⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVIII, 164.

٢١١

اِثْنَتَانِ مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ

• عَنْ تَمِيمِ بْنِ يَزِيدَ، مَوْلَى بَنِي زَمْعَةَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، ثُمَّ قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، اِثْنَتَانِ مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ»،

قَالَ: فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا تُخْبِرُنَاهُمَا؟ [٨٥]

ثُمَّ قَالَ: «اِثْنَانِ مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ»، حَتَّى إِذَا كَانَتِ الثَّالِثَةُ أَجْلَسَهُ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: تَرَى رَسُولَ اللَّهِ يُرِيدُ يُبَشِّرُنَا فَنَمْنَعُهُ؟ فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّكِلَ النَّاسُ،

فَقَالَ: «اِثْنَتَانِ مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ، وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ» [٨٦].

٢١٢

خُطْبَةٌ يَحْيَى وَخُطْبَتُهُ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

• عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، أَنَّ أَبَا سَلَامٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ الْحَارِثَ الْأَشْعَرِيَّ،

حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ أَمَرَ يَحْيَى بْنَ

زَكَرِيَّا بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ أَنْ يَعْمَلَ بِهَا وَيَأْمُرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَعْمَلُوا بِهَا،

٨٥ تخبرنا ما هما. مسند

أحمد، أحاديث رجال

من أصحاب النبي

صلى الله عليه وسلم،

ج ٣٨ ص ١٦٤، رقم

٢٣٠٦٥.

٨٦ مسند أحمد،

أحاديث رجال من

أصحاب النبي صلى

الله عليه وسلم،

ج ٣٨ ص ١٦٤، رقم

٢٣٠٦٥.

Ancak Yahya [as] ağırdan alınca İsa [as] ona: ‘Allah sana hem amel etmen hem de İsrâiloğulları’na amel etmelerini emretmen için beş emir verdi. Eğer sen onlara bunları emretmezsen, ben emredeceğim.’ dedi.

Hız. Yahya [as]: “Eğer sen emri vermede beni geçersen, yerin dibine geçirilmekten ya da azaplandınılmaktan korkarım.” diye cevap verdi.

Ardından insanları Beytülmakdis’e topladı. Mescid tıklım tıklım doldu. Mahfillere oturdular ve Hız. Yahya [as] konuşmaya başladı: ‘Allah bana, amel etmem ve sizlere de amel etmenizi emretmem için beş emir verdi. Bunların ilki Allah’a kulluk etmeniz ve O’na hiçbir şeyi ortak koşturmanızdır. Allah’a ortak koşanın misali şöyledir: Bir kimse kendi saf malından altınla ya da gümüşle kendisine bir köle satın alır ona der ki: ‘Bu benim evim, bu da işim. Çalış, kazandığını getir ve böylece bana hizmet et.’ Bu köle de çalışır ancak kazancını başkasına verir. İçinizden kim kölesinin böyle yapmasından razı olur ki?

Allah’ın sizlere ikinci emri ise namazdır. Namaz kılariken başka şeylere iltifat etmeyin. Çünkü Allah [cc], namazdaki kulu başka şeylere iltifat etmedikçe yüzünü kulunun yüzüne diker.

Sizlere üçüncü emrim, oruçtur. Oruç tutan kimsenin misali, bir grup içerisindeki yanında içinde misk olan bir kese bulunduran adamın misali gibidir. Diğerleri bunu garipseler ya da kokudan dolayı ondan hoşlanırlar. Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha hoştur.

Sizlere sadakayı emrediyorum. Sadaka veren kimsenin misali, düşmana esir düşen elleri boynuna bağlanmış, boynu vurulmak üzere getirilen bir adamın düşmanlarına: ‘Beni salıvermeniz için sizlere az çok miktarda fidye versem?’ diyen ve böylece fidye karşılığı kendini kurtaran bir adamın misali gibidir.

وَأَنَّهُ كَادَ أَنْ يُنَاطِيَ بِهَا، فَقَالَ عِيسَى: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَكَ بِخَمْسِ
كَلِمَاتٍ لِتَعْمَلَ بِهَا وَتَأْمُرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَعْمَلُوا بِهَا، فَمَا أَنْ تَأْمُرَهُمْ،
وَمَا أَنَا أَمُرُهُمْ،

فَقَالَ يَحْيَى: أَخَشَى أَنْ سَبَقْتَنِي بِهَا أَنْ يُخَسَفَ بِي أَوْ أُعَذَّبَ،

فَجَمَعَ النَّاسَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَامْتَلَأَ الْمَسْجِدُ وَقَعَدُوا عَلَى
الشُّرَفِ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ أَنْ أَعْمَلَ بِهِنَّ، وَأَمُرُكُمْ
أَنْ تَعْمَلُوا بِهِنَّ: أَوَّلُهُنَّ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَإِنَّ مَثَلَ
مَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ اشْتَرَى عَبْدًا مِنْ خَالِصٍ مَالِهِ بِذَهَبٍ أَوْ
وَرِقٍ، فَقَالَ: هَذِهِ دَارِي وَهَذَا عَمَلِي فَأَعْمَلْ وَأَدِّ إِلَيَّ، فَكَانَ يَعْمَلُ
وَيُؤَدِّي إِلَى غَيْرِ سَيِّدِهِ، فَأَيُّكُمْ يَرْضَى أَنْ يَكُونَ عَبْدُهُ كَذَلِكَ؟

وَأَنَّ اللَّهَ أَمَرَكُمْ بِالصَّلَاةِ، إِذَا صَلَّيْتُمْ فَلَا تَلْتَفِتُوا فَإِنَّ اللَّهَ يَنْصِبُ
وَجْهَهُ لَوَجْهِ عَبْدِهِ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ،

وَأَمُرُكُمْ بِالصِّيَامِ، فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ فِي عِصَابَةٍ مَعَهُ صُرَّةٌ
فِيهَا مِسْكٌ، فَكُلُّهُمْ يَعْجَبُ أَوْ يُعْجِبُهُ رِيحُهَا، وَإِنَّ رِيحَ الصَّائِمِ أَطْيَبُ
عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ،

وَأَمُرُكُمْ بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَسْرَهُ الْعَدُوَّ، فَأَوْثَقُوا
يَدَهُ إِلَى عُنُقِهِ وَقَدَّمُوهُ لِيَضْرِبُوا عُنُقَهُ، فَقَالَ: أَنَا أَفْدِيهِ مِنْكُمْ بِالْقَلِيلِ
وَالكَثِيرِ، فَفَدَى نَفْسَهُ مِنْهُمْ،

Sizlere; Allah'ı anmanızı ve zikretmenizi emrediyorum. Bunun misali de düşman tarafından kovalanan bir adamın sağlam bir kaleye sığınarak kendini onlardan koruması gibidir. İşte kul da bu şekilde Allah'ı andığında kendini şeytandan korur.”

Hız. Peygamber (sâs) ardından şöyle buyurdu:

“Ben de sizlere Allah'ın bana emrettiği şu beş şeyi emrediyorum: Dinlemek, itaat etmek, cihad, hicret ve cemaat. Cemaatten bir kanş bile uzaklaşan artık İslâm bağına boynundan çıkarmıştır. Geri dönen kişi bunun dışındadır. Kim de cahiliye davası güderse muhakkak ki cehennem taşlanındandır.”

Bir sahâbî: “Yâ Resûlullah, namaz kılıp oruç tutsa bile mi?” diye sorunca, buyurdu ki:

“Namaz kılıp oruç tutsa bile. Ey Allah'ın kullan, sizleri Müslümanlar, müminler diye isimlendiren Allah'ın çağrısıyla çağının!”^[87]

213

Muhkem ile Amel Edip Müteşâbihi Havale Edin

- Amr b. Şu'ayb babasından, o da kendi babasından (ra) rivayetle:

Peygamber (sâs) itişip kakışarak birbirleriyle çekişen bir grubu işitince buyurdu ki:

“Sizden öncekiler de bu sebeple helâk oldular. Allah'ın kitabının bir kısmını, bir kısmıyla çarpıştırıyorlardı. Ancak Allah'ın kitabındaki âyetler, birbirlerini tasdik eder bir halde indi. Bir kısmını bir kısmı ile yalanlamayın! Kur'an'dan bir şey biliyorsanız söyleyin. Bilmediklerinizi de bilenine bırakın.”^[88]

⁸⁷ Tirmizî, *Emsâl*, 2863; Hâkim, *Savm*, 1534.

⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 354.

وَأْمُرْكُمْ أَنْ تَذْكُرُوا اللَّهَ فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ خَرَجَ الْعَدُوُّ
فِي أَثَرِهِ سِرَاعًا حَتَّى إِذَا أَتَى عَلَى حِصْنٍ حَصِينٍ فَأَحْرَزَ نَفْسَهُ مِنْهُمْ،
كَذَلِكَ الْعَبْدُ لَا يُحْرِزُ نَفْسَهُ مِنَ الشَّيْطَانِ إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ»،
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«وَأَنَا أْمُرْكُمْ بِخَمْسٍ اللَّهُ أَمَرَنِي بِهِنَّ، السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ وَالْجِهَادُ
وَالْهِجْرَةُ وَالْجَمَاعَةُ، فَإِنَّهُ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ قِيدَ شِبْرٍ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ
الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ إِلَّا أَنْ يَرْجِعَ، وَمَنْ ادَّعَى دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ فَإِنَّهُ مِنْ
جُنَا جَهَنَّمَ»،

فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ؟ قَالَ:
«وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ، فَادْعُوا بِدَعْوَى اللَّهِ الَّذِي سَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ
الْمُؤْمِنِينَ، عِبَادَ اللَّهِ^[٨٧]».

٢١٣

اعْمَلُوا بِالْمُحْكَمِ وَفَوِّضُوا الْمُتَشَابِهَ

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ:

سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمًا يَتَدَارَعُونَ، فَقَالَ:
«إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا، ضَرَبُوا كِتَابَ اللَّهِ بَعْضُهُ
بِبَعْضٍ، وَإِنَّمَا نَزَلَ كِتَابُ اللَّهِ يُصَدِّقُ بَعْضُهُ بَعْضًا، فَلَا تُكَذِّبُوا بَعْضُهُ
بِبَعْضٍ، فَمَا عَلِمْتُمْ مِنْهُ فَقُولُوا، وَمَا جَهِلْتُمْ، فَكَلِمَةُ إِلَى عَالِمِهِ^[٨٨]».

٨٧ سنن الترمذي، أبواب الأُمثال، باب ما جاء في مثل الصلوة والصيام والصدقة، ج ٥ ص ١٤٨، رقم ٢٨٦٣. المستدرک، الحاکم، کتاب الصوم، ج ١ ص ٥٨٢، رقم ١٥٣٤. ٨٨ مسند أحمد، مسند عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما، ج ١١ ص ٣٥٤، رقم ٦٧٤١.

Allah [cc] Temizdir, Yalnız Temiz Olanı Kabul Eder

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Ey insanlar! Allah temizdir, yalnız temiz olanı kabul eder. Allah [cc]; müminlere, resûllerine emrettiklerini emretti. Allah [cc] buyurdu ki: “Ey resûller! Helâl ve hoş şeylerden yiyin, güzel işler yapın çünkü ben ne yaparsanız tamamen bilirim.” [Mü'minûn 23/51] “Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyin.” [Bakara 2/172]

Sonra bir adamı anlattı. Adam saçları dağılmış, üstü başı toz toprak içerisinde uzun bir yolculukta iken ellerini semâya doğru uzatır ve: ‘Ya Rabbi! Ya Rabbi!’ der. Ancak yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, gıdası haram. Böyle birisinin duası nasıl makbûl olur?”^[89]

İnsanların Hayırlısı ve Şerlisi

- Ebû Sa'îd el-Hudrî'den [ra] rivayetle:

Tebûk yılıydı. Resûlullah [sas] bir hurma ağacına yaslanmış olduğu halde insanlara hitaben şöyle buyurdu:

“Dikkat buyurun! Sizlere insanların hayırlısı ve şerlisini haber veriyorum.

Bir adam, ölüm ona gelene dek Allah yolunda atının ya da devesinin üzerinde yahut yürüyerek çalışırsa muhakkak ki insanların hayırlılarından. Bir adam da günahkâr, cürethâr olup Allah'ın kitabını okur ve (ondan bir şey alamayarak) günahlarından ötürü de pişman olmazsa işte bu adam da insanların şerlilerindendir.”^[90]

⁸⁹ Müslim, Zekât, 1015; Ahmed b. Hanbel, Müsned, XIV, 90.

⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, Müsned, XVIII, 107.

٢١٤

إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا، إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} [المؤمنون: ٥١] وَقَالَ: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ} [البقرة: ١٧٢]

ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟ [٨٩]»

٢١٥

خَيْرُ النَّاسِ وَشَرُّهُمْ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ تَبُوكَ خَطَبَ النَّاسَ وَهُوَ مُسْنِدٌ ظَهْرُهُ إِلَى نَخْلَةٍ، فَقَالَ:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ وَشَرِّ النَّاسِ، إِنَّ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ:

رَجُلًا عَمِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَلَى ظَهْرِ فَرَسِهِ أَوْ عَلَى ظَهْرِ بَعِيرِهِ، أَوْ عَلَى قَدَمَيْهِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ، وَإِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ: رَجُلًا فَاجِرًا جَرِيئًا، يَقْرَأُ كِتَابَ اللَّهِ وَلَا يَرْعَوِي إِلَى شَيْءٍ مِنْهُ [٩٠]».

٨٩ صحيح مسلم، كتاب الزكاة، باب قبول الصدقة من الكسب الطيب وتزيينها، ج ٢ ص ٧٠٣، رقم ١٠١٥. مسند أحمد، مُسْنَدُ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ١٤ ص ٩٠، رقم ٨٣٤٨. ٩٠ مسند أحمد، مُسْنَدُ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ١٨ ص ١٠٧، رقم ١١٥٤٩.

Gönül Hoşluğu ile Olmadıkça Bir Kimsenin Malı Diğerine Helal Olmaz

- Amr b. Yesribî ed-Damrî'den [ra] rivayetle:

Resûlullah'ın [sas] Minâ'daki hutbesine şahit oldum. Hutbesinde buyurdu ki:

“Gönül hoşnutluğu ile olmadıkça bir kimseye kardeşinin malı helal olmaz.”

Bunu duyduğumda dedim ki: “Yâ Resûlullah! Amcamın oğlunun koyunları ile karşılaşsam da içinden bir koyun alsam ve kessem, ne dersin? Benim üzerime bundan dolayı bir vebal var mıdır”

Buyurdu ki: “Üzerinde şefre (kesilecek bıçağı) ve zinad (pişirilecek edavatı) bulunan bir koyuna rast gelsen bile ona ellememelisin.”^[91]

Övmekten Sakının! Zîra (Övme) Katletmektir

- Ma'bed el-Cühenî'den [ra] rivayetle:

Mu'aviye'nin Hz. Peygamber'den [sas] rivayeti az idi. Hutbe okuması da pek yoktu. Okuduğu nadir hutbelerin birinde şu hadisi zikretmişti: Resûlullah'ı şöyle buyururken işittim:

“Dünya malı, tatlıdır, yeşildir (insanı kendine çeker). Kim ondan hakkı ile alırsa Allah Azze ve Celle onu bereketlendirir. Allah kimin için hayır murad ederse onu dinde fakih kılar. Bir kimseyi övmekten sakının! Çünkü bu, o kişiyi katletmektir.”^[92]

⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV, 239.

⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVIII, 109.

٢١٦

لَا يَحِلُّ لِأَمْرِي مَالٌ غَيْرُهُ إِلَّا بِرِضَاهُ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ يَثْرِيبٍ الضَّمَرِيِّ، قَالَ:

شَهِدْتُ خُطْبَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنَى، فَكَانَ فِيهَا خَطَبٌ بِهِ أَنْ قَالَ:

«وَلَا يَحِلُّ لِأَمْرِي مِنْ مَالِ أَخِيهِ إِلَّا مَا طَابَتْ بِهِ نَفْسُهُ»

قَالَ: فَلَمَّا سَمِعْتُ ذَلِكَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ لَوْ لَقِيتُ غَنَمَ

ابْنِ عَمِّي فَأَخَذْتُ مِنْهَا شَاةً فَأَجْتَرْتُهَا؟ هَلْ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْءٌ؟

قَالَ: «إِنْ لَقِيتَهَا نَعَجَةً تَحْمِلُ شَفْرَةً وَزَنَادًا فَلَا تَمَسَّهَا»^[٩١].

٢١٧

إِيَّاكُمْ وَالْمَدْحَ فَإِنَّهُ الذَّبْحُ

• عَنْ مَعْبِدِ الْجُهَنِيِّ، قَالَ:

سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ وَكَانَ قَلِيلَ الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، وَكَانَ قَلَمًا خَطَبَ إِلَّا ذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ فِي خُطْبَتِهِ، سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«إِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلُوْ خَضِرٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ، بَارَكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

لَهُ فِيهِ، وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا، يُفَقِّهُهُ فِي الدِّينِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمَدْحَ فَإِنَّهُ

الذَّبْحُ»^[٩٢].

٩١ مسند أحمد، مُسْنَدُ

الْمَكِّيِّينَ، حَدِيثُ

عَمْرِو بْنِ يَثْرِيبٍ،

ج ٢٤ ص ٢٣٩، رقم

١٥٤٨٨.

٩٢ مسند أحمد، مُسْنَدُ

الشَّامِيِّينَ، حَدِيثُ

مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ،

ج ٢٨ ص ١٠٩، رقم

١٦٩٠٣.

Yalan Şahitlik Allah'a [cc] Şirk Koşmaya Denktir

- Eymen b. Hureym'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Yalan şahitlik, Allah’a şirk ile denktir.” Üç kez bu sözünü tekrar ettikten sonra “O halde o putlardan, o pislikten kaçının! Yalan sözden kaçının!” [Hac 22/30] ayetini okudu.^[93]

Nesebi Kesik, Mağlub ve Pehlivan Kimdir?

- Resûlullah'ın hutbesine şahit olmuş bir adamdán, Ebû Hasbe ya da İbn Hasbe'nin rivayet etmesiyle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Rukûb (beklentisi olan) nedir, biliyor musunuz?”

Ashâb: “Evladı olmayandır.” dediler.

Resûlullah [sas] buyurdu ki: “Beklentisi olan hep bekleyecektir. Çocuğu olup da ölen ancak ahirette çocuklarından kendisi adına hiçbir şey kalmayandır.”

Buyurdu ki: “Sa'lûk (biçare yoksul) olan nedir?”

“Malı olmayandır.” dediler.

Peygamber [sas] buyurdu ki: “Yoksul hep yoksun olacaktır. Malı olup da ölen ancak ahirette malından kendisine hiçbir fayda kalmayandır.”

Tekrar sordu: “Pehlivan kimdir?”

“Yenilgisiz olandır.” dediler.

⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIX, 145.

٢١٨

عَدَلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ إِشْرَاكَ بِاللَّهِ

• عَنْ أَيْمَنَ بْنِ حُرَيْمٍ، قَالَ:

قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا، فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، عَدَلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ إِشْرَاكَ بِاللَّهِ «ثَلَاثًا، ثُمَّ قَرَأَ:

{فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ [الحج: ٣٠]} [٩٣].

٢١٩

الرَّقُوبُ وَالصُّغْلُوكُ وَالصَّرْعَةُ

• عَنْ أَبِي حَضَبَةَ أَوْ ابْنِ حَضَبَةَ عَنْ رَجُلٍ شَهِدَ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ:

فَقَالَ: «تَدْرُونَ مَا الرَّقُوبُ؟»،

قَالُوا: الَّذِي لَا وَلَدَ لَهُ،

فَقَالَ: «الرَّقُوبُ كُلُّ الرَّقُوبِ، الرَّقُوبُ كُلُّ الرَّقُوبِ، الرَّقُوبُ كُلُّ

الرَّقُوبِ الَّذِي لَهُ وَلَدٌ فَمَاتَ وَلَمْ يُقَدِّمْ مِنْهُمْ شَيْئًا»

قَالَ: «تَدْرُونَ مَا الصُّغْلُوكُ؟»،

قَالُوا: الَّذِي لَيْسَ لَهُ مَالٌ،

قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصُّغْلُوكُ كُلُّ الصُّغْلُوكِ،

الصُّغْلُوكُ كُلُّ الصُّغْلُوكِ، الَّذِي لَهُ مَالٌ فَمَاتَ، وَلَمْ يُقَدِّمْ مِنْهُ شَيْئًا»

قَالَ: ثُمَّ قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا الصَّرْعَةُ؟»

قَالَ:، قَالُوا: الصَّرِيعُ،

٩٣ مسند أحمد، حديث

أَيْمَنَ بْنِ حُرَيْمٍ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ج ٢٩

ص ١٤٥، رقم ١٧٦٠٣

Buyurdu ki: “Asıl pehlivan (kahraman), öfkesinin şiddetinden tüyleri diken diken saçları dimdik, yüzü de kıpkırmızı olduğu halde sinirine hakim olup öfkesini yenendir. Bir adam öfkelenir, öfkesi iyice şiddetlenir, yüzü kızarır, tüyleri diken diken olur da öfkesini yener.”^[94]

220

Güzel Yoldan Talep Edin

• Huzeyfe’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) ayağa kalktı: “Bana gelin!” diyerek insanları çağırdı. İnsanlar da yanına geldiler ve oturdular. Buyurdu ki:

“Alemlerin Rabbinin elçisi Cibrîl kalbime şöyle vahyetti: Hiçbir nefis nızkını tamamlamadıkça ölmez. Rızkının tamamlanması yavaş dahi olsa bu böyledir. Allah’tan korkun ve nızkınızı güzel yoldan talep edin. Rızıklanmanızın yavaşlığı sizleri sakın nızkı elde etmek için Allah’a isyana yöneltmesin. Allah katında olana, ancak O’na itaat etmekle nâil olabilirsiniz.”^[95]

• Ebû Hüreyre’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey insanlar! Gerçek zenginlik mal çokluğu değil, gönül zenginliğidir. Allah Azze ve Celle kuluna yazdığı nızkı elbette tamamlar. Sizler de nızkınızı güzel yoldan talep edin. Helal olandan alın, haram kılınanları bırakın.”^[96]

94 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVIII, 38. Hüseyin dedi ki: “Senette meçhul kabul edilen Ebû Hisne – ya da İbn Hisne- yer almaktadır. Diğer raviler sikadılar.” el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, III, 11.

95 Bezzar, *Müsned*, VII, 315. el-Heysemî şöyle der: “Bezzar’ın senedinde Kudâme b. Zaide b. Kudâme yer alır. Bu kişinin biyografisini/tercemesini bulamadım. Senetteki diğer raviler sikadılar.” Bkz. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, IV, 71.

96 Bezzar, *Müsned*, XI, 461. el-Heysemî şöyle der: “Ebû Ya’lâ’nın rivayet senedinde Kesîr b. es-Salb’in mevlası Ubeyd b. Nistâs bulunmaktadır. Onun biyografisini [mütercemini] bulamadım. Senetteki diğer raviler sikadılar.” Bkz. *Mecmau’z-Zevâid*, IV, 70.

قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصُّرْعَةُ كُلُّ الصُّرْعَةِ، الصُّرْعَةُ كُلُّ الصُّرْعَةِ، الرَّجُلُ يَعْصِبُ فَيَشْتَدُّ غَضَبُهُ، وَيَحْمَرُّ وَجْهُهُ، وَيَقْشَعِرُّ شَعْرُهُ، فَيَصْرَعُ غَضَبُهُ»^[٩٤].

٢٢٠

أَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ

• عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا النَّاسَ، فَقَالَ: «هَلُمُّوا إِلَيَّ» فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ فَجَلَسُوا فَقَالَ:

«هَذَا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ جَبْرِيلُ نَفَثَ فِي رَوْعِي أَنَّهُ لَا تَمُوتُ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا، وَإِنْ أَبْطَأَ عَلَيْهَا، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، وَلَا يَحْمِلَنَّكُمْ اسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ أَنْ تَأْخُذُوهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُنَالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِطَاعَتِهِ»^[٩٥].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ الْغِنَى لَيْسَ عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُؤَفِّي عَبْدَهُ مَا كَتَبَ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ فَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، خُذُوا مَا حَلَّ، وَدَعُوا مَا حُرِّمَ»^[٩٦].

٩٤ مسند أحمد، أحاديث رجال من أصحاب النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ج ٣٨ ص ١٩٧، رقم ٢٣١١٥ رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَفِيهِ أَبُو حُصَيْنَةَ - أَوْ ابْنُ حُصَيْنَةَ - قَالَ: الْحُسَيْنِيُّ: مَجْهُولٌ. وَبَقِيَّةُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ. مجمع الزوائد، الهيثمي، باب فيمن لم يقدم ولدا ولا غيره، ج ٣ ص ١١، رقم ٤٠٠٣.

٩٥ مسند البزار، مُسْنَدُ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَاصِمٌ عَنْ زُرْعَانَ حُذَيْفَةَ، ج ٧ ص ٣١٥، رقم ٢٩١٤. رَوَاهُ الْبَزَّازُ، وَفِيهِ قُدَامَةُ بْنُ زَائِدَةَ بْنِ قُدَامَةَ، وَلَمْ أَجِدْ مَنْ تَرْجَمَهُ، وَبَقِيَّةُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ. مجمع الزوائد، الهيثمي، كتاب البيوع، باب الإقصاد في طلب الرزق، ج ٤ ص ٧١، رقم ٦٢٨٧.

٩٦ مسند البزار، شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، ج ١١ ص ٤٦١، رقم ٦٥٨٣. رَوَاهُ أَبُو يَغْلَى، وَفِيهِ عُثَيْدُ بْنُ نِسْطَاسٍ مَوْلَى كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ، وَلَمْ أَجِدْ مَنْ تَرْجَمَهُ، وَبَقِيَّةُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ. مجمع الزوائد، الهيثمي، كتاب البيوع، باب الإقصاد في طلب الرزق، ج ٤ ص ٧٠، رقم ٦٢٨٦.

Sizlerden Birileri Ecelini İster Gibi Rızkını İster

- Abdullah b. Hasan b. Ali'den, o da babasından rivayetle:

Resûlullah (sas) Tebûk Gazvesi günü minbere çıktı, Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Allah'a yemin olsun ki ben sizlere Allah'ın sizlere emrettiklerini emrediyor ve Allah'ın sizleri nehyettiklerinden nehyediyorum. Rızkınızı talep etmede güzel davranın, helal yolları kullanın.

Ebû'l-Kâsım'ın nefsi elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki sizler ölümü ister gibi rızkınızı istiyorsunuz. Eğer rızkınızı elde etmede güçlük yaşarsanız yapmanız gereken Allah Azze ve Celle'ye itaat ederek onu talep etmek, aramaktır.”^[97]

Resûlullah'ın (sas) Nasihatlerinden

- Ebû Rühm es-Semâ'î'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Hırsızlığın en kötüsü, idarecinin sözlerini çalmaktır. (Yani onun adına konuştuğunu söyleyerek halkı aldatmasıdır.) Hataların en büyüğü, haksız yere bir Müslüman'ın malını almaktır. Hastayı ziyaret etmek iyiliklerdendir. Ziyaretin tamamlanması, elini hastanın üzerine koyarak ona halini sorman iledir.

Şefaatin en hayırlısı, iki kişinin nikâhına aracılık yaparak onları birleştirmendir. Elbiseyi güzel şekilde giymek, ne-bilerin yaptığı gibi elbise giyerken üstünü altından önce giymektir. Dualara icabet edilen zamanlardan biri de hapsirdiğin zamandır.”^[98]

⁹⁷ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Ke-bîr, III, 84.

⁹⁸ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Ke-bîr, XXII, 336

٢٢١

إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَطْلُبُهُ رِزْقُهُ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ يَوْمَ غَزْوَةِ تَبُوكَ،

فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَمْرُكُمْ إِلَّا بِمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ بِهِ، وَلَا

أَنْهَاكُمْ إِلَّا عَمَّا نَهَاكُمُ اللَّهُ عَنْهُ، فَاجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ،

فَوَالَّذِي نَفْسُ أَبِي الْقَاسِمِ بِيَدِهِ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَطْلُبُهُ رِزْقُهُ كَمَا يَطْلُبُهُ

أَجَلُهُ، فَإِنْ تَعَسَّرَ عَلَيْكُمْ شَيْءٌ مِنْهُ فَاطْلُبُوهُ بِطَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ [٩٧].»

٢٢٢

مِنْ نَصَائِحِ الْعَظِيمَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنْ أَبِي رُحْمٍ السَّمَاعِيِّ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ مِنْ أَسْرَقِ الشُّرَاقِ مَنْ يَسْرِقُ لِسَانَ الْأَمِيرِ، وَإِنْ مِنْ أَعْظَمِ

الْخَطَايَا مَنْ اقْتَطَعَ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ، وَإِنْ مِنَ الْحَسَنَاتِ عِيَادَةُ

الْمَرِيضِ، وَإِنْ مِنْ تَمَامِ عِيَادَتِهِ أَنْ تَضَعَ يَدَكَ عَلَيْهِ وَتَسْأَلَهُ كَيْفَ هُوَ،

وَإِنْ مِنْ أَفْضَلِ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي نِكَاحٍ حَتَّى

تَجْمَعَ بَيْنَهُمَا، وَإِنْ مِنْ لَيْسَةِ الْأَنْبِيَاءِ الْقَمِيصُ قَبْلَ السَّرَاوِيلِ، وَإِنْ مِمَّا

يُسْتَجَابُ بِهِ عِنْدَ الدُّعَاءِ الْعُطَاسُ [٩٨].»

٩٧ المعجم الكبير،

الطبراني، حَسَنُ بْنُ

حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ٣

ص ٨٤، رقم ٢٧٣٧

٩٨ المعجم الكبير،

الطبراني، مَنْ يَكْنَى أَبَا

رُحْمٍ أَبُو رُحْمٍ الشُّمَعِيُّ

وَيُقَالُ السَّمَاعِيُّ،

ج ٢٢ ص ٣٣٦، رقم

٨٤٣

Resûlullah'ın (sâs) Mu'âz'a Tavsiyeleri

• Mu'âz'dan (râ) rivayetle:

Resûlullah (sâs) bana on sözü tavsiye etti, buyurdu ki:

“Öldürülse de yakılsan da Allah’a bir şeyi ortak koşma! Sana ehlinden ve malından çıkmanı emretseler dahi ailenden anne babana saygısızlık etme ve onlara isyan etme! Bilerek farz namazını sakın terk etme! Kim kasten farz namazını terk ederse Allah’ın emânı ondan berî olur. Sakın içki içme! Çünkü içki, tüm çirkinliklerin başıdır. Her türlü gûnahtan sakın! Çünkü günah Allah’ın gazabının inmesine neden olur. İnsanların hepsi ölse dahi sen sakın savaştan kaçma! Halka salgın bir hastalık isabet ettiğinde sen de içlerindeysen yerinde kal, orada dur! Allah’ın sana ihsan ettiği maldan aile fertlerinin ihtiyaçlarına harca! Onları (aile fertlerini) terbiye etmek için sopanı (elini) kaldırma ve onları Allah hakkında uyar! [99]

Resûlullah'ın (sâs) Ebû Zer'e Tavsiyeleri

• Ebû Zer'den (râ) rivayetle:

“Halîlim Resûlullah (sâs) bana; hiçbir kınayıcının beni Allah yolundan alıkoymamasını, malî bakımdan kendimden daha aşağıda olanlara bakmamı, yukarıda olanlara bakmamamı, fakirleri sevmemi, onlarla yakınlık kurmamı, acı olsa bile hakkı söylememi, terk edilesem de sıla-i rahimi terk etmememi, insanlardan bir şey istemememi ve cennet hazinelerinden olan ‘Lâ Havle ve lâ Kuvvete illâ billâhi'l-Aliyyil’Azîm’ zikrini çoğaltmamı tavsiye etti.” [100]

99 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVI, 392.

100 Taberânî, *el-Mu'cemu's-Sağır*, II, 48. “Taberânî'nin rivayet senedinde Ebû Cûdî yer almaktadır. Ben böyle birini bilmiyorum. Senetteki diğer raviler ise sika-dırlar.” el-Hey-semî, *Mec-mau'z-Zevâid*, IV, 217

٢٢٣

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذٍ

• عَنْ مُعَاذٍ قَالَ:

أَوْصَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشْرِ كَلِمَاتٍ قَالَ:
«لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا وَإِنْ قُتِلْتَ وَحُرِّقْتَ، وَلَا تَعُقَنَّ وَالِدَيْكَ، وَإِنْ
أَمَرَكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ، وَلَا تَتْرُكَنَّ صَلَاةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّدًا؛
فَإِنْ مَنْ تَرَكَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئْتُ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ، وَلَا تَشْرَبَنَّ
خَمْرًا؛ فَإِنَّهُ رَأْسُ كُلِّ فَاحِشَةٍ، وَإِيَّاكَ وَالْمَعْصِيَةَ؛ فَإِنَّ بِالْمَعْصِيَةِ حَلَّ
سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِيَّاكَ وَالْفِرَارَ مِنَ الرَّحْفِ وَإِنْ هَلَكَ النَّاسُ،
وَإِذَا أَصَابَ النَّاسَ مَوْتَانُ وَأَنْتَ فِيهِمْ فَاثِبْتُ، وَأَنْفِقْ عَلَى عِيَالِكَ مِنْ
طَوْلِكَ، وَلَا تَرْفَعْ عَنْهُمْ عَصَاكَ أَدْبًا وَأَخْفَهُمْ فِي اللَّهِ [٩٩].»

٢٢٤

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي ذَرٍّ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا تَأْخُذَنِي فِي اللَّهِ
لَوْمَةً لَأَيْمٍ، وَأَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنِّي، وَلَا أَنْظُرُ إِلَى مَنْ هُوَ
فَوْقِي، وَأَوْصَانِي بِحُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالْدُّنُوِّ مِنْهُمْ، وَأَوْصَانِي بِقَوْلِ الْحَقِّ
وَإِنْ كَانَ مُرًّا، وَأَوْصَانِي بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنْ أَدْبَرْتُ، وَأَوْصَانِي أَنْ لَا
أَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا، وَأَوْصَانِي أَنْ أَسْتَكْثِرَ مِنْ قَوْلٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا
بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ؛ فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ [١٠٠].»

٩٩ مسند أحمد، حديث

مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، ج ٣٦

ص ٣٩٢، رقم ٢٢٠٧٥.

١٠٠ المعجم الصغير،

الطبراني، من اسمه

القباسم، ج ٢ ص ٤٨،

رقم ٧٥٨. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ أَبُو

الْجُودِيِّ، وَلَمْ أَعْرِفْهُ،

وَبَقِيَّةُ رَجَالِهِ ثِقَاتٌ.

مجمع الزوائد،

الهيتمي، كتاب

الْوَصَايَا، ثَابِتٌ وَصِيَّتُهُ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ج ٤

ص ٢١٧، رقم ٧١١٦.

Resûlullah'ın (sâs) Bir Adama Tavsiyesi

- Resûlullah'ın (sâs) mevlası Ümeyme'den (râ) rivayetle:

Resûlullah abdest alıyor, ben de O'na su döküyordum. Bir adam içeri girdi ve: "Bana tavsiyede bulun." dedi.

Buyurdu ki: *"Kesilsen de ateşte yakılsan da Allah'a bir şeyi ortak koşma! Senden aileni bırakmanı ve dünyanı terk etmeni isteseler dahi ailene isyan etme! Her türlü şerrin başı olan içkiyi sakın içme! Kasten bir namazını bile terk etme! Kim böyle yaparsa Allah'ın emânı ve Resûlünün emânı ondan berî olur. Savaş günü sakın kaçma! Kim böyle yaparsa Allah'ın gazabı ona döner, onun bannağı cehennem olur. Bu ne kötü bir sondur!*

Toprağının sınırlarını (haksızlıkla) artırma! Kim böyle yaparsa kıyamet günü gasbettiği toprağın yedi kat miktan boyuna dolanarak getirilir. Allah'ın sana ihsan ettiği maldan aile fertlerinin ihtiyaçlarına harca! Onları (aile fertlerini) terbiye etmek için asanı ortadan kaldırma ve onları Allah hakkında uyar!"^[101]

¹⁰¹ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, XXIV, 190. Taberânî'nin rivayet sene-dinde Yezîd b. Sinan er-Rehâvî yer alır. Buhârî ve diğerleri onu sika kabul ederler. Çoğunluk ise onu zayıf görürler. Senetteki diğer raviler sikadılar. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, IV, 217 (7117).

٢٢٥

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ

• عَنْ أُمِّمَةَ، مَوْلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ:

كُنْتُ أَصُوبُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءَهُ فَدَخَلَ
رَجُلٌ فَقَالَ: أَوْصِنِي،

فَقَالَ: «لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَإِنْ قُطِّعَتْ وَحُرِّقَتْ بِالنَّارِ، وَلَا
تَعْصِيَنَّ وَالِدَيْكَ وَإِنْ أَمَرَكَ أَنْ تُخَلِّيَ عَنْ أَهْلِكَ وَدُنْيَاكَ فَتُخَلِّهِ، وَلَا
تُشْرِبَنَّ خَمْرًا فَإِنَّهَا رَأْسُ كُلِّ شَرٍّ، وَلَا تَتْرُكَنَّ صَلَاةَ مُتَعَمِّدًا، فَمَنْ فَعَلَ
ذَلِكَ بَرِئْتُ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ، وَلَا تَفِرَنَّ يَوْمَ الرَّحْفِ، فَمَنْ
فَعَلَ ذَلِكَ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ، وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبَنَسَ الْمَصِيرُ،

وَلَا تَزْدَادَنَّ فِي تُحُومِ أَرْضِكَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ يَأْتِي بِهِ عَلَى رَقَبَتِهِ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ مِقْدَارِ سَبْعِ أَرْضِينَ، وَأَنْفَقَ عَلَى أَهْلِكَ مِنْ طَوْلِكَ، وَلَا
تَرْفَعْ عَصَاكَ عَنْهُمْ، وَأَخَفَهُمْ فِي اللَّهِ^[١٠١]».

١٠١ المعجم الكبير،
الطبراني، أُمِّمَةُ
مَوْلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

، ج ٢٤ ص ١٩٠،
رقم ٤٧٩. رَوَاهُ
الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ نَزِيدُ
بْنِ سِنَانٍ الرَّهَاطِيُّ
وَتَقَّةُ الْبُخَارِيُّ وَغَيْرُهُ،
وَالْأَكْثَرُ عَلَى تَضْعِيفِهِ،
وَبَيَّيْنَهُ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ.

مجمع الزوائد،
الهيتمي، كتاب
الْوَصَايَا، بَابُ وَصِيَّةِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

ج ٤ ص ٢١٧، رقم
٧١١٧.

Resûlullah'ın [sas] Abdullah b. Mes'ûd'a Tavsiyesi

- İbn Mes'ûd'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] bana oruçlu günümde saçları taranmış, yağlı ve bakımlı olmamı tavsiye etti ve buyurdu ki:

“Oruçlu gününde yüzü asık olma! Bir Müslüman seni çalgının olmadığı bir yere davet ettiğinde davete icabet et, eğer çalgı bulunuyorsa icabet etme! Bizim kiblemizden olan bir kimse öldüğünde namazını kıl velev çarmıha gerilmiş, recmedilmiş de olsa! Yeryüzü dolusunca günahla Allah'ın huzuruna varman, Ehl-i Kible'den birinin şehâdetini yok saymandan daha hayırlıdır.” [102]

¹⁰² Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, X, 84. Taberânî'nin rivayet sene-dinde yer alan el-Yemân b. Sa'id'i, Dârekut-nî ve diğerler hadisçiler zayıf kabul etmişlerdir. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, IV, 217 (7118).

¹⁰³ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, XV, 129. Taberânî'nin rivayet sene-dinde zayıf bir ravi olan İshâk b. İbrahim b. Nistâs yer alır. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, IV, 217 (7119).

Resûlullah'ın [sas] Ümmü Enes'e Tavsiyesi

- Ümmü Enes'ten rivayetle:

[Ümmü Enes], Resûlullah'a: “Yâ Resûlullah, bana tavsiye de bulun.” dedi.

Resûlullah [sas] buyurdu ki: *“Günahlardan hicret et! Zira böyle yapmak, hicretin en hayırlısıdır. Farzlarını koru! Zira böyle yapmak, cihadın en hayırlısıdır. Allah'ı zikri çoğalt! Şüp-he yok ki Allah'ın huzuruna, Allah'a, O'nu [cc] zikri çoğaltmak-tan daha sevimli gelen başka bir şeyle çıkamazsın.”* [103]

٢٢٦

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ

• عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

أَوْصَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَصْبَحَ يَوْمَ صَوْمِي
دَهِينًا مُتَرَجِّلًا:

«وَلَا تُصْبِحْ يَوْمَ صَوْمِكَ عَبُوسًا، وَأَجِبْ دَعْوَةَ مَنْ دَعَاكَ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ مَا لَمْ يُظْهِرُوا الْمَعَارِفَ، فَإِذَا أَظْهَرُوا الْمَعَارِفَ فَلَا تُجِبْهُمْ،
وَصَلِّ عَلَى مَنْ مَاتَ مِنْ قِبَلَتِنَا، وَإِنْ قُتِلَ مَصْلُوبًا أَوْ مَرْجُومًا، فَلَا أَنْ
تَلْقَى اللَّهَ بِعِثْلِ قُرَابِ الْأَرْضِ ذُنُوبًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَبْتَ الشَّهَادَةَ عَلَى
أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْقَبِيلَةِ [١٠٢]».

١٠٢ المعجم الكبير،

الطبراني، باب مَنْ

رَوَى عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ

أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ مَعَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْجَنِّ،

ج ١٠ ص ٨٤، رقم

١٠٠٢٨. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ الْيَمَانُ

بُنْ سَعِيدٍ ضَعَفَهُ

الدَّارَقُطْنِيُّ وَغَيْرُهُ.

مجمع الزوائد،

الهيثمى، كتاب

الْوَصَايَا، بَابُ وَصِيَّةِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

ج ٤ ص ٢١٧، رقم

٧١١٨.

١٠٣ المعجم الكبير،

الطبراني، مَا أَسْنَدَتْ

أُمُّ سُلَيْمٍ، ج ٢٥

ص ١٢٩، رقم ٣١٣.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ

إِسْحَاقُ بْنُ إِسْرَاهِيمَ

بْنِ نِسْطَاسٍ، وَهُوَ

ضَعِيفٌ. مجمع

الزوائد، الهيثمى،

كِتَابُ الْوَصَايَا،

بَابُ وَصِيَّةِ رَسُولِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، ج ٤ ص ٢١٧،

رقم ٧١١٩.

٢٢٧

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمِّ أَنَسٍ

• عَنْ أُمِّ أَنَسٍ:

أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي

قَالَ: «اهْجُرِي الْمَعَاصِيَ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْهَجْرَةِ وَحَافِظِي عَلَى
الْفَرَائِضِ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْجِهَادِ، وَأَكْثَرِي مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَأْتِي
اللَّهُ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ كَثْرَةِ ذِكْرِهِ [١٠٣]».

Resûlullah'ın (sâs) Mu'âz'a Tavsiyesi

- Ebû Seleme'den rivayetle:

Mu'âz b. Cebel dedi ki: Dedim ki: "Yâ Resûlullah, bana tavsiyede bulun!"

Buyurdu ki: *"Allah'ı görüyormuşsun gibi O'na kulluk et. Nefsini ölümlerden say. Her taşın, her ağacın yanında Allah'ı an. Bir kötülük yaptığında hemen arkasından bir iyilik yap; gizliye karşılık gizli, alenîye karşılık da alenî olsun."*

Sonra buyurdu ki: *"Sana insanları kendisine köle (mülk) ettiren şeyi haber vereyim mi?"*

"Evet, Yâ Resûlullah!" dedim. Dilinin ucunu tutarak gösterdi. Dedim ki: "Yâ Resûlullah!"

Muaz dili küçümser gibi oldu. Buyurdu ki:

"İnsanları burunları üzerine ateşe atılmalarına neden olan dilleri değil mi?"^[104]

Hız. Nuh'un (as) Oğluna Vasiyeti

- Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah'ın yanındaydık. İpekten dokunmuş yeşil sankli ve cübbeli bir bedevî geldi ve şöyle dedi: "İyi bilin ki bu dostunuz süvari oğlu süvarileri alçalttı. " Ya da dedi ki: "Süvari oğlu süvari olan (yani yüksek tabakada bulunan) herkesi alçaltmak, çoban oğlu çobanları da (yani alt tabakada bulunanları) yükseltmek istiyor."

Bunun üzerine Resûlullah (sâs) adamın cübbesinin yakasından tuttu ve şöyle buyurdu: *"Senin üzerinde akılsızların el-bisesinden başka bir şey görmüyorum."*

¹⁰⁴ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Kebîr, XX, 175. Taberânî bu hadisi rivayet etti. Ebû Seleme Mu'âz'a yetişemedi. Diğer raviler sikadîrlar. el-Heysemî, Muhtasar fî Mec-mâu'z-Zevâid, IV, 218.

٢٢٨

وَصِيَّتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذٍ

• عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ:

قَالَ: مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْصِنِي،
فَقَالَ: «اعْبُدِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، وَاعْدُدْ نَفْسَكَ فِي الْمَوْتَى، وَادْكُرِ
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَعِنْدَ كُلِّ شَجَرٍ، وَإِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً فَاَعْمَلْ
بِجَنِّبِهَا حَسَنَةً: السِّرُّ بِالسَّرِّ، وَالْعَلَانِيَةُ بِالْعَلَانِيَةِ»،
ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَمْلِكِ النَّاسِ مِنْ ذَلِكَ؟»
قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَخَذَ بِطَرْفِ لِسَانِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ
-كَأَنَّهُ يَتَهَاوَنُ بِهِ- فَقَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ
عَلَى مَنَاجِرِهِمْ فِي النَّارِ إِلَّا هَذَا؟» وَأَخَذَ بِطَرْفِ لِسَانِهِ [١٠٤].

٢٢٩

وَصِيَّةُ نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِابْنِهِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:

كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ
الْبَادِيَةِ، عَلَيْهِ جُبَّةٌ سِيحَانٍ مَزْرُورَةٌ بِالْدِّيَاكِجِ، فَقَالَ: أَلَا إِنَّ صَاحِبَكُمْ
هَذَا قَدْ وَضَعَ كُلَّ فَارِسٍ ابْنِ فَارِسٍ قَالَ: يُرِيدُ أَنْ يَضَعَ كُلَّ فَارِسٍ ابْنَ
فَارِسٍ، وَيَرْفَعَ كُلَّ رَاغٍ ابْنَ رَاغٍ
قَالَ: فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَجَامِعِ جُبَّتِهِ،
وَقَالَ: «أَلَا أَرَى عَلَيْكَ لِبَاسَ مَنْ لَا يَعْقِلُ»

١٠٤ المعجم الكبير،
الطبراني، المَازِينِي،
عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ،
ج ٢٠ ص ١٧٥، رقم
٣٧٤. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ،
وَأَبُو سَلَمَةَ لَمْ يُذَكِّرْ
مُعَاذًا، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ.
ذكره مختصراً في
مجمع الزوائد،
الهيثمي، كتاب
الْوَصَايَا، بَابُ وَصِيَّةِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ج ٤
ص ٢١٨، رقم
٧١٢٠.

Sonra şöyle buyurdu: “Nebiyullah Nuh’un **[as]** vefat zamanı geldiğinde oğluna şunları söyledi: ‘Sana vasiyette buluna-
cağım. Sana iki şeyi emrediyor ve iki şeyden seni nehyediyorum. ‘Lâ ilâhe illallah’ demeni emrediyorum. Şüphesiz ki yedi kat semâ ve yedi kat arz terazinin bir kefesine konsa ‘Lâ ilâhe illallah’ sözü de bir kefesine konsa ‘Lâ ilâhe illallah’ kefesi ağır basacaktır.

Yedi kat semâyla yedi kat arz belirsiz halkalar olsalar, ‘Lâ ilâhe illallah’ ve ‘Sübhânallahi ve bi Hamdihi’ onları birleştirir. Bu zikirler her şeyin (tüm mahlukâtın) salâtı/duasıdır ve mahlûkat onlarla rızıklandırılır. Şirkten ve kibirden seni nehyediyorum.’

Bu esnada dedim ki -ya da denildi ki-: “Yâ Resûlullah! Şirkin ne demek olduğunu biliyoruz. Ya bu kibir nedir?”

Soruldu ki: “Birimizin iki güzel bağcıklı bir çift ayakkabısı var, bu kibir midir?” Buyurdu ki: “*Hayır.*”

Sahâbî tekrar sordu: “Birimizin giydiği güzel bir elbisesinin olması?” Buyurdu ki: “*Hayır.*”

Tekrar soruldu: “Birimizin binmek üzere bir hayvanının olması, kibir midir?” Buyurdu ki: “*Hayır.*”

Tekrar soruldu: “Birimizin meclisinde oturup sohbet edebileceği arkadaşlarının olması?” Buyurdu ki: “*Hayır.*”

Soruldu ki: “Yâ Resûlullah, o halde kibir nedir?”

Buyurdu ki: “*Hakkı tanımamak ve insanları hor görmektir.*”^[105]

• Abdullah b. Amr’dan **[ra]** rivayetle:

Resûlullah’a, saf ipekten örülmüş veya dokunmuş bir şalın üzerine örttüğü bir bedevî geldi ve şöyle dedi:

¹⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 150 (6583).

ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ نُوحًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَضَرَتْهُ
الْوَفَاةُ قَالَ لِابْنِهِ: إِنِّي قَاصٌّ عَلَيْكَ الْوَصِيَّةَ: آمُرُكَ بِاثْنَتَيْنِ، وَأَنْهَاكَ عَنِ
اثْنَتَيْنِ، آمُرُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِنَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ، وَالْأَرْضِينَ السَّبْعَ،
لَوْ وُضِعَتْ فِي كِفَّةٍ، وَوُضِعَتْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي كِفَّةٍ، رَجَحَتْ بِهِنَّ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،

وَلَوْ أَنَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ، وَالْأَرْضِينَ السَّبْعَ، كُنَّ حَلَقَةً مُبْهَمَةً،
قَصَمْتُهُنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فَإِنَّهَا صَلَاةُ كُلِّ
شَيْءٍ، وَبِهَا يُرْزَقُ الْخَلْقُ، وَأَنْهَاكَ عَنِ الشِّرْكِ وَالْكِبْرِ»
قَالَ: قُلْتُ أَوْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَذَا الشِّرْكُ قَدْ عَرَفْنَاهُ، فَمَا
الْكِبْرُ؟

قَالَ: الْكِبْرُ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا نَعْلَانِ حَسَنَتَانِ لَهُمَا شِرَاكَانِ
حَسَنَتَانِ قَالَ: «لَا»

قَالَ: هُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا حُلَّةٌ يَلْبِسُهَا؟ قَالَ: «لَا»
قَالَ: الْكِبْرُ هُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا دَابَّةٌ يَرْكُبُهَا؟ قَالَ: «لَا»
قَالَ: أَفَهُوَ أَنْ يَكُونَ لِأَحَدِنَا أَصْحَابٌ يَجْلِسُونَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: «لَا»
قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا الْكِبْرُ؟

قَالَ: «سَفَهُ الْحَقِّ، وَغَمَصُ النَّاسِ»^[١٠٥].

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،

قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْرَابِيٌّ، عَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ
طَيَالِسَةٍ، مَكْفُوفَةٌ بِدِيَّاجٍ، أَوْ مَزْرُورَةٌ بِدِيَّاجٍ، فَقَالَ:

١٠٥ مسند أحمد، مُسْنَدُ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو

بْنِ الْعَاصِي رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمَا، ج ١١

ص ١٥٠، رقم

٦٥٨٣

“Bu dostunuz her çoban oğlu çobanı yükseltmek, her süvari oğlu süvariye de alçaltmak istiyor.” Resûlullah [sas] gadaplanmış bir şekilde ayağa kalktı, adamın cübbesinin akasından tuttu ve çekti, şöyle buyurdu:

“*Senin üzerinde akılsızların elbisesinden başka bir şey görmüyorum.*” Sonra geri döndü ve oturdu. Buyurdu ki:

“Nuh’un [as] vefat zamanı geldiğinde iki oğlunu çağırdı ve şunları söyledi: ‘Sizlere vasiyet ediyorum. İki şeyi sizlere emrediyor ve sizleri iki şeyden nehyediyorum. Nehyettiklerim şirk ve kibirdir. Emrettiğim ise ‘Lâ ilâhe illallah’ demenizi emrediyorum. Semâlar, arz ve her ikisinin içindekiler terazinin bir kefesine, ‘Lâ ilâhe illallah’ da bir kefesine konsa ‘Lâ ilâhe illallah’ kavli ağır basar, (terazinin kefesini/kantarını) kırar veya parçalar.

Ve sizlere ‘Sübhânallahi ve bi hamdihi’ demenizi emrediyorum. Muhakkak ki her şeyin salâtı (duası) onunladır ve her şey onunla nızıklandırılmaktadır.”^[106]

230

Resûlullah’ın [sas] Cibrîl’in Hutbesini Anlatması

• Sehl b. S’ad’dan [ra] rivayetle:

Cibrîl [as] Peygamber’e [sas] geldi ve O’na [sas] dedi ki:

“Ey Muhammed! İsteddiğin gibi yaşa, muhakkak ki sen ölümlüsün. İsteddiğini yap, şüphe yok ki sen yaptıklarının karşılığını alacaksın. İsteddiğini sev, şüphesiz ki ondan ayrılacaksın.

Bil ki müminin şerefi gece kıyamıdır; izzeti de insanlardan müstağni olmasıdır.”^[107]

¹⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 671, (7102). Ahmed b. Hanbel tamamını rivayet etmiştir. Taberânî ise yakın bir rivayette bulunmuş ve şunları da eklemiştir: “Sana tesbîhi ve tekbiri tavsiye ediyorum. Muhakkak ki onlar mahlûkâtın ibadetidir.” Bezzar da bu hadisi ‘İbn Ömer’den hadisler bölümünde rivayet etmiştir. Ben de hadisi ‘Zikirler ve Lâ ilâhe illallah’ın fazileti’ kısmında zikrettim. Ahmed b. Hanbel’in rivayet senedindeki raviler sikadırlar. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, IV, 220 (7124).

¹⁰⁷ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsât*, IV, 306 (4278). Taberânî, hadisi *el-Evsât*’ta zikretti. Hadisin isnadı hasendir. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, X, 219 (17644).

إِنَّ صَاحِبَكُمْ هَذَا يُرِيدُ أَنْ يَرْفَعَ كُلَّ رَاغٍ ابْنِ رَاغٍ، وَيَضَعَ كُلَّ
فَارِسٍ ابْنِ فَارِسٍ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُغْضَبًا، فَأَخَذَ
بِمَجَامِعِ جُنَّتِهِ، فَاجْتَذَبَهُ، وَقَالَ:

«لَا أَرَى عَلَيْكَ ثِيَابَ مَنْ لَا يَعْقِلُ»، ثُمَّ رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَلَسَ، فَقَالَ:

«إِنَّ نُوْحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، دَعَا ابْنَيْهِ، فَقَالَ: إِنَّي
قَاصِرٌ عَلَيْكُمَا الْوَصِيَّةَ، أَمْرُكُمَا بِاثْنَتَيْنِ، وَأَنْهَاكُمَا عَنِ اثْنَتَيْنِ، أَنْهَاكُمَا
عَنِ الشُّرْكِ وَالْكِبْرِ، وَأَمْرُكُمَا بِإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ، فَإِنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا فِيهِمَا لَوْ وُضِعَتْ فِي كِفَّةِ الْمِيزَانِ، وَوُضِعَتْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي
الْكِفَّةِ الْأُخْرَى، كَانَتْ أَرْجَحَ، وَلَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا
حَلَقَةً، فَوُضِعَتْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَلَيْهِمَا، لَفَضَمَتْهَا، أَوْ لَقَصَمَتْهَا،
وَأَمْرُكُمَا بِسُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فَإِنَّهَا صَلَاةُ كُلِّ شَيْءٍ، وَبِهَا
يُرْزَقُ كُلُّ شَيْءٍ» [١٠٦].

٢٣٠

ذِكْرُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخُطْبَةِ جِبْرِيلَ

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ:

جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«يَا مُحَمَّدُ، عِشْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ، وَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ
مَجْزِيٌّ بِهِ، وَأَحِبِّ مَنْ شِئْتَ فَإِنَّكَ مُفَارِقُهُ،

وَاعْلَمْ أَنَّ شَرَفَ الْمُؤْمِنِ قِيَامُ اللَّيْلِ، وَعِزُّهُ اسْتِعْنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ» [١٠٧].

١٠٦ مسند أحمد، مُسْنَدُ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، ج ١١
ص ٦٧١، رقم ٧١٠٢.
رَوَاهُ كُلُّهُ أَحْمَدُ، وَرَوَاهُ
الطَّبْرَانِيُّ بِنَحْوِهِ وَزَادَ
فِي رِوَايَةٍ: «وَأَوْصِيكَ
بِالتَّوْبَةِ، فَإِنَّهَا عِبَادَةٌ
الْخَلْقِ وَبِالتَّكْوِينِ». رَوَاهُ
الْبَزَّازُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ
عُمَرَ فَذَكَرْتُهُ فِي الْأَذْكَارِ
فِي فَضْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.
وَرِجَالُ أَحْمَدَ ثِقَاتٌ.

مجمع الزوائد، الهيثمي،
كتاب الوصايا، باب
وصية نوح عليه السلام،
ج ٤ ص ٢٢٠، رقم
٧١٢٤.

١٠٧ المعجم الأوسط،
الطبراني، مَنْ أَسْمُهُ عَبْدُ
اللَّهِ، ج ٤ ص ٣٠٦،
رقم ٤٢٧٨. رَوَاهُ
الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ،
وإِسْنَادُهُ حَسَنٌ. مجمع
الروائد، الهيثمي، كتاب
الرُّهْدِ، باب الإيجازِ
فِي الْمَوْعِظَةِ، ج ١٠
ص ٢١٩، رقم ١٧٦٤٤.

- Hüseyin b. Ali, Ali b. Ebû Tâlib'den rivayet etmiştir.

Resûlullah (sâs) buyurdu ki:

“Cibrîl bana şöyle söyledi: Ey Muhammed! İsteddiğini sev, muhakkak ki ondan ayrılacaksın. İsteddiğini yap! Şüphesiz ki yaptığınla karşılaşacaksın. İsteddiğin gibi yaşa, şüphesiz ki öleceksin.”

Resûlullah (sâs) ardından şöyle buyurdu:

“Cibrîl hutbesini kısa ve öz tuttu.”^[108]

231

Hayır İşlemeye Teşviki

- Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sâs) şöyle buyurdu:

“Ömrünüz boyunca hayırlarda bulunun. Allah'ın rahmet esintilerine yönelin. Çünkü Allah'ın rahmet esintileri vardır ve kullarından dilediğine isabet ettirir. Allah'tan kusurlarınızı örtmesini ve sizleri korkularınızdan emin kılmasını isteyin.”^[109]

232

Peygamber'in (sâs) Ebû Zer'e Nasihati

- Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

“Dostum Resûlullah (sâs) bana şu yedi şeyi emretti: Fakirleri sevmemi, onlara yakın olmamı, malî bakımdan kendimden aşağıda olanlara bakmamı, yukarıda olanlara bakmamamı, terk edilsem bile sıla-i rahimi sürdürmemi, kimseden bir şey istemememi, acı da olsa hakkı söylememi,

¹⁰⁸ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Evsat*, V, 119 (4845); Taberânî, *el-Mu'cemu's-Sağir*, II, 20 (704). Taberânî, bu hadisi *el-Evsat* ve *es-Sağir*'de rivayet etti. Senette bilmediğim birçok ravi bulunmaktadır. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, X, 219 (17645).

¹⁰⁹ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebir*, I, 250 (720). Taberânî'nin rivayetindeki senette yer alan kişiler, İsa b. Musa b. İyas b. el-Bükeyr hariç *es-Sahih*'in (senedindeki) ravilerdir. O (İsa b. Musa) da sika'dır. el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, X, 231 (17714).

• عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

قَالَ لِي جَبْرِيلُ: يَا مُحَمَّدُ، أَحَبُّ مَنْ شِئْتَ فَإِنَّكَ مَفَارِقُهُ، وَاعْمَلْ

مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مُلَاقِيهِ، وَعِشْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ»

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوْجَزَ لِي جَبْرِيلُ عَلَيْهِ

السَّلَامُ فِي الْخُطْبَةِ [١٠٨]».

٢٣١

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَتِّ عَلَى فِعْلِ الْخَيْرِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«افْعَلُوا الْخَيْرَ دَهْرَكُمْ، وَتَعَرَّضُوا لِنَفَحَاتِ رَحْمَةِ اللَّهِ، فَإِنَّ لِلَّهِ

نَفَحَاتٍ مِنْ رَحْمَتِهِ يُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَسَلُّوا اللَّهَ أَنْ

يَسْتُرَ عَوْرَاتِكُمْ، وَأَنْ يُؤَمِّنَ رَوْعَاتِكُمْ [١٠٩]».

٢٣٢

نَصِيحَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي ذَرٍّ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ:

أَمَرَنِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ: «أَمَرَنِي بِحُبِّ

الْمَسَاكِينِ، وَالِدُّنُوِّ مِنْهُمْ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ دُونِي، وَلَا أَنْظُرَ

إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِي، وَأَمَرَنِي أَنْ أَصِلَ الرَّحِمَ وَإِنْ أَدْبَرْتُ، وَأَمَرَنِي أَنْ لَا

أَسْأَلَ أَحَدًا شَيْئًا،

١٠٨ المعجم الأوسط،

الطبراني، من اسمه: عَبْدُ

الْوَهَّابِ، ج ٥ ص ١١٩،

رقم ٤٨٤٥. المعجم

الصغير، الطبراني، من

اسمه عَبْدُ الْوَهَّابِ،

ج ٢ ص ٢٠، رقم ٧٠٤.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الصَّغِيرِ

وَالْأَوْسَطِ، وَفِيهِ جَمَاعَةٌ

لَمْ أَعْرِفُهُمْ. مجمع

الزوائد، الهيثمي، كتاب

الرُّهْدِ، بَابُ الْإِيحَازِ

فِي الْمَوْعِظَةِ، ج ١٠

ص ٢١٩، رقم ١٧٦٤٥.

١٠٩ المعجم الكبير، الطبراني،

وَمِمَّا أَشَدُّ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ج ١

ص ٢٥٠، رقم ٧٢٠.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ، وَإِسْنَادُهُ

رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِ غَيْرَ

عِيْسَى بْنِ مُوسَى بْنِ إِيسَى

بْنِ الْبَكَّيْرِ، وَهُوَ ثِقَةٌ.

مجمع الزوائد، الهيثمي،

كتاب الرُّهْدِ، بَابُ

التَّعَرُّضِ لِنَفَحَاتِ رَحْمَةِ

اللَّهِ، ج ١٠ ص ٢٣١، رقم

١٧٧١٤.

Allah yolunda kınayıcının kınamasından korkmamamı ve arşın altındaki hazinelerden olan ‘*Lâ havle velâ kuvvete illâ billahi'l-Aliyyi'l-Azîm*’ zikrini çokça yapmamı.”^[110]

Mala ve Makama Karşı Mesafeli Olma

- Abdullah b. Amr b. el-Âs’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah’ın mahlûkatı içerisinde cennete ilk girecek olanı biliyor musunuz?”

Ashâb-ı Kirâm: “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” dediler.

Buyurdu ki: “Allah’ın mahlûkatı içerisinde cennete ilk girecek olan muhacirlerin fakirleridir. Onlarla sınırlar muhafaza edilir, sıkıntılarda onlar öne geçirilirler. Onlardan birisi vefat ettiğinde ihtiyacı da sînesinde kalır. Çünkü ihtiyacını gidermeye gücü yetmemiştir. Allah (cc) meleklerden dilediğine buyurur ki: “Onlara gidin ve selam verin.”

Melekler de: “Bizler senin semanda kalıyoruz. Senin yaratıklarının en hayırlısıyız. Sen bizlere onlara gidip selam vermimizi mi emrediyorsun?”

Allah (cc) buyurdu ki: “Onlar bana kulluk eden, bana hiçbir şeyi ortak koşmayan kullardır. Onlarla sınırlar muhafaza edilir. Zorluklarda onlar öne geçirilirler. Onlardan birisi ihtiyacı henüz sînesinde iken ölür. İhtiyacını gidermeye güç yetiremez.”

O zaman melekler muhacirlerin fakirlerine gelirler, her kapidan onların yanlarına girerler ve şöyle: “Selam sizlere, sabrettiğiniz için! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir!” [Ra’d, 13/ 24] derler. ^[111]

110 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXV, 327 (21415). Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, VII, 364 (7739). Taberânî hadisi *el-Evsat*’ta bu rivayete yakın şekilde rivayet etti. Ahmed b. Hanbel’in rivayetinde yer alan raviler, Taberânî’dekinden daha güvenilir-dir. el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, X, 263 (17907, 17908).

111 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI, 131 (6570); Bezzâr, *Müsned*, VI, 427 (2457); Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Ke-bir*, XII, 61 (151). Ahmed b. Hanbel, Bezzar ve Taberânî hadisi rivayet etti. Ek olarak, meleklerin sözünün sonunda şu da var: Semanın sakinleri dedi ki: “Sen onları cennete bizden önce mi girdireceksin?” Senetteki raviler sikadılar. el-Heysemî, *ez-Zühâ*, 17886

وَأَمَرَنِي أَنْ أَقُولَ بِالْحَقِّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا، وَأَمَرَنِي أَنْ لَا أَخَافَ فِي
اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمًا، وَأَمَرَنِي أَنْ أَكْثِرَ مِنْ قَوْلٍ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ،
فَإِنَّهُنَّ مِنْ كَثَرِ تَحْتَ الْعَرْشِ ^[١١٠]».

٢٣٣

خُطْبَتُهُ فِي الْحَثِّ عَلَى بُغْضِ الْمَالِ وَالسِّيَادَةِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

«هَلْ تَدْرُونَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ؟»

قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ

قَالَ: «أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ الْفُقَرَاءُ الْمُهَاجِرُونَ ،

الَّذِينَ تُسَدُّ بِهِمُ الثُّغُورُ، وَيَتَّقَى بِهِمُ الْمَكَارِهِ، وَيَمُوتُ أَحَدُهُمْ وَحَاجَتُهُ

فِي صَدْرِهِ، لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا قَضَاءً فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ

مَلَائِكَتِهِ: ائْتُوهُمْ فَحَيُّوهُمْ،

فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: نَحْنُ سُكَّانُ سَمَائِكَ، وَخَيْرُكَ مِنْ خَلْقِكَ،

فَأَتَاؤُنَا أَنْ نَأْتِيَ هَؤُلَاءِ فَنَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ؟

قَالَ: إِنَّهُمْ كَانُوا عِبَادًا يَعْبُدُونِي ، لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا، وَتُسَدُّ بِهِمُ

الثُّغُورُ، وَيَتَّقَى بِهِمُ الْمَكَارِهِ، وَيَمُوتُ أَحَدُهُمْ، وَحَاجَتُهُ فِي صَدْرِهِ،

لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا قَضَاءً

قَالَ: فَتَأْتِيهِمُ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ ذَلِكَ، فَيَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ

بَابٍ « { سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعَمَ عُقْبَى الدَّارِ [الرعد: ٢٤] } ^[١١١] .

١١٠. مسند أحمد، حديث

أبي ذرٍّ الْغِفَارِيُّ رضي
الله عنه، ج ٣٥ ص ٣٢٧،

رقم ٢١٤١٥. المعجم

الأوسط، الطبراني، من

اسمُهُ: مُحَمَّدٌ، ج ٧

ص ٣٦٤، رقم ٧٧٣٩.

رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالطَّبْرَانِيُّ فِي

الْأَوْسَطِ بِخَوَرِهِ، وَأَخَذَ

إِسْنَادِي أَحْمَدُ ثِقَاتٍ.

مجمع الزوائد، الهيثمي،

كِتَابُ الزُّهْدِ، بَابُ فَضْلِ

الْفُقَرَاءِ، ج ١٠ ص ٢٦٣،

رقم ١٧٩٠٧ و ١٧٩٠٨.

١١١. مسند أحمد، ج ١١

ص ١٣١، مُسْنَدُ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمَا، رقم ٦٥٧٠.

مسند الزوار، حديث عبد

اللَّهُ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ،

ج ٦ ص ٤٢٧، رقم

٢٤٥٧. المعجم الكبير،

الطبراني، أَبُو عُسْثَانَةَ، عَنْ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، ج ١٣

ص ١٥١، رقم ١٠١١.

أَحْمَدُ، وَالْبَزَّازُ، وَالطَّبْرَانِيُّ،

وَزَادَ بَعْدَ قَوْلِ الْمَلَائِكَةِ:

وَسُكَّانُ سَمَائِكُمْ: «وَأَنَّكَ

تَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ قَبْلَنَا».

وَرَجَالُهُمْ ثِقَاتٌ. مجمع

الزوائد، الهيثمي، كِتَابُ

الزُّهْدِ، بَابُ فَضْلِ الْفُقَرَاءِ،

ج ١٠ ص ٢٥٩، رقم

١٧٨٨٦.

Perişan Olan ile Mutlu Olanlar

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Altına, gümüşe, kumaşa kul olan helâk olsun! Böyleleri verildiği zaman hoşnut olur, verilmediği zaman da öfkelenirler. Bunlar helâk olsun, baş aşağı yuvarlansın! Ayağına diken batsa onu çıkararı bulunmasın!

Ne mutlu Allah yolunda atının gemini tutmuş, saçı başı perişan, ayakları toza batmış kula! Ona nöbet bekleme görevi verilse en güzel şekilde nöbet tutar. Askerin gerisinde artçı vazifesi verilse en güzel şekilde artçılık görevini yapar. Birine aracılık etmek istediğinde aracılığı kabul edilmeyen, (yöneticinin yanına girmek için) izin istediğinde kendisine izin verilmeyen, buna rağmen Allah yolunda atının üzengisini eline alan kula ne mutlu!”^[112]

Allah'ın (cc) Dostlarına Savaş Açmanın Allah'a (cc) Savaş Açmak Olduğu

- İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc) buyurdu ki: ‘Kim benim veli bir kuluma düşmanlık ederse bana savaş açmıştır. Ben yapacağım bir şey de, mümin kulumun ruhunu kabzetmekte tereddüt ettiğim gibi tereddüt etmedim. Çünkü o ölümü sevmez, ben de onun kötü zanda bulunmasını sevmem. Belki veli bir mümin olan kulum benden zenginlik ister de onu zengin kılmam onun için şer olduğundan ben de onun zenginliğini fakirliğe çeviririm. Belki de veli bir mümin olan kulum benden fakirlik ister de fakirlik onun için şer olduğundan ben onu zengin kılarım.’

¹¹² Buhârî, el-Cihad, 2887; Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Evsat, III, 94 (2595). Taberânî'nin el-Evsat'ta rivayet ettiği bu hadisin senedindeki raviler sahihtirler. el-Hey-semî, Mec-mau'z-Zevâid, X, 265 (17921).

٢٣٤

تَعِسَ وَطُوبَى

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:

«تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ، وَعَبْدُ الدَّرْهَمِ، وَعَبْدُ الْخَمِيصَةِ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِي، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ، تَعِسَ وَانْتَكَسَ، وَإِذَا شَيْكَ فَلَا انْتَقَشَ، طُوبَى لِعَبْدٍ آخِذٍ بِعِنَانٍ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَشَعَتْ رَأْسُهُ، مُغْبِرَةً قَدَمَاهُ، إِنْ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ، كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ، وَإِنْ كَانَ فِي السَّاقَةِ كَانَ فِي السَّاقَةِ، إِنْ اسْتَأْذَنَ لَمْ يُؤْذَنَ لَهُ، وَإِنْ شَفَعَ لَمْ يُشَفَّعْ»^[١١٢].

٢٣٥

مُعَادَاةُ الْأُولِيَاءِ ... مُحَارَبَةُ اللَّهِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ نَاصَبَنِي بِالْمُحَارَبَةِ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ كَتَرَدُّدِي عَنْ مَوْتِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ، وَرُبَّمَا سَأَلَنِي وَلِيِّي الْمُؤْمِنُ الْغَنَى فَأَصْرِفُهُ مِنْ الْغَنَى إِلَى الْفَقْرِ، وَلَوْ صَرَفْتُهُ إِلَى الْغَنَى لَكَانَ شَرًّا لَهُ، وَرُبَّمَا سَأَلَنِي وَلِيِّي الْمُؤْمِنُ الْفَقْرَ فَأَصْرِفُهُ إِلَى الْغَنَى، وَلَوْ صَرَفْتُهُ إِلَى الْفَقْرِ لَكَانَ شَرًّا لَهُ؛

١١٢ صحيح البخاري،

كِتَابُ الْجِهَادِ

وَالسِّيَرِ، بَابُ الْحِرَاسَةِ

فِي الْغَزْوِ فِي سَبِيلِ

اللَّهِ، ج ٤ ص ٣٤،

رقم ٢٨٨٧. المعجم

الأوسط، الطبراني،

بَابُ مَنْ اسْمُهُ

إِبْرَاهِيمَ، ج ٣ ص ٩٤،

رقم ٢٥٩٥. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ،

وَرَجَّاهُ رِجَالُ

الصَّحِيحِ. مجمع

الزوائد، الهيثمي،

كِتَابُ الزُّهْدِ، بَابُ

فِي مَنْ لَا يُؤْبَهُ لَهُ،

ج ١٠ ص ٢٦٥، رقم

١٧٩٢١.

Allah Azze ve Celle buyurdu ki: ‘İzzetim, celâlim, ulviyetim, zatımın ve mekanımın yüceliği hakkı için, eğer bir kul, kendi isteğini (arzusunu), benim isteğim üzerinde görürse onun ecelini gözünün önüne koyanım, halbuki gök ve yer onun nızkına kefilidir. Ben, her tacirin ticaretinde arkasındayım.” ^[113]

236

Resûlullah’ın Hayâ Hakkındaki Hutbesi

• Hz. Âişe’den (r.anhâ) rivayetle:

Resûlullah (sas) minberdeydi. İnsanlar da etrafına toplanmışlardı. Buyurdu ki:

“Ey insanlar! Allah’tan hakkıyla hayâ edin!”

Ashâbtan birisi: “Yâ Resûlullah, bizler Allah’tan hayâ ediyoruz” dedi.

Buyurdu ki: “Allah’tan hayâ eden kimse her gece ölümü gözünün önüne getirmeden yatmasın. Karnını ve içindekileri, başını ve içindekileri muhafaza etsin. Kabri ve çürümeyi hatırlasın. Dünya hayatının ziynetlerini terk etsin.” ^[114]

237

H. Musa’nın (as) Rabbine Münacâtı

• İbn Abbâs’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc) Musa’ya üç günde yüz kırk bin kelime ile hitap etti. Sözler nasihât dolu idi. Musa (as) insanların konuştuklarını dinleyince kulağına gelen Allah kelamının yanında, kulların sözlerinden hiç hoşlanmadı. Allah’ın Musa’ya kelam ettiği kelimelerde şunlar da vardı:

¹¹³ Taberânî, *el-Mu’ce-mu’l-Kebîr*, XII, 145 (12719). Taberânî’nin rivayet senedinde bilmediğim, birden fazla ravi bulunmaktır. *el-Hey-semî*, *Mec-mau’z-Zevâid*, X, 265 (17953).

¹¹⁴ Taberânî, *el-Mu’ce-mu’l-Evsat*, VII, 226 (7342). Taberânî’nin *el-Evsat*’ta rivayet ettiği bu hadisin senedinde metrük olan İbrahim b. İsmail b. Ebû Habîbe yer alır. *el-Hey-semî*, *ez-Zühed*, 18041.

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَعُلُؤِي وَبَهَائِي وَجَمَالِي
وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَا يُؤْثِرُ عَبْدٌ هَوَايَ عَلَى هَوَى نَفْسِهِ إِلَّا أَتَبْتُ أَجَلَهُ
عِنْدَ بَصَرِهِ، وَضَمِنَتِ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ رِزْقَهُ، وَكُنْتُ لَهُ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَةٍ
كُلِّ تَاجِرٍ [١١٣].»

٢٣٦

خُطْبَتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَيَاءِ

• عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالنَّاسُ حَوْلَهُ:
«أَيُّهَا النَّاسُ، اسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ»

فَقَالَ: رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا لَنَسْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ،
فَقَالَ: «مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُسْتَحْيِيًّا فَلَا يَبِينَنَّ لَيْلَةً إِلَّا وَأَجَلُهُ بَيْنَ
عَيْنَيْهِ، وَلِيَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا وَعَى وَالرَّأْسَ وَمَا حَوَى، وَلِيَذْكُرَ الْقُبُورَ
وَالْبَلَى، وَلِيَتْرَكَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» [١١٤].

٢٣٧

مُنَاجَاةُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لِرَبِّهِ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى نَاجَى مُوسَى بِمِائَةِ أَلْفٍ وَأَرْبَعِينَ أَلْفَ كَلِمَةٍ، فِي
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَصَايَا كُلُّهَا فَلَمَّا سَمِعَ مُوسَى كَلَامَ الْأَدَمِيِّينَ مَفْتَهُمْ مِمَّا
وَقَعَ فِي مَسَامِعِهِ مِنْ كَلَامِ الرَّبِّ، وَكَانَ فِيمَا نَاجَاهُ أَنْ قَالَ:

١١٣ المعجم الكبير،

الطبراني، عَمَرُو

بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

هِنْدَ الْجَمَلِيِّ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

ج ١٢ ص ١٤٥،

رقم ١٢٧١٩. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ جَمَاعَةٌ

لَمْ أَعْرِفْهُمْ. مَجْمَعُ

الرُّوَاثِدِ، الْهَيْثَمِيُّ،

كِتَابُ الزُّهْدِ، بَابُ

فِيمَا يَصْلُحُ لِلْمُؤْمِنِينَ

عَلَى الْغِنَى وَالْفَقْرِ،

ج ١٠ ص ٢٧٠، رقم

١٧٩٥٣.

١١٤ المعجم الأوسط،

الطبراني، ج ٧

ص ٢٢٦، رقم

٧٣٤٢. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

فِي الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ

إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ

بْنُ أَبِي حَبِيبَةَ، وَهُوَ

مَثْرُوكٌ. مَجْمَعُ

الرُّوَاثِدِ، الْهَيْثَمِيُّ،

كِتَابُ الزُّهْدِ، بَابُ

الْحَيَاءِ مِنَ اللَّهِ

عَزَّ وَجَلَّ، ج ١٠

ص ٢٨٤، رقم

١٨٠٤١.

“Yâ Musa! Bana ibadet eden kullanmın, dünyaya karşı zahid olan kullanmın amelleri gibi bana ibadet edebilecekleri başka amel yoktur. Bana yaklaşmak isteyen kullanm, haram kılınanlardan sakınan kullanmın yaklaştıkları kadar bana yaklaşılamazlar. Bana kulluk eden kullanmın hiçbirisi, benim korkumdan ağlayan kulumun bu ameli gibi hiçbir amelle bana kulluk edemezler.”

Musa [as] dedi ki: “Ey bütün mahlûkatın ilâhı! Ey din gününün sahibi! Ey Celâl ve İkrâm sahibi! O kullanına neler hazırladın? Onların karşılığı da nedir?”

Allah [cc] buyurdu ki: “Ey Musa! Dünyada zühd ehli olanlara cennetimi açtım. Orada istedikleri yerde kalırlar. Haram kıldıklarımdan sakınan kullanımı, kıyamet günü tüm kullanımı hesaba çektiğim, ellerinde ne olduklarına dair onlara hesabını sorduğum zaman, işte bu sakınan (vera sahibi) kullanımı hesaba çekmeyeceğim. Onları hesapsız bu sıkılgan durumdan kurtarırm, yüceltirim ve cennetime sokarım. Korkumdan ağlayanlara ise Refîk-i Âlâ vardır, onların makamına başkaları ulaşamazlar.”^[115]

115 Taberânî, *el-Mu'cemu'l Evsat*, IV, 188 (3937). Taberânî'nin rivayet senedinde çok zayıf kabul edilen Cüveybir yer almaktadır. el-Heysemî, *Zikru'l-Enbiya*, 13776.

116 Taberânî, *el-Mu'cemu'l Evsat*, VII, 72 (6890). Taberânî'nin *el-Evsat*'ta rivayet ettiği bu hadisin senedinde yer alan Abdulazîz b. Hüseyin zayıftır. el-Heysemî, *ez-Zühd*, 18131

Şöhret Ne Zararlıdır!

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu:

“Allah'ın [cc] korudukları müstesna, kişinin din ve dünya işlerinde parmakla gösterilmesi kötülük/bela olarak ona yeter.”^[116]

يَا مُوسَى، إِنَّهُ لَمْ يَتَصَنَّعِ الْمُتَصَنِّعُونَ لِي بِمِثْلِ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا،
وَلَمْ يَتَقَرَّبْ إِلَيَّ الْمُتَقَرَّبُونَ بِمِثْلِ الْوَرَعِ عَمَّا حَرَّمْتُ عَلَيْهِمْ، وَلَا تَعْبَدَنِي
الْعَابِدُونَ، بِمِثْلِ الْبُكَاءِ مِنْ خِيفَتِي،

فَقَالَ: مُوسَى: يَا إِلَهَ الْبَرِيَّةِ كُلِّهَا، وَيَا مَالِكَ يَوْمِ الدِّينِ، يَا ذَا
الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، فَمَاذَا أَعَدَدْتَ لَهُمْ؟ وَمَاذَا جَزَيْتَهُمْ؟

قَالَ: يَا مُوسَى، أَمَّا الزَّاهِدُونَ فِي الدُّنْيَا فَإِنِّي أُبَيِّحُهُمْ جَنَّتِي،
يَتَبَوَّءُونَ حَيْثُ يَشَاءُونَ، وَأَمَّا الْوَرَعَةُ عَمَّا حَرَّمْتُ عَلَيْهِمْ، فَإِنَّهُ لَيْسَ
مِنْ عَبْدٍ يَلْقَانِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا نَاقَشْتُهُ الْحِسَابَ، وَنَاقَشْتُهُ عَمَّا كَانَ
فِي يَدَيْهِ، إِلَّا مَا كَانَ مِنَ الْوَرَعَيْنِ، فَإِنِّي أَسْتَحْيِيهِمْ وَأُجِلُّهُمْ فَأَدْخِلُهُمْ
الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَأَمَّا الْبُكَاءُ مِنْ خِيفَتِي فَلَهُمُ الرِّفْقُ الْأَعْلَى، لَا
يُشَارَكُونَ فِيهِ^[١١٥]».

٢٣٨

مَا أَضَرَّ الشُّهْرَةَ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يُشَارَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا،

إِلَّا مَنْ عَصَمَ اللَّهُ^[١١٦]».

١١٥ المعجم الأوسط،

الطبراني، من اسمه

عليه، ج ٤ ص ١٨٨،

رقم ٣٩٣٧. رَوَاهُ

الطبراني، وفيه جَوْنٌ

وَهُوَ ضَعِيفٌ جَدًّا.

مجمع الزوائد،

الهيثمى، كتاب فيه

ذِكْرُ الْأَنْبِيَاءِ، بَابُ

ذِكْرِ مُوسَى الْكَلِيمِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، ج ٨ ص ٢٠٣،

رقم ١٣٧٧٦.

١١٦ المعجم الأوسط،

الطبراني، من

اسمِهِ: مُحَمَّدٌ، ج ٧

ص ٧٢، رقم ٦٨٩٠.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي

الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ عَبْدُ

الْعَزِيزِ بْنُ حُصَيْنٍ،

وَهُوَ ضَعِيفٌ. مجمع

الزوائد، الهيثمى،

كتاب الزُّهْدِ، بَابُ

مَا جَاءَ فِي الشُّهْرَةِ،

ج ١٠ ص ٢٩٦،

رقم ١٨١٣١.

Cennetlik Ameller

- Enes b. Mâlik'ten [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] şöyle buyurdu:

“Altı şeye yapışın (onları yaşayın), ben de sizlere cenneti müjdeleyeyim”

Ashâb-ı Kirâm sordular: “Nedir onlar?”

Buyurdu ki: *“Konuştuğunuzda yalan söylemeyin, söz verdiğinizde yerine getirin, size emanet edildiğinde ihanette bulunmayın, bakışlarınızı (haramdan) indirin, ellerinizi başkalarına zarar vermekten uzak tutun ve namusunuzu koruyun.”*^[117]

Sebepler ve Sonuçlar

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Kim gülmeyi çoğaltırsa heybeti hafifler. Kim alayı çoğaltırsa celâleti (önemi, azameti) gider. Kim şakayı çoğaltırsa vakan gider. Kim aç karnına su içerse kuvveti gider. Kim konuşmayı çoğaltırsa çokça yanılır. Kim çokça yanılırsa hataların çoğalır. Kimin hataları çoğalırsa onun için cehennem daha lââyık olur.”^[118]

¹¹⁷ Ebû Ya'lâ, Müs-ned, VII, 248 (4257).

¹¹⁸ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Evsat, VI, 334 (6557). Taberânî'nin el-Evsat'ta rivayet ettiği bu hadisin senedinde bilmediğim bir grup kişi var. el-Heysemî, ez-Zühed, 18172

٢٣٩

مَا بِهِ تُضْمَنُ الْجَنَّةُ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

«تَقَبَّلُوا لِي سِتًّا أَتَقَبَّلُ لَكُمْ بِالْجَنَّةِ»، قَالُوا: مَا هِيَ؟

قَالَ: «إِذَا حَدَّثَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَكْذِبْ، وَإِذَا وَعَدَ فَلَا يُخْلِفْ،
وَإِذَا أَوْثَمَنَ فَلَا يَخُنْ، وَغَضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكَفُّوا أَيْدِيَكُمْ، وَاحْفَظُوا
فُرُوجَكُمْ»^[١١٧].

٢٤٠

مُسَبِّبَاتٌ وَأَسْبَابُهَا

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ اسْتُخِفَّ بِحَقِّهِ، وَمَنْ كَثُرَتْ دُعَابَتُهُ ذَهَبَتْ

جَلَالَتُهُ، وَمَنْ كَثُرَ مِرَاحُهُ ذَهَبَ وَقَارُهُ، وَمَنْ شَرِبَ الْمَاءَ عَلَى الرَّيِّقِ

انْتَفَضَتْ قُوَّتُهُ، وَمَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ سَقَطُهُ، وَمَنْ كَثُرَ سَقَطُهُ كَثُرَتْ

خَطَايَاهُ، وَمَنْ كَثُرَتْ خَطَايَاهُ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ»^[١١٨].

^{١١٧} مسند أبي يعلى،

سعيد بن سنان، عن

أنس بن مالك، ج ٧

ص ٢٤٨، رقم ٤٢٥٧

^{١١٨} المعجم الأوسط،

الطبراني، ج ٦

ص ٣٣٤، رقم

٦٥٥٧. رواه الطبراني

في الأوسط، وفيه

جماعة لم أعرفهم.

مجمع الزوائد،

الهيتمي، كتاب

الزهد، باب ما

جاء في الصمت

وحفظ اللسان،

ج ١٠ ص ٣٠٢، رقم

١٨١٧٢

Allah'ın [cc] Sevdikleri ve Sevmedikleri

- Ebû Zer'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] şöyle buyurdu:

“Üç kişi vardır ki Allah Azze ve Celle onları sever, üç kişi de vardır ki Allah Azze ve Celle onları sevmez.

Allah'ın sevdiği üç kişi şunlardır: Bir adam bir kavme gelir ve sadece Allah nzası için, aralarında bulunan yakınlıktan dolayı değil, onlardan bir şey ister. Ancak onlar adama bir şey vermezler. Bir adam da onlardan geri durarak gizlice bu adama bir şeyler verir ve bu verdiğini yalnızca Allah ve verdiği kimse bilir.

Diğeri ise; geceleyin bir kavim yol alırken sonunda uyku onlara galip gelir ve bineklerinden inerler, başlarını öne eğip uyurlar. Ancak bir tanesi benim nizam için kalkar, ayetlerimi okur.

Üçüncüsü de müfrezedeki bir adamdır. Düşmanla karşılaşır ve yenilirler. Ancak bu kişi, öne atılır ve ölene ya da Allah ona fethi nasip edene dek devam eder.

Allah'ın buğzettiği üç kişi ise; zina eden yaşlı, büyüklük taslayan fakir ve hakka tecavüz eden zengindir.”^[119]

Hiz. İbrahim ve Hiz. Musa'nın [as] Sahifelerinden Bazıları

- Ebû Zer'den [ra] rivayetle:

Mescide girdim. Resûlullah [sas] mescidde tek başına otuyordu. Buyurdu ki:

“Mescidle de selamlaşma vardır, bu da iki rek'at namaz kıldır. Kalk ve bu iki rek'atı kıl.”

¹¹⁹ Nesâî, ez-Zekât, 2570; Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXV, 285 (21355). Tirmizî, Sıfatu'l-Cenne, 2568; İbn Hibbân, ez-Zekât, 3349; İbn Huzeyme, ez-Zekât, 2456

٢٤١

ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَثَلَاثَةٌ يَبْغُضُهُمْ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَثَلَاثَةٌ يَبْغُضُهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ،

أَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: فَرَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمْ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ، فَمَنْعُوهُ، فَتَخَلَّفَهُ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَالَّذِي أَعْطَاهُ،

وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدِلُ بِهِ، نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَقَامَ يَتَمَلَّقُنِي، وَيَتْلُو آيَاتِي،

وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقُوا الْعَدُوَّ فَهَزِمُوا، فَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يَفْتَحَ اللَّهُ لَهُ،

وَالثَّلَاثَةُ: الَّذِينَ يَبْغُضُهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الشَّيْخُ الرَّانِي، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ، وَالْغَنِيُّ الظَّلُومُ^[١١٩]».

١١٩ سنن النسائي، كتاب

الزُّكَاةِ، ثَوَابُ مَنْ

يُعْطِي، ج ٥ ص ٨٤،

رقم ٢٥٧٠. مسند

أحمد، حديث أبي

ذَرٍّ الْغِفَارِيُّ رَضِيَ اللَّهُ

عنه، ج ٣٥ ص ٢٨٥،

رقم ٢١٣٥٥. سنن

الترمذي، أبواب

صِفَةِ الْجَنَّةِ، بَابُ،

ج ٤ ص ٦٩٨، رقم

٢٥٦٨. صحيح ابن

حبان، كتاب الزُّكَاةِ،

ذكر محبة الله جلا

وَعَلَا لِلْمُتَصَدِّقِ إِذَا

تَصَدَّقَ لِلَّهِ سِرًّا،

أَوْ تَهَجَّدَ لِلَّهِ سِرًّا،

ج ٨ ص ١٣٧، رقم

٣٣٤٩. صحيح

ابن خزيمة، كتاب

الزُّكَاةِ، بَابُ ذِكْرِ

حُبِّ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

الْمُخْفِيِّ بِالصَّدَقَةِ،

ج ٤ ص ١٠٤، رقم

٢٤٥٦.

٢٤٢

بَعْضُ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ:

دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ

وَحَدَّهُ قَالَ:

«يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّ لِلْمَسْجِدِ تَحِيَّةً وَإِنَّ تَحِيَّتَهُ رَكْعَتَانِ فَقُمْ فَارْكَعْهُمَا»

Ben de kalktım ve iki rek'at namaz kıldım. Sonra geri döndüm, Resûlullah'ın [sas] yanına oturdum.

Dedim ki: "Yâ Resûlullah! Bana namazı emrettin. Peki, namaz nedir?"

Buyurdu ki: "Azı ve çoğunu (Allah'ın belirlediği) mevzuların en hayırlısıdır."

-Yâ Resûlullah, hangi amel daha faziletlidir?

- Allah'a iman ve Allah yolunda cihad.

- Yâ Resûlullah, hangi müminin imanı kemal haldedir?

- Ahlâkça en güzel olanı.

- Yâ Resûlullah, müminlerin en emini hangisidir?

- İnsanlara (elinden ve dilinden) zarar gelmeyendir.

- Namazların en faziletli hangisidir?

- En uzun kılınan namazdır.

- Yâ Resûlullah, en faziletli hicret hangisidir?

- Günahlardan hicret etmektir.

- Yâ Resûlullah, oruç nedir?

-Ecrini bizzat Allah'ın [cc] kat kat vereceği bir farz ibadettir.

- Yâ Resûlullah, cihadın en faziletli hangisidir?

- Atı boğazlanan, kanı dökülen kişinin cihadı.

- Yâ Resûlullah, sadakanın en faziletli hangisidir?"

- Az da olsa fakirin gönlünü almak için olanı.

- Yâ Resûlullah, Allah'ın sana indirdiği ayetlerin en yüce olanı hangisidir?"

- Ayete'l-Kürsî'dir.

قَالَ: فَتَمَّتْ فَرَكَعَتُهُمَا ثُمَّ عُدْتُ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ
 فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ أَمَرْتَنِي بِالصَّلَاةِ فَمَا الصَّلَاةُ
 قَالَ: خَيْرُ مَوْضُوعٍ اسْتَكْبَرْتُ أَوْ اسْتَقَلَّ
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟
 قَالَ: إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْمَلُ إِيْمَانًا؟
 قَالَ: أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَسْلَمُ؟
 قَالَ: مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ.
 قُلْتُ: فَأَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟
 قَالَ: طُولُ الْقُنُوتِ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْهَجَرَةِ أَفْضَلُ؟
 قَالَ: مَنْ هَجَرَ السَّيِّئَاتِ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا الصِّيَامُ؟
 قَالَ: فِرَاضٌ مَجْزَى وَعِنْدَ اللَّهِ أَضْعَافٌ كَثِيرَةٌ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟
 قَالَ: مَنْ عَقَرَ جَوَادُهُ وَأَهْرِيَقَ دَمُهُ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟
 قَالَ: جَهْدُ الْمُقِلِّ يُسَرُّ إِلَى فَقِيرٍ.
 قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ أَعْظَمُ؟
 قَالَ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ.

Sonra şöyle buyurdu: “Yâ Ebû Zer, yedi kat semâ ile beraber Kürsî, çöle atılmış bir halka gibidir. arşın kürsiye olan üstünlüğü, çölün halkaya olan üstünlüğü gibidir.”

- Yâ Resûlullah, kaç nebî gönderilmiştir?”

- Yüz yirmi bin.

- Yâ Resûlullah, bunların kaç tanesi resûldür?

- Üç yüz on üç. Büyük topluluk.

- Yâ Resûlullah, onların ilki kimdi?”

- Âdem’di.

-Yâ Resûlullah, o gönderilmiş bir nebî miydi?

- Evet. Allah [cc] onu kendi eliyle yarattı ve ona ruhundan üfledi. Onunla kelâm etti.

Sonra şöyle buyurdu: “Yâ Ebû Zer, şu dördü Süryânî’dir: Adem, Şît, Ahnûn yani İdris ve o kalem ile ilk yazandır ve Nuh. Şu dördü de Arap’tır: Hûd, Şu’ayb, Salih ve senin peygamberin Muhammed [sas].”

-Yâ Resûlullah, Allah [cc] kaç kitap indirmiştir?”

- Yüz tane sahife, dört tane de kitap indirdi. Şît’e elli sahife, Ahnûn’a (İdris) otuz sahife, İbrahim’e on sahife ve Musa’ya Yevrat’ı indirmeden önce on sahife indirilmiştir. Kitap olarak da Tevrat, İncil, Zebur ve Kur’ân-ı Kerîm indirilmiştir.

-Yâ Resûlullah, İbrahim’in [as] sahifesinde ne vardı?

-Hepsi mesellerdi. Şöyle ki: “Ey saltanat verilen, sınanan, aldanmış kral! Ben seni, dünyayı, birbiri üzere yığasın diye göndermedim. Ben seni, mazlumun duasını benden geri çeviresin (mazlumu bana yalvarmak zorunda bırakmayasın) diye gönderdim. Çünkü ben, kafir olsa dahi mazlumun duasını karşılıksız bırakmam.

ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ مَعَ الْكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ
بِأَرْضٍ فَلَاةٍ وَفَضْلُ الْعَرْشِ عَلَى الْكُرْسِيِّ كَفَضْلِ الْفَلَاةِ عَلَى الْحَلْقَةِ.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ الْأَنْبِيَاءُ؟

قَالَ: مِائَةُ أَلْفٍ وَعِشْرُونَ أَلْفًا.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ الرُّسُلُ مِنْ ذَلِكَ؟

قَالَ: ثَلَاثُ مِائَةٍ وَثَلَاثَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ كَانَ أَوَّلُهُمْ؟

قَالَ: آدَمُ.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْبِئِي مُرْسَلٌ؟

قَالَ: نَعَمْ خَلَقَهُ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَكَلَّمَهُ قَبْلًا.

ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ أَرْبَعَةُ سُرِّيَانِيُونَ آدَمُ وَشِيثُ وَأَخْنُوخُ وَهُوَ إِدْرِيسُ
وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ خَطَّ بِالْقَلَمِ وَنُوحٌ وَأَرْبَعَةٌ مِنَ الْعَرَبِ هُودٌ وَشُعَيْبٌ وَصَالِحٌ
وَنَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ كِتَابًا أَنْزَلَهُ اللَّهُ؟

قَالَ: مِائَةُ كِتَابٍ وَأَرْبَعَةٌ كُتِبَ أَنْزَلَ عَلَى شِيثٍ خَمْسُونَ ١ صَحِيفَةً
وَأَنْزَلَ عَلَى أَخْنُوخَ ثَلَاثُونَ صَحِيفَةً وَأَنْزَلَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَشْرَ صَحَائِفَ
وَأَنْزَلَ عَلَى مُوسَى قَبْلَ التَّوْرَةِ عَشْرَ صَحَائِفَ وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ
وَالزَّبُورَ وَالْقُرْآنَ.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَانَتْ صَحِيفَةُ إِبْرَاهِيمَ؟

قَالَ: كَانَتْ أَمْثَالًا كُلِّهَا. أَتَيْهَا الْمَلِكُ الْمُسْلَطُ الْمُبْتَلَى الْمَغْرُورُ

إِنِّي لَمْ أَبْعَثْكَ لِتَجْمَعَ الدُّنْيَا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلِكِنِّي بَعَثْتُكَ لِتَرُدَّ عَنِّي

دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنِّي لَا أَرُدُّهَا وَلَوْ كَانَتْ مِنْ كَافِرٍ

Akıl sahibi, aklına mağlup olmadıkça onun saatleri olmalıdır: Bir saat Rabbine yalvarmak için, bir saat nefsini muhasebe etmesi için, bir saat Allah'ın yarattıklarını tefekkür etmesi için, bir saatte yeme içme gibi ihtiyaçlarını karşılaması için.

Akıl sahibi, şu üç şeyde seyretmeli: Ahirete azık edinmek, yaşam için erzak, haram olmayan lezzet.

Akıl sahibi, zamanına basiretle bakmalı, işine, haline önem vermeli, dilini korumalıdır.

Kim sözünü amelinden sayarsa gereğinin dışında olan (boş, abes) sözünü azaltır.

-Yâ Resûlullah, Hz.Musa'nın (as) sahifelerinde ne var idi?

-Hepsi ibretti. Şöyle ki:

“Ölüme kesin şekilde inandığı halde mutlu yaşayan kimseye şaşarım!

Cehenneme kesin şekilde inandığı halde gülene şaşarım!

Kadere kesin olarak inandığı halde (haram-helal dikkat etmeden hırsla) yorulana şaşarım!

Dünyayı, içinde yaşayanların devamlı değiştiğini gören, sonra da içi rahat olana şaşarım!

Yann hesabın olduğuna kesin olarak inandığı halde ahiret için azık edinmeyene şaşarım!”

- Yâ Resûlullah, bana tavsiyede bulun.

- Sana tüm işlerin başı olan Allah'tan korkmayı tavsiye ederim.

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- Kur'an'ı tilavet et. Çünkü Allah'ın zikri senin için yeryüzünde bir nur, gökte de bir hazinedir.

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- Çok gülmekten sakın. Çünkü çok gülmek; kalbi öldürür, yüzünün nurunu giderir.

وَعَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يَكُنْ مَغْلُوبًا عَلَى عَقْلِهِ أَنْ تَكُونَ لَهُ سَاعَاتُ
سَاعَةٍ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ وَسَاعَةً يُحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ وَسَاعَةً يَتَفَكَّرُ فِيهَا
فِي صُنْعِ اللَّهِ وَسَاعَةً يَخْلُو فِيهَا لِحَاجَتِهِ مِنَ الْمَطْعَمِ وَالْمَشْرَبِ
وَعَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يَكُونَ طَاعِنًا إِلَّا لِثَلَاثٍ تَزُودُ لِمَعَادٍ أَوْ مَرَمَةٍ
لِمَعَاشٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ
وَعَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ بَصِيرًا بِزَمَانِهِ مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ حَافِظًا
لِللِّسَانِ

وَمَنْ حَسَبَ كَلَامُهُ مِنْ عَمَلِهِ قَلَّ كَلَامُهُ إِلَّا فِيمَا يَعْنِيهِ
قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا كَانَتْ صُحُفُ مُوسَى
قَالَ: كَانَتْ عِبْرًا كُلُّهَا
عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْمَوْتِ ثُمَّ هُوَ يَفْرُخُ وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالنَّارِ
ثُمَّ هُوَ يَضْحَكُ
وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْقَدَرِ ثُمَّ هُوَ يَنْصَبُ عَجِبْتُ لِمَنْ رَأَى الدُّنْيَا
وَتَقَلَّبَهَا بِأَهْلِهَا ثُمَّ أَطْمَأَنَّ إِلَيْهَا
وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْحِسَابِ عَدَا ثُمَّ لَا يَعْمَلُ
قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي
قَالَ: أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فَإِنَّهُ رَأْسُ الْأَمْرِ كُلِّهِ
قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ نُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ
وَدُخْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ
قلت: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ

120 İbn Hibbân, *es-Sahih*, II, 76 (361). İbn Hibbân *Sa-hih*'inde rivayet etmiştir; hadisin zikredilen metni ona aittir. el-Hakim de hadisi [*el-Mus-tedrek*'te] rivayet etmiş ve "isnadi sahihtir" demiştir. Hafız [el-Munziri] şöyle dedi: İbrahim b. Hişam b. Yahya el-Gassani bu hadisi babasından rivayet etmede tek kalmıştır. Bu, baş tarafında peygamberlerin (as) zikredildiği uzun bir hadistir. İçinde yüce hikmetler ve büyük öğütler olduğu için hadisin bu kısmını [burada] zikrettim. el-Münziri, *et-Tergib ve't-Terhib*, III, 13 (3378).

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Hayır dışındaki her konuda suskun kal. Çünkü bu şeytanı senden uzaklaştırır ve dinin hakkında sana yardımcı olur.*

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Cihad et. Çünkü cihad, ümmetimin zühdüdür.*

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Fakirleri sev ve onlarla bulun.*

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Mâlî bakımdan kendinden aşağıda olanlara bak, yukanda olanlara bakma. Böyle yapman, Allah'ın sendeki nimetini küçük görmenden daha uygundur.*

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Acı da olsa hakkı söyle.*

- Yâ Resûlullah, biraz daha.

- *Kendin hakkında bildiğin kusurların, insanların eksikliklerinden (onları araştırmaktan) seni alıkoysun. Kendinde yaptığın bir şeyden dolayı kimseye kızma. Kendindeki ayıbı görmeyip başkalarınınkini görmeyen ya da kendinde yaptığın şeyleri insanlar yaptığında onlara kızman sana ayıp olarak yeter.*

Sonra eliyle Ebû Zer'in göğsüne vurdu ve şöyle buyurdu:

"Ey Ebû Zer! Tedbir gibi akıllılık yoktur. Haramlardan kaçınmak gibi vera yoktur. Güzel ahlâk gibi soyluluk yoktur."^[120]

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: عَلَيْكَ بِالصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ عَنْكَ
وَعَوْنُ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: عَلَيْكَ بِالْجِهَادِ فَإِنَّهُ رَهْبَانِيَّةٌ أُمَّتِي

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: أَحِبِّ الْمَسَاكِينَ وَجَالِسَهُمْ

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: انْظُرْ إِلَى مَنْ تَحْتَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ
لَا تُزْدِرَى نِعْمَةُ اللَّهِ عِنْدَكَ

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي
قَالَ: قُلِ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي

قَالَ: لِيُرِدَّكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْرِفُ مِنْ نَفْسِكَ وَلَا تَجِدْ عَلَيْهِمْ فِيمَا
تَأْتِي وَكَفَى بِكَ عَيْبًا أَنْ تَعْرِفَ مِنَ النَّاسِ مَا تَجْهَلُ مِنْ نَفْسِكَ أَوْ
تَجِدَ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي

ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى صَدْرِي فَقَالَ:

يَا أَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ كَالْتَدْبِيرِ وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ

الْخُلُقِ [١٢٠].

١٢٠ صحيح ابن حبان،
كتاب البرِّ والإحسان،
ذكر الاستخفاف للمراء
أن يكون له من كل
خير حظ، ج ٢ ص ٧٦،
رقم ٣٦١. رواه ابن
حبان في صحيحه
واللفظ له والحاكم
وقال: صحيح الإسناد،
قال: الحافظ انفرد به
إبراهيم بن هشام بن
يحيى الغساني عن أبيه
وهو حديث طويل في
أوله ذكر الأنبياء عليهم
السلام ذكرت منه
هذه القطعة لما فيها
من الحكم العظيمة
والمواعظ الجسيمة.
الترغيب والترهيب،
المنذري، كتاب القضاء
وغيره، الترغيب من
الظلم ودعاء المظلوم
وخذله والترغيب في
نصرته، ج ٣ ص ١٣١،
رقم ٣٣٧٨.

Ne Beş Şey Amal

- Mücâhid'den, o da İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

[Mücâhid] dedi ki: İbn Abbâs'ın şöyle dediğini duydum:

“İnsanlar için şu beş husus yağız attan daha faydalıdır: Seni ilgilendirmeyen konularda konuşma. Bu (suskunluk) fazilettir. Bununla birlikte yine başka sözlerinle günaha girmeyeceğin konusunda emin değilim. Seni ilgilendiren bir konu ile ilgili konuşmak için uygun bir ortam olursa konuş. Çünkü nice konuşanlar, kendilerini ilgilendiren hususları uygun ortam bulunmadığı halde konuştukları için ayıplanmışlardır.

Akıllı veya ahmak kimseyle tartışma. Akıllı, ayağını kaydırır. Ahmak da sana eziyet verir. Hazır bulunmadığın anlarda nasıl zikredilmekten hoşlanıyorsan, sen de kardeşini öyle zikret. İyilik yaptığında mükâfatlandırılacağını, kötülük yaptığında da cezalandırılacağını bilen kimse gibi hareket et.”^[121]

Belaya Uğramış Kimselere Merhamet Edin!

- İmam Mâlik'e (ra) ulaştığına göre:

Hiz. İsa b. Meryem (as) şöyle buyurmuştur:

“Allah'ın zikri dışında çok kelimeler söylemeyin, kalpleriniz katılaşırlar. Çünkü katı kalp Allah'tan uzaktır fakat bunu bilemezsiniz.

Sanki kendinizi Rabbler gibi görüp insanların günahlarına bakmayın; aksine, köleler (kullar) gibi kendi günahlarınıza bakın. İnsanlar belaya da maruz kalır, afiyette de olur. Belaya uğramış (imtihan sahibi) kimselere merhamet edin. Afiyetten dolayı da Allah'a hamd edin.”^[122]

¹²¹ İbn Ebû'd-Dünya, es-Samt, s. 95 (754).

¹²² İmam Malik, el-Kelam, 8; Münzirî, el-Edeb, 4366.

٢٤٣

خَمْسٌ وَ يَا لَهَا مِنْ خَمْسٍ

• عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:
سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

«خَمْسٌ لَهُنَّ أَحْسَنُ مِنَ الدُّهْمِ الْمُوقَفَةِ: لَا تَتَكَلَّمُ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ،
فَإِنَّهُ فَضْلٌ، وَلَا آمَنُ عَلَيْكَ الْوِزْرَ، وَلَا تَتَكَلَّمُ فِيمَا يَعْنِيكَ حَتَّى تَجِدَ
لَهُ مَوْضِعًا، فَإِنَّهُ رَبُّ مُتَكَلِّمٍ فِي أَمْرِ يَعْنِيهِ، قَدْ وَضَعَهُ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ
فَعَنَتَ،

وَلَا تُمَارِ حَلِيمًا وَلَا سَفِيهًا فَإِنَّ الْحَلِيمَ يُقْلِيكَ، وَإِنَّ السَّفِيهَ
يُؤْذِيكَ، وَادْكُرْ أَخَاكَ إِذَا تَغَيَّبَ عَنْكَ مِمَّا تُحِبُّ أَنْ يَذْكُرَكَ بِهِ،
وَاعْفِهِ عَمَّا تُحِبُّ أَنْ يُعْفِيكَ مِنْهُ، وَاعْمَلْ عَمَلَ رَجُلٍ يَرَى أَنَّهُ مُجَازَى
بِالْإِحْسَانِ، مَاخُذٌ بِالْإِجْرَامِ»^[١٢١].

٢٤٤

ارْحَمُوا أَهْلَ الْبَلَاءِ

• عَنْ مَالِكٍ أَنَّهُ بَلَغَهُ

أَنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ كَانَ يَقُولُ:

«لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ فَتَقْسُو قُلُوبُكُمْ، فَإِنَّ الْقَلْبَ
الْقَاسِيَ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ، وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ، وَلَا تَنْظُرُوا فِي ذُنُوبِ النَّاسِ
كَأَنَّكُمْ أَرْبَابٌ، وَانظُرُوا فِي ذُنُوبِكُمْ كَأَنَّكُمْ عَبِيدٌ، فَإِنَّمَا النَّاسُ مُبْتَلَى،
وَمُعَافَى، فَارْحَمُوا أَهْلَ الْبَلَاءِ، وَاحْمَدُوا اللَّهَ عَلَى الْعَافِيَةِ»^[١٢٢].

^{١٢١} الصمت، ابن أبي الدنيا، بَابُ ذَمِّ التَّفَعُّرِ فِي الْكَلَامِ، ص ٩٥، رقم ٧٥٤.

^{١٢٢} موطأ مالك، كِتَابُ الْكَلَامِ، بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ، ج ٢ ص ٩٨٦، رقم ٨. الترغيب والترهيب، المنذري، كِتَابُ الْأَدَبِ وَغَيْرِهِ، الترغيب في الصمت، ج ٣، ص ٣٤٤، رقم ٤٣٦٦.

Merhamet Etmeyene, Merhamet Edilmez

- Cerîr'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Yeryüzü ehline merhamet etmeyene, semâ ehli merhamet etmez.”^[123]

- Hüseyin b. Abdullah b. Dumeyre'den, o da babasından, o da kendi babasından rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını bilmeyen bizden değildir. Bizi aldatan bizden değildir. Mü'min, kendi nefsi için istediğini mümin kardeşleri için de istemedikçe mümin olamaz.”^[124]

- Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Bir gün Resûlullah (sas), Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın (ra) da içinde bulunduğu sahâbîlerinden bazı kimselerle oturuyordu. Bu sırada bir kâse şerbet getirildi. Resûlullah (sas) şerbeti önce Ebû Ubeyde'ye uzattı.

Ebû Ubeyde: “Ey Allah'ın Peygamberi, sen daha evlâsın.” dedi.

Resûlullah (sas): “Al!” buyurdu.

Bunun üzerine Ebû Ubeyde kâseyi aldı. Sonra da içmeden: “Ey Allah'ın Peygamberi! Al.” dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Sen iç. Çünkü bereket büyüklerimizdedir. Kim küçüklerimize merhamet etmez, büyüklerimize hürmet göstermezse bizden değildir.”^[125]

¹²³ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, II, 355 (2497).

¹²⁴ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, VIII, 308 (8154).

¹²⁵ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, VIII, 227 (7895).

٢٤٥

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرَحَمُ

• عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ لَا يَرْحَمُ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَا يَرْحَمُهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ»^[١٢٣].

• عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ضَمِيرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَلَمْ يَعْرِفْ حَقَّ كَبِيرِنَا، وَلَيْسَ

مِنَّا مَنْ غَشَّنَا، وَلَا يَكُونُ الْمُؤْمِنُ مُؤْمِنًا حَتَّى يُحِبَّ لِلْمُؤْمِنِينَ مَا يُحِبُّ

لِنَفْسِهِ»^[١٢٤].

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ:

بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَأَبُو

عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذْ أَتَى بِقَدَحٍ

فِيهِ شَرَابٌ، فَتَاوَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَا عُبَيْدَةَ،

فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: أَنْتَ أَوْلَى بِهِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ.

قَالَ: خُذْ

فَأَخَذَ أَبُو عُبَيْدَةَ الْقَدَحَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَشْرَبَ: خُذْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ،

قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اشْرَبْ، فَإِنَّ الْبَرَكَهَ فِي

أَكَابِرِنَا، فَمَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيُجِلِّلْ كَبِيرَنَا فَلَيْسَ مِنَّا»^[١٢٥].

١٢٣ المعجم الكبير،

الطبراني، أبو ظبيان

الجنبي خضين بن

جندب، عن جرير،

ج ٢ ص ٣٥٥، رقم

٢٤٩٧

١٢٤ المعجم الكبير،

الطبراني، ضميرة

بن أبي ضميرة

مولى رسول الله،

ج ٨ ص ٣٠٨، رقم

٨١٥٤

١٢٥ المعجم الكبير،

الطبراني، أبو عبد

الرحيم خالد بن

أبي يزيد عن أبي

عبد الملك علي بن

يزيد عن القاسم،

ج ٨ ص ٢٢٧، رقم

٧٨٩٥

Dünyada İyilik Ehli, Ahirette de İyilik Ehlidir

- Hz. Ali'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Ey Ali! Ümmetimin merhametlilerinden iyilik isteyin. Böylece onların himayesinde yaşarsınız. Kalpleri katılaşmış olanlardan iyilik istemeyin. Çünkü onların üzerine lânet yağar.”

“Ey Ali! Allah (cc) iyiliği ve iyilik ehlini yarattı. Onlara iyiliği ve iyilik yapmayı sevdirdi. Kurak toprağa hayat vermesi için suyu ona sevk ettiği gibi iyilik isteyenleri de iyilik ehline yöneltti.”

“Ey Ali! Dünyada iyilik ehli olanlar, ahirette de iyilik ehli dirler.”^[126]

İsteyin ve Sakının

- Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey Müslüman topluluğu! Allah'ın sizleri teşvik ettiği hususlan isteyin, onlara rağbet edin! Allah'ın sizleri uyardığı hususlardan sakının! Allah'ın sizi korkuttuğu hususlardan, azabından, cezasından, cehenneminden korkun!

Eğer cennetten bir damla sizinle olsaydı içinde bulunduğunuz dünya nimetlerinden, sizler için daha iyi olurdu. Eğer cehennemden bir damla sizinle olsaydı içinde bulunduğunuz dünya nimetlerini yok etmeye yeterdi.”^[127]

¹²⁶ Hâkim, el-Müstedrek, I, 86 (7908).

¹²⁷ Beyhakî, el-Ba'su ve'n-Nüşûr, s. 303 (546).

٢٤٦

أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الْآخِرَةِ

• عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا عَلِيُّ، اطْلُبُوا الْمَعْرُوفَ مِنْ رُحَمَاءِ أُمَّتِي تَعِيشُوا فِي أَكْنَافِهِمْ،

وَلَا تَطْلُبُوهُ مِنَ الْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ فَإِنَّ اللَّعْنَةَ تَنْزِلُ عَلَيْهِمْ»

«يَا عَلِيُّ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ الْمَعْرُوفَ وَخَلَقَ لَهُ أَهْلًا فَحَبَّبَهُ

إِلَيْهِمْ وَحَبَّبَ إِلَيْهِمْ فِعَالَهُ وَوَجَّهَ إِلَيْهِمْ طُلَّابَهُ كَمَا وَجَّهَ الْمَاءَ فِي

الْأَرْضِ الْجَرِيَّةِ لِتُحْيِيَ بِهِ وَيَحْيِيَ بِهَا أَهْلُهَا»

«يَا عَلِيُّ، إِنَّ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي

الْآخِرَةِ» [١٢٦].

٢٤٧

ارْغَبُوا وَاحْذَرُوا

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، ارْغَبُوا فِيَمَا رَغِبَكُمُ اللَّهُ فِيهِ، وَاحْذَرُوا مِمَّا

حَذَرَكَمُ اللَّهُ مِنْهُ، وَخَافُوا مِمَّا خَوَّفَكُمُ اللَّهُ بِهِ مِنْ عَذَابِهِ وَعِقَابِهِ وَمِنْ جَهَنَّمَ؛

فَإِنَّهَا لَوْ كَانَتْ قَطْرَةً مِنَ الْجَنَّةِ مَعَكُمْ فِي دُنْيَاكُمْ الَّتِي أَنْتُمْ فِيهَا

حَلَّتْهَا لَكُمْ، وَلَوْ كَانَتْ قَطْرَةً مِنَ النَّارِ مَعَكُمْ فِي دُنْيَاكُمْ الَّتِي أَنْتُمْ فِيهَا

خَبَّتْهَا عَلَيْكُمْ» [١٢٧].

١٢٦ المستدرک، الحاكم،

کِتَابُ الرِّقَاقِ،

ج ٤ ص ٣٥٧، رقم

٧٩٠٨.

١٢٧ البعث والنشور،

البيهقي، ص ٣٠٣،

رقم ٥٤٦.

Allah'ın (cc) Kulları, Kardeş Olun

- İyâd b. Himâr'dan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) hutbesinde şöyle buyurdu:

“Allah (cc), birbirinize karşı mütevazı olmanızı, hiç kimseye karşı övünmemenizi ve hiç kimsenin hiç kimseye karşı haddi aşmamasını bana vahyetti.”^[128]

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Birbirinize karşı buğzetmeyin, birbirinizden sırt çevirmeyin, birbirinizle çekişmeyin! Allah'ın kulları, kardeş olun!”^[129]

Gece ve Gündüzün Sürati

Peygamber (sas) hutbesinin bir kısmında buyurdu ki:

“Ey insanlar! Günler dürülüyor, ömürler geçiyor, bedenler yıpranıyor. Gece ve gündüz postacılar gibi birbirleri ile yaşıyorlar.

Uzak olan her şeyi yaklaşıyor, her yeniye eskitiyorlar. Bunlarda Allah'ın kullarını heva ve heveslerinden uzaklaştıran ve kalıcı salih amellere teşvik eden şeyler vardır.”^[130]

¹²⁸ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, XVII, 364 (1000); Müslim, *Sıfet'ul-Kiyamet*, 2865

¹²⁹ Müslim, *el-Birr*, 2563

¹³⁰ Ebû el-Hasan Ali b. Muhammed el-Basrî el-Bağdâdî, *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, I, 117; Ebû Bekr Muhammed b. Muhammed el-Führî et-Tartûşî el-Mâlikî, *Sirâcu'l-Mülûk*, s. 25.

٢٤٨

كُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا

• عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي خُطْبَتِهِ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا لَا يَفْخَرُ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَنْغِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ» [١٢٨].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا» [١٢٩].

٢٤٩

الِإِعْتِبَارُ بِسُرْعَةِ مُرُورِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ خُطْبَتِهِ:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ الْأَيَّامَ تُطْوَى، وَالْأَعْمَارَ تَفْنَى، وَالْأَبْدَانَ تُبْلَى،

وَإِنَّ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ يَتَرَكَضَانِ كَتَرَاضِ الْبَرِيدِ،

يُقَرَّبَانِ كُلَّ بَعِيدٍ، وَيُخْلِقَانِ كُلَّ جَدِيدٍ، وَفِي ذَلِكَ عِبَادَ اللَّهِ مَا

أَلْهَى عَنِ الشَّهَوَاتِ، وَرَغَبَ فِي الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ» [١٣٠].

١٢٨ المعجم الكبير،

الطبراني، عِيَاضُ بْنُ

حِمَارٍ الْمُجَاشِعِيُّ

سَكَنَ الْبَصْرَةَ، ج ١٧

ص ٣٦٤، رقم ١٠٠٠

صحيح مسلم، كتاب

صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالْجَنَّةِ

وَالنَّارِ، بَابُ الصِّفَاتِ

الَّتِي يُعْرَفُ بِهَا فِي

الدُّنْيَا أَهْلُ الْجَنَّةِ،

ج ٤ ص ٢١٩٨، رقم

٢٨٦٥

١٢٩ صحيح مسلم،

كتاب الْيَرِّ وَالصَّلَاةِ

وَالْأَدَابِ، بَابُ تَحْرِيمِ

الطَّنِّ، وَالتَّجَسُّسِ،

وَالْتَّنَافُسِ، ج ٤

ص ١٩٨٦، رقم

٢٥٦٣

١٣٠ أدب الدنيا والدين،

أبو الحسن علي

بن محمد البصري

البغدادِي، الشهير

بالموردي، الباب

الثَّالِثُ أَذْبُ الدِّينِ،

ج ١ ص ١١٧. سراج

الملوك، أبو بكر

محمد بن محمد

الفهري الطرطوشي

المالكي، الباب

الأول: في مواضع

الملوك، ص ٢٥.

Kardeşinin Elini Tut ve Onu Cennete Sok

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bizimle oturuyordu. Bir an onun güldüğünü gördük o kadar ki dişleri gözükiyordu.

Hız. Ömer (ra) sordu: "Yâ Resûlullah, anam babam sana feda olsun, seni güldüren de nedir?"

Buyurdu ki: "Ümmetinden iki adam, İzzetin Rabbi önünde dizleri üzerinde çökmüşlerdi. Birisi dedi ki: 'Ya Rabb, kardeşimden hakkımı al.'

Allah Tebâreke ve Teâlâ buyurdu ki: 'Hiç iyiliği kalmamış olan bu kardeşin için ne eylersin?'

Adam dedi ki: 'Ya Rabb, günahlarımdan ona yükle.'

Bu esnada, Resûlullah'ın (sas) gözlerinden yaşlar boşaldı, ağladı. Sonra şöyle devam etti: "O büyük günde insanlar, günahlarının başkalarına yüklenmesine ihtiyaç duyarlar.

Allah Teâlâ bunu isteyen kuluna buyurdu ki: 'Bakışlarını kaldır, cennetlere bak.'

Adam başını kaldırdı ve şunları söyledi:

'Ya Rabb, altından şehirler, incilerle kaplı, altından saraylar görüyorum. Bunlar hangi nebînindir ya da hangi siddîkındır ya da hangi şehidindir?'

Allah (cc) buyurdu ki: 'Bunlar bedelini ödeyenlerindir.'

Adam tekrar sordu: 'Ya Rabb, bu bedele sahip olan da kimdir?'

Buyurdu ki: 'Sen sahıpsin.'

Adam tekrardan sordu: 'Neyle?'

Allah (cc) şöyle buyurdu:

'Kardeşini affın ile.'

٢٥٠

خُذْ بِيَدِ أَخِيكَ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ إِذْ رَأَيْنَاهُ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ ثَنَائِيَاهُ،

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: مَا أَضْحَكَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي؟
قَالَ: «رَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي جَثِيَا بَيْنَ يَدَيِ رَبِّ الْعِزَّةِ، قَالَ أَحَدُهُمَا:
يَا رَبِّ خُذْ لِي مَظْلِمَتِي مِنْ أَخِي،
فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلطَّلَبِ: فَكَيْفَ تَصْنَعُ بِأَخِيكَ وَلَمْ يَبْقَ
مِنْ حَسَنَاتِهِ شَيْءٌ؟»

قَالَ: يَا رَبِّ فَلْيَحْمِلْ مِنْ أَوْزَارِي
قَالَ: وَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبُكَاءِ، ثُمَّ
قَالَ: «إِنَّ ذَاكَ الْيَوْمَ عَظِيمٌ يَحْتَاجُ النَّاسُ أَنْ يُحْمَلَ عَنْهُمْ مِنْ أَوْزَارِهِمْ،
فَقَالَ: اللَّهُ تَعَالَى لِلطَّلَبِ: ارْفَعْ بَصْرَكَ فَانْظُرْ فِي الْجَنَّةِ فَرَفَعَ
رَأْسَهُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ أَرَى مَدَائِنَ مِنْ ذَهَبٍ وَقُصُورًا مِنْ ذَهَبٍ مُكَلَّلَةً
بِاللُّؤْلُؤِ لِأَيِّ نَبِيٍّ هَذَا أَوْ لِأَيِّ صِدِّيقٍ هَذَا أَوْ لِأَيِّ شَهِيدٍ هَذَا؟
قَالَ: هَذَا لِمَنْ أَعْطَى الثَّمَنَ،

قَالَ: يَا رَبِّ وَمَنْ يَمْلِكُ ذَلِكَ؟

قَالَ: أَنْتَ تَمْلِكُهُ،

قَالَ: بِمَاذَا؟

قَالَ: بِعَفْوِكَ عَنْ أَخِيكَ،

Adam dedi ki: ‘Ya Rabb, onu affediyorum.’

Allah [cc] buyurdu ki: ‘Kardeşinin elini tut ve onu cennete girdir.’”

Resûlullah [sas] bu sırada şöyle buyurdu:

“Allah’tan korkun ve birbirinizle aranızı düzeltin! Şüphesiz ki Allah [cc], Müslümanlar’ın aralarını düzeltir/ıslah eder.”^[131]

251

Peygamberlerin ve Şehidlerin İmrendikleri Kullar

• Ebû Mâlik el-Eş’ârî’den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] namazını kıldığında yüzünü insanlara döndü ve buyurdu ki:

“Ey insanlar, dinleyin, akledin ve amel edin! Allah’ın öyle kulları vardır ki peygamberlerden ya da şehidlerden değildir. Ancak peygamberlerin ve şehidlerin meclislerine ve Allah’a yakınlıklarına imrendikleri kimselerdirler.”

Bedevîlerden, sert mizaçlı bir adam eliyle Resûlullah’ı işaret ederek: “Ey Allah’ın Peygamberi! Peygamberlerden ya da şehidlerden olmayan ancak peygamberlerin ve şehidlerin meclislerine ve Allah’a yakınlıklarına imrendikleri insanlar mı? Onları bizlere anlat, onları bizlere resmet! Yani özellikleri nedir? Onların hallerini bizlere bildir.”

Bedevînin sorusu nedeniyle, Resûlullah’ın [sas] yüzünü sevinç kapladı ve şöyle buyurdu: “Onlar kabilelerinden uzak, bilinmeyen, tanınmayan insanlardır. Aralarında akrabalık ve yakınlık bağı yoktur. Ancak birbirlerini Allah için severler ve Allah için birbirleriyle dostluk kurarlar. Allah kıyamet günü onlar için nurdan minberler koyar ve onları buralara oturtur. Onların yüzlerini ve elbiselerini nurlandırır. Kıyamet günü insanlar korku içerisinde iken onlar korkmazlar. İşte onlar, Allah’ın velileridirler. Onlar için ne korku ne de üzüntü vardır.”^[132]

¹³¹ Hâkim, el-Müstedrek, IV, 620 (8718).

¹³² Ahmed b. Hanbel, Müsned, XXXVII, 540 (22906). Uzunca bir hadisin bir kısmıdır.

قَالَ: يَا رَبِّ فَإِنِّي قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ،
 قَالَ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: فَخُذْ بِيَدِ أَخِيكَ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ
 فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ ذَلِكَ:
 «اتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُصْلِحُ بَيْنَ
 الْمُسْلِمِينَ»^[١٣١].

٢٥١

لِلَّهِ عِبَادٌ يَغِيبُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ

• عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ:
 إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ أَقْبَلَ إِلَى
 النَّاسِ بِوَجْهِهِ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ اسْمَعُوا وَاعْقِلُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ لِلَّهِ عِبَادًا لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ
 وَلَا شُهَدَاءَ يَغِيبُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ مِنَ اللَّهِ».
 فَجَثَى رَجُلٌ مِنَ الْأَعْرَابِ مِنْ قَاصِيَةِ النَّاسِ، وَالْوَى بِيَدِهِ إِلَى نَبِيِّ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ لَيْسُوا
 بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغِيبُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ عَلَى مَجَالِسِهِمْ وَقُرْبِهِمْ
 مِنَ اللَّهِ أَنْعَتُهُمْ لَنَا حَلْمُهُمْ لَنَا، يَعْنِي صِفَتُهُمْ لَنَا، شَكَّلُهُمْ لَنَا
 فَسَّرَ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِسُؤَالِ الْأَعْرَابِيِّ فَقَالَ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هُمْ نَاسٌ مِنْ أَفْنَاءِ النَّاسِ وَنَوَازِعِ
 الْقَبَائِلِ لَمْ تَصِلْ بَيْنَهُمْ أَرْحَامٌ مُتَقَارِبَةٌ تَحَابُّوا فِي اللَّهِ وَتَصَافَوْا، يَضَعُ اللَّهُ
 لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ فَيَجْلِسُهُمْ عَلَيْهَا فَيَجْعَلُ وُجُوهَهُمْ نُورًا،
 وَثِيَابَهُمْ نُورًا، يَفْرَعُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَفْرَعُونَ، وَهُمْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ
 لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^[١٣٢].

١٣١ المستدرک، الحاكم،
 کتاب العلم، ج ٤
 ص ٦٢٠، رقم
 ٨٧١٨

١٣٢ مسند أحمد، حديث
 أبي مالک الأشعري،
 ج ٣٧ ص ٥٤٠، رقم
 ٢٢٩٠٦ من حديث
 طويل.

Allah'ın [cc] Kuluna Sevgisinin Sebebi

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Allah [cc] buyuruyor ki: ‘Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, farzları eda etmesidir. Kulum bana nafileler ile yaklaşılmaya devam eder, sonunda sevgime erer.

Kulumu sevdiğimde artık onun işiten kulağı, gören gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey istediğinde muhakkak onu veririm. Benden sığınma talep ettiğinde kesinlikle onu himayeme alırım. Ben yapacağım bir şeyde mümin kulumun ruhunu kabzetmekte tereddüt ettiğim kadar hiçbir şeyde tereddüt etmedim. O ölümü sevmez, ben de onun sevmediği şeyi sevmem.”^[133]

Güzel Ameller ve Daha Güzel Olan Mükâfatları

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Kim bir müminin dünya sıkıntısını giderirse Allah [cc] da kıyamet günü onun sıkıntısını giderir. Kim bir fakire kolaylık gösterirse Allah da dünyada ve ahirette ona kolaylık gösterir.

Kim bir Müslüman'ın ayıbını örterse Allah da dünya ve ahirette onun ayıbını örter. Kul, kardeşine yardım ettikçe Allah da ona yardım eder. Kim ilim tahsil etmek için bir yola girerse Allah da ona cennetin yolunu kolaylaştırır.

٢٥٢

سَبَبُ حُبِّ اللَّهِ لِعَبْدِهِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَافُلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ:

كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطَيْتُهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيدَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ»^[١٣٣].

٢٥٣

أَعْمَالٌ طَيِّبَةٌ وَجَزَاؤُهَا أَطِيبُ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ، يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ،

١٣٣ صحيح البخاري،

كِتَابُ الرِّقَاقِ،

بَابُ التَّوَاضُّعِ،

ج ٨ ص ١٠٥، رقم

٦٥٠٢.

Bir grup Allah'ın evlerinden birinde toplanır da Allah'ın kitabını okur, aralarında onu müzakere ederse üzerlerine sekînet iner, onları rahmet kaplar ve melekler etraflarını kuşatır. Allah **[cc]**, o kimseleri kendi katındakiler arasında anar. Kim amelini geciktirirse nesebi onu hızlandıramaz.”^[134]

254

Müslümanların Birbirlerine Haram Olan Durumları

- Ebû Hüreyre'den **[ra]** rivayetle:

Resûlullah **[sas]** şöyle buyurdu:

“Birbirinize haset etmeyin. Birbirinizin aleyhinde fiyatlarla oynayarak hile yapmayın. Birbirinize buğzetmeyin, sırt çevirmeyin. Birbirinizin pazarlığı bitmiş olan alışverişini bozmayın.

Ey Allah'ın kullan, kardeş olunuz! Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez ve onu (sıkıntı anında) yü-züstü, yardımsız bırakmaz. Onu hor görmez, küçümsemez. Takva işte buradadır.”

Bu esnada göğsüne (kalbine) işaret etti ve üç kez bu sözünü tekrarladi. Ardından şöyle devam etti:

“Bir kimsenin Müslüman kardeşini küçük görmesi, ona kötülük olarak yeter. Her Müslüman'ın her Müslüman'a, canı, malı ve ırzı haramdır.”^[135]

255

Sana Hayır Kapılarını Göstereyim

- Mu'âz b. Cebel'den **[ra]** rivayetle:

Peygamber **[sas]** ile birlikte bir seferdeydim. Bir gün yolda ilerlediğimiz sırada, yakınında yürümek nasip oldu.

¹³⁴ Müslim, ez-Zikr, 2699

¹³⁵ Müslim, el-Birr, 2564

وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ، لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ^[١٣٤]».

٢٥٤

كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِعْ

بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ،

وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ وَلَا

يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا»

وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

«بِحَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ

عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعَرْضُهُ^[١٣٥]».

٢٥٥

أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ:

كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَصْبَحْتُ يَوْمًا

قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ،

١٣٤ صحيح مسلم،
كتاب الذَّكْرِ والدُّعَاءِ
والتَّوْبَةِ، بَابُ فَضْلِ
الاجْتِمَاعِ عَلَى تِلَاوَةِ
الْقُرْآنِ وَعَلَى الذَّكْرِ،
ج ٤ ص ٢٠٧٤، رقم
٢٦٩٩

١٣٥ صحيح مسلم،
كتاب الْبِرِّ وَالصَّلَاةِ
وَالْأَدَابِ، بَابُ
تَحْرِيمِ ظَلَمِ الْمُسْلِمِ
وَوَحْدَانِيَّتِهِ وَاحْتِقَارِهِ،
ج ٤ ص ١٩٨٦، رقم
٢٥٦٤

Dedim ki: “Yâ Resûlullah! Bana, beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle.”

Buyurdu ki: “*Mühim bir şey sordun. Bu, Allah’ın kendisine kolaylaştırdığı kimseler için kolaydır. Allah’a kulluk eder ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmaz, namazı ikame eder, zekâtı verir, Ramazan orucunu tutar ve Beytullah’ı haccedersin.*”

Sonra şöyle buyurdu: “İyi dinle, sana hayrın kapılarını göstereyim! Oruç kalkandır, sadaka suyun ateşi söndürdüğü gibi hatalarını söndürür, siler. Kişinin geceleyin kıldığı namaz (da bu kapılardandır).”

Ardından şu ayetleri okudu: “*Onlar ibadet etmek için gece vakti yataklarından kalkar, Rabblerinin azabından korkarak ve rahmetini ümit ederek O’na dua ederler. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeyden de infakta bulunurlar.*” [Secde, 32/16]

Ve devamında şunu da okudu: “*Şimdi hiç kimse kendileri için, yaptıklarına karşılık gözler aydınlığı olacak şeylerden neler gizlenmiş olduğunu bilemez.*” [Secde, 32/17]

Sonra da buyurdu ki: “*Sana bu dinin başını, direğini ve zirvesini haber vereyim mi?*”

“Evet, Yâ Resûlullah!” dedim.

Buyurdu ki: “*İşin başı İslâm’dır, direği namazdır, zirvesi de cihaddır.*”

Tekrar sordu: “*Sana tüm bunları tamamlayan esas haber vereyim mi?*”

“Evet, Yâ Nebîyullah!” dedim.

Dilini işaret etti ve: “*Şuna sahip ol!*” buyurdu.

“Ey Allah’ın Peygamberi! Bizler konuştuklarımızdan da sorumlu olacak mıyız?”

“*Anan seni yitirsin Ey Mu’âz! İnsanları yüzleri üzere ya da burunları üzere cehenneme atan, dilleriyle kazandıkları değil midir?*” buyurdu.^[136]

¹³⁶ Tirmizî, el-İmân, 2616. Tirmizî bu hadisin hasen-sahihi olduğunu belirtmiştir.

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي عَنِ

النَّارِ،

قَالَ: «لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيْسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسِّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ»

ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أَذُكُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ: الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ قَالَ: ثُمَّ تَلَا {تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ} [السجدة: ١٦] ،

حَتَّى بَلَغَ {يَعْمَلُونَ} [السجدة: ١٧]

ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أَخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ كُلِّهِ وَعَمُودِهِ، وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ،

قَالَ: «رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ»

ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أَخْبِرُكَ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلِّهِ؟»

قُلْتُ: بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ

قَالَ: «كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا»، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَإِنَّا لَمُؤَاخِذُونَ

بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟

فَقَالَ: «تَكَلَّمْتَ أَمُّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُتُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى

وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ» [١٣٦].

١٣٦ سنن الترمذي، أبواب الإيمان، باب ما جاء في حرمة الصلاة، ج ٥ ص ١٢١١، رقم ٢٦١٦. وقال «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ».

Allah'ın (cc) Kullarına İhsanı

- Ebû Zer'den rivayetle:

Resûlullah (sas), Allah Tebâreke ve Teâlâ'nın şunları buyurduğunu anlattı:

“Ey kullanm! Ben nefsimi zulmü haram ettim, onu sizin aranızda da haram kıldım. Öyleyse birbirinize zulmetmeyin.

Ey kullanm! Benim hidâyet ihsan ettiklerim haricinde hepiniz dalâlet içerisindesiniz. Öyleyse benden hidâyet isteyin ki sizleri hidâyete erdireyim.

Ey kullanm! Benim doyurduklarım haricinde hepiniz açsınız. Öyleyse benden sizleri doyurmamı isteyin ki sizleri doyurayım.

Ey kullanm! Benim giydirdiklerim haricinde hepiniz çıplaksınız. Öyleyse benden sizleri giydirmemi isteyin ki sizleri giydireyim.

Ey kullanm! Sizler gece gündüz hatalar işliyorsunuz. Ben ise tüm günahları affederim. Öyleyse benden af dileyin ki sizleri affedeyim.

Ey kullanm! Bana zarar verme mevkiine ulaşamazsınız ki bana zarar verebilesiniz. Yine bana fayda verme mevkiine ulaşamazsınız ki bana fayda verebilesiniz.

Ey kullanm! Sizden öncekiler ve sizden sonrakiler, insan olsun, cin olsun, hepsi de sizden en muttakî olan bir adamın kalbi üzere olsalar, bu benim mülkümde zerre miktan dahi bir şeyi artırmaz.

Ey kullanm! Sizden öncekiler ve sizden sonrakiler, insan olsun, cin olsun, hepsi de sizden en fâcir olan bir adamın kalbi üzere olsalar, bu benim mülkümden zerre miktan dahi bir şeyi azaltmaz.

٢٥٦

اللَّهُ تَعَالَى يَمْتَنُّ عَلَى عِبَادِهِ

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ:

«يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالَمُوا،

يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهِدُونِي أَهْدِكُمْ،
يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ، إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمَكُمْ،
يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ، إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكَسُونِي أَكْسِكُمْ،
يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا،
فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ،
يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي،
فَتَنْفَعُونِي،

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَتَقَى
قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا،
يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ
قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا،

Ey kullanm! Sizden öncekiler ve sizden sonrakiler, insan olsun, cin olsun, hepsi de bir düzlükte toplanıp da benden istesenez, ben de her insana istediği her şeyi versem, bu benim katımda olandan ancak iğnenin denize batındığında denizden eksilen miktarda bir eksiklik meydana getirebilir.

Ey kullanm! Bunlar sizin amelleriniz ve onları sizler için sayıyorum. Sonra da onların karşılığını sizlere vereceğim. Öyleyse sizden kim hayır bulursa Allah'a hamd etsin. Kim de hayırdan başkasını bulursa yalnızca nefsini kınasın.”^[137]

257

Allah'ı (cc) Gözet ki Allah (cc) da Seni Gözetsin

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Bir gün Resûlullah'ın (sas) bindiği hayvanın arkasına binmiştim. Bana şöyle buyurdu:

“Ey genç! Sana bazı kaideler öğreteceğim: Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki Allah da seni gözetsin. Daima Allah'ın nızasını her işinde önde tut ki Allah'ın yardımını yanında bulasın. Bir şey istediğinde Allah'tan iste. Yardım dileyeceğin zaman Allah'tan dile. Bil ki ümmet sana bir konuda fayda sağlamak üzere toplansa Allah'ın sana yazdığı şeyin haricinde sana bir fayda sağlayamazlar. Ya da sana bir zarar vermek üzere toplansalar, Allah'ın sana yazdığının haricinde sana bir zarar da veremezler. Kalem kaldındı, sayfalar kurudu.”^[138]

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bana şöyle buyurdu:

“Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki Allah da seni gözet-sin. Daima Allah'ın nızasını her işinde önde tut ki Allah'ın yardımını yanında bulabilesin. Rahatlık zamanında Allah'ı unutma, tanı ki şiddet, keder zamanında da Allah seni unutmasın, tanısin.

¹³⁷ Müslim, el-Birr, 2577

¹³⁸ Tirmizî, Kıyame, IV, 667 (2516). Tirmizî bu hadisin hasen sahih olduğunu belirtmiştir.

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ
وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي
إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرُ،
يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أَوْفِّكُمْ إِيَّاهَا،
فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا، فَلْيُحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ، فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا
نَفْسَهُ^[١٣٧]».

٢٥٧

احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ:
«يَا غُلَامُ إِنِّي أَعَلَّمْتُ كَلِمَاتٍ، احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ، احْفَظِ اللَّهَ
تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ،
وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ
قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا
بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ^[١٣٨]».

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:

قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ، احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعْرِفْ إِلَى اللَّهِ
فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفَكَ فِي الشَّدَّةِ، وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ،
وَمَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ،

١٣٧ صحيح مسلم، كتاب
البرِّ والصلَّة والأدب،
باب تحريم الظلم،
ج ٤ ص ١٩٩٤، رقم
٢٥٧٧.

١٣٨ سنن الترمذي،
أبواب صفة القيامة
والرفائقي والوزع،
باب، ج ٤ ص ٦٦٧،
رقم ٢٥١٦. وقال:
هذا حديث حسن
صحيح.

Bil ki sana takdir edilen seni atlayıp başkasına gitmez. Sana isabet eden de sana yazılmıştan başkası değildir. Bil ki mahlûkat Allah'ın sana verilmesini dilemediği bir şeyi sana vermek üzere toplansa buna güç yetiremezler. Ya da Allah'ın sana isabet etmesini dilediği bir şeyi senden uzaklaştırmak üzere toplansa buna güç yetiremezler.

Bir şey istediğinde Allah'tan iste. Yardım dileyeyeceğin zaman da Allah'tan dile. Bil ki yardım ve zafer sabırladır. Ferahlık kederin, kolaylık da zorluğun peşindedir. Bil ki kalem var olanı yazmıştır.”^[139]

258

İnsanın Başlangıcı ve Sonu

• Abdullah'tan (ra) rivayetle:

Bizlere doğruyu söyleyen, doğruluğu tasdik ve kabul edilmiş olan Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Sizden birinizin yaratılışının başlangıcı şöyledir: Annesinin karnında kırk gün süresince derlenir, toplanır. Sonra ikinci kırk günlük süre içinde pıhtı haline (alaka) döner. Sonra da bir o kadar zaman içinde bir parça et olur. Daha sonra Allah ona bir melek gönderir ve melek de ona ruh üfler. Bu melek dört şeyle emrolunur: Anne rahmindeki canlının nızkını, ecelini, ameli-ni ve iyi biri mi yoksa kötü biri mi olacağını yazar.

Kendisinden başka ilâh olmayana yemin olsun ki sizden birisi cennet ehlinin yaptıkları işleri yapar ve cennetle arasında bir zira' mesafe kalır da anne karnında yazılan yazının hükmü öne geçer, cehennemliklerin yaptıkları işleri yapar ve cehenneme girer. Sizden biri de cehennem ehlinin yaptıkları işleri yapar ve cehennemle arasında bir zira' mesafe kalır da anne karnında yazılan yazının hükmü öne geçer, cennetliklerin yaptığı işleri yapar ve cennete girer.”^[140]

¹³⁹ Hâkim, el-Müstedrek, III, 624 (6304).

¹⁴⁰ Müslim, el-Kader, 2643; Buhârî, el-Kader, 6594.

وَأَعْلَمَ أَنَّ الْخَلَائِقَ لَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَعْطُوكَ شَيْئًا لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُعْطِيكَ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا أَنْ يَصْرِفُوا عَنْكَ شَيْئًا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَكَ بِهِ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى ذَلِكَ،

فَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَأَعْلَمَ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ، وَأَنَّ الْفَرْجَ مَعَ الْكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا، وَأَعْلَمَ أَنَّ الْقَلَمَ قَدْ جَرَى بِمَا هُوَ كَائِنٌ^[١٣٩].

٢٥٨

بِدَايَةُ الْإِنْسَانِ وَخَاتِمَتُهُ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:

حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ

«إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ عِلْقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكُتِبَ رِزْقُهُ، وَأَجَلُهُ، وَعَمَلُهُ، وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ،

فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيَدْخُلُهَا^[١٤٠]».

١٣٩ المستدرک، الحاکم،

کتاب معرفة الصحابة

رضي الله عنهم، ذكر

عبد الله بن عباس،

ج ٣ ص ٦٢٤، رقم

٦٣٠٤

١٤٠ صحيح مسلم، كتاب

القدر، باب كيفية

خلق آدمي في بطن

أمه، ج ٤ ص ٢٠٣٦،

رقم ٢٦٤٣ صحيح

البخاري، كتاب

القدر، باب في

القدر، ج ٨ ص ١٢٢،

رقم ٦٥٩٤.

Cibrîl (s) Soruyor, Resûlullah (s) Cevaplıyor

- Ömer b. el-Hattâb'dan (ra) rivayetle:

Bir gün bizler Resûlullah'ın yanındayken bembeyaz elbise-li, simsiyah saçlı, üzerinde yolculuk eseri olmayan ancak hiç-birimizin de tanımadığı birisi geldi. Peygamber'e (s) doğru oturdu, iki dizini O'nun (s) iki dizine yasladı. Ellerini de uylukları üzerine koydu.

Şöyle dedi: "Yâ Muhammed! Bana İslâm'ın ne olduğunu söyle."

Resûlullah (s) buyurdu ki: "İslâm; Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in (s) O'nun (cc) resûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve yoluna güç yetirebiliyorsan Beyt'i haccetmendir."

O zât: "Doğru söyledin." dedi.

Onun hem soru sorup hem de cevabı onaylaması garibimize gitti.

Tekrar sordu: "Bana imandan haber ver."

Resûlullah (s) buyurdu ki: "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, resûllerine, ahiret gününe ve kadere hayryla ve şerriyle inanmandır."

O zât: "Doğru söyledin. Bana ihsandan haber ver." dedi.

Buyurdu ki (s): "Allah'a, O'nu (cc) görüyormuşçasına kulluk etmendir. Zira sen O'nu (cc) görmüyorsan da O (cc) seni görüyor."

Zât dedi ki: "Bana saatten (kıyametten) haber ver."

٢٥٩

جَبْرِيلُ يَسْأَلُ وَالرَّسُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجِيبُ
• عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ:

بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ
طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ
أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ،

وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتُقِيمَ
الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا»،

قَالَ: صَدَقْتَ،

قَالَ: فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ، وَيُصَدِّقُهُ،

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ،

قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ،
وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»،

قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ،

قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»،

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ،

Resûlullah [sas]: “Sorulan, sorandan daha çok bilgi sahibi değildir.” buyurdu.

O zât dedi ki: “O halde bana alâmetlerinden haber ver.”

Buyurdu ki [sas]: “Cariyenin kendi sahibesini doğurması, yalın ayak çıplak fakir koyun çobanlarının bina yapmakta birbirleriyle yarış ettiklerini görmektir.”

Sonra bu zat kalktı gitti. Ben bir süre bekledim. Sonunda Resûlullah [sas] bana:

“Ey Ömer! Soru soranın kim olduğunu biliyor musun?” diye sordu.

“Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedim.

Buyurdu ki: “O Cibrîl idi. Sizlere dininizi öğretmek için geldi.” [141]

260

Allah [cc] Rızası İçin Söylenmeyen Bir Sözde Hayır Yoktur

• Nu’aym b. Nemiha’dan [ra] rivayetle:

Ebü Bekir [ra] hutbesinde şunları buyurdu:

“Biliyorsunuz ki gece gündüz malum bir ecel için koşuyorsunuz. Eğer ömrünüzü Allah yolunda bir iş yaparken bitirmeye gücünüz yeterse yapınız. Allah’ın izni olmadan da asla bunu yapmaya muktedir olamazsınız.

Bazı kavimler başkaları için ömürlerini harcadılar, Allah [cc] sizleri onlar gibi olmaktan nehyetti. Buyurdu ki [cc]: “Allah’ı unutmuş, Allah’ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın! Onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.” [Haşr, 59/19]

Kardeş bildikleriniz şimdi nerede? Geçmiş günlerde yaptıklarını yaptılar. Sıkıntı da saadet de onları sardı. Şehirler kuran, etraflarını duvarlarla kuşatan o önceki zalimler de neredeler? Onlar da toprağın, kayaların altında, kuyuların dibindeler.

141 Müslim, el-İmân, 8. Uzunca bir hadisin bir kısmıdır.

قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ»
 قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا،
 قَالَ: «أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ
 الشَّاءِ يَتَطَاوُلُونَ فِي الْبُنْيَانِ»،
 قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا،
 ثُمَّ قَالَ لِي: «يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟» قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ،
 قَالَ: «فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ»^[١٤١].

٢٦٠

لَا خَيْرَ فِي قَوْلٍ لَا يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ

• عَنْ نُعَيْمِ بْنِ نَمْحَةَ، قَالَ:
 كَانَ فِي خُطْبَةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:
 «أَمَّا تَعْلَمُونَ أَنَّكُمْ تَعْدُونَ وَتَرُوحُونَ لِأَجْلِ مَعْلُومٍ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ
 أَنْ يَنْقُضِيَ الْأَجَلَ وَهُوَ فِي عَمَلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلْيَفْعَلْ، وَلَنْ تَنَالُوا ذَلِكَ
 إِلَّا بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ،
 إِنَّ قَوْمًا جَعَلُوا آجَالَهُمْ لِغَيْرِهِمْ فَنَهَاكُمُ اللَّهُ أَنْ تَكُونُوا أَمْثَالَهُمْ:
 {وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ} [الحشر: ١٩]،
 أَيْنَ مَنْ تَعْرِفُونَ مِنْ إِخْوَانِكُمْ؟ قَدَّمُوا مَا قَدَّمُوا فِي أَيَّامِ سَلَفِهِمْ،
 وَحَلُّوا فِيهِ بِالشَّقْوَةِ، وَالسَّعَادَةِ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ الْأَوَّلُونَ الَّذِينَ بَنَوْا
 الْمَدَائِنَ وَحَفَفُوهَا بِالْحَوَائِطِ، قَدْ صَارُوا تَحْتَ الصَّخْرِ وَالْآبَارِ،

١٤١ صحيح مسلم، كتاب الإيمان، باب معرفة الإيمان، والإسلام، والقدر وعلامته، السَّاعَةِ، ج ١ ص ٣٦، رقم ٨٠٨ من حديث طويل.

Mucizeleri tükenmeyen Allah'ın kitabı sizinledir. Onda yazanlara özen gösterin, emrettiklerine uyun, nehyettiklerini terk edin. Kur'ân'dan karanlık gün (kıyamet) için hayırlı işleri alın ve onun beyanıyla aydınlanın.

Şüphesiz ki Allah **[cc]** Hz. Zekeriyya ve onun ev halkını övmüştür: “**...Doğrusu bunlar hayırlı işlerde yansır, bize umut ve korkuyla dua ederlerdi. Bize karşı derin saygı duyuyorlardı.**” [Enbiyâ, 21/90]

Allah rızası için söylenmeyen sözde hayır yoktur. Allah yolunda harcanmayan malda hayır yoktur. Cehaleti, hilmini (yumuşak huyluluğunu) geçen kimsede hayır yoktur. Allah yolunda kınayıcıların kınamasından korkan kimsede hayır yoktur.”^[142]

261

Çiftçiye Ektiği Vardır

• Abdullah b. Mes'ûd'dan **[ra]** rivayetle:

Oturduğunda kendisi şöyle derdi:

“Geceleriniz akıp geçiyor, size tayin edilmiş zaman azalıyor, amelleriniz kayıt altına alınıyor. Ölüm ansızın geliverir, kim hayır ekerse arzusunu biçer, kim de şer ekerse pişmanlık biçer.

Her çiftçiye ektiği vardır. Ne yavaş olan nasip/talih ile öne geçer ne de isteyen takdir olunmayana erişebilir. Kime hayır verilmişse o hayrı veren Allah'tır, kim de bir şerden korunmuşsa onu bundan koruyan Allah'tır. Muttakîler efendiler, fakihler komutanlar, onların meclislerinde bulunanlar da onlara eklenenlerdir /katipçileridir.”^[143]

¹⁴² Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, I, 60 (39). Taberânî'nin *el-Kebîr*'de rivayet ettiği bu hadisin senedinde yer alan Nuaym b. Nemiha hakkında bir bilgiye rastlamadım. el-Heysemî, *Mec-mau'z-Zevâid*, II, 189 (3152).

¹⁴³ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, IX, 105 (8553). Taberânî'nin *el-Kebîr*'de zikrettiği bu hadisin ravileri sikadrlar. el-Heysemî, *Mec-mau'z-Zevâid*, II, 189 (3154).

هَذَا كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ فَاسْتَوْصُوا بِهِ، مِنْهُ لَيَوْمٍ
ظُلْمَةٌ وَاتَّضِحُوا بِسَنَائِهِ وَبَيَانِهِ،

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَتَى عَلَى زَكَرِيَّا، وَأَهْلَ بَيْتِهِ فَقَالَ: {كَانُوا يُسَارِعُونَ
فِي الْخَيْرَاتِ، وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ} [الأنبياء: ٩٠]

لَا خَيْرَ فِي قَوْلٍ لَا يُرَادَ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ، وَلَا خَيْرَ فِي مَالٍ لَا يُنْفَقُ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ يَغْلِبُ جَهْلُهُ حِلْمَهُ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ يَخَافُ
فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمَةً [١٤٢]».

٢٦١

لِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ:

«أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا قَعَدَ: «إِنِّكُمْ فِي مَمَرِّ اللَّيْلِ فِي آجَالٍ مُنْقُوصَةٍ
وَأَعْمَالٍ مَحْفُوظَةٍ، وَالْمَوْتُ يَأْتِي بَغْتَةً فَمَنْ يَزْرَعْ خَيْرًا يُوشِكُ أَنْ
يَحْصُدَ رَغْبَةً، وَمَنْ يَزْرَعْ شَرًّا يُوشِكُ أَنْ يَحْصُدَ نَدَامَةً،

وَلِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ، لَا يَسْبِقُ بَطِيءٌ بِحَظِّهِ وَلَا يُدْرِكُ حَرِيصٌ مَا
لَمْ يَقْدِرْ لَهُ، فَمَنْ أُعْطِيَ خَيْرًا فَاللَّهُ أَعْطَاهُ، وَمَنْ وُقِيَ شَرًّا فَاللَّهُ وَقَاهُ،
الْمُتَّقُونَ سَادَةٌ وَالْفَقَهَاءُ قَادَةٌ، وَمُجَالَسَتُهُمْ زِيَادَةٌ» [١٤٣].

١٤٢ المعجم الكبير،

الطبراني، سنن أبي
بكرٍ وخطبته، ووفاته
رضي الله عنه،

ج ١ ص ٦٠، رقم

٣٩. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

فِي الْكَبِيرِ، وَنُعْنِمُ

بُنْ مَحَّةَ لَمْ أَجِدْ

مَنْ تَرْجَمَهُ. مَجْمَعُ

الزوائد، الهيثمي،

بَابُ الْخُطْبَةِ وَالْقِرَاءَةِ

فِيهَا، ج ٢ ص ١٨٩،

رقم ٣١٥٢.

١٤٣ المعجم الكبير،

الطبراني، خطبة ابن

مسعود، ومن كلامه،

ج ٩ ص ١٠٥، رقم

٨٥٥٣. رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ

فِي الْكَبِيرِ وَرِجَالُهُ

مُؤْتَفَقُونَ. مَجْمَعُ

الزوائد، الهيثمي،

بَابُ الْخُطْبَةِ وَالْقِرَاءَةِ

فِيهَا، ج ٢ ص ١٨٩،

رقم ٣١٥٤.

Hiz. Ebû Bekir'in, Hiz. Ömer'e Vasiyeti

- Ağır b. Malik şöyle rivayet ediyor:

Hiz. Ebû Bekir [ra], hilafeti Hiz. Ömer'e [ra] devretmek iste-
diğinde onu yanına çağırtdı ve şunları söyledi:

“Seni, sahip olanı çok yoran bir görevi vermek için çağır-
tım. Ey Ömer! Allah'a itaatle O'ndan sakın ve takva ile O'na
itaat et. Şüphesiz ki takva sahipleri kurtuluşa ermiş olup bütün
tehlikelerden korunmuştur.

Bu vazifeyi ancak hakkı ile yerine getirecekler alabilirler.
Kim ki hakkı emreder ancak kendisi batılla amel ederse iyi-
liğı emreder ancak kendisi kötülükle amel ederse emniyeti
kesilir, amelleri boşa gider. Başlarında olduğun sürece elleri-
ni kanlarından muhafaza etmeye, karnını onların mallarıyla
şişirmemeye ve dilini ırz ve namuslarından muhafaza etmeye
gayret et. Güç ve kuvvet ancak Allah'ın izniyledir.”^[144]

Sonradan Özür Dilemek Zorunda Kalacağın Şeylerden Sakın

- İkrime b. Hâlid'den [ra] rivayetle:

Sa'd [ra] ölüm döşeginde iken oğluna şunları söyledi:

“Ey oğulcuğum! Sana benden daha güzel nasihat eden
birini bulamayacaksın. Namaza kalkacağın zaman abdestini
güzelce al ve sanki o son namazınmış da bir daha namaz kıla-
mayacakmışsın gibi kıl. Tamahkârlıktan kaçın çünkü o hâliha-
zırda bir fakirliktir. Kanaatkâr olmaya bak çünkü o zenginlik-
tir. Sonradan özür dilemek zorunda kalacağın söz ve işlerden
kaçın. Sana hayırlı gözüken işi yap.”^[145]

¹⁴⁴ Taberâni,
el-Mu'ce-
mu'l-Kebîr,
II, 59 (37).
Taberâni'nin
rivayet senedin-
de kopukluk
vardır. Raviler
sıkadırlar.
el-Heysemî, Mec-
mau'z-Zevâid,
IV, 220 (7125).

¹⁴⁵ Taberâni,
el-Mu'ce-
mu'l-Kebîr, I,
142 (312).

٢٦٢

وَصِيَّةُ سَيِّدِنَا أَبِي بَكْرٍ لِسَيِّدِنَا عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

• عَنْ الْأَعْرَبِيِّ أَبِي مَالِكٍ، قَالَ:

لَمَّا أَرَادَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنْ يَسْتَخْلِفَ عُمَرَ بَعَثَ إِلَيْهِ
فَدَعَاهُ فَأَتَاهُ، فَقَالَ: «إِنِّي أَدْعُوكَ إِلَى أَمْرٍ مُتَعَبٍ لِمَنْ وَلِيَهُ، فَاتَّقِ اللَّهَ
يَا عُمَرُ بِطَاعَتِهِ، وَأَطِعْهُ بِتَقْوَاهُ، فَإِنَّ الْمُتَّقِيَّ آمِنٌ مَحْفُوظٌ،

ثُمَّ إِنَّ الْأَمْرَ مَعْرُوضٌ لَا يَسْتَوْجِبُهُ إِلَّا مَنْ عَمِلَ بِهِ، فَمَنْ أَمَرَ بِالْحَقِّ
وَعَمِلَ بِالْبَاطِلِ، وَأَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَعَمِلَ بِالْمُنْكَرِ، يُوْشِكُ أَنْ تَنْقَطَعَ
أُمْنِيَّتُهُ، وَأَنْ يَحْبُطَ عَمَلُهُ، فَإِنْ أَنْتَ وَلِيْتَ عَلَيْهِمْ أَمْرَهُمْ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ
أَنْ تَجِفَّ يَدُكَ مِنْ دِمَائِهِمْ وَأَنْ تَضْمُرَ بَطْنُكَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ، وَأَنْ يَجِفَّ
لِسَانُكَ عَنْ أَعْرَاضِهِمْ فَافْعَلْ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^[١٤٤]».

٢٦٣

إِيَّاكَ وَمَا يُعْتَدَرُ مِنْهُ

• عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ،

أَنَّ سَعْدًا قَالَ لِإِبْنِهِ حِينَ حَضَرَهُ الْمَوْتُ:

«يَا بُنَيَّ إِنَّكَ لَنْ تَلْقَى أَحَدًا هُوَ أَنْصَحُ لَكَ مِنِّي، إِذَا أَرَدْتَ أَنْ
تُصَلِّيَ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ، ثُمَّ صَلِّ صَلَاةً لَا تَرَى أَنَّكَ تُصَلِّيُ بَعْدَهَا،
وَإِيَّاكَ وَالطَّمَعِ، فَإِنَّهُ فَقْرٌ حَاضِرٌ، وَعَلَيْكَ بِالْيَأْسِ فَإِنَّهُ الْغِنَى، وَإِيَّاكَ وَمَا
يُعْتَدَرُ مِنْهُ مِنَ الْعَمَلِ وَالْقَوْلِ، وَاعْمَلْ مَا بَدَا لَكَ^[١٤٥]».

١٤٤ المعجم الكبير،
الطبراني، سنن أبي
بكرٍ وخطبته، ووفاته
رضي الله عنه، ج ١
ص ٥٩، رقم ٣٧.
رواه الطبراني، وهو
منقطع الإسناد،
ورجاله ثقات. مجمع
الزوائد، الهيثمي،
باب وصية أبي بكرٍ
الصدّيق رضي الله
عنه، ج ٤ ص ٢٢٠،
رقم ٧١٢٥.
١٤٥ المعجم الكبير،
الطبراني، سنن سعدٍ
بن أبي وقاص، ووفاته
رضي الله عنه، ج ١
ص ١٤٢، رقم ٣١٢.

Kays b. Âsım'ın Oğullarına Vasiyeti

- **Abdumelik b.Ebû Seviyye el-Minkerî'den [ra] rivayetle:**

İbn Âsım'ı otuz iki oğlunu toplamış, onlara vasiyette bulunurken duydum. Şunları söyledi:

“Ey oğullarım! Ben öldüğümde babanızın yerine en büyüğünüzü öne geçirin. Küçüklerinizi öne geçirmeyin ki insanlar büyüklerinizi hor görmesinler. Sakın ardımdan ağıt yakmayın. Çünkü Resûlullah'ın [sas] bundan nehyettiğini işittim.

Malınızı iyi kullanın ki malî durumunuzu ıslah edebilin. Çünkü mal, kerim kişilerin bilinmesini sağlar. Böylece cimri kişilerden de müstağni kalırsınız. Deve güdücüsüne hakkını verin, hakkını almasına mâni olmayın. Her kötü huydan sakının! Bir gün ne kadar sevinerseniz de çok daha fazlasına üzüleceksiniz. Düşmanlarınızın çocuklarına karşı hazırlıklı olun! Çünkü onlar sizler için babalarından sebeple düşmandırlar.

Ben öldüğümde beni öyle bir yere gömün ki şu Bekir b. Vâil kabilesinden beni bulabilen olmasın. Çünkü benim ve onların arasında câhiliyeden kalma kan davası vardır. Benim cesedimi çıkarıp da kendi dünyalarını ve sizin ahiretinizi fesada uğratmalarından korkarım.”

Sonra ok torbasını getirtti ve Ali isimli büyük oğluna:

“Okluğumdan bir ok al.” dedi. Oğlu oku aldı.

“Kır.” Buyurdu. O da oku kırdı.

Sonra: “İki ok al.” dedi. Oğlu iki oku çıkarınca tekrar: “Kır!” buyurdu. Bunu da kırdı. Ardından: “Üç ok al.” buyurdu. Oğlu üç oku çıkardı: “Kır!” buyurdu. Bunları da kırdı.

“Otuz ok al.” buyurdu. Oğlu otuz oku alınca: “Birleştire, bir telle bağla.” buyurdu. Oğlu denileni yaptı: “Şimdi kır!” buyurdu. Ancak oğlu kırmaya güç yetiremedi. Bunun üzerine şunları söyledi:

وَصِيَّةُ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَوْلَادِهِ

• عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سَوِيَّةَ الْمَنْقَرِيِّ، قَالَ:

سَمِعْتُ ابْنَ عَاصِمٍ، وَهُوَ يُوصِي فَجَمَعَ بَيْنَهُ وَهُمْ اثْنَانِ وَثَلَاثُونَ ذَكَرًا، فَقَالَ:

«يَا بَنِي إِذَا أَنَا مِتُّ، فَسَوِّدُوا أَكْبَرَكُمْ تَخْلُفُوا آبَاءَكُمْ، وَلَا تُسَوِّدُوا أَصْغَرَكُمْ فَيُزِيرِي بِكُمْ ذَاكَ عِنْدَ أَهْلَائِكُمْ، وَلَا تُقِيمُوا عَلَيَّ نَائِحَةً فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنِ النَّيَاحَةِ،

وَعَلَيْكُمْ بِإِصْلَاحِ الْمَالِ، فَإِنَّهُ مَنْبَهَةٌ لِلْكَرِيمِ وَيُسْتَعْنَى بِهِ عَنِ اللَّيْسِ، وَلَا تُعْطُوا رِقَابَ الْإِبِلِ إِلَّا حَقَّهَا، وَلَا تَمْنَعُوهَا مِنْ حَقِّهَا، وَإِيَّاكُمْ وَكُلَّ عِرْقٍ سُوءٍ، فَمَهْمَا يَسُرُّكُمْ يَوْمًا فَمَا يَسُوءُكُمْ أَكْثَرُ، وَاحْذَرُوا أَبْنَاءَ أَعْدَائِكُمْ فَإِنَّهُمْ لَكُمْ أَعْدَاءٌ عَلَى مِنْهَاجِ آبَائِهِمْ،

وَإِذَا أَنَا مِتُّ فَادْفُنُونِي فِي مَوْضِعٍ لَا يَطْلُعُ عَلَيَّ هَذَا الْحَيُّ مِنْ بَكْرِ بْنِ وَاثِلٍ، فَإِنَّهَا كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ خِمَاشَاتٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ يَنْبُشُونِي فَيُفْسِدُوا عَلَيْهِمْ دُنْيَاهُمْ وَيُفْسِدُوا عَلَيْكُمْ آخِرَتَكُمْ، ثُمَّ دَعَا بِكِنَانَتِهِ فَأَمَرَ ابْنَهُ الْأَكْبَرَ وَكَانَ يُسَمَّى عَلِيًّا» فَقَالَ: «أَخْرِجْ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِي»، فَأَخْرَجَهُ فَقَالَ: «اكَسِرْهُ، فَكَسَرَهُ»

ثُمَّ قَالَ: «أَخْرِجْ سَهْمَيْنِ، فَأَخْرَجَهُمَا» فَقَالَ: «اكَسِرْهُمَا فَكَسَرَهُمَا»، ثُمَّ قَالَ: «أَخْرِجْ ثَلَاثَةً أَشْهُمٍ فَأَخْرَجَهَا» فَقَالَ: «اكَسِرْهَا فَكَسَرَهَا»،

ثُمَّ قَالَ: «أَخْرِجْ ثَلَاثِينَ سَهْمًا فَأَخْرَجَهَا»، فَقَالَ: «أَعْصِبَهَا بِوَتْرِ فَعَصَبَهَا» ثُمَّ قَالَ: «اكَسِرْهَا»، فَلَمْ يَسْتَطِعْ كَسْرَهَا فَقَالَ:

“Ey oğullarım! Sizler de bir aradayken işte böylesiniz! Ve ayrıldığınızda da işte bu kırılan oklar gibisiniz!” Sonra da şu dizeleri okudu:

*Şerefi, doğruluğun babası bina eder,
Onun işlerini de oğlu ihya eder,*

*Kişiyi, cesaret ve ağır başlılık şeref olarak yeter,
Cömertlik ve iffetlilik de onun süsü olduğunda,*

*Ey Oğullarım! Birbirine sözleriyle bağlı otuz nâib (yardımcı),
Bir amaç için sağlam bir bağla birbirine bağlanmış otuz ok gibidir,*

*Birbirlerinden ayrılmadıkça kırılmazlar asla,
Birlikteliklerinde gevşeklik olursa parçalanırlar*

*Âlicenap ve yaşlılarınız en evla olanlarınızdır,
Şayet onlarda cesaret de var ise*

Onların da küçüklerini korumaları gerekir,

Ta ki içlerinde hamiyetli çocuklar yetişsin. [146]

265

HZ. HIZIR'IN [as], HZ. MUSA'YA [as] ÖĞÜTLERİ

- Ömer b. Hattâb'dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Kardeşim Musa [as] dedi ki: ‘Ya Rabb! Bana gemide göstereceklerini göster!’

Allah [cc] şöyle vahyetti: ‘Yâ Musa! Sen onu muhakkak ki göreceksin.’ Hz. Musa’ya [as] az sonra Hz. Hızır [as] geldi. Hoş bir kokusu vardı, güzel bir beyaz elbise içindeydi.

Dedi ki: ‘Selâm üzerine olsun Ey Musa b. İmrân! Rabbin sana selam ediyor!’

Hz. Musa şöyle cevapladı: ‘Selâm O’dur, selâm O’ndandır ve selâm O’nadır. Saymaya güç yetiremediğim nimetlerin sahibi, yardımı olmazsa şükrüne güç yetiremeyeceğim Âlemlerin Rabbine hamd olsun.’

146 Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Kebir*, XVIII, 341 (871). Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, VI, 181 (6127). Taberânî, rivayetin bu şeklinin tamamını *el-Kebir*’de rivayet etmiştir. Ancak *el-Evsat*’ta şiirin ilk beyti şöyle geçer: “Doğruluk sevginin bina ettiğidir.” el-Mizzî, Taberânî’nin senedinde geçen el-Ala b. el Fadl için şunları söyler: “Bazı kimse-ler (ehl-i hadisten bir kısmı) onu zayıf ravilerden olduğunu belirtmiştir.” Ahmet [b.Hanbel]’in senedinde yer alan Hakîm b. Kays b. Âsım dışındakilerin hepsi, aynı zamanda *es-Sahih*’in ravileri ile aynıdır. Onu [Hakîm b. Kays] da İbn Hibbân sika kabul etmiştir.” el-Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, IV, 222 (7131). İlgili hadis bir kısmının geçtiği yer için bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV, 217 (20612).

«يَا بَنِي هَكَذَا أَنْتُمْ بِالْاجْتِمَاعِ، وَكَذَلِكَ أَنْتُمْ بِالْفُرْقَةِ ثُمَّ أَنْشَأَ يَقُولُ:

إِنَّمَا الْمَجْدُ مَا بَنَى وَالِدُ الصَّدِّقِ / وَأَحْيَى فِعَالَهُ الْمَوْلُودُ
وَكَفَى الْمَجْدُ وَالشَّجَاعَةُ وَالْحُلْمُ / إِذَا زَانَهَا عَقَافٌ وَجُودُ
وَتَلَاثُونَ يَا بَنِي إِذَا مَا / عَقَدْتُمْ لِلنَّائِبَاتِ الْعُهُودُ
كَثَلَاثِينَ مِنْ قِدَاحٍ إِذَا مَا / شَدَّهَا لِلْمُرَادِ عَقْدٌ شَدِيدُ
لَمْ تُكْسَرْ وَإِنْ تَبَدَّدَتِ الْأَسْهُمُ / أَوْدَى بِجَمْعِهَا التَّبْدِيدُ
وَدَوَّو السَّنَّ وَالْمَرْوَةَ أَوْلَى أَنْ / يَكُونَ مِنْكُمْ لَهُمْ تَسْوِيدُ
وَعَلَيْهِمْ حَفِظُ الْأَصَاغِرِ حَتَّى / يَبْلُغَ الْحِنْثُ الْأَصْغَرُ الْمَجْهُودُ^[١٤٦]

٢٦٥

عِظَةُ الْخَضِرِ لِمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

• قَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«قَالَ أَحْيَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ أَرِنِي الَّذِي كُنْتُ أُرِيْتَنِي

فِي السَّفِينَةِ،

فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: يَا مُوسَى، إِنَّكَ سَتَرَاهُ، فَلَمْ يَلْبَثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى

أَتَاهُ الْخَضِرُ، وَهُوَ طَيِّبُ الرَّيْحِ، حُسْنُ بَيَاضِ الثِّيَابِ،

فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ، إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ

السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ.

قَالَ مُوسَى: هُوَ السَّلَامُ، وَمِنْهُ السَّلَامُ، وَإِلَيْهِ السَّلَامُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ الَّذِي لَا أُحْصِي نِعَمَهُ، وَلَا أَقْدِرُ عَلَى شُكْرِهِ إِلَّا بِمُعُونَتِهِ.

١٤٦ المعجم الكبير،

الطبراني، مَا أُشْنَدَ

قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ،

ج ١٨ ص ٣٤١،

رقم ٨٧١. المعجم

الأوسط، الطبراني،

ج ٦ ص ١٨١، رقم

٦١٢٧. رَوَاهُ هَكَذَا

بِتَمَامِهِ الطَّبْرَانِيُّ فِي

الْكَبِيرِ، وَالْأَوْسَطِ

إِلَّا أَنَّ النَّبِيَّ الْأَوَّلَ

فِي الْأَوْسَطِ: (إِنَّمَا

الصَّدِّقُ مَا بَنَى الْوُدَّ).

وَرَوَى أَحْمَدُ، وَالتِّرْمِذِيُّ

مِنْهُ طَرَفًا، وَفِي إِسْنَادِ

الطَّبْرَانِيِّ: الْعَلَاءُ بْنُ

الْفَضْلِ قَالَ: الْمَوْزِيُّ:

ذَكَرَهُ بَعْضُهُمْ فِي

الضُّعْفَاءِ. وَرَجُلٌ

أَحْمَدُ رَجُلٌ الصَّحِيحُ

غَيْرُ حَكِيمٍ بَنَى قَيْسُ

بَنَ عَاصِمٍ وَقَدْ وَثَّقَهُ

ابْنُ جَبَّانٍ. مَجْمَعُ

الزَّوَادِ، الْهَيْثَمِيُّ،

كِتَابُ الْوَصَايَا، بَابُ

وَصِيَّةِ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،

ج ٤ ص ٢٢٢، رقم

٧١٣١. وَبَعْضُهُ فِي

مُسْنَدِ أَحْمَدَ، حَدِيثُ

قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ،

ج ٣٤ ص ٢١٧، رقم

٢٠٦١٢.

Hız. Musa devam etti: 'Bana, senden sonra Rabbim'in bana fayda vereceği tavsiyelerde bulunmanı istiyorum.'

Hız. Hızır [as] şöyle cevapladı: 'Ey ilim talibi! Konuşan, dinleyenden daha az sıkılğan olur. Sen de konuştuğunda, dinleyenlerini bıktırma. Bil ki senin kalbin bir kaptır. Bir bak! Senin kabında neler vardır?

Dünyadan kaçın! Onu arkanda bırak! Çünkü dünya senin için bir ev değildir ve senin dünyada bir karar mahallin de yoktur. Dünya kullara ahirete azık edinmeleri için yeterli kılındı.

Ey Musa! Sabrı nefsinde vatan kıl ki hikmetlerle karşılaşsın. Kalbinde takvayı hisset ki ilme nail olasın. Nefsini sabır ile terbiye et, günahlardan kurtulasın.

Ey Musa! Eğer istiyorsan kendini ilme hasret! Çünkü ilim ancak kendini sadece ona hasredenindir. Telaffuzunu çoğaltma, çok konuşanlardan olma! Çünkü konuşmayı çoğaltmak âlimlere hâlel getirir, insanı aptallarla aynı seviyede gösterir. Az konuşmalısın! Çünkü tevfik ve doğru bundadır. Cahillerden uzak dur! Sefihlere yumuşak davran! Çünkü bu hikmet sahiplerinin faziletlerinden, âlimlerin zînetlerindendir. Bir cahil sana söverse silm (barışçıl bir tavır) ile ondan uzaklaş. Zira onun, senin üzerinde cehaletinden dolayı bırakacağı iz (kalıntı), sana sövmesinden daha büyük bir şeydir/sorundur.

Ey İmran'ın oğlu! Görmez misin sana az da olsa verilen ilmi! Tüm hayıflanmalar ve dövünmeler (kendini harab etmeler), aşınlık ve bağımlılıktan ötürüdür.

Ey İmran'ın oğlu! Ne için kapatıldığını bilmediğin bir kapıyı açma! Ne için açıldığını bilmediğin bir kapıyı da kapatma!

Ey İmran'ın oğlu! Dünyalık hevesi sona ermeyen ve dünyaya olan rağbeti (arzusunu) tükenmeyen kimse nasıl (gerçek) kul olur ki? Halini küçümseyen, ona verdiklerinden dolayı Allah'ı itham eden kimse nasıl zâhid olur ki? Hevası kendisini galebe çalmış bir kimse arzularından vazgeçer mi? Cehaletin sahip olduğu bir kimseye ilim talep etmek fayda verir mi? Onun ahirete olan yolculuğu, dünyada kalmasından daha makbuldür/hayırlıdır.

ثُمَّ قَالَ مُوسَى: أُرِيدُ أَنْ تُوصِيَنِي بِوَصِيَّةٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا بَعْدَكَ.
فَقَالَ الْخَضِرُ: يَا طَالِبَ الْعِلْمِ، إِنَّ الْقَائِلَ أَقَلَّ مَلَائَةٍ مِنَ الْمُسْتَمِيعِ،
فَلَا تُمِلَّ جُلَسَاءَكَ إِذَا حَدَّثْتَهُمْ، وَاعْلَمْ أَنَّ قَلْبَكَ وَعَاءٌ، فَانْظُرْ مَاذَا
تَحْشُو بِهِ وَعَاءَكَ،

وَاعْرِضْ عَنِ الدُّنْيَا، وَانْبِذْهَا وَرَاءَكَ، فَإِنَّهَا لَيْسَتْ لَكَ بِدَارٍ، وَلَا
لَكَ فِيهَا مَحَلٌّ قَرَارٍ، وَإِنَّهَا جُعِلَتْ بُلْعَةً لِلْعِبَادِ، وَلِيَتَزَوَّدُوا مِنْهَا لِلْمَعَادِ.
وَيَا مُوسَى، وَطَنُ نَفْسِكَ عَلَى الصَّبْرِ تُلْقَى الْحِكَمَ، وَأَشْعِرْ قَلْبَكَ
التَّقْوَى تَمْلِ الْعِلْمَ، وَرَضْ نَفْسَكَ عَلَى الصَّبْرِ تَخْلُصْ مِنَ الْإِثْمِ.

يَا مُوسَى، تَفَرَّغْ لِلْعِلْمِ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُهُ، فَإِنَّمَا الْعِلْمُ لِمَنْ يَفْرَغُ لَهُ،
وَلَا تَكُونَنَّ مِثْلَ كَثَرٍ بِالْمَنْطِقِ مَهْذَارًا، إِنَّ كَثَرَةَ الْمَنْطِقِ تُشِينُ الْعُلَمَاءَ،
وَتُبْذِي مَسَاوِيءَ السُّخَفَاءِ، وَلَكِنْ عَلَيْكَ بِذِي اقْتِصَادٍ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ
التَّوْفِيقِ وَالسَّدَادِ، وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَهَالِ، وَاحْلُمْ عَنِ الشَّفْهَاءِ، فَإِنَّ ذَلِكَ
فَضْلُ الْحُكَمَاءِ، وَزِينُ الْعُلَمَاءِ، إِذَا شَتَمَكَ الْجَاهِلُ فَاسْكُتْ عَنْهُ سِلْمًا،
وَجَانِبُهُ حَزْمًا، فَإِنَّ مَا بَقِيَ مِنْ جَهْلِهِ عَلَيْكَ، وَشَتَمِهِ إِيَّاكَ أَكْثَرُ وَأَعْظَمُ.
يَا ابْنَ عِمْرَانَ، أَلَا تَرَى أَنَّكَ مَا أُوتِيتَ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا، فَإِنَّ
الْإِنْزِلَاقَ، وَالتَّعَسُّفَ مِنَ الْإِقْتِحَامِ وَالتَّكَلُّفِ،

يَا ابْنَ عِمْرَانَ، لَا تَفْتَحَنَّ بَابًا لَا تَدْرِي مَا غَلَقَهُ، وَلَا تُغْلِقَنَّ بَابًا
لَا تَدْرِي مَا فَتَحَهُ.

يَا ابْنَ عِمْرَانَ، مَنْ لَا تَنْتَهِي مِنَ الدُّنْيَا نَهْمَتُهُ، وَلَا تَنْقُضِي مِنْهَا رَغْبَتَهُ،
كَيْفَ يَكُونُ عَابِدًا؟ مَنْ يَحْقِرُ حَالَهُ، وَيَتَّهَمُ اللَّهَ بِمَا قَضَى لَهُ، كَيْفَ يَكُونُ
زَاهِدًا؟ هَلْ يَكُفُّ عَنِ الشَّهَوَاتِ مَنْ قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ هَوَاهُ؟ وَيَنْفَعُهُ طَلَبُ
الْعِلْمِ، وَالْجَهْلُ قَدْ حَوَاهُ؟ لَأَنَّ سَفَرَهُ إِلَى آخِرَتِهِ وَهُوَ مُقْبِلٌ عَلَى دُنْيَاهُ.

Ey Musa! İlmî, amel etmek için öğren, hakkında konuşmak etmek için değil. Yoksa öğrendiklerin senin için bir çorak toprak, diğerleri için bir nur olur.

Ey Musa b. İmran! Zühdü ve takvayı elbisen, ilmi ve zikri kelamın kılı! İyiliklerini çoğalt, muhakkak ki sana kötülükler isabet edecek. Kalbini Allah korkusu ile sars! Böylece Rabbini razı et. Hayır işle! Zira sen yalnızca onun âmilisin. Eğer muhafaza edersen sana nasihatler edildi.'

Hızır [as] oradan ayrıldı. Hz. Musa [as] hüzn ve keder dolu olarak geride kaldı.”^[147]

266

İmâm Ali Soruyor, Hz. Hasan (ra) Cevaplıyor

• Hâris'ten (ra) rivayetle:

Hızır Ali (ra) oğlu Hasan b. Ali'ye (ra) mürüvvete dair bazı şeyler sordu. Dedi ki:

-Ey oğulcuğum! İstikamet nedir?

-Kötülüğü iyilikle defetmektir.

-Şeref nedir?

-Aşiretini eğitmek, bu sırada da sana karşı yaptıkları hataları kaldırmak, kardeşlerinle anlaşman ve komşularını korumandır.

-Mürüvvet nedir?

-İffetli olmak (başkalarına avuç açmamak) ve malı ıslah (infak) etmektir.

-İncelik nedir?

-Sıradan işleri dahi önemsemek, basit de olsa kötülüğe mani olmaktır.

-Levm (kınama) nedir?

¹⁴⁷ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Evsat*, VII, 78 (6908). Taberânî'nin *el-Evsat*'ta rivayet ettiği bu hadisin senedinde yer alan Zekerîyya b. Yahya el-Vakkar, birkaç kişi tarafından zayıf görülmüştür. Ancak İbn Hibbân onu sika kabul eder ve rivayetin senet zincirinde [vashında] bir hata olduğunu söyler. Doğrusunun şu şekilde olduğunu belirtir: “Süfyân es-Sevrî'den rivayetle: Resûlullah (sas) buyurdu ki:...” Senedin diğer ravileri sika kabul edilmiştir. el-Heysemî, *Mec-mauz'z-Zevâid*, X, 223 (17722).

يَا مُوسَى، تَعَلَّمْ مَا تَعْمَلُ لِتَعْمَلَ بِهِ، وَلَا تَعْلَمْهُ لِتَتَحَدَّثَ بِهِ،
فَيَكُونُ عَلَيْكَ بَوْرُهُ، وَيَكُونُ لِعَيْرِكَ نُورُهُ.

يَا مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ، اجْعَلِ الزُّهْدَ وَالتَّقْوَى لِبَاسَكَ، وَالْعِلْمَ
وَالذِّكْرَ كَلَامَكَ، وَاسْتَكْبِرْ مِنَ الْحَسَنَاتِ، فَإِنَّكَ مُصِيبُ السَّيِّئَاتِ،
وَزَعْرَعُ بِالْخَوْفِ قَلْبَكَ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُرْضِي رَبَّكَ، وَاعْمَلْ خَيْرًا، فَإِنَّكَ
لَا بُدَّ عَامِلٍ سِوَاهُ، قَدْ وُعِظْتَ إِنْ حَفِظْتَ،
فَتَوَلَّى الْخَضِرُ، وَبَقِيَ مُوسَى حَزِينًا مَكْرُوبًا^[١٤٧]».

٢٦٦

الإمامُ عَلِيُّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ يَسْأَلُ وَالْحَسَنُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُجِيبُ

• عَنِ الْحَارِثِ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ:
سَأَلَ ابْنَهُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْمَرْوَةِ،
فَقَالَ: يَا بُنَيَّ، مَا السَّدَادُ؟
قَالَ: يَا أَبَه، السَّدَادُ دَفْعُ الْمُنْكَرِ بِالْمَعْرُوفِ.
قَالَ: فَمَا الشَّرَفُ؟
قَالَ: اصْطِنَاعُ الْعَشِيرَةِ، وَحَمْلُ الْجَرِيرَةِ، وَمُوَافَقَةُ الْإِخْوَانِ، وَحِفْظُ
الْجِيرَانِ.

قَالَ: فَمَا الْمَرْوَةُ؟

قَالَ: الْعَفَافُ، وَإِصْلَاحُ الْمَالِ.

قَالَ: فَمَا الدَّقَّةُ؟

١٤٧ المعجم الأوسط،

الطبراني، ج ٧

ص ٧٨، رقم ٦٩٠٨.

رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي

الْأَوْسَطِ، وَفِيهِ زَكَرِيَّا

بْنُ يَحْيَى الْوَقَارُ،

وَقَدْ ضَعَفَهُ غَيْرُ

وَاحِدٍ، وَذَكَرَهُ ابْنُ

جَبَّانٍ فِي الثَّقَاتِ،

وَذَكَرَ أَنَّهُ أَخْطَأَ فِي

وَصْلِهِ، وَالصَّوَابُ

فِيهِ «عَنْ شُعْبَانَ

الْقُورِيِّ: أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ - قَالَ: ...»

وَبَقِيَّتُهُ رَجَالِهِ وَتَفَقُّوا.

مجمع الزوائد،

الهيتمي، كتاب

الزُّهْدِ، بَابُ مَنْ فِي

عِظَةِ الْخَضِرِ مُوسَى

عَلَيْهِمَا السَّلَامُ،

ج ١٠ ص ٢٢٣، رقم

١٧٧٢٢.

-Kişinin sadece kendisini önemseyip yakınlarını ise boş vermesidir.

-Semahat nedir?

-Bollukta da darlıkta da verebilmektir.

-Cimrilik nedir?

-Verdiklerini kayıp ve zayi görmendir.

-Kardeşlik nedir?

-Zor zamanda da rahat zamanda da paylaşmaktır.

-Korkaklık nedir?

-Dostuna karşı cüretkâr, düşmanına karşı çekingen olmandır.

-Ganimet nedir?

-Takvaya rağbet etmek/yönelmek, dünyaya meyletmemek kolayca elde edilen ganimettir.

-Hilm nedir?

-Öfkeyi giderip nefse hakim olmaktır.

-Zenginlik nedir?

-Az da olsa Allah'ın taksimine razı olmaktır. Gerçek zengin, gönlü zengin olandır.

-Fakirlik nedir?

-Nefsin her şeyi istemesidir (açgözlülüktür).

-Güç, izzet (metanet) nedir?

-Çok cesur olup güçlülerin zorbalıklarına karşı durabilmendir.

-Zillet nedir?

قَالَ: النَّظَرُ فِي الْيَسِيرِ، وَمَنْعُ الْحَقِيرِ.
 قَالَ: فَمَا اللَّوْمُ؟
 قَالَ: إِحْرَازُ الْمَرْءِ نَفْسَهُ، وَبَذْلُهُ عُرْسَهُ.
 قَالَ: فَمَا السَّمَاخَةُ؟
 قَالَ: الْبَذْلُ مِنَ الْعَسِيرِ وَالْيَسِيرِ.
 قَالَ: فَمَا الشُّحُّ؟
 قَالَ: أَنْ تَرَى مَا أَنْفَقْتَهُ تَلَفًا.
 قَالَ: فَمَا الْإِخَاءُ؟
 قَالَ: الْمُوَاسَاةُ فِي الشَّدَّةِ وَالرَّخَاءِ.
 قَالَ: فَمَا الْجُبْنُ؟
 قَالَ: الْجُرْأَةُ عَلَى الصَّدِيقِ، وَالنُّكُولُ عَنِ الْعَدُوِّ.
 قَالَ: فَمَا الْغَنِيمَةُ؟
 قَالَ: الرَّغْبَةُ فِي التَّقْوَى، وَالزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا هِيَ الْغَنِيمَةُ الْبَارِدَةُ.
 قَالَ: فَمَا الْجِلْمُ؟
 قَالَ: كَظْمُ الْغَيْظِ، وَمَلَكُ النَّفْسِ.
 قَالَ: فَمَا الْغِنَى؟
 قَالَ: رِضَى النَّفْسِ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ تَعَالَى لَهَا وَإِنْ قَلَّ، وَإِنَّمَا الْغِنَى
 غِنَى النَّفْسِ.
 قَالَ: فَمَا الْفَقْرُ؟
 قَالَ: شَرُّهُ النَّفْسِ فِي كُلِّ شَيْءٍ.
 قَالَ: فَمَا الْمَنَعَةُ؟
 قَالَ: شِدَّةُ الْبَاسِ، وَمُنَازَعَةُ أَعْرَافِ النَّاسِ.
 قَالَ: فَمَا الذُّلُّ؟

-Doğruluk zamanı korkmaktır.”

-*Konuşmada özür/ayıplı olma (acizlik) nedir?*

-Konuşurken sakalıyla oynayıp etrafa tükürükler saçmaktır.

-*Cesaret nedir?*

-Rakiplerinle anlaşmandır.

-*Külfet nedir?*

-Seni ilgilendirmeyen konularda konuşmandır.

-*Mecd (büyüklük) nedir?*

-İhtiyaç zamanı (borç, ticari kayıp vs.) vermen, sana karşı yapılan hataları affetmendir.

-*Akıl nedir?*

-Hakikati öğrenerek kalbini muhafaza etmendir.

-*Ahmaklık (pervasızlık) nedir?*

-Yöneticini (imamını) ziyaret edip ona karşı sesini yükseltmendir.

-*Hüsn-i sena (güzel övgü) nedir?*

-Güzel şeyler yapıp kötü şeyleri terk etmektir.

-*İhtiyatlı olmak nedir?*

-Sabırlı olmak ve yöneticilere karşı mutedil olmaktır.

-*Sefahet nedir?*

-Ahlâksızlığa ittiba etmek ve yoldan sapanla arkadaşlık etmektir.

-*Gaflet nedir?*

-Mescidi terk etmen, müfside itaat etmendir.

-*Mahrumiyet nedir?*

- قَالَ: الْفَرْعُ عِنْدَ الْمَصْدُوقَةِ.
- قَالَ: فَمَا الْعِيُّ؟
- قَالَ: الْعَبْتُ بِاللَّحْيَةِ، وَكَثْرَةُ الْبَرْقِ عِنْدَ الْمُخَاطَبَةِ.
- قَالَ: فَمَا الْجُرَّاءُ؟
- قَالَ: مُوَافَقَةُ الْأَقْرَانِ.
- قَالَ: فَمَا الْكُلْفَةُ؟
- قَالَ: كَلَامُكَ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ.
- قَالَ: فَمَا الْمَجْدُ؟
- قَالَ: أَنْ تُعْطِيَ فِي الْغُرَمِ، وَتَغْفُوَ عَنِ الْجُرْمِ.
- قَالَ: فَمَا الْعَقْلُ؟
- قَالَ: حِفْظُ الْقَلْبِ كُلَّمَا اسْتَوْعَيْتَهُ.
- قَالَ: فَمَا الْخُرْقُ؟
- قَالَ: مُعَارِزَتُكَ إِمَامَكَ، وَرَفْعُكَ عَلَيْهِ كَلَامَكَ.
- قَالَ: فَمَا حُسْنُ الشَّاءِ؟
- قَالَ: اِئْتِيَانُ الْجَمِيلِ وَتَرْكُ الْقَبِيحِ.
- قَالَ: فَمَا الْحَزْمُ؟
- قَالَ: طُولُ الْأَنَاءِ، وَالرَّفْقُ بِالْوَلَاةِ.
- قَالَ: فَمَا السَّفَهُ؟
- قَالَ: اتِّبَاعُ الدَّنَاءَةِ، وَمُصَاحَبَةُ الْعَوَاةِ.
- قَالَ: فَمَا الْعَقْلَةُ؟
- قَالَ: تَرْكُكَ الْمَسْجِدَ، وَطَاعَتُكَ الْمُفْسِدَ.
- قَالَ: فَمَا الْحِرْمَانُ؟

-Sana arz edilen nasibini almamandır.

-Müfsid nedir?

-Malı konusunda ahmakça davranan, namusu konusunda da ihmalkâr olandır.

Sonra Hz. Ali (ra) şöyle dedi: “Resûlullah’ı (sas) şöyle buyururken işittim:

‘Cehaletten daha şiddetli bir fakirlik, akıldan daha faydalı bir servet, gururdan daha korkunç bir yalnızlık, istişareden daha yerinde bir yardımlaşma yoktur. Akıl gibi tedbir, hayâ ve sabır gibi iman yoktur. Sözün afeti yalandır. İlmin afeti unutmaktır. Hilmin afeti sefihliktir. İbadetin afeti ara vermektir. Zekânın afeti övünmektir. Yiğitliğin afeti zulmetmektir. Cömertliğin afeti minnet etmektir. Güzelliğin afeti kendini beğenmektir. Saygının afeti kibirlenmektir.’

Ey oğlum, karşılaştığın kimseyi asla küçük görme. Şayet senin için hayırlı biriye onu baban gibi senin gibiye kardeşin gibi ya da senden küçükse oğlun gibi say.”^[148]

267

Hikmetli bir Öğüt!

• Mu’âz b. Cebel’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) elimden tuttu, bir mil kadar yürüdü. Sonra buyurdu ki:

“Ey Mu’âz! Sana Allah’tan korkmanı, doğruyu söylemeni, ahde vefa göstermeni, emaneti eda etmeni, ihaneti terk etmeni, yetime karşı merhametli olmanı, komşularını muhafaza etmeni, öfkeni yenmeni, yumuşak sözlü olmanı, selamı yaymanı, imamın gerekliliğini bilmeni, Kur’ân hakkında derin bilgi sahibi olmanı, ahireti sevmeni, hesap hakkında endişelenmeni, dünya emellerini kısa tutmanı, amelini güzel yapmanı tavsiye ederim.

¹⁴⁸ Taberânî, *el-Mu’ce-mu’l-Kebîr*, III, 68 (2688). Taberânî’deki bu rivayetin senesinde yer alan adı Muhammed b. Abdullah olan Ebû Recâ el-Hintî yalancılık itham edilen birisidir. el-Hey-semî, *Mec-mau’z-Zevâid*, X, 282 (18038).

قَالَ: تَرَكُكَ حَظَّكَ وَقَدْ عُرِضَ عَلَيْكَ.

قَالَ: فَمَا الْمُفْسِدُ؟

قَالَ: الْأَحْمَقُ فِي مَالِهِ، الْمُتَهَاوُنُ فِي عِرْضِهِ.

ثُمَّ قَالَ: عَلَيَّ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَا فَقْرَ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ، وَلَا مَالٌ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ، وَلَا وَحْدَةٌ أَوْحَشُ مِنَ الْعُجْبِ، وَلَا اسْتَظْهَارٌ أَوْفَقُ مِنَ الْمُشَاوَرَةِ، وَلَا عَقْلٌ كَالْتَدْبِيرِ، وَلَا حَسَبٌ كَحُسْنِ الْخَلْقِ، وَلَا وَرَعٌ كَالْكَفِّ، وَلَا عِبَادَةٌ كَالْتَفَكُّرِ، وَلَا إِيمَانٌ كَالْحَيَاءِ وَالصَّبْرِ، وَآفَةُ الْحَدِيثِ الْكَذِبُ، وَآفَةُ الْعِلْمِ النَّسْيَانُ، وَآفَةُ الْحِلْمِ السَّفَهُ، وَآفَةُ الْعِبَادَةِ الْفَتْرَةُ، وَآفَةُ الظَّرْفِ الصَّلَفُ، وَآفَةُ الشَّجَاعَةِ الْبَغْيُ، وَآفَةُ السَّمَاخَةِ الْمَنُّ، وَآفَةُ الْجَمَالِ الْخِيَلَاءُ، وَآفَةُ الْحَسَبِ الْفَخْرُ».

يَا بُنَيَّ، لَا تَسْتَخِفَّنَّ بِرَجُلٍ تَرَاهُ أَبَدًا، فَإِنْ كَانَ خَيْرًا مِنْكَ فَاحْسَبْ أَنَّهُ أَبُوكَ، وَإِنْ كَانَ مِثْلَكَ فَهُوَ أَخُوكَ، وَإِنْ كَانَ أَصْغَرَ مِنْكَ فَاحْسَبْ أَنَّهُ ابْنُكَ [١٤٨].

٢٦٧

يَا لَهَا مِنْ عِظَةِ جَامِعَةٍ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

أَخَذَ بِيَدِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَشَى مِيلاً ثُمَّ قَالَ:

«يَا مُعَاذُ أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَصِدْقِ الْحَدِيثِ، وَوَفَاءِ الْعَهْدِ،

وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ، وَتَرْكِ الْخِيَانَةِ، وَرَحْمَةِ الْيَتِيمِ، وَحِفْظِ الْجَوَارِ، وَكَظْمِ

الْغَيْظِ، وَلِينِ الْكَلَامِ، وَبَذْلِ السَّلَامِ، وَلُزُومِ الْإِمَامِ، وَالتَّفَقُّهِ فِي الْقُرْآنِ،

وَحُبِّ الْآخِرَةِ، وَالْجَزَعِ مِنَ الْحِسَابِ، وَقِصْرِ الْأَمَلِ، وَحُسْنِ الْعَمَلِ

١٤٨ المعجم الكبير،

الطبراني، بَقِيَّةُ

أَخْبَارِ الْحَسَنِ بْنِ

عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا، ج ٣ ص ٦٨،

رقم ٢٦٨٨. رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ، وَفِيهِ أَبُو

رَجَاءِ الْجَنْطُطِيِّ،

وَأَسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ

عَتِيدِ اللَّهِ، وَهُوَ

كَذَّابٌ. مَجْمَعُ

الزَّوَانِدِ، الْهَيْثَمِيُّ،

كِتَابُ الزُّهْدِ، بَابُ

مَا جَاءَ فِي الْحِكْمَةِ

وَالْمُرُوءَةِ، ج ١٠،

ص ٢٨٢، رقم

١٨٠٣٨.

Bir Müslüman'a sövmekten, yalancıyı tasdik etmekten, doğru söyleyeni yalanlamaktan, adil imama isyan etmekten ve yeryüzünde fesat çıkarmaktan seni nehyediyorum.

Ey Mu'âz! Her ağacın, her taşın yanında Allah'ı an! Her günahın ardından tevbe et, şayet gizli ise günahın gizli, alenî ise alenî (tevbe et).”^[149]

268

Ölümü Dikkate Almak

• Enes'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) Adbâ -Ced'â değil- isimli devesinin üzerinden insanlara hitaben şunları buyurdu:

“Ey insanlar! Sanki ölüm bizden başkasına yazılmış, sanki hak bizim dışımızdakiler için sadece gerekli, sanki ölüleri az zamanlığına bir yolculuğa uğurluyoruz da geri döneceklermiş gibi onları kabirlerinde ağırlıyoruz, miraslarını yiyoruz. Sanki sizler ölülerinizin ardında ebediyen dünyada kalacaksınız. Tüm öğütleri/uyanları unutmuşsunuz ve her afetten de eminsiniz (güya!).

Kendi ayıbı ile meşguliyeti, başkalarının ayıpları ile uğraşmasından alıkoyan kimseye ne mutlu!

Kendinde bir noksanlık olmadığı halde Allah rızası için tevazu sahibi olana ne mutlu!

Kazanmış olduğu malından Allah yolunda harcayana ne mutlu!

Ehl-i fıkıh ile arkadaşlık kurana, şüphe ve bid'at ehline engel olana, zahiri güzel olana ve insanlardan şerrini uzak edene ne mutlu!”^[150]

¹⁴⁹ Beyhaki, ez-Zühdü'l-Kebir, s. 347 (956); Münziri, et-Terğîb ve't-Terhîb, IV, 54 (4778).

¹⁵⁰ Bezzar, Müsned, XII, 348 (6237).

وَأَنَّهُكَ أَنْ تَشْتُمَ مُسْلِمًا، أَوْ تُصَدِّقَ كَاذِبًا، أَوْ تُكَذِّبَ صَادِقًا، أَوْ
تَعْصِي إِمَامًا عَادِلًا، وَأَنْ تُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ،
يَا مُعَاذُ اللَّهِ عِنْدَ كُلِّ شَجَرٍ وَحَجَرٍ، وَأَحْدِثْ لِكُلِّ ذَنْبٍ
تَوْبَةً، السِّرُّ بِالسِّرِّ، وَالْعَلَانِيَةُ بِالْعَلَانِيَةِ^[١٤٩]».

٢٦٨

خُطْبَتُهُ فِي الْإِعْتِبَارِ بِالْمَوْتِ

• عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى نَاقَتِهِ الْعُضْبَاءِ
وَلَيْسَتْ بِالْجَدْعَاءِ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ كَأَنَّ الْمَوْتَ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا كُتِبَ، وَكَأَنَّ الْحَقَّ
فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا وَجَبَ، وَكَأَنَّمَا نُشِيعُ مِنَ الْمَوْتِ سَفَرٌ عَمَّا قَلِيلُ الْيَنَّا
رَاجِعُونَ، نُبَوِّئُهُمْ أَجْدَانَهُمْ، وَنَأْكُلُ تَرَاثُهُمْ، كَأَنَّكُمْ مُخَلَّدُونَ بَعْدَهُمْ، قَدْ
نَسِيتُمْ كُلَّ وَاعِظَةٍ وَأَمْنْتُمْ كُلَّ جَائِحَةٍ،

طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ

وَتَوَاضَعَ لِلَّهِ فِي غَيْرِ مَنْقَصَةٍ

وَأَنفَقَ مِنْ مَالٍ جَمَعَهُ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ

وَخَالَطَ أَهْلَ الْفِقْهِ وَجَانِبَ أَهْلَ الشُّكِّ وَالْبِدْعَةِ وَصَلَحَتْ عِلَانِيَتُهُ

وَعَزَلَ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ^[١٥٠].

١٤٩ الزهد الكبير،

البيهقي، بَابُ الْوَرَعِ
وَالْتَّقْوَى، ص ٣٤٧،

رقم ٩٥٦. الترغيب

والترهيب، المنذري،

كتاب التَّوْبَةِ والزهد،

الترغيب فِي التَّوْبَةِ

والمبادرة بها، ج ٤

ص ٥٤، رقم ٤٧٧٨.

١٥٠ مسند البرار، مُسْنَدُ

أَبِي حَمْزَةَ أَنَسٍ

بْنِ مَالِكٍ، ج ١٢

ص ٣٤٨، رقم

٦٢٣٧.

• Rakbe el-Mısırî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kendisinde bir noksanlık bulunmadığı halde tevazu sahibi olana, kendisinde herhangi bir nahoşluk olmadığı halde nefsi hor görene, elde ettiği malından hayır yolunda harcayana, fakirlere, yoksullara merhamet edene, fıkıh ve hikmet ehli kimselele arkadaşlık edene ne mutlu!

Nefsi hor görene, kazancı temiz olana, gönlü temiz olana, insanlardan şerrini uzak edene ne mutlu! İlmi ile amel edene, malının fazlasını infak edene, sözünün fazlasını ise tutana ne mutlu!”^[151]

269

Kibirlenmeyi Kınayışı

• Halîfe b. el-Husayn'dan (ra) rivayetle:

Kays b. el-Âsım el-Minkerî'nin şunu anlattığını duydum:

Benî Temîm heyetiyle Resûlullah'ın (sas) yanına geldim. Bana buyurdu ki: “Su ve sidr ile yıkan.”

Dediğini yaptıktan sonra yanına geri döndüm ve dedim ki: “Yâ Resûlullah, bizlere faydalanacağımız öğütler versen.”

Buyurdu ki: “Ey Kays! Şüphesiz ki izzetle beraber zillet, hayatla beraber ölüm ve dünyayla beraber ahiret vardır. Her şeyin bir hesabı vardır. Her şeyin bir gözleyeni vardır. Her iyiliğin sevabı, her kötülüğün de cezası vardır. Her ecelin kitabı vardır.

¹⁵¹ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Kebîr, V, 711 (4615).

• عَنْ رَكْبِ الْمِصْرِيِّ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«طُوبَى لِمَنْ تَوَاضَعَ مِنْ غَيْرِ مَنَقَصَةٍ، وَذَلَّ فِي نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مَسْكَنَةٍ، وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ مِنْ غَيْرِ مَعْصِيَةٍ، وَرَحِمَ الْمَسَاكِينَ أَهْلَ الْمَسْكَنَةِ، وَخَالَطَ أَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ،

طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ فِي نَفْسِهِ وَطَابَ كَسْبُهُ، وَأَصْلَحَ سَرِيرَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرُّهُ، طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ^[١٥١]».

٢٦٩

خُطْبَتُهُ فِي ذَمِّ الْإِغْتِرَارِ

• عَنْ خَلِيفَةِ بْنِ الْخُصَيْنِ:

سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ الْعَاصِمِ الْمِنْقَرِيَّ، يَقُولُ: قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَفْدِ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ لِي: «اغْتَسِلْ عَنْكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ».

فَفَعَلْتُ ثُمَّ عُذْتُ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عِظْنَا مَوْعِظَةً نَنْتَفِعُ بِهَا.

فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا قَيْسُ إِنَّ مَعَ الْعِزِّ ذُلًّا وَإِنَّ مَعَ الْحَيَاةِ مَوْتًا وَإِنَّ مَعَ الدُّنْيَا آخِرَةً وَإِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا، وَإِنَّ لِكُلِّ حَسَنَةٍ ثَوَابًا وَلِكُلِّ سَيِّئَةٍ عِقَابًا، وَإِنَّ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابًا، إِنَّهُ لَا بُدَّ لَكَ.

Ey Kays! Öyle bir şeye sahipsin ki diri olduğu halde seninle beraber gömülür. Sen de ölü olarak onunla beraber gömülürsün. Eğer sen cömert olursan o da sana ikram eder. Cimri olursan seni terk eder. Sensiz haşredilmez. Sen de onsuz diriltilemezsin. Hesap zamanı yalnız onun hakkında sana sorarlar. Sen de onu salih kıl! Eğer salih kıalarsan onu sana karşı cana yakın bulursun. Eğer fahiş kıalarsan yalnızca tedirgin olursun. Sahip olduğun bu şey, fiillerindir/amellerindir.”^[152]

270

Salih Ameller İşlemede Acele Edin

- Câbir b. Abdullah’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) bizlere bir hutbesinde şunları buyurdu:

“Ey insanlar! Ölmeden önce Allah’a tevbe edin! Meşguliyet gelmeden önce salih ameller işlemekte acele edin! Rabbini çokça zikrederek, gizli ve açık sadaka vermeyi çoğaltarak O’nunla (cc) aranızdaki bağı kuvvetlendirin ki nızıklanınlasınız, yardım göresiniz ve sıkıntılarınız giderilsin.

Bilin ki bulunduğum bu makamda, bu günümde, bu ayımda artık bu yıldan itibaren kıyamete dek Cuma namazı sizlere farz kılınmıştır. Kim ki adil ya da zalim bir imam başında olduğu halde bu namazı küçümsemek ya da onu yok saymak maksadıyla ben hayattayken ya da benden sonra onu eda etmez ve terk ederse Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin, onun işini bereketlendirmesin.

İyi bilin ki böyle birinin ne namazı, ne zekâtı, ne haccı, ne orucu ne de yaptığı iyiliği kabul edilir. Tövbe edene kadar hali böyledir. Kim tevbe ederse Allah (cc) tövbesini kabul eder.

Bir kadın bir erkeğe, bir bedevî bir muhacire, bir facir de bir mümine imam olmasın. Ancak bu facir kimse kılıç ve sopa-sından korkulan, otoritesi ile zorlayan birisi ise başka.”^[153]

¹⁵² Müsafir b. Muhammed b. Hâcî ed-Dımeş-kî, *el-Erbaû-ne’l-Büldâniyye*, s. 53.

¹⁵³ İbn Mâce, *İkâmetu’s-Salât*, 1081.

يَا قَيْسُ مِنْ قَرِينٍ يُدْفَنُ مَعَكَ وَهُوَ حَيٌّ، وَتُدْفَنُ مَعَهُ وَأَنْتَ مَيِّتٌ،
فَإِنْ كَانَ كَرِيمًا أَكْرَمَكَ، وَإِنْ كَانَ لَيْمًا أَسْلَمَكَ، ثُمَّ لَا يُحْشَرُ إِلَّا
مَعَكَ، وَلَا تُبْعَثُ إِلَّا مَعَهُ، وَلَا تُسْأَلُ إِلَّا عَنْهُ، فَلَا تَجْعَلُهُ إِلَّا صَالِحًا،
فَإِنَّهُ إِنْ كَانَ صَالِحًا لَمْ تَأْتَسِ إِلَّا بِهِ، وَإِنْ كَانَ فَاحِشًا لَمْ تُوجِشْ إِلَّا
مِنْهُ وَهُوَ فِعْلُكَ [١٥٢]».

٢٧٠

خُطْبَتُهُ فِي الْمُبَادَرَةِ إِلَى الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ

• عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا، وَبَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ
الصَّالِحَةِ قَبْلَ أَنْ تُشْغَلُوا، وَصِلُوا الَّذِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ
لَهُ، وَكَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، تَزِرْ قَوْمًا وَتُنْصِرُوا وَتُجْبِرُوا،

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا، فِي
يَوْمِي هَذَا، فِي شَهْرِي هَذَا، مِنْ عَامِي هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَمَنْ
تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي أَوْ بَعْدِي، وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ جَائِرٌ، اسْتَخَفَّافًا بِهَا، أَوْ
جُحُودًا لَهَا، فَلَا جَمَعَ لِلَّهِ لَهُ شَمْلُهُ، وَلَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ،

أَلَا وَلَا صَلَاةَ لَهُ، وَلَا زَكَاةَ لَهُ، وَلَا حَجَّ لَهُ، وَلَا صَوْمَ لَهُ، وَلَا بَرَّ
لَهُ حَتَّى يَتُوبَ، فَمَنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ،

أَلَا لَا تَوُفِّقُ امْرَأَةً رَجُلًا، وَلَا يَوْمٌ أَعْرَابِيٍّ مُهَاجِرًا، وَلَا يَوْمٌ فَاجِرٌ
مُؤْمِنًا، إِلَّا أَنْ يَقْهَرَهُ بِسُلْطَانٍ، يَخَافُ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ [١٥٣]».

١٥٢ الأربعة البلدان،

مسافر بن محمد بن
حاجي الدمشقي،
الْحَدِيثُ الْحَادِي
وَالْعِشْرُونَ، ص ٥٣.

١٥٣ سنن ابن ماجه،
كِتَابُ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ،

وَالسُّنَّةُ فِيهَا، ثَابِتٌ
فِي فَرْضِ الْجُمُعَةِ،

ج ١ ص ٣٤٣، رقم

١٠٨١

Mü'min İki Korku Arasındadır

• Hasan el-Basrî'den [ra] rivayetle:

Resûlullah'ın Cuma hutbesini öğrenmek istedim. Bunu öğrenmem biraz güç oldu. Resûlullah'ın [sas] ashâbından birine yapıştım ve ona bunu sordum. Dedi ki: (Resûlullah) cuma günü hutbesinde şöyle buyururdu:

“Ey insanlar! Şüphesiz sizin için bir ilim vardır, ilminizin nihayetine ermiş; sizde bir son vardır, sonunuza erdirilmiş. Mü'min iki korku/endişe arasındadır:

Biri geçmiş hayatı hakkındadır ki Allah Azze ve Celle'nin, geçmişinde yaptıklarından dolayı kendisine nasıl muamelede bulunacağını bilmez ve korkar. Diğeri ise geri kalan ömrüne dairdir ki bu hayatında da Allah Teâlâ'nın, hakkında neyi takdir ettiğini bilmez ve korkar. O halde kul, yaşlanmadan önce gençliğinde, hastalanmadan önce sağlığında bizzat kendi nefsinden kendi nefsi için, dünyasından ahireti için azık edinsin. Sizler ahiret için, dünya ise sizin için yaratıldı.

Muhammed'in canı elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki ölümden sonra affa sebep olacak bir amel yoktur. Dünyadan sonra da cennet ve cehennemden başka gidilecek yurt yoktur.

Allah Azze ve Celle'den kendim ve sizler için af diliyorum!”^[154]

154 İbn Ebû'd-Dünya, *Kasru'l-E-mel*, s. 129 (190); Beyhaki, *Şuabu'l-İmân*, XIII, 153 (10097).

٢٧١

خُطْبَتُهُ فِي أَنَّ الْمُؤْمِنَ بَيْنَ مَخَافَتَيْنِ

• قَالَ: الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ:

طَلَبْتُ خُطْبَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْجُمُعَةِ فَأَعْيَنَنِي،
فَلَزِمْتُ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ
ذَلِكَ فَقَالَ: كَانَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ لَكُمْ عِلْمًا فَاانْتَهُوا إِلَى عِلْمِكُمْ، وَإِنَّ لَكُمْ نَهَايَةً
فَاانْتَهُوا إِلَى نَهَائِكُمْ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ بَيْنَ مَخَافَتَيْنِ:

بَيْنَ أَجَلٍ قَدْ مَضَى لَا يَدْرِي كَيْفَ يَصْنَعُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ، وَبَيْنَ
أَجَلٍ قَدْ بَقِيَ لَا يَدْرِي كَيْفَ اللَّهُ صَانِعٌ فِيهِ، فَلْيَتَزَوَّدِ الْمَرْءُ لِنَفْسِهِ مِنْ
نَفْسِهِ، وَمَنْ دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ، وَمَنْ الشَّبَابِ قَبْلَ الْهَرَمِ، وَمَنْ الصِّحَّةِ قَبْلَ
السَّقَمِ فَإِنَّكُمْ خُلِقْتُمْ لِلْآخِرَةِ،

وَالدُّنْيَا خُلِقَتْ لَكُمْ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا بَعْدَ الْمَوْتِ مِنْ
مُسْتَعْتَبٍ، وَمَا بَعْدَ الدُّنْيَا مِنْ دَارٍ إِلَّا الْجَنَّةُ أَوْ النَّارُ،

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِي وَلَكُمْ [١٥٤].»

١٥٤ قصر الأمل، ابن أبي
الدينا، بَابُ الْمُبَادَرَةِ
بِالْعَمَلِ، ص ١٢٩،
رقم ١٩٠. شعب
الإيمان، البيهقي،
الزهد وقصر الأمل،
ج ١٣ ص ١٥٣، رقم
١٠٠٩٧

Kâmil İmanın Özellikleri

- İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Şu beş husus olmadıkça Allah’a iman kâmil olmaz: Allah’a tevekkül etmek, işini Allah’a bırakmak, Allah’ın emrine teslim olmak, Allah’ın kazasına razı olmak ve Allah’tan gelen belalara sabretmek.

Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için menederse imanı kemal noktaya varmış demektir.”^[155]

- Ebû Ümâme'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için vermezse imanı kemale ermiştir.”^[156]

Dilin Zararları

¹⁵⁵ el-Hatîb el-Bağdâdî, *Tarîhu Bağdad*, XI, 106 (3216).

¹⁵⁶ Ebû Dâvûd, *es-Sünne*, 4681.

¹⁵⁷ Beyhakî, *Hıfzu'l-Lisan*, 4589

¹⁵⁸ İbn Ebu'd-Dünya, *Hıfzu'l-Lisan ve Fazlu's-Samt*, s. 46, 6; Tirmizî, *el-İmân*, 2616 (Hadisin bir kısmı burada yer almaktadır.)

- Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) üç defa üst üste şöyle buyurdu:

“Konusup kazanan ya da susup selamette kalana Allah rahmet etsin.”^[157]

- Mu'âz b. Cebel'den (ra) rivayetle:

Resûlullah'a (sas) sordum ki: “Yâ Resûlullah, söylediklerimizden dolayı da mı cezalandırılacağız?”

Buyurdu ki: “Anan seni kaybetsin Ey Mu'âz! İnsanı burunları üzerinde cehenneme sürükleyen dillerinden çıkanlar değil midir?”^[158]

٢٧٢

خُطْبَتُهُ فِي خِصَالِ كَامِلِ الْإِيمَانِ

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا يَكْمُلُ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ، وَالتَّفْوِيزُ إِلَى اللَّهِ، وَالتَّسْلِيمُ لِأَمْرِ اللَّهِ، وَالرِّضَا بِقَضَاءِ اللَّهِ، وَالصَّبْرُ عَلَى بَلَاءِ اللَّهِ، إِنَّهُ مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، وَأَعْطَى لِلَّهِ، وَمَنَعَ لِلَّهِ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ [١٥٥].»

• عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

«مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، وَأَعْطَى لِلَّهِ، وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ [١٥٦].»

٢٧٣

صَرَرُ اللِّسَانِ

• عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ مَرَارٍ:

«رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً تَكَلَّمَ فَعَنِمَ، أَوْ سَكَتَ فَسَلِمَ [١٥٧].»

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْتَ أَخَذَ بِمَا نَقُولُ؟

قَالَ: «تَكَلَّمْتَ أَثْمَرَكَ يَا ابْنَ جَبَلٍ، وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى

مَنَاحِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ السِّتْرِ؟ [١٥٨].»

١٥٥ تاريخ بغداد، الخطيب

البغدادي، عبد الله

بن الحسين بن أحمد

بن محمد، أبو بشر

الخطيب السجستاني،

ج ١١ ص ١٠٦، رقم

٣٢١٦.

١٥٦ سنن أبي داود،

كتاب السنن، باب

الدليل على زيادة

الإيمان ونقصانيه، ج ٤

ص ٢٢٠، رقم ٤٦٨١.

١٥٧ شعب الإيمان،

البيهقي، باب حفظ

اللسان، فصل في

فضل السكوت، ج ٧

ص ١٩، رقم ٤٥٨٩.

١٥٨ الصمت، ابن أبي

الدنيا، باب حفظ

اللسان وفضل

الصمت، ص ٤٦، رقم

٦. سنن الترمذي،

أبواب الإيمان، باب

ما جاء في حرمة

الصلاة، ج ٥ ص ١٢،

رقم ٢٦١٦. جزء من

حديث طويل.

Ölümü Çokça Hatırlama

- Ebû Hüreyre'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Zevkleri bıçak gibi kesen ölümü çokça hatırlayın. Dar zamanda onu hatırlayan bir kula rahatlık verir. Bolluk zamanında hatırlayanı da dengeler/taşkınlıklara karşı sınırlar.”^[159]

Rızkın Paylaştırılması ve Kanaat

- Abdullah b. Hasen b. Ali'den [ra], o da babasından rivayetle:

Resûlullah [sas] Tebûk Gazvesi günü minbere çıktı. Allah'a hamd-ü sena getirdikten sonra şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Allah'a yemin olsun ki ben, Allah'ın sizlere emrettiklerinden başkasını sizlere emretmiyorum. Allah'ın sizleri nehyettiklerinden dışında, başka şeylerden sizleri nehyetmiyorum. İstemekte güzel davranın. Ebû Kasım'ın nefsi elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki kişinin eceli, onun rızkını talep ettiği gibi onu talep eder. Bu konuda bir şeyler sizlere zorlaştığında, Allah'a itaat çerçevesinde rızkınızı talep edin!”^[160]

- Ömer b. Abdulazîz [ra] şöyle dedi:

“Kim dinî bir konuda kardeşine nasihatte bulunur, dünyasını ıslah etmekte ona bakarsa onunla bağını güzelleştirmiş ve hakkını vermiş olur.

¹⁵⁹ İbn Hibbân, *el-Cenâiz*, 2993

¹⁶⁰ Taberânî, *el-Mu'ce-mu'l-Kebîr*, III, 84 (2737).

٢٧٤

خُطْبَتُهُ فِي الْمَوْتِ وَآثَرُهُ فِي الْقَنَاعَةِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ فَمَا ذَكَرَهُ عَبْدٌ قَطُّ وَهُوَ فِي ضَيْقٍ إِلَّا وَسَعَهُ عَلَيْهِ وَلَا ذَكَرَهُ وَهُوَ فِي سَعَةٍ إِلَّا ضَيَّقَهُ عَلَيْهِ» [١٥٩].

٢٧٥

خُطْبَتُهُ فِي قِسْمَةِ الرِّزْقِ وَالْقَنَاعَةِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ يَوْمَ غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي وَاللَّهِ» مَا أَمُرُّكُمْ إِلَّا بِمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ بِهِ، وَلَا أَنَهَاكُمْ إِلَّا عَمَّا نَهَاكُمُ اللَّهُ عَنْهُ، فَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، فَوَ الَّذِي نَفْسُ أَبِي الْقَاسِمِ بِيَدِهِ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَطْلُبُهُ رِزْقُهُ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ، فَإِنْ تَعَسَّرَ عَلَيْكُمْ شَيْءٌ مِنْهُ فَاطْلُبُوهُ بِطَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ [١٦٠].»

• قَالَ: عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

مَنْ وَعَظَ أَخَاهُ بِنَصِيحَةٍ لَهُ فِي دِينِهِ، وَنَظَرَ لَهُ فِي صَلَاحِ دُنْيَاهُ، فَقَدْ أَحْسَنَ صِلَتَهُ، وَأَدَّى وَاجِبَ حَقِّهِ،

فَاتَّقُوا اللَّهَ فَإِنَّهَا نَصِيحَةٌ لَكُمْ فِي دِينِكُمْ فَاقْبَلُوهَا، وَمَوْعِظَةٌ مُنْجِيَةٌ

١٥٩ صحيح ابن حبان،

كتاب الجنائز، ذَكَرَ

الْعِلَّةَ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا

أُمِرَ بِالْإِكْتِفَارِ مِنْ

ذِكْرِ الْمَوْتِ، ج ٧

ص ٢٦٠، رقم ٢٩٩٣

١٦٠ المعجم الكبير،

الطبراني، حَسَنُ بْنُ

حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ

أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،

ج ٣ ص ٨٤، رقم

٢٧٣٧.

Allah'tan korkun! Muhakkak ki bu dininiz hususunda sizler için bir nasihattir, onu kabul edin! Cezalardan sizleri kurtaracak olan bir nasihattir, gereğini yerine getirin! Rızıklar paylaştırılmıştır. Kimse kendisine pay edilenden daha fazlasını alamayacaktır. O halde istemede güzel davranın. Kanaatte bereket, maksada nail olma ve zahmetten kurtulma vardır. Ölüm boynunuzdan inmeyecek, bir gün sizlere de kavuşacak. Her gördüğünüz gidicidir. Geçmişte kalan sanki olmamış gibidir. Her gelen şey yakındır. Tövbekârların hallerini görmediniz mi? O kimseler şereflendirilir ve günahsız addedilir. Ölümü tattılar. Ailelerinin onu evinden hızlıca çıkarıp mezara koyup hemen evlerine dönmeye acele ettiklerini gördüler. Yüzü kaybolmuştur. Hatıraları unutulmuştur. Az bir müddet içinde karpısı terk edelir. Sanki kardeşleri ile hiç arkadaşlık kurmamış, bu diyarda ömür tüketmemiş gibidir. Mizanlarda tane kadar ağırlığın dahi saklı kalmayacağı o günden sakının!" [161]

276

Susmak

• Enes'ten [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

"Ey Ebû Zer! Sana yükü daha hafif olanı, mizanda onlardan daha ağır geleni olmayan iki hasleti haber vereyim mi?"

"Evet." dedim.

Buyurdu ki: *"Susmak ve güzel ahlâk. Nefsim elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki mahlûkatın bu ikisine denk bir ameli yoktur."*[162]

¹⁶¹ İbn Ebû'd-Dünya, *el-Kanaat ve't-Teaffüf*, s. 64

¹⁶² Beyhakî, *Şua-bu'l-İman*, X, 369 (7641).

مِنَ الْعَوَاقِبِ فَالزُّمُوهَا، فَالزُّزُقُ مَقْسُومٌ، وَلَنْ يَعْدُوَ الْمَرْءُ مَا قُسِمَ لَهُ، فَاجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، فَإِنَّ فِي الْقُنُوعِ سَعَةً وَبُلْعَةً، وَكَفًّا عَنْ كَلَفَةٍ، لَا يَحِلُّ الْمَوْتُ فِي أَعْنَاقِكُمْ، وَجِهَتُهُ أَيَّامُكُمْ، وَمَا تَرَوْنَ ذَاهِبٌ، وَمَا مَضَى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ، وَكُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، أَمَا رَأَيْتُمْ حَالَاتِ الْمُنِيبِ وَهُوَ يُشْرِفُ وَيَعُدُّ فَرَاغَهُ، وَقَدْ ذَاقَ الْمَوْتَ وَعَائِلَهُمْ تَعْجِيلِ إِخْرَاجِ أَهْلِهِ إِيَّاهُ مِنْ دَارِهِ إِلَى قَبْرِهِ، وَسُرْعَةِ انْصِرَافِهِمْ إِلَى مَسْكَنِهِ، وَجَهَهُ مَفْقُودٌ، وَذَكَرَهُ مَنْسِيٌّ، وَبَابُهُ عَنْ قَلِيلٍ مَهْجُورٌ، كَأَنْ لَمْ يُخَالِطْ إِخْوَانَ الْحُفَاطِ، وَلَمْ يُعَمِّرِ الدِّيَارَ، فَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَخْفَى فِيهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ فِي الْمَوَازِينِ [١٦١].

٢٧٦

خُطْبَتُهُ فِي الصَّمَتِ

• عَنْ أَنَسٍ:

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:
«يَا أَبَا ذَرٍّ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى خَصْلَتَيْنِ هُمَا أَخَفُّ عَلَى الظَّهْرِ، وَأَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ غَيْرِهِمَا؟»
قُلْتُ: بَلَى،

قَالَ: «طَوْلُ الصَّمَتِ، وَحُسْنُ الْخُلُقِ، فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا

عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا [١٦٢].»

١٦١ الفناعة والتعفف، ابن أبي الدنيا، من مَوَاعِظِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ص ٦٤.

١٦٢ شعب الإيمان،

البيهقي، حسن الخلق، ج ١٠،

ص ٣٦٩، رقم ٧٦٤١.

Tevazu, İnsaf-Adalet ve Allah'a (cc) İtaat

• Abdullah es-Siczî'den (ra) rivayetle:

Evliyaların (Allah dostlarının) alameti üçtür: “Yüksek mevkide tevazu sahibi olmak, kuvvet sahibi iken zahid olmak ve güç sahibi iken adaletli olmak.” Bu söz bizlere Abdülmelik b. Mervan'dan rivayet edilmiştir.

Ona denildi ki: “İnsanların en faziletlisi kimdir?”

Dedi ki: “Yüksek mevkide tevazu sahibi, kudret sahibi iken zahid ve güç (iktidar) sahibi iken adaletli olandır.”^[163]

İntihâb ve Kâfi Olanla Yetinmek

• Hz. Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey Âdemoğlu! Sana kâfi olana sahipken seni azdıracak olanı mı istiyorsun?

Ey Âdemoğlu! Ne aza kanaat ediyor ne de çokluğa doyuyorsun!

Ey Âdemoğlu! Eğer vücudun afiyette, canın, malın, ehlin emniyette ve bir günlük azığın da var ise bunlar senin için tüm dünya ve onun üzerindekiilerden daha üstündür.^[164]

¹⁶³ Beyhakî, Şua-bu'l-İman, X, 500 (7877).

¹⁶⁴ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Evsat, VIII, 361 (8875).

٢٧٧

خُطْبَتُهُ فِي التَّوَاضُّعِ وَالْإِنْصَافِ وَطَاعَةِ اللَّهِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ السَّجَزِيِّ، قَالَ:

«عَلَامَةُ الْأَوْلِيَاءِ ثَلَاثٌ: تَوَاضُّعٌ عَنْ رِفْعَةٍ، وَزُهْدٌ عَنْ قُدْرَةٍ، وَإِنْصَافٌ عَنْ قُوَّةٍ» وَهَذَا الْكَلَامُ قَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: مَنْ أَفْضَلُ النَّاسِ؟ قَالَ: «مَنْ تَوَاضَّعَ عَنْ رِفْعَةٍ، وَزَهَدَ عَنْ قُدْرَةٍ، وَأَنْصَفَ عَنْ قُوَّةٍ» [١٦٣].

٢٧٨

خُطْبَتُهُ فِي الْإِتْبَاهِ وَالْإِكْتِفَاءِ بِالْكَفَافِ

• عَنْ عُمَرَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«ابْنُ آدَمَ عِنْدَكَ مَا يَكْفِيكَ وَأَنْتَ تَطْلُبُ مَا يُطْغِيكَ؟
ابْنُ آدَمَ لَا بِقَلِيلٍ تَقْنَعُ، وَلَا مِنْ كَثِيرٍ تَشْبَعُ؟
ابْنُ آدَمَ، إِذَا أَصْبَحْتَ مُعَافًى فِي جَسَدِكَ، آمِنًا فِي سِرْبِكَ، عِنْدَكَ قُوْتُ يَوْمِكَ فَعَلَى الدُّنْيَا الْعَفَاءُ» [١٦٤].

١٦٣ شعب الإيمان،

البيهقي، باب حسن

الخلق، فصل في

التواضع، ج ١٠

ص ٥٠٠، رقم ٧٨٧٧.

١٦٤ المعجم الأوسط،

الطبراني، من اسمه:

مقدم، ج ٨ ص ٣٦١،

رقم ٨٨٧٥.

Allah [cc] Dostu Kulların [Velilerin] Sıfatları

• Vehb b. Münebbih'ten [ra] rivayetle:

Hız. İsa b. Meryem'in havarileri dediler ki: "Kendilerin için hiçbir korkunun ve hüznün olmadığı Allah'ın veli kulları kimlerdir?"

Hız. İsa şöyle yanıtladı: "İnsanlar dünyanın zahirine bakarken dünyanın bătınına bakan, insanlar geçici dünyalıklara kendini vermişken ölüme ve ötesine kendini verenlerdir. Onlar, kendilerini öldürmelerinden çekindikleri dünyalıkları öldürürler. Kendilerini terk edeceklerini bildikleri dünyalıkları terk ederler.

Onların nazarında çoğalttıkları dünyalık bir ağırlık, dünyayı anmaları bir vakit kaybı, dünyaya sahip olma mutluluğu bir hüzne dönüştü. Dünyalık kazançları reddettiler, haksız yere yükselmeyi terk ettiler.

Dünya onların katında eskidi, onu yenilemediler; dünya aralarında harab oldu, onu tamir etmediler; dünya onların kalplerinde öldü, onu tekrar diriltmediler.

Onlar dünyayı yıktılar, böylece ahiretlerini bina ettiler. Onlar dünyayı sattılar, geriye onlar için kalacakları satın aldılar. Dünyayı reddettiler ve bundan dolayı mutluluk duydular. Onu sattılar ve bu ticaretlerinde kârlı çıktılar. Dünya ehli kimselere baktılar ki yenik düşmüşler ve onları cezalar kuşatmış. Ölümü zikri yaşattılar, dünyayı zikri ise öldürdüler. Allah'ı severler, Allah'ı zikri severler, O'nun nuru ile aydınlanırlar.

Onlar hakkında acayip[hayret verici] haberler vardır. Kitap onların vesilesiyle ayakta durdu ve kitap onların vasıtasıyla konuştu. Onlar da kitap ile konuştu, onlar ile kitap bilindi ve kitapla onlar tanındı. Nail olmalarına rağmen kendilerini nail olmuş görmezler, ümit etmeleri dışında kendilerini emniyette bulmazlar, uyarıldıklarından başka şeylerden korkmazlar."^[165]

¹⁶⁵ İbn Ebü'd-Dünya, *el-Evliya*, s. 15 (18).

٢٧٩

خُطْبَتُهُ فِي صِفَةِ الْأَوْلِيَاءِ

• عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنْبِهٍ، قَالَ:

قَالَ: الْحَوَارِيُّونَ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ: مَنْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ؟

قَالَ عِيسَى: «الَّذِينَ نَظَرُوا إِلَى بَاطِنِ الدُّنْيَا حِينَ نَظَرَ النَّاسُ إِلَى ظَاهِرِهَا، وَالَّذِينَ نَظَرُوا إِلَى آجِلِ الدُّنْيَا حِينَ نَظَرَ النَّاسُ إِلَى عَاجِلِهَا، فَأَمَاتُوا مِنْهَا مَا خَشُوا أَنْ يُمِيتَهُمْ، وَتَرَكُوا مِنْهَا مَا عَلِمُوا أَنَّ سَيَتَرَكُهُمْ، فَصَارَ اسْتِكْفَارُهُمْ مِنْهَا اسْتِقْلَالًا، وَذِكْرُهُمْ إِيَّاهَا فَوَاتًا، وَفَرَحُهُمْ بِمَا أَصَابُوا مِنْهَا حُزْنًا، فَمَا عَارَضَهُمْ مِنْ نَائِلِهَا رَفَضُوهُ، وَمَا عَارَضَهُمْ مِنْ رَفْعَتِهَا بَغَيْرِ الْحَقِّ وَضَعُوهُ،

خَلَقَتِ الدُّنْيَا عَنْدهُمْ فَلْيَسُوا يُجَدِّدُونَهَا، وَخَرِبَتْ بَيْنَهُمْ فَلْيَسُوا يَعْمُرُونَهَا، وَمَاتَتْ فِي صُدُورِهِمْ فَلْيَسُوا يُحْيُونَهَا،

يَهْدُمُونَهَا وَيَبْنُونَ بِهَا آخِرَتَهُمْ، وَيَبِيعُونَهَا فَيَشْتَرُونَ بِهَا مَا يَبْقَى لَهُمْ، رَفَضُوهَا فَكَانُوا بِرَفْضِهَا فَرِحِينَ، وَبَاعُوهَا فَكَانُوا بِبَيْعِهَا رَابِحِينَ، وَنَظَرُوا إِلَى أَهْلِهَا صَرَخَى قَدْ حَلَّتْ فِيهِمُ الْمَثَلَاتُ، فَأَحْيَوْا ذِكْرَ الْمَوْتِ، وَأَمَاتُوا ذِكْرَ الْحَيَاةِ، يُحِبُّونَ اللَّهَ، وَيُحِبُّونَ ذِكْرَهُ، وَيَسْتَضِيئُونَ بِنُورِهِ،

لَهُمْ خَيْرٌ عَجَبٌ، وَعِنْدَهُمْ الْخَيْرُ الْعَجَبُ، بِهِمْ قَامَ الْكِتَابُ، وَبِهِمْ نَطَقَ الْكِتَابُ، وَبِهِ نَطَقُوا، وَبِهِمْ عُلِمَ الْكِتَابُ، وَبِهِ عَلِمُوا، لَيْسُوا يَرَوْنَ نَائِلًا مَعَ مَا نَالُوا، وَلَا أَمَانًا دُونَ مَا يَرْجُونَ، وَلَا خَوْفًا دُونَ مَا يَحْذَرُونَ» [١٦٥].

١٦٥ الأولياء، ابن أبي الدنيا، وَصَفَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ، ص ١٥، رقم ١٨.

İhtiyatı/Tedbiri Elden Bırakmama

- Mücâhid'den (ra) o da İbn Ömer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) beni tuttu ve buyurdu ki:

“Dünyada bir yabancı ya da yoldan geçen bir kimse gibi ol. Nefsini kabir ehlinde say.”

Mücâhid (ra) şöyle devam etti: İbn Ömer bana dedi ki: “Sabahladığında nefsinde akşamdan söz etme. Akşamladığında da nefsinde sabahdan bahsetme. Hastalıktan önce sıhhatinden istifade et, ölüm gelmeden hayatından. Ey Allah'ın kulu, yarın isminin ne olacağını (said veya şaki) bilmiyorsun ki!”^[166]

İnsanların En Şerlisi

- Mu'âz b. Cebel'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) Ali b. Ebû Talib'e (ra) şöyle sordu:

“Sizlere insanların en şerlisini haber vereyim mi? Tek başına yiyen, yardımı engelleyen, tek başına yolculuk eden ve kölesini dövendir.

Size bunda da daha şerlisini haber vereyim mi? İnsanlardan buğzeden ve insanların da kendisinden buğzettığı kişidir.

Sizlere bundan da daha şerlisini haber vereyim mi? Şerrinden korkulan ve kendisinden hayır beklenmeyen kişidir.

Bundan da daha şerlisini haber vereyim mi? Dünya karşılığında ahireti başkasına satandır.

Bundan da daha şerlisini haber vereyim mi? Din ile dünyayı yiyen kimsedir.”^[167]

¹⁶⁶ Tirmizî, Zühd, 2333. Hadisin bir kısmı Buhârî'nin es-Sahih'inde de yer alır. Buhârî, Rikak, 6416.

¹⁶⁷ İbn Asakir, Tarihu Dimeşk, I, 133 (10805). es-Suyûtî, el-Camiu's-Sağîr, I, 251 (2884).

٢٨٠

خُطْبَتُهُ فِي الْأَخْذِ بِالْحَرَمِ

• عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:

أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضَ جَسَدِي فَقَالَ:
«كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ
الْقُبُورِ»

فَقَالَ: لِي ابْنُ عُمَرَ: «إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالْمَسَاءِ، وَإِذَا
أَمْسَيْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالصَّبَاحِ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ قَبْلَ سَقَمِكَ وَمِنْ
حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي يَا عَبْدَ اللَّهِ مَا اسْمُكَ غَدًا»^[١٦٦].

٢٨١

شَرُّ النَّاسِ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ:
«أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأَشَرِّ النَّاسِ؟ مَنْ أَكَلَ وَحْدَهُ، وَمَنَعَ رِفْدَهُ، وَسَافَرَ
وَحْدَهُ وَضَرَبَ عَبْدَهُ؛

أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأَشَرِّ مِنْ هَذَا؟ مَنْ يُبْغِضُ النَّاسَ وَيُبْغِضُونَهُ،
أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأَشَرِّ مِنْ هَذَا؟ مَنْ يُخْشَى شَرُّهُ وَلَا يُرْجَى خَيْرُهُ،
أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأَشَرِّ مِنْ هَذَا؟ مَنْ بَاعَ آخِرَةَ بِدُنْيَا غَيْرِهِ،
أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأَشَرِّ مِنْ هَذَا؟ مَنْ أَكَلَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ»^[١٦٧].

١٦٦ سنن الترمذي، ٣٤ -

أَبْوَابُ الزُّهْدِ، بَابُ مَا

جَاءَ فِي قِصْرِ الْأَمَلِ،

ج ٤ ص ٥٦٧، رقم

٢٣٣٣. وبعضه في

صحيح البخاري،

كِتَابُ الرِّقَاقِ، بَابُ

قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُنْ فِي

الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ،

ج ٨ ص ٨٩، رقم

٦٤١٦.

١٦٧ تاريخ دمشق، ابن

عساكر، ٥٩٧٥ -

محمد بن أحمد بن

محمد بن موسى بن

جعفر بن سليمان بن

أحمد بن عبد الواحد

، ج ٥١ ص ١٣٣،

رقم ١٠٨٠٥. الجامع

الصغير، السيوطي،

باب: حرف الألف،

ج ١ ص ٢٥١، رقم

٢٨٨٤.

• Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn'den rivayetle:

Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Tâlib'e dedik ki:

“Bizlere Resûlullah'tan [sas] duyduklarından, ondan gördüklerinden haber ver. Güvenilir kimseysen başka şeylerden anlatma.”

O da şunları dedi: “Resûlullah'ı [sas] şöyle buyururken duydum: ‘Göbek ile diz kapağı arası avret mahallidir.’

Resûlullah'ı şöyle buyururken duydum: “Ümmetimin en şerlileri, nimetler içinde doğan ve bunlarla beslenen, çeşit çeşit yemeklerden yiyen, türlü türlü kıyafetler giyen, çeşitli hayvanlara binen ve yapmacık tavırlarla konuşan bir kimselerdir.”

Resûlullah'a [sas] İbn Abbâs [ra] geldi ve dedi ki: “Bir kavmin yanına vardım. Konuşuyorlardı. Beni gördüklerinde kafalarını çevirdiler ve beni görmezden geldiler.”

Resûlullah [sas] şöyle buyurdu: “Böyle mi yaptılar? Nefsim elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki onlardan hiçbirisi benim sevgim için sizleri sevmedikçe iman etmiş olmaz. Siz şefaatiyle cennete girmeyi umuyorsunuz da Abdulmuttalib oğulları ummuyor mu?”¹⁶⁸

• Resûlullah'ın [sas] ashâbından olan
Ebu'l-Büceyr'den [ra] rivayetle:

Bir gün Resûlullah [sas] aç kaldı. Bu sebeple karnının üzerine bir taş koydu ve buyurdu ki:

“Dikkat edin! Bir nefis belki dünyada nimet ve bolluk içindedir. Ancak kıyamet gününde aç ve çıplaktır.

Dikkat edin! Bazı kimseler dünyada nefislerine değer verdikleri halde, aslında onlar kıyamette nefislerine ihanet etmişlerdir.

Yine bazı kimseler vardır ki dünyada nefislerine değer vermedikleri halde, onlar kıyamet günü için nefislerine değer vermişlerdir.

¹⁶⁸ Hâkim, Müstedrek, III, 657 (6418).

• عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ:
قُلْنَا لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ بْنِ أَبِي طَالِبٍ:
حَدَّثَنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا رَأَيْتَ
مِنْهُ وَلَا تُحَدِّثْنَا عَنْ غَيْرِهِ، وَإِنْ كَانَ ثِقَةً
قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا بَيْنَ
السُّرَّةِ إِلَى الرُّكْبَةِ عَوْرَةٌ»

وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الصَّدَقَةُ فِي
السِّرِّ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ»

وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «شَرَارُ أُمَّتِي
قَوْمٌ وَلِدُوا فِي النَّعِيمِ وَغَدُّوا بِهِ، يَأْكُلُونَ مِنَ الطَّعَامِ أَلْوَانًا، وَيَلْبَسُونَ
مِنَ الثِّيَابِ أَلْوَانًا، وَيَرْكَبُونَ مِنَ الدَّوَابِّ أَلْوَانًا يَتَشَدَّقُونَ فِي الْكَلَامِ»
وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ، فَقَالَ:
إِنِّي أَنْتَهَيْتُ إِلَى قَوْمٍ وَهُمْ يَتَحَدَّثُونَ، فَلَمَّا رَأَوْنِي نَكَّسُوا وَاسْتَنْوَنِي،
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَقَدْ فَعَلُوها؟ وَالَّذِي
نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُهُمْ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِحُبِّي، أَتَرْجُونَ أَنْ تَدْخُلُوا
الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِي فَلَا يَرْجُوها بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ^[١٦٨]».

• عَنْ أَبِي الْبَجْبَرِ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:
أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُوعٌ يَوْمًا، فَوَضَعَ
حَجْرًا عَلَى بَطْنِهِ، ثُمَّ قَالَ:

أَلَا يَا رَبِّ نَفْسٍ طَاعِمَةٍ نَاعِمَةٍ فِي الدُّنْيَا جَائِعَةٍ عَارِيَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
أَلَا يَا رَبِّ مُكْرِمٍ لِنَفْسِهِ، وَهُوَ لَهَا مُهِينٌ،
أَلَا يَا رَبِّ مُهِينٍ لِنَفْسِهِ، وَهُوَ لَهَا مُكْرِمٌ،

١٦٨ المستدرک، الحاکم،

ذِکْرُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

الطَّيَّارُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،

ج ٣ ص ٦٥٧، رقم

٦٤١٨.

Kimileri de vardır ki Allah'ın (cc) Resûlü'ne verdiği ganimetlerden bolca yararlanırlar. Oysa bu kimselerin Allah katında bir nasipleri yoktur.

İyi bilin ki cennet ameli sarı bir tepedir.

Ahiret ameli ise zorlu bir düzlüktür.

Dikkat edin, bazen bir anlık şehvet, uzun bir hüznü miras bırakabilir.”^[169]

282

Cennete Kefil Ameller ve Sadakalar

- Hz. Âişe'den (r.anhâ) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Bir Müslüman yoktur ki şu altı yerden (hasletten) birinde iken ölsün de Allah onun cennete girmesine kefil olmamış olsun:

Mücahid olarak evinden çıkan ve bu niyetiyle ölen kimseye Allah kefildir.

Cenaze peşinden giden ve bu niyetiyle ölen kimseye Allah kefildir.

Hastayı ziyarete giden ve bu niyetiyle ölen kimseye Allah kefildir.

En güzel şekilde abdest alıp namaz için mescide doğru yola koyulan ve bu niyeti üzere ölen kimseye Allah kefildir.

İmamın (yöneticinin) yanına onu uyarmak ya da saygısını sunmak üzere yola çıkan ve bu yolda ölene Allah kefildir.

Kendi evinde oturup da bir Müslüman'ı çekiştirmeyen, ona karşı öfke duyulmasına sebebiyet vermeyen, kin gütmeyen kimse bu niyeti ile ölürse Allah ona kefildir.”^[170]

¹⁶⁹ Beyhâkî, Şuabu'l-İman, III, 57 (1388); Suyûtî, el-Câmi'u's-Sağîr, I, 251 (2887).

¹⁷⁰ Taberânî, el-Mu'ce-mu'l-Evsat, IV, 143 (3822).

أَلَا يَا رَبِّ مُتَخَوِّضٍ وَمُتَنَعِّمٍ فِيمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مَا لَهُ عِنْدَ
اللَّهِ مِنْ خَلَاقٍ ،

أَلَا وَإِنَّ عَمَلَ الْجَنَّةِ حَزَنَةٌ بِرَبُّوَةٍ ،

أَلَا وَإِنَّ عَمَلَ الْآخِرَةِ سَهْلَةٌ بِشَقْوَةٍ ،

أَلَا رَبُّ شَهْوَةٍ سَاعَةٍ قَدْ أَوْرَثَتْ حُزَنًا طَوِيلًا^[١٦٩] .

٢٨٢

خِصَالُ تَضَمَّنُ الْجَنَّةَ وَبَعْضُ الصَّدَقَاتِ

• عَنْ عَائِشَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«خِصَالَتُ سِتٍّ، مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فِي وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ، إِلَّا كَانَ

ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ:

رَجُلٌ خَرَجَ مُجَاهِدًا، فَإِنْ مَاتَ فِي وَجْهِهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ،

وَرَجُلٌ تَبَعَ جَنَازَةً، فَإِنْ مَاتَ فِي وَجْهِهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ،

وَرَجُلٌ عَادَ مَرِيضًا، فَإِنْ مَاتَ فِي وَجْهِهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ،

وَرَجُلٌ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى مَسْجِدٍ لِصَلَاتِهِ، فَإِنْ

مَاتَ فِي وَجْهِهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ،

وَرَجُلٌ أَتَى إِمَامًا، لَا يَأْتِيهِ إِلَّا لِيُعَزِّرَهُ وَيُوقِّرَهُ، فَإِنْ مَاتَ فِي وَجْهِهِ

ذَلِكَ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ،

وَرَجُلٌ فِي بَيْتِهِ لَا يَعْتَابُ مُسْلِمًا، وَلَا يَجُرُّ إِلَيْهِ سَخَطًا وَلَا يَنْقِمُهُ،

فَإِنْ مَاتَ فِي وَجْهِهِ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ^[١٧٠] .»

١٦٩ شعب الإيمان،

البيهقي، ١٤- حب

النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فصل في زهد

النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ ج ٣ ص ٥٧،

رقم ١٣٨٨ . الجامع

الصغير، السيوطي،

باب : حرف الألف،

ج ١ ص ٢٥١، رقم

٢٨٨٧ .

١٧٠ المعجم الأوسط،

الطبراني، من أشبه

علي، ج ٤ ص ١٤٣،

رقم ٣٨٢٢ .

• Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kardeşine ettiğin tebessüm sadakadır. Marufu emretmen, münkerden nehyetmen sadakadır. Yolunu kaybetmiş bir kimseye yol göstermen sadakadır. Sana kötü nazarla bakan kimseye, senin (iyi) nazarla bakman sadakadır. Yoldan taş, diken, kemik gibi şeyleri kaldırmaman sadakadır. Kovandakini, kardeşinin kovasına boşaltman sadakadır.”^[171]

283

Allah (cc) için Sevmek ve Bunu Himaye Etmek

• Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc) bir nebîsine falanca abid zâta şöyle demesini vahyetti: “Dünyadan yüz çevirmen, nefsine peşin bir rahatlık kazandırır. Her şeyden kopup bana yönelmen, benim indimde seni aziz kılar. Peki, benim için ne yaptın?”

O zât dedi ki: “Ya Rabb! Senin için ne yapmalıyım?”

Allah (cc) buyurdu ki: “Benim için dostuma dostluk, düşmanıma düşmanlık ettin mi?”^[172]

• Ebû Müslim'den (ra) rivayetle:

Hıms Mescidi'ne girmiştım. Baktım ki Resûlullah'ın as-hâbından otuz iki kişinin bulunduğu bir halka var. Aralarında sürme gözlü, berrak dişli, duru yüzlü ve dizleri üzerine çökmüş bir genç vardı. Bir şeyde ihtilafa düştüklerinde ona soruyorlar, o da cevap veriyordu. Onun cevabı ile de mesele kapanıyordu. “Bu kimdir?” diye sordum. “Mu'âz b. Cebel'dir.” dediler. Ardından namaza kalktım. Sahâbilerden bazıları ile görüşmek istemiştım. Ancak ben hiçbiri ile görüşmeden onlar mescidden ayrıldılar.

¹⁷¹ Tirmizî, *el-Birr*, 1956

¹⁷² Ebû Nuaym, *Hilyetu'l-Evliya*, X, 316; Suyûtî, *es-Cami'u's-Sağır*, I, 238 (2780).

• عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ ذُلِّكَ فِي ذُلِّ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ» [١٧١].

٢٨٣

مَا أَعْظَمَ الْحُبَّ فِي اللَّهِ وَالْاِعْتِصَامَ بِهِ

• عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى نَبِيٍِّّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ أَنْ قُلْ لِفُلَانٍ الْعَابِدِ: أَمَّا زُهْدُكَ فِي الدُّنْيَا، فَتَعَجَّلْتَ رَاحَةَ نَفْسِكَ وَأَمَّا انْقِطَاعُكَ إِلَيَّ فَتَعَزَّزْتَ بِي فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا لِي عَلَيْكَ؟
قَالَ: يَا رَبِّ، وَمَا لَكَ عَلَيَّ؟
قَالَ: هَلْ وَالَيْتَ لِي وَلِيًّا أَوْ عَادَيْتَ لِي عَدُوًّا؟» [١٧٢].

• عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ قَالَ:

دَخَلْتُ مَسْجِدَ حِمَصَ، فَإِذَا فِيهِ حَلَقَةٌ فِيهَا اثْنَانِ وَثَلَاثُونَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَفِيهِمْ شَابٌّ أَكْحَلُ بَرَّاقُ الشَّنَايَا مُحْتَبٍ، فَإِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ سَأَلُوهُ فَأَخْبَرَهُمْ فَانْتَهَوْا إِلَى خَبْرِهِ. قَالَ: قُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: هَذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ: فَقُمْتُ إِلَى الصَّلَاةِ. قَالَ: فَأَرَدْتُ أَنْ أَلْقَى بَعْضَهُمْ، فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ أَنْصَرَفُوا،

[١٧١] سنن الترمذي، ٢٥

- أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصَّلَاةِ،

بَابُ مَا جَاءَ فِي

صَنَائِعِ الْمَعْرُوفِ،

ج ٤ ص ٣٣٩، رقم

١٩٥٦

[١٧٢] حلية الأولياء، أبو

نعيم، ابن أبي الوَرْدِ

وَأَمَّا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ

بْنِ أَبِي الْوَرْدِ، ج ١٠

ص ٣١٦. الجامع

الصغير، السيوطي،

باب : حرف الألف،

ج ١ ص ٢٣٨، رقم

٢٧٨٠.

Ertesi gün tekrar mescide girdim. Mu'âz b. Cebel sütunun yanında namaz kılıyordu. Ben de yanında namaz kıldım. O namazı bitirince aramızda bir sütun olacak şekilde oturdum. Dizlerim üzerinde ellerimi kenetlemiş olduğum halde bir saat kadar orada oturdum. Ne ben onunla konuştum ne de o benimle.

Sonra ona dedim ki: “Allah’a yemin olsun ki ben seni, senden sebeple bana dünyalık bir fayda gelmesini ummaksızın ve aramızda hiçbir akrabalık bağı da bulunmadığı halde seviyorum.”

Dedi ki: “Peki, ne sebeple seviyorsun?”

“Allah Tebareke ve Teâlâ için seni seviyorum.” diye cevapladım. -[Ravi] dedi ki: Dizlerini çözdü, rahat oturdu- ve sonra [İbn Mes’ud] şöyle devam etti: “Eğer sözünde sadıksan sana müjde olsun! Zira ben Resûlullah’ı [sas] şöyle buyururken duydum:

“Allah için birbirini sevenler, hiçbir gölgenin bulunmadığı gün arşın gölgesi altında, nebilerin ve şehidlerin bulunduğu yerde bulunacaklardır.”

Mescidden çıktım, Ubâde b. es-Sâmit ile karşılaştım. Mu’âz b. Cebel’in bana rivayet ettiği hadisi ona söyledim. Ubâde [ra] şöyle dedi: “Resûlullah’ın [sas] -Rabbinden rivayet ettiği şekliyle- [Allah’ın] şöyle buyurduğunu söylediğini işittim:

“Benim uğrumda birbirini seven kimselere, muhabbetim haktır.

Benim uğrumda birbirlerine öğüt verenlere muhabbetim haktır.

Benim uğrumda ziyaretleşenlere muhabbetim haktır.

Benim uğrumda elden geleni bol bol sarf edenlere muhabbetim haktır. Bu kimseler (kıyamet günü) nebilerin ve siddıkların makamlarına imrendikleri nurdan minberler üzerinde olacaklardır.” [173]

173 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVII, 445 (22782); Suyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr*, II, 139 (6044).

فَلَمَّا كَانَ الْعَدُو دَخَلْتُ، فَإِذَا مُعَاذُ يُصَلِّي إِلَى سَارِيَةٍ قَالَ: فَصَلَّيْتُ
عِنْدَهُ، فَلَمَّا انْصَرَفَ جَلَسْتُ بَيْنِي وَبَيْنَهُ السَّارِيَةَ، ثُمَّ احْتَبَيْتُ فَلَبِثْتُ
سَاعَةً لَا أَكَلَّمُهُ، وَلَا يُكَلِّمُنِي

قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَحِبُّكَ لِغَيْرِ دُنْيَا أَرْجُوهَا أَصِيبُهَا مِنْكَ
وَلَا قَرَابَةَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ.

قَالَ: فَلَايِي شَيْءٍ

قَالَ: قُلْتُ: لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. قَالَ: فَنَشَرَ حَبُوتِي، ثُمَّ قَالَ: فَأَبْشِرْ
إِنْ كُنْتَ صَادِقًا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ:

«الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ يَغِطُّهُمْ
بِمَكَانِهِمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ»

قَالَ: ثُمَّ خَرَجْتُ فَأَلْقَى عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ قَالَ: فَحَدَّثْتُهُ بِالَّذِي
حَدَّثَنِي مُعَاذٌ فَقَالَ عُبَادَةُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُرْوِي عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ:

«حَقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، يَعْنِي نَفْسَهُ

وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَنَاصِحِينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَرَاوِرِينَ فِيَّ،
وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ يَغِطُّهُمْ
بِمَكَانِهِمُ النَّبِيُّونَ وَالصُّدِّيْقُونَ [١٧٣]».

١٧٣ مسند أحمد، حديث
عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ،
ج ٣٧ ص ٤٤٥، رقم
٢٢٧٨٢. الجامع
الصغير، السيوطي،
باب : حرف القاف،
ج ٢ ص ١٣٩، رقم
٦٠٤٤

• Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah Azze ve Celle, Nebî Hz. Dâvûd'a şöyle vahyetti:

“Ey Dâvûd! Kulum yarattıklarıma değil de bana sırtını dayarsa ve bunu onun niyetinde de görürsem, semalar içindekiler ile beraber bir araya gelip de ona tuzak kursalar dahi muhakkak ki ben kurtulması için o kuluma bir çıkış kapısı açarım.

Bir kulum da yarattıklarıma sırtını dayarsa ve bunu onun niyetinde de görürsem mutlaka önündeki yükseliş sebeplerini keser ve çöküş yollarını kolaylaştırırım.

Bir kulum bana itaat ederse o benden istemeden önce ona verir, benden af dilemeden önce de onu affederim.” [174]

284

Allah'ın (cc) Sevdığı Üç Kişi ve Buğzettiği Altı Kişi

• İbnu'l-Ahmasî'den (ra) rivayetle:

Ebû Zer'le karşılaştım. “Senin Resûlullah'tan (sas) rivayet ettiğin bir hadis bana ulaştı.” dedim.

O da: “Benim Resûlullah'tan duyduklarımı yalan olarak Resûlullah'a isnad ediyor diye zannetme sakın! Söyle bakalım benden sana hangi hadis ulaştı?” dedi.

“Sen şöyle rivayet etmişsin: ‘Üç kişi vardır ki Allah onları sever, üç kişi de vardır ki Allah onlardan nefret eder.’ Bunu duydu mu? Peki, Allah'ın sevdiği bu kişiler de kimlerdir?” diye sordum.

174 İbn Manzûr el-Ensârî, *Muhtasarı Tarihi Dimeşk*, VIII, 120; Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, I, 239(2783).

• عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى دَاوُدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

يَا دَاوُدُ، مَا مِنْ عَبْدٍ يَعْتَصِمُ بِي دُونَ خَلْقِي، أَعْرِفُ ذَلِكَ مِنْ نَبِيِّهِ، فَتَكِيدُهُ السَّمَاوَاتُ بِمَنْ فِيهَا إِلَّا جَعَلْتُ لَهُ مِنْ بَيْنِ ذَلِكَ مَخْرَجًا؛ وَمَا مِنْ عَبْدٍ يَعْتَصِمُ بِمَخْلُوقٍ دُونِي، أَعْرِفُ ذَلِكَ مِنْ نَبِيِّهِ، إِلَّا قَطَعْتُ أَسْبَابَ السَّمَاءِ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَأَرْسَخْتُ الْهَوَى مِنْ تَحْتِ قَدَمَيْهِ؛ وَمَا مِنْ عَبْدٍ يُطِيعُنِي إِلَّا وَأَنَا مُعْطِيهِ قَبْلَ أَنْ يَسْأَلَنِي، وَغَافِرٌ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَسْتَغْفِرَنِي [١٧٤]

٢٨٤

ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، وَسِتَّةٌ يُبْغِضُهُمْ

• عَنْ ابْنِ الْأَخْمَسِيِّ، قَالَ:

لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ، فَقُلْتُ لَهُ:

بَلِّغْنِي عَنْكَ أَنَّكَ تُحَدِّثُ حَدِيثًا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ لَا تَخَالِنِي أَكْذِبُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بَعْدَمَا سَمِعْتُهُ مِنْهُ، فَمَا الَّذِي بَلَّغَكَ عَنِّي؟

قُلْتُ: بَلِّغْنِي أَنَّكَ تَقُولُ: «ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، وَثَلَاثَةٌ يَسْنُوهُمْ اللَّهُ»

قَالَ: قُلْتُ: وَسَمِعْتُهُ. قُلْتُ: فَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يُحِبُّ اللَّهُ؟

١٧٤ مختصر تاريخ

دمشق، ابن منظور

الانصاري، حرف

الذال المهملة،

داود بن إيشا بن

عويذ بن باعز، ج ٨

ص ١٢٠. الجامع

الصغير، السيوطي،

باب : حرف الألف،

ج ١ ص ٢٣٩، رقم

٢٧٨٣.

“(Birisi) düşmandan bir grupla karşılaşmış arkadaşları kaçınca da sebat edip öldürülene ya da arkadaşlarına yolu açana dek onlarla savaşan adam. Gece yolculuk yapan ve gece boyunca yolculuğa devam eden bir kavme artık yorgunluk çöker de hayvanlarından inip de uyurlar ancak içlerinden bir tanesi ise onlardan uzaklaşır ve hayvanları diğerlerini uyandırana dek namaz kılar; işte bu adam da (ikinci kimsedir). (Üçüncü ise) komşusu kendisine ve etrafına eza verdiği halde ölüm ya da aylık ikisini ayırana dek ona sabreden adamdır.” cevabını verdi.

“Peki, Allah’ın buğzettiği kişiler de kimdir?” diye sordum.

Dedi ki: “Çokça yemin eden tacir, -ya da satıcı dedi- çok cimri kimse ve kibir sahibi fakir.” ^[175]

• Ebû Hüreyre’den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc) kıyamet günü şu üç kişiyle ne konuşur ne de onlara nazar eder: Malı hakkında yemin ederek satması gerekenden daha çok para karşılığında malını satan yalancı kimse Müslüman’ın malından kendine pay almak için ikindiden sonra yalan yere yemin eden kimse ve ihtiyacından fazla suyu olup da onu esirgeyen kimse. Allah (cc) o gün onlara der ki: “Sizlerin ellerinizle yapmadığınız şeylerin fazlasını insanlardan esirgediğiniz gibi ben de bugün sizlerden lütfumu esirgiyorum.” ^[176]

¹⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXV, 268 (21340).

¹⁷⁶ Buhârî, *Muṣṣaḥḥ*, 2369.

قَالَ: «الرَّجُلُ يَلْقَى الْعَدُوَّ فِي الْفِتَّةِ فَيَنْصِبُ لَهُمْ نَحْرَهُ حَتَّى يُقْتَلَ، أَوْ يَفْتَحَ لِأَصْحَابِهِ، وَالْقَوْمُ يُسَافِرُونَ فَيَطُولُ سَرَاهُمْ حَتَّى يُجِبُّوا أَنْ يَمَسُّوا الْأَرْضَ، فَيَنْزِلُونَ فَيَتَنَحَّى أَحَدُهُمْ، فَيُصَلِّي حَتَّى يُوقِظَهُمْ لِرَحِيلِهِمْ، وَالرَّجُلُ يَكُونُ لَهُ الْجَارُ يُؤْذِيهِ جَوَارُهُ، فَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُ حَتَّى يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا مَوْتٌ أَوْ ظَعْنٌ»

قُلْتُ: وَمَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَشْنُوهُمْ اللَّهُ؟

قَالَ: «التَّاجِرُ الْحَلَّافُ، أَوْ قَالَ: الْبَائِعُ الْحَلَّافُ، وَالْبَخِيلُ الْمَنَّانُ، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ»^[١٧٥].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ: رَجُلٌ حَلَفَ عَلَى سِلْعَةٍ لَقَدْ أَعْطَى بِهَا أَكْثَرَ مِمَّا أَعْطَى وَهُوَ كَاذِبٌ، وَرَجُلٌ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ كَاذِبَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ، لِيَقْتَطَعَ بِهَا مَالَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ، وَرَجُلٌ مَنَعَ فَضْلَ مَاءٍ فَيَقُولُ اللَّهُ: الْيَوْمَ أَمْنَعُكَ فَضْلِي كَمَا مَنَعْتَ فَضْلَ مَا لَمْ تَعْمَلْ يَدَاكَ»^[١٧٦].

١٧٥ مسند أحمد، حديث أبي ذر الغفاري رضي الله عنه، ج ٣٥ ص ٢٦٨، رقم ٢١٣٤٠.

١٧٦ صحيح البخاري، ٤٢ - كتاب المساقاة، باب مَنْ رَأَى أَنَّ صَاحِبَ الْخَوْضِ وَالْقَرْيَةِ أَحَقُّ بِمَائِهِ، ج ٣ ص ١١٢، رقم ٢٣٦٩.

Allah'ın (cc) En Çok Buğzettiği Sekiz Kişi

- el-Vadîn b. Atâ'dan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kıyamet günü Allah'ın (cc) en çok buğzettiği sekiz kimse şunlardır:

Sekkârun olanlar, bunlar yalancılardır. Hayyalun olanlar, bunlar kibir sahipleridir. Kardeşlerine olan nefretlerini sadırlarında gizleyen ve onlarla karşılaştığında nefretini belli etmeyenler, Allah'a ve Resûlü'ne çağırıldıklarında son derece yavaş davranan ancak şeytana ve şeytani işlere çağırıldığında çabuk hareket edenler, kendilerinin olmayan dünyalık mallara dair yalan yere yemin ederek kendilerininmiş gibi gösterenler, insanlar arasında dedikoduyu yayan, olmayanı var gibi gösterenler, eş; iki dost gibi birbirlerini sevenleri ayıranlar, sıkıntıya düşmüş masum kimseler hususunda haddi aşanlar, zulmedenler. İşte bunlar er-Rahman Azze ve Celle'nin nefret ettiği kimselerdir.”^[177]

Üçler

- İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Üç kimse vardır ki kendilerine yemin teklif edilmez: Evlâdın babasına yemini, kölenin sahibine yemini ve kadının kocasına yemini.

Üç kimse de vardır ki onlar lanetlenmiştir: Babası olmayan birisinin babası olduğunu iddia eden kimse anne babasına söven kimse ve arazinin sınırını değiştiren kimse.”

¹⁷⁷ İbn Asakir, Zemmü Zi'l-Vecheyn, s. 109 (14); Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, I, 325 (3559).

٢٨٥

ثَمَانِيَةٌ أَبْغَضُ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ

• عَنْ الْوَضِيِّ بْنِ عَطَاءٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«ثَمَانِيَةٌ أَبْغَضُ خَلِيقَةِ اللَّهِ إِلَيْهِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ:

السَّقَّارُونَ وَهُمْ الْكَذَّابُونَ وَالْخَيَّالُونَ، وَهُمْ الْمُسْتَكْبِرُونَ وَالَّذِينَ
يَكْنَزُونَ الْبَغْضَاءَ لِإِخْوَانِهِمْ فِي صُدُورِهِمْ فَإِذَا لَقَوْهُمْ حَلَفُوا لَهُمْ،
وَالَّذِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ كَانُوا بَطَاءً وَإِذَا دُعُوا إِلَى الشَّيْطَانِ
وَأَمْرِهِ كَانُوا سِرَاعًا، وَالَّذِينَ لَا يَشْرَفُ لَهُمْ طَمَعٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا اسْتَحَلُّوا
بِأَيْمَانِهِمْ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ بِذَلِكَ حَقٌّ،

وَالْمَشَاوُونَ بِالنَّمِيمَةِ، وَالْمُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْأَحْبَةِ، وَالْبَاغُونَ الْبُرَاءَ
الْعَنَتِ أُولَئِكَ يَقْذَرُهُمُ الرَّحْمَنُ عَزَّ وَجَلَّ^[١٧٧]».

٢٨٦

ثَلَاثُ ثَلَاثَاتٍ

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«ثَلَاثٌ وَثَلَاثٌ، وَثَلَاثٌ لَا يَمِينُ فِيهِنَّ: لَا يَمِينُ لِلْوَلَدِ مَعَ وَالِدِهِ،

وَلَا لِلْمَمْلُوكِ مَعَ سَيِّدِهِ، وَلَا لِلْمَرْأَةِ مَعَ زَوْجِهَا،

وَأَمَّا الْمَلْعُونُ مِنْهُمْ: فَمَلْعُونٌ مَنْ ادَّعَى لِغَيْرِ أَبِيهِ، وَمَلْعُونٌ مَنْ

سَبَّ وَالِدَيْهِ، وَمَلْعُونٌ مَنْ غَيَّرَ تُخُومَ الْأَرْضِ،

١٧٧ ذم ذي الوجهين

واللسانين، ابن

عساكر، ص ١٠٩،

رقم ١٤. الجامع

الصغير، السيوطي،

باب : حرف التاء،

ج ١ ص ٣٢٥، رقم

٣٥٥٩.

Üç hususta da şüpheliyim: “Tubba” lanetli mi değil mi bilmiyorum, Üzeyr [as] nebî mi değil mi bilmiyorum,” dokuzuncuyu ise unuttum.”^[178]

• Ebû Hüreyre’den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Tubba, lanetli mi değil mi bilmiyorum, Üzeyr [as] nebî mi değil mi bilmiyorum, had cezalarının ceza alanlara kefaret olup olmadığını bilmiyorum”^[179]

287

Selâmı Yaymak Birlik ve Beraberliğin Vesilesidir

• ez-Zübeyr b. el-Avvâm’dan [ra] rivayetle:

Resûlullah [sas] buyurdu ki:

“Eski ümmetlerin hastalığı sizlere de sirayet etti. Bu hastalık, haset ve buğz etmektir. Buğz, tıraş edicidir. Dikkat edin, diyorum ki dini tıraş edicidir, saçı değil. Nefsim elinde olana (Allah’a) yemin olsun ki birbirinizi sevmeden iman etmiş olmazsınız. Sizlere yaptığınızda birbirinizi sevmenize sebep olacak bir şeyi haber vereyim mi? Selâmı aranızda yayınız.”^[180]

288

Tüccarlara Nasihati

• Kayd b. Ebû Gareze’den [ra] rivayetle:

Bizler Resûlullah [sas] zamanında simsarlar olarak adlandırılıyorduk. Bir gün Resûlullah [sas] yanımıza uğradığında bizleri bundan çok daha güzel bir isimle isimlendirdi. Buyurdu ki:

“Ey tüccar topluluğu! Alışverişte yemin ve boş sözler ortaya çıkabilir. Sizler sadaka ile bunu savın.”^[181]

178 el-İsmâîlî el-Cür-cânî, *el-Mu’ce-mu fi Esâmi*, I, 396; İbn Asâkir, *Tarihu Dımeşk*, XL, 317; Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr*, I, 314 (3477).

179 İbn Asâkir, *Tarihu Dımeşk*, XL, 317 (8119); Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr*, I, 314 (3477).

180 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 29 (1412); Tirmizî, *Sıfatu’l-Kiyamet*, 2510; Süyûtî, *es-Câmiu’s-Sağîr*, I, 396 (4170).

181 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI, 61 (16139); Ebû Dâvûd, *el-Büyû*, III, 242 (3326).

وَأَمَّا الَّذِي أَشْكُ فِيهِنَّ: فَلَا أَدْرِي أَلَعَيْنَ تُبْعَ أَمْ لَا، وَلَا أَدْرِي أَكَانَ
عُزَيْرٌ نَبِيًّا أَمْ لَا» وَنَسِيتُ النَّاسِعةَ [١٧٨].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَا أَدْرِي تُبْعَ كَانَ أَمْ لَا، وَمَا أَدْرِي عُزَيْرٌ أَنْبِيًّا كَانَ أَمْ لَا، وَمَا
أَدْرِي الْحُدُودُ كَفَّارَاتٌ لِأَهْلِهَا أَمْ لَا [١٧٩]» .

٢٨٧

إِفْشَاءُ السَّلَامِ سَبَبُ الْوِثَامِ

• عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَامِ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ، وَالْبَغْضَاءُ، وَالْبَغْضَاءُ
هِيَ: الْحَالِقَةُ، حَالِقَةُ الدِّينِ لَا حَالِقَةَ الشَّعْرِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ
بِيَدِهِ، لَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أُنبِئُكُمْ بِشَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ،
أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ [١٨٠]» .

٢٨٨

نَصِيحَتُهُ لِلتُّجَّارِ

• عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي غَزَزَةَ، قَالَ:

كُنَّا نُسَمِّي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمَايِرَةَ، فَمَرَّ
بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمَّانَا بِاسْمِ هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ، فَقَالَ:
«يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، إِنَّ هَذَا الْبَيْعَ يَحْضُرُهُ اللَّعْوُ، وَالْحَلِفُ، فَشَوْبُهُ
بِالصَّدَقَةِ [١٨١]» .

١٧٨ المعجم في أسامي شيوخ
أبي بكر الإسماعيلي،
الإسماعيلي الجرجاني،
حرف الألف، ٦٢ أبو
بكر مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ
سُلَيْمَانَ الْمُرُوزِيِّ، ج ١
ص ٣٩٦. تاريخ دمشق،
ابن عساکر، ٤٦٩٦ عزير
بن جروة ويقال ابن شوريق،
ج ٤٠ ص ٣١٧. الجامع
الصغير، السيوطي، باب :
حرف التاء، ج ١ ص ٣١٤،
رقم ٣٤٧٧.

١٧٩ تاريخ دمشق، ابن عساکر،
٤٦٩٦ عزير بن جروة
ويقال ابن شوريق، ج ٤٠
ص ٣١٧، رقم ٨١١٩.
الجامع الصغير، السيوطي،
باب : حرف التاء، ج ١
ص ٣١٤، رقم ٣٤٧٧.

١٨٠ مسند أحمد، مُسْنَدُ الزُّبَيْرِ
بْنِ الْعَوَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،
ج ٣ ص ٢٩، رقم ١٤١٢.
سنن الترمذي، ٣٥ - أَثْبُوتُ
صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالزَّكَاةِ وَالْوَرَعِ
، ج ٤ ص ٦٦٤، رقم
٢٥١٠. الجامع الصغير،
السيوطي، حرف الدال،
ج ١ ص ٣٩٦، رقم ٤١٧٠.

١٨١ مسند أحمد، حَدِيثُ
قَيْسِ بْنِ أَبِي غَزَزَةَ، ج ٢٦
ص ٦١، رقم ١٦١٣٩. سنن
أبي داود، ٢٢ - كِتَابُ
الْبَيْعِ، بَابُ فِي التَّجَارَةِ
يُخَالِطُهَا الْحَلِفُ وَاللَّعْوُ،
ج ٣ ص ٢٤٢، رقم ٣٣٢٦.

- İsmail b. Ubeyd b. Rifâ'a, babasından,
o kendi babasından rivayetle:

Resûlullah (sas) ile beraber çıktık. İnsanlar erkenden alışverişe başlamışlardı. Bunun üzerine Resûlullah (sas): “Ey tüccar topluluğu!” diye seslendi. O’nun (sas) sesini duyunca hemen bakışlarını kaldırdılar, O’na doğru başlarını çevirdiler. Resûlullah (sas) devam etti: “Allah’tan sakınan, şüphesiz ki iyilik yapan ve sadaka verenleriniz dışında kıyamet günü tüccarlar günahkârlar olarak diriltileceklerdir.”^[182]

- İbn Abbâs’tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

“Merhamet ve savaş peygamberi olarak gönderildim. Tüccar ya da çiftçi olarak değil. İyi bilin ki kendi nefsinin cimriliğinden korunanlar dışındaki tüccarlar ve çiftçiler; ümmetimin en şerlileridir.”^[183]

289

En Güzel Kazanç

- Mu’âz b. Cebel’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“En güzel kazanç; konuştuğunda yalan söylemeyen, kendisine güvenildiğinde ihanette bulunmayan, söz verdiğinde sözünden caymayan, satmak için aldığı malı daha ucuza alabilmek için kötölemeyen, satacağı zaman da malını daha pahalı satabilmek için övmeyen tüccarların kazançlarıdır. Onlar borçlarını zamanında öder, bekletmezler; alacakları hususunda da borçlusunu sıkıştırıp zora sokmazlar.”^[184]

- İbn Ömer’den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Dürüst, emîn ve Müslüman tüccar kıyamet günü şehidlerle beraberdir.”^[185]

¹⁸² İbn Mâce, et-Ti-cârât, 2146.

¹⁸³ Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliyâ, IV, 72.

¹⁸⁴ Beyhaki, Şua-bu'l-İman, VI, 488 (4513).

¹⁸⁵ el-Hakim, el-Büyû, 2142.

• عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رِفَاعَةَ، قَالَ:
خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا النَّاسُ يَتَّبَاعُونَ
بُكْرَةً، فَنَادَاهُمْ: «يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ» فَلَمَّا رَفَعُوا أَبْصَارَهُمْ وَمَدُّوا
أَعْنَاقَهُمْ، قَالَ: «إِنَّ التُّجَّارَ يُبْعَثُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا، إِلَّا مَنْ اتَّقَى اللَّهَ
وَبَرَّ وَصَدَّقَ [١٨٢]».

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«بُعِثْتُ مَرْحَمَةً وَمَلْحَمَةً، وَلَمْ أُبْعَثْ تَاجِرًا وَلَا زَارِعًا، أَلَا وَإِنَّ
شِرَارَ هَذِهِ الْأُمَّةِ التُّجَّارُ وَالزَّرَاعُونَ، إِلَّا مَنْ شَحَّ عَلَى نَفْسِهِ [١٨٣]».

٢٨٩

أَطْيَبُ الْكَسْبِ

• عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ أَطْيَبَ الْكَسْبِ كَسْبُ التُّجَّارِ الَّذِينَ إِذَا حَدَّثُوا لَمْ يَكْذِبُوا،
وَإِذَا ائْتُمُّوا لَمْ يَخُونُوا، وَإِذَا وَعَدُوا لَمْ يُخْلِفُوا، وَإِذَا اشْتَرَوْا لَمْ يَذْمُوا،
وَإِذَا بَاعُوا لَمْ يَطْرُوا، وَإِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ لَمْ يَمْطُلُوا، وَإِذَا كَانَ لَهُمْ لَمْ
يَعْسُرُوا [١٨٤]».

• عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ [١٨٥]».

١٨٢ سنن ابن ماجه، ١٢

كِتَابُ التَّجَارَاتِ،

٣ بَابُ التَّوْقِي

فِي التَّجَارَةِ، ج ٢

ص ٧٢٦، رقم

٢١٤٦.

١٨٣ حلية الأولياء، ابو

نعيم، وهب بن مثنى

، ٤ ص ٧٢،

١٨٤ شعب الإيمان،

البهقي، ٣٤ حفظ

اللسان عما لا يحتاج

إليه، ج ٦ ص ٤٨٨،

رقم ٤٥١٣.

١٨٥ المستدرک، الحاكم،

كِتَابُ الْبُيُوعِ، وَأَمَّا

حديث حبيب بن أبي

ثابت، ج ٢ ص ٧،

رقم ٢١٤٢.

• Ebû Sa'îd'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Dürüst ve emîn tüccar, nebîler, siddıklar ve şehidlerle beraberdir.”^[186]

• Enes'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Dürüst tüccar kıyamet günü arşın gölgesi altındadır.”^[187]

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) şöyle buyurdu:

“Dürüst tüccara cennet kapılarında engel olunmaz.”^[188]

• Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Korkak tüccar mahrum kalır, cesur tüccar ise nızka mazhar olur.”^[189]

290

Kendinden Sonraki Halifeye Tavsiyeleri

• Ebû Zer'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Allah'ı şahit tutarak diyorum ki benden sonra gelecek yönetici Müslüman topluluğa karşı yumuşak olsun, küçüklerine merhamet etsin, büyüklerine saygı göstere sin. Çalışanlara (haklarını) versin. Ne onları dövmek ile zillate düşürmesin ne de aşırı övmesin, nesillerini kurutmasın. Kapısını insanlara kaptırmayın ki güçlüler zayıfları yemesin/ezmesin. Malı (iktisadı) ve mülkü (düveli/iktidar) zenginler arasında dönüp dolaşan bir halde kılmasın. Tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol!”^[190]

¹⁸⁶ Tirmizî, el-Büyâ, 1209.

¹⁸⁷ İsbehânî, et-Terğîb ve't-Terhîb, I, 448 (794).

¹⁸⁸ Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, I, 303(3394).

¹⁸⁹ el-Kudâî, Müs-nedü's-Şihâb, I, 169 (243).

¹⁹⁰ Beyhâkî, Şua-bu'l-İman, IX, 476 (6985).

- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ،
عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:
«التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ، وَالصَّدِيقِينَ، وَالشُّهَدَاءِ»^[١٨٦].
- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «التَّاجِرُ الصَّدُوقُ تَحْتَ
ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^[١٨٧].
- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«التَّاجِرُ الصَّدُوقُ لَا يُحَبَّبُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ»^[١٨٨].
- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «التَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُومٌ
وَالتَّاجِرُ الْجَسُورُ مَرْزُوقٌ»^[١٨٩].

٢٩٠

وَصِيَّتُهُ لِلْخَلِيفَةِ بَعْدَهُ

عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ:

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«أَشْهَدُ اللَّهَ عَلَى الْوَالِي مِنْ بَعْدِي لَمَّا رَقَّ عَلَى جَمَاعَةِ
الْمُسْلِمِينَ، وَرَحِمَ صَغِيرَهُمْ، وَأَجَلَ كَبِيرَهُمْ، وَأَعْطَى عُمَّالَهُمْ، لَا
يَضْرِبُهُمْ فَيَذَلُّهُمْ، وَلَا يَحْمِدُهُمْ فَيَقْطَعَ نَسْلَهُمْ، وَلَا يُغْلِقُ بَابَهُ دُونَهُمْ
فَيَأْكُلُ قُوَّتَهُمْ ضَعِيفَهُمْ، وَلَا يَجْعَلِ الْمَالَ دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْهُمْ، أَلَا
هَلْ بَلَغْتُ؟ اللَّهُمَّ اشْهَدْ»^[١٩٠].

١٨٦ سنن الترمذي، أبواب
اليُتُوع ، باب مَا جَاءَ
فِي التَّجَارِ وَتَسْوِيَةِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِإِثْمِهِمْ، ج ٣
ص ٥٠٧، رقم ١٢٠٩
١٨٧ الترغيب والترهيب
لقوام السنة
الأصبهاني، باب
في فضل التاجر
الأمين والترغيب
في الصدق، ج ١
ص ٤٤٨، رقم ٧٩٤
١٨٨ الجامع الصغير،
السيوطي، حرف
التاء، ج ١ ص ٣٠٣،
رقم ٣٣٩٤.
١٨٩ مسند الشهاب،
القضاعي، التاجر
الجبَّانُ مَحْرُومٌ،
والتَّاجِرُ الْجَسُورُ
مَرْزُوقٌ، ج ١
ص ١٦٩، رقم ٢٤٣.
١٩٠ شعب الإيمان،
البيهقي، ٤٩ طاعة
أولي الأمر، فصل في
فضل الإمام العادل،
ج ٩ ص ٤٧٦، رقم
٦٩٨٥

• İbn Abbâs'tan (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Kim ki bir grup içerisinde Allah'ın daha çok razı olduğu birisi olduğu halde göreve başka birisini getirirse; Allah'a, Resûlû'ne ve müminlere ihanet etmiş olur.”^[191]

• Ebû Kılâbe el-Cermî'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“İyilik eskimez, kötülük unutulmaz, ed-Deyyan (her şeyin hâkimi, herkesi hesaba çekecek olan Allah) uyumaz. İstedğin gibi yaşa. Nasıl yaşarsan ona göre de karşılığını görürsün.”^[192]

291

Bu Mâniler Gelmeden Amel İşlemede Acele Edin

• Zâzân'dan (ra) rivayetle:

Âbis el-Gifârî ile bir duvarın üzerinde idik, eşyalarını yüklenmiş insanları görünce:

“Bu insanların hali nedir?” diye sordu.

“Vebadan kaçıyorlar.” dedim.

Bunun üzerine: “Ey veba! Beni de al!” dedi.

Sahâbeden olan amcasının oğlu bu sözü karşısında dedi ki: “Ölümü temenni ediyorsun. Ancak ben Resûlullah'ı (sas), “Sizden biriniz sakın ölümü temenni etmesin.” diye buyururken işittim.

Âbis el-Gifârî şöyle yanıtladı: “Ben Resûlullah'ı (sas) şöyle buyururken duydum: Şu altı şey gelmeden önce amellerinizde acele edin: Sefih kimselerin emirliği, rezil insanların çokluğu, rüşvet ile hükmün satılması, kan dökmenin hafife alınması, sıla-i rahimin kesilmesi ve bazı sarhoşların Kur'an'ı çalgı edinip içlerinde fıkı en az bilen olsada dahi birisini de kendilerini eğlendirsın diye öne geçirmeleri.”^[193]

¹⁹¹ Hâkim, el-Müstedre, 7023

¹⁹² Beyhâkî, ez-Zühû'l-Kebîr, 277 (710).

¹⁹³ Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XVIII, 36 (60).

• عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا مِنْ عِصَابَةٍ وَفِي تِلْكَ الْعِصَابَةِ مَنْ هُوَ أَرْضَى

لِلَّهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَخَانَ رَسُولَهُ وَخَانَ الْمُؤْمِنِينَ [١٩١]».

• عَنْ أَبِي قَلَابَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الْبِرُّ لَا يَبْلَى، وَالْإِثْمُ لَا يُنْسَى، وَالِدَيَانُ لَا يَنَامُ، فَكُنْ كَمَا شِئْتَ

كَمَا تَدِينُ تَدَانُ [١٩٢]».

٢٩١

بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ قَبْلَ هَذِهِ الْعَوَائِقِ

• عَنْ زَادَانَ قَالَ:

كُنَّا مَعَ عَابِسٍ الْغِفَارِيِّ عَلَى ظَهْرِ أَجَارٍ فَأَبْصَرَ أَنَا سَا يَتَحَمَّلُونَ،

فَقَالَ: مَا شَأْنُ هَؤُلَاءِ؟

فَقَالَ: يَفِرُّونَ مِنَ الطَّاعُونَ

قَالَ: يَا طَاعُونَ خُذْنِي إِلَيْكَ،

فَقَالَ: ابْنُ عَمٍّ لَهُ وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ: تَمَنَّى الْمَوْتَ وَقَدْ سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ»

قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا: إِمَارَةُ السُّفَهَاءِ، وَكَثْرَةُ الشُّرَطِ، وَبَيْعُ الْحُكْمِ،

وَاسْتِخْفَافُ بِالْدِّمِ، وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ، وَنَشْوُ يَتَّخِذُونَ الْقُرْآنَ مَزَامِيرَ

يُقَدِّمُونَ أَحَدَهُمْ لِيُغْنِيَهُمْ وَإِنْ كَانَ أَقْلَهُمْ فَقَهَا [١٩٣]».

[١٩١] مستدرک الحاكم،

کتاب الأحکام،

ج ٤ ص ١٠٤، رقم

٧٠٢٣.

[١٩٢] الزهد الكبير،

البیهقي، فضل

آخر في قصر الأمالي

والمبادرة بالعمل

قتل بلوغ الأجل،

ص ٢٧٧، رقم ٧١٠

[١٩٣] المعجم الكبير،

الطبراني، عابس

الغفاري، ج ١٨

ص ٣٦، رقم ٦٠.

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Yedi şeyden önce amelde acele edin! Unutturan fakirliği mi bekliyorsunuz ya da haddi aştıran zenginliği mi veya ifsad eden hastalığı mı, akli zayıflatan yaşlılığı mı, hazırlanmış ölü mü mü yahut da beklenen gaib şer olan Deccâl'i mi, büyük fela- ket, büyük acı olan kıyameti mi ?”^[194]

292

Peygamberlerin Lanet Ettiği Yedi Kişi ve Allah'ın (cc) Gölgeleştirdiği Yedi Kişi

• Amr b. Sa'vâ el-Yâfi'i'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Yedi kimseye lanet ettim ve tüm peygamberler de icabet et- tiler: Allah'ın kitabına bir şeyler ekleyen, Allah'ın kaderini ya- lanlayan, Allah'ın haram kıldığını helal sayan, benim neslim- den Allah'ın haram kıldığını helal sayan, sünnetimi terk eden, ganimeti tek eline alan, otoritesini kullanarak cebren, Allah'ın zelil kıldığını aziz, aziz kıldığını da zelil kılan.”^[195]

• Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Allah (cc) yedi kimseyi hiçbir gölgenin bulunmadığı kıya- met gününde gölgesinde gölgeleştirecektir: Adil imam, Allah'a ibadetle ömrünü geçiren genç, yapayalnızken Allah'ı zikredip gözleri dolan kul, Allah için birbirlerini seven iki insan, makam ve güzellik sahibi bir kadının çağısına 'Ben Allah'tan korka- nm.' diyen kimse ve sağ elinin verdiğini sol elinin bilmeyeceği derecede gizlice tasaddukta bulunan kişi.”^[196]

¹⁹⁴ Tirmizî, ez-Zü- hd, 2306.

¹⁹⁵ Taberânî, el-Mu'ce- mu'l-Kebîr, XVII, 43 (89).

¹⁹⁶ Buhârî, el-Hu- dâd, 6806; Müslim, ez- Zekât, 1031.

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا هَلْ تَنْظُرُونَ إِلَّا إِلَى فَقْرٍ مُنْسٍ، أَوْ غِنًى مُطْغٍ، أَوْ مَرَضٍ مُفْسِدٍ، أَوْ هَرَمٍ مُفْنِدٍ، أَوْ مَوْتٍ مُجْهَرٍ، أَوِ الدَّجَالِ فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ» [١٩٤].

٢٩٢

سَبْعَةٌ لَعَنَتْهُمْ الْأَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَسَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ

• عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْوَاءٍ الْيَافِعِيِّ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«سَبْعَةٌ لَعَنَتْهُمْ، وَكُلُّ نَبِيٍّ مُجَابِّ الزَّائِدِ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدْرِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ حُرْمَةَ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ، وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي، وَالْمُسْتَأْثِرُ بِالْفِيءِ، وَالْمُتَجَبِّرُ بِسُلْطَانِهِ لِيُعْزَّزَ مَنْ أَدَلَّ اللَّهُ وَيُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ» [١٩٥].

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:

«سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّهِ، يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ فِي خَلَاءٍ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسْجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ إِلَى نَفْسِهَا، قَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا صَنَعَتْ يَمِينُهُ» [١٩٦].

١٩٤ سنن الترمذي، ٣٤

- أَبَوَاتُ الزُّهْدِ، بَابُ

مَا جَاءَ فِي الْمُبَادَرَةِ

بِالْعَمَلِ، ج ٤ ص ٥٥٢،

رقم ٢٣٠٦.

١٩٥ المعجم الكبير،

الطبراني، عَمْرُو بْنُ

سَعْوَاءَ، ج ١٧ ص ٤٣،

رقم ٨٩.

١٩٦ صحيح البخاري،

٨٦ - كِتَابُ الْخُدُودِ،

بَابُ فَضْلِ مَنْ تَرَكَ

الْفَوَاحِشَ، ج ٨

ص ١٦٣، رقم ٦٨٠٦.

صحيح مسلم، ١٢

- كِتَابُ الزَّكَاةِ، ٣٠

- بَابُ فَضْلِ الْخَفَاءِ

الصَّدَقَةِ، ج ٢ ص ٧١٥،

رقم ١٠٣١.

Şehidler Zümresi

- Âmir eş-Şa'bi'den (ra) rivayetle:

Hiz. Ali (ra) dedi ki: Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Boğulan kişi şehiddir, yangında ölen şehiddir, garip ve kimsesiz ölen şehiddir, zehirli hayvan tarafından sokulup da ölen şehiddir, şiddetli kann ağrısından ölen şehiddir. Enkazın altında kalıp ölen şehiddir. Evinin çatısından düşüp ayağı ya da boynu kınılıp da ölen şehiddir. Üzerine kaya düşüp de ölen şehiddir. Kocasını kıskanan/sakınan kadın, Allah yolunda cihad eden gibidir ve ona da şehid sevabı vardır. Malını savunurken ölen şehiddir. Nefsini müdafaa ederken öldürülen şehiddir. Kardeşini müdafada öldürülen şehiddir. Komşusunu savunurken ölen şehiddir. Marufu emir ve münkeri nehyettiğinden dolayı öldürülen şehiddir.”^[197]

Ebû Hüreyre'ye Nasihatleri ve Mescid Âdâbı

- Ebû Hüreyre'den (ra) rivayetle:

Resûlullah (sas) buyurdu ki:

“Ey Ebû Hüreyre! Sana dört hasleti vasiyet ediyorum. Yaşadığın müddetçe bunları terk etme: Cuma günü guslet, namaza gitmekte erken davran, boş konuşma ve (konuşanı) azarlama, her ayın üç günü oruç tut zira bu bütün yılı oruçlu geçirmek gibi sevaptır.

Ayrıca uyumadan önce vitir namazını eda etmeni ve iki rek'at fecir namazı kılmanı vasiyet ediyorum, sakın bu ikisini terk etme. Eğer gecenin tamamında namaz kıalarsan şüphesiz o ikisinde büyük bir bereket vardır.”^[198]

¹⁹⁷ İbn Asâkir, Tarihu Dimeşk, LIII, 166

¹⁹⁸ İbn Asâkir, Tarihu Dimeşk, LXVII, 337

٢٩٣

طَائِفَةٌ مِنَ الشُّهَدَاءِ

• عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ عَلِيًّا قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الْغَرِيقُ شَهِيدٌ وَالْحَرِيقُ شَهِيدٌ وَالْغَرِيبُ شَهِيدٌ وَالْمَلْدُوغُ شَهِيدٌ وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ وَمَنْ يَقَعُ عَلَيْهِ الْبَيْتُ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ يَقَعُ مِنْ فَوْقِ الْبَيْتِ فَتَنْدَقُ رِجْلُهُ أَوْ عُنُقُهُ فَيَمُوتُ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ تَقَعَ عَلَيْهِ الصَّخْرَةُ فَهُوَ شَهِيدٌ وَالْغَيْرَى عَلَى زَوْجِهَا كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهَا أَجْرُ شَهِيدٍ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ نَفْسِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَخِيهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ جَارِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهِي عَنِ الْمُنْكَرِ شَهِيدٌ» [١٩٧].

٢٩٤

وَصِيَّتُهُ لِأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَدَابِ الْمَسَاجِدِ

• عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

«أَوْصِيكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ بِخِصَالٍ أَرْبَعٍ لَا تَدَعُهُنَّ أَبَدًا مَا بَقِيَتْ عَلَيْكَ بِالْعُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْبُكُورِ إِلَيْهَا وَلَا تَلْغُ وَلَا تَلْمُ وَأَوْصِيكَ بِصِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ فَإِنَّهُ صِيَامُ الدَّهْرِ وَأَوْصِيكَ بِالْوَتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ وَأَوْصِيكَ بِرَكَعَتِي الْفَجْرِ لَا تَدَعُهُمَا وَإِنْ صَلَّيْتَ اللَّيْلَ كُلَّهُ فَإِنَّ

١٩٧ تاريخ دمشق، ابن

عساکر، ٦٤٣٩ -

محمد بن سهل بن

عبد الله أبو بكر

المعروف بأبي تراب

الطوسي، ج ٥٣

ص ١٦٦.

١٩٨ تاريخ دمشق، ابن

عساکر، ٨٨٩٥ - أبو

هريرة الدوسي، ج ٦٧

ص ٣٣٧.

فِيهِمَا الرَّغَائِبُ» [١٩٨].

• Vâsile b. el-Eska'dan (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Çocuklarınızı (necaset bulaştınyorsalarsa), delilerinizi, satın almanızı, satışlarınızı, aranızdaki husumetleri, seslerinizi yükseltmenizi, had cezalarının uygulanmasını ve kılıçlarınızı kınından çıkartmayı mescidlerinizden uzak tutun. Mescidlerin kapılarının yakınında tuvalet ve abdest alma yeri edinin. Cuma günleri ise mescidlerinizi güzel kokularla tutsüleyin.” [199]

295

Yollara Oturmaktan Sakının!

• Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayetle:

Peygamber (sas) buyurdu ki:

“Yollarda oturmaktan sakının.”

Sahâbîlerden orada bulunanlar: “Ancak oralarda oturup konuşmamız bizler için kaçınılmaz bir şey.” dediler.

Resûlullah (sas): “O halde gerektiğinde oturun ancak yolun hakkını verin.”

Sahâbîler: “Yolun hakkı da nedir?” diye sordular.

Bunun üzerine buyurdu ki: “Yolun hakkı; bakışları harama kapamak, rahatsızlık vermekten sakınmak, selâm almak, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaktır.” [200]

Yoldaki âdâba dair başka hadis-i şerifler de bulunmaktadır. Bunları İbn Hacer şu beyitlerde nazmetmiştir:

Yolda oturma âdâbını bile,

İnsanların en hayırlısının sözlerinden topladım/öğrendim,

Selâmı yay, güzel söz söyle,

En güzeliyle karşılık ver hapşırana ve selâm verene,

199 İbn Mâce, el-Mesâcid, I, 247 (750).

200 Buhârî, el-Mezâlim, 2465; Müslim, el-Libas ve'z-Ziyet, 2121

• عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«جَنَّبُوا مَسَاجِدَكُمْ صِبْيَانَكُمْ، وَمَجَانِينَكُمْ، وَشِرَاءَكُمْ، وَيَعَكُمْ، وَخُصُومَاتِكُمْ، وَرَفَعَ أَصْوَاتِكُمْ، وَإِقَامَةَ حُدُودِكُمْ، وَسَلَّ سُيُوفِكُمْ، وَاتَّخِذُوا عَلَى أَبْوَابِهَا الْمَطَاهِرَ، وَجَمَرُوهَا فِي الْجَمْعِ»^[١٩٩].

٢٩٥

إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقِ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقِ»،

فَقَالُوا: مَا لَنَا بُدٌّ، إِنَّمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا،

قَالَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا»،

قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟

قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ،

وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ»^[٢٠٠].

وَلِلطَّرِيقِ آدَابٌ أُخْرَى جَاءَتْ فِي الْأَحَادِيثِ نَظَمَهَا الْإِمَامُ ابْنُ

حَجَرٍ فَقَالَ:

جَمَعْتُ آدَابَ مَنْ رَامَ الْجُلُوسَ عَلَى / الطَّرِيقِ مِنْ قَوْلِ خَيْرِ الْخَلْقِ إِنْسَانًا

افْشُ السَّلَامَ وَأَحْسِنِ فِي الْكَلَامِ وَشَمْتُ / عَاطِسًا وَسَلَامًا رُدَّ إِحْسَانًا

١٩٩ سنن ابن ماجه،

كِتَابُ الْمَسَاجِدِ

وَالْجَمَاعَاتِ، بَابُ مَا

يُكْرَهُ فِي الْمَسَاجِدِ،

ج ١ ص ٢٤٧، رقم

٧٥٠.

٢٠٠ صحيح البخاري،

٤٦ - كِتَابُ الْمَطَالِمِ

وَالْغَضَبِ، بَابُ أَفْيِيَةِ

الدُّورِ وَالْجُلُوسِ فِيهَا،

ج ٣ ص ١٣٢، رقم

٢٤٦٥. صحيح

مسلم، ٣٧ - كِتَابُ

الْبَيَاسِ وَالزَّيْنَةِ،

٣٢ - بَابُ التَّهْنِئَةِ

عَنِ الْجُلُوسِ فِي

الطَّرِيقِ، ج ٣

ص ١٦٧٥، رقم

٢١٢١.

*Yüke omuz ver, mazluma yardımcı ol,
Destek ol kederliye, yol göster şaşkına,*

*Münkere takılma, indir gözlerini geç git,
Zulme engel ol, mevlamızın adını zikret çokça.*^[201]

296

Kısa ve Öz Nasihatler

- el-Muğîre b. Şu'be'den [ra] rivayetle:

Peygamber [sas] buyurdu ki:

“Allah [cc]; annelere itaatsizliği, kız çocuklarını diri diri gömmeyi ve verilmesi gerekeni vermemeyi, almaya hakkınız olmayan şeyi de istemenizi haram kıldı. Dedikoduyu, çok soru sormayı ve malı heder etmeyi kerih (çirkin) saydı.”^[202]

297

Adil Olmak

- Hz. Âişe'den [r.anhâ] rivayetle:

Kureyş'in Mahzumoğulları'na mensup hırsızlık yapan kadının durumuna Kureyş oldukça üzüldü.

Dediler ki: “(Bu kadının durumu hakkında) kim Resûlullah ile konuşur? Resûlullah'ın [sas] sevdiği bir kimse olan Üsâme'den başka kim buna cesaret edebilir ki?”

Üsâme [ra] bu hususta Resûlullah [sas] ile konuştu.

Resûlullah [sas] Üsâme'ye [ra]:

“Allah'ın (tayin ettiği) bir ceza konusunda aracılık mı yapıyorsun?” buyurdu.

Sonra ayağa kalktı ve şunları buyurdu:

²⁰¹ İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, XI, 11 (5875).

²⁰² Buhârî, *el-İstikrâz*, 2408; Müslim, *el-Akdiye*, 593.

فِي الْحَمْلِ عَاوُنَ وَمَظْلُومًا أَعِنَ وَأَغِثْ / لَهْفَانِ اهْدِ سَبِيلًا وَاهْدِ حِيرَانًا
بِالْعَرَفِ مَرَّ وَانْه عَنْ نُكْرٍ وَكُفٍّ أَدَى / وَغَضَّ طَرْفًا وَأَكْثَرَ ذِكْرَ مَوْلَانَا^[٢٠١]

٢٩٦

مَا أَجْمَعَ هَذِهِ النَّصِيحَةَ

عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ:

قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ: عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ، وَوَادَ الْبَنَاتِ، وَمَنْعَ
وَهَاتِ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ^[٢٠٢]».

٢٩٧

الْعَدْلُ

• عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا:

أَنَّ قُرَيْشًا أَهَمَّتْهُمْ الْمَرْأَةُ الْمَخْزُومِيَّةُ الَّتِي سَرَقَتْ،

فَقَالُوا: مَنْ يُكَلِّمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَنْ يَجْتَرِئُ

عَلَيْهِ إِلَّا أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، حَبَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَكَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَقَالَ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ»

ثُمَّ قَامَ فَخَطَبَ، قَالَ:

٢٠١ فتح الباري، ابن

حجر العسقلاني،

قَوْلُهُ كِتَابُ

الْإِسْتِثْنَانِ، (بَابُ

بَدْءِ السَّلَامِ)، قَوْلُهُ

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى

فِي رَوَايَةِ أَبِي ذَرٍّ قَوْلُهُ

تَعَالَى لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَنَا

غَيْرَ بُيُوتِكُمْ، ج ١١

ص ١١، رقم ٦٢٢٨.

٢٠٢ صحيح البخاري،

٤٣ - كِتَابُ فِي

الْإِسْتِغْرَاضِ وَأَدَاءِ

الدُّيُونِ، بَابُ مَا يُنْهَى

عَنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ،

ج ٣ ص ١٢٠، رقم

٢٤٠٨. صحيح

مسلم، ٣٠ -

كِتَابُ الْأَقْضِيَةِ،

٥ - بَابُ التَّهْنِئَةِ عَنْ

كَثْرَةِ الْمَسَائِلِ مِنْ

غَيْرِ حَاجَةٍ، ج ٣

ص ١٣٤١، رقم

٥٩٣.

“Ey insanlar! Muhakkak ki sizden öncekiler, içlerindeki şerefli bir kimse hırsızlık yaptığında onu bıraktıkları, zayıf bir kimse hırsızlık yaptığında ise ona ceza uyguladıklarından dolayı helâk oldu.

Allah’a yemin ederim ki! Eğer Fâtıma bt. Muhammed (sas) dahi hırsızlık yapmış olsaydı Muhammed (sas) onun da elini keserdi.” [203]

298

Anlaşmalardaki Şartlar

- Hz. Âişe’den (r.anhâ) rivayetle:

Berîre yanıma geldi ve: “Ben sahiplerimle dokuz ukiyye, her sene de bir ukiyye ödemek üzere hürriyetimi satın almak üzere onlarla akit yaptım. Bana yardım et.” dedi.

Ben de ona: “Eğer sahiplerin bu bedeli onlar için hazırlamamı ve senin hürriyetinden sonra hükmî hısımlığının benle olmasını kabul ederlerse bunu yaparım.” dedim.

Berîre (r.anhâ) sahiplerinin yanına gidip onlara sözlerimi söyledi. Ancak onlar bu teklifi reddettiler.

Resûlullah (sas) Hz. Âişe’nin yanında otururken Berîre de sahiplerinin yanından geldi:

“Bu teklifi onlara sundum ancak reddettiler. Hükmî hısımlığın onlarda olmasını şart koştular.” dedi. Peygamber (sas) Berîre’yi duydu. Hz. Âişe (r.anhâ) da durumu O’na (sas) bildirdi.

Bunun üzerine Resûlullah (sas):

“Berîre’yi onlardan al, hükmî hısımlığın sende olmasını satın almanın bir şartı kıl. Çünkü hükmî hısımlık ancak azat edenindir.” buyurdu.

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا ضَلَّ مَنْ قَبْلَكُمْ، أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ الشَّرِيفُ تَرَكَوهُ، وَإِذَا سَرَقَ الضَّعِيفُ فِيهِمْ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَإِنَّمَا اللَّهُ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، سَرَقَتْ لَقَطَعَ مُحَمَّدٌ يَدَهَا»^[٢٠٣].

٢٩٨

شُرُوطُ الْعُقُودِ

• عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا،

قَالَتْ: جَاءَتْنِي بَرِيرَةُ فَقَالَتْ: كَاتَبْتُ أَهْلِي عَلَى تِسْعِ أَوَاقٍ، فِي كُلِّ عَامٍ وَفِيَّ، فَأَعِينَنِي،

فَقُلْتُ: إِنْ أَحَبَّ أَهْلُكَ أَنْ أَعِدَّهَا لَهُمْ، وَيَكُونَ وَلَاؤُكَ لِي فَعَلْتُ، فَذَهَبَتْ بَرِيرَةُ إِلَى أَهْلِهَا، فَقَالَتْ لَهُمْ فَأَبَوْا ذَلِكَ عَلَيْهَا،

فَجَاءَتْ مِنْ عِنْدِهِمْ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ،

فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ عَرَضْتُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ فَأَبَوْا إِلَّا أَنْ يَكُونَ الْوَلَاءُ لَهُمْ، فَسَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرَتْ عَائِشَةُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَقَالَ: «خُذِيهَا وَاشْتَرِي لَهَا الْوَلَاءَ، فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ»،

٢٠٣ صحيح البخاري

٦٨ - كِتَابُ

الْحُدُودِ، بَابُ كَرَاهِيَةِ

الشَّفَاعَةِ فِي الْحَدِّ إِذَا

رُفِعَ إِلَى السُّلْطَانِ،

ج ٨ ص ٦١٠ ، رقم

٨٨٧٦

Hız. Âişe de Berîre'yi bu şekilde aldı.

Sonra Resûlullah (sas) insanların arasında ayağa kalktı, Allah'a hamd-ü sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

"İnsanlara ne oluyor ki! Allah'ın kitabında yazmayanı, bâtılı şart koşuyorlar. Bâtıl olan yüz kere de şart koşulsa Allah'ın hükmü haktır, Allah'ın şartı en sağlam ve en güvenilir olandır. Hükmî hısımlık ancak azat edenindir." [204]

299

Kıyas ve Diyet

- Hız. Âişe'den (r.anhâ) rivâyetle:

Peygamber (sas) Ebû Cehm b. Huzeyfe'yi (r) zekât memuru olarak gönderdi. Bir adam malının zekâtı hakkında onunla tartışınca Ebû Cehm adama vurdu ve kafasını yarıdı.

Bunun üzerine (yaralanan adamın yakınları) Peygamber'e (sas) geldiler: "Kıyas isteriz Yâ Resûlullah!" dediler.

Resûlullah (sas): "Size şu kadar mal var, (kıyastan vazgeçin)." buyurdu. Razı olmadılar.

Resûlullah (sas): "O halde şu kadar mal olsun." buyurdu. Yine razı olmadılar.

Resûlullah (sas): "O zaman şu miktarda olsun." buyurdu. Razı oldular.

Bunun üzerine Peygamber (sas): "Akşama, insanlara bundan razı olduğunuzu haber vereceğim." buyurdu. "Evet." dediler.

Daha sonra, Resûlullah (sas) insanlara şöyle hitap etti:

"Bu Leysliler, bana kıyas talebi ile geldiler. Ben de onlara şu miktarda mal vermeyi teklif ettim, onlar da kabul ettiler. Kabul ettiniz mi?" buyurdu.

فَفَعَلْتَ عَائِشَةُ،

ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّاسِ، فَحَمِدَ اللَّهَ
وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَمَّا بَعْدُ، مَا بَالُ رِجَالٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ،
مَا كَانَ مِنْ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَهُوَ بَاطِلٌ، وَإِنْ كَانَ مِائَةَ شَرْطٍ،
قَضَاءُ اللَّهِ أَحَقُّ، وَشَرْطُ اللَّهِ أَوْثَقُ، وَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ»^[٢٠٤].

٢٩٩

الْقِصَاصُ وَالِدِّيَّةُ

• عَنْ عَائِشَةَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا جَهْمَ بْنَ حُذَيْفَةَ مُصَدِّقًا
فَلَاجَهُ رَجُلٌ فِي صَدَقَتِهِ، فَضْرَبَهُ أَبُو جَهْمٍ، فَشَجَّهُ ،

فَأَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: الْقَوْدَ يَا رَسُولَ اللَّهِ،
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَكُمْ كَذَا وَكَذَا» فَلَمْ يَرْضَوْا،
فَقَالَ: «لَكُمْ كَذَا وَكَذَا» فَلَمْ يَرْضَوْا،

فَقَالَ: «لَكُمْ كَذَا وَكَذَا» فَرْضَوْا،

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي خَاطَبْتُ الْعَشِيَّةَ عَلَى

النَّاسِ وَمُنْخِرُهُمْ بِرِضَاكُمْ» فَقَالُوا: نَعَمْ،

فَخَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ هَؤُلَاءِ اللَّيْثِيَّينَ أَتَوْنِي يُرِيدُونَ الْقَوْدَ، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِمْ كَذَا

وَكَذَا فَرْضُوا، أَرْضِيتُمْ؟»

٢٠٤ صحيح البخاري ،

٣٤ - كِتَابُ الْبَيْعِ

، بَابُ إِذَا اشْتَرَطَ

شُرُوطًا فِي الْبَيْعِ لَا

تَجُلُّ ، ج ٣ ص ٣٧ ،

رقم ٨٦١٢ .

“Hayır.” dediler. Bunun üzerine Muhacirler üzerlerine atlamak istediler. Resûlullah (sas) bu tavırlarından vazgeçmelerini emretti de vazgeçtiler. Sonra Leysliler’i çağırdı ve miktar artırdı.

“Razı mısınız?” diye sordu.

“Evet.” dediler. Resûlullah (sas):

“O halde, insanlara razı olduğunuzu bildireceğim.” buyurdu. “Evet.” dediler.

Bunun üzerine Peygamber (sas) insanlara durumu bildirdi ve: “Razı mısınız?” diye sordu.

“Evet.” dediler.^[205]

300

Hakkın Söylenmesi

• Ebû Sa’îd el-Hudrî’den (r) rivâyetle:

Resûlullah (sas) ayağa kalktı ve bir hutbe verdi. Hutbesinde şöyle buyurdu:

“*Dikkat edin! Sakın, hakkı bilen kimseyi halkın korkusu hakkı söylemekten alıkoymasın.*”

Ebû Sa’îd ardından ağladı ve şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki bizler bazı şeyleri gördük ve korktuk.”^[206]

²⁰⁵ Ebû Dâvûd, Diyât, 4534

²⁰⁶ İbn Mâce, Fiten, 4007.

قَالُوا: لَا، فَهَمَّ الْمُهَاجِرُونَ بِهِمْ، فَأَمَرَهُمُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَكْفُوا عَنْهُمْ، فَكَفُوا، ثُمَّ دَعَاهُمْ فَرَادَهُمْ، فَقَالَ: «أَرْضَيْتُمْ؟»
فَقَالُوا: نَعَمْ،
قَالَ: «إِنِّي خَاطَبْتُ عَلَى النَّاسِ وَمُخِيرُهُمْ بِرِضَاكُمُ» قَالُوا: نَعَمْ،
فَخَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «أَرْضَيْتُمْ؟»
قَالُوا: نَعَمْ [٢٠٥].

٣٠٠

بَيَانُ الْحَقِّ

• عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ خَطِيبًا، فَكَانَ فِيمَا قَالَ:
«أَلَا لَا يَمْنَعَنَّ رَجُلًا هَيْبَةُ النَّاسِ أَنْ يَقُولَ بِحَقِّ إِذَا عَلِمَهُ»
قَالَ: فَبَكَى أَبُو سَعِيدٍ، وَقَالَ: «قَدْ وَاللَّهِ رَأَيْنَا أَشْيَاءَ فَهَبْنَا». [٢٠٦]

٢٠٥ سنن أبي داود ،
٣٨ - كِتَابُ الذِّيَّاتِ ،
بَابُ الْعَامِلِ يُصَابُ
عَلَى يَدَيْهِ خَطَأً ، ج ٤
ص ١٨١ ، رقم ٤٣٥٤
٢٠٦ سنن ابن ماجه ،
كِتَابُ الْفَقْرِ ، بَابُ
الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ
وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ
ج ٢ ص ١٣٢٨ ، رقم
٤٠٠٧

